Pokol Béla

A kontinentális precedensjog elméletei

(a ChatGPT6 Astra segítségével)

Budapest
2026

Tartalom

Általános bevezetés……..4

Karin L. Pilny precendensjog elemzései…….13

Mehrdad Payandeh precendensjog elemzései…….20

Bernd H. Oppermann precendensjog elemzései……..27

Thomas Probst precendensjog elemzései…….35

Verena Klappstein precendensjog elemzései……....42

Philippe Malaurie precendensjog elemzései…….50

Nicolas Molfessis precendensjog elemzései…….58

Pascale Deumier precendensjog elemzései……...66

Michele Taruffo precendensjog elemzései……74

Pierluigi Chiassoni precendensjog elemzései……...82

Maurice Adams precendensjog elemzései……....90

Olav A. Haazen precendensjog elemzései……97

Marina Gascón Abellán precendensjog elemzései……..106

Leonor Moral Soriano precendensjog elemzései……115

Gascón Abellán és Álvaro Núñez Vaquero precendensjog elemzései……125

António Castanheira Neves precendensjog elemzései……136

Raimo Siltala precendensjog elemzései……..144

Svein Eng precendensjog elemzései……...152

Christina Ramberg precendensjog elemzései……..160

Joseph Lookofsky precendensjog elemzései……...168

Maciej Koszowski precendensjog elemzései……..176

Leszek Leszczyński precendensjog elemzései……186

Zygmunt Tobor és Mateusz Zeifert precendensjog elemzései……196

Zdeněk Kühn, Michal Bobek és Radim Polčák precendensjog elemzései…….205

Jan Komárek precendensjog elemzései……...216

Alexander Bröstl precendensjog elemzései……225

Pokol Béla precendensjog elemzései……..233

Ződi Zsolt precendensjog elemzései……...242

Marko Novak precendensjog elemzései……..250

Tilen Štajnpihler Božičprecendensjog elemzései……257

Alan Uzelac és Aleš Galičprecendensjog elemzései……...265

Bojan Spaić precendensjog elemzései……273

Marko S. Knežević precendensjog elemzései…….281

Egidijus Kūris precendensjog elemzései…….288

Dangutė Ambrasienė és Solveiga Cirtautienė precendensjog elemzései……297

Septimiu-Ioan Puț precendensjog elemzései……...304

Martin Gelter és Mathias Siems precendensjog elemzései…….311

Holger Spamann és munkatársai precendensjog elemzései……318

Általános bevezetés

A felsőbírósági precedensek nagy szerepe az egyes európai kontinentális országokban is létező, és folynak kutatások e szerep összehasonlítására az angolszász országok jogrendszereiben létező precedensjog eltéréseit és hasonlóságait illetően. Kérem ismertesse és elemezze az egyes kontinentális országok jogtudósai által az 1990-es évek kezdete óta létrehozott e tárgyú műveket!

****

Az 1990 óta megjelent szakirodalom egyik legfontosabb eredménye, hogy **a kontinentális felsőbírósági precedensek szerepét több, egymástól különböző modellben írja le**. A szerzők egy része az angolszász és kontinentális jog közeledését hangsúlyozza; mások önálló kontinentális precedenselméletet dolgoznak ki; megint mások az ítéletek tényleges felhasználásának empirikus vizsgálatával árnyalják mindkét álláspontot.

Az alábbi áttekintés az 1990–2026 közötti időszak jelentős, ellenőrizhető műveiből ad országonként rendezett, elemző válogatást. Elsősorban a rendes felsőbíróságokra összpontosítok; az alkotmánybíráskodást ott vonom be, ahol az adott szerző összehasonlítása szempontjából nélkülözhetetlen. Az észak-európai országokat is tárgyalom, bár jogrendszereik sajátosságai miatt nem sorolhatók minden további nélkül a római–germán jogcsaládhoz. A teljes szöveggel nem hozzáférhető könyveknél a kiadói ismertetésből és tartalomjegyzékből megállapítható kutatási irányt jelzem.

Az összehasonlításhoz négy különbségtétel szükséges:

- A bírói döntés **jogalakító hatása** és későbbi ügyekben fennálló **kötelező ereje** külön kérdés.
- A felsőbb bíróság követése és a bíróság **saját korábbi döntéseihez való kötöttsége** eltérő problémákat vet fel.
- Más a konkrét ügy lényeges tényeihez kapcsolódó döntési indok, a *ratio decidendi*, és más az ítéletből kiemelt általános jogtétel.
- A következetes joggyakorlat, a megindokolandó eltérés és a formális precedenskötöttség különböző fokozatok.

E fogalmi különbségek jelentőségét különösen világosan foglalja össze Stefan Vogenauer „Precedent, Rule of" című összehasonlító szócikke. A bírói jogfejlesztés elismeréséből önmagában nem következik a stare decisis elfogadása. HWB-EuP 2009

A közös összehasonlító kutatási programok közül megkerülhetetlen D. Neil MacCormick és Robert S. Summers szerkesztésében az *Interpreting Precedents: A Comparative Study* című kötet, amely 1997-ben jelent meg. Bár szerkesztői az angolszász jogtudományhoz tartoztak, a Bielefelder Kreis együttműködésében készült könyv jelentős részét kontinentális szerzők országjelentései alkotják. Németország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Lengyelország, Finnország, Norvégia és Svédország vizsgálata közös kérdésrendszert követett. A könyv tartós jelentősége, hogy összehasonlíthatóvá tette a precedens azonosítását, tekintélyét, kötőerejét és a tőle való eltérés indokait. api.pageplace.de

A következő fontos állomás Ewoud Hondius szerkesztésében a *Precedent and the Law* című országjelentés-kötet volt, az összehasonlító jogi akadémia 2006-os utrechti kongresszusához kapcsolódóan, 2007-es megjelenéssel. A 2010-es évek kutatásait jól reprezentálja a *Studia Iuridica Lublinensia* 2018/1. tematikus száma, amely a német, spanyol, olasz, lengyel, szlovák és szlovén gyakorlatot elméleti tanulmányokkal együtt tárgyalja. Cambridge Core

A német szakirodalomban már a korszak elején megjelent egy közvetlen összehasonlító monográfia: Karin L. Pilny, *Präjudizienrecht im anglo-amerikanischen und im deutschen Recht. Eine rechtsvergleichende und rechtsmethodologische Analyse unter besonderer Berücksichtigung des Verfassungsrechts* — Nomos, 1993. A kiadói ismertetés szerint az amerikai Supreme Court precedensgyakorlatából kiindulva vizsgálja a német megoldásokat, különösen alkotmányjogi szempontból. Jelentősége a kérdés korai, rendszeres megfogalmazása: milyen módszertani és alkotmányos alapon tulajdonítható kötőerő a korábbi bírói döntésnek? Nomos

Robert Alexy és Ralf Dreier „Precedent in the Federal Republic of Germany” című fejezete az 1997-es kötetben ennél differenciáltabb normatív megközelítést kínál. A formális precedenskötöttség hiánya nem teszi a korábbi ítéletet puszta szociológiai ténnyé: az egyenlőség, a jogbiztonság és az érvelés következetessége indokolási terhet róhat az eltérő bíróságra. Külön kell kezelni az alkotmánybírósági döntések sajátos joghatásait és az ugyanazon ügyben, megismételt eljárás során fennálló kötöttséget. E megközelítés alapján a precedens normatív ereje fokozatosan is leírható. api.pageplace.de

Mehrdad Payandeh nagy monográfiája, a *Judikative Rechtserzeugung. Theorie, Dogmatik und Methodik der Wirkungen von Präjudizien* — Mohr Siebeck, 2017 — már átfogó alkotmányjogi elmélet keretében vizsgálja a bírói jogképződést. A kiadói összefoglaló alapján központi kérdése, hogyan magyarázhatók és igazolhatók a precedensek hatásai olyan jogrendben, amely nem fogad el általános, angol mintájú precedensdoktrínát. Ez fontos továbblépés: a precedenselméletet összekapcsolja az igazságszolgáltatás államhatalmi funkciójával. mohrsiebeck.com

A német vitában a jogbiztonság sem jelent egyirányú érvet. Bernd H. Oppermann „On the Role of Precedents and Legal Certainty in German Private Law” című tanulmánya — 2018 — egyszerre hangsúlyozza az egységes ítélkezés előnyeit és azt a veszélyt, hogy a korábbi döntések mechanikus követése háttérbe szorítja a törvény önálló értelmezését. **A precedens tekintélyének erősítése ezért módszertani követelményeket is támaszt:** a követett döntés indokait ellenőrizhetővé kell tenni. Studia Iuridica Lublinensia

Ausztriában és Svájcban különösen termékenynek bizonyult a joggyakorlat megváltoztatásának vizsgálata. Thomas Probst svájci monográfiája, *Die Änderung der Rechtsprechung. Eine rechtsvergleichende, methodologische Untersuchung zum Phänomen*

der höchstrichterlichen Rechtsprechungsänderung in der Schweiz (civil law) und den Vereinigten Staaten (common law) — Helbing, 1993 — közvetlenül a két hagyomány összehasonlítására épül. Tartalomjegyzéke szerint a változtatás típusait, felismerhetőségét, időbeli hatását és a jogalanyok bizalmának védelmét elemzi. A kutatási kérdés megválasztása önmagában jelentős: a precedens tényleges erejét az is megmutatja, milyen feltételekkel lehet eltérni tőle. d-nb.info

Franz Bydlinski „Gegen die »Zeitzündertheorien« bei der Rechtsprechungsänderung nach staatlichem und europäischem Recht" című tanulmánya — *Juristische Blätter*, 2001 — ellenzi azt a megoldást, amely a helyesnek felismert új értelmezés alkalmazását általában a jövőre halasztaná. A korábbi gyakorlatba vetett bizalom védelmét inkább a megfelelő anyagi jogi intézmények útján kívánja biztosítani. cert05external-www.360.lexisnexis.at

Ezzel összevethető Verena Klappstein német monográfiája: *Die Rechtsprechungsänderung mit Wirkung für die Zukunft* — Duncker & Humblot, 2009. A szerző a jövőre ható gyakorlatváltoztatást meghatározott helyzetekben megengedhetőnek, sőt szükségesnek tekinti. A vita mélyebb kérdése az, hogy az új bírói értelmezést mennyiben kezeljük egy korábban is létező jogi tartalom felismeréseként, és mennyiben új normatív helyzet létrehozásaként. Duncker & Humblot

Franciaországban a kutatások központi problémája a bírói jogalkotás hivatalos önképe és tényleges működése közötti eltérés. Michel Troper és Christophe Grzegorczyk 1997-es országjelentése után Philippe Malaurie „Les précédents et le droit" című tanulmánya — *Revue internationale de droit comparé*, 58/2, 2006, 319–326. — a francia magánjog keretében foglalkozott a precedens szerepével. E munkák fontos hátterét az adja, hogy a jog és a törvény fogalma nem azonosítható egymással: a törvényközpontú rendszer is jelentős bírói normaképződést foglalhat magában. Persée

A gyakorlati következményeket Nicolas Molfessis munkacsoportjának *Les revirements de jurisprudence* című jelentése dolgozta ki: a jelentést 2004-ben adták át, könyvként 2005-ben jelent meg. A bírói joggyakorlat alkotó szerepének elismeréséből indul ki, majd a váratlan gyakorlatváltoztatás visszaható következményeit vizsgálja. A jelentés meghatározott feltételekkel támogatja az időbeli hatások korlátozását. **Összehasonlító jelentősége**, hogy az amerikai *prospective overruling* problémakörét a francia kasszáció intézményi szerkezetében teszi fel; a kérdés nem oldható meg egyszerű fogalomátvétellel. Rapport de Nicolas Molfessis

Pascale Deumier „L'état réel de la jurisprudence dans les systèmes de droit civil. L'exemple de la France" című tanulmánya — *Revue de l'ERSUMA*, 2014, különszám, 47–58. — kifejezetten a tényleges helyzet feltárását állítja szembe a hagyományos elméleti leírással. A bírói gyakorlat súlyát, autoritását és jogalakító hatalmát külön vizsgálja. A tanulmány jelentősége abban áll, hogy a francia jogot saját működési feltételei között elemzi, miközben kimutatja a pusztán deklaratív bírói szerepfelfogás elégtelenségét. Cairn.info

Az olasz irodalom egyik meghatározó szerzője Michele Taruffo. A korszakot átfogó művei közé tartozik az *Il vertice ambiguo. Saggi sulla Cassazione civile* — 1991 —, a „Dimensioni del precedente giudiziario" — 1994 —, a „Precedente e giurisprudenza" — 2007 — és az „Aspetti del precedente giudiziale" — *Criminalia*, 2014-es évfolyam.

Taruffo legfontosabb különbségtétele a konkrét precedens és a döntések tömegéből álló *giurisprudenza* elhatárolása. Egy ítélet precedensértéke a döntési indok és az ügy lényeges

tényeinek kapcsolatából érthető meg. Az ítéletből kivont *massima*, vagyis általános jogtétel e kapcsolatot könnyen elveszítheti. A hatalmas ítéletmennyiség ezért nem feltétlenül növeli a precedensek irányító erejét: ellentmondó jogtételek és szelektív hivatkozások forrásává is válhat. Precedente Revista Jurídica

Taruffónál a későbbi bíró tevékenysége is lényeges: ő állapítja meg, hogy a korábbi ügy releváns módon hasonlít-e az újhoz. A *distinguishing*, az ügyek megkülönböztetése így a precedens alkalmazásának része. Ebből következik az olasz és több közép-európai gyakorlatra is alkalmazható kritika: **a korábbi ítélet általános mondatának átvétele még nem bizonyítja a precedensmódszer alkalmazását**. edizioniets.com

Pierluigi Chiassoni a *La giurisprudenza civile. Metodi d'interpretazione e tecniche argomentative* — 1999 —, majd az „Il precedente giudiziale: tre esercizi di disincanto" című tanulmányában — *Analisi e diritto*, 2004-es kötet, 2005-ös megjelenés — a fogalmi elemzést mélyíti el. Elkülöníti a precedens fogalmát, azonosítását és normatív erejét. Különösen fontos felismerése, hogy a *ratio decidendi* kiválasztása maga is értelmezési tevékenység. A kötőerő deklarálása ezért nem szünteti meg a bíró mérlegelését: részben áthelyezi azt arra a kérdésre, hogy pontosan mi kötelező. it.readkong.com

Belgiumban Maurice Adams „Precedent versus Gravitational Force of Court Decisions in Belgium: Between Theory, Law, and Facts" című tanulmánya — a 2006-os belga összehasonlító jogi országjelentésekben — különösen fontos ellenpontja a közeledési téziseknek. Megkülönbözteti a döntés intézményi eredetéből fakadó kötelező tekintélyét és érvelésének tartalmi vonzerejét. A két jelenség ugyanazt az eredményt, a korábbi döntés követését is előidézheti, de eltérő igazolással. Adams az indokolás és a hozzáférhetőség javításának nagyobb jelentőséget tulajdonít, mint a formális kötöttség általános bevezetésének. Elemzése arra figyelmeztet, hogy a követés gyakoriságából nem lehet közvetlenül következtetni a követési kötelezettség természetére. pure.uvt.nl

Hollandiában Olav A. Haazen „Precedent in the Netherlands" című országjelentése — *Electronic Journal of Comparative Law*, 11.1, 2007 — még határozottabban vitatja a civil law és common law összemosását. Szerinte a korábbi döntésekre történő sok hivatkozás, sőt a bírói gyakorlat jogforrásként való elismerése sem azonos a stare decisis elfogadásával. A holland modell önállóan is értelmezhető. Álláspontjának erőssége a fogalmi fegyelem; korlátja viszont megítélésem szerint az, hogy a kötöttség túlságosan éles igen–nem felosztása kevésbé ragadja meg az eltérést terhelő, fokozatos indokolási kötelezettségeket. Ezen a ponton érdemes Alexy és Dreier megközelítésével együtt olvasni. studylib.net

Spanyolországban Marina Gascón Abellán *La técnica del precedente y la argumentación racional* című könyve — Tecnos, 1993 — az érveléselméleti megközelítés egyik alapműve. Ezt folytatják a „Racionalidad y (auto)precedente" — 2011 — és az „Autoprecedente y creación de precedentes en el tribunal supremo" című tanulmányai — 2016-os évfolyam, online 2017. Az önprecedens követését a racionális érvelés következetességéhez kapcsolja: a relevánsan azonos ügyek eltérő eldöntése igazolást kíván. A felsőbíróság saját következetessége azért is nélkülözhetetlen, mert csak így hozhat létre más bíróságok számára felismerhető és alkalmazható precedenseket. Teoria Jurídica Contemporânea

Leonor Moral Soriano *El precedente judicial* című monográfiája — Marcial Pons, 2002 — a kiadói ismertetés szerint a hagyományos jogforrástani kérdéstől az érvelés elemzése felé fordul. A precedens használatát példából vett, tekintélyen alapuló és igazságossági érvekkel

magyarázza, majd modelljét spanyol, német és holland gyakorlat vizsgálatával kapcsolja össze. Jelentősége, hogy a „miért követik?” és a „hogyan használják?” kérdését együtt kezeli. · Marcial Pons Librero

Gascón Abellán és Álvaro Núñez Vaquero szerkesztésében a *La construcción del precedente en el Civil Law* — Atelier, 2020 — már kifejezetten a kontinentális precedens létrehozásának feltételeit vizsgálja. Tartalomjegyzékében az indokolás, a tényállások, az analógia, az *obiter dicta* és a felsőbírósági funkciók egyaránt megjelennek. E kutatási program az egyszerű átvétel kérdésén túllépve azt vizsgálja, milyen intézményi és módszertani feltételek között működhet precedensrendszer kodifikált jogban. · Marcial Pons Librero

Portugáliában António Castanheira Neves *O problema da constitucionalidade dos assentos. Comentário ao Acórdão n.º 810/93 do Tribunal Constitucional* című könyve — Coimbra Editora, 1994 — a felsőbíróságok által kibocsátott általános, absztrakt jogtételek alkotmányosságával foglalkozik. A könyv bibliográfiája ellenőrizhető; az érvrendszer előzményeit az 1993-as alkotmánybírósági határozat részletesen ismerteti. Az összehasonlítás szempontjából lényeges, hogy az ilyen *assentos* kritikája összeegyeztethető az esetekhez kapcsolódó bírói jogfejlesztés elfogadásával. A bírósági normaképzés különböző formái eltérő alkotmányos megítélés alá eshetnek. biblioteca.ualg.pt

Az észak-európai kutatások közül Raimo Siltala finn jogtudós *A Theory of Precedent: From Analytical Positivism to a Post-Analytical Philosophy of Law* című könyve — Hart, 2000 — nemzetközileg is jelentős elméleti vállalkozás. A kiadói összefoglaló hat precedensfelfogást különböztet meg, köztük a bírói jogalkotásra, a jog mögöttes indokainak rendszerszerű feltárására és a korábbi ügy érdemi újraértékelésére épülő modelleket. A mű fontos hozadéka, hogy ugyanaz a „precedenskövetés” eltérő jogelméleti önértelmezést takarhat. Így a jogcsaládok szerinti felosztás önmagában nem elegendő a bírói módszer megértéséhez. Bloomsbury

A norvég Svein Eng „The Doctrine of Precedent in English and Norwegian Law — Some Common and Specific Features” című tanulmánya — *Scandinavian Studies in Law*, 39, 2000, 275–324. — külön kezeli a hivatalos precedensdoktrínát és a tényleges ítélkezési gyakorlatot. E megkülönböztetés alapján a formális különbségek mellett jelentős gyakorlati hasonlóságok is lehetségesek. Eng elemzésének erénye, hogy a hasonlóságot vizsgálandó állításként kezeli, és nem vezeti le pusztán az olyan közös célokból, mint a jogbiztonság vagy az egyenlőség. Eng THE DOCTRINE...--KORREKTUR JANUAR--00.doc

Svédországban Christina Ramberg *Prejudikat som rättskälla i förmögenhetsrätten* című monográfiája — Wolters Kluwer, 2017 — és „Prejudikat som rättskälla” című tanulmánya — *Svensk Juristtidning*, 2017, 773–782. — gyakorlati módszertant dolgoz ki. A vizsgálat lépései a döntési indok azonosítása, az új ügyre való relevancia megállapítása, az eltérés indokainak mérlegelése, majd az alkalmazás vagy megkülönböztetés. Ez a megközelítés a jogforrásként való elismerést konkrét bírói munkamódszerrel kapcsolja össze. Svensk Juristtidning

A dán szakirodalom összehasonlító országjelentéseként Joseph Lookofsky „Precedent and the Law in Denmark” című munkája emelendő ki, Hondius 2007-es kötetében, 253–266. oldalon. Ennek bibliográfiai adatai ellenőrizhetők; részletes téziseit teljes szöveg hiányában nem értékelem. Københavns Universitets Forskningsportal

Lengyelországban Maciej Koszowski *Anglosaska doktryna precedensu. Porównanie z polską praktyką orzeczniczą* című könyve — 2009 —, majd tágabb kontinentális összehasonlításra utaló változata, *Anglosaska doktryna precedensu. Porównanie z kontynentalną praktyką orzeczniczą* — 2019 — közvetlenül a kérdésben megjelölt tárgykört dolgozza fel. A kiadói ismertetés alapján rendszeresen tárgyalja a horizontális és vertikális kötöttséget, a *ratio–obiter* különbséget, a *distinguishing* és *overruling* technikáját, valamint az angol és amerikai megoldások eltéréseit. A mű erénye a fogalmi eszköztár részletes összevetése: a precedensrendszer számos összefüggő intézményből és módszerből áll. wydawnictwocm.pl

Leszek Leszczyński „Implementing Prior Judicial Decisions as Precedents: The Context of Application and Justification" című tanulmánya — online 2019, folyóiratban 2020, 231–244. — önálló, kodifikált jogrendre alkalmazható modellt dolgoz ki. A korábbi döntés rendszerint a törvényi rendelkezésekkel együtt építi fel az új ítélet normatív alapját. A megfelelő precedenshasználatnak alkalmazkodnia kell az új ügyhöz, fel kell tárnia az általánosítható döntési indokot, és érvelően kell felhasználnia a korábbi indokolást. A puszta idézés e követelményeknek nem felel meg. Springer Nature Link

Zygmunt Tobor és Mateusz Zeifert „How Polish Courts Use Previous Judicial Decisions?" című tanulmánya — 2018 — az idézés módját, funkcióját és indokát külön vizsgálja. Ezzel empirikusan is kutathatóvá teszi a precedenskövetés és az ítélethivatkozás különbségét. A lengyel irodalom e vonulata különösen alkalmas annak ellenőrzésére, hogy a precedensek formális felértékelődése együtt jár-e az érvelés érdemi változásával. Studia Iuridica Lublinensia

Csehországban Zdeněk Kühn, Michal Bobek és Radim Polčák szerkesztésében a *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou* — Auditorium, 2006 — egyszerre elméleti és gyakorlati alapmű. A hozzáférhető előszó és tartalomjegyzék szerint a kötet a felsőbírósági gyakorlat normatív erejét elsősorban az indokolással szemben támasztott követelményként értelmezi. Kiemeli a döntések hozzáférhetőségét, és bírálja a kontextusból kiragadott, tömbszerű vagy szelektív idézést. A precedens szerepének növeléséhez így jogászi munkakultúra és megfelelő információs infrastruktúra is szükséges. auditorium.cz

Kühn „The Authoritarian Legal Culture at Work: The Passivity of Parties and the Interpretational Statements of Supreme Courts" című tanulmánya — 2006 — az egyedi ügyektől független felsőbírósági értelmező állásfoglalásokat a posztszocialista jogi kultúra összefüggésében elemzi. E műből fontos összehasonlító következtetés adódik: a felsőbíróság erős normatív hatalma önmagában nem bizonyítja az angolszász precedensmódszerhez való közeledést. hrcak.srce.hr

Jan Komárek „Reasoning with Previous Decisions: Beyond the Doctrine of Precedent" című tanulmánya — *American Journal of Comparative Law*, 61/1, 2013, 149–171. — a közeledési irodalom egyik legfontosabb elméleti korrekciója. Vitatja, hogy a kontinentális esetkezelést kizárólag a common law módszer mércéjével kellene értékelni. A korábbi döntések felhasználásának kontinentális technikái saját logikával rendelkeznek, és elméletileg kifinomultak lehetnek. Álláspontjának következménye, hogy az összehasonlításnak többféle racionális bírói módszert kell befogadnia. University of Copenhagen Research Portal

Szlovákiában Alexander Bröstl „On Precedents in General and in a Statutory Legal System" című tanulmánya — 2018 — több jogrendszer összehasonlításával világítja meg a jogforrás fogalmának többértelműségét. Különösen fontos az ugyanazon ügyben fennálló kasszációs kötöttség és a más ügyekben érvényesülő precedenshatás elhatárolása. Ez megelőzi azt a

gyakori tévedést, amely a megismételt eljárásban kötelező felsőbírósági iránymutatásból általános precedenskötöttségre következtet. Studia Iuridica Lublinensia

A magyar szakirodalomban Pokol Béla „A bírói precedensjog” című tanulmánya — *Magyar Jog*, 2000/4, 201–209. — közvetlenül kapcsolódik a Bielefelder Kreis összehasonlító kutatásaihoz. Megkülönbözteti az elsődleges szabályozást megvalósító és a jogszabályokat értelmező precedenseket. A közeledés kétirányú: az angolszász jogban nő a törvényi szabályozás súlya, míg a kontinentális rendszerekben jelentős értelmező precedensréteg kapcsolódik a jogszabályokhoz. E modell előnye, hogy a joganyag szerkezetét is bevonja az összehasonlításba. Nyitott kérdése ugyanakkor, milyen esetekben lépi át az értelmező precedens az önálló szabályalkotás határát. Szakcikk Adatbázis

Ződi Zsolt „Precedenskövetés és jogszabály-értelmezés” című tanulmánya — *Állam- és Jogtudomány*, 2014/3, 60–85. — empirikus és összehasonlító szempontokat kapcsol össze. Nagyszámú magyar ítélet hivatkozási gyakorlatát, valamint magyar és angol érvelési megoldásokat vizsgálva árnyalja a két jogcsalád szokásos szembeállításait. Munkájának fontos hozadéka, hogy a precedensek számának vagy idézettségének növekedését külön kezeli az érvelés szerkezetének átalakulásától. Szakcikk Adatbázis

A 2020-as magyar változásokhoz kapcsolódó vitában együtt érdemes olvasni Osztovits András „Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében — jó irányba tett rossz lépés?” és Varga Zs. András „Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról” című tanulmányait — *Magyar Jog*, 2020/2, 72–80., illetve 81–87. Osztovits a jogegységesítés eljárási és módszertani feltételeit, valamint a gyors intézményi átalakítás problémáit hangsúlyozza; Varga a jogegység és a precedenshatás legitimációját, illetve hazai intézményi összefüggéseit fejti ki. A vita összehasonlító jelentősége: a törvényi kötöttség bevezetése csak az egyik eleme egy működő precedensrendszernek. jó irányba tett rossz lépés?

Auer Ádám, Csibor Ferenc, Orosz Katalin és Pollner Péter „A korlátozott precedensrendszer hatása a kúriai ítéletek hivatkozásaira: Hálózattudományi elemzés” című tanulmánya — *Jogtudományi Közlöny*, 2024/5, 224–235. — már a változás utáni gyakorlatot vizsgálja. A polgári és gazdasági kúriai ítéletek körében kimutatja a teljes döntésszövegekre történő hivatkozások jelentőségének növekedését, miközben a szerkesztett döntvények szerepe fennmarad. Az eredmény a hivatkozási szerkezet változását igazolja; a precedensérvelés minőségének javulását külön kutatásnak kell megállapítania. Jogtudományi Közlöny

Szlovéniában Marko Novak „Ensuring Uniform Case Law in Slovenia: Jurisprudence Constante, Stare Decisis, and a Third Approach” című tanulmánya — 2018 — a következetes ítélkezés megerősítésére keres megoldást. Az ismétlődő döntésekből kialakuló gyakorlat bizonytalanságait elemzi, és a stare decisis, valamint egy sajátos kontinentális megoldás lehetőségét mérlegeli. Későbbi, „Judicial Precedent in Civil Law: A Critical Perspective on the Slovenian Approach” című tanulmánya — *Dignitas*, 102, 2024, 83–99. — különösen a saját korábbi döntésekhez való viszony problémáit emeli ki. journals.umcs.pl

Tilen Štajnpihler Božič *Precedenčni učinek sodnih odločb v pravnem utemeljevanju* című monográfiája — 2012 — és „Precedent Ideology and Judicial Legitimacy in Slovenia — An Outline” című tanulmánya — 2018 — a precedenshatást a bírói legitimációval kapcsolja össze. A bírói jogalakítás nyílt elismerése és az eltérések indokolása a jogállami ellenőrizhetőséget erősítheti. A probléma így a jogászi önértelmezés és a bírói felelősség kérdésévé is válik. journals.umcs.pl

A horvát–szlovén összehasonlításban Alan Uzelac és Aleš Galič „Changing Faces of Post-socialist Supreme Courts: Croatia and Slovenia Compared” című munkája — 2017 — az intézményi szerkezetet helyezi előtérbe. A tömeges egyedi hibajavítás és az általános jelentőségű jogkérdések eldöntése eltérő felsőbírósági működést igényel. A precedensek irányító szerepe ezért összefügg az ügykiválasztással, az ügyteherrel és a jogorvoslat céljával. Ez fontos kiegészítése a tisztán jogforrástani elemzésnek. alanuzelac.from.hr

Szerbiában Bojan Spaić „The Authority of Precedents in Civil Law Systems” című tanulmánya — 2018 — a precedensek tekintélyének különböző alapjait elemzi. Más természetű érv, hogy egy döntést intézményi helyzete miatt kell követni, és más, hogy a döntés megbízható jogi tudást közvetít. A kétféle autoritás szétválasztása a kontinentális „meggyőző erő” fogalmát is pontosítja. Studia Iuridica Lublinensia

Marko S. Knežević „Out-of-Trial Ensuring Uniform Case Law in Serbia: Socialist Legal Tradition Reloaded” című tanulmánya — a 2021-es *Balkan Yearbook* 2022-ben megjelent kötetében — az egyedi pereken kívüli jogegységesítés továbbélését vizsgálja. Kühn munkájával együtt olvasva különösen jól megmutatja, miért szükséges elhatárolni az esetekből fejlődő precedensjogot az absztrakt, szervezeti úton kibocsátott bírósági iránymutatásoktól. Request PDF

Litvániában kifejezett elméleti vita alakult ki a precedens alkotmányos elismeréséről. Egidijus Kūris „Teismo precedentas kaip teisės šaltinis Lietuvoje…” című tanulmánya — *Jurisprudencija*, 2(116), 2009, 131–149. — a 2006–2007-es alkotmánybírósági doktrína alapján védi a precedens jogforrási szerepét, és vitatja annak összeegyeztethetetlenségét a törvényi joggal. lituanistika.lt

Dangutė Ambrasienė és Solveiga Cirtautienė „The Role of Judicial Precedent in the Court Practice of Lithuania” című tanulmánya — ugyanazon folyóiratszámban, 61–78. — óvatosabban értékeli az átalakulást. A formális elismerés mellett a precedensek kiválasztásának, értelmezésének, indokolásának és közzétételének módszereit is szükségesnek tartja. A két tanulmány együtt jól mutatja a jogforrási elismerés és a működő precedensmódszer közötti különbséget. lituanistika.lt

Romániában Septimiu-Ioan Puț „The Judicial Precedent — A Historical Interpretation of Positive Law?” című tanulmánya — *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Iurisprudentia*, 60/1, 2015 — a felsőbírósági jogegységesítő döntések kötelező hatásából kiindulva vizsgálja a precedens jogforrási státusát. Jelentősége az intézményhez kötött elemzés: egyes döntéstípusok általános kötőerejének elismerése mellett külön kérdés marad, hogy az egész rendszer mennyiben működik common law módjára. Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia

A legújabb összehasonlító kutatásokban az empirikus ellenőrzés szerepe nő. Martin Gelter és Mathias Siems európai felsőbíróságok közötti hivatkozásokat vizsgáló munkái, majd Siems „A Network Analysis of Judicial Cross-Citations in Europe” című tanulmánya — *Law & Social Inquiry*, 2023 — arra utalnak, hogy a külföldi döntések felhasználását a nyelvi kapcsolatok erősen befolyásolják. A jogcsaládbeli közelség magyarázó ereje korlátozottabb lehet a vártnál. E kutatások azonban a külföldi ítéletek használatáról szólnak; eredményeikből nem lehet közvetlenül a belföldi precedensek kötőerejére következtetni. ir.lawnet.fordham.edu

Különösen fontos Holger Spamann, Jasper Kunstreich, Markus Lieberknecht, Heinrich Nemeczek és Stefan Vogenauer „The Reasons Highest Courts Give: England, France,

Germany: 1880–89 and 2007–16” című tanulmánya — *Journal of Legal Studies*, 55/2, 2026, 365–395. A szerződésjogi felsőbírósági ítéletek mintájában az angol és német érvelés közötti eltéréseket inkább fokozatinak találja; már az 1880-as évek német döntéseiben is jelentős precedenshivatkozás és megkülönböztetés mutatható ki. Franciaország több tekintetben különállóbbnak bizonyul. Ez egyszerre kérdőjelezi meg a merev jogcsaládi szembeállítást és azt a történetet, hogy minden hasonlóság újabb közeledés eredménye. Az eredmények ugyanakkor a vizsgált jogterületre és mintára vonatkoznak. journals.uchicago.edu

A művek együttes értékelése alapján öt kutatási irány különíthető el:

Kutatási irány	**Jellegzetes szerzők**	**Központi kérdés**
A kötőerő normatív elmélete	Alexy–Dreier, Gascón, Payandeh	Mi indokolja a követést és az eltérés megindokolását?
Önálló kontinentális modellek	Haazen, Komárek, Leszczyński	Hogyan működik a precedens a kodifikált jog saját keretei között?
A precedens alkalmazásának módszertana	Taruffo, Chiassoni, Ramberg	Mi következik a korábbi ügy tényeiből és indokolásából?
Intézményi és hatalmi elemzés	Kühn, Uzelac–Galič, Knežević	Milyen felsőbírósági szervezet támogatja a jogegységet?
Empirikus vizsgálat	Ződi, Tobor–Zeifert, Siems, Spamann és társai	Mit tesznek ténylegesen a bíróságok a korábbi döntésekkel?

Saját összehasonlító értékelésem szerint a legerősebb magyarázat e kutatási irányok összekapcsolásából adódik. **A precedens formális ereje, alkalmazásának módszere és intézményi környezete három külön vizsgálati dimenzió.** Előfordulhat erős kötöttség gyenge tényállás-elemzéssel; kialakulhat következetes, gondosan indokolt precedenshasználat általános törvényi kötöttség nélkül; és létezhet erőteljes felsőbírósági normaképzés absztrakt állásfoglalások útján.

Ezért az 1990 utáni irodalom legtermékenyebb kérdése az lett, hogy **pontosan mi teszi követendővé a korábbi döntést, hogyan állapítják meg annak tartalmát, és milyen feltételekkel lehet felülvizsgálni**. A kontinentális és angolszász megoldások hasonlóságai és eltérései ezen a szinten ítélhetők meg megbízhatóan. Az egyes országokon belüli különbségek — jogágak, bíróságok és döntéstípusok között — gyakran legalább olyan fontosak, mint a két nagy jogi hagyomány közötti eltérések.

Karin L. Pilny precedensjog elemzései

Karin L. Pilny fő hozzájárulása a precedens tanulmányozásához a ***Präjudizienrecht im anglo-amerikanischen und im deutschen Recht című monográfiája. Eine rechtsvergleichende und rechtsmethodologische Analyse unter besonderer Berücksichtigung des Verfassungsrechts***—*Precedent Law in Anglo-American and German Law: Összehasonlító és jogi-módszertani elemzés, különös tekintettel az alkotmányjogra*. A Nomos adta ki 1993-ban, 283 oldalból áll, és eredetileg doktori disszertációként készült a müncheni egyetemen. Jellemző fókusza a precedens, az alkotmányértelmezés és a legfelsőbb bíróságok hatásköre közötti kapcsolat. Deutsche Digitale Bibliothek

Fontos feltétel szükséges a folytatás előtt. **Ellenőrizni tudtam az eredeti címlapot, a részletes tartalomjegyzéket, a kiadói leírást és több tudományos fogadtatási esetet, de nem sikerült megszerezni a monográfia lényegi szövegét.** Ezek az anyagok megalapozzák kérdéseit, összehasonlító keretrendszerét és a vizsgálandó témákat. Nem minden válaszát rögzítik. Ezért alább megkülönböztetem a könyv dokumentált tartalmát, más tudósok által fogadott vételét, valamint az általa foglalkozó jogi problémák elemzését. Különösen nem tudom felelősségteljesen Pilnynek konkrét, végleges álláspontot tulajdonítani az alkotmánybírósági önkötelező képességről pusztán fejezeteinek címei alapján.

Pilny központi összehasonlító problémája a bírói hatalom időbeli folytonossága. A kiadó bemutatja a stare decisis történelmi fejlődését az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának joggyakorlatán keresztül, beleértve a bírói jelölések jelentőségét a jövőbeli döntések szempontjából. A német oldalon a vizsgálat a bírói jog helyzetétől a Szövetségi Alkotmánybíróság saját döntéseihez és a szakosított bíróságokhoz való viszonyáig terjed. Ez ötvözi a jogi módszertant, az alkotmányos doktrínát és az intézményi elemzést. Nomos

A könyv hitelesített szerkezete a következő. Az oldalhivatkozások a beszélgetések kezdetét jelzik; nem jelentik azt, hogy a megfelelő tartalmas oldalakat megkérdeztem.

Tárgy	Kezdőlap
Az angol-amerikai precedens történelmi fejlődése	18
Ratio, diktáta, megkülönböztetés és felülbírálás	35
Amerikai jogtudományi megközelítések	47
Amerikai alkotmányos viták	70
A Legfelsőbb Bíróság összetétele, kinevezések és eljárás	83
A Legfelsőbb Bíróság önkötelező érvényű	94
Német precedens és igazságszolgáltatási módszertan	119
Szövetségi Alkotmánybíróság: pozíció és feladatok	140

Tárgy	Kezdőlap
Német alkotmányos precedens	149
Kötési hatások a §31 BVerfGG alapján	159
Szövetségi Alkotmánybíróság önkötelező érvényű	184
Pilny önkötő képességről alkotott értékelése	193
Általános összehasonlító értékelés	199
A jogi hagyományok konvergenciája	201

A német eltérésekről szóló beszélgetés új tényeket, megváltozott társadalmi körülményeket vagy jogi felfogásokat, valamint előrejelzési hibákat foglal magában. Ezek dokumentált vizsgálati témák, nem pedig Pilny által jóváhagyott teszt ellenőrzött elemei. d-nb.info

Az első elemző kérdés a bírói jogalkotás és a precedensális kötelező erő közötti különbség. Ez elengedhetetlen Pilny összehasonlító projektjének jelentőségének megértéséhez.

Egy bíróság jogi szabályt dolgozhat ki egy kétértelmű törvény értelmezése, hiányosság betöltése vagy alkotmányos vitát megoldásakor. Az, hogy a későbbi bíróságnak követnie kell-e ezt a szabályt, további kérdés. Ezzel szemben a bíróság csupán meglévő jog felfedezésének nevezheti munkáját, miközben korábbi értelmezését erősen tekintélyesnek tekinti.

Stefan Vogenauer későbbi beszámolója ezt a különbséget egyértelművé teszi: a bírói jog létrehozásának jogértelme és az ítéletek kötelező érvényű hatása nem feltétlenül kapcsolódnak össze. A kontinentális tudomány gyakran elfogadta a jog bírói fejlődését, miközben ellenáll a formális precedensális kötelező erővel. Elemzése megkülönbözteti az ítélet kötelező részét a kizárólag meggyőző hatalommal bíró állításoktól. Ez megadja azt a fogalmi hátteret, amelyen Pilny vizsgálatát kell értelmezni; nem határozza meg ezekre a kérdésekre vonatkozó konkrét megoldását. HWB-EuP 2009

Véleményem szerint ez a különbség elengedhetetlen minden precedens és bírói hatalom kapcsolatának értékeléséhez. Az elismerés, hogy a bíróságok alakítják a jogot, egy tevékenységet jellemez. Döntéseik kötelező érvényű elismerése a jövőbeli bíróságokra nézve meghatároz egy hatalmi struktúrát. A második lépés további igazolást igényel: miért korlátozna egy korábbi bírói értelmezés egy másik bírót, aki tévedésnek tartja?

Ez az indoklás az egyenlőségen, kiszámíthatóságon, támaszkodáson, intézményi hierarchián vagy a jogilag előírt értelmezési hatalom elosztásán alapulhat. Ezek az indokok nem feltétlenül szolgálhatnak ugyanilyen mértékű korlátot. Egy kiszámíthatóság érvelése lehetővé teheti a kitérést elég erős indokok mellett; egy kötelező eret szabó törvény sokkal kevesebb szabadságot hagyhat a fogadó bíróságnak.

Az amerikai alkotmányos dimenzió különösen súlyossá teszi az önkötelező jog problémáját. A legfelsőbb bíróságnak képesnek kell lennie a súlyos hibák kijavítására, mégis az alkotmányos viták rendezésére vonatkozó képessége részben döntéseinek stabilitásától függ.

A probléma kortárs példája a *Payne kontra Tennessee*, 501 U.S. 808 (1991). A többség elismerte a stabilitás és a támaszkodás értékét, miközben a stare decisis politikát olyan politikának tekintette, amely képes engedni, ha korábbi döntések rosszul megalapozottak vagy működésképtelenek voltak. Kiemelték továbbá az alkotmányos döntések törvényhozásával

történő korrekciójának különös nehézségét. Ezt az ítéletet arra használom, hogy elmagyarázzam Pilny vizsgálatának doktrinális környezetét, anélkül, hogy azt állítanám, hogy ellenőriztem az ő vitatását ebben az ügyben. Justia Amerikai Legfelsőbb Bíróság Központja

Az elemző feszültség pontosan kifejezhető. Amikor egy bíróság értelmez egy törvényt, a törvényhozás általában módosíthatja azt a törvényt, alkotmányos korlátok mellett. Amikor a bíróság értelmezi az alkotmányt, a szokásos törvényhozási korrekció nem áll rendelkezésre. Ez elősegítheti az alkotmányos precedensek újragondolásának nagyobb hajlandóságát.

Ugyanez az intézményi álláspont erősebb mértékegységet is támogathat. Egy olyan bíróság, amelynek alkotmányos ítéletei folyamatosan változnak a tagsággal, fennáll a veszélye, hogy jogi nyelvezeten keresztül politikai választást gyakorol. A törvényhozási korrekció nehézsége ezért mindkét irányban indít érvet: növeli a bírói hibák javításának fontosságát és az instabil bírói hatalom költségeit.

Az 1992-es közös vélemény a *Planned Parenthood kontra Casey* ügyben jól mutatja ennek a kortárs vitának a másik oldalát. Vizsgálta a működőképességet, a támaszkodást, a közbeeső doktrinális fejleményeket és a ténybeli feltételezések változásait. Emellett összekapcsolta a precedens kezelését a Bíróság intézményi legitimitásával is. Ez ismét függetlenül ellenőrizett történelmi kontextus, nem a vélemény érvelésének Pilny-nek tulajdonítása. Justia Amerikai Legfelsőbb Bíróság Központja

A bírói kinevezésekre fordított figyelem Pilny kutatási tervének intézményi jelentőséget ad a doktrinális besoroláson túl. A kiadó kifejezetten összekapcsolja a jelöléseket a Legfelsőbb Bíróság joggyakorlatának jövőbeli irányával. Ez a kapcsolat fontos kérdést vet fel: hogyan maradhat egy bíróság felismerhetően ugyanaz a jogi intézmény, miközben tagjai – és alkotmányos meggyőződéseik – változnak? Nomos

Az én értelmezésem ennek a kérdésnek a jelentőségéről az, hogy a precedens két folytonossági forma között közvetít. Az intézmény folyamatossága van: a bíróság megőrzi joghatóságát és alkotmányos státuszát. A jogi álláspontjai is megmaradnak: a későbbi bírák örökölik a korábbi értelmezéseket. Ezek a folytonossági formák eltérhetnek.

Tegyük fel, hogy egy új többség úgy véli, hogy egy korábbi alkotmányos ítélet súlyosan tévedett. Ha ez a meggyőződés önmagában indokolja az ítélet felülbírálását, akkor a lényegi alkotmány megváltozhat, amikor a bírói kinevezések megváltoztatják a bíróság egyensúlyát. Ha egy korábbi döntést mindig meg kell őrizni, a korábbi bírák nézetei olyan tekintélyt szereznek, amelyet nehéz összeegyeztetni a jelenlegi bírák alkotmány helyes alkalmazásának felelősségével.

Az önkötelező elmélet kidolgozott magyarázatát kell indokolnia a változás további indokait. Meg kell választania a változás okait a jogi igazolásától is. A tagság változása magyarázhatja, miért történik újraértékelés anélkül, hogy önmagában elegendő jogi okot szolgáltatna az ítélet felülbírálására. Az elérhető anyag nem határozza meg azt a pontos szabványt, amelyet Pilny végül elfogad.

A német alkotmányos rendszer más kapcsolatot vezet be az igazságszolgáltatási függetlenség, a törvényi hatalom és a precedens között. Az Alaptörvény 97(1) cikke védi a bírófüggetlenséget, és a bírákat törvény alá helyezi; a 20(3) cikk köti az igazságszolgáltatást a *Gesetz und Recht* ügyhöz. Ezek a rendelkezések alkotják az alkotmányos hátteret annak a

kérdésnek, hogy egy korábbi bírósági értelmezés korlátozhatja-e a későbbi bíró független értelmezését az uralkodó jogról. gesetze-im-internet.de

Analitikusan két állítást külön kell tartani:

1. Egy bíró nem hagyhatja figyelmen kívül a törvényt pusztán azért, mert más eredmény előnyösnek tűnik.
2. A bírónak el kell fogadnia egy korábbi bíróság értelmezését a törvényről.

Az első nem bizonyítja automatikusan a másodikat. Ahhoz, hogy a jogi kötelezettségből precedensális kötelezettségre lépjünk, érvelés szükséges arról, miért rendelkezik a korábbi értelmezés saját hatáskörrel.

Itt válik az egyenlőség is összetetté. Hasonló esetek egyforma kezelése támogatja a következetet, de meg kell határozni a releváns hasonlóságot, és el kell dönteni, hogy a korábbi kezelés jogilag indokolt volt-e. Egy bíróság, amely megváltoztatja értelmezését, azt állíthatja, hogy javítja az egyenlőséget egy hibás besorolás javításával. Egy bíróság fenntarthatja értelmezését, hogy a módosítás hátrányt jelentene azoknak, akiknek az ügyük később merült fel. Az egyenlőség tehát nem mechanikailag oldja meg az időbeli problémát.

Ezek a német alkotmányos keretrendszer elemző következményei. Pilny lényegi vitáka nélkül nem lenne indokolatlan azt állítani, hogy általános kötelessége az egyenlőségből eredő precedenst követni, vagy hogy elutasít minden ilyen következtetést.

A Szövetségi Alkotmánybíróság különleges törvényi hatásköre kulcsfontosságú az összehasonlításban. A Szövetségi Alkotmánybírósági Törvény 31(1) szakasza kötelező érvényű hatással van a Szövetség alkotmányos szerveire, valamint a tartományokra, bíróságokra és közhatóságokra. A 31(2) szakasz meghatározott döntéseknek jogerőt ad meg. A két hatás külön kezelést igényel. BVerfGG)

Elemzési jelentőségük az, hogy egy német alkotmányos döntés kifejezett jogi megállapodás révén a feleken túli hatáskörrel rendelkezhet. Ezt a hatáskört saját feltételei alapján kell megvizsgálni, amikor összehasonlítjuk a common law precedenssel.

Három kérdés következik:

- **Ki kötött?** A törvényhozás, a közigazgatás, más bíróságok, vagy maga a kibocsátó bíróság?
- **Mi a kötelező érvény?** Az operatív döntés, egy szükséges alkotmányos állítás, vagy egy szélesebb értelmezés?
- **Hogyan változhat meg az tekintélyes álláspont?** Egy későbbi ítélet, alkotmánymódosítás vagy a korábbi döntés körülményeinek megváltoztatása révén?

Az első kérdésre adott válasz nem dönti el a többieket. Különösen a más intézmények feletti hatalom és az önkötelező jog eltérő kapcsolatokat foglal magában. Az alkotmánybíróság külsőleg erős hatalmat gyakorolhat, miközben jelentős szabadságot tart fenn saját értelmezéseinek újragondolására. Ennek a felépítésnek a megítéléséhez jogi stabilitás és intézményi felelősség elmélete szükséges.

Az önkötelező jogot meg kell választani egy adott ítélet véglegességétől is. Egy döntés véglegesen megoldhatja a felek közötti vitát, miközben jogi érvelése egy másik ügyben felülvizsgálatra nyitva marad. Az ítélet felülbírálása általában a későbbi döntést szabályozó szabályt érinti; egy befejezett ügy újranyitása külön problémát vet fel.

Vegyünk egy hipotetikus alkotmányos ítéletet, amely engedélyezi egy adott szabályozási intézkedést. Évekkel később új bizonyítékok azt mutatják, hogy az intézkedésnek nagyon eltérő hatásai vannak, mint amilyennek eredetileg feltételezték. Több válasz lehetséges:

- Tartsd meg a korábbi jogi normát, de az új körülmények kívül esnek rajta.
- Módosítsd a szabványt, mert a ténybeli alapok meghiúskodtak.
- Tartsuk meg az eredményt, mert a támaszkodás és az intézményi folytonosság felülmúlja a változás okait.

Ezek a lehetőségek különböző következményekkel járnak. Az első az alkalmazásra és a megkülönböztetésre vonatkozik; a második a doktrinális felülvizsgálatra; a harmadik pedig a precedens független súlyára. Ez a példa szemlélteti, miért nem mutathat önmagában egy megengedett elhagyási okok listája egy teljes önkötelező elméletet. Meg kell vizsgálni, hogyan köti össze a szerző a tényeket, jogi értelmezést, a támaszkodást és az intézményi tekintélyt.

Pilny alkotmányos ítéletekkel kapcsolatos kezelése szintén felemeli az alkotmányjog és a szakterületek közötti kapcsolatot. A kiadó megerősíti, hogy a Szövetségi Alkotmánybíróság és a *Fachgerichte* közötti kapcsolat a vizsgálat kifejezett része. Itt a *Fachgerichte* azokat a bíróságokat jelenti, amelyek az alkotmánybíróságon kívüli szakterületekért felelősek. Nomos

A tágabb jelentőség szempontjából az én értékelésem, hogy két különböző bírói jogi fejlődési forma találkozik ebben a ponton. A szakirányú bíróságok kidolgozzák a saját területük szabályait; az alkotmánybíróság alkotmányos követelményeket állapít meg, amelyek korlátozhatják vagy átirányíthatják ezt a részletet. Az ebből kialakuló kapcsolat többet érint, mint hogy egyik bíróság hivatkozik-e a másikra.

Például egy alkotmányos követelmény az eljárási méltányosságra vonatkozóan megváltoztathatja, hogyan működik egy bevezetett eljárási szabály. Az egyenlőség alkotmányos értelmezése megkövetelheti egy korábban magán- vagy adójogban elfogadott megkülönböztetés újraértékelését. A releváns kérdés tehát az, hogy egy alkotmányos állítás hogyan válik a jogrendszerben alkalmazott érvelés részévé.

Ez hasznos kapcsolatot teremt a precedens kutatása és a hagyományos jogi területek alkotmányosításáról szóló kutatások között. Ennek ellenére korai lenne Pilnynek egy adott általános alkotmányosítási elméletet vagy a jogrendszer "duplazását" hirdető állítást tulajdonítani anélkül, hogy az ő szövegét vizsgálnánk.

A rendelkezésre álló tudományos fogadtatás segít pontosabban azonosítani Pilnyt, bár nem helyettesíti a monográfiát. Robert Alexy és Ralf Dreier hivatkoznak könyvére az 1997-es fejezetükben, a "Precedent in the Federal Republic of Germany", a nyomtatott 43. oldalon, mint összehasonlító tudományos munka, amely releváns a kodifikált és közjogi rendszerek közötti konvergentsiák konvergentív irányzataira. Azonnal hangsúlyozzák, hogy alapvető különbségek megmaradnak. Ez meghatározza helyét a konvergencia vitában, de nem bizonyítja, hogy teljes konvergenciát vagy az angol stare decisis átültetését támogatja. api.pageplace.de

Marietta Auer második, másképp fókuszált fogadtatást nyújt. *A Materialisierung, Flexibilisierung, Richterfreiheit*, nyomtatott 91. oldal, lábjegyzet 101-ben, idézi Pilny 120. oldalát a német kötelező precedenszülött erő elutasításával kapcsolatos szakirodalom között. Auer külön tárgyalja a feltételezett helyességen, érvelési terheken és a kiegészítő kötelező erőn alapuló megközelítéseket.

Ez feltételes bizonyíték arra, hogy Pilny vitája a német precedenselmélet korlátozó vonalán belül zajlott. Ez továbbra is csoportos hivatkozás, nem pedig a következtetésének idézése. Nem tudja pontosan megállapítani az ő álláspontját a Szövetségi Alkotmánybíróság önkötelező jogáról vagy a §31 terjedelméről. lhlt.mpg.de

A két hivatkozás összeegyeztethető. A szerző képes azonosítani a funkcionális konvergenciát, miközben ellenáll a formális asszimilációnak. A bíróságok egyre inkább korábbi döntésekre támaszkodhatnak, amelyek nem szereznének ugyanazt a jogi státuszt minden rendszerben. Hasonlóképpen, egy alkotmánybíróság kivételes pozíciót tölthet be egy nemzeti jogrendben, amelynek rendes bíróságai továbbra is eltérő precedensértelmezés alapján irányíthatók.

Kritikai értékelésem Pilny dokumentált kutatási tervéről az, hogy legerősebb tulajdonsága a módszer és az intézményi tekintély integrálása. Egy tisztán fogalmi magyarázat definiálhatja *a ratio decidendi-t*, megkülönböztetést és felülbírálást anélkül, hogy azt kérdezné, hogyan befolyásolják a bírói kinevezések, alkotmányos felsőbbrendűség és a bíróságok közötti kapcsolatok működésüket. Egy kizárólag intézményi megközelítés leírhatja a hatalmas bíróságokat anélkül, hogy elmagyarázná, milyen módszereken keresztül döntéseik folytonosságot szerzetenek. Pilny projektje ezeket a kérdéseket ugyanabban az összehasonlító vizsgálatban is bevezeti.

Az alkotmányos fókusza egy olyan korlátot is teremt, amelyet az olvasónak szem előtt kell tartania. Az alkotmányos legfelsőbb bíróságok kivételes intézmények. Döntéseik ellenállhatnak a hagyományos törvényhozási korrekciónak, több jogágat érinthetnek, és szokatlanul heves politikai vitákat válthatnak ki. Az ezekről szóló megállapítások nem tudják automatikusan megállapítani, hogyan működik a precedens a rutinszerű magán-, büntető- vagy közigazgatási perességekben.

Egy második korlátozás a konvergencia jelentésével kapcsolatos. Egy meggyőző összehasonlításnak meg kell határoznia, mi konvergáló:

Lehetséges konvergencia	**Bizonyíték szükséges**
Gyakoribb korábbi döntések használata	Hivatkozások és esetjogi tanulmányok
Hasonló érvelési technikák	Tények, álláspontok és megkülönböztetések elemzése
Erősebb kötelesség a döntések követésére	Doktrínális és intézményi bizonyítékok
Összehasonlíthatóbb igazságszolgáltatás	A bíróságok által létrehozott szabályok elemzése
Hasonló korlátozások az ítélet felülbírálására	A változás okainak és eljárásainak összehasonlítása

Ezek a fejlemények külön-külön is előfordulhatnak. Véleményem szerint Pilny összehasonlításának értékét ezekkel a különbségekkel kell tesztelni, nem pedig azzal, hogy alátámasztja-e azt a széles körű állítást, hogy a jogi családok hasonlóvá válnak.

Egy harmadik kérdés a precedens és az igazságszolgáltatási hatalom kapcsolatát érinti. A precedens korlátozhatja a jelenlegi bírákat, miközben megerősíti a korábbi bírák jogalkotási eredményeit. Az erős önkötelező korlátozás csökkentheti a rövid távú mérlegelést, ugyanakkor megőrizheti a bírói kidolgozott alkotmányos szabályok széles körét. A felülbírálás nagyobb szabadsága növelheti a jelenlegi mérlegelést, miközben lehetővé teszi a korábbi bírói bővítés korrekcióját. Ennek következtében sem a szigorú betartás, sem a távozásra való készenlét, nem egyenlő a bírói mértékegységgel.

A rendelkezésre álló bizonyítékok által alapozott legerősebb következtetés, hogy Pilny könyve a kilencvenes évek eleji összehasonlító vizsgálata arról, hogyan ötvözik az alkotmányos legfelsőbb bíróságok az autoriter jogfejlesztést a folytonossággal és korrekcióval. Dokumentált fogadtatása bevezeti a közjog–kontinens konvergencia vitája közül, miközben figyelmeztet arra is, hogy ne feltételezzük, hogy a gyakorlati hasonlóságok elismerése az általános német stare decisis elfogadását jelentené.

Pilny saját előírásainak végleges **beszámolója – különösen annak megítéléséhez, hogy a Szövetségi Alkotmánybíróság hogyan kellene-e kötni korábbi döntéseihez – megköveteli értékelésének lényeges szövegét, amely a 193. oldalon kezdődik, míg végső összehasonlító vitát a 199–203. oldalon kezdi. Amíg ezek a részek nem lesznek elérhetők, egy részletes nyilatkozat, amely szerint támogat egy bizonyos felülvizsgálati tesztet, egy konkrét kötelező erőelméletet, vagy általános közjogi precedens átültetését a német jogba, túlmutatna a források által megállapított feltételeken.**

Mehrdad Payandeh precedensjog elemzései

Mehrdad Payandeh jellegzetes hozzájárulása az, hogy elmagyarázza, hogyan birtokolhatnak a precedensek jogi tekintélyt anélkül, hogy feltétel nélküli kötelezettséget jelentene a korábbi döntések megismétlésére. Munkája ezért a kontinentális jogi elmélet központi problémáját tárgyalja: hogyan ismerjük el a bírói döntések normatív jelentőségét, miközben megőrzik a bírói függetlenséget, törvényhozói hatalmat és a jog korrekciójának lehetőségét. Különösen hasznos megfogalmazása álláspontjának a jogi alapokkal alapozott kötelesség, hogy figyelembe vegye a precedenseket, foglalkozzon azok érvelésével, és igazolja az eltávolodásukat. DOKUMEN. PUB

Szükséges a bizonyítékok követelménye. Megvizsgálhattam releváns cikkeit, fő monográfiájának bevezetőjét és részletes tartalmát, valamint több későbbi tudományos művet, amelyek tárgyalták vagy idéztek róla. Nem tudtam megvizsgálni a monográfia teljes lényegi szövegét. Ennek megfelelően megkülönböztetem közvetlenül dokumentált érveket, későbbi kutatások által megerősített álláspontokat, valamint saját elemző értékelésemet.

A vizsgálat fő munkái a következők:

Munkássága	**Megjelenés**	**Relevancia**
Judikative Rechtserzeugung. Theorie, Dogmatik und Methodik der Wirkungen von Präjudizien	Mohr Siebeck, 2017, Jus Publicum 265, XXII + 551 oldal.	A bírói jogalkotás és a precedensális hatások szisztematikus kezelése.
Marc Jacob felülvizsgálata, *precedensek és esetalapú érvelés az Európai Bíróságon*	*International Journal of Constitutional Law* 12 (2014), 832–835	Ez egy korai kijelentés a koncepcionális aggályairól. Ez egy kritika, nem egy Payandeh monográfia.
Die Präjudizienwirkung der Entscheidungen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte	*Jahrbuch des öffentlichen Rechts* 68 (2020), 1–36	Strasbourg-i ítéletek alapos elemzése, mint precedens.
Matthias Jacobs-szal közösen "A hivatásos köztisztviselők sztrájkjának tilalma a német alaptörvény alapján..."	*German Law Journal* 21 (2020), 223–239	Egy konkrét vizsgálat arról, hogyan fogadják a német bíróságok Strasbourg-i precedenseket.

Ezeket a bibliográfiai részleteket a publikációs listája és az érintett folyóiratok is megerősítik. Az angol sztrájk-tiltás cikkének német elődje is van, amelyet Jacobs-szal közösen közösen jelent meg a *JuristenZeitungban* 2019-ben. law-school.de

Kiindulópontja az, hogy a precedenseket "jogilag nem kötelező, de tényszerűen kötelezőnek" nevezik. 2014-es Marc Jacob értékelésében Payandeh megkérdőjelezi, hogy ez a jól ismert megfogalmazás bármit is megmagyaráz-e: elismeri a bírói gyakorlatot, miközben jogi jelentőségét megoldatlanul hagyja. Üdvözli a normativás értelmezését, amely túlmutat a szigorú kötelező erőn, de kritizálja a jog információként való túlzottan széles fogalmát. Egy ilyen felfogás veszélyezteti a jogalkotás, a bírói döntések és a tudományos munka közötti különbségeket, beleértve azok eltérő intézményi korlátait és igazolási követelményeit.

Emellett korlátot azonosít abban, hogy elsősorban az Igazságszolgáltatási Bíróság saját döntéseinek alkalmazását tanulmányozza. Egy megfelelő elméletnek meg kell vizsgálnia, hogyan fogadják a nemzeti bíróságok és más szereplők ezeket a döntéseket. A precedens tekintélye nem érthető meg kizárólag azt alkotó bíróság szemszögéből. Oxford Academic

A módszertani jelentőség szerintem jelentős. Egy precedenselméletnek legalább három különböző kérdésre kell válaszolnia:

- Miért követik valójában a jogi szereplők a korábbi döntéseket?
- Milyen jogi okok követelik meg őket, hogy komolyan vegyék ezeket a döntéseket?
- Milyen feltételek mellett távozhatnak jogszerűen?

Ezek a kérdések különböző típusú bizonyítékokat igényelnek. Az idézések gyakorisága megválaszolhatja az elsőt, miközben keveset árul el a másodikról. Ezzel szemben az alkotmányos érv a következetesség mellett nem határozza meg, hogyan viselkednek következetesen a bíróságok.

A *judikatív Rechtserzeugung* – a jogalkotás – fogalma szélesebb körű, mint a törvény kivételes bírói fejlődése. Sabrina Dreßen vitája, amelyet Payandeh-re adott pontos hivatkozások alátámasztanak, több fontos pontot tisztáznak. Az igazságszolgáltatási jogalkotás nem feltétlenül szándékosan új szabály létrehozására irányult. Hatásai a későbbi elfogadástól is függnek. Továbbá, hogy egy korábbi ítéletet értelmezésnek vagy *Rechtsfortbildungnak* minősítenek-e, nem határozza meg, hogy van-e precedensis jelentősége.

Dreßen továbbá visszaadja Payandeh kétszakaszos képének elutasítását, amelyben az ügyvédek először kizárólag a jogszabályokból állapítják meg a jogot, majd később összehasonlítják válaszukat a bírósági döntésekkel. Korábbi döntések maguk a jog meghatározásának folyamatába kerülnek. Hivatkozásai szerint a releváns részek Payandeh 49., 51–52. és 477. oldala. szerepelnek. d-nb.info

Ez fontos korrekciót nyújt egy szűk kutatási napirendre. Ha a tudományos munka csak akkor vizsgálja a precedenst, ha a bíróságok nyíltan elismerik a jogszabályi hiány betöltését, akkor figyelmen kívül hagyhatja a jogi jelentéshez szükséges bírói hozzájárulást. Egy bíróság jelentősen befolyásolhatja a jövőbeli döntéseket, miközben ítéletét a meglévő jogszabályok teljesen átlagos alkalmazásaként mutatja be.

Vegyünk egy példát. Egy törvény "ésszerű értesítést" követel. A legfelsőbb bíróság olyan körülményeket állapít meg, amelyek miatt egy adott felmondási idő nem elegendő. Későbbi bíróságok, ügyvédek és adminisztrátorok ennek a döntésnek a köré szervezik működésüket. A törvényhez való hozzájárulása nem attól függ, hogy az eredeti bíróság bejelentette-e, hogy "törvényt hoz". A lényeg, hogy az érvelése hogyan válik relevánssá a későbbi ésszerűség megállapításai szempontjából.

A kapcsolódó óvatosság az, hogy a jogalkotás elismerése önmagában nem teremti meg a legitimitást. "A bíróságok hozzájárulnak a jogi jelentéshez" és a "ez a konkrét bírói hozzájárulás alkotmányosan megengedett" továbbra is különálló állítások.

Egy másik központi fogalom *a Normakzessorietät*: a precedens ragaszkodása az értelmezett normához. Stephan Riegger kifejezetten magyarázza Payandeh álláspontját, hogy megtartja az alapvető jogi normát a kötelező erő referenciapontjaként, annak ellenére, hogy az igazságszolgáltatás általánosítható, íratlan jogi állításokat készít. Riegger Payandeh 49. és 134. oldalát idézi. Alexander Bröstl önállóan azonosítja ugyanazt az elképzelést: a precedensek hozzájárulnak a jogi normák tartalmához. d-nb.info

A különbség két kérdéssel is kifejezhető:

- Ezt az eredményt el kell fogadni pusztán azért, mert a bíróság korábban bejelentette?
- Milyen hatáskörrel rendelkezik az adott bíróság értelmezése az alkalmazandó norma jelentésének meghatározásakor?

Payandeh fogalma a második kérdésre irányítja a figyelmet. Analitikus előnye, hogy a precedenst a jogszabályokhoz vagy alkotmányos szöveghez köti anélkül, hogy az értelmezést mechanikus következtetésre redukálná.

Emellett megterhelő problémát is teremt. Ha egy precedens tekintélye a jogi normához való kapcsolódásán függ, milyen hibás lehet az értelmezése, mielőtt elveszítené azt a tekintélyt? A normához való kötődés magyarázatának magyarázatát kell a megengedett értelmezés határairól.

Leon Strässer pontosan ezt az ellenvetést fogalmazza *fel a Die Interpretation von Präjudizien* (2025), 57. oldal, lábjegyzet 266. részében. Azt állítja, hogy Payandeh nem viszi elég messzire a gondolatot: ha a normatív hatások a precedens normához való viszonyától függenek, akkor kell lennie módnak arra, hogy felmérjük, hogy a precedens védekezően fejleszti-e ki ezt a normát. nomos-elibrary.de

Véleményem szerint ez komoly kihívás, bár nem akadályozza meg a megközelítést. A nehézség a vizsgálat kalibrálása. Ha minden későbbi bírónak önállóan kell jóváhagynia a korábbi értelmezést, mielőtt súlyt adna neki, a precedens alig nyújt további korlátot. Ha a korábbi értelmezés jogilag védhetőségétől függetlenül tekinthetővé válik, akkor a normától való feltételezett függősége nehezen fenntarthatóvá válik.

A 2017-es monográfia ezt a problémát az alkotmányos intézményi elméletbe helyezi. Dokumentált szerkezete alapozza a bírói jogalkotást a jogállamiság elvének és a demokrácia kölcsönhatásában. Az elemzés a jogi bizonyosságot, a jogi normák korlátozott meghatározását, a jogalkotás és az adott viták eldöntése közötti kapcsolatot, valamint az igazságszolgáltatás és a törvényhozás közötti kapcsolatot vizsgálja.

A demokratikus legitimitás kezelése figyelembe veszi a pártatlanságot, függetlenséget, fellebbviteli felülvizsgálatot, kollégiumi döntéshozatalt és szakmai jogi képesítést. Következtetései megkülönböztetik a folytonosságot a megváltoztathatatlanságtól, és elutasítják, hogy kizárólag a jogi bizonyosságból származzanak szigorú, precedenskötelező kötvényt. A releváns viták a 188–286. oldalon koncentrálódnak. A következő fejezetek a rendes bíróságokat, az alkotmányos ítéletet és a precedens módszertanát vizsgálják. ciando.com

E intézményi orientáció fontossága szerintem az, hogy egy értelmező módszer nem viselheti a bírói hatalom legitimálásának teljes terhét. Még egy gondosan megalapozott ítélet is kérdéseket vet fel arról, ki dönthet, milyen eljárás révén, milyen lehetőség van a megtámadásra, és milyen későbbi korrekció vonatkozik rá.

A kiszámíthatóság önmagában sem oldja meg a kérdést. Egy teljesen következetes jogilag védhetetlen döntéssorozat kiszámítható lenne. Ezért egy jogrendszernek magyaráznia kell, hogy miért fontos a folytonosság, és miért lehetséges a korrekció.

Megfontolási kötelessége gyakorlati szerkezetű. Jens Prütting beszámolója kifejezetten három elemet tulajdonít Payandehnek, idézve a 259. oldalt követő:

Elem	Mit igényel
Azonosítás és tudatosság	A releváns precedenseket meg kell vizsgálni és figyelembe venni.
Vitatkozó párbeszéd	A jogi érvelésüket figyelembe kell venni.
Feltételezett hozzáállás	A távozáshoz meggyőző érvek szükségesek.

Ez sokkal megterhelőbb, mint a korábbi ügyek meghallgatásának engedélyezése, de helyet hagy jogos nézeteltérésnek. DOKUMEN. PUB

Wolfram Cremer szintén megvitatja Payandeh javaslatát, mint hogy tudatosságot, bevonást és lényegi okot kell megkövetelni a távozásra. A beszélgetése egy fontos különbséget is bemutat: ezek a feladatok nem jelentenek automatikusan általános alkotmányos parancsot, hogy minden bíróság mindig azonos eredményeket érjen el. DOKUMEN. PUB

Egy példaképes alkalmazás segít bemutatni, mit jelent ez. Tegyük fel, hogy egy alsóbb bíróság úgy véli, hogy a legfelsőbb bíróság értelmezése téves. Három választ kell megkülönböztetni:

1. **A döntés figyelmen kívül** hagyása az illetékes hatóságot érintetlen hagyja.
2. **Elemzés nélkül idézése és elutasítása** elismeri létezését, de kevés igazolást ad.
3. **Egy jogi lényeges különbség magyarázata vagy egy jelentős értelmező ellenvetés azonosítása** lehetővé teszi a nézeteltérést értékelhetővé.

A központi előny a felelősségvállalás. A későbbi bíróságok és peres felek képesek megállapítani, hogy a nézeteltérés a tényekről, a korábbi érvelés keretéről, egy közbeeső jogi változásról vagy magáról az értelmezésről szól-e.

Van azonban egy további nehézség: mi teszi az indokot elég erőssé? Az "indok" megfogalmazásának követelménye szinte üressé válhat, ha bármilyen hihető magyarázat elegendő. Túlzottan korlátozóvá válhat, ha a távozáshoz bizonyítani kell, hogy a korábbi döntés nyilvánvalóan védhetetlen volt. Egy kielégítő doktrínának meg kell határoznia az indokolás intenzitását, amely különböző intézményi kapcsolatokhoz igaz.

Az alkotmányos precedens kezelése megőrzi a törvényhozási nézeteltérések szerepét. Különösen feltáró bizonyítékok találhatók a Német Reproduktív Önrendelkezési és Reproduktív Orvostudományi Bizottság 2024-es jelentésében. A cikk kifejezetten törvényhozói kötelezettséget tulajdonít Payandehnak, hogy a Szövetségi Alkotmánybíróság értelmezéseit a döntésen túl is figyelembe vegye. Továbbá megjegyzi álláspontját is, hogy a távozás akkor lehetséges, ha a törvényhozás meggyőző, lényeges érdemi indokokat kínál. A jelentés idézi a

437. és 447. oldalt, valamint a 259. oldalt és a következő oldalakat. bundesgesundheitsministerium.de

Ez a hivatkozás azért számít, mert megakadályozza, hogy elméletét egyenes igazságszolgáltatási felsőbbrendűség védelmének értelmezzék. Az alkotmányos ítélethozatal kötelezettsége nem feltétlenül teszi minden bírói értelmezést véglegesen irányítani a későbbi politikai vitákon.

Az elemzői képesítésem az, hogy három kérdésnek külön kell maradnia:

- A parlament felelőssége a korábbi alkotmányos érvelések kezelésében.
- Hogy az új jogszabálya lényegileg alkotmányos-e.
- A bíróság hatásköre egy későbbi alkotmányos vita eldöntésére.

Egy törvényhozás teljesítheti az első követelményt, miközben veszíthet a másodikban. Ezzel szemben, ha azonosítani a parlamenti érvelés gyengeségét, nem bizonyítja automatikusan, hogy a törvény sérti az alkotmányt. Payandeh megközelítésének átfogó alkalmazásának magyarázatot kell kell kell adnia az igazolás, az érdemi érvényesség és a rendelkezésre álló jogorvoslatok közötti kapcsolatot.

Strasbourgi elemzése ugyanezt a fogalmi problémát dolgozza ki a nemzetközi jogon belül. A 2020-as *Jahrbuch-cikkben* Payandeh azt állítja, hogy az Európai Emberi Jogok Bíróságának ítéleteinek szélesebb jelentősége magára az Egyezményre épül. A 1. cikk szerinti egyezmény jogainak biztosítása a központi jelentőségű; a 46. cikk kötelező érvényű hatása az adott vitában nem kimeríti a kérdést. A Bíróság hozzájárulását tekintélyező értelmezésként jellemezi, amely a Konvenció lényegi kötelezettségein keresztül működik. A "meggyőző hatalomot" nem tartja elegendőnek, ha azt sugallja, hogy az ítéletek csak azért számítanak, mert érveléseik meggyőznek. Továbbá megkérdőjelezi *a res interpretata-t abban a mértékben,* amennyiben annak véglegességgel való kapcsolata elhomályosítja a folyamatos fejlődést és a párbeszédet.

Az ebből született hatáskör megkülönböztethető. A beszélgetése a Nagykamarára, a szükséges érvelésre, nyilvánvaló *obiter dictára*, külön véleményekre és a kontextuális megkülönböztetés lehetőségére vonatkozik. A hazai bíróságok megőrzik az értelmezési teret, de a strasbourgi hatáskör mérlegelése jogi kötelezettség, nem pedig diszkroonális alkotmányos engedmény. api.pageplace.de

A szélesebb elemző tanulság az, hogy az ítélet hatóköre nem határozható meg kizárólag azzal, hogy azonosítjuk azokat a feleket, akiket az ügyleti elítélése köt. Egy ítéletnek egyfajta hatása lehet az eredeti vita rendezésében, másikban pedig egy olyan norma értelmezésében, amely sok szereplőre vonatkozik. Ez különösen jelentős az összehasonlító kutatás szempontjából. Az általános *stare decisis* rendelkezés hiánya nem dönti el, hogy más intézményeknek jogilag kötelességük van-e a bíróság értelmezésével kapcsolatban.

Matthias Jacobs-szal közös cikke konkrét próbát ad a felelős megkülönböztetésre. A német közszolgálati sztrájk tilalmával foglalkozva a szerzők elfogadják, hogy a strasbourgi döntéseket ténybeli és jogi kontextusban kell értelmezni. A bíróságok a jogot úgy alakítják ki, miközben bizonyos vitákat rendeznek, és a nemzeti rendszerek közötti különbségek számíthatnak.

Ennek ellenére kritizálják a kontextusalizáció alkalmazását a Bíróság értelmezési jogának általános csökkentésére. Különösen az, hogy a Konvenció felsőbbrendűségének hiánya a hazai jog felett, önmagában nem csökkenti a Strasbourg-i ítéletek jelentőségét a Konvenció előírásainak meghatározásakor. A jogi rendek közötti konfliktust először értelmezésen kell felismerni.

Megkérdőjelezik továbbá a német alkotmánybíróság *Demir és Baykara* bánásmódját, beleértve azt is, hogy aránytalanul fordította a külön egyetértő véleményt a többségi érveléshez képest. Cambridge Core

Véleményem szerint ez adja az egyik legvilágosabb gyakorlati következtetést a kutatásának: **egy jogilag releváns megkülönböztetésnek kell megmagyaráznia, miért nem szabályozza a korábbi érvelés az új körülményeket.** Pusztán az esetek közötti különbségre való rámutatás nem elegendő. Minden eset valamilyen szempontból különbözik. Például az az állítás, hogy egy korábbi ítélet egy másik országot érintett, az elemzés kiindulópontja. Csak akkor válik igazolássá az intézményi vagy ténybeli különbség a korábbi eredmény alátámasztó jogi indokkal. Ez a különbség a különbségek azonosítása és relevanciájuk megállapítása között elengedhetetlen bármely működő precedensdoktrínához.

Későbbi írásai azt is megmutatják, miért érdemel az ítélet alkalmazási szakasza a figyelmet. Payandeh a "Maßstabssetzung durch Subsumtion" című művében, amely 2022. június 17-én jelent meg, a Szövetségi Alkotmánybíróság ítéletét vizsgálja Angela Merkel politikai nyilatkozataival kapcsolatban.

Megfigyeli, hogy az absztrakt keretrendszer nagy része megismétli a korábbi semlegességi döntéseket. Ennek ellenére ezeknek a szabványoknak az alkalmazása szigorú követelményeket tár fel a kormányi, pártpolitikai és magánbeszéd elkülönítésére. Bírálja azt a feltételezést, hogy ezek a szerepek tisztán megkülönböztethetők. Vizsgálata ezért jelentős doktrinális tartalmat talál a konkrét alkalmazásban, még akkor is, ha a formálisan megfogalmazott szabványok nagyrészt változatlanok maradnak. verfassungsblog.de

A precedenselmélettel való kapcsolat az én következtetésem: egy vizsgálat, amely bírói főjegyzetekre vagy elvont doktrínai megfogalmazásokra korlátozódik, kihagyhatja a fontos fejleményeket. Egy bíróság megváltoztathatja egy elv gyakorlati hatókörét a tények kezelésével anélkül, hogy kifejezetten bejelentene egy új elvet. A kutatók számára ez azt sugallja, hogy egymást követő ítéleteket két szinten hasonlítsanak össze: a teszt verbális megfogalmazása és az azt kielégítő körülmények között. Az első szinten látható doktrinális folytonosság együtt létezhet a második szinten jelentős változással.

A tekintély és az igazolás kapcsolata továbbra is központi vitatéma. Svenja Behrendt 2023-as vitána megkérdőjelezi a precedensre támaszkodás legitimatív jelentőségét. Elfogadja Payandeh megfigyelését, miszerint a felsőbb bírósági döntésekre való hivatkozás a jogi diskurzusban helyettesítheti az újjá váltott érvet. Ugyanakkor ellenzi az intézményi hivatkozást elegendőnek tekinteni a legitimitás létrehozásához: egy érv elfogadása a hatóságtól nem bizonyítja annak lényegi helyességét. madoc.bib.uni-mannheim.de

Egy lehetséges válasz – az én értékelésem, nem pedig Payandeh tulajdonított válasza – az, hogy a jogi igazolásnak nem kell minden alapérvet minden ügyben megismételnie. Egy korábbi döntésre való támaszkodás magában foglalhatja már nyilvánosan elérhető indokokat is.

Védhetősége attól függ, hogy ezek az okok továbbra is alkalmazhatók maradnak, és hogy komoly ellenvetésekre válaszoltak-e.

Ez teszi fontossá a hivatkozás minőségét. Egy hivatkozás használható lehet az érvelés érthető beépítése, vagy az érvelés elkerülésének eszköze. A hivatkozások számolása nem különböztetheti meg a kettőt. A módszertani prioritásokban is vita van. Adam Sagan a *Rückwirkende Rechtsprechungsänderung* (2022) című művében kifejezetten szembeállítja doktrinális megközelítését Payandeh kizárólag doktrinális elemzésének elutasításával, amely történelmileg ritka precedensális hatások szabályozásán alapul. Ez azt mutatja, hogy a precedens fontosságának elfogadása nem jelenti egyetértést arról, hogy mi a legjobb elméleti mód. api.pageplace.de

A kontinentális és közjogos rendszerek szélesebb összehasonlításához négy következtetést vonnék le ebből az anyagból.

Először is, a **"kötelező vagy nem kötelező" túl durva kutatási változó**. Ezt a kötelezettségekről, a távozás megengedett okaira, az intézményi hierarchiáról, az eljárási következményekről és a bírói érvelés hatókörű kérdésekkel kell kiegészíteni. Bröstl összehasonlító vitával hasznos itt, mert megkülönbözteti az erősebb és gyengébb precedensértéseket, miközben elismeri a common law gyakorlatban belüli rugalmasságot. journals.umcs.pl

Másodszor, Payandeh megközelítése ösztönzi a fogadó **intézmény** elemzését. Egy korábbi ítélet egy alsóbb bírósággal, ugyanazzal a bírósággal, egy közigazgatási hatósággal vagy törvényhozással szembesülhet. Ezeknek a szereplőknek más felelősségük van. Egyetlen formula a "legfelsőbb bíróságok hatásköréről" elrejtheti ezeket a különbségeket.

Harmadszor, a megközelítés empirikus kiegészítést igényel. A formálisan megkövetelő kötelezettség a távozás igazolására kevés gyakorlati hatást gyakorolhat, ha a felszínes magyarázatokat rendszeresen elfogadják. Ezzel szemben egy formálisan szerény kötelezettség jelentős korlátozást jelenthet, ha a fellebbviteli felülvizsgálat, a szakmai elvárások és a publikációs gyakorlatok erősen megerősítik a konformitást. Ezek vizsgálandó állítások, nem pusztán alkotmányelmélet által megállapított következtetések.

Negyedszer, a legeredményesebb, megoldatlan kérdése az **igazolt távozás küszöbértékét** érinti. Egy meggyőző magyarázatnak meg kell őriznie a megfelelő függetlenséget a hibák kijavításához, miközben elegendő folytonosságot kell biztosítania ahhoz, hogy a precedens számítson. Azt is meg kell magyaráznia, hogy a küszöb változik-e a korábbi döntések világosságával, következetességével, életkorával, intézményi forrásával és érvelési minőségével.

Véleményem szerint Payandeh különösen értékes, mert ezeket a kérdéseket az igazságszolgáltatási hatalom egységes vizsgálatának részévé teszi. Munkája keretrendszert kínál annak vizsgálatára, hogyan járulnak hozzá a döntések a joghoz, miért tartoznak a későbbi intézmények nekik figyelmet, és hogyan maradhatnak jogilag fegyelmezett nézeteltérések. Legerősebb alkalmazásai ötvözi az ítéletek alapos értelmezését az intézményi elemzéssel; legnehezebb feladata annak meghatározása, hogy mennyi tekintélyt kell fenntartania egy korábbi értelmezésnek, ha jelentős okok merülnek fel ellene.

Bernd H. Oppermann precedens jog elemzései

Bernd H. Oppermann munkásságát leghasznosabban olvassuk arról, hogy azt vizsgálja, hogyan lehet fenntartani a jogi bizonyosságot, amikor a bírói értelmezés egyre kreatívabbá válik. A precedens a vizsgálatba a döntések koordinálásának eszközeként jelenik meg, de egyben a bírói hatalomról és a jogi módszerről szóló kérdések forrásaként is.

Legközvetlenebb releváns publikációja a **"Precedensek és jogi bizonyosság szerepéről a német magánjogban" című mű, *Studia Iuridica Lublinensia* 27(1) (2018), 107–119.** oldal. Korábbi munkái a jogi realizmusról, jogi érvelésről és egységes értelmezésről fontos háttérinformációt nyújtanak. Az eredmény módszertani diagnózis, nem pedig egy teljesen kidolgozott doktrína, amely minden feltételt meghatároz, hogy a német bíróságoknak követniük vagy eltérhetnek előzménytől. Leibniz Egyetem Hannoveri Kutatási Portalja

Megvizsgálhattam a teljes 2018-as cikket és a korábbi disszertációjának tartalmas tudományos megbeszélését. Több más releváns publikációnál is ellenőrizhettem a bibliográfiai részleteket, de nem vizsgálhattam meg a teljes szöveget. Ezek a különbségek fontosak, amikor az ő álláspontjának fejlődését rekonstruáljuk.

A vonatkozó korpusz a következőket tartalmazza:

Megjelenés	Dátum és részletek	Kapcsolat a precedenssel
Die Rezeption des nordamerikanischen Rechtsrealismus durch die deutsche Topikdiskussion	Frankfurti disszertáció, 1985	Háttér a jogi realizmusban és a problémaközpontú jogi érvelésben.
Zur Argumentation im Recht: Entscheidungsfolgen als Rechtsgründe?	*RabelsZ* 56 (1992), 553–558	Egy konferenciajelentés a jogi okokból származó következményekről.
Unterlassungsanspruch und materielle Gerechtigkeit im Wettbewerbsprozeß	Mohr Siebeck, 1993	Magánjogi és eljárási kontextus.
"A jog egységes értelmezésének garanciája és az egyenlőség elve a törvény előtt: a jogi bizonyosság követelményei"	Európa Tanácsa, 2000; 20 oldalas jelentésírói hozzájárulás	Legfelsőbb bíróságok, értelmezési következetesség és egyenlőség.
"Következetes értelmezés Európában a közjog és a magánjog között"	*Nemzetközi Jogi Tanulmányok*, 2009, 133–150	Európai harmonizáció és értelmezési módszer.
"A precedensek és a jogi bizonyosság szerepéről a német magánjogban"	2018, 107–119	A legvilágosabb, elkötelezett precedens-kezelése.

Az egyetemi bibliográfia megerősíti ezeket a publikációkat. A kiadó kifejezetten az 1992-es hozzájárulást egy összehasonlító jogi konferencia jelentéseként azonosítja, ezért nem szabad rendszerelméleti értekezésként bemutatni. jura.uni-hannover.de

Korai jogi módszer kritikája segít megmagyarázni azt a problémát, amelyhez később a precedens relevánssá válik. Az 1985-ös disszertáció a német észak-amerikai jogi realizmus fogadtatását vizsgálja a *Topikról folytatott vitán* keresztül. Itt a *Topik* problémaorientált érvelést jelent, amely releváns érvelő premisszákat keres, nem pedig minden választ egy zárt fogalmi rendszerből vezet le.

Agnes Launhardt részletes rekonstrukciója egy kritikus irányt azonosít Oppermann érvelésében. Megkérdőjelezte, hogy az elfogadott véleményekre, a hermeneutikus előreértésre való hivatkozás vagy konszenzus megfelelően igazolhatja-e a bírósági értékeléseket. Minden érintett közötti megállapodás elérhetetlen volt; a jogi szakemberek közötti egyezség kockázatot jelentett, hogy kizárják azokat, akiket a döntések irányítottak. A bírák professzionálisan kondicionált feltételezéseiket egy képzelt társadalmi racionalitásra vetíthették ki.

Launhardt ezt a kritikát azzal kérdőjelezi meg, hogy megkülönbözteti Viehweg aktuális érvelését Esser hermeneutikájától. Szerinte a törvényi állítások továbbra is elsődleges alapfelvetések, míg a tematikus érvelés inkább a kontextuális hitelességet keresi, nem pedig az egyetemes helyességi garanciát. A beszélgetése az 55–61. oldalon található, és Oppermann disszertációjára utal a 27., 30., 31. és 37. oldalaknál. launhardt.doc

A precedens jelentősége ennek a cserenek az elemző következménye. Ha az ügyvédek közötti megállapodás önmagában nem tudja igazolni a helyességet, akkor egy bírósági javaslat ismétlődő elfogadása sem tudja automatikusan igazolni annak legitimitását. Egy döntéssorozat bizonyíthatja a szakmai elfogadást, intézményi stabilitást vagy sikeres koordinációt. Az, hogy valóban igazolt jogi szabályt is biztosít-e, további érvet igényel.

Ez megakadályozza, hogy Oppermann leegyszerűsített értelmezése legyen, mint aki a levonás kritizálásáról a korlátlan bírói kreativitás ünneplésére lép. A mélyebb kérdés az, hogy mi fegyelmezheti a jogi ítéletet, ha a mechanikus levonás nem megfelelő.

A 2018-as cikk központi állításai a következőképpen feltérképezhetők:

Oldalak	Fő igény
107–110	A törvényi általánosság elkerülhetetlenné teszi az értelmezést; az egyenlőség és a jogi bizonyosság keretezik a problémát.
111–112	A bizonyosság használhatóságot, ideiglenes kiszámíthatóságot jelent, nem teljes meghatározást.
112–113	A deduktív fogalmi joggyakorlat hanyatlása nehézségeket tár fel a bírói kreativitás irányításában.
113	A szöveges határok továbbra is fontosak az értelmezés és a jog további fejlődésének megkülönböztetésében.
114	A fellebbviteli struktúrák gyakorlati erőt adnak a precedensöknek; feltételezett hatásuk előrejelző kifejezésekkel fejeződik ki.
114–117	Az európaisasodás fokozza a módszertani nehézségeket; erősebb esetjogi módszerekre vagy közös értelmezési elvekre van szükség.

A következtetés a precedens-alapú gyakorlat hajlamát írja le, nem pedig a közjogi stare decisis formális elfogadását. journals.umcs.pl

Az alábbi elemzés fejti ki ezeknek az állításoknak a következményeit és korlátait. A különbségek és példák az én értékelésem, nem pedig Oppermann által kifejezetten megfogalmazott további doktrínák.

Az első fontos különbség a közös módszer által előállított konzisztens és az intézményi hatóság által létrehozott konzisztencia között. Ezek a mechanizmusok hasonló eredményeket hozhatnak létre, miközben nagyon eltérően működnek.

Az első mechanizmus szerint a bírák azért konvergálnak, mert ugyanazokat az értelmezési alapfeltevéseket és érvelési normákat fogadják el. A második mechanizmus szerint azért konvergálnak, mert egy felsőbb bíróság elrendezte a kérdést, és rendelkezik azzal az intézményi képességgel, hogy fenntartsa válaszát.

A különbség akkor számít, ha egy alsóbb bíróság tévesnek tartja egy korábbi értelmezést. A közös módszertan újragondolásra ösztönzi az érveket. Az intézményi koordináció további okot ad a válasz megőrzésére a folyamatos nézeteltérések ellenére.

Egyik mechanizmus sem önmagában elegendő. Egy módszer széles körben elfogadható, de több védhető eredményt hagyhat maga után. Ezzel szemben az intézményi tekintély egységes döntéseket hozhat anélkül, hogy megfelelően magyarázná a kiválasztott értelmezés helyét.

Egy kielégítő beszámolóhoz tehát mindkettőre van szükség:

- a jogszabályok értelmezését szabályozó szabványok;
- a korábbi értelmezések használatát szabályozó szabványok.

Itt válik a precedenselmélet a jogi módszertan részévé. Az, hogy tudod, hogy létezik egy korábbi döntés, nem határozza meg annak hatókörét, relevánsságát különböző tényekhez, vagy azokat a feltételeket, amelyek mellett az érvelését újra kell megvizsgálni.

Egy fontos feltétel: a precedens és a törvényi értelmezés nem feltétlenül versengő tevékenység. A bíróság a törvényi jelentést a korábbi értelmezések alkalmazásával döntheti meg. A gyakorlati kérdés az, hogy mennyi független súlyt kap a korábbi döntés ebben a folyamatban.

A második különbség a jóslásra és a jogi kötelezettségre vonatkozik. Egy ügyvéd előre jelezheti, hogy a bíróság követi a korábbi ítéletet anélkül, hogy jogilag kötelező lenne. Ezzel szemben jogi kötelezettség akkor is létezhet, ha a megfelelés bizonytalan.

Vegyünk egy hipotetikus vitát, amely egy szabványos szerződéses záradékot érint. Egy legfelsőbb bíróság többször is helybenhagyta ezt a záradékot, bár egy alsóbb bírósági bíró nem tartja meggyőzőnek az érvelést.

Három állítás marad különös:

1. Az alsóbb bíróság valószínűleg követi a megalapozott döntéseket.
2. A távozás valószínűleg visszaforduláshoz vezetne.

3. Az alsóbb bíróságnak jogi kötelezettsége követni vagy legalábbis kifejezetten indokolni ezekből a döntésekből való eltérést.

Az első kettő az intézményi viselkedésre vonatkozó előrejelzések. A harmadik pedig normatív állítás. Az egyiket támogató bizonyíték nem automatikusan igazolja a többit.

Ez különösen hasznos összehasonlítási pont **Mehrdad Payandeh-lel**, akiről korábban kérdezett. Payandeh kifejezetten rekonstruálja a precedensek megállapítását, azok érvelését, és meggyőző érvekkel igazolni a távozásokat. Ez az építkezés jogi alapot ad olyan kötelezettségeknek, amelyek túlmutatnak a fellebbviteli döntés visszavonásának elvárásán. dokumen.pub

Az összehasonlító kérdés tehát nem csupán az, hogy melyik szerző tartja "fontosnak" a precedenseket. Az az, hogy fontosságukat intézményi előrejelzéssel, érvelő tekintélysel, alkotmányos kötelezettséggel vagy valamilyen kombinációval magyarázzanak-e.

Véleményem szerint a prediktív beszámoló különösen hasznos a jogi gyakorlat megértéséhez, de kiegészítést igényel, amikor olyan bíró feladatait tárgyalja, aki lelkiismeretten nem ért egyet egy megalapozott értelmezéssel.

A harmadik kérdés, hogy a jogi bizonyosság igazolhatja-e egy tökéletlen szabály betartását. A bizonyosságnak gyakorlati értéke van, mert az emberek döntéseket hoznak a peres eljárás előtt. A szerződések, befektetések, biztosítási megállapodások és egyezségek attól függenek, hogy a jogi szabályok alkalmazásáról jövő elvárások vannak.

Tegyük fel, hogy a vállalkozások egy visszatérő tranzakciót egy megalapozott értelmezés köré szerveztek. Később a bíróság arra a következtetésre jut, hogy egy másik értelmezés jobban illik a törvényhez. Az azonnali korrekció javíthatja a doktrinális pontosságot, miközben felboríthatja a régi álláspontra ésszerű alapvetéssel kialakított megállapodásokat.

A problémát nem oldjuk meg azzal, hogy a bizonyosságot vagy a helyességet kategorikusan felsőbbrendűnek nyilvánítjuk. Több kérdést kell különválasztani:

- Ésszerű volt a korábbi értelmezésre támaszkodni?
- Mennyire súlyos volt a jogi hibája?
- Változott a vonatkozó jogszabályok vagy a körülötte lévő körülmények?
- Javíthatná a bíróság a szabályt, miközben enyhíti a zavarásokat?
- Megfelelőbb a törvényhozási beavatkozás?

Ez a különbség különösen fontos a magánjogban, mivel a bírósági változások átoszthatják a veszteségeket azok között a felek között, akik mindketten a vita kialakulása előtt cselekedtek.

Az Európai Bírák Tanácsadó Tanácsának 20. számú véleménye hasznos független mércét kínál. Támogatja a következetességet és a kiszámíthatóságot, miközben elutasítja a merevséget. Emellett összekapcsolja a egyre inkább megrendezett joggyakorlatot azzal is, hogy meggyőző indokokat szolgáltasson a távozásra. Ez nem bizonyíték arra, hogy Oppermann minden részét átvette volna ennek a keretnek; megmutatja, hogyan lehet a problémát konkrétabb intézményi iránymutatássá fejleszteni. rm.coe.int

Egy további korlátot is el kell ismerni: a kiszámíthatóság nem egyenértékű az igazságossággal. Egy diszkriminatív szabály nagyon kiszámítható lehet. A stabilitás legerősebb indoka ennek megfelelően azon a jogi rend lényegi és eljárási tulajdonságaitól függ, amelyen belül a stabilitás működik.

A szöveges határokra való figyelme egy negyedik problémát vet fel: hogyan kellene a bíróságoknak nyilvánosságra hozniuk, milyen jogi munkát végeznek? Fontos különbség van aközött, hogy elmagyaráznak egy elfogadott szabályt, vagy olyan megoldást kínálnak, amelyet maga a megfogalmazott formáció nem támogat.

A különbségnek intézményi jelentősége van. Ha egy bíróság egy jelentős újítást elkerülhetetlen levonásként mutat be, elhomályosítja azt a választást, amely indokolást igényel. Egy átlátható ítéletnek világossá kell tennie, hogy a következtetés a szokásos értelmezéstől, analógiától, alkotmányos követelményektől vagy más, elismert jogalapoktól függ-e.

Ennek ellenére a nyelvi határok nem tudják elvégezni az összes munkát. Olyan szavak, mint a "ésszerű", "igazságtalan" vagy "jóhiszemű" számos eredményt eredményezhetnek. Még a látszólag pontos megfogalmazás is kérdéseket vethet fel kivételekkel, törvényi kontextussal vagy versengő rendelkezéseivel kapcsolatban.

A módszertani kihívás tehát kétszeres:

- a szöveghűségnek korlátoznia kell a bírói érvelést;
- Az ítéletnek fel kell tüntetnie azokat a további értékeléseket, amelyek szükségesek a szövegről az eredményre való átlépéshez.

A precedens segíthet azzal, hogy ezek az értékelések láthatóvá és összehasonlíthatóvá teszik az ügyek között. Azokat is elrejtheti, amikor későbbi bíróságok megismételnek egy formulát anélkül, hogy megvizsgálnák annak eredetét vagy indoklát.

Például egy döntéssorozat egy rugalmas szabványt látszólag kategóriatikus szabálysá alakíthat. Ekkor a kutatónak meg kell kérdeznie, hogy a kategórikus szabályt szándékosan igazolták-e, fokozatosan következtették-e, vagy csak idézésekkel ismétlik-e.

Az ötödik kérdés, hogy egy korábbi ügy tekintélyét hogyan kell kivonni az érvelésből. Egy operatív módszertannak legalább négy dolgot kell megkülönböztetnie:

Az ítélet eleme	**Kérdés egy későbbi bírósághoz**
Operatív természet	Mi született véglegesen a felek között?
Szükséges jogi érvelés	Mely állítások támasztották alá ezt az eredményt?
Szélesebb megfigyelések	Mely állítások léptek túl a vita követelményein?
Tényszerű helyszín	Milyen körülmények magyarázzák az érvelés kiterjedését?

Ez a megkülönböztetés elengedhetetlen, mert ugyanaz az ítélet különböző szintű általánosítást támogathat.

Képzeljük el, hogy egy döntés érvénytelenít egy fogyasztóra kikényszerített záradékot megfelelő közzététel nélkül. Egy későbbi vita egy hasonló záradékot érint, amelyet egyénileg tárgyaltak a kifinomult vállalkozások között. Az egyik olvasmány egy tiltást tartalmaz, amely

lefedi a záradék szövegét. Egy másik értelmezés döntővé teszi a tárgyalás vagy a nyilvánosságra hozatal hiányát. A nézeteltérés arra vonatkozik, hogy az első megállapított ügy azt érinti, hogy követni kell-e az ügyet.

Ennek következtében a precedensekre való erősebb támaszkodás erősebb technikákat igényel a precedensek értelmezésére. Ellenkező esetben a bírói hatalom leválasztható ítéletek gyűjteményévé válhat, amelyek látszólagos általánossága meghaladja az őket létrehozó vitákat.

Ezért is a jobb joggyakorlati módszertannak nem kell abszolút betartást jelenteni. A gondos megkülönböztetés megőrizheti egy korábbi döntés tekintélyét, miközben megmagyarázza, miért nem határozza meg az új ügyet.

Az európai dimenzió még összetettebbé teszi a problémát, mert az egységes jogalkotás nem garantálja az egységes jogi érvelést. A kiadó Oppermann 2009-es hozzájárulásának bemutatása kifejezetten összekapcsolja a bírók által hozott jog státuszát az Európai Unión belüli jogi bizonyossággal és a következetes értelmezéssel. A teljes fejezet nem volt hozzáférhető, így a részletes következtetéseket nem szabad kizárólag ebből a leírásból rekonstruálni. Universitätsverlag Halle-Wittenberg

Többféle konvergenciafajtát kell megkülönböztetni:

- a törvényhozási megfogalmazás konvergenciája;
- a tárgyi jogi normák konvergenciája;
- konvergencia az interpretatív módszerekben;
- az eredmények konvergenciája összehasonlítható viták között.

Ezek különböző sebességgel történhetnek. Azonos megfogalmazás eltérő értelmezéseket kaphat. Különböző nemzeti fogalmak néha egyenértékű eredményeket hozhatnak. Egy szupranatív döntés eldönthet egy elvont szabványt, miközben jelentős nézeteltérést hagy az alkalmazásáról.

Ez egy közös módszertani potenciálisan értékessé teszi, de annak hiánya nem bizonyítja, hogy az intézményi koordináció keveset járulna hozzá. Az **Európai Szerződés 267. cikke szerinti előzetes hivatkozási eljárás** egy konkrét jogi mechanizmus, amelyen keresztül a nemzeti bíróságok hiteles válaszokat kapnak az EU jogára vonatkozóan. Az európai értelmezési bizonytalanság bármilyen széles körű értelmezésének be kell építenie ezt a mechanizmust, és meg kell vizsgálnia annak tényleges hatékonyságát. EUR-Lex

Egy közös módszer és egy közös ítélkezési intézmény különböző problémákat old. A módszer strukturálja a rendelkezésre álló érveket; az intézményi hatalom lehetővé teszi az ezekről az érvekről szóló viták megoldását. Egyik sem feltétlenül zárja ki a másik szükségességét.

A nem kötelező érvényű precedensek általános kezelése is gondos határt igényel. A német jog kifejezetten kötelező érvényű hatásokat tartalmaz, amelyeket meg kell különböztetni a rendes precedensektől a különálló magánjogi viták esetében.

A Szövetségi Alkotmánybírósági Törvény 31(1) szakasza kötelező érvényű hatásokat biztosít az alkotmánybíróság döntéseire az alkotmányos szervekre, bíróságokra és közhatóságokra. A Polgári Eljárási Törvénykönyv 563(2) szakasza előírja, hogy a visszavizsgált fellebbviteli bíróság elfogadja a visszavonás mögött álló jogi értékelést. Einzelnorm

Ezek a rendelkezések nem állítanak létre egyetemes közjogi precedens-doktrínát. Megmutatják, miért kell a kérdést pontosabban megfogalmazni, mint hogy "az ítéletek kötelező érvényűek-e".

Egy összehasonlító elemzésnek külön kell vizsgálnia:

- véglegesség az eredeti felek között;
- kötelező érvényű utasításokat a folyamatban lévő eljárásokban;
- alkotmányos ítéletekhez kapcsolódó törvényi hatásokat;
- a következő, független viták érvelésének joga.

Ha nem választják el ezeket a hatásokat, egy kontinentális rendszer vagy inkább a precedenstől függő, vagy kevésbé függ tőle, mint amilyen valójában valójában.

Különösen jelentős a kapcsolat a jogi szakemberek hatalmával. A szakértői konszenzussal szembeni korábbi kritika felvet egy olyan kérdést, amelyet egy gyakorlati precedenselmélet nem kerülhet el: ki vesz részt azoknak az értelmezéseknek a kialakításában, amelyek később tekintélyt kapnak?

Ha a bírói javaslatok ismétlődő szakmai elfogadás révén befolyást szereznek, ez a folyamat stabilizálhatja az elvárásokat, miközben szűkítheti a jogilag tiszteletre méltónak tartott érvek körét. A szakértői közösségen belüli megállapodás nem feltétlenül képviseli azokat az érdekeket, amelyeket a döntések érintenek.

Ez nem teszi felejthetetlenné a szakmai szakértelem. Ez azt jelenti, hogy a szakértelem, az intézményi kompetencia, a demokratikus felhatalmazás és a lényegi igazolás nem szabad felcserélhetőnek tekinthető.

Az igazságszolgáltatási hatalom kutatásához tehát a lényeges kérdés, hogy az autoritatív értelmezések miként lehetnek megvitathatók. Lehetséges csatornák közé tartozik az alsóbb bírósági megalapozott nézeteltérés, akadémiai kritika, törvénymódosítás és a döntő bíróság újragondolása. Gyakorlati elérhetőségük ugyanolyan fontos, mint formális létezésük.

Ez a fent tárgyalt módszertani kérdések következménye, nem pedig az állítás, hogy maga Oppermann átfogó jogelméletet dolgozna ki.

A legerősebb empirikus kérdés a precedensre való fokozott támaszkodás mértékét és okait érinti. Az ítélethozatal átalakulásának megteremtéséhez egy kutatónak többre lenne szüksége, mint olyan példákra, amelyekben bíróságok korábbi ítéleteket idéznek.

Egy meggyőző tanulmány vizsgálhatja, hogy:

- a hivatkozások egyre inkább helyettesítik a független törvényi elemzést;
- a távozások ritkábbak, vagy erősebben indokoltak;
- a felsőbb bírósági értelmezések a törvényhozási változások ellenére is fennmaradnak;
- bizonyos területek inkább az esetjogtól függenek, mint mások;
- A peres eljárások és egyezségi magatartás egyre nagyobb támaszkodást mutat a bírói formulákra.

Csak a hivatkozási számok nem elegendőek. A bíróság hivatkozhat korábbi ítéletre, hogy kövesse azt, megkülönböztetje, kritizálja, vagy pusztán leírja a vita kialakulását. A hivatkozás funkcióját meg kell vizsgálni.

Az eljárástervezés fontossága szintén próbára érdemel. A fellebbviteli hozzáférés, a publikációs gyakorlatok, az igazságszolgáltatási specializáció és a kereshető döntések elérhetősége befolyásolhatja a konzisztenciát anélkül, hogy formális változás lenne a precedens doktrínában.

Oppermann munkájának későbbi visszhangja is van. Anderlini, Felli és Riboni *Legal Efficiency and Consistency című könyve a* 2018-as cikkére hivatkozik, amikor a német álláspontot írja. Gazdasági elemzésük azonban stilizált intézményi feltételezéseket használ; hogy a hivatkozást nem szabad empirikus igazolásként kezelni az ő beszámolójának. api.repository.cam.ac.uk

Az összehasonlító vizsgálathoz elsősorban Oppermannt használnám arra, hogy megfogalmazzam azt a kérdést, amelyek révén **a jogrendszerek konzisztenciát biztosítanak.** Az elemzésnek ezután azt kell vizsgálnia, hogy a koordináció a törvényi értelmezésen, szakmai megállapodáson, fellebbviteli jogjogon vagy a jogi előírások tekintetében meghatározott kötelezettségeken alapul-e.

Munkája különösen hasznos, ha olyan elméletek mellett olvassuk, amelyek részletesebb normatív szabályokat biztosítanak. Figyelmet fordít a következetesség gyakorlati szükségességére és az örökölt módszertani biztosítékok korlátaira. További vizsgálatnak meg kell határoznia, mely bírói állítások érdemlik meg a tekintélyt, hogyan kell ezt igazolni, és mikor kell a korrekció felülmúlni a folytonosságot.

Thomas Probst precedensjog elemzései

Thomas Probst megkülönböztető hozzájárulása, hogy **a precedens tekintélyét vizsgálja annak megváltoztatásának problémáján** keresztül. Munkája azt kérdezi, hogyan javíthatja vagy fejlesztheti a bíróság a jogot, tiszteletben tartva a korábbi döntései által teremtett elvárásokat. Ez különösen relevánssá teszi őt a kontinentális európai és a közjogos rendszerek összehasonlításában: a bírósági változás gyakorlati következményeit nem lehet pusztán úgy érteni, hogy az egyik rendszer elismeri a kötelező érvényű precedenst, a másik pedig nem.

Egy fontos feltétel a bizonyítékokkal kapcsolatban: ellenőrizhettem fő könyvének szerkezetét, kortárs áttekintéseit, jelentős későbbi tudományos vitákat és kifejezetten hivatkozó döntéseket, de nem nézhettem meg a teljes szövegét. Ezért megkülönböztetem a dokumentált álláspontokat a saját elemzésemtől, és azonosítom, hol függ egy beszámoló egy másik tudós értelmezésén.

A fő mű 1993-as terjedelmes összehasonlító monográfiája:

Thomas Probst, *Die Änderung der Rechtsprechung. Eine rechtsvergleichende, methodologische Untersuchung zum Phänomen der höchstrichterlichen Rechtsprechungsänderung in der Schweiz (civil law) und den Vereinigten Staaten (common law),* Basel and Frankfurt am Main: Helbing & Lichtenhahn, 1993.

Címe fordítható úgy le: *Változások az Esetjogban: Összehasonlító és módszertani tanulmány a Legfelsőbb Bírósági Joggyakorlat változásairól Svájcban és az Egyesült* Államokban. A fő témák és kezdőoldalak a következők:

Tárgy	**Kezdőlap**
Vezetői jegyzetek és tantervek	34
Igazságszolgáltatási gyakorlat és egyéni precedensek	76
A joggyakorlat változásainak azonosítása	123
Svájci és amerikai tapasztalatok	198 és 281
Jogi bizonyosság, egyenlőség, visszamenőlegesség és támaszkodás	378, 425, 438, 519
Megjelenés és véglegesség	597 és 637
Mikor és hogyan kell a bíróságoknak megváltoztatniuk az irányt	654 és 670
Igazságszolgáltatási átmeneti megállapodások	707

Ez a struktúra azt mutatja, hogy Probst a precedenst olyan problémaként kezeli, amely jogi érvelést, intézményi gyakorlatot és az ítélethozatal következményeit érinti. d-nb.info

Egy későbbi hozzáállás, amely közvetlenül kapcsolódik ugyanahhoz az összehasonlító kérdéshez, a **"Civil law et common law: Code contre case?"** , Jean-Philippe Dunand és Bénédict Winiger, szerk., *Le Code civil français dans le droit européen* (2005), 217. oldal és további cikkek. Egyetemi kiadványlistája tartalmazza a bírósági módszertani és az Európai Bíróság joggyakorlatával kapcsolatos tanulmányokat is, bár ezeket nem szabad automatikusan a monográfia precedenselméletének további állításaiként kezelni. Universität Freiburg

Elsődleges aggodalma a kontinentális jogi gondolkodásban az esetjogi joggyakorlat módszertani kezelésének hiánya. Mary Ann Glendon Probstról szóló vitatása az *A Matter of Interpretation* (102–103. oldal) című műben a következőképpen mutatja be érvelését: a hagyományos feltételezés, hogy egy egyéni ítélet nincs kötelező ereje, negatívan befolyásolta a bírósági érvelést, a döntések tudományos elemzését és a joggyakorlat jogrendszerbe való integrálását. Probst nagyobb figyelmet követel a precedensekre, a bírói döntések részletesebb magyarázatára, valamint olyan módszerekre, amelyek képesek az esetjogot koherensebbé tenni. DOKUMEN. PUB

Ennek az álláspontnak a jelentősége intézményes. Egy jogi rend nagymértékben támaszkodhat a bírósági döntésekre, miközben nem rendelkezik elég kidolgozott magyarázattal arról, hogyan kellene ezek a döntések korlátoznák a későbbi döntéseket.

Például az ügyvédek tanácsot adhatnak ügyfeleinek egy lehatározott értelmezés alapján, vállalkozások intézhetik az ügyleteket annak köré, és az alsóbb bíróságok rendszeresen követhetik azt. Ha ezt az értelmezést pusztán "tényszerűnek" vagy "meggyőzőnek" nevezzük, nem válaszol a kialakuló normatív kérdésekre:

- Milyen okok indokolják a felhagyást?
- El kell ismernie a bíróságnak, hogy eltér tőle?
- Ki viselje a változás okozta veszteségeket?
- Az új értelmezésnek kellene-e szabályozni a bejelentés előtt végrehajtott magatartást?

Ezek a kérdések hasznos módot adnak arra, hogy megértsük Probst projektjének fontosságát anélkül, hogy feltételeznénk, hogy ő pusztán az amerikai *tekintet döntési* törvény nagykereskedelmi importját támogatja.

Probstnak először egy védhető magyarázatot kell adnia arról, mi minősül joggyakorlati változásnak. Walter Stoffel kortárs áttekintése szerint Probst a döntési szabályok összeegyeztethetetlenségének változását helyezi el, amely bírósági okokból fakad, nem csupán különböző kimenetelekben; Stoffel a könyv 156–163. oldalára hivatkozik. Persée

Vegyünk egy hipotetikus példát. Egy korábbi ítélet szerint a felelősség hibát követel. Egy későbbi ítélet felelősséget szab ki hibától függetlenül. Mindkét alperes azonban elveszítheti az ügyét, mert az első vádlott gondatlan volt. Azonos kimenetel elrejtené a szabály jelentős változását.

Ezzel szemben két alperes eltérő kimeneteleket kaphat egy változatlan szabály alapján, mert viselkedésük eltért. A következmények önmagukban történő számolása tévesen azonosítaná a törvényváltozást.

Véleményem szerint ez a megkülönböztetés elengedhetetlen az összehasonlító kutatáshoz. Mielőtt összehasonlítanák, hogy a bíróságok milyen gyakran vonják vissza magukat, a

kutatóknak meg kell határozniuk azt az állítást, amelyet állítólag elhagytak, és bizonyítaniuk kell, hogy a későbbi döntés ugyanazt a jogi kérdést érinti. Ellenkező esetben a tények, alkalmazások és szabályok közötti különbségek elmosódnak.

Egy kapcsolódó technikai kérdés is megjelenik Adam Sagan későbbi vitájában. Probst-ra hivatkozva a 164. oldalon, Sagan megjegyzi, hogyan kezeli az amerikai leleendő felülbírálást a *ratio decidendi-hez* tartozóként, annak ellenére, hogy az új szabály nem vonatkozik a közvetlen vitára. api.pageplace.de

Ez jelentős elemző problémát vet fel: egy bíróság tekintélyosan megváltoztathatja jogi álláspontját, miközben megtartja a régi szabályt az előtte lévő felek számára. Egy olyan beszámoló, amely kizárólag azzal a szabálysal azonosítja a precedenst, amely azonnali eredményt hoz, nehezen magyarázza el ezt a döntést. Meg kell különböztetnie a bíróság lényegi szabály megállapítását annak időbeli alkalmazásának megállapításától.

Probst továbbá ragaszkodik az őszinteséghez, amikor a bíróságok megváltoztatják álláspontjukat. Alfred Koller egy különösen erőteljes részt ismételt meg a 188–189. oldalból: a tudatosan elrejtett változások ellentétesek az egyenlőséggel, a jogi bizonyossággal és a jóhiszeműséggel, és megkérdőjelezik az igazságszolgáltatási integritást. A "tudatosan" minősítés számít; ez a kritika szándékos elrejtésre vonatkozik, nem minden észrevétlen ellentmondásra. Koller ezt alkalmazza, amikor kritizál egy állítólagos svájci szerződésjog tisztázását, amely értékelése szerint valójában megváltoztatta az alkalmazandó tesztet. alexandria.unisg.ch

A módszertani tanulság az, hogy az olyan címkék, mint a "tisztázás", "finomítás" és "megerősítés" nem dönthetik el, hogy történt-e változás. Ehhez a döntésekben szereplő állítások összehasonlítása szükséges.

Van egy elszámoltathatósági kérdés is. Ha egy bíróság nyíltan elismeri a változást, az ügyvédek vitatkozhatnak annak igazolásáról, és az érintett személyek felismerhetik annak következményeit. Ha ugyanazt a változást folytonosságként mutatják be, a bíróság elkerülheti mindkét vizsgálatot. Az átláthatóság tehát függetlenül számít attól, hogy a helyettesítő szabály lényegileg vonzó-e.

Empirikus összehasonlítása megkérdőjelezi a kodifikált jog kiszámíthatóságának jobb előrejelzését a feltételezésekről. Stoffel jelentése szerint Probst 731 változást azonosított a Svájci Szövetségi Legfelsőbb Bíróság joggyakorlatában 116 év alatt, szemben a két évszázad alatt körülbelül 200 amerikai Legfelsőbb Bírósági változással. A felülvizsgálat jelentős hasonlóságot is mutat a két rendszer változását idéző okok között. Persée

Ezek az eredmények fontosak, de értelmezésük óvatosságot igényel.

Értékelésem szerint a nyers összesített adatok nem bizonyítják, hogy egy jogrendszer egy adott jogrendszer többszörnyivel stabilabb lenne a másiknál. Egy megalapozott összehasonlításnak kontrollálnia kellene a következőket:

- Az egyes bíróságok által meghatározott ügyek mennyisége és típusa.
- A joghatóság és az ügyválasztás különbségei.
- A kifejezett és implicit eltérések kezelése.

- Akár egy "változás" egy szűk doktrinális állításról vagy egy jelentős alkotmányos szabályról van szó.
- A történelmi tudósítás hozzáférhetősége és teljessége.

A erősebb következtetés szerényebb: önmagában a kodifikáció nem teremt gyakorlati stabilitást. A törvényi nyelvezethez kapcsolódó értelmezés változhat, amíg a nyelvezet érintetlen marad. Ezzel szemben egy joggyakorlat rendszere stabil maradhat annak ellenére, hogy nincs átfogó kódex.

Ez a különbség elválasztja **a jogi szövegek** stabilitását a **szabályok stabilitásától, amelyekre az emberek ténylegesen támaszkodhatnak**.

Az igazolt változás tesztje független súlyt ad az átmenet költségeinek. Stoffel háromfaktoros megközelítést ír le a 662–670. oldalon: a javasolt értelmezés érveit mind a meglévő értelmezést támogató okok, mind az irányváltás által okozott hátrányok alapján kell értékelni. Persée

Ennek a megközelítésnek a gyakorlati jelentőségét a bírói fogadtatás is megerősíti. A **BGE 125 III 312, 7. megvizsgálás, 321**. oldal alapján a Svájci Szövetségi Legfelsőbb Bíróság kifejezetten idézte a Probstot a 664. oldalon. Megállapította, hogy a meglévő gyakorlat elleni és a helyettesítés mellett álló indokoknak együttesen felül kell haladniuk a változás hátrányaiban, különösen azokban, amelyek a jogi bizonyosságot érintik. Az 1999-es döntésben, amely a kártérítés tőkealapításáról szólt, megtartotta a beállított 3,5%-os kulcsot. Ez történelmi példa, nem a mai megfelelő adókulcsról. BGE 125 III 312

Az elemző pont az, hogy két új kiindulópontból történő értelmezés eltér attól, hogy eldöntsék, cseréljük-e egy olyan értelmezést, amely köré jogi viszonyok alakultak ki. A helyettesítés valamivel meggyőzőbb lehet, de jelentős zavarokat okozhat.

Ez nem teszi a megközelítést mindig konzervatívvá. **2001. december 17-i, 232/2001, 2(b) megfontolásban** a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ismét hivatkozott Probst 664. oldalára, ezúttal egy kantoni bíróság gyakorlatának megváltoztatásakor. Egy egész Svájcban általánosan követett gyakorlat elfogadásának egyenlőségi előnyei felülmúlták a jogi bizonyosság hátrányait. Itt a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság a kantoni változást vizsgálta, nem pedig saját joggyakorlatát fordította meg. BGer 4P.232/2001

Ezek a döntések együtt jól mutatnak egy fontos jellemzőt a szabványnak: a folytonosság és a változás egyaránt indokolást igényelhet. Az egyenlőség támogathatja a folyamatos kezelés fenntartását az idővel, de egyben támogathatja egy anomáliás helyi gyakorlat megszüntetését is.

Bármely ilyen egyensúlyozó szabvány gyengesége a nyitottsága. A "bizonyosság" vagy "jobb értelmezés" felidézése egyszerű. Egy meggyőző alkalmazásnak meg kell határoznia a releváns elvárásokat, a tényleges zavart és a helyettesítő által kínált konkrét fejlesztést.

Probst munkájának legjellegzetesebb javító eleme az igazságszolgáltatási átmeneti megállapodásokra vonatkozó javaslata. Susan Emmenegger ezt a javaslatot a 707. és 719–724. oldalról rekonstruálja. Megkülönbözteti a közjogot a magánjogtól, a hátrányos a hasznos változásoktól, és eltérő támaszhelyzeteket. A közjogban a negatív változások kizárólag jövőbeosztáson működnének, míg a hasznos változások a kezdeményező ügyre és jövőbeni szintre vonatkoznának. A magánjogban a felek támaszkodási álláspontjai központi szerepben

lennének. Emmenegger jelentése szerint a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság 2015-ig nem fogadta el a javaslatot. ziv.unibe.ch

Ennek a javaslatnak a koncepcionális jelentőségét egy hipotetikus szerződésvitában lehet bizonyítani.

Tegyük fel, hogy egy megegyezett értelmezés lehetővé tesz egy adott szerződéses feltételt. A felek ismételten használják ezt a kifejezést. Egy későbbi bíróság arra a következtetésre jut, hogy az értelmezés téves volt.

Több különböző kérdés merül fel:

1. Milyen értelmezést kellene szabályozni a jövőbeli szerződéskötésre?
2. Újra kellene értékelni a már megkötött szerződéseket?
3. A sikeres kihívónak kellene részesülnie az új értelmezés előnyeiből?
4. Más, hasonló függőben lévő vitákat viselő felek is kaphatják-e ugyanezt a juttatást?
5. Változik a válasz, hogy a szerződés még mindig teljesítik?

Ezek külön kérdések. Egy bíróság meggyőző magyarázata arra, hogy miért kellene a fogalmat a jövőben tiltani, önmagában nem oldja meg mindet.

Az én értékelésem szerint az átmeneti megállapodások vonzereje abban rejlik, hogy lehetővé teszik a korrekciót anélkül, hogy minden korrekció következménye azonnal megtörténne. Csökkenthetik a nyomást, hogy a hibás értelmezés határozatlan idejű fenntartása és az új értelmezés egyszerre mindenkire kényszerítése között válasszon.

Ugyanakkor az ilyen megállapodások nehéz döntéseket is eredményeznek. Indokolni kell a régi és az új tranzakciók elválasztó dátumát. A meglévő megállapodások védelme hátrányokat eredményezhet. Az egyéni függőségre szabott kivételek kezelése költségessé válhat és nehezen előre jelezhetővé válhatnak.

A támaszkodás különösen bonyolult magánperekben, mert egy személy védelme gyakran hátrányba hozza a másikat. Egy példa világossá teszi a problémát. Egy szakmai alperes tevékenységét egy korlátozó felelősségi szabály köré szervezhette. Egy sérült felperes éppen azért törekedhet ennek a szabálynak a megsemmisítésére, mert megtagadja a kártérítést.

Az alperes elvárásainak védelme megfoszthatja a felperest a javított szabály előnyeitől. Az új szabály azonnali alkalmazása felelősséget szabhat ki, amelyet az alperesnek kevés gyakorlati lehetősége volt előre látni. A "Támaszkodás védelme" tehát nem működhet teljes válaszként anélkül, hogy meg nem határozná meg, hogy kinek számít a támaszkodás milyen alapon és milyen korlátokkal.

Franz Werro vitánja együttérző fogadtatást nyújt Probst munkájának ezen aspektusának. Kritizálva azt az álláspontot, hogy a hagyományos magánjogi jóhiszemű megfelelően megoldja a problémát, Werro azt állítja, hogy egy új igazságszolgáltatási szabály racionális igazolása nem bizonyítja, hogy a felek előre sejthették volna azt. Támogatja a lehetséges döntések lehetőségét megfelelő esetekben, kifejezetten idézve Probstot a 707. és 709. oldalon és 709. oldalon. Ezek Werro érvei a megközelítés mellett, nem pedig Probst saját megfogalmazásának idézetei. peeps.unet.brandeis.edu

Ez a különbség a **szabály** igazolhatósága és **előreláthatósága** között különösen értékes. Egy jogi következtetés jól megalapozható, ha bejelentették, mégis ésszerűtlen alap marad valaki korábbi tervezésének megítélésére.

A legerősebb kritika a megbízhatósági védelem kialakításával és a precedens megkérdőjelezésének ösztönzőivel kapcsolatos. Emmenegger három kifogást fogalmaz meg: a védett támaszkodás küszöbértéke és bizonyításának bizonytalansága; egyenlőtlen bánásmód, ahol a felperes által indított felek előnyöket élveznek, de hasonló harmadik felek nem; valamint gyengült ösztönzők a kielégítetlen joggyakorlat megkérdőjelezésére. Probst javaslatát innovatívnak és konstruktívnak tartja, miközben megkérdőjelezi ezeket a jellemzőket. ziv.unibe.ch

Ezek az ellenvetések külön elemzést érdemelnek.

Először is, a támaszkodás több dolgot is jelenthet: egy döntés tényleges ismerete, az alapján dolgozó szakmai tanácsadás, a bevált gyakorlathoz való megfelelés, vagy egyszerűen az elvárás, hogy a jog változatlan marad. Egy elméletnek el kell döntenie, hogy ezek közül melyik helyzet érdemli a védelmet.

A tényleges tudás igazolásának megkövetelése kockázatot jelent, hogy a jogi tanácsot igénybe vevő kifinomult feleknek kedvezhető. A tényleges tudás elhagyása szélesebbé teszi a védelmet, de a "megbízhatóság" kevésbé pontos magyarázatot eredményez rá.

Másodszor, a szelektív perspektívás egyenlőségi problémát teremt. Miért kapna az, akinek a peres eljárása változást eredményez, olyan juttatást, amelyet egy másik, anyagi taýdan azonos ügy éppen folyamatban lévő személytől tagadnak meg? A peres eljárásra ösztönző indokolhatja a különbséget, de ezt az igazolást meg kell védeni.

Harmadszor, a pusztán jövőbeli változás is az ellenkező nehézséget okozhatja. Ha a sikeres kihívók nem kapnak előnyt, kevés okuk lehet olyan peres eljárás finanszírozására, amely a precedens korrigálására irányul. Egy olyan elmélet, amely a rendezett jogi fejlődést segíti, így megnehezítheti a fejlesztés elindítását.

Az én értékelésem szerint ezek a problémák nem szüntetik meg az átmeneti megállapodások érdemét. Megmutatják, miért kell a megállapodásoknak nyilvánosan megfogalmazott kritériumokra szükségük, nem pedig korlátlan mérlegelésre, amely enyhíti a kényelmetlen kimeneteleket.

Későbbi "Code contre case?" című hozzájárulása kiterjeszti a kihívást a hagyományos jogi-családi összehasonlításokra is. Alexandre Flückiger és Jean-Daniel Delley, akik ezt az esszét tárgyalják, és különösen idézik a 227. oldalt, Probst érvét közölték, miszerint a jogi bizonyosság kevésbé a kodifikáció létezésétől, inkább a stabil joggyakorlattól függ, amelyet egy kötelező érvényű precedensrendszer segíthet biztosítani. access.archive-ouverte.unige.ch

A legerősebb módja ennek az érvnek a megértésének, mint egy feltételezett oksági kapcsolat kihívása: egy kód nem automatikusan generál kiszámíthatóságot pusztán azért, mert előre általános szabályokat fogalmaz meg.

Saját minősítésem az, hogy a stabil joggyakorlat is értékelést igényel. Az a stabilitás, amelyet a szükséges korrekciók megnehezítése elér, nem feltételtelen teljesítmény. Ezért egy hasznos

összehasonlító értékelésnek mind a meglévő szabályok megbízhatóságát, mind az azok felülvizsgálatára szolgáló eljárások minőségét kell vizsgálnia.

Probst megközelítése pontosan a megfelelő kutatási kérdéseket ösztönzi: Mennyire láthatóan eltérnek a bíróságok a korábbi döntésektől? Mennyire alaposan magyarázzák el a távozást? Mennyire védik következetesen az elvárásokat? Mennyire hatékonyan egyeztetik össze a korrekciót az egyenlő bánásmóddal?

Fogadtatása lényegi nézeteltérést mutat a kontinentális jogi módszer jövőjével kapcsolatban. Stoffel elismeri Probst kutatásának fontosságát, de inkább a törvényi értelmezés nagyobb hangsúlyát részesíti előnyben, miközben Probstot a precedens nagyobb módszertani tekintélyének pártjaként mutatja be. Nézeteltérésük arról szól, hogyan kellene fejlődnie a polgári jogi eljárásnak, nem pedig arról, hogy a bírósági döntések a gyakorlatban számítanak-e. Persée

Ez a nézeteltérés intellektuálisan is hasznos marad. A nagyobb precedensbeli fegyelem visszafoghatja az ellentmondásokat, de lehetővé teheti is, hogy a felhalmozott bírósági értelmezések elhomályosítsák a törvényt. A törvényi értelmezés erősebb hangsúlya elősegítheti a korrekciót, de lehetővé teheti a további bíróságok számára, hogy újra megnyitsák azokat a kérdéseket, amelyekre az emberek ésszerűen függtek.

A szélesebb összehasonlító vizsgálathoz Probst hozzájárulását három szinten értékelném:

- **Fogalmi: a** bírói változások azonosítása döntési szabályok és indokok elemzését igényli.
- **Intézményi:** az esetjog tekintélye részben az őszinteségtől, magyarázattól és a korábbi döntések fegyelmezett kezelésétől függ.
- **Időbeli:** egy igazolt helyettesítési szabály továbbra is megköveteli annak elszámolását, hogy kit és mikor kell érintenie.

Hatásáról a legerősebb beszámoló megkülönbözteti ezeket a szinteket. Egyensúlyi tesztje bizonyíthatóan bevezette a bírói érvelést. Ambiciózusabb átmeneti modellje jelentős tudományos támogatást és kritikát váltott ki; elfogadását nem szabad összetéveszteni a teljes körű igazságszolgáltatással.

A részletes további olvasmányhoz a leghasznosabb sorozat Probst 1993-as monográfiája, Stoffel recenziója a *Revue internationale de droit comparé* 47-ben (1995), 285–287. oldal, valamint Emmenegger "Das Zeitelement in der richterlichen Fortbildung des schweizerischen Rechts," *RabelsZ* 79 (2015), 367–392. o., különösen 385–386. oldal. Winfried Veelken jelentős áttekintést is publikált a *RabelsZ* 61-ben (1997), 150–159. o.; Ellenőriztem a bibliográfiai részleteit, de nem tudtam megvizsgálni a lényegi vitát.

Verena Klappstein precedens jog elemzései

Verena Klappstein egyedi hozzájárulása a precedens tanulmányozásához a **bírói jogalkotás időbeli** következményeivel foglalkozik: amikor egy bíróság megváltoztatja a jogértelmezését, mely eseteket kell az új értelmezésnek irányítania, és kinek a korábbi álláspontra való támaszkodása védelmet érdemel? Munkája különösen releváns a kontinentális és közjogos rendszerek összehasonlításában, mert azt vizsgálja, hogyan generálhatnak a bírósági döntések jogilag jelentős elvárásokat akkor is, ha nincs általános kötelező precedens doktrína.

Az alábbi beszámoló megkülönbözteti dokumentált álláspontjait, azok későbbi kutatási fogadtatását, valamint saját kritikai értékelésemet.

A fő művek egy jelentős monográfia és egy külön tanulmány az európai precedensekről.

Központi kiadványa:

Verena Klappstein, *Die Rechtsprechungsänderung mit Wirkung für die Zukunft. Eine rechtsmethodische und rechtsvergleichende Untersuchung im Zivilrecht* [A *joggyakorlati változások perspektív hatással: Módszertani és összehasonlító tanulmány a polgári jogban*], Berlin: Duncker & Humblot, 2009, *Schriften zur Rechtstheorie*, 243. kötet, 516 oldal.

A szervezeti különbség a lehetséges igazságszolgáltatási változások **alkotmányos és módszertani megengedettsége**, valamint azok között a körülmények között van, amelyek miatt a jogos elvárások védelme szükségessé teszi az ilyen kezelést. Az összehasonlító vita magában foglalja a német, amerikai, brit és európai uniós megközelítéseket. Duncker & Humblot

Egy másik, közvetlenül releváns munka:

"Die Bindungswirkung der Vorabentscheide des EuGH – Befinden wir uns auf dem Weg zu einer europäischen stare decisis-Doktrin?" ["Az Európai Bíróság előzetes döntéseinek kötelező hatása – Haladunk-e egy európai stare decisis doktrína felé?"], *Jahrbuch Junger Zivilrechtswissenschaftler*, 2009. kötet, 233. oldal és további részletek.

Egy korábbi módszertani hozzájárulás, a "Demokratische Legitimation und Grenzen der Verlagerung von Entscheidungen auf den Rechtsanwender" megjelent az ARSP *Objektivität und Flexibilität im Recht*, 103. melléklet, 2005, 111. oldal és további cikkekben. Foglalkozik a demokratikus legitimitással és a lényegi döntéshozatal átruházásának korlátaival a törvény alkalmazóira. Relevanciája itt alapvető: az értelmezés részt vesz a jogi eredmények előállításában, így a jogi értelmezők tekintélyét és elszámoltathatóságát elkerülhetetlen kérdéssé teszi. Kutatási profil

Megvizsgálhatnám a monográfia releváns szövegét. Az európai cikkről szóló beszélgetésem a későbbi kutatásokban azonosítható, oldalspecifikus kezeléseken alapul; ezért ezt a rekonstrukciónak kell értelmezni.

Kezdeti problémája elválasztja a precedens megváltoztatásának jogát a változás érintetteinek bánásmódjától.

Három kérdést kell külön tartani:

Kérdés	Mit kell igazolni?
El kellene hagyni az előző értelmezést?	A törvény értelmezésének megváltoztatásának lényegi okai
Az új értelmezésnek kellene szabályoznia a változást okozó vitát?	Alkalmazása a korábbi bírói pozíció alatt történt magatartásra
Szabályoznia kellene más függőben lévő vagy későbbi vitákat is?	A többi peres fél megfelelő kezelése és eltérő körülményeik

Ez a táblázat az én analitikus megfogalmazásom. Célja, hogy feltárjon egy gyakori rövidítést: az új értelmezés előnyösségének megállapítása önmagában nem teszi ki, hogy minden korábbi tranzakciót annak megfelelően értékelni.

Képzeljük el, hogy egy legfelsőbb bíróság elfogad egy adott szerződésformát. A vállalkozások és a fogyasztók ennek megfelelően szervezik a tranzakciókat. Évekkel később a bíróság arra a következtetésre jut, hogy további formalitás szükséges. Ennek a további követelménynek az érdemei és a lezárt tranzakciók érvénytelenítésének igazságossága külön kérdések. Ez különösen jelentős a kontinentális jogi rendszerek esetében. Egy bíró szabadsága, hogy újragondolja egy korábbi döntést, nem automatikusan megítéli azt, hogy az a személy, aki ezt a döntést követte, viselje-e a veszteséget.

Klappstein következtetései strukturált, de feltételes szerepet adnak a támaszkodásra.

A monográfia következtetései, különösen a 469–472. oldal, alátámasztják ezeket az állításokat:

- A lehetséges bírósági változtatás jogilag megengedett a meglévő jogszabályok szerint.
- Egyetlen bejelentett legfelsőbb bírósági döntés alapot adhat a védett elvárásoknak; egy meghatározott döntéssorozat felesleges.
- A precedens tényleges ismerete és bizonyítottan ok-okozati támaszkodás nem elengedhetetlen követelmény: a korábbi állásponttal összhangban álló magatartás elegendő.
- A tudás erősíti a védelmet, míg a közelgő változásról való tudatosság – vagy súlyosan hanyag tudatlanság – gyengíti azt.
- A védelem érzékeny marad az egyéni vitára nézve; a régi szabály megtartása egyetlen peres fél esetében nem feltétlenül egyezteti meg minden függőben lévő ügyet. DOKUMEN. PUB

A védelem **alapja és** a győzelemre való jogosultság **közötti különbség** kulcsfontosságú. Ellenkező esetben az az állítás, hogy egy döntés elvárásokat teremthet, tévesen úgy értelmezhető lehet, hogy minden legfelsőbb bírósági döntést gyakorlatilag visszafordíthatatlanná tesz.

Véleményem szerint ez a különbség teszi az ő megközelítését hihetőbbé. A bíróságoknak képesnek kell lenniük kijavítani a hibákat. Az egyéneknek is képesnek kell lenniük a bírósági döntéseket a saját megtervezésük során. Az az elmélet, amely csak az egyiket ismeri el, rendszerszinten elhanyagolja a másikat.

A mérlegelési gyakorlat három érdekcsoportot érint, és az igazságosság felfogása számít.

Vera Hennig tanulmánya, *a Die Begründung ausdrücklich rechtsprechungsänderner Entscheidungen des Bundesarbeitsgerichts* (2014) kifejezetten Klappstein 384. oldalára támaszkodik, amikor a releváns érdeklődési köröket a következőkbe szervezi:

1. A párt, amely hátrányban volt a változás miatt.
2. A párt, aki ebből hasznot húz.
3. A közönség.

Hennig egy fontos fogalmi jellemzőt is azonosít Klappstein álláspontjának: a lényegi igazságosság úgy értelmezhető, **mint a támaszkodás** és az új szabály alkalmazását támogató érvek egyensúlyának eredménye. Nem szabad egyszerűen az új szabály azonnali alkalmazásával egyenlővé válni. db-thueringen.de

Ez egy jelentős elméleti pont. Vegyünk egy olyan bíróságot, amely azt mondja: "Az új értelmezés helyes; ezért az azonnali alkalmazása igazságosságot ér el, míg a támaszkodás csupán szerencsétlen akadály." Ez a megfogalmazás már súlyt fektetett az érvelésre. Az "igazságosságot" az egyik oldalra rendeli, mielőtt a versengő szempontokat értékeli. Egy védhetőbb elemzés azt kérdezi, mit követel az igazságszolgáltatás, miután figyelembe veszi mind a lényegi igényt, mind a felek cselekményeit.

Van egy elosztási probléma is. Magánperes eljárásokban az egyik fél elvárásainak védelme általában megfosztja a másik fél juttatását. Egy ártatlan felperes kártérítést veszíthet azért, mert az alperes az előzőre hivatkozott. Ezért a támaszvédelem mindkét félnek megfogalmazott igazolást igényel.

Fogalmi megkülönböztetései segítenek felismerni, mi számít precedensváltásnak.

Adam Sagan *Rückwirkende Rechtsprechungsänderung* (2022) című műve, különösen a 38–43. oldal, Klappsteint idézi, amikor ugyanabban a bírói testületben történt változásokról és az esetjogi változás fogalmi követelményeiről beszél. A beszélgetése továbbá az *obiter dicta lehetséges jelentőségének kezelésére* is utal. A releváns különbség a korábbi bírói választól való eltérésben ugyanazra a jogi kérdésre, nem pedig pusztán egy korábban megválaszolatlan kérdés eldöntésére vagy más jogszabályok alkalmazására. api.pageplace.de

A gyakorlati jelentősége jelentős. Véleményem szerint bármely használható elméletnek legalább négy helyzetet kell megkülönböztetnie:

- A bíróság kifejezetten elhagy egy korábbi szabályt.
- Ez korlátozza ezt a szabályt, mert az új tények lényegében eltérnek.
- Ez megoldja azt a kérdést, amit a korábbi döntés nyitva hagyott.
- Ez más eredményt hoz, mert a szabályozó jogszabály megváltozott.

Ezek a helyzetek mind meglephetik a pereskedőket, de különböző igazolási problémákat vehetnek fel. További nehézség, hogy a bíróságok valódi változtatásokat "tisztázásoknak" nevezhetnek. Ezért a besorolás nem függhet teljes egészében a bírói címkéktől. Megköveteli a korábbi és későbbi állítások összehasonlítását, és meg kell vizsgálni, hogyan értette meg egy ésszerű olvasó a korábbi ítéletet. Ez fontos módszertani teszt bármely megbízhatóságon alapuló magyarázat esetén: a védelem nem tűnhet el pusztán azért, mert a bíróság olyan szókincset választ, amely a folytonosságot sugallja.

A precedens gyakorlati tekintélye elkerülhetetlenné teszi a problémát a kontinentális rendszerekben.

Alexander Scheuch *Rechtsirrtum und Rechtsungewissheit* (2021) című műve hasznos kontextust nyújt. A felsőbb bírósági döntések lényeges gyakorlati tekintélyének tárgyalásakor Klappstein 258–260. oldalát idézi. Következtetéseit inkább a differenciált megközelítés példájaként azonosítja a jövőbeli változásokhoz, nem pedig a visszatekintő igazságszolgáltatási fejlesztés egyetemes tiltását. A tárgyalása összekapcsolja a bírói hatalomot az eljárási mechanizmusokkal, amelyek a következetességet támogatják, valamint a jogi tanácsadás valóságával. api.pageplace.de

Az intézményi feszültség egyszerűen megfogalmazható: az emberektől elvárható, hogy a viselkedésüket tekintélyes joggyakorlat köré szervezzék, miközben a bíróságok megtartják a jogot annak felülvizsgálatára.

Arra következtetem, hogy a precedens jelentőségét nem lehet kizárólag azzal mérni, hogy megkérdezzük, hogy egy későbbi bíró hivatalosan kötött-e. Azt is meg kell kérdezni:

- Milyen tanácsot adhat egy hozzáértő ügyvéd ésszerűen?
- Milyen magatartást ösztönöz a jogrendszer?
- Mennyire költséges a jelenlegi értelmezéstől való eltérés?
- Ki viseli a veszteséget, amikor az autoritatív értelmezés megváltozik?

Ezek a kérdések olyan jogi függőségformákat tárnak fel, amelyeket a bináris osztályozás – legyen az kötelező vagy nem kötelező – elhomályosíthat.

Egy eredeti hipotetikus szemlélteti megközelítésének vonzerejét és nehézségét egyaránt.

Tegyük fel, hogy egy legfelsőbb bíróság kimondta, hogy az elbocsátási értesítést elektronikus úton is kézbesíthet. Öt évvel később arra a következtetésre jut, hogy aláírt papíralapú értesítés szükséges.

Vegyünk három vitát:

Vita	Releváns körülmények	Központi igazságosság kérdése
A	A feladó tanácsot kapott, és a korábbi döntést követte, mielőtt változásról figyelmeztetett volna	A tekintélyalapú iránymutatások követésének most hatástalanná kellene-e válnia?
B	A feladó egy egyértelmű bírói figyelmeztetés után lépett, miszerint az elektronikus értesítés már nem lesz elegendő	Ésszerű a folyamatos támaszkodás?

Vita	Releváns körülmények	Központi igazságosság kérdése
C	A feladó korábban cselekedett, de soha nem tudott a döntésről	Védve kellene-e az objektív következetességet a korábbi szabályzal?

Ezek az én példáim, nem Klappstein által tárgyalt esetek.

Az A eset a legerősebb intuitív érvet kínálja a védelem mellett. A B eset megnehezíti a védelem igazolását. A C eset két különböző támaszkodási értelmezés közötti választást tárja fel.

Pszichológiai megértés szerint a védelem egy olyan döntésre reagál, amelyet valójában jogi iránymutatás idéz elő. Szélesebb intézményi megértés szerint a védelem a közjogi környezet stabilitását is érinti. Az emberek profitálhatnak jogi elvárásokból anélkül, hogy személyesen olvasnák azokat az ítéleteket, amelyek támogatják őket. A tágabb értelem elkerüli, hogy a védelem teljes mértékben drága jogi tanácsoktól vagy nehéz bizonyítékoktól függjön egy személy mentális állapotáról. Nehézsége az, hogy megvédhet valakit, aki ugyanúgy cselekedett volna, bármit is mond a törvény.

Egy meggyőző kérelemnek tehát meg kell magyaráznia, hogy egy adott függőségi veszteséget véd-e, a jogi következmények kiszámíthatóságát, vagy mindkettőt.

Az előzetes bejelentés mechanizmust kínál a változás kezelésére, de nem tudja minden átmeneti problémát megoldani.

Daniel Effer-Uhe "Präjudizienbindung, Rechtssicherheit und Vertrauensschutz" című műve, *Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart* 68 (2020), 37–62. oldal, foglalkozik Klappstein 462–463. oldalával.

Kapcsolódó érvében a bíróság fenntarthatja a korábbi, még jogilag védhető megközelítést a jelenlegi vitában, mivel a támaszkodás hozzájárul az egyensúlyhoz, miközben a jövőbeli viselkedés más megközelítését jelenti be. Kiemeli azt is, hogy a bejelentés nem teszi lehetővé az emberek számára, hogy módosítsák a már lezárt elbírálásokat; így a folyamatban lévő ügyek megőrizhetik saját bizalmi problémáikat. Ez Effer-Uhe fejleménye egy olyan érvnek, amely kifejezetten Klappsteinhez kapcsolódik, nem pedig arra vonatkozó bizonyítékra, hogy minden részlet az övé. api.pageplace.de

Úgy vélem, hogy a bejelentés három gyakorlati kérdést vet fel.

Először is, mennyire kell határozottnak lennie a figyelmeztetésnek? Egy óvatos megfigyelés, a korábbi tekintély kritikája és a szándékos távozásról szóló egyértelmű nyilatkozat eltérő információkat közvetít.

Másodszor, mennyire kell hozzáférhetőnek lennie? A közzététel nem feltétlenül hatékony értesítés azok számára, akiknek a viselkedése érintett.

Harmadszor, mi jelzi a releváns átmenetet: az ítélet kiadása, közzététele, szakmai terjesztése vagy egy meghatározott későbbi időpont?

Ezek nem csupán adminisztratív részletek. Meghatározzák, hogy kik számítanak jogosan alkalmazkodásra.

Kártérítési javaslata kezeli az ellenfél által kiterelt költségeket.

Klappstein külön-külön, *de lege ferenda*, állami kártérítést javasol a támaszvédelmet védő átmenetekkel kapcsolatos veszteségekért. Ez egy törvényhozási reformjavaslat, eltérve attól a következtetéstől, hogy a lehetséges igazságszolgáltatási változás már jogilag lehetséges; ezekre az esetekre nem állít fel meglévő általános kártérítési jogosultságot. DOKUMEN. PUB

A vonzerő számomra az, hogy az állam vállalhat egy átmeneti költséget, amely egyébként önkényesen egy magánfélre hárulna. Az előző helyzet alapján a védelemre jogosult személy és a módosított pozíció alapján jogosult személy már nem feltétlenül versenyezne ugyanazért a megoszthatatlan előnyért.

De egy ilyen terv megtervezése nehéz lenne. Döntéseket igényelne a következőkről:

- Hogy a kártérítés fedezi a függőségi költségeket, elveszett szerződéses juttatásokat vagy az egész sikertelen igényt.
- Hogy a várható változások számítanak-e.
- Az-e a kártérítés, a tényleges támasztól függ.
- Hogyan lehet megelőzni a kettős felépülést.
- Melyik intézmény határozza meg és finanszírozza a jogosultságot.

Felmerül az elvi kérdés is: miért kellene az adófizetők egy korábbi értelmezés korrekciójából eredő veszteséget viselni? Egy kielégítő válasz a kártalanítást a közfelelősséggel kötné össze az autoritatív jogi iránymutatásért, ahelyett, hogy minden csalódást keltő igazságszolgáltatási fejleményt kártéríthetőnek tekintenének.

Európai munkája egy másik dimenziót vizsgál: egy ítélet hatókörét az eredeti vitán túl.

Manuela Köck *Die einheitliche Auslegung der Rom I-, Rom II- und Brüssel I-Verordnung im europäischen internationalen Privat- und Verfahrensrecht* (2014), 86–94. oldal, Klappsteinnek tulajdonít egy különbséget az *ad-rem* és *ultra-rem* hatások között, három lehetséges szinttel:

Kategória	**Jelentés**
Ad-rem hatáskör	Kötelező érvényű hatás az előzetes ítélet meghozatalát megelőző eljárásban
Szigorú *ultra-rem* hatóság	Kötelező érvényű hatás túlmutat ezeken az eljárásokon
Lazított *ultra-rem* hatalom	Szélesebb hatáskör és további hivatkozás lehetősége újraértékelésre

A terminológia a bíróságokra és az eljárásokra fókuszál, elkerülve a kérdés pusztán consequences *inter partes* vagy *erga omnes leírásával kapcsolatos kétértelműséget*. Köck Klappstein vitájára hivatkozik, amikor egy minősített hatósági modellt magyaráz, amely megőrzi az újraújított igazságszolgáltatási párbeszédet. DOKUMEN. PUB

Az analitikai jelentőség az, hogy **a tekintély és a módosíthatóság együtt létezhet**.

Egy precedensrendszer nem kell választania a korábbi döntések figyelmen kívül hagyásának korlátlan szabadsága és azok állandó betartása között. Különböző hatásköröket oszthat át

különböző intézményeknek: egy nemzeti bíróság követi az értelmezést, de felhívhatja az európai bíróságot annak újragondolására.

Összehasonlító szempontból ez azt javasolja, hogy a precedens megtámadásának eljárását legalább a névleges kötelező erejű vizsgálat alaposan vizsgáljuk. Ki kezdeményezheti az újraértékelést? Melyik bíróság előtt? Milyen alapon? Milyen eljárási úton?

Ez azt is megmutatja, miért kell szétválasztani a vízszintes és vertikális hatáskört. Az európai bíróság kapcsolata saját korábbi érveléséhez nem egyezik meg egy nemzeti bíróság kapcsolatával az adott érveléshez.

Későbbi kritika megkérdőjelezi, hogy az eljárási jellemzők megfelelően magyarázzanak-e az európai precedensis tekintélyt.

Frank Rosenkranz a *Die Beschränkung der Rückwirkung von Entscheidungen des Europäischen Gerichtshofs* (2015) című művében, különösen a 27–28. oldalon, megkérdőjelezi Klappstein európai cikkéhez kapcsolódó érveket. Ellenvetése arra vonatkozik, hogy általános értelmezési hatalomot levonjanak az előzetes döntésekre jellemző jellemzőkből, mint például az elvont kérdés vagy az ítélet működési része.

Az EU-jog értelmezése más eljárásokban is előfordul. A magyarázat, amely csak az előzetes hivatkozási eljárásra korlátozódik, veszélyezteti a hiányosságot. Az ő alternatívája hangsúlyozza az EU jogának értelmezett tekintélyét, ahelyett, hogy mindent az értelmezést előteremtő eljárási formára fordítana. api.pageplace.de

Ez a kritika egy fontos megkülönböztetést azonosít:

- Egy adott ítélet kötelező ereje, mint eljárási aktus.
- Az ítéletben kifejezett jogi értelmezés tekintélye.

Az én értékelésem szerint egy teljes elméletnek mindkettőre szüksége van. Az eljárás megmagyarázza, miért kell bizonyos intézményeknek reagálnia egy döntésre. Az értelmezési elmélet magyarázza, miért lehet a döntés érvelése számítani egy másik vitában.

A két magyarázat megerősítheti egymást, de egyik sem helyettesítheti a másikat csendben.

Az összehasonlító beszámoló is konkrét javítást igényel.

A monográfia 105. oldalán Klappstein azonosítja a *Glazner kontra Glazner*, 347 F.3d 1212 (2003) ügyet, mint az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának döntését. DOKUMEN. PUB

Ez **az Egyesült Államok Tizenegyedik Körzeti Fellebbviteli Bíróságának** 2003. október 16-i en banc döntése volt. A bíróság kifejezetten visszamenőlegesen alkalmazta az újonnan bejelentett szabályt. Ezért a tárgyalás nem tekinthető úgy, mint a Legfelsőbb Bíróság döntése, amely megállapította a vonatkozó általános álláspontot. media.ca11.uscourts.gov

Ez a hiba nem cáfolja meg önállóan normatív érvelését a német magánjogról. Ez azt jelenti, hogy az amerikai hatalomról alkotott értelmezését az eredeti ítéletekkel kell összehasonlítani, különösen akkor, ha az érvelés a bírói hierarchiától vagy a versengő visszamenőleges megközelítések közötti kapcsolattól függ.

Fogadtatása befolyást mutat, de az egyes hivatkozásokat óvatosan kell értelmezni.

Konkrét bírói példa erre a szlovén Alkotmánybíróság **2016. február 18-i Up-164/15-14-es** döntése. A bíróság egy előre nem látható változást érintett, amely az eljárási határidők kiszámítását érintette, és hatályon kívül helyezte a fellebbezés elutasítását. Kifejezetten Klappsteint idézte a bírói "innováció" fogalmával kapcsolatban – ez volt egy korábban megválaszolatlan kérdés első megoldása.

Ez a nemzetközi bírói fogadtatás bizonyítéka. Nem bizonyíték arra, hogy a bíróság teljes modelljét elfogadta: a releváns megbízhatósági kritériumokról szóló külön tárgyalása egy másik tudóst, Matthias Herdegent idézte. Uradni lista

A legerősebb kritikus kérdések a kiszámíthatóságot, az egyenlőséget és az intézményi felelősséget érintik.

A keretrendszerről alkotott értékelésem négy kérdésre épül.

Először is, az egyéni védelem igazságosabb eredményeket hozhat, de maga az átmenet kevésbé kiszámíthatóvá válik. Ha a pereseknek további vizsgálatot kell végezniük a tudásról, előreláthatóságról és versengő érdekekről, a jog bizonytalanná válhat pontosan, pontosan hol keresi az elmélet nagyobb biztonságot. A bíróságoknak következetes kategóriákra és érvelt összehasonlításra lenne szükség az ügyek között.

Másodszor, a folyamatban lévő ügyek eltérő kezelése egyértelmű magyarázatot igényel a jogilag releváns különbségekről. Az a dátum, amikor egy ügy eljut az ítélethez, gyenge magyarázat, amikor a felek egyébként azonos körülmények között jártak el. A figyelmeztetés, a magatartás és az alkalmazkodás lehetőségének különbségei erősebb alapokat adnak.

Harmadszor, a leendő kezelés befolyásolhatja a precedens megkérdőjelezésének ösztönzőit. Az a felperes, aki a bíróságra kényszeríti a meggyőzést, hogy elhagyja egy kielégítetlen szabályt, nem kaphat előnyt, ha a változás csak a jövőbeli viselkedésre vonatkozik. Bármely intézményi értékelésnek figyelembe kell vennie, ki vállalja a jogi fejlesztés megszerzésének munkáját.

Negyedszer, maguk a bírói átmeneti szabályok is gyakorolják a közhatalmat. Még akkor is, ha a leendő kezelés indokolt, a bíróságoknak magyarázniuk kell annak terjedelmét, időtartamát és a jogalkotáshoz való viszonyát. Az elvárások védelme nem válhat átvizsgálatlan engedélysé a kezdési dátumok meghatározására, korlátlan mérlegelési jogra.

Az összehasonlító kutatásodhoz Klappstein különösen értékes, mert munkája arra a kérdésre irányítja a figyelmet, amelyet a jogi családok hivatalos osztályozásai gyakran megoldatlanul hagynak: **milyen felelősségek járnak, amikor a bíróságok tekintélyes vezetőkké váltak, majd megváltoztatják ezt az iránymutatást?** A legerősebb további vizsgálat a versengő válaszokat a konkrét átmenetekkel szemben vizsgálná, vizsgálva mind a peres, más folyamatban lévő ügyek, mind az ítélet után eldöntő személyek kezelését.

Philippe Malaurie precedensjog elemzései

Philippe Malaurie írásai különösen feltáró beszámolót nyújtanak a **francia jogjog gyakorlati tekintélye és a bíróságok alkotmányos értelmezése közötti feszültségről**. Elismeri, hogy a bírák alkotnak jogot, ugyanakkor kritikus a fejleményekkel kapcsolatban, amelyek az igazságszolgáltatási értelmezést egyre autonómabb jogkévé alakítják a közpolitikai döntéshozatal érdekében. Összehasonlító álláspontja hasonlóan kvalifikálható: a francia bírói döntések növekvő tekintélye szerinte nem bizonyítja, hogy Franciaország közjogos rendszerré válik.

Három összekapcsolt kérdés rendezi hozzájárulását: **hogyan válnak a bírói döntések általános jogi szabályokká; hogyan kapcsolódnak ezek a szabályok a jogalkotáshoz; és hogyan kell a bíróságoknak kifejezniük és igazolniuk hatáskörüket**. Az alábbi vita megkülönbözteti dokumentált érveit a későbbi értelmezésektől és az én saját értékelésemtől.

Kapcsolódó írásai egy hosszan tartó esszésorozatot alkotnak, nem pedig egyetlen átfogó precedenselméletet.

A vizsgálathoz szükséges fő munkák a következők:

Munkássága	Fő relevancia
"La jurisprudence combattue par la loi, la loi combattue par la jusprudence," *Defrénois*, 2005. augusztus 15., 1205. oldal és tovább.	A jogalkotás és a bírói döntéshozatal közötti konfliktus és kölcsönhatás
"La jusprudence parmi les sources du droit," *Defrénois*, 2006. március 30., 476. oldal és további források.	Az esetjog vitatott státusza jogforrásként
"Les précédents et le droit," *Revue internationale de droit comparé* 58(2), 2006, 319–326. oldal	Francia precedens és összehasonlítás a common law-val
"La révolution des sources," *Petites affiches*, 2006. július 25., 10. oldal utáni; továbbá *Defrénois*, 2006. október 30., 1552. oldal és utána.	A jogi források hagyományos hierarchiájának átalakulása
"Pour : la Cour de cassation, son élégance, sa clarté et sa sobriété. Contre : le judge made law à la manière européenne," *JCP G*, 2016, 318. szám, 546–547. oldal	A francia igazságszolgáltatási modell védelme az európai stílusú igazságszolgáltatással szemben
"Sur la motivation des arrêts de la Cour de cassation. Contre leur alourdissement, pour leur sobriété," *Recueil Dalloz*, 2017, 768–769. oldal	Bírósági érvelés, rövidség és precedensre való hivatkozások

Ezek a kiadványok függetlenül azonosíthatók folyóiratokban és bibliográfiai forrásokban. Több példány is összegyűjtött az *Écrits d'une* vie-ben. La Base Lextenso +IA

A Droit civil: Introduction générale *című tankönyv, amelyet* Patrick Morvannal **közösen írt**, szintén fontos forrás. Érveit közösen kell tulajdonítani. Különösen Morvan külön publikált érvelése a jövőbeli felülbírálás mellett nem automatikusan minősül Malaurie személyes álláspontjának. Jan Komárek összehasonlító tanulmánya gondosan megkülönbözteti a közös tankönyvükre tett hivatkozásokat Morvan egyéni munkáitól. Cambridge Core

Az elérhető bizonyítékok a legerősebbek az összehasonlító jelentés és a későbbi esszék tudományos fogadtatása szempontjából. Ha az eredeti cikk csak részletekben volt elérhető, akkor azonosítom a későbbi szerzőt, akinek keresztül az érvelése rekonstruálható.

Az ő jogesetek kezelésében látható paradoxon egy problémát tükröz azzal kapcsolatban, hogy mit jelent a "jogforrás".

Malaurie gyakran idézett megfogalmazása, amelyet angolra fordítottak, a következő:

"Az esetjog tehát jogforrás, bár nem az, bár az."

Nicolas Molfessis ezt a megfogalmazást idézi a 2006-os esszéből, különösen a 479. oldalból, saját jogalkotási és joggyakorlati elemzésében. Molfessis ezt a két terület közötti rendezetlen kapcsolat kifejeződéseként kezeli, miközben ragaszkodik hozzá, hogy a felsőbbrendű normák – beleértve az alkotmányos normákat is – továbbra is strukturálják ezt a kapcsolatot. Cairn.info

Az én értelmezésem szerint a látszólagos ellentmondás akkor válik érthetővé, ha három kérdést külön választunk:

A "forrás" jelentése	**Kérdés felteendő**
Formális hatáskör	Engedélyezi a jogrendszer a bírói döntéseket törvényhozásként működni?
Gyakorlati hatáskör	Az ügyvédek, bíróságok és állampolgárok a korábbi döntéseket jogi következmények útmutatójaként kezelik?
Normatív produkció	A bírói döntések olyan állításokat adnak-e, amelyeket nem lehet egyszerűen elfogadott szövegekből olvasni?

Egy jogrendszer másképp válaszolhat ezekre a kérdésekre. A bírósági döntések jelentős gyakorlati hatalommal bírhatnak, és általános szabályokat hozhatnak létre anélkül, hogy minden jogalkotási jellemzőt megszereznének.

Ez a különbség hasznos, mert a hagyományos vita egyébként körkörössé válhat. Az, aki kizárólag hivatalosan engedélyezett törvényekkel határozza meg a jogot, más következtetésre jut, mint aki a vita eldöntésére alkalmazott szabályokat vizsgálja.

Malaurie-paradoxon ezért leginkább úgy értelmezhető, mint az egyszerű igen-nem osztályozás elégtelenségének diagnózisát. Ennek ellenére a paradoxon önmagában nem tud teljes elméletet adni. A következő lépésnek pontosan meg kell magyaráznia, milyen hatásokkal bírnak a bírósági döntések, mely intézmények számára, és milyen körülmények között.

Történelmi beszámolója megkülönbözteti az igazságszolgáltatás egymást követő formáit.

A "Les précédents et le droit" című művében Malaurie összefoglalt francia magánjogi bírálati eljárás tömörített történetét mutatja be. Először a 19. századi bíróságok szervezték és tisztázták a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit. Ezt követően megoldásokat dolgoztak ki a törvényhozási hiányosságokra, különösen az igazságtalan gazdagodásra és a felelősségvállalásra. Végül a huszadik század végi fejlemények nagyobb autonómiát mutattak: a bíróságok bírósági alapelvekre hivatkoztak, újragondolták a bevett értelmezéseket, és felülmúlva szembeszálltak a jogszabályokkal.

Aggodalma különösen akkor válik kifejezettéve, amikor a bírói fejlődés független normatív politikává válik. A cikk megjegyzi azt a vitát is, hogy a bíróságok szabályozzák az esetjogi változások időbeli hatásait. Nem kizárólag ezen alapon állít fel átfogó személyes doktrínát a jövőbeli felülbírálásról. Persée

A történelem mögött álló különbség elemileg fontos. A bírósági beavatkozás különböző mértékei vannak:

1. Tisztázva, hogyan alkalmazható egy elfogadott rendelkezés.
2. Több rendelkezést összekapcsolva egy koherens jogi értelmezésbe.
3. A jogszabályok által hagyott hiány betöltése.
4. Egy bevált konstrukció cseréje, mert a bíróság egy másik politikát előnyösnek tart.
5. A jogszabályok alkalmazásának elutasítása, mert az ellentétes egy felsőbbrendű normával.

Ezek a kategóriák az én elemző rekonstrukcióm. Segítenek megmagyarázni, miért nem kell a bírói kreativitás elismerése minden bírói hatalom gyakorlásának jóváhagyását jelenteni.

A nehéz kérdés az, hogy hol ér véget a jogos fejlődés, és hol kezdődik a törvényhozási felelősség túlzott vállalása. A határt nem lehet pusztán úgy meghatározni, hogy az egyik döntést "értelmezésnek", másikat "teremtésnek" neveznek: maga az értelmezés jelentős jogi változásokat hozhat létre.

Malaurie aggodalmainak szigorú alkalmazása ezért figyelmet igényel a jogszabályi keretre, a törvényhozati korrekciók elérhetőségére, az érintett érdekek fontosságára, valamint a bíróság által felszolgáltatott indokokra.

Összehasonlítása a közjoggal inkább az intézményi struktúrát hangsúlyozza, nem pusztán a befolyásos ítéletek létezését.

Pascale Deumier "L'état réel de la jurisprudence dans les systèmes de droit civil: L'exemple de la France" című műve kifejezetten tárgyalja Malaurie következtetését, miszerint a konvergencia felszínes marad, mert szerkezeti különbségek fennmaradnak. Az általa azonosított dimenziók közé tartoznak a felsőbb bíróságok hatáskörei, a precedens forrásként való státusza, az alsóbb bíróságok feletti hatalom, az igazságügyi érvelés és a szakmai szokások. Deumier ezt az állítást kiindulópontként használja a tényleges bírói gyakorlat vizsgálatához, nem kizárólag a jogi családok hagyományos leírásaira támaszkodna. Cairn.info

Összehasonlító kutatáshoz ez azt jelenti, hogy külön kérdéseket kell feltenni:

- Egy korábbi döntés önállóan megfelelő jogi indokot jelent?
- Mit kell tennie egy alsóbb bíróságnak, ha nem ért egyet egy felsőbb bírósággal?
- Hogyan indokolja a legfelsőbb bíróság a saját döntéseitől való eltérést?
- A vonatkozó szabályt elsősorban ténybeli összehasonlítással vagy elvont jogi állítással azonosítják?
- Hogyan befolyásolják az eljárási megállapodások és az ügyek mennyisége az autoritatív döntések meghozatalát?

Ennek a megközelítésnek az ereje, hogy megakadályozza a félrevezető következtetést: "A francia bírák alkotnak törvényt; ezért a francia precedens úgy működik, mint angol precedens."

A gyengeség az ellenkező kockázatban rejlik. Az örökölt struktúrák hangsúlyozása alábecsülheti az konvergenciát bizonyos gyakorlatokban. Két rendszer intézményileg elkülönülhet egymástól, miközben egyre hasonlóbbak lesznek abban, hogyan hivatkoznak a korábbi döntésekre, védik az elvárásokat vagy magyarázzák az elbírálást.

Ezért Malaurie álláspontját erős figyelmeztetésként kezelném a bírói kreativitás és a common law ellen, de nem elegendő bizonyítékként arra, hogy a gyakorlati konvergencia mindig jelentéktelen legyen. 2006-os leírásait történelmileg is olvasni kell, különösen akkor, ha azok a bírói stílusra és idézési gyakorlatokra vonatkoznak.

A bíróságok és a jogi tudomány kapcsolata az egyik legjellegzetesebb meglátása.

Egy korábbi alap megtalálható a francia jelentésében a bírói jogalkotás tudományos reakcióiról, amelyet a Henri Capitant egyesület 1980-as vitáiban mutatott be, és 1982-ben jelent meg. Bár megelőzi az eredeti, 1990 utáni keretrendszert, a későbbi kutatások továbbra is fontosnak bizonyulnak.

Jean-Yves Chérot így magyarázza Malaurie álláspontját: a tömörített ítéletek gyakran a tudósokat bízzák meg a meghatározó szabály meghatározására, összekapcsolják a döntéseket és határozzák meg a minősítéseket. A hatékony igazságszolgáltatás ezért nagyban függ a kommunikációtól és a doktrínai rekonstrukciótól. Ez nem egyenértékű azzal, hogy minden igazságszolgáltatási szabály hivatalos jóváhagyása megköveteli a professzorokat. researchgate.net

Az én értékelésem szerint az a következmény, hogy a precedens nem mindig kész jogi termék az ítélet meghozatalának pillanatában. Szélesebb jelentése későbbi szakmai értelmezésben derülhet ki.

Vegyünk egy eredeti hipotetikus esetet. A bíróság elutasítja egy szerződéses záradék érvényesítését egy olyan vita esetén, amely szokatlanul egyenlőtlen alkupozíciót érint. A kommentátorok így értelmezhetik a döntést:

- Az ilyen típusú záradék általános tilalma.
- Ez a szabály kizárólag jelentős egyenlőtlenségeket érintő kapcsolatokra korlátozódik.
- Egy meglévő tanítás alkalmazása kivételes tényekre.

Ezek az értelmezések eltérő jogi elvárásokat szülnek. A későbbi bírák és gyakorlók elfogadhatnak egyet, minősíthetik vagy elutasíthatnak.

Ezért elengedhetetlen a különbség a döntés és annak szakmai rekonstrukciója között. Az esetjog tekintélye részben attól függ, hogyan azonosítja a jogi közösség, mit hozott a bíróság valójában.

Ez a felismerés összekapcsolja Malaurie munkáját a jogi dogmatika tágabb kérdésével is: a doktrínális tudomány részt vehet az általa leírt jog kialakulásában.

Az esetjogi változásokról szóló beszámolója kiemeli, milyen nehéz volt azonosítani a döntés visszavonását.

Chérot ismétli Malaurie megfigyelését is, miszerint a *recirement de jusprudence* lehet "plasztikus is": a kommentátorok a ténybeli megkülönböztetést szabályváltozásként jellemezhetnek, míg egy valódi újításnak kevés tartós hatása lehet, ha azt nem ismerik el. Chérot azonban bírálja a tudományos befolyás túlzását: a bírák függetlenek maradnak, sem a bírák, sem az akadémikusok nem alkotnak homogén csoportokat, és a doktrinális általánosítás torzíthatja az igazságszolgáltatási gyakorlatot. researchgate.net

Ez logikusan vet fel kérdést a lehetséges felülbírálás előtt. Mielőtt eldöntenénk, hogy egy új szabályt visszamenőleg kell-e alkalmazni, bizonyítani kell, hogy egy szabály megváltozott.

Véleményem szerint legalább három lekérdezés szükséges:

1. Milyen állítást támogattak a korábbi döntések?
2. Összeegyeztethetetlen-e a későbbi döntés ezzel az állítással?
3. Magyarázható lenne a különbség ésszerűen jogilag releváns tényekkel?

A probléma különösen súlyos, ha az ítéletek nem közölik kifejezetten a korábbi esetekhez fűződő kapcsolatukat. A "tisztázás" címke elrejtheti az innovációt, míg a "visszafordítás" címkéje túlzással emelheti a szűk fejleményt.

Malaurie ezért kevésbé értékes egy teljes időbeli rendszer tervezőjeként, inkább annak elemzőjeként, hogy milyen értelmezési feltételek vannak az előzmények változása felismerhetővé.

A jogalkotás és joggyakorlat kezelése a törvényhozási hatalom elosztására vonatkozik.

A "La jurisprudence combattue par la loi, la loi combattue par la jusprudence" (2005) nyitóműben Malaurie visszatér 1965-ös tanulmányához, amely a jogalkotásokat megdönti a bírósági megoldásokat. Felidéz egy összehasonlító vitát, amelyben az intézményi konfliktust a jog alkalmazkodásának eszközeként védték. Válasza hangsúlyozta, hogy Franciaország és az Egyesült Államok különböző jelentéseket adnak a hatalmi ágak szétválasztásának, egy erősebb francia törvényhozási elsőbbségi hagyománysal. La Base Lextenso +IA

A kibővített cím jelentősége egyértelmű: a kapcsolat mindkét irányban működhet.

A törvényhozás javíthatja a bírói értelmezést. A bíróságok szűknek értelmezhetik a törvényhozási korrekciókat, vagy értékelhetik a jogszabályokat magasabb jogi kötelezettségek ellen. Ennek következtében a gyakorlati hatalom elosztása nem következtethető ki kizárólag a névleges hierarchiából.

Itt elemző megkülönböztetés szükséges. A felsőbbrendű jogi normán alapuló bírósági felülvizsgálat eltér attól, hogy egy bíróság korlátlan megtagadja a törvényhozási politika elfogadását. Az, hogy egy adott döntés az első vagy második kategóriába tartozik-e, attól függ, hogy a bírói hatalom forrása, terjedelmei és indokoltsága van.

Malaurie aggodalmai erre a határra irányítják a figyelmet. Nem zárják ki a szükség minden esetre történő vizsgálat szükségességét.

A "források forradalma" a kérdést a nemzeti hierarchián belül a példán túlmutatóan kiterjeszti.

A "La révolution des sources" című művében Malaurie jelentős átalakulást ír le, nem pedig hirtelen alkotmányos szakadást. A nyilvánosan elérhető megnyitó egy hosszú fejlődést 1804 után, egy gyorsulást 1960 után, valamint az európai integráció és a szélesebb kulturális változások fontosságát jelöli. Kifejezetten elutasítja, hogy a fejlődést egyenes visszatérésként kezeljék a hagyományos vagy római praetoriánus joghoz. La Base Lextenso +IA

Julien Aubertin későbbi doktori tanulmánya ennek az érvnek a központi következményét azonosítja: a jogtudomány joghatóságot a jogalkotásból nyerhet, miközben képes lehet megakadályozni a jogszabályok hatálybalépését felsőbb normák szerinti felülvizsgálat útján. pepite-depot.univ-lille.fr

Kutatásod szempontjából a fontos különbség a **precedensális hatalom és** a **bírósági részvétel között abban rejlik, hogy melyik normatív rend érvényesül**.

Az első az ítéletek közötti következetességet érinti. A második pedig a törvények, alkotmányos kötelezettségek, szerződések és európai igazságszolgáltatási értelmezések közötti kapcsolatot érinti.

Kapcsolatba lépnek, de nem azonosak. Egy bíróság nagyon tiszteletben tarthatja saját precedenseit, miközben átfogó jogszabályi felülvizsgálatot gyakorol. Ezzel szemben a bíróság gyakran változtathatja az eseteket, miközben viszonylag tiszteletteljes marad a Parlamentnek való tiszteletére.

Ezért a bírói hatalom bármilyen értékelésének mindkét dimenziót meg kell vizsgálnia.

Az európai igazságszolgáltatás kritikája nem minősül az emberi jogi védelem elutasításának.

A 2006-ban, majd később a Defrénois-ban 2007-ben megjelent "Grands arrêts, petits arrêts et mauvais arrêts de la Cour européenne des droits de l'homme" című mű megnyitása kifejezetten támogatja az emberi jogok védelmének és az európai konstrukció fontosságát. Kritikája az Európai Bíróság állítólagos hajlamával kapcsolatos, hogy túllépi a megfelelő hatáskörét, és bírósági mértéktartóságot követel. La Base Lextenso +IA

Xavier Dupré de Boulois doktrinális kritikai áttekintése Malaurie írásait összekapcsolja a kiterjedt strasbourgi érveléssel és az európai, kontextusérzékeny módszerek alkalmazásával szembeni ellenállásokkal a francia bíróságok részéről. Ezek egy szélesebb tudományos vitában szereplő konkrét irányzatok; a Dupré de Boulois által feldolgozott egyéb kritikák nem mind Malaurie-nak tulajdoníthatók. Revue des droits et libertés fondamentaux

Az én értelmezésem szerint a központi szorongás a viszonylag stabil általános szabályok eloszlásáról szól, amelyeket bírói értékelések váltanak ki, amelyek kimenetelei nagyban függenek az egyes ügyek körülményeitől.

Ez a szorongás valódi tervezési problémát azonosít. A szabályok elősegítik az előzetes tervezést és az egyenlő bánásmódot. A kontextusérzékeny ítélethozatal elkerülheti az általános szabályok által okozott aránytalan eredményeket. Egy kielégítő elméletnek meg kell magyaráznia, hogyan kell a bíróságoknak ezeket az előnyöket kombinálniuk.

A kritika kevésbé meggyőzővé válik, ha feltételezi, hogy a kontextuális érvelés szükségszerűen önkényes. A kontextuális döntések maguk is precedens révén strukturálhatók. Ezzel szemben egy elvont megfogalmazás elrejtheti a mérlegelési választást, ha a bíróság nem magyarázza el, hogyan választotta ki azt.

A tömör ítéletek védelme tehát lényegi álláspont a precedensről, nem csupán irodalmi stílus iránti preferenciáról.

Florent Tap *Recherche sur le précédent juridictionnel en France* (2019), 418–419. oldal, Malaurie 2017-es esszéjét vizsgálja. Tap hangsúlyozza pontos, korlátozott kaszációs ítéletek védelmét, és aggodalmát, hogy a korábbi döntésekre való hivatkozások elhomályosítanák azok tisztázását. Tap elfogadja a túlzott hivatkozások veszélyét, de érvel, hogy a releváns precedens azonosítása szükséges, ha a bíróság alkalmazza, kiterjeszti, megkülönbözteti vagy elhagyja azt. avertissement.doc. oldal

Az alapvető nézeteltérés arról szól, hogy mi számít megfelelő bírósági magyarázatnak.

Egy tömör ítélet hatékonyan közvetíthet egy szabályt. De ha a tekintélye részben a korábbi döntésekkel való folytonosságon múlik, az olvasónak is meg kell értenie ezt a kapcsolatot.

Vegyünk két megfogalmazást:

"A törvényi előírás X-et követel."

"A Bíróság korábban úgy értelmezte, hogy a rendelkezés Y-t követel; a következő okok igazolják az X-et."

A második hosszabb, de olyan információkat ad a jogi változásokról, amelyeket az első nem közöl. Az, hogy szükséges-e ez a további információ, a döntés funkciójától és következményeitől függ.

A releváns választás tehát nem csupán a tömörség és a bőbeszéd között van. Hanem különböző értelmezések között van, hogy mit kell egyértelműen kifejezni egy ítéletnek.

Saját elkötelezettsége az érthetőség iránt szigorú mércét nyújt ennek a védekezésnek az értékeléséhez.

A "L'intelligibilité des lois" című művében, *Pouvoirs* 114 (2005), 131–137. oldal, Malaurie a homályosságot a kiszámíthatóságra és a jogállamiságra néző fenyegetésként kezeli. Hangsúlyozza, hogy a bizonytalan jog kedvezheti a kifinomult és befolyásos szereplőket, miközben másokra aránytalanul terhet róhat. Cairn.info

Ha precedensre alkalmazzák, ez felveti azt a kérdést, amelyet önmagában nem oldja meg a bírói józanság iránti csodálat: **kinek érthető?**

Egy tömörített ítélet teljesen világos lehet egy évtizedes joggyakorlatot ismerő szakember számára. Lehet, hogy átláthatatlan egy peres vagy akár ezen kívüli ügyvéd számára. Ezzel szemben a hosszas érvelés eltemetheti az alapvető állítást.

Véleményem szerint a legerősebb szabvány ötvözi a tömörséget a döntés jogi jelentőségének megértéséhez szükséges információk közzétételével. Az ítéletnek elég információt kell feltárnia ahhoz, hogy azonosítsa szabályát, hatókörét, kapcsolatát a releváns hatósággal és az esetleges eltérések okát.

Ez nem igényel egy másik jogrendszer teljes stílusbeli konvencióinak átvételét.

A legerősebb publikált ellenérv a magyarázatot és az intézményi alkalmazkodást hangsúlyozza.

Paul Martens, a "Réflexions sur l'office du juge à l'époque contemporaine" című művében, *Revue de droit d'Assas* 13–14 (2017) című művében közvetlenül kapcsolódik Malaurie francia igazságszolgáltatási stílusának védelméhez. Martens azt állítja, hogy a pedagógiai érvelés javíthatja az átláthatóságot és az érthetőséget. Ahol a bíróságok arányossági felülvizsgálatot végeznek, különösen fontossá válik a kontextus részletesebb magyarázata. Megkérdőjelezi azt a feltételezést is, hogy más igazságszolgáltatási kultúrák iránti nyitottság szükségszerűen gyengíti a francia jogi kultúrát. u-paris2.fr

Ez a nézeteltérés segít megtalálni a megoldatlan kérdést. Ha a bíróság funkciói szűken definiáltak maradnak, egy erősen tömörített stílus elegendőnek tűnhet. Ha a funkciók kiterjednek a versengő jogok egyensúlyára és a törvényhozási hatások értékelésére, az igazolási igények nőnek.

A bírói stílust ezért nem lehet függetlenül értékelni az igazságszolgáltatási hatalomtól.

Van egy intézményi kapcsolat is—az én következtetésem, nem Malaurie explicit tézise—a tömör ítéletek és a doktrinális rekonstrukció fontossága között. Minél kevésbé magyarázza meg egy ítélet szélesebb jelentőségét, annál több munka kerül tudósokra és szakértőkre. A munkamegosztás megőrzése fenntarthatja a kifinomult jogi elemzést, de ugyanakkor a joghoz való hozzáférés nagymértékben a szakmai közvetítőkre is támaszkodik.

Malaurie tartós hozzájárulása, hogy ezeket a kérdéseket ugyanabba a vitába kényszeríti. A precedens inkább arra vonatkozik, mint hogy a bíróságok követik-e a korábbi döntéseket: hanem arról, ki határozza meg a szabályt, ki módosíthatja azt, hogyan marad hatékony a törvényhozó hatalom, és hogyan válik érthetővé a jog. Fő korlátja, hogy az örökölt francia formák védelme néha nem elég egyértelművé teszi a megengedett innováció kritériumait. Egy teljesebb elméletnek meg kell határoznia, mikor legitim a bírói fejlődés, mikor igényel további magyarázatot, és hogyan őrizhetik meg ezek a magyarázatok mind a jogi folytonosságot, mind a közfelelősséget.

Nicolas Molfessis precedensjog elemzései

Nicolas Molfessis megkülönböztető hozzájárulása a precedens tanulmányozásához az érvelése, hogy **a bírói jogalkotás elismerése felelősséget jelent azért, hogyan hozzanak létre a bíróságok, magyaráznak és változtatnak a bíróságok jogi szabályokat**. Munkája összekapcsolja az esetjog tekintélyét a jogi bizonyossággal, az ítélet felülbírálásának időbeli hatásaival, az igazságszolgáltatási eljárásokkal és az alkotmányos elszámoltathatósággal.

Az összehasonlító projektedhez különösen abban rejlik, hogy megmutassa, hogyan gyakorolhat jelentős normatív tekintélyt egy kontinentális legfelsőbb bíróság egy olyan jogi hagyomány keretében, amely általában nem tekinti ítéleteit formálisan kötelező precedensként.

Egy pontos beszámolónak meg kell különválasztania egyéni írásait, Guy Canivet-tel való együttműködéseit, valamint az általa vezetett jogi változásokról szóló közös jelentést. A következő elemzés olyan művekre koncentrál, amelyek szövegei vagy tartalmas fogadtatása igazolható; Az alábbiakban több további publikációhoz való hozzáférés korlátait azonosítom.

Az első különbség a bírói törvényalkotás, a kötelező precedens és a bírósági döntések időbeli alkalmazása között van. Ezek a kérdések összekapcsolódnak, de analitikusan különállóak:

Kérdés	Mit érint
Hozzájárul-e egy ítélet a jogalkotáshoz?	A bírói értelmezés normatív jelentősége
Követnie kell egy másik bíróságnak ezt az ítéletet?	A precedens formális tekintélyének
Eltérhet a döntő bíróság korábbi álláspontjától?	Az ítélet felülbírálásának feltételei
Mely eseményeket szabályozza az új értelmezés?	Visszatekintő vagy jövőbeli alkalmazása
Hogyan indokolhatja a bíróságnak a döntését?	Eljárás, érvelés és intézményi legitimitás

Molfessis írásai különösen értékesek, ha ezeket a különbségeket olvassuk. A bíróság törvényhozási hatalom nélkül is alkothat szabályokat; az értelmezés változása komoly bizalmi problémákat vethet fel anélkül, hogy azt sugallná, hogy a korábbi döntéseknek véglegesen tekintélyesnek kell maradnia.

1998-as elemzése már feltárja a gyakorlati nehézséget azzal, hogy tagadják, hogy egy bírósági döntés megváltoztatja a jogot. A "La portée des revirements de jurisprudence," *Revue trimestrielle de droit civil* 1998, 210. oldal, 210. oldalában egy közjegyző szakmai felelősségére vonatkozó ítéletet vizsgált.

Egy 1986-ban kötött ügyletet egy 1988-ban elfogadott bírósági értelmezés befolyásolta. A Cour de cassation azonban kimondta, hogy a közjegyző magatartását a cselekedete idején fennálló

törvény ellen kell értékelni: nem lehet hibáztatni azért, mert nem számított egy későbbi fejleményre.

Molfessis jóváhagyta ezt a védelmet, de megvizsgálta annak elméleti következményeit. Ha a visszavonás előtt azonosítható jogi álláspont volt, majd utána más, az ítélet úgy tűnt, hogy elismeri a pozitív jog változását.

Kezelése óvatos maradt. A bank továbbra is elszenvedte a későbbi értelmezés által okozott érvénytelenséget, míg a közjegyző elkerülte a felelősséget. A visszatekintés elleni védelem tehát egyenlőtlenül működött ugyanabban az ügyletben. Molfessis nem úgy mutatta be az ítéletet, mint a lehetséges felülbírálás egyértelmű elfogadását; kiemelte a nyelvezet és a korlátozott eredmény közötti feszültséget. actu.dalloz-etudiant.fr

Ez a korai cikk azért fontos, mert a veszteségek elosztását helyezi a probléma középpontjába. Az egyik résztvevő támaszkodásának védelme egy másik résztvevőt bízhatja a bírósági változás következményeivel. Ezért bármely javasolt átmeneti szabálynak magyaráznia kell, hogy kit véd, és ki veszíti el a jogorvoslatot.

Későbbi munkái egyértelműbbé teszik a bírói kreativitás és a jogi bizonyosság közötti kapcsolatot. Releváns publikációi közé tartozik a "La sécurité juridique et la jurisprudence vue par elle-même," *RTD civ.* 2000, 666. oldal, valamint a "Discontinuité du droit et sécurité juridique," *Louisiana Law Review* 63(4), 2003, 1309. o. és tovább. A folyóirat saját feljegyzései szerint az utóbbi 2003-ra datálható, bár egyes szerzői bibliográfiák 2004-et említenek. Elérhető angol bevezető kivonata a jogi bizonyosságot a folytonosság és a jogi helyzetek tiszteletben tartásának szélesebb problémájába helyezi. icsid.worldbank.org

Tisztább intézményi megfogalmazás jelenik meg "Les revirements de jurisprudence" című kötetében, amelyet szerkesztett, a *La Cour de cassation et l'élaboration du droit* (Economica, 2004) című kötetében. Catherine Puigelier kortárs kritika kifejezetten kiemeli kritikáját azzal a fikcióval szemben, miszerint a bíróságoknak nincs kreatív ereje: hogy a fikció akadályozza a bírósági változások utólagos következményeinek elismerését. A gyűjtemény maga a Bíróság jogi szabályok kidolgozását vizsgálja akadémikusok, bírák és gyakorlók hozzájárulásaival; különböző fejezetei nem mind Molfessisnek tulajdoníthatók. philosophie-droit.asso.fr

A fogalmi nehézség egyértelmű. Ha egy bíróság csak azt deríti ki, mit jelentett egy törvény, akkor annak értelmezése a korábbi eseményekre teljesen normálisnak tűnik. Miután azonban elismerik, hogy az értelmezés jogi fejlődést érint, az indoklásnak meg kell vizsgálnia, hogy miért viselniük kell az embereknek következményeket egy olyan szabály miatt, amely korábban nem volt elérhető a viselkedésük irányába.

A 2004-es jelentés ezt az elméleti problémát igazságszolgáltatási reformprogramgá alakítja. A Molfessis elnökölt munkacsoport 2004. november 30-án nyújtotta be jelentését Guy Canivet első elnöknek; 2005-ben *Les revirements de jurisprudence* címmel jelent meg . A fókusza az esetjogi változások átmeneti megoldásainak kidolgozása volt. Joggyakorlat

A jelentés alapvető aggályai három kategóriába sorolhatók. Az Alkotmányozó Tanács későbbi magyarázó kommentárja pontosan rekonstruálja ezeket:

- **Előreláthatóság:** egy új értelmezés szabályozhatja azt a magatartást, amelyet ésszerű lehetőség nélkül követnek el annak előrejelzésére.

- **Zavarás:** a visszatekintés olyan kötelezettségeket vagy költségeket terhelhet, amelyek a korábbi tranzakciók alapjából hiányoztak.
- **Az iránymutatás kudarca:** egy újonnan megfogalmazott szabály nem befolyásolhatta a megjelenését megelőző viselkedést.

Ez az utolsó aggodalom túlmutat a pénzügyi számításon. A jog mint magatartási útmutató és a jog mint a negatív következmények kiszabásának alapja közötti kapcsolatot érinti. Ugyanez a kommentár azonosítja a jelentés központi módszertani lépését: a szabályváltoztatás eldöntése, illetve annak időben történő működésének eldöntése, különálló kérdések. QPC360

Vegyünk egy hipotetikus példát. A bíróság arra a következtetésre jut, hogy egy szabványos szerződéses záradéknak további védelmet kell megkövetelnie. Meg kell határoznia a preferált tárgyi szabályt. Azt is meg kell döntenie, hogy évekkel korábban, ellentétes iránymutatás alapján kötött szerződések nem esnek meg, mert nem rendelkeztek belőlük ez a biztosíték. A második kérdésre további indokokat kell írni; nem lehet pusztán azzal megválaszolni, hogy megismételjük, miért kívánatos a védelem.

A jelentés megőrzi a szokásos visszamenőlegességet, miközben kivételes idővédelmet javasol. Pierre Lyon-Caen kortárs vizsgálata a fő elemeket azonosítja:

1. A Bíróságnak kifejezetten meg kell határoznia az esetek megfordítását.
2. A visszatekintő alkalmazásnak a szokásos álláspontnak kell maradnia.
3. Egy kivételt igazolhat a retrospektivás előnyei és hátrányai közötti nyilvánvaló aránytalanság, vagy egy meggyőző közérdekű indok.
4. Az ilyen fontos döntéseknek olyan formációkat kell maguk bevonniuk, amelyek képesek fenntartani a Bíróság értelmezési egységét.
5. A feleket kifejezetten az időbeli hatásokról kell meghallgatni, esetleges külső érdekeltségek vagy szakértők hozzájárulásával.

Ezek javasolt megoldások voltak, nem egy teljesen kialakított eljárási rendszer leírása. Lyon-Caen elismerte a jelentés tudományos jellegét és viszonylag korlátozott ajánlásait, miközben megkérdőjelezte a késleltetett alkalmazás szükségességét és következményeit. ledroitouvrier.cgt.fr

A visszamenőképesség megőrzése elengedhetetlen a javaslat megértéséhez. Ellenkező esetben az elemzés azt sugallná, hogy minden igazságszolgáltatási újításnak a jövőbeli eseményekre kell várnia. A jelentés ehelyett arra törekedett, hogy kezelje a kivételes nehézségeket, miközben megőrzi a szokásos jogalkotási képességet a meglévő viták révén a jog kidolgozására.

A Polgári Törvénykönyv 5. cikke szerinti védekezése különösen fontos feltételt tartalmaz. Az 5. cikk megtiltja, hogy a bírák általános és szabályozó rendelkezésekkel döntsenek – ez a tiltás hagyományosan az *arrêts de règlement-hez* köthető. Légifrance

A jelentés azt állította, hogy az időmoduláció jogalkotási engedély nélkül is bírósági módon bevezethető. Érvelése megőrizte a különbséget az ítélet kötelező érvényű hatása és szélesebb körű befolyása között. Sem az alsóbb bíróságok, sem a Cour de cassation nem válnának így formálisan kötve a jövőbeni pereskedésbe. A későbbi peresek ismét idővédelmet emelhettek fel; a Bíróság újragondolhatná az érdemi értelmezést vagy annak alkalmazását.

A jelentés elutasította azt az automatikus kiváltságot is, amely a perelt fél számára biztosította a visszavonást: az ellenfelet védő indokok továbbra is alkalmazhatók maradhatnak. Így a bírói normativság elismerése nem függött attól, hogy az új ítélet törvényhozói erőt adjon mindenki felett. Joggyakorlat

Ez jelentős intézményi feszültséget teremt. Az átmeneti megállapodás arra törekszik, hogy a jogi következmények kiszámíthatóbbá váljanak, mégis formális igazolása megőrzi a jövőbeli bírói szabadságot. A megállapodás hatékonysága ennek megfelelően attól függ, hogy a bíróságok megfelelően stabil gyakorlatot tartanak fenn annak alkalmazásában.

A legerősebb kortárs ellenvetés megkérdőjelezte a bírói kreativitástól a bírói kompetenciához való következtetést. Vincent Heuzé 2005-ös válasza, "À propos du rapport sur les revirements de jusprudence. Une réaction entre indignation et incrédulité", elfogadta, hogy a bírák olyan szabályokat dolgozhatnak ki, amelyek szükségesek az ügyek eldöntéséhez. Ellenvetése arra vonatkozott, hogy további hatáskör lenne új szabályt bejelenteni, miközben azt visszatartja a vita előidézésében.

Heuzé számára ez veszélyezteti a bírói szabályozást attól az igazságszolgáltatási feladattól, amely ezt indokolja. A jogtudomány jogforrásként való elismerése önmagában nem teremt jogalkotási hatáskört a jövőbeli helyzetek szabályozására.

Megkérdőjelezte azt a gyakorlati biztosítékot is, amelyet egy későbbi bejelentés nyújt, amikor a későbbi bírák szabadon távozhatnak tőle. Egy szabályt már a bevezetés előtt megváltoztathatják, ami további frusztrált elvárásokat szül. Rétroactivité

A nézeteltérés tehát a bírói kreativitás jogi következményeivel kapcsolatos. Molfessis programja az időbeli irányítást a meglévő hatalomért való felelősségvállalás részeként kezeli. Heuzé megkérdőjelezi, hogy ez a felelősség igazolhatja-e a további hatáskört.

Egy másik kritikavonal az egyenlőséget és a védelem elosztását érinti. Mireille Poirier "À propos des revirements de jurisprudence: cris et chuchotements" (2008) című műve elismeri, hogy a jelentés a visszamenőlegességet tartja elvként. Mindazonáltal megkérdőjelezi a gazdasági zavaroknak, az igazságszolgáltatási hatalom kiterjesztésének és az egyidejű régi és új szabályok által teremtett összetettségnek a súlyt. Hangsúlyozza azt is, hogy nehéz megmagyarázni egy sikeres jogmódosító peres félnek, miért nem szolgálja az új értelmezés annak a felperesnek. ledroitouvrier.cgt.fr

Ez az ellenvetés alapos megfontolást érdemel. Tegyük fel, hogy egy munkavállaló sikeresen megkérdőjelezi a bevált szerződéses gyakorlatot. A munkáltató támaszkodásának védelme meghiúsíthatja a munkavállaló jogorvoslatát. Ezzel szemben az azonnali alkalmazás olyan költségeket jelenthet, amelyeket a munkáltató ésszerűen nem tudott volna előre látni. Egy eredmény "jogi bizonyosságnak" nevezése nem oldja meg a konfliktust: egy értéket azonosít benne.

Véleményem szerint egy védhető kérelemhez sokkal differenciáltabb vizsgálatot igényel, mint pusztán a pénzügyi következmények mértéke. A releváns kérdések a következők:

- Mennyire volt eldöntött a korábbi álláspont?
- Az érintett fél ésszerűen számíthatott a változásra?
- Vajon ez a párt valóban a korábbi szabály köré szervezte a viselkedését?

- Megvéd-e az azonnali alkalmazás egy alapvető jogot, vagy biztosít-e szükséges jogorvoslatot?
- Kezelhető-e a zavar szűkebb megoldással?

Ezek a vita által felvetett értékelő kérdések, nem pedig arról, hogy Molfessis egy teljes, rendezett ellenőrzőlistát szolgáltatott.

A "La politique jurisprudentielle" című esszé, amelyet Guy Canivet-vel írt, az elemzést az egyéni visszafordításoktól az egész jogjog irányába teríti. Megjelent a *La création du droit jurisprudentiel-ben. Mélanges en l'honneur de Jacques Boré* (Dalloz, 2007), 79. oldal és további részek, megkülönbözteti az érdemi igazságszolgáltatást a bírósági adminisztrációtól és puszta ítéletek összehalmozásától.

A jogpolitikai politika érthető irányultságon keresztül köti össze a döntéseket. Céljai lehetnek társadalmiak, gazdasági vagy etikusak. A precedenselmélet szempontjából a legfontosabb, hogy a szerzők azt állítják, hogy az ilyen politika folyamatos és kilátható szerepet biztosíthat formális precedensális tekintély hiányában is.

Vizsgálják az intézményi feltételeket: az igazságszolgáltatási formációk közötti koordinációt, a következmények megalapozott mérlegelését, szakértői hozzájárulásokat és hatékony kommunikációt. A publikációnak fontos döntéseket kell azonosítaniuk; egy megkülönböztetetlen, hozzáférhető ítéletek tömege elhomályosíthatja relatív jelentőségüket.

Az esszé elismeri a tudósok szerepét a látszólagos koherencia kialakításában is. Az akadémiai kommentár képes egy politikát azonosítani, de a bíróságoknak olyan programot is adhat, amely tükrözi a kommentátorok saját preferenciáit. Loi

Az összehasonlító kutatás során ez hasznos különbséget javasol a három típusú bizonyíték között: a bíróság kifejezetten kijelentett politikája, a döntései tényleges mintázata, valamint a kommentátorok által rekonstruált koherenciá. Ezek egybeeshetnek, de külön kell vizsgálni.

Ez azt is sugallja, hogy a korábbi ítéletekhez való hivatkozások számítása hiányos precedensérsége tekintélye. A bíróság befolyása stabil értelmező iránymutatások, intézményi koordináció és szakmai elvárások révén működhet, még akkor is, ha az ítéletek nem formálisan fogalmazzák meg a precedens követésének hivatalos kötelezettségét.

A "Loi et jusprudence" ezeket a fejleményeket a jogi források szélesebb körű átalakulásába helyezi. Ebben a 2008-as cikkben, a *Pouvoirs* 126-ban, 87–100. oldal, Molfessis négy szakaszt különböztet:

1. A törvényhozás igazságszolgáltatásának alárendeltsége.
2. A kreatív értelmezés bővítése.
3. A törvényhozás bírói ellenőrzése a felsőbbrendű normák alapján.
4. A jogtudomány normatív szerepének elismerése és intézményi szervezése kifejezése.

A negyedik szakasz különösen releváns. Az időmoduláció elismeri, hogy a bírói döntések új jogi szabályokat hozhatnak létre. Mégis, a bíróságok tényleges szerepe továbbra is tökéletesen egyezik hivatalos státuszuk és mérlegelési erőforrásaikkal.

Molfessis az alkotmányjogot is bevezeti, mint további résztvevőt a jogalkotás és a jogtudomány kapcsolatában. Az alkotmányos korlátok megvédhetik az ítélethozatalt a törvényhozási beavatkozástól, miközben átalakítják a bíróságok működésének hierarchiáját. Így értelmezése ötvözi az igazságszolgáltatási hatalom elismerését annak intézményi szervezete iránti aggodalommal. A tárgyalást 2008-as környezetében kell olvasni, mielőtt a kérdés *elsőre vonatkozó eljárás továbblépne*. Alkotmány

Alkotmányos kritikája később világosabbá teszi az elszámoltathatóság dimenzióját. A "La jurisprudence supra-constitutionem" (*JCP G* 2010, 1039. szám) című művében Molfessis bírálta a Cour de cassation kezdeti ellenállását az alkotmányos kihívásokkal szemben, amelyek a törvényi előírások értelmezésére irányultak.

Pascale Deumier beszámolója kifejezetten kiemeli ellenvetését: a bírói értelmezés mesterségesen elválasztása a törvénytől kizárhatja a keletkező jogot az alkotmányos vizsgálat elől. A probléma tehát az volt, hogy milyen hatékony jogi jelentés vonatkozik a peresekre, nem pedig a törvényi megfogalmazás, amelyet különben vizsgáltak. publications-prairial.fr

Az én értelmezésem szerint ez a kritika kiegészíti álláspontjának egy fontos részét. Az igazságszolgáltatás elismerése mind intézményi kapacitást, mind jogi elszámoltathatóságot kellene hoznia. Ellentmondás lenne elismerni a bírói szabályok gyakorlati tekintélyét, miközben elszigetelnénk azokat a szabályokat a jogi rendelkezésekre vonatkozó vizsgálattól, amelyeken keresztül működik.

A bíróságok választ meg kell választani a jelentés szélesebb programjától. Két döntés különösen fontos történelmileg is.

2004. július 8-án, a jelentés benyújtása előtt a Második Polgári Kamara megtagadta, hogy azonnal bevezessen egy újonnan megfogalmazott eljárási követelményt, amennyiben ez megfosztaná a felperest a tisztességes tárgyalástól. Ez a kronológia megakadályozza, hogy a bírói idővédelmi védelem kezdetét teljes egészében a jelentésnek tulajdonítsák. Légifrance

2006. december 21-én az Assemblée plénière a fellebbezés számú **, 00-20.493** számú, szintén úgy döntött, hogy a korlátozási szabály azonnali alkalmazása megtilthatatlanul megtagadná a bíróhoz való hozzáférést az Európai Emberi Jogok Egyezményének 6. cikkének §1-je alapján. Az ügy a Le Provençal kiadója elleni eljárást érintett. Légifrance

Ezek a döntések fontos lehetőséget teremtenek, de indoklásuk konkrét: a hatékony bírósághoz való hozzáférés védelme. Nem szabad úgy kezelni, mint egy általános hatalom teljes körű elfogadását, amely minden gazdasági támaszkodást megvéd a lényegi jog változásaitól.

Molfessis közvetlen visszatért a Bíróság válaszához a "La Cour de cassation face à la modulation dans le temps des revirements de jurisprudence" című művében, *Recueil Dalloz* 2009, 2567–2572. oldal. Bibliográfiai azonosítása biztos; Nem kaptam elegendő hozzáférést a teljes szövegéhez ahhoz, hogy önállóan rekonstruáljam a részletes érvelését. Juridictions judiciaires

A common law összehasonlítása világosabbá válik, ha a kötelező erő és az időbeli hatás külön marad. Különösen hasznos összehasonlító a *National Westminster Bank plc v Spectrum Plus Ltd* [2005] UKHL 41.

Lord Nicholls véleménye megkülönbözteti a múltbeli események elbírálását, az ítélet precedenális jelentőségét és a törvénymódosítás utólagos következményeit. A Ház elutasította a kizárólag jövőbesítésre vonatkozó kezelést ebben az ügyben, míg több tag kivételesen nyitva hagyta annak elérhetőségét. Így a *stare decisis* jelenléte nem határozta meg, hogy egy új szabálynak visszamenőlegesen kell-e érvényesülnie. publications.parliament.uk

Az összehasonlítás két következtetést támaszt alá. Először is, a Molfessis által azonosított probléma átlépi a polgári jog/közjogos határvonalat: mindkét hagyománynak össze kell egyeztetnie a jogi fejlődést az indokolt támaszkodással. Másodszor, az időbeli védelem elfogadása nem feltétlenül igényel egy kötelező érvényű precedens-közjogi doktrína elfogadását. Az intézményi kérdések átfednek anélkül, hogy azonossá válnának.

Molfessis hozzájárulásának értékeléséhez különösen három eredményt helyezek el.

Először is, a bírósági változások következményeit **a források elméletének központi kérdésévé teszi. Az esetjog forrásként való elismerése a további elemzés kiindulópontjává válik, nem pedig annak végpontjává.**

Másodszor, a **hatalom és az eljárás** összekapcsolja. A legfelsőbb bíróság magatartásának befolyásolási képessége kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, milyen bizonyítékokat vizsgál, milyen érdekeket hallgat, és milyen indokokat szolgáltat.

Harmadszor, munkája a **folytonosság előállítására irányítja a** figyelmet. A stabilitás koherens politika, szakmai fogadás, publikáció és intézményi gyakorlatok, valamint a korábbi döntések követésének formális kötelezettsége révén alakulhat ki.

A megfelelő korlátok továbbra is jelentősek. A jobb konzultáció önmagában nem ad demokratikus felhatalmazást is. A koherens politika képes koncentrálni a hatalmat, és javítani a kiszámíthatóságot. A támaszkodás védelme megőrizheti az igazságtalan korábbi szabály által keletkezett előnyöket. És az időbeli kivételek további bizonytalanságot teremthetnek, hacsak azok az alapok nem lesznek eléggé érthetőek és következetesek. Ezek azok a fő tesztek, amelyekhez viszonyítanám a programját.

További tanulmányokhoz a legközvetlenebb olvasmánysorozat a következő:

Megjelenés	**Fő relevancia**
"La portée des revirements de jusprudence," *RTD civ.* 1998, 210. oldal	Korai elemzés a bírói változásokról, a szakmai támaszkodásról és az egyenlőtlen következményekről
"La sécurité juridique et la jurisprudence vue par elle-même," *RTD civ.* 2000, 666. oldal	Jogi bizonyosság és bírói önmegértés
"Discontinuité du droit et sécurité juridique," *Louisiana Law Review* 63(4), 2003, 1309. oldal és tovább.	Szélesebb kapcsolat a folytonosság és a jogi biztonság között
"Les revirements de jurisprudence," a *La Cour de cassation et l'élaboration du droit*, Economica, 2004	A bírói kreativitás és a visszatekintés problémája

Megjelenés	Fő relevancia
Les revirements de jurisprudence, kollektív jelentés, amelyet Molfessis vezetett, 2004-ben beküldve, 2005-ben jelent meg	Javasolt átmeneti megállapodások
Guy Canivet-vel közösen, "La politique jurisprudentielle," *Mélanges Jacques Boré*, 2007, 79. oldal és utána.	Koherencia, intézményi szervezet és igazságszolgáltatási politika
"Loi et jusprudence," *Pouvoirs* 126, 2008, 87–100. oldal	A jogi források és az igazságszolgáltatási státusz átalakulása
"La Cour de cassation face à la modulation dans le temps des revirements de jurisprudence," *Dalloz* 2009, 2567–2572. oldal	Az időmoduláció későbbi kezelése
"La jusprudence supra-constitutionem," *JCP G* 2010, 1039. szám	Alkotmányos elszámoltathatóság a bírói értelmezésben

További releváns kiadvány **Julie Klein-nel** közösen írt megjegyzés: "Point de départ de la prescription de l'action en nullité d'une convention réglementée et motivation des revirements de jurisprudence," *Dalloz* 2011, 1314. o. A publikáció és a témája ellenőrzött, de a bírói érvelés részletes feldolgozását a teljes szövegből kell értékelni. Ugyanez a hozzáférési korlátozás érvényes a 2000-es és 2009-es cikkek szoros szöveges rekonstrukciójára, valamint a teljes 2003-as tanulmányra.

Pascale Deumier precedensjog elemzései

Pascale Deumier központi hozzájárulása, hogy elmagyarázza, hogyan szereznek bírói döntések normatív tekintélyt egy olyan jogrendszerben, amely általában nem ismeri el a formálisan kötelező precedenst. Munkája összekapcsolja a jogi források elméletét a bírói érvelés részletes vizsgálatával, az ítéletek fogadásával, az esetgyakorlat változásaival és a digitális kiadás hatásaival. Legjelentősebb hozzájárulásai ezekhez a kérdésekhez a 2000-es évektől kezdve származnak. Folyamatos kutatási programot alkotnak, amely cikkeket, empirikus tanulmányokat, szerkesztett gyűjteményeket és általános jogtudományi munkákat foglal magában. CV Deumier 2021

A terminológiai különbség mindenhol számít: a francia *joggyakorlat* általában az esetjogot, egy megalapozott bírói értelmezést vagy egy bírósági döntések gyűjteményét jelenti. Ez általában nem jelenti a jogi filozófiát. Ennek megfelelően Deumier jogtudományi elemzése túlmutat azon a kérdésen, hogy egy adott korábbi ítélet köti-e el egy későbbi bíróságot.

Az én értelmezésem munkájáról az, hogy három kérdést hoz össze, amelyeket gyakran külön-külön vizsgálnak: **hogyan dolgoznak ki a bíróságok jogi szabályokat, hogyan azonosítja azokat a jogászi szakma, és mi igazolja azok folyamatos** hatáskörét.

Kiindulópontja elválasztja az igazságszolgáltatás létezését a precedens formális kötelező erejétől. Egy 2010 januári interjúban Deumier egyértelműen kijelenti, hogy az esetjog a jog forrása. Az értelmezés elkerülhetetlen, és a következetes értelmezéshez tekintélyt igénylő iránymutatás. A francia ítéletek így erős gyakorlati hatalommal rendelkezhetnek annak ellenére, hogy nincs általános szabály, amely formálisan kötelező érvényű lenne az egyes precedenseket.

Sok nézeteltérést talál a bírói jogalkotással kapcsolatban a versengő "forrás" definíciókban: egyesek a formális érvényességet, mások a hatékonyságot, a bírói kreativitást vagy az értelmezés jogalkotásba való beépítését hangsúlyozzák. Ezek a megközelítések másképp is leírhatják ugyanazt a gyakorlatot. Mindazonáltal hangsúlyozza, hogy az új szabályok létrehozása továbbra is kivételes a bírók mindennapi tevékenységében. A bírói kreativitás elismerése nem jelenti azt, hogy minden ítéletet törvényhozási újításként kezelünk. Aktuális: Pascale Deumier

Ez a különbség különösen hasznossá teszi őt az összehasonlító kutatásban. Csak azzal a kérdéssel, hogy egy joghatóság rendelkezik-e *stare decisis-el* , nem bizonyíthatja, mennyire erősen építik a korábbi döntések a jogát. Ezzel szemben, a korábbi ügyekre vonatkozó gyakori bírósági hivatkozások önmagukban nem teremtenek kötelező érvényű precedens doktrínát.

Szélesebb körű kutatása olyan forrásokelméletet nyújt, amelyben precedens megérthető. Korai monográfiája, *a Le droit spontané* — Economica, 2002, doktori kutatásán alapulva — a

jog gyakorlatokon és használatokon keresztül kialakulását vizsgálja. Nem szabad dedikált monográfiának nevezni precedensről. Relevanciája abban rejlik, hogy a gyakorlatok miként szereznek jogi jelentőséget anélkül, hogy szándékos törvényhozási eljárásból származnának. Lgdj.fr

Introduction générale au droit *architektúrája* világosabbá teszi a kapcsolatot. A 2025-ös kiadás az esetjogot az értelmezésből eredő élő jogi normák és jog vizsgálatába helyezi. Kezelése megkülönbözteti az esetjog kialakulását, tekintélyét, jogi források közötti státuszát, az igazságszolgáltatási szabályok ismeretét, a változások azonosítását és azok időbeli alkalmazását. Ez a szervezet önmagában is fontos módszertani elkötelezettséget képvisel: az igazságszolgáltatás létezése, azonosítása, tekintélye és alkalmazása különálló problémák. La Base Lextenso +IA

Közvetlen összehasonlítása a common law-lal jelentős konvergencián belül megőrzi a különbségeket. A fő szöveg: "L'état réel de la jurisprudence dans les systèmes de droit civil. L'exemple de la France," *Revue de l'ERSUMA*, 2014. különszám, 47–58. oldal.

Deumier szándékosan korlátozza vizsgálatát Franciaországra. Ezért érvelését nem szabad automatikusan minden kontinentális joghatóságra általánosítani.

A francia bíróságok szerinte erősen foglalkoznak a koherenciával a kialakult értelmezések és a jogrendszer között. Ez eltér attól, hogy egy adott korábbi döntést tekintünk formálisan irányító kiindulópontként. A francia jogi elemzés gyakran a döntés általános értelmezésére és annak alkalmazási területére koncentrál.

A külföldi ítéletek érveket vagy modelleket nyújthatnak anélkül, hogy a fogadó rendszerben precedens státuszt szereznének. Ennek megfelelően az ítéletek terjedése és a korábbi döntések széles körű használata nem teremti meg azonos jogi érvelési módszereket. Összehasonlító következtetése a hatalom szervezésének különbségeire vonatkozik, nem pedig az egyik hagyományban jelen lévő és a másikban hiányzó joggyakorlatra. Joggyakorlat

Empirikus kutatása azt vizsgálja, mi áll a publikált igazságszolgáltatási formula mögött. Különösen fontos tanulmány a "Les 'motifs des motifs' des arrêts de la Cour de cassation. Étude des travaux préparatoires" című mű, a *Principes de justice című művében. Mélanges en l'honneur de Jean-François* Burgelin, Dalloz, 2008, 125–180. o.

196 előkészítő dokumentumot vizsgál, főként az *Assemblée plénière* és *a chambre mixte döntéseire* vonatkozóan. Ezek közé tartoznak a bírák jelentéseinek jelentései és a főügyvédek véleményei.

A dokumentumok sokkal gazdagabb érveket tárnak fel, mint a hagyományosan a bírósági ítéletekben megjelent tömörített érvelés: korábbi döntések, törvényi értelmezés, tudományos álláspontok, intézményi konzisztencia és gyakorlati következmények. Emellett feltárják a ténybeli helyzetek összehasonlítását és az ügyek közötti különbségeket.

A bizonyítékhatár elengedhetetlen. Az előkészítő dokumentumok olyan érvek tárják fel, amelyek megvizsgálhatók; nem tárják fel a bizalmas megfontolásokat, és nem bizonyítják, melyik megfontolás okozta a végső döntést. Továbbá a jelentős ügyekre fókuszáló mintavétel nem képviselheti a Bíróság teljes rutinmunkaterhelését.

Ezért a tanulmány támogatja a különbségtételt a bírói érvelés és annak nyilvános bemutatása között. A tömör, publikált indokok nem elegendő bizonyíték arra, hogy az alapérvelés mechanikusan deduktív lett volna. actu.dalloz-etudiant.fr

Az általa vezetett kollektív kutatás kiterjeszti ezt a módszert az egyéni példákon túl. *Le raisonnement juridique. Recherche sur les travaux préparatoires des arrêts*, Dalloz, 2013, mintegy 900 előkészítő dokumentumot vizsgál, amelyek a Cour de Cassation és Conseil d'État ügyekhez kapcsolódnak.

Ez egy szerkesztett kutatási projekt, nem egyszerzős monográfia. Deumier írta az előadást és szintézisét. A fejezeteket, amelyek kifejezetten belső és külső precedenseket érintenek, Chloé Pros-Phalippon és Caroline Bouix írták.

Ez a forrás számít: az általa vezetett projekt során hozott eredményeket nem mind személyes következtetésként kell bemutatni. Hozzájárulása magában foglalja a szövegek, korábbi döntések, tudományos kutatások és egyéb érvek közötti viszony összehasonlító vizsgálatának megszervezését.

A projekt jelentősége abban rejlik, hogy a precedenseket vizsgálja a jogi igazolás teljes folyamatában. Egy korábbi ítéletre hivatkozva a hivatkozás különböző funkciókat láthat el: értelmezést nyújthat, támogat következetességet, azonosítja a nehézséget vagy olyan álláspontot állít fel, amelyet újra kell gondolni. A vitató környezetének tanulmányozása informatívabb, mint pusztán a hivatkozások számolása. 1

Későbbi empirikus munkái alkotó szerepet kapnak a tudományos fogadtatásnak. "La fabrique de la jurisprudence en droit des contrats internationaux," *Travaux du Comité français de droit international privé*, 23. kötet, 2019-ben jelent meg, 205–244. oldal, 106 előkészítő dokumentumot vizsgál 56 publikált ítélethez.

Deumier azonosítja az egymást kölcsönhatásban lévő érveket és szereplőket. Az ügyvédek az ügyfelek álláspontját képviselik; a bírák vizsgálják azok relevanciáját és koherenciáját; az akadémikusok értelmezik, kritizálják és rendszerezik a döntéseket. Egy korábbi ítélet jelentősége attól függ, milyen viszonyban áll más érvekkel és aztán elfogadott.

Egy ilyen példa különösen feltáró. Egy 2007. február 20-i Kereskedelmi Kamara ítéletét később egy bizonyos kötelező jog jellemzésnek ismerték el. Azonban sem az ítélet, sem annak előkészítő tárgyalása nem döntött el erről a kérdésről. A kommentár felvetette a kérdést, és a későbbi hivatkozások fokozatosan a bíróságnak adták a választ.

Ez egy konkrét mechanizmust mutat, amelyen keresztül a szakmailag elfogadott precedens tartalma eltérhet attól, amit a bíróság valójában hozott döntéssel. A fogadtatás segít kialakítani az ügygyakorlat működési megértését, miközben hibázási lehetőségeket teremt. Persée

A bírói hatalomról alkotott értelmezése követeléseket ébreszt a bíróságok által közzétett indokokra vonatkozóan. "Création du droit et rédaction des arrêts par la Cour de cassation," *Archives de philosophie du droit*, 50. kötet, 2007, 49–75. oldal, összekapcsolja a Bíróság kreatív funkcióját ítéleteinek formájával.

A tömör alkalmas lehet az alsóbb bb bíróságának jogi hibájának javítására. Kevésbé kielégítővé válik, ha egy döntés általános értelmezést dolgoz ki, amely a jövőbeli ügyek irányába szolgál.

Az indokoknak tehát érthetővé kell tenniük mind az értelmezés szükségességét, mind az alkalmazott módszert.

Érvelése eltérő: a rutin döntések és egy fontos elvet kidolgozó döntések nem feltétlenül azonos kezelésben részesülnek. Figyelembe veszi továbbá a precedenseket, tudományos tekintélyeket, különálló véleményeket, valamint gazdasági vagy társadalmi megfontolásokat is.

A folyóirat összefoglalója egyértelművé teszi az alapvető kapcsolatot: az értelmezés hatékony tekintélye annak elfogadásától függ, és az informált elfogadás érthető jelentés- és hatókörmagyarázatot igényel. Ezért az érvelés a jogászati tekintély igazolásához tartozik, nem csupán az igazságszolgáltatási bemutatáshoz. philosophie-droit.asso.fr

Megkülönbözteti a bírósági magyarázatot a pereskedéstől elszakadó bírósági ítéletektől. A "Nouvelles évolutions des juges nationaux (encore)" című művében, *a Revue trimestrielle de droit* civil, 2007, 531. oldal, magyarázó anyagokat és bírák kommentárjait vizsgálja.

Az ilyen anyagok segíthetnek az olvasóknak megérteni a nehéz ítéleteket. Ennek ellenére a speciális dekódolás megkövetelése megoldatlanul hagyja az eredeti akadálymentességi problémát. Ráadásul egy bíró által aláírt tudományos kommentár más státuszt kap, mint a bíróság intézményi döntése.

Élesebb kritikája általános bírói közleményekre vonatkozik, amelyek eltérnek a vitástól és az ellentmondásos érveléstől. Ezek fenyegetik az *arrêts de règlement* – az általános szabályozási szabályok – törvényhozásának – tiltott határát.

A Conseil d'État *trópusi* döntésének kezelése szintén érzékenységet mutat az intézményi különbségekre. Időbeli eligazítása védte a korábbi szerződéseket, miközben alkalmazkodott a folyamatban lévő pereskedéshez, beleértve a felperest is. Ennek ellenére megkérdőjelezi, mennyire alkalmas-e a szerződéses biztonság alkalmazására anélkül, hogy megfelelően magyarázná a versengő érdekeket. Igazságszolgáltatás

A következmény jelentős: az, hogy az ítélethozatal a jogot fejleszti, nem dönti el, hogy a bíróságok általános szabályokat alkothatnak-e azon az eljárási feltételeken kívül, amelyek általában indokolják az ítéletet.

Az esetjogi változásokról szóló munkája ellenáll annak, hogy a perspektívást a bírói kreativitás automatikus következményeként kezelje. Egy korai hozzájárulása, amelyet Rafael Encinas de Muñagorrival közösen írt, a "Faut-il différer l'application des règles jurisprudentielles nouvelles ? Interrogations à partir d'un rapport," *RTD civ.* , 2005, 83–88. oldal.

A jellemzés itt a későbbi kutatásokban feldolgozott részekre épül, nem pedig a cikk teljes, hozzáférhető szövegére. Kritikája megkérdőjelezi a jogi bizonyosság megértését, amely a szerződéses érvényesség megőrzésére épül. A meglévő megállapodások védelme átoszthatja a kockázatot a gyengébb felek felé; a jogi bizonyosság a megfelelő szankciók alkalmazására is vonatkozik. A vita tovább megkülönbözteti a valódi visszamenőlegességet az új szabály azonnali alkalmazásától a folytatódó kapcsolatokra.

Ez hasznos korrekció egy kizárólag intézményi viták ellen a jövőbeli felülbírálásról: az idővédelmenek elosztó következményei vannak, és a "támaszkodás" azonosítása nem határozza meg, kinek az érdekei érdemlik a védelmet. Julien MOAL

Rendszerezetesebb feldolgozása a "Les différentes figures de la modulation de la jusprudence," *Revue du droit public*, 2016/3, 815–826. oldal. Több, gyakran modulációba sorolt kérdést is elkülönít:

Kiemelkedő eredmények	**Jelentősége**
Egy jogellenes norma érvénytelenítése kontra új bírósági értelmezés bevezetése	Egy norma eltávolítása és egy szabály kidolgozása különböző átmeneti problémákat okoz.
Hatások az anyagi helyzetekre és a folyamatban lévő eljárásokra gyakorolt hatások	A korábbi magatartás kezelése nem egyenlő egyszerű eljárási hozzáféréssel az ítélethozatalhoz.
In abstracto kontra *in concreto* moduláció	Az általános átmeneti megállapodás eltér a kivételes védelemtől egy későbbi vitában.

Deumier számára az új értelmezés alkalmazása továbbra is az elv. A kivételek jelentős igazolást igényelnek, különösen akkor, ha súlyos következmények ütköznek a felsőbb jogi követelményekkel.

Nem zárja ki kategórusan az ügyspecifikus védelmet, beleértve az alsóbb bírósági szintet is. Bár ez bizonytalanságot okozhat, a szigorú igazolások és valóban kivételes feltételek jobb választ adnak, mint a lehetőség teljes kizárása. Keretrendszere ennek megfelelően teret hagy az általános következetességnek és az egyéni igazságtalanságra való figyelem számára. Joggyakorlat

Az alkotmányfelülvizsgálat vizsgálja az ügygyakorlat pozitív jogként való elismerésének következményeit. A "La contestation d'une interprétation jurisprudentielle par voie de QPC," *Bulletin des arrêts de la Cour d'appel de Lyon*, 6. szám, 2015 februárjában online megjelent, Deumier az alkotmányos kihívásokat vizsgálja, amelyek a leleszületett igazságszolgáltatási értelmezésekre irányulnak.

Központi kifogása az, hogy egy jogszabályi előírást elválasszanak attól az értelmezéstől, amely gyakorlati hatást ad neki. A formálisan kötelező precedens hiánya nem zárja ki a bírói értelmezéseket a pozitív jogból.

Mégis komolyan veszi az ellenvetéseket: az alkotmányos eljárás a törvényhozási rendelkezésekre vonatkozik, és azok bírói értelmezésének felülvizsgálata befolyásolja a Conseil constitutionnel és a többi legfelsőbb bíróság közötti kapcsolatokat.

Két különösen nehéz határt azonosít. Mi teszi egy értelmezést elég elhelyezettvé – constante-nak? És mikor értelmezi egy igazságszolgáltatási szabály valóban a jogszabályokat, ahelyett, hogy autonóm igazságszolgáltatási értelmezést alkotna?

Elemzése ezért támogatja a hatékony jogi jelentés vizsgálatát, miközben elismeri, hogy a QPC eljárás nem korlátlan mechanizmus az összes bírói törvényhozás alkotmányos felülvizsgálatára. publications-prairial.fr

Digitális kutatása a precedens elemzést túlmutat a legfelsőbb bírósági jogi nyilatkozatokon. "La justice prédictive et les sources du droit: la jurisprudence du fond," *Archives de philosophie du droit*, 60. kötet, 2018, 49–66. o., vizsgálja az alsóbb bírósági döntések mintáinak láthatóvá tételének jelentőségét.

Itt a *jogi gyakorlat* különösen az ismétlődő ténymegállapításokra vonatkozik, például a kártérítések értékelésére. Nem szabad összetéveszteni minden jogi értelmezéssel, amelyet az alsóbb bíróságok adnak.

A mennyiségi eszközök olyan mintákat tárhatnak fel, amelyeket korábban nehezen lehet azonosítani. Elérhetővé tételük segíthet jogi érveléshez való forrássá alakítani őket. Ennek ellenére a numerikus szabályosság nem válik automatikusan kötelező szabálygá.

Deumier preferált válasza hangsúlyozza az ésszerű értékelést. Amikor a felek hasonló döntéseket alkalmaznak, a bíróságoknak figyelembe kell venniük a releváns hasonlóságokat és különbségeket. A statisztikai adatok alátámaszthatják az érvelést anélkül, hogy kiszorítanák a bírói ítéletet.

A precedenssel való kapcsolat tehát minősített: az összehasonlítás és megkülönböztetés technikái hasznossá válnak, még akkor is, ha egyetlen tekintélyes ítélet nem biztosít irányító szabályt. Bűn és erőszak

2023-as munkája megkülönbözteti a tudást, a jóslást és az automatizálást. "L'effet de l'open data sur la jusprudence des juges du fond," *Il Diritto Processuale Civile*, 2023/3, 684–696. o., három lehetséges hatást választ el a nyílt igazságszolgáltatási adatoknak:

- Jobb ismeretek az alsóbb bírósági értelmezésekről.
- A döntések nagyobb kiszámíthatósága.
- A bírói termelékenység növelése az automatizálás révén.

Ezek a hatások eltérő értékeléseket igényelnek. A könnyebben hozzáférhető ítéletek értelmezési nehézségeket is feltárhatnak, amelyek a legfelsőbb bíróság figyelmét érdemlik. De a puszta mennyiség is elhomályosíthatja a hasznos információkat.

Deumier óvatos az empirikus állításokkal: sok várható hatás nem volt eléggé megfigyelhető. Megkérdőjelezi azt is, hogy a kereskedelmi fejlesztések meghatározhatják a közigazságszolgáltatás gyakorlati irányát megfelelően átgondolt közpolitika nélkül.

A beszélgetése az információ ellenséges vizsgálatát részesíti előnyben az egyetlen algoritmikus kimenetre való kritikátlan támaszkodás helyett. Azt is elismeri, hogy az automatizálás, amelyet korábban könnyebben távoli potenciálként lehetett kezelni, most már közvetlenebb problémává vált.

Ez folytatja korábbi aggodalmát a közvetítőkkel kapcsolatban, amelyeken keresztül a bírósági döntések használhatóvá válnak jogi tudás. ildirittoprocessualecivile.it

Legújabb elemzése tisztázza a jogi tudomány változó szerepét. "Le commentaire des arrêts à motivation enrichie par la doctrine" című művében, *Cahiers Louis Josserand*, 9. szám, 2026. augusztus, Deumier azt kérdezi, mi marad a kommentátorok számára, amikor az ítéletek részletesebben magyarázzák meg saját jelentésüket és jelentőségét.

Válasza az, hogy világosabb indokok lehetővé teszik a jobban irányított kritikát. A tudósoknak ritkábban kell újraalkotniuk azokat az okokat, amelyeket a bíróság nem tett kifejteni, de az értelmezés, az elméleti elemzés és szintézis továbbra is szükséges.

Különösen fontos érvelés, hogy a tudományos munka a fogadtatáson keresztül hozzájárul az ítéletek tekintélyéhez. A bíróság magyarázhatja szándékát; nem határozhatja meg, hogyan fogadja a jogi közösség a döntést.

Gyakorlati aszimmetriát is azonosít: ha az elhagyó tudósok hallgatnak, miközben a kritikusok publikálnak, a bíróságok torz képet kaphatnak az akadémiai fogadtatásról.

Ez kialakítja a precedens és *a doktrína közötti* kapcsolatot: az ítélet tekintélyét egy folyamatos szakmai vita befolyásolja, amely szerint világosabb bírósági indokok javíthatnak. Lexbase

E kutatás több aspektusa is kritikai értékelést érdemel. A következő megfigyelések az ő megközelítésének értékelését mutatják, nem pedig további álláspontokat tulajdonítanak neki.

Először is, a formális kötelező erő és a hatékony hatóság megkülönböztetése megkönnyíti a kontinentális precedens megértését, de nehéz küszöbkérdést hagy fel. Mikor válik egy befolyásos bírói pozíció jogi szabálysá? Az intézményi eredet, szakmai elfogadottság, következetesség és gyakorlati támaszkodás nem feltétlenül ugyanabba az irányba mutatkoznak. Deumier differenciált megközelítése ezt a nehézséget meggyőzőbben tárja fel, mint egy bináris elmélet, bár nem tudja megszüntetni a vitatható ítéletek szükségességét bizonyos hatóságokról.

Másodszor, empirikus módszere különösen értékes, mert fegyelmezi az igazságszolgáltatási érveléssel kapcsolatos állításokat. Ennek ellenére a különböző bizonyítékok különböző kérdésekre választ adnak. Az előkészítő dokumentumok megvilágítják a rendelkezésre álló érvek kínálatát; a publikált indokok intézményi igazolást mutatnak; a későbbi döntések folyamatos befolyást mutatnak. Egyik sem helyettesítheti egyszerűen a többit. Egy teljes precedens-leírásnak kellene összekapcsolnia ezeket a szakaszokat az idők során.

Harmadszor, a szakmai fogadtatásnak kijelölt szerep kérdéseket vet fel a hatalomról. Ha a tudományos munka segít megalapozni egy ítélet elfogadott jelentését és tekintélyét, mely kommentátorok a legbefolyásosabbak, és miért? Az akadémiai presztízs, szerkesztői választás, a szakterületi hálózatok és a peres eljárásokhoz való hozzáférés számíthat. Ennek a hozzájárulásnak a felismerése további kutatási feladatot jelent: annak vizsgálata, mennyire reprezentatív és elszámoltatható az értelmező közösség.

Negyedszer, a common law összehasonlítását a domináns gyakorlatok megkülönböztetéseként kell kezelni. Saját empirikus kutatása megnehezíti a kategóriai szétválasztást: a francia jogi érvelés képes vizsgálni a ténybeli analógiákat és különbségeket. Ezzel szemben a jogi hagyományok összehasonlítása figyelmet igényel arra, hogyan kapcsolódnak az egyéni döntések a nagyobb tantestületekhez. A legeredményesebb összehasonlítás a folytonosság szervezésével és igazolásával kapcsolatos.

Végül a digitális kiadás további normatív problémát teremt. Tegyük fel, hogy egy eszköz azonosít egy tipikus kártérítési díjat, a bírák egyre inkább ezt a számot alkalmazzák, és később az adatok megerősítik azt tipikusnak. Egy ilyen visszacsatolási folyamat erősítheti az egységességet anélkül, hogy megerősítené annak igazolását. Ez a hipotetikus szemlélteti, miért

kell megkülönböztetni a bíróságok szokásos tevékenységének meghatározása attól, hogy mit kellene tenniük.

További tanulmányokhoz három további bejegyzés segít a fent említett részletes elemzéseket a szélesebb programjába helyezni:

- **"Jogtudomány,"** ***Répertoire de droit civil*****, Dalloz, 2017. november:** a téma szisztematikus referencia feldolgozása.
- **"Repenser la motivation des arrêts de la Cour de cassation ? Raisons, azonosítás, realizáció,"** ***Recueil Dalloz*****, 2015, 2022. o. és utáni:** központi beavatkozás a bírósági okokról szóló vitába.
- **"La saisine pour avis : fixer la jurisprudence en amont ?,"** ***Recueil Dalloz*****, 2019, 1622–1625. o.:** releváns a tekintélyes értelmezés megállapításának lehetősége szempontjából tanácsadó eljárásokkal, mielőtt egy hagyományos vitatott döntéssorozat alakulna ki. Ezeket a bibliografiai hivatkozásokat a szerzői bibliográfiájában is ellenőrizték; a fent említett részletes tartalmi elemzés főként külön idézett művekre épül.

Michele Taruffo precedensjog elemzései

Michele Taruffo hozzájárulása a precedens elmélethez ötvözi az összehasonlító jogot, a bírói érvelés elemzését és a legfelsőbb bíróságok intézményi tanulmányozását. Megkülönböztető kérdése, hogy egy korábbi döntés hogyan szolgálhat racionális iránymutatást egy későbbi ügyhöz. Ez megköveteli a korábbi ítélet tényeinek és indoklatának, az hozzá ruházott hatáskört, valamint az azt elkészítéséért és alkalmazásáért felelős igazságszolgáltatási intézményeket.

Álláspontja produktív feszültséget hord. Határozottan bírálja az összehangtalan ítéleteket, és támogatja a tekintélyes igazságszolgáltatást. Ugyanakkor ellenzi az ítéletet a legfelsőbb bíróságok által kiadott absztrakt állítások mechanikus alkalmazására redukálni. Munkája arra törekszik, hogy összeegyeztetje a jogi értelmezés folytonosságát az adott viták indokolt döntéseivel. Treccani

Elemzéseinek leghasznosabb módja az, hogy megkülönböztetjük azok fogalmi, érvelő, intézményi és normatív összetevőit.

Az intézményi probléma egyértelműen megjelenik 1991-es *Il vertice ambiguo című gyűjteményében. Saggi sulla Cassazione civile*. Az Il Mulino kiadásában megjelent gyűjtemény az olasz civil cassation történelmi fejlődését, funkcióit és nehézségeit vizsgálja. Címe – nagyjából "Az Ambiguous Apex" – egy olyan bíróságot ragad meg, amelynek intézményi identitása nem redukálható egyetlen koherens modellre.

A versengő irányzatok közé tartozik a jogi helyesség felülvizsgálata, az egyéni döntések javítása, a racionális igazolás védelme és általános értelmező útmutatás. Ezek a funkciók együtt létezhetnek, de együttélésük szervezeti és eljárási feszültségeket teremt.

Ahogy Cristian Contreras Rojas publikált áttekintése magyarázza, a gyűjtemény összekapcsolja a Cassation döntések tekintélyét a munkaterheléssel, a meghozott kérdések jelentőségével, az igazságszolgáltatási presztízssel és a következetességgel. Egy olyan intézmény, amely számos ellentmondásos ítéletet hoz, nem szerezhet hatékony tekintélyt pusztán azért, mert a hierarchia legmagasabb pozícióját foglalja el.

Ez egy tartós alapvetést ad Taruffo kutatásának: **a precedens hatékonysága részben az ítélet szervezésén múlik**. Egy elmélet, amely az ítéletek formális státuszára korlátozódik, sok mindent megmagyarázatlanul hagy. Ebben a korai gyűjteményben a beszámoló itt az igazolt bibliográfiára és a publikált tudományos fogadtatásokra támaszkodik. mulino.it

1994-es írásai a bináris osztályozást többdimenziós keretrendszerrel helyettesítik. A "Dimensioni del precedente giudiziario" című művében, *Rivista trimestrale di diritto e procedura civile*, 1994, 411–430. o. négy dimenziót különböztet:

Dimenzió	Vizsgált kérdés
Intézményi	Milyen kapcsolat köti össze a döntést hozó bíróság és annak felhasználása között?
Célkitűzés	Mi kap precedensális tekintélyt: az arány, egy másik állítás vagy egy kinyert összefoglaló?
Szerkezet	A hivatkozás egyetlen döntés, következetes vonal, ellentétes joghatóságok, vagy rendezetlen joggyakorlat?
Hatékonyság	Milyen mértékű korlátozást ró a korábbi döntés?

A hatékonyság elméletileg feltétel nélküli kötelezettségtől a meghatározott kivételeken és indokolt távozáson át egészen a gyengébb meggyőző hatásig terjed.

A kísérő esszé, a "Precedente ed esempio nella decisione giudiziaria", 1994, 19–36. o. megkülönbözteti a precedenst egy szemléltető példától. Egy precedens normatív indokot ad a későbbi ítélethozatalra; egy példa egy lehetséges alkalmazást mutat ugyanaz a előíró kapcsolat nélkül. A példák azonban segíthetnek az értelmezésben és az igazolásban, beleértve azzal is, hogy szemléltetik egy elutasítandó megközelítést. archivos.juridicas.unam.mx

A keretrendszer elemző előnye jelentős. Egy ítélet jelentős intézményi presztízssel bírhat, de nem egyértelmű tárgyi keret. Ezzel szemben egy gondosan megérvelt döntés rendkívül meggyőző lehet annak ellenére, hogy egy olyan bíróságról származik, amelyből nincs hierarchikus tekintély a későbbi bíró felett. Ezek különböző jellemzők kombinációi, nem pedig egy egyszerű kötelező/nem kötelező besorolás anomáliái.

Az 1997-es összehasonlító projekt bemutatja, hogyan működnek ezek a megkülönböztetések a jogi rendszerek között. A *Precedensek értelmezése: Összehasonlító tanulmány* című művében, amelyet D. Neil MacCormick és Robert S. Summers szerkesztett, Taruffo két fejezetet írt hozzá:

- Massimo La **Torre-vel**, "Precedent in Italy," 141–188. oldal.
- Egyéni, "Precedenseket befolyásoló intézményi tényezők", 437–460. o.

Az olasz fejezet jelentős gyakorlati tekintélyt ír le, anélkül, hogy általános formálisan kötelező precedens doktrínát alkotna. Megkülönbözteti a döntéshozatali vonalak közötti egyidejű konfliktusokat az idővel bekövetkező változásoktól. Reformjavaslatai összekapcsolják a csökkentett munkaterhelést azzal a jelentéssel, amely megőrzi a tényleges tartást és az anyagi tényeket.

Az intézményi fejezet a bírósági szervezetet, a legfelsőbb bíróság funkcióit, vélemény-stílusait, jelentést és a döntések szakmai felhasználását vizsgálja. A kis, stabil bírói formációk és a szelektív joghatóság támogathatja a koherenciát; a túlzott munkaterhelés és a töredezett döntéshozatal alááshatja azt.

Taruffo már itt azonosítja a számítógépes visszakeresés veszélyét: a könnyebb hozzáférés elősegítheti a hatóságok hosszú listáját a döntések alapos vizsgálata helyett. Az információs

technológia javítja a hozzáférhetőséget anélkül, hogy feltétlenül javítaná a jogi érvelést. Precedens

Ez az intézményi nézőpont kibővíti az összehasonlító vizsgálatot. Egy joghatóság hivatalos precedensbesorolása kevésbé magyarázza a tényleges gyakorlatot, mint a fellebbezési struktúrát, a jelentési szokásokat és a szakmai szokásokat.

Legismertebb megkülönböztetése megkülönbözteti a precedent a felhalmozott joggyakorlattól. "Precedente e giurisprudenza," *Rivista trimestrale di diritto e procedura civile*, 2007, 709–726. o., megkülönböztet egy azonosítható korábbi döntést a giurisprudenzának nevezett nagyobb döntések körétől.

A különbség minőségi és mennyiségi szempontból is. Az olasz gyakorlat gyakran *massime-en* keresztül működik: ítéletekből kivont tömörített állítások. Ezek kihagyhatják az anyagi tényeket, elnyomhatják a tényeket és következtetéseket összekötő érvelést, és néha a véletlenszerű megfigyeléseket látszólagos szabályokká emelik.

Taruffo esetében a valódi precedenális érvelés megköveteli ennek a kapcsolatnak a vizsgálatát. Az utóbbi bíró dönti el, hogy a korábbi döntés megfelelő szabályt ad-e az új vitához; ebben a feltételes értelemben a későbbi alkalmazás segíti a precedens "megteremtését". Taruffo.VPP

Vegyünk egy példát a sajátomból. Egy ítélet megköveteli, hogy a gyártó figyelmeztetjen egy olyan veszélyre, amiről valójában tudott. Egy összefoglaló, amely csak annyit mond, hogy a gyártóknak figyelmeztetniük kell a veszélyekre, elrejti a tudás lehetséges fontosságát. Az összefoglaló alkalmazása egy felfedezhetetlen veszélyre tovább bővítené a korábbi döntést anélkül, hogy magyaráznánk meg, miért indokolt ez a kiterjesztés.

Tényekhez való ragaszkodása egy szélesebb körű értelmezésen alapul. Az "Il fatto e l'interpretazione" című művében, amely a *Revista da Faculdade de Direito do Sul* de Minas (26(2), 2010, 195–208. oldal kiadásában jelent meg, Taruffo elutasítja azt a modellt, amelyben az ítélet csupán egy megalapozott tényleírást épít be egy előre kiválasztott jogi szabályba.

A bírói érvelés magában foglalja a tényekkel kapcsolatos hipotézisek és a vonatkozó rendelkezések lehetséges értelmezései közötti kölcsönhatást. Az értelmezési probléma egy konkrét vitából fakad; a bizonyítékok a ténybeli hipotéziseket tesztelik, míg a lehetséges jogi értelmezések segítenek azonosítani jogilag releváns körülményeket.

Ez nem jelenti azt, hogy a tényszerű narratívák korlátlan konstrukciók lennének. Taruffo ragaszkodik a bizonyítékok ellenőrzéséhez és az elfogadható értelmezés korlátozásához.

A precedens relevanciája közvetlen: az ügyek közötti hasonlóság azonosításához a jogilag jelentős helyzet rekonstruálása szükséges, nem csupán a törvényi rendelkezések vagy szóbeli formulák egyeztetése. Ugyanígy, a tényekre hivatkozás nem engedélyez egy intuitív ítéletet, amely elszakadt a jogi okoktól. revista.fdsm.edu.br

Így megközelítése megterhelő kutatási napirendet teremt. Fel kell kérdezni, mely tényeket kezelte a korábbi bíróság jelentőségnek, hogyan támogatták a szabályt, és hogy a későbbi vita megőrzi-e a releváns kapcsolatot. A hivatkozás jelenléte önmagában egyik kérdésre sem válaszol.

Ugyanez az aggodalom magyarázza annak kritikáját a "precedens" átültetésével kapcsolatban, mint adminisztratív rövidítéssel. Az "El precedente judicial en los sistemas de Civil Law" című *művében, IUS ET VERITAS*, 45. szám, 2012, 88–95. oldal, Taruffo megkülönbözteti a hagyományosan precedensként hivatkozott értékeket az eljárási reformhoz egyre inkább kapcsolódó céloktól.

Az egyenlőség a törvény előtt és a kiszámíthatóság igazolhatja a döntések közötti folytonosságot. Ugyanakkor a reformdiskurzus elmozdulhat a pereskedés csökkentése és a legfelsőbb bírósági munkaterhelés szabályozása felé. Amikor ez megtörténik, az egységesség inkább a vezetői gazdaságosság eszközévé válhat, nem pedig az igazságos egyenlő bánásmód biztosításának eszközévé válhat.

Megkérdőjelezi továbbá a precedens asszimilációját a kötelező absztrakt értelmező nyilatkozatokhoz, beleértve az olyan eszközöket, mint a brazil *súmulas vinculantes*. Ellenvetése eltérő jogszerkezetükre vonatkozik: egy általános értelmező irányelv kiadása nem egyenértékű azzal, hogy egy adott vita elbírálásából vezetnének iránymutatást.

A bírósági szabályok jelenléte tehát nem bizonyítja, hogy egy jogrendszer ugyanazt a precedensmódszert alkalmazta volna, mint a közjogi ítélet. revistas.pucp.edu.pe

Hasznos következtetés, hogy a jogi átültetést több szinten kell értékelni. A precedens szókincsének behozatala nagyrészt érintetlen maradhat az absztrakt szabályalkalmazás alapvető gyakorlata.

Legfelsőbb bírósági funkciókról szóló elmélete megkülönbözteti a korábbi döntések javítását a jövőbeli döntések irányától. "Le funzioni delle Corti supreme. Cenni generali," *Annuario di diritto comparato e di studi legislativi*, 2011, 11–36. o. – szembeállítja a reaktív funkciót – a már meghozott döntések jogszerűségének felülvizsgálatát – egy jogi fejlődésre irányuló proaktív funkcióval.

A kiadó esszé beszámolója az utóbbit az esetválasztással, a precedensek kezelésével, az alapvető jogokkal való elbírálással és a külföldi jogra való hivatkozásokkal köti össze. Mindkét funkció a jogszerűséggel foglalkozik, de másként szervezik meg az igazságszolgáltatást.

A "proaktív" kifejezést nem szabad összetéveszteni a *jövőbeli felülbírálással*. Az első az intézmény jövőbeli jogi iránymutatásra való irányultságát érinti; a második pedig a megváltozott jogi szabály időbeli alkalmazását érinti. Egy döntés jövőbeli iránymutatást szolgálhat, miközben értelmezését a bíróság előtti felekre is alkalmazza. edizioniesi.it

Ez a különbség segít megmagyarázni, hogy az ítéletek hatáskörének bővítése önmagában nem képes egy fellebbviteli intézményt hatékony precedensbírósággá alakítani. Az intézménynek képesnek kell lennie azonosítani és koncentrálnia olyan kérdésekre, amelyek hiteles tisztázást igényelnek.

Az olasz reformok kritikája konkrétan kidolgozza ezt az intézményi érvet. Taruffo a "Le novità nel giudizio di cassazione" című művében, *Il Libro dell'anno del Diritto 2016-ban* olyan reformokat vizsgál, amelyek arra ösztönözték a Bíróságot, hogy *kidolgozza a principi di diritto-t* – a jogi elvek kifejezett nyilatkozatait.

Megkérdőjelezi azt a feltételezést, hogy több ilyen állítás feltétlenül erősíti a *nomofilachiát*, vagyis a koherens jogi értelmezés fenntartásának funkcióját. A túlzott kimenet ehelyett megszorozhatja az ellentmondásokat, megmagyarázhatatlan változatosságokat és bizonytalanságot.

Megkülönbözteti a kvalitatív kiválasztást a szűrőktől, amelyek csupán egyszerűsítik vagy csökkentik a feldolgozást. Egy ügy kiválasztása azért, mert fontos megoldatlan kérdést jelent, eltér attól, ha a fellebbezést a meglévő joggyakorlatnak való megfelelésre hivatkozva szűrnék.

Az autoritatív értelmezés sem lehet egyszerűen statisztikailag azonosítható. Egyetlen eltérés jelentős új irányt jelenthet, míg a számos ismételt állítás keveset adhat hozzá.

Ennek következtében az ellenvetése szélesebb körű, mint a munkaterhelésről szóló panasz: a Bíróságnak olyan intézményi rendszerekre van szüksége, amelyek képesek azonosítani, magyarázni és fenntartani a jogalkotó jogi fejleményeket. Treccani

A 2018-as esszé az "absztrakt igazságszolgáltatási csúcsról" tovább finomítja az összehasonlítást. Az "Un vertice giudiziario astratto" című művében, *Anuario de la Facultad de Derecho de la Universidad Autonoma de Madrid*, 2018. 22., 87–102. oldal, Taruffo az absztrakciót többdimenziósként kezeli.

Az absztrakció aspektusa	**Mit jellemez Taruffo**
Érvelés	Mennyire szorosan kapcsolódik az értelmezés a vitát létrehozó tényekhez.
Esetválasztás	Az, hogy a bíróság milyen messzire választja a vitákat azok rendszerszintű jelentősége alapján, az egyéni panaszon túl.

Így a bíróság figyelmesen figyelhet a tényekre, amikor az ügyeket általános jogi jelentőségük alapján választja. Ezzel szemben absztrakt állításokat fogalmazhat meg, miközben nagy mennyiségű egyéni fellebbezést dolgoz fel.

Taruffo ezt a megkülönböztetést használja arra, hogy bírálja az olasz kassáció hiányos átalakulását. Értékelésében a 2016-os eljárásreform megváltoztatta a fellebbezések kategóriáinak kezelését anélkül, hogy valódi választást vezetett volna be azokról az ügyekről, amelyek érdemi döntést érdemelnek.

Ez az egyik leghasznosabb későbbi hozzájárulása: a választás nem csupán az absztrakt és a konkrét bíróság között van. Az absztrakció különböző formáinak különböző intézményi következményei vannak. boe.es

Következetesség védelmét az egyéni ügyekben kitartó igazságosság iránti törődés jellemezi. "Le funzioni delle corti supreme tra uniformità e giustizia", 2014-ben megjelent, valamint spanyol változata, a "La jurisprudencia entre casuística y uniformidad", *Revista de Derecho*, 27(2), 2014, ezt a feszültséget vizsgálják.

Az egységesség támogatja az egyenlőséget, a bizonyosságot és a kiszámíthatóságot. De a teljes, statikus koherencia ideálja elhomályosíthatja a változó körülményeket és a jogilag jelentős különbségeket az esetek között.

Taruffo szembeállítja az univerzalizmust, amely általános szabályokat hangsúlyozza, a partikulalizmussal, amely az egyéni viták körülményeit hangsúlyozza. Elutasítja szélsőséges változatait. Az ítélethozatal nem mentesítheti az általános jogi normákat, ugyanakkor nem válhat mechanikai műveletté, amely közömbös a releváns részletek iránt.

Nincs egyetemes képlet a helyes egyensúly meghatározására. A legfelsőbb bíróságoknak figyelmesen kell figyelniük a konkrét körülményekre, míg az alsóbb bíróságoknak általános értelmezéseket kell figyelembe venniük, amelyek az igazságos ítéletet támogatják.

A legfelsőbb bíróságok "mítoszának" kritikája azt a feltételezést is megkérdőjelezi, hogy a legfontosabb bírói tevékenység feltétlenül az intézményi csúcson zajlik. scielo.cl

Ez korlátozza Taruffót a korlátlan legfelsőbb bírósági hatalom szószólójaként értelmezésében. Az aggodalom nem merül ki a törvényhozói felsőbbrendűség és a bírói kreativitás ellen. Ez a joghatóság eloszlásáról is szól: vajon az alsóbb bíróságok elegendő felelősséget tart-e a tények értékelésére, az indokok megfogalmazására és az indokolt eltérések azonosítására.

Ebből a szempontból egy rendszer elismerheti a bírói jogalkotást, miközben továbbra is vitatja a központosított bírói irányítást minden értelmezési kérdés felett. Ezek különálló intézményi választások.

Későbbi írásai vitatottabb állítást tartalmaznak a precedens erejéről. Az "Aspetti del precedente giudiziale" (*Criminalia* 2014, 37–58. o.), valamint a szorosan kapcsolódó *Considerazioni sul precedente* című műben Taruffo hangsúlyozza a meggyőző erőt és a távozás igazolásának kötelezettségét. Határozottan ellenzi a precedenst valóban kötelező érvényű tekintetet, kiterjesztve az érvet a közjogi rendszerekre is.

Megkülönbözteti továbbá a szupranatív igazságszolgáltatási hatóságot a külföldi ítéletek idézésétől. A közös szerződéses keretben működő bíróságok eltérő viszonyban állnak, mint azok a bíróságok, amelyek független joghatóságok között vesznek fel érveket.

Végül az esszé a komplexitáselmélet ötleteit használja, hogy a precedenseket ideiglenes rendkoncentrációkként ábrázolja. Az értelmezés olyan irányt határoz meg, amelyet a későbbi döntések megőrizhetnek, módosíthatnak vagy elhagyhatnak.

A metafora az időbeliséget és az instabilitást emeli ki. A jogi fejlődés heurisztikus leírásaként kell értelmezni, nem pedig empirikusan megalapozott matematikai modellként a bírói viselkedésre. edizioniets.com

A kötelező képességről szóló állítása egyértelmű feltételt követel. Az előzmény értelmezése, megkülönböztetése vagy néha felülbírálásának képessége nem bizonyítja, hogy jogilag nincs kötelező érvényű.

Az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bíróságának az 1966-os Gyakorlati Nyilatkozat kezelése megőrzi korábbi döntéseinek normál kötelező státustusát, miközben lehetővé teszi a kilépést a vonatkozó feltételek mellett. A rugalmasság precedens doktrínán belül működik; ezt az elvet nem szünteti meg. Az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága

Hasonlóképpen, az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága *az Agostini kontra Felton*, 521 U.S. 203, 237–38 (1997) ügyben kimondta, hogy az alsóbb bíróságoknak közvetlenül követniük kell a Legfelsőbb Bíróság irányítását, annak felülbírálását maga a Legfelsőbb Bíróság bízza. Taruffo javaslata, miszerint a bírák minden szinten elutasíthatják a precedenst, mert igazságtalannak tartják annak eredményét, túl tág az amerikai doktrína leírásaként. law.cornell.edu

Érvelésének legerősebb értelmezése az, hogy a precedens soha nem zárja ki az ítéletet vagy az igazolás szükségességét. A gyengébb értelmezés – hogy az értelmező mérlegelés feloldja a jogi kötelezettséget – nem következik be. Egy jogi kötelezettség kötelező érvényű maradhat akkor is, ha alkalmazása vitatható, és kivételei ítéletet igényelnek.

Jordi Ferrer Beltrán egy kapcsolódó elméleti nehézséget azonosít Taruffo álláspontján belül. Az "El gen iusrealista de Michele Taruffo: la teoría del precedente judicial" című művében, amelyet *a Debatiendo con Taruffo* közreműködésével, Ferrer Beltrán és Carmen Vázquez szerkesztett, 2016, 177–191. oldal, Ferrer megkülönbözteti a jogilag fennálló tekintélyt a tényleges bírói viselkedésre gyakorolt hatástól.

Egy döntés jogilag tekintélyes lehet akkor is, ha a bíró figyelmen kívül hagyja azt. Ezzel szemben egy kötelező státusz nélküli ítélet erősen befolyásolhatja a későbbi döntést. E két hatékonysági érzet között való mozgás elhomályosíthatja a precedensális kötelezettség jellegét.

Ferrer azt is kihívja, amelyben a tényszerű hasonlóság határozza meg az alkalmazandó szabályt. Az analógiához relevancia kritériuma szükséges: két eset bizonyos szempontból hasonló, máshol eltérő, és az alkalmazandó jogi szempontok segítenek meghatározni, mely hasonlóságok számítanak.

Ez a kritika valódi feszültséget azonosít Taruffo későbbi bíró értelmezési szabadságára gyakorolt hangsúlya és más helyes, racionálisan értékelhető helyesség iránti elkötelezettsége között. derecho.uba.ar

Eredményes válasz véleményem szerint az, hogy a szabályazonosítást és a ténybeli összehasonlítást kölcsönhatásos műveletekként kezeljük. Ez megőrzi Taruffo ellenállását a kontextustól független állításokkal szemben anélkül, hogy a hasonlóságot önálló, magától értetődő jogi érvelés alapjává tennék.

Általános igazságos döntéselmélete fontos korlátot jelent a precedens használatára. "Idee per una teoria della decisione giusta," *Rivista trimestrale di diritto e procedura civile*, 1997, 315–328. oldal, Taruffo három szükséges összetevőt azonosít:

- Az alkalmazandó jogi szabály helyes kiválasztása és értelmezése.
- A releváns tények megbízható megállapítása.
- Egy érvényes és tisztességes eljárás.

Egyik sem helyettesítheti a többit. Egy eljárási szempontból igazságos döntés téves ténymegállapításokon alapozhat; egy tényszerűen pontos döntés alkalmazhatja a rossz szabályt.

Precedensre alkalmazva ez azt jelenti, hogy a korábbi ítélethez való hűség önmagában nem tudja megalapozni a későbbi döntés igazságosságát. A későbbi bíróságnak továbbra is megbízhatóan kell bizonyítania a tényeket, igazolnia kell a szabály alkalmazhatóságát, és tiszteletben kell tartania az eljárási követelményeket.

Ez a kapcsolat magyarázza, miért tartozik Taruffo bizonyítékokról alkotott kutatása és precedenskutatása ugyanahhoz az intellektuális projekthez. Mindkettő a döntés racionális igazolására vonatkozik. notiziariogiuridico.it

Megközelítése több jelentős kérdést is nyitva hagy. Ezek a fent említett rekonstrukció kritikus következményei, nem pedig további hozzáállások, amelyeket neki tulajdonítanak.

Először is, a legfelsőbb bírósági munkaterhelés csökkentése javíthatja a precedens minőségét és következetességét, de korlátozza az egyéni hibák kijavításának lehetőségeit is. Egy megfelelő intézményi javaslatnak el kell magyaráznia, hová vezet ez a korrekciós felelősség. Erősebb fellebbviteli bíróságok, eltérő felülvizsgálati mechanizmusok és jobb elsőfokú ítélethozatal szükséges kiegészítői lehetnek a szelektív legfelsőbb bírósági joghatóságnak.

Másodszor, a tényekre való szoros figyelem javítja a precedensális érvelés fegyelmezését, de nem korlátozza automatikusan a bírói mérlegelést. A bíróság szűken is leírhatja a tényeket, hogy megkülönböztessen egy kényelmetlen hatóságot, vagy szélesebb körben kiterjesztse a preferált szabályt. Taruffo megközelítése ezért megköveteli a választott általános szint nyilvános igazolását.

Harmadszor, a *massime* kritizálása nem bizonyítja, hogy az összefoglalók felejthetetlenek. A nagy jogrendszereknek szükségük van módszerekre a releváns döntések megtalálásához. A központi tervezési kérdés az, hogy az összefoglalók hogyan őrizhetik meg információs funkciójukat anélkül, hogy olyan tekintélyt szereznének, amely elszakadna az általuk összefoglalt ítéletektől.

Negyedszer, az érvelt meggyőzés iránti elkötelezettségéhez szükség van az intézményi lezárás magyarázatára. A bíróságoknak néha a vitákat kell megoldaniuk annak ellenére, hogy tartós nézeteltérések vannak a legjobb értelmezésről. Egy döntés tekintélye nem mindig függhet attól, hogy minden későbbi bírót meggyőz-e. Itt az igazolt döntéshozatal elméletét egy jogilag kijelölt döntéshozatali kompetenciaelmélettel kell kiegészíteni.

Összehasonlító kutatás szempontjából Taruffo keretrendszere ezért a legerősebb, amikor konkrét gyakorlatokat vizsgálnak: **mit tekintenek a bíróságok tekintélyének, hogyan azonosítják a releváns ítéletet, hogyan befolyásolják az intézményi megállapodásokat a konzisztenciára, és milyen okok teszik lehetővé az eltérést**. Legerősebb elemzései feltárják azt a hiányosságot, hogy minden bírói javaslatot precedensként kezelnek. Legvitatottabb elemzései a további lépést érintik az értelmezési rugalmasság elismerésétől a jogilag kötelező precedenskötelezettségek megtagadásáig.

Pierluigi Chiassoni precedensjog elemzései

Pierluigi Chiassoni megkülönböztető hozzájárulása, hogy megmutatja, hány különböző kérdést rejt el az a kijelentés, hogy a bíróságok "követik a precedenst". Elemzései megkülönböztetik egy korábbi döntés szabályának rekonstrukcióját, annak értelmezését, jogi tekintélyét és tényleges befolyását. Ezek a különbségek különösen értékesek a kontinentális és közjogos rendszerek összehasonlításában, ahol hasonló igazságszolgáltatási gyakorlatok eltérő jogi kötelezettségek alatt működhetnek.

Munkája elsősorban egy analitikus precedenselmélet: fogalmakat ad az igazságszolgáltatási gyakorlat vizsgálatához és az intézményi elrendeződések értékeléséhez. Jelentősége kiterjed az igazságszolgáltatási jogalkotásra, a bíróságok és törvényhozás kapcsolatára, valamint az értelmezési mérlegelési korlátokra is. Az alábbi beszámoló megkülönbözteti érveit saját példáimtól és kritikai értékelésemtől.

Kutatásai több kapcsolódó publikáción keresztül fejlődtek, jóval legismertebb angol esszéje előtt kezdve. A fő művek:

Megjelenés	Kutatásaiban betöltött helye
La giurisprudenza civile. Metodi d'interpretazione e tecniche argomentative (Giuffrè, 1999)	Jelentős alapot ad az ítéletek elemzéséhez és az azokban használt szabályok rekonstrukciójához.
"Il fascino discreto della Common Law. Appunti sulla 'rilevanza' dei precedenti giudiziali," in *Studi in onore di Franca De Marini Avonzo* (1999), 97–124. oldal	Egy korai vizsgálat a precedensis relevanciáról.
"Il precedente giudiziale: tre esercizi di disincanto," az *Analisi e diritto 2004*, 2005-ben megjelent, 75–101. oldal	Központi programja a koncepcionális tisztázásnak. A kötet címe gyakran okoz zavart a megjelenési dátumával kapcsolatban.
"I precedenti civili sono vincolanti? Considerazioni sull'articolo 360-bis CPC," in *Diritti umani, sentenze elusive, clausole* ineffabili (2011), 115–160. oldal	A polgári precedens és az olasz eljárási reform konkrét vizsgálata.
"A precedens filozófiája: Conceptual Analysis and Rational Reconstruction," Thomas Bustamante és Carlos Bernal Pulido szerk., *On the Philosophy of* Precedent (2012), 13–34. oldal	Analitikus keretrendszerének fő angol nyelvű bemutatása.
"Precedens," a *Interpretation without Truth: A Realistic Enquiry* (Springer, 2019), 201–220. oldal	Későbbi bemutatása általános értelmezési elméletében.

Ezeket a bibliográfiai részleteket az intézményi bibliográfiája, a kiadványi nyilvántartásai és az eredeti publikációk is alátámasztják. Az esszék lényegében átfednek; ezeket egy fejlődő program egymást követő bemutatásaiként kell értelmezni. unige.it

Két későbbi cikk segít kifejteni a szélesebb következményeket: "Creación judicial de derecho" (2021) és "Dos conceptos de discrecionalidad judicial" (2023). Egyik kizárólag precedensről szól, de mindkettő tisztázza, mit jelent a bírói létrehozás és az értelmezési választás az ő beszámolójában. camoron.org.ar

Az 1999-es monográfia azzal kezdődik, hogy az ítélet értelmezése a saját eljárás és a későbbi esetek értelmezése között. M. Concepción Gimeno Presa részletes kortárs áttekintése szerint Chiassoni megkülönbözteti a *decisum* – az egyéni normatív meghatározás – azonosítását az azt támogató általános szabályok meghatározásától. Ez utóbbi összekapcsolja az ítéletet dokumentumként azzal a szabálysal, amelyet később precedensként alkalmaztak.

Javasolt eljárása nyelvi elemzést, az ítélet következtetési szerkezetének rekonstrukcióját, valamint *a massime*, vagyis összefoglaló állítások megfogalmazását foglalja magában. Az értelmezés szükséges még annak megállapításához is, hogy egy ítélet kétértelmű-e vagy hiányos. Módszertani kritériumai a bíróságok, különösen a Kassációs Bíróság és a jogi tudományosság közötti interakció révén fejlődnek ki. A könyv rekonstrukciója a megjelent áttekintésre támaszkodik, nem pedig a teljes monográfia közvetlen konzultációjára. uv.es

Az intézményi jelentőség jelentős. Egy jövőbeli felhasználók számára készített összefoglaló általánosabbnak és határozottabbnak teheti a döntést, mint amit az eredeti érvelés indokolt. Értékelésem szerint ez azt jelenti, hogy a tudósítás, a besorolás és az akadémiai kommentár megérdemli a figyelmet maguk a bírósági döntések mellett: mindegyik befolyásolhatja, hogy a későbbi ügyvédek mit értenek a precedenst a felállításban.

A "kiábrándultság" azt jelenti, hogy olyan választásokat tárunk fel, amelyeket a jól ismert jogi terminológia elrejthet. A 2005-ös esszében Chiassoni elkülöníti a meglévő használati vizsgálatokat, a kívánatos gyakorlatra vonatkozó ajánlásokat és az analitikus rekonstrukciót. A fogalmi elemzés tisztázza az alternatívákat; pusztán definíció szerint nem tudja megállapítani, mely precedensek kötik jogilag egy adott bíróságot.

Három lehetséges "precedens" referenciát is megkülönböztet: az egész ítéletet, annak egyéni operatív meghatározását és az általános *arány decidendi*-t. Ezeknek az objektumoknak a összekeverése elhomályosítja, ami állítólag tekintélyesnek számít. it.readkong.com

Például a "a korábbi ítélet köt minket" lehet ugyanazon vita végső rendezésére, egy különböző vitákat szabályozó állításra vagy egy megfontolandó indokra. Ezek az igények eltérő jogi érveket igényelnek. Az egyes felek közötti végrehajtásra alkalmas ítélet létezése önmagában nem felel meg annak, mit kell tenniük a későbbi perekben.

Ez az elemző fegyelem értékes az igazságszolgáltatási hatalomról szóló vitákban. Mielőtt megkérdeznénk, hogy a bíróságok túl nagy hatáskörrel rendelkeznek-e, meg kell határozni a vita tárgyaló hatáskört: viták rendezését, általános javaslatok megfogalmazását, későbbi bírákat megkövetelni, hogy foglalkozzanak ezekkel, vagy megakadályozzuk, hogy a későbbi bírák elutasítsák őket.

Ratio decidendi *rekonstrukciója* több elkülönülő fogalmát is lehetővé tett. A 2012-es esszé megkülönbözteti:

- Objektív arány**: egy általános normatív alapfelvetés, amely támogatja a bírói rendre való következtetést.**
- **Szubjektív arány**: egy norma, amelyet a döntő bíró meghatározó előírásként és precedenális jelentőségűnek szánt.
- Vegyes **arány**: amely mind következtetési, mind szándékos kritériumokat teljesíti.

Egy ítélet tartalmazhat alternatív alátámasztó indokokat vagy normák láncát különböző általánossági szinteken. A logika önmagában nem döntheti el, melyiknek kell precedensális tekintélyt élveznie. Ez precedens doktrínát igényel. Chiassoni kifejezetten elutasítja azt a következtetést is, hogy a logikai rekonstrukció mechanikusan deduktívvá teszi az ítéletet: maguk az alapok igazolást igényelnek. DOKUMEN. PUB

Vegyünk egy kitalált példát. A bíróság egy szakmai tanácsadót felelőssé tesz egy pontatlan jelentésért, amelyet közvetlenül az ügyfélnek adtak be. Az érvelés megemlíti a szakmai felelősséget, a szerződéses bizalmat és a várható pénzügyi veszteséget.

Több javasolt szabály is megjelenhet:

Javasolt szabály	**Következmények a későbbi esetekre**
A tanácsadóknak kártéríteniük kell azokat a szerződéses ügyfeleket, akik ésszerűen a gondatlanul elkészített jelentésekre támaszkodnak.	Viszonylag szűk lefedettség.
A szakembereknek kompenzálniuk kell azokat a befogadottakat, akik ésszerűen támaszkodnak a jelentéseikre.	Lehetséges fedezet a nem ügyfelek esetében.
Bárki, aki információt szolgáltat, kártéríti, hogy kárpótolja a előrelátható megbízhatósági veszteségeket.	Sokkal szélesebb körű lefedettség.

Az, hogy mindhárom megfogalmazás képes volt az eredeti eredményt befogadni, nem teszi őket ugyanolyan hűségű rekonstrukciókká. Meg kell vizsgálni, hogy az ítélet valójában mit érvelt, mely ténybeli minősítések számítottak, és mit enged a vonatkozó jogrendszer a későbbi értelmezők általánosítására.

Ez a példa egy központi nehézséget tár fel: **a logikai elégtelenség, a történelmi hűség és a precedenális tekintély különálló szabványok**. Egy állítás magyarázhatja az eredményt anélkül, hogy az a javaslat lenne, amit a bíróság elfogadott. Ezzel szemben a bíróság kijelenthet egy széles körű állítást, amelynek szerepe a vita eldöntésében megkérdőjelezhető.

Az objektív fogalom módszertani kihívással is szembesül. Az ítéletek gyakran megfogalmazatlanul hagyják a premisszákat. Az értelmező, aki ezeket az előfeltevéseket rekonstruálja, kritériumokra van szüksége a versengő magyarázatok közül való választáshoz. A logikai elemzés fegyelmezi a rekonstrukciót, de nem tudja megszüntetni az értelmező ítélet szükségességét.

A precedens értelmezése többről szól, mint egy mondatot egy korábbi véleményben való helyreállásról. Chiassoni megkülönbözteti a teljes ítélet értelmezését, a már azonosított arány

jelentésének és hatókörének értelmezését, valamint annak használatát vagy tekintélyét érintő metatextuális műveleteket elvégzését. A 2019-es fejezetének hozzáférhető összefoglalója és jegyzetei kifejezetten megőrzik ezt a háromrészű keretet. Elutasítják továbbá a precedens érvelés analógiává való leegyszerűsítését: a tények összehasonlítása nem meríti ki a szükséges technikákat, és nem magyarázza meg, miért van egy korábbi döntés hatalommal. Springer Nature Link

A gyakorlati különbséget három különböző bejelentés is szemlélteti a tanácsadó ügyéről:

1. "A bíróság érvelése szerződéses ügyfeleket érintett." Ez vitatja az arány azonosítását.
2. "Az 'ügyfél' kifejezés magában foglalja a szándékos kedvezményezettet ebben a környezetben." Ez a szabály hatókörét érinti.
3. "Ez a javaslat már nem szabad irányítani, mert jogi alapja eltűnt." Ez a folyamatos hatalomra vonatkozik.

Az, hogy mindhárom vita tárgya arról, hogy "mit jelent az ügy", elrejti különböző érvelési terheiket.

A Chiassoni továbbá megkülönbözteti **a külső** megkülönböztetést, amely az aktuális eset releváns tényeit jellemzi újra, a **belső** megkülönböztetéstől, amely felülvizsgálja a korábbi szabály értelmezett ténybeli keretét. DOKUMEN. PUB

A mi hipotetikus helyzetünkben, ha megmutatjuk, hogy az új felperes soha nem kapta meg a jelentést, megkülönböztethetjük az ügyet, miközben megőrizte a korábbi szabályt. A korábbi döntés újraértelmezése, amely csak egy kifejezetten meghatározott kedvezményezettségi osztályt véd, megváltoztatja magát a szabály értelmezését.

Ez a megkülönböztetés hasznos módot nyújt az igazságszolgáltatás őszinteségének értékelésére. Két ítélet is pusztán egy hatóság megkülönböztetését állíthatja, bár az egyik elfogadott korlátozást alkalmaz, a másik pedig új korlátozást vezet be. Egy alapos elemzésnek meg kell határoznia a ténylegesen végrehajtott műveletet.

A jogi tekintélyt és a tényleges befolyást külön kell vizsgálni. Chiassoni formális és empirikus relevancia közötti különbsége lehetővé teszi jogilag tekintély, de rosszul bejegyzett precedenseket, valamint olyan precedenseket, amelyek jelentős befolyást gyakorolnak megfelelő kötelezettség nélkül. A formális relevancia írott vagy nem írott jogi normákból is kialakulhat. it.readkong.com

Ez a különválasztás alapját képezi a Bielefelder Kreis keretrendszerrel szembeni kritikája a MacCormick és Summers mellett. Ezt a keretrendszert rendkívül kifinomultnak tartja, de kérdéseket ad a "de facto" meggyőzésre olyan megfogalmazásokon keresztül, amelyek megfogalmazásokat magyaráznak, mit kellene tenniük a bíróságoknak. Az ilyen megfogalmazások normatív követelményeket vezetnek be egy állítólag empirikus kategóriába. DOKUMEN. PUB

Az összehasonlító kutatás következménye, hogy a hivatkozási gyakoriság nem szolgálhat elegendő precedenskötelezettségként. A gyakori hivatkozás kísérheti a kötelező betartást, szakmai konvenciót, meggyőző érvelést vagy rutinszerű megfogalmazási gyakorlatokat. Ezzel szemben egy bevezetett szabály hivatkozás nélkül is követhető.

Egy igényes empirikus tanulmány tehát nemcsak a kitéréseket, hanem a ragaszkodást is vizsgálná: milyen indokokat kínálnak a bírák, mit bírálnak a bíráló bíróságok, és milyen jogi következmények járnak. A jelentős bizonyítékok arról szólnak, hogyan reagál az intézmény, amikor egy bíró ellenáll egy korábbi döntésnek.

Nyolc ideális modellje az egyszerű kötés–meggyőző felosztást egy differenciáltabb sémával helyettesíti. Az alábbiakban összefoglalja a taxonómiát 2009-es szemináriumi dolgozatában, "Il precedente giudiziale: nozioni, interpretazione, rilevanza pratica"-ban:

Modell	**A releváns precedensek kezelése**
Kizárt relevancia	Használata tilos.
Nagyon gyenge érvelő relevancia	Ajánlott hivatkozás és követés.
Gyenge érvelő relevancia	Hivatkozás szükséges; a követés ajánlott.
Erős érvelő relevancia	Követni kell, hacsak nem talál megfelelő igazolást az indulásra.
Kötés nyílt kivételekkel	A következő kötelező, kibővíthető kivételek mellett.
Kötés zárt kivételekkel	A távozáshoz kivétel szükséges egy meghatározott halmazból.
Abszolút kötés	Kivétel nem engedélyezett.
Mérlegelési relevancia	A bírák választhatják meg a kiszabott súlyt.

Ezek intézményi lehetőségek, nem nyolc nemzeti osztályozás. Megkövetelik az érintett igazságszolgáltatási viszony pontosítását is – vízszintes vagy függőleges. Az ő rendszerében az érvelési kötelezettség hiánya indokoltságot érint; a kötelező precedenstől való jogosult eltérések lényegi jogi hibák. PDF

Több következmény is hangsúlyozást érdemel.

Először is, a hatalom elismerésének kötelezettsége gyengébb, mint a vele való egyetértés igazolásának kötelezettsége. Mindkettő létezhet feltétel nélküli kötelezettség nélkül ugyanazon eredmény elérésére.

Másodszor, a bíróság saját döntéseinek újragondolásának szabadsága nem feltétlenül jelenti az alsóbb bíróságok megfelelő szabadságát. Egy összehasonlító besorolás, amely egy megkülönböztetetlen címkét ad egy egész joghatóságra, fennáll a veszélye, hogy elmarad ezen a hatáskörelosztásnak.

Harmadszor, a modellek közötti gyakorlati távolság a felülvizsgálattól függ. Egy szigorú igazolási követelmény hatékonyabban korlátozhatja a bírákat, mint egy névlegesen kötelező érvényű szabály, amelyet könnyen bővíthető kivételek kísérnek. Ez inkább a taxonómiából származó intézményi következtetés, nem pedig az állítás, hogy maguk a kategóriák tényleges korlátozási szinteket határoznak meg.

Végül a kizárt relevancia modell elemző határként szolgál. Nem szabad egy kontinentális rendszerrel egyenlővé válni pusztán azért, mert az a rendszer megtagadja a precedensnek ugyanazt a formális státuszát, mint a törvényhozás.

Olaszországról alkotott kezelése jól mutatja ezeknek a megkülönböztetéseknek a hasznosságát és vitathatóságát. A 2019-es fejezet jegyzeteiben Chiassoni azt javasolja, hogy az olasz bírák mérlegelési relevanciát alkalmaznak, a precedens gyenge és erős érvelő kezelése között váltakozva. Ez az ő karakterálja a bírói gyakorlatot akkoriban, nem pedig a kortárs olasz jog átfogó megállapítása. Springer Nature Link

Korábbi besorolása vitatott volt. 2013-ban Paolo Spadával közösen írt hozzászólásában Giorgio Baralis azt állítja, hogy Chiassoni kezelése alábecsüli a jogi joggyakorlat iránti bírói kötelezettségekben nyilvánított tekintélyt. Baralis a kassációs gyakorlatot egyfajta forrás hatalom bizonyítékaként mutatja be, bár korlátozott. cacuccieditore.it

Az alapvető kérdés nehéz: **mikor válik egy bírói gyakorlat jogi kötelezettség bizonyítékává?** A megismétlés önmagában nem döntheti el a kérdést. Mégis, a bíróságok azon állításai, hogy tiszteletben kell tartaniuk a precedenst, többek lehetnek, mint a szokásos viselkedés leírása. Ezek bizonyítékai lehetnek egy elfogadott intézményi szabványnak.

Ezért egy megfelelő értékelésnek azt kell vizsgálnia, hogyan értik és érvényesítik a bíróságok a szabványt. Itt van szükség a fogalmi elemzésnek jogi előzményre, doktrínális értelmezésre és empirikus bizonyítékokra.

A 2011-es cikk a 360-bis cikkről különösen releváns ebben a problémában. Spanyol változatának közzétett tartalma a formális relevanciáról szóló vitákat, a nyolc modellt, Olaszországot a reform előtt, valamint azt a kérdést, hogy a reform megerősítette-e precedensis kötelezettséget. Ellenőrizhetném a terjedelmét és bibliográfiáját, de nem nézhetném meg a teljes esszét; ezért a törvényi következtetések részletes beszámolója itt indokolatlan lenne. Publicaciones U. Externado

Későbbi munkái elválasztják a norma létrehozását attól, hogy tekintélyt birtokoljanak, hogy kötelezővé tegyék. A "Creación judicial de derecho" (2021) című művében Chiassoni megkülönbözteti az erős *nomotetikus* teremtést – kötelező normák megfogalmazását – a gyenge nomotetikus teremtéstől – a tekintélyes normák megfogalmazását—és *a nomopoietikus* teremtést—amely új általános normákat fogalmaz meg. Ezek a tulajdonságok logikailag megkülönböztethetők, bár egybeeshetnek.

Emellett elválasztja az innováció leíró beszámolóit az értékelő fogalmaktól, amelyek az igazságszolgáltatási alkotást illegális cselekvéssel azonosítják. Elemzése megkérdőjelezi azt a feltételezést, hogy a kreativitás elismerése szükségszerűen jogellenes jogellenes igazságszolgáltatást jelent. camoron.org.ar

Ez a különbség segít mind a jogalkotás védelmezőinek, mind kritikusainak értékelésében. Egy bíróság eredeti értelmezést fogalmazhat meg anélkül, hogy jogosult lenne ezt az értelmezést minden jövőbeli bíróságra ráerőltetni. Ugyanígy egy intézmény kötelező döntést hozhat, amelynek lényegi tartalma teljesen hagyományos.

Úgy vélem, hogy a bírói felsőbbrendűségről szóló viták akkor válik produktívabbak, ha legalább három kérdést megkülönböztetnek: mennyire újszerű egy bírói állítás, milyen kiterjedt jogi hatásai, és hogy az intézménynek joga volt-e ezeket a hatásokat előállítani. Ezekre a kérdésekre különböző válaszokat kaphatnak.

A mérlegelésről alkotott értelmezését is jogi kötelezettségeken keresztül kell megérteni. A "Dos conceptos de discrecionalidad judicial" (2023) című művében megkülönbözteti a mérlegelést, amelyet hatalomként értenek, és a mérlegelést, amelyet olyan kötelezettségként értelmeznek, amelynek teljesítése ítéletet igényel. A bíróságoknak döntést kell hozniuk, helyesen dönteniük, és igazolniuk kell döntéseiket. Értelmezési választás is kialakulhat ezeken a kötelezettségeken belül; nem kell úgy értelmezni, mint egy önállóan biztosított szabadságot bármely elfogadható kimenetelre vonatkozóan.

Kifejezetten figyelmeztet arra, hogy a bírák tényleges hatalmi képességeit ennek igazolásává alakítsák. unige.iris.cineca.it

A precedensre alkalmazva ez a későbbi beszámoló fontos feltételt sugall: a megfelelő arányban vagy megengedett kivételben nem egyeztetés mentesíti a bírót attól, hogy jogilag megfelelő indokokat szolgáltasson. Ez az alkalmazás a cikk általános érveléséből következtettem.

Emellett egy olyan feszültséget is azonosít, amely további magyarázatot igényel. Ha maguk az értelmezési kritériumok vitathatók maradnak, hogyan döntheti meg a felülvizsgálati bíróságnak, hogy a bíró helyesen teljesítette a feladatot? A mérlegelési kötelezettség elmélete tisztázza a bíró álláspontját, de mégis szüksége van a teljesítményértékeléshez szabványokra.

A legerősebb közvetlen ellenvetés az, hogy egy arányt megfelelően fogalnak-e általános normaként. Luca Passanante 2022-es cikke, "Precedentes y mecanismos institucionalizados de identificación de la ratio decidendi: reflexiones críticas" kifejezetten azonosítja Chiassonit ennek a fogalmának képviselőjeként. Passanante azt állítja, hogy rosszul illeszkedik a történelmi közjogos gyakorlathoz, amikor ösztönzi a precedens elvont szabályként való kezelését, amelyek jogalkotáshoz hasonlítanak. Kiemeli az anyagi tényeket és a precedens hatókörének későbbi döntések révén történő fejlődését. Cikke nagy része egy másik szerzőt szólít, így ezt a konkrét ellenvetést meg kell választani a szélesebb polemikától. revistas.uns.edu.ar

Az én értékelésem szerint az ellenvetés erőteljes a kinyert szabályok merev fogalmával szemben, de önmagában nem akadályozza meg a normatív rekonstrukciót. Egy általános norma tartalmazhat részletes tényfeltételeket, és a megfogalmazása is átvizsgálható maradhat.

A döntő kérdés az, hogy a rekonstrukció mit állít elérni. Ha ideiglenes képviseletről van szó, amelyet az ügyek közötti indokok összehasonlítására használnak, az megvilágosító lehet. Ha a korábbi ítélet teljes és végleges helyettesítőjeként kezelik, pontosan eltörölheti azt a kontextust, amely a precedens jelentőségét adja.

Egy másik ellenvetés értelmező szkepticizmusának erejével kapcsolatos. Juan Pablo Alonso és María Gabriela Scataglini "Una crítica pragmática al realismo jurídico de P. Chiassoni" (2023) című műve megkérdőjelezi általános jogi jelentéselméletének egyes aspektusait. Gyakorlati kompetencián vagy tudáson alapuló pragmatikus kognitivizmust javasolnak, és megkérdőjelezik, hogy az értelmezést ideológiai vagy erkölcsi választásként kell értelmezni. Célpontjuk a szélesebb interpretációs elmélete, nem pedig kizárólag precedens írásai. journal.edizioniets.eu

A precedensre kiterjesztve kihívásuk azt kérdezi, hogy a versengő rekonstrukciók lehetősége átható meghatározatlanságot mutat-e. A tapasztalt résztvevők megoszthatják azokat a

szabványokat, amelyek kizárják a sok elképzelhető értelmezést, még akkor is, ha ezeket a szabványokat nem tudják teljes képletre redukálni.

Egy kiegyensúlyozott értékelésnek meg kell különböztetnie a választások létezését a szélességüktől. Az, hogy egy arány értelmezést igényel, nem bizonyítja, hogy minden javasolt értelmezés egyenlően védhető. A releváns kutatási kérdés az, hogy a szakmai konvenciók, érvelő szabványok és intézményi felülvizsgálat hogyan korlátozzák a rendelkezésre álló alternatívákat.

Chiassoni álláspontja emellett megjelent eszmecserét is eredményezett Mauro Barberisszel. 2015-ös válasza, a "Dei difetti dell'evoluzionismo giuridico", amelyet a kiadó angolul "Legal Evolutionism"-ként mutatott be. A hibás termék", az analitikus realizmust védi a precedens, értelmezés és szokásjoggal kapcsolatos ellenvetésekkel szemben. Az elérhető összefoglaló meghatározza a vita hatókörét; nem teszi lehetővé a cáfolat részletes rekonstrukcióját. rivisteweb.it

Összehasonlító kutatáshoz a keretrendszere a leghasznosabb, ha intézményi bizonyítékokkal kapcsolódik. Azt használnám, hogy négy kérdés köré szervezzem a tanulmányt: milyen állítás származik ki egy döntésből; mely értelmezési műveletek módosítják azt; milyen kötelezettségek vonatkoznak rá; és mi történik, ha a bíróságok eltérnek tőle.

Ez a megközelítés bizonyítja a hasonlóságokat és különbségeket a kontinentális és közjogi rendszerek között az adott bírói viszonyok szintjén. Teret hagy azoknak a megállapításoknak is, amelyeket a széles jogi családi címkék elhomályosítanak: erős gyakorlati konformitás korlátozott formális kötelezettséggel, jelentős jogi igazolási kötelezettségek végleges kötelező kötés nélkül, vagy formálisan kötelező érvényű hatalom, amelynek jogköre továbbra is nyitva áll a bírói rekonstrukció számára.

Maurice Adams precedensjog elemzései

Maurice Adams központi hozzájárulása annak beszámolása, hogy a korábbi ítéletek hogyan érdemelhetnek tartós, megalapozott betartást anélkül, hogy formálisan kötelező precedensek lennének. Fő példája a belga magánjog, amelyet az angol *stare decisis ellen* vizsgálnak. Fogalmi elemzést, doktrínális vizsgálatot és javaslatokat ötvözi az igazságszolgáltatási gyakorlat javítására. Preferált reformja a korábbi döntésekkel való szorosabb foglalkozási kultúra, amelyet világosabb érvelés és jobb jelentés támogat. pure.uvt.nl

Ez különösen relevánssá teszi Adamst a sorozatod mögött álló összehasonlító kérdéshez: mit jelent valójában a felsőbb bírósági döntések növekvő jelentősége a kontinentális jogrendszerekben? Válasza megköveteli, hogy meg kell különböztetni a döntéseknek hatalmát, a pozitív jog által adott tekintélyt, és a gyakorlatban gyakorolt hatásukat.

Precedens-kutatása szorosan összefüggő publikációs sorozaton keresztül fejlődött ki. A legfontosabbak a következők:

Munkássága	Jelentőség
De precedentwerking van rechterlijke uitspraken. Een rechtstheoretische en rechtsvergelijkende studie (Leuven, 1997)	Doktori disszertációja a bírói döntések precedensis hatásairól.
"'A jog az, ahogy már mondtam': Over de zwaartekrachtwerking van rechterlijke uitspraken in België," *Tijdschrift voor Privaatrecht* 34 (1997), 1329. oldal után.	Ez egy jelentős publikált szintézis a disszertációból, amely az elméletet ötvözi a belga deliktusjog esettanulmányaival.
"A precedens és összehasonlító jogi kutatás retorikája," *Modern Law Review* 62(3) (1999), 464–467. oldal	MacCormick és Summers *Interpreting Precedents című művének* kritikai áttekintése, amely a jogi hagyományok konvergenciájáról szól.
"Stare decisis et quieta non movere. Rechtszekerheid en de gebondenheid aan precedenten in het Engelse rechtssysteem. Lessen voor ons?" *Tijdschrift voor Privaatrecht* (2002), 13–55. oldal	Az angol precedens, jogi bizonyosság és a kontinentális igazságszolgáltatás tanulságai vizsgálata.
"Waar theorie en praktijk elkaar ontmoeten: is precedentwerking verenigbaar met ons positieve recht?" *Tijdschrift voor Privaatrecht* (2004), 13–27. oldal	Vizsgálat annak megítélésére, hogy a belga pozitív jog lehetővé teszi-e a precedensális hatalom erősebb elismerését.

Munkássága	Jelentőség
"Heden en verleden in de rechtspleging," *Rechtsgeleerd Magazijn Themis* (2006), 106–120. oldal	További kezelés a múltbeli döntések és a jelenlegi ítélethozatal kapcsolatáról.
"Precedens versus gravitációs erő a bírósági döntések Belgiumban: az elmélet, jog és tények között," a belga jelentésekben az utrechti összehasonlító jogi kongresszus számára (2006), 47–75. oldal	A legkényelmesebb, tartalmas angol bemutatója pozíciójáról.

Az angol hozzájárulás Ewoud Hondius *Precedent and the Law* című művében is megjelent, 149–176. oldal, amelyet a Tilburg Egyetem 2008-ban katalogizált, bár egyes tudományos hivatkozások szerint a kötet 2007-re datálható. Az átfedő változatokat ugyanannak a kutatási programnak a bemutatásaként kell kezelni. law.kuleuven.be

Az alábbi vita elsősorban a 1997-es publikált szintézisre, a 2002-es és 2004-es cikkekre, valamint a teljes angol nemzeti jelentésre épül. Nem néztem meg a teljes doktori disszertációt.

A "precedens" és a "gravitációs erő" közötti különbsége a hatalom alapját érinti. Angol megfogalmazásában a precedens ereje egy intézményi kötelezettségből ered, hogy követni kell egy korábbi döntést. A gravitációs erő normatív tekintélyt jelöl, amelyet azért fogadtak el, mert a döntés meggyőző indokokat kínál. Ezért eltér a puszta ténybeli befolyástól: egy döntés befolyásolhatja a bírákat olyan okokból, amelyek nem kapcsolódnak az igazoló minőségéhez.

Érvelése az egyetemalizálhatóságra is támaszkodik: az elegendő indokok egy döntés feltehetően indokolásához, ha anyagi szempontból hasonló körülmények megismétlődnek. pure.uvt.nl

A különbséget egy kitalált példával tisztázhatjuk. Tegyük fel, hogy egy legfelsőbb bíróság értelmezi a szerződéses kötelezettséget, és egy alsóbb bíróság később hasonló vitával szembesül.

A ragaszkodásra három különböző magyarázat lehetséges:

Magyarázat	Mit határoz meg
"Jogrendszerünk megköveteli, hogy kövessük ennek a bíróságnak a vonatkozó döntéseit."	Intézményi kötelezettség.
"Az érvelése továbbra is megalapozott, és a következetesség további okot ad annak megtartására."	A hatalom ésszerű elfogadása.
"Az elhagyás valószínűleg visszaforduláshoz vezetne, bármi is legyen az érdem."	Gyakorlati ösztönző a alkalmazkodásra.

Ezek a magyarázatok együtt létezhetnek, de együttélésük nem rejtheti el különbségeiket. Egy bírói viselkedést vizsgáló vizsgálat azt kérdezi, mely megfontolások motiválják valójában a bírákat. Egy normatív vizsgálat azt kérdezi, mely megfontolások igazolják döntéseiket. A pozitív jog vizsgálata azt kérdezi, mely megfontolásokat kell jogilag tiszteletben tartaniuk a bíráknak.

Adams terminológiája akkor hasznos, ha ezeket a kérdéseket külön tartja. A "gravitációs erő" kevésbé hasznos, ha válogatás nélkül használják racionális meggyőzésre, szakmai konvenciókra és a visszafordulás félelmére.

Hatalom felfogása független helyet ad a múltnak a jogi érvelésben. Egy korábbi döntés számít még akkor is, ha egy későbbi bíró más megoldást preferált volna, ha újradöntötték az ügyet. A jogrendnek elfogadnia kell ésszerű nézeteltérést anélkül, hogy minden bírói személyzeti változás újra megnyitná minden rendezett kérdést.

Ennek az álláspontnak a jelentősége elemzés során világosabbá válik. Vegyünk két törvényi elévülési időszak értelmezését, mindkettő ésszerűen védhető. Miután az egyik értelmezést nyilvánosan elfogadták és támaszkodtak, a későbbi választás már nem egyszerűen két külön értelmezés között van. A megszokott megállapodás megtartása és annak helyettesítése között van, amely az elvárásokra, pereskedésre és az egyenlő bánásmódra gyakorolt következményekkel jár.

Ez az időbeli dimenzió segít megmagyarázni, miért támogathat egy okokon alapuló elmélet a visszafogottságot. A releváns okok közé tartoznak az irányváltás következményei. A lényegi meggyőződség nem feltétlenül jelentse azt, hogy minden bíró újrakezdi a vizsgálatot az elejéről.

A 2002-es cikk ezt a pontot angol jogon és a korábbi döntések korlátozott felülvizsgálatára vonatkozó javaslaton keresztül fejti ki. Adams megvizsgálja a ragaszkodás, az elbírálás és a jogi bizonyosság közötti kapcsolatot. Fő tanulsága, hogy egy preferenciális alternatíva kiválasztása nem indokolja automatikusan egy megalapozott döntés elhagyását.

A kontinentális gyakorlatban *marginale toetsing-et* javasol: egy kezdeti értékelést arról, hogy a korábbi döntés ésszerűen védhető-e. A nyilvánvaló ésszerűtlenség vagy hiba megnyitja az utat a teljesebb újragondoláshoz; a szokásos nézeteltérés nem elegendő. Kifejezetten elutasítja a formális kötelező érvényű precedensrendszer bevezetését, és ehelyett a korábbi ítéletek iránti elkötelezettség kultúráját szorgalmazza. tpr.be

Ez egy jelentős normatív javaslat. Ez megváltoztatja a kérdést a "Melyik választ részesítem előnyben?" kérdésétől "Elég hibás a meglévő válasz ahhoz, hogy megzavarjam?"

Erőssége, hogy egyszerre felismeri két veszélyt. Korlátlan újraértékelés széttörheti a törvényt. A túlzott tisztelet megőrizheti a súlyos hibákat. A korlátozott felülvizsgálat megpróbálja megkülönböztetni az elviselhető nézeteltérést a javítást igénylő hibáktól.

A nehézség abban rejlik, hogy ezt a határt pontosan meghatározzuk. Mi számít nyilvánvalóan ésszerűtlennek? Egy ellentmondás a későbbi jogszabályokkal, viszonylag egyértelmű. A méltányosság, a technológiai fejlődés vagy egy új empirikus megállapítás megváltozott megértése sokkal nehezebb lehet értékelni.

Véleményem szerint a javaslatnak ezért szüksége van intézményi kritériumokra: a támaszkodás jelentőségére, a hiba súlyosságára, a működőképes helyettesítő elérhetőségére, valamint a bíróság hatáskörére, ha megfontolja a távozást. Ezek Adams javaslatának elemző kiterjesztései, nem pedig egy olyan lista, amelyet egyformán előír.

Belga vizsgálata azt vizsgálja, hogyan alakul ki valójában a precedensális érvelés bizonyos jogi doktrínákon belül. Az 1997-es szintézis a kockázat elfogadását és okságát vizsgálja a

kártérítési jogban. Adams kifejezetten kerüli, hogy ezt kvantitatív empirikus tanulmányként mutassa be: az ellentmondásos hivatkozási gyakorlatok miatt a korábbi esetekre való hivatkozások megbízhatatlan befolyásolási mérőszámot jelentenek.

Doktrínai vizsgálata más problémákat talál. A kockázat elfogadásában a bizonytalan terminológia akadályozza egy egyébként védhető megközelítés továbbadását. Az oksági összefüggésben a nehézségek a lényegi elméletet és a nem megfelelően megfogalmazott kivételeket is érintik. Következtetései kifejezetten korlátozottak; nem határozzák meg a precedens feltételét a belga jogban. tpr.be

Ez a különbségtétel a kifejezés és a doktrína problémái között fontos. Egy bíróságnak lehet egy védhető szabálya, hogy rosszul kommunikál. Alternatívaként a bizonytalan érvelés feltárhat egy megoldatlan konfliktust magában a szabályban.

A jogorvoslatok eltérőek. A jobb megfogalmazás az első problémát is megoldhatja. A második pedig az alapok újragondolását igényli, beleértve annak kivételeit és céljait. Egy elégtelen szabály világosabb megfogalmazása nem oldja meg annak lényegi hibáit.

Van egy módszertani korlát is. A döntéshozatal tudományos kommentár segítségével feltárhatja azokat a feszültségeket, amelyeket a hivatkozások számlálása nem érint. De az akadémiai tanítással való egyetértés önmagában nem bizonyítja arra, hogy egy ítélet befolyásolta volna a későbbi bíróságokat. Egy átfogó vizsgálatnak mind a doktrína fejlődésének minőségét, mind annak fogadtatását kell vizsgálnia.

1999-es kritikája megkérdőjelezi azt az állítást, hogy a kontinentális és a közjogi precedens jelentősen összeegyeztetett. A cikk áttekinti MacCormick és Summers összehasonlító projektjét. A cikk nyitánya feltárja azt a kérdést: vajon a kontinentális rendszerek korábbi döntéseinek jelentősége támaszt-e alá egy szélesebb konvergencia tézist.

Jan Komárek későbbi tárgyalása rögzíti Adams aggodalmait, hogy a belga bíróságok szelektíven hivatkozhatnak korábbi döntésekre, ha azok alátámasztják választott következtetéseiket. Komárek elfogadja a módszertani kihívás erejét, miközben hangsúlyozza, hogy a konvergenciáról alkotott következtetések attól függnek, mely precedens jellemzőit hasonlítják össze. Azt is megjegyzi, hogy az általa kritizált projekt felismerte a fontos maradék különbségeket. vLex Egyesült Királyság

Adams kifogásának legerősebb változata egy bizonyítékok. A bíróság korábbi döntéseinek alkalmazása önmagában nem bizonyítja, hogy ezek a döntések korlátozzák azt. A kritikus helyzet akkor merül fel, amikor egy releváns korábbi döntés ellentétes azzal az eredménysel, amelyet a jelenlegi bíróság egyébként preferálna.

Ezért egy összehasonlító tanulmánynak meg kell vizsgálnia az ellenséges hatóságokat, az indokolt eltéréseket, visszavonásokat és az érvelés mozgását az igazságszolgáltatási szintek között. Meg kell különböztetnie a legfelsőbb bíróság önmagával való összetartását attól, hogy az igazságszolgáltatásban elfogadják érvelését.

Ugyanakkor a konvergencia nem feltétlenül jelenti teljes intézményi asszimilációt. Két rendszer hasonlóbbá válhat hivatkozási gyakorlatokban vagy magyarázati kötelezettségekben, miközben eltérnek a távozás jogi következményeiben. Adams kritikája különösen meggyőző a szélesebb

körű következtetésekkel szemben; nem zárja ki a szűkebb, gondosan meghatározott konvergencia megállapításait.

A 2004-es cikk azt vizsgálja, hogy a belga jogi szabályok akadályozza-e javasolt betartási kultúráját. Adams figyelembe veszi az általános alkalmazású bírói határozatok tiltását, *a res judicata* szabályait, a törvényhozói joghatóságot az autentikus értelmezés felett, valamint a kassációs eljárásokat.

Azt állítja, hogy a Bírósági Törvénykönyv 6. cikke lehetővé teszi egy korábbi megoldás ésszerű elfogadását, még akkor is, ha egy bíró nem tekintheti egy másik ítélet létezését elegendő igazolásként. Elutasítja azt a következtetést is, hogy a *res judicata korlátozott* hatásköre megakadályozza szélesebb precedensbeli befolyást. Végül, a jogi érdekekben történő kassálás intézményi aggodalomot mutat a jogi fejlődés iránt, amely túlmutat az eredeti felek enyhítésén. Következtetése az, hogy az általa vizsgált jogi keret nem akadályozta meg a javasolt gyakorlatot. tpr.be

A *res judicata* és a precedens közötti különbség különösen jelentős. Az a megállapítás, hogy az egyik alperes kárt tartozik az egyik felperesnek, egy adott vitát rendez. A döntést támogató indokok azonban relevánsak lehetnek más feleket érintő vitákra is. Az első hatás korlátozott személyes hatóköre logikusan nem zárja ki a másodikat.

Adams érve konstruktív értelmezést ad az általános bírói jogalkotás tiltásának is. Megkövetelheti, hogy a döntő bíró igazolja a jelenlegi kimenetelt, ahelyett, hogy pusztán bírói rangot alkalmazzon.

Ugyanakkor fontos korlát marad a következtetésnek: az**, hogy egy gyakorlat jogilag megengedett, nem bizonyítja azt, hogy jogilag** kötelező. A normatív érv a betartás mellett továbbra is meg kell választani a pozitív jogú érvtől, miszerint a távozás jogellenes.

Az itt tárgyalt rendelkezések Adams történelmi elemzését írják le. Nem szabad teljes egészében értelmezni a belga eljárásjog mai áttekintését.

A bírói tudósítás és magyarázat központi részei reformprogramjának. Az angol jelentésben Adams azt állítja, hogy a döntéseknek hozzáférhetőnek kell lenniük, és a publikációnak lehetővé kell tennie az olvasók számára a jelentős fejlemények felismerését. A kimerítő rendelkezésre állás önmagában nem elegendő; a képviselői választás, beleértve az alsóbb bírósági döntéseket is, továbbra is fontos. Emellett részletesebb indoklást követel a vitatott döntésekhez, beleértve azokat a döntéseket is, amelyek megőrizték a vitatott status quót. pure.uvt.nl

Ez az egyik legeredményesebb hozzájárulása. A precedensális hatalom részben attól függ, hogy az igazságszolgáltatás érvelése milyen eszközökön válik használhatóvá.

Az én értékelésem szerint három különböző kudarcot kell megkülönböztetni. Egy releváns döntés könnyen hozzáférhető lehet. Lehet, hogy elérhető, de lehetetlen megtalálni több ezer más között. Vagy lehet, hogy megtalálják, de nem eléggé megalapoztatják a hatókörét. Minden kudarc gyengíti a következetes ítélethozatal lehetőségét.

A digitális kiadás csak ennek a problémának egy részét kezeli. A keresőrendszerek és összefoglalók javíthatják a hozzáférést, de az osztályozásuk is befolyásolhatja, mely döntések

válnak jelentőségteljessé. Adams érvelésének kortárs kiterjesztése tehát az, hogy a jogi információk szervezése befolyásolja a bírói hatalom gyakorlati elosztását.

Ugyanolyan jelentős, hogy ragaszkodik a vitatott status quo magyarázatához. Egy precedensnek nem szabad mentesnek lennie a kritikától pusztán azért, mert az érvelés terhe általában azokra hárul, akik változtatást javasolnak.

Szélesebb írásai a jog igazságszolgáltatási fejlődését a demokratikus igazolás elméletébe helyezik. A "De rechter als politiek koorddanser" (1997) című művében – nagyjából "A bíró politikai kötéltáncolóként" – Adams a bírói jogalkotást egy összetett jogrend elkerülhetetlen jellemzőjeként kezeli. A jogos igazságszolgáltatást függetlenséggel, az ésszerű igazolással és az ellensúlyokkal köti össze, miközben figyelmeztet, hogy a bírói beavatkozás maga is nem generálhat eléggé kontrollált hatalmat.

Megkülönbözteti a bírói érvelést a politikai program követésétől: a bíráknak jogi anyagokkal és védhető nyilvános indokokkal kell igazolniuk döntéseit. DBNL

Ez hasznos kontextust ad precedens elméletéhez. A következetesség korlátozza az egyéni bírói preferenciákat, míg az ésszerű újragondolás lehetővé teszi a korrekciót. Mégsem dönt el minden kérdést a bírói hatalom megfelelő mértékéről.

A demokratikus elmélet szempontjából a jó érvelés és az intézményi kompetencia továbbra is különböző. Egy bíróság intelligens érvet kínálhat egy szabály mellett, miközben nincs hatásköre a kérdés végleges rendezésére. Ezzel szemben egy engedélyezett döntés rosszul lehet indoklás. Adams hangsúlya az igazolásra értékes, de a bírói jogalkotás teljes értékeléséhez szükség van a törvényhozási prioritás és a bírói döntések korrekciójának mechanizmusainak elszámolására is.

Álláspontja mind elfogadottságot, mind kritikát váltott ki. Ivo Giesen Adams megkülönböztetését használja a *Rechtsvorming in het privaatrecht* (2020) című művében, hogy elmagyarázza, hogyan bírhatnak a holland ítéletek jelentős normatív jelentőséggel annak ellenére, hogy nincs általános angol stílusú kötelező precedens doktrína. Ez jól mutatja a keretrendszer hasznosságát a belga környezeten túl, ahol kidolgozták. ivogiesen.com

Ewoud Hondius a "Precedent Revisited" (2012) című művében elfogadja a közjogos és kontinentális gyakorlatok megkülönböztetésének fontosságát, de inkább megtartja a "precedens" kifejezést az átfogó kifejezésként. Lényegi fenntartásai az egyre többpontosabb igazságszolgáltatási rend erősebb betartását érintik: a rendes legfelsőbb bíróságok együtt élnek az alkotmányos és európai bíróságokkal, míg a jogi tudományosnak integrálnia kell döntéseiket és reagálnia kell olyan változásokra, amelyek bármely bíróság újraértékelését megelőzhetik. DOKUMEN. PUB

Hondius kihívását óvatosan kell megfogalmazni. Adams nem támogatja a merev *sztare decisis tömeges* importját. A nézeteltérés arról szól, mennyi feltételezett jogkövet kellene kapnia a múltbeli döntéseknek, és hogyan működik ez a hatalom, amikor több intézmény hozzájárul a jogi fejlődéshez.

Véleményem szerint a plural bírói hatalom nem szünteti meg a folytonosság szükségességét. Bonyolultabbá teszi a kilépés okait. Egy szabály védhető maradhat a hagyományos joggyakorlat egyik vonalán belül, miközben nehéz összeegyeztetni a jogi rend más

fejleményeivel. Egy működő ragaszkodási kultúrának el kell ismernie ezeket a változásokat anélkül, hogy minden külső fejleményt meghívásként kezelnénk a megrendezett jog figyelmen kívül hagyására.

A fő elméleti nehézség Adams helyzetének meghatározása a lényegi meggyőzés és az intézményi tekintély között. Javasolt feltételezése véd olyan döntéseket, amelyeket egy későbbi bíró nem választana önállóan. Ez azt jelenti, hogy tekintélyük nem függhet kizárólag a későbbi bíró belső érdemeinek értékelésén. Történetük, elfogadásuk és szerepük az elvárások szervezésében szintén számít.

Ez erősség, mert valódi normatív jelentőséget ad a múltnak. De bonyolítja a formális hatalom és a meggyőző tartalom közötti kezdeti kontrasztot. A jogrendszerek elismerhetik a köztes álláspontokat: figyelembe venni kell a kötelezettségeket, a távozás magyarázatát, a szokásos betartási normákat és intézményileg differenciált jogkört az újragondolásra.

A Chiassoni korábbi tárgyalása segít tisztázni ezt a pontot. Chiassoni taxonómiája többféle érvelő és kötelező relevanciát is elkülönít. Adams egyedi célja, hogy igazolja és ápoljon egy gyakorlatot ezen a köztes területen. Projektjeik ezért kiegészítik egymást: a fogalmi osztályozás pontosabbá teheti Adams reformjavaslatát, míg Adams lényegi érvet ad arra, miért kívánatos az ésszerű folytonosság kultúrája. dokumen.pub

Egy összehasonlító vizsgálathoz Adams munkája egy igényes kutatási tervet támogat: vizsgálja meg a jog bizonyos területeit, követi nyomon a döntéseket bírói szinteken, azonosítsa, hogyan kezelik az ellentétes joghatóságokat, és értékeli azokat a jelentéseket és érveléseket, amelyek lehetővé teszik a betartást. Egy ilyen tanulmány megkülönböztetheti azokat a rendszereket, amelyek gyakran említenek precedenseket, azoktól, ahol a korábbi érvelés következetesen megváltoztatja, amit a későbbi bíráknak meg kell magyarázniuk és dönteniük.

Olav A. Haazen precedensjog elemzései

Olav A. Haazen fő hozzájárulása, hogy megkülönbözteti a korábbi ítéletek tekintélyét a jogi kötelezettségtől. Munkája különösen hasznos annak vizsgálatában, hogy egy kontinentális jogrendszer miként alakíthat ki jelentős bírói jogokat, miközben ellenáll a szigorú kötelező precedens doktrínának. Álláspontja ötvözi a folytonosság iránti tiszteletet az újragondolás és jogi változások erős védelmével. studylib.net

A legközvetlenebb forrás ehhez az elemzéshez az angol nyelvű esszéje, *a Precedent in the Netherlands* (2007). Ellenőriztem továbbá jelentős 2001-es disszertációját és annak holland igazságszolgáltatási anyagokban való megvitatását. Ahol meg tudtam állapítani egy kiadvány létezését, de nem tudtam megvizsgálni a teljes szövegét, ezt a korlátot azonosítom, nem pedig az érveit rekonstruálnám.

A releváns publikációk egy összekapcsolt kutatási programot alkotnak:

Megjelenés	**A programban való hely**
T.H.D. Struycken és O.A. Haazen, **"De binding aan precedenten"** (1993)	Egy korábbi megközelítés a precedensek kötelező érvényű jogáról, amelyet a későbbi angol jelentésben idéztek.
O.A. Haazen, **"De temporele werking van een rechterlijke uitspraak"** (1993)	Vizsgálja a bírósági döntések időbeli működését; létezését későbbi tudományos hivatkozások függetlenül megerősítik.
O.A. Haazen, Mohamed Shahabuddeen **Precedent in the World Court-nak** kritikája, *Harvard International Law Journal* 38 (1997), 587. oldal elején	Kiterjeszti a témát nemzetközi bírálatra. Ez Haazen értékelése Shahabuddeen könyvéről; maga a könyv nem Haazené.
O.A. Haazen, **Algemeen deel van het rechterlijk overgangsrecht** (Deventer: Kluwer, 2001)	Doktori disszertációja az igazságszolgáltatási átmeneti jogról szól, amely összekapcsolja az ítélethozatal időbeli hatásait a jog hibájával és a demokratikus jogi döntéshozatalsal.
O.A. Haazen, **"Precedens in the Netherlands"**, *Electronic Journal of Comparative* Law 11.1 (2007. május); szintén Ewoud Hondius szerk., *Precedent and the Law*, 227–251. oldal	A legvilágosabb, hozzáférhető megállapítás összehasonlító álláspontjáról.

Az 1993-as publikációk és az 1997-es áttekintés bibliográfiailag dokumentálva vannak a vizsgált forrásokban. A Tilburg Egyetem a disszertáció díjazásának dátumát 2001. június 25-e,

hosszát pedig 699 oldal, valamint előzetes anyag alapján rögzíti. A későbbi kutatások megerősítik a 2007-es jelentés nyomtatott helyét. studylib.net

A 2007-es esszében írt kifejezett állításainak tömör leírása a következő:

- A következetes ítélethozatal és gyakori hivatkozás nem teszi a *sztare decisis* kialakulását.
- A precedens azonban támogatja a hatékonyságot, a fókuszált érvelést és a kiszámíthatóságot.
- A holland bíróságok korábbi ítéletek alkalmazását meg kell különböztetni a kötelező vízszintes vagy függőleges betartástól.
- A kötelező erő szigorú elképzelése szerint a döntés után érintett, annak ellenére, hogy érdemi nézeteltérés van.
- Megkérdőjelezi mind a deklaratív, mind a konstitutív igazolásokat a merev precedensre.
- Az egyenlőség nem igényel elavult szabályok megőrzését; az ügy működési elvének azonosítása értelmezést igényel.
- Alternatívája összekapcsolja a hivatalos jogi elismerést a releváns közösség támogatásával és a társadalmi megértés változásával. studylib.net

Az alábbi részletes elemzés ezeket a állításokat és azok következményeit értékeli. A hipotetikus példák és kritikák inkább az én analitikus kiterjesztéseim, nem pedig Haezen által tulajdonított további álláspontok.

Az ítélet követése és annak kötődése közötti különbség módszertani szempontból alapvető. Vegyünk egy olyan bíróságot, amely ismételten követi a legfelsőbb bíróság szerződéses rendelkezéseinek értelmezését. Számos magyarázat lehetséges. A bírák ezt az értelmezést helyesnek tarthatják megfelelőnek; értékelhetik a stabilitást; el akarják kerülni a visszavonást; vagy úgy értik, hogy jogi kötelezettségük van követni azt. Azonos viselkedés tehát különböző intézményi és normatív elrendezésekből is kialakulhat.

Ez azt jelenti, hogy a precedens vizsgálatának meg kell vizsgálnia, hogy a bíróságok azokat az okokat tartják elegendőnek a betartáshoz és a távozáshoz. A hivatkozások számolása önmagában nem válaszol erre a kérdésre. Egy korábbi ítéletre való hivatkozás egyetértést, kritikát, ténybeli megkülönböztetést vagy egyértelmű elutasítást eredményezhet. Még az affirmatív hivatkozások számának növekedése is az ítéletekhez való hozzáférés javulását vagy a bírói írás változását tükrözheti, nem pedig jogi kötelezettség változását.

Empirikus kutatás esetén az erősebb vizsgálat olyan eseteket vizsgálna, amelyekben a bíró tévedésnek tartja a korábbi megoldást. Ezek az esetek világosabban tárják fel a meggyőző és kötelező érvényű jogkör közötti különbséget, mint a rutinszerű alkalmazások. Vizsgálni kellene, hogy a nézeteltérés elegendő-e a távozáshoz, szükséges-e további intézményi okok, és hogy a felülvizsgálati bíróság magát a távozást vagy pusztán a jogértelmezést kritizálja-e.

A precedens gyakorlati funkciói analitikusan elkülöníthetők. A hatékonyság a döntés költségét érinti: egy korábbi bíróság már vizsgált egy kérdést. A kiszámíthatóság azt a képességét jelenti, hogy az emberek képesek megszervezni a magatartást a peres eljárás előtt. A jogi érvelés szervezése arról szól, hogy a feleknek mit kell figyelembe venniük, amikor egy adott eredményt kérnek. Ezek a funkciók átfednek, de nem azonosak.

Egy döntés megtakaríthatja az igazságszolgáltatási időt, miközben kevés iránymutatást ad a szokatlan tényeken kívül. Ezzel szemben egy széles körben ismert szabály akár széles körű kereskedelmi támaszkodást is támogathat, ha eredeti érvelése gyenge volt. Egy precedens akár vitát is szervezhet anélkül, hogy meghatározná az eredményt: a másik eredményt kereső félnek meg kell magyaráznia, miért kell megkülönböztetni vagy újragondolni a korábbi megoldást.

Ez a különválás segít azonosítani egy lehetséges köztes hatalomformát. Egy korábbi ítélet előírhatná a kötelezettséget – az érvelésének megfontolása és megválaszolása kötelezettségét – anélkül, hogy feltétel nélküli kötelezettséget szabna ki az eredmény megismétlésére. Ez a követelmény jogi jelentőséggel bírna, még akkor is, ha a lényegi eltérés továbbra is lehetséges.

Ez a köztes lehetőség központi szerepet játszik Haezen felfogásának élességének értékelésében.

A legerősebb kritika a kötelező és kivételek közötti kapcsolatot érinti. A jogi kötelezettség kötelezettség maradhat akkor is, ha a jogrendszer elismeri az alulról való eltérést. A kivételek létezése nem feltétlenül egyszerűsíti a szabályt tanácsadásra.

Tegyük fel, hogy egy bíróságnak általában követnie kell egy precedenst, de felülbírálhatja azt, ha a szabály működésképtelenné válik, ellentétes a későbbi jogszabályokkal, vagy egy bizonyítható félreértésen alapul. A bíróságnak van mérlegelési joga, de ez a mérlegelési jogkör strukturált. Nem léphet el pusztán azért, mert egy másik megoldás kissé előnyösnek tűnik. A korábbi ítélet megváltoztatja az igazolási terhet.

A releváns különbség tehát a korlátlan újraértékelés és a speciális feltételek szerinti újraértékelés között van. Ezek a megállapodások nagyon eltérő bírói viselkedést eredményezhetnek, még akkor is, ha mindkettő lehetővé teszi a jogi változtatást.

Hasznos holland ellenállás Karin Teuben *Rechtersregelingen in het burgerlijk (proces)recht-ben található*. Elfogadja a feltételes vagy feltételezett kötelékességet, és kifejezetten elutasítja azt a felvetést, hogy a távozás lehetősége értelmetlenné teszi a kötelező precedens nyelvezetét. Tárgyalása az egyenlőséget és az igazolt elvárásokat is potenciális alapokként kezeli az precedenális kötelezettség számára. Ez konkrét doktrinális alternatívát kínál a mindent vagy semmi fogalmával szemben. InView

Az én értékelésem szerint a bináris fogalom értékes a jogi kötelezettség és puszta befolyás megkülönböztetésében, de túl korlátozóvá válik, ha a kötelezettséget a visszafordíthatatlan betartással azonosítja. A produktívabb kérdés az, hogy mennyi további igazolást igényel egy korábbi döntés, mielőtt a bíróság lecserélheti azt.

A horizontális és vertikális hatáskör külön értékeléseket igényel. A horizontális precedens a bíróság kapcsolatát érinti saját korábbi ítéleteivel. A vertikális precedens a különböző szintű bíróságok közötti kapcsolatot érinti. A két elrendezés intézményi indokai eltérőek.

Egy legfelsőbb bíróságnak jelentős szabadságra lehet szüksége egy doktrína felülvizsgálatára, mert egyetlen felsőbb belföldi bíróság sem tudja kijavítani azt. A köztes bíróság egy fellebbviteli struktúrában működik, amelyben egy másik intézmény felelős a nézeteltérések rendezéséért. Ha mindkét bíróságnak pontosan ugyanannyi szabadságot adnak, gyengítheti a felelősségek elosztását ebben a struktúrában.

Ezért nincs logikai ellentmondás abban, hogy egy legfelsőbb bíróság minősített jogkörét a jogérvényesítés felülbírálására kombinálja az alsóbb bíróság erősebb kötelességének követésével. Egy ilyen megoldás megőrizheti a felülvizsgálatot, miközben koncentrálja a hatáskört bizonyos módosítások végrehajtására.

Hasonlóképpen, ha az alsóbb bíróságok megkérdőjelezhetik a bevett doktrínát, javíthatja a legfelsőbb bíróság számára elérhető információkat. Feltárhatja a gyakorlati nehézségeket, feltárhatja a váratlan következményeket, és alternatív értelmezéseket is tesztelhet. Az intézményi probléma az, hogyan lehet ezeket a juttatásokat megszerezni anélkül, hogy az alkalmazandó jog túlzottan attól függne, melyik bíróság tárgyalja a vitát.

Fontos feltétel a kassáció utáni eljárásokkal kapcsolatos. A Holland Polgári Eljárási Törvénykönyv 424. cikke előírja, hogy az ügy tárgyát a bíróság folytatja és döntse a Hoge Raad ítélete alapján. Ezért az általános kötelező érvényű precedens elvének hiányáról szóló állítást el kell választani az azonos elküldött eljárások keretein belüli kötelezettségektől. BWBR0001827

A formális szabadságot és a hatékony intézményi korlátozást is meg kell különböztetni. Az alsóbb bb bb bíróságnak joghatósága lehet távozni, miközben erős ösztönzőkkel szembesül ennek elkerülésére. A várható visszavonás, további eljárások, szakmai kritika és hírnévre vonatkozó megfontolások nagy valószínűvé teszik a betartást.

Irene Ten Cate fellebbviteli struktúrák elemzése hasznos itt. Részben Haazen holland jelentésére támaszkodva elmagyarázza, hogyan eredményezhet jelentős koordinációt olyan rendszerekben, amelyek formálisan kötelező precedensként nem léteznek. A vizsgáló bíróság visszavonásának képessége befolyásolja a döntéseket, mielőtt bármilyen fellebbezés valóban megtörténik. nyujilp.org

Ez arra utal, hogy az összehasonlító kutatásnak több független dimenziót kell alkalmaznia:

Dimenzió	**Vizsgálandó kérdés**
Formális kötelezettség	A korábbi ítélet jogilag megköveteli a betartást?
Igazolási kötelezettség	Külön magyarázatot kell kapni az indulásra?
Intézményi korlát	Mennyire valószínű, hogy a távozás visszafordítást vagy más káros következményeket okoz?
Támaszkodás	Mennyire szervezték meg az emberek ügyeiket a korábbi szabály köré?
Felülvizsgálati hatalom	Melyik bíróság változtathatja meg a szabályt, és milyen eljárás révén?

Ez egy elemző keretrendszer, nem pedig Haezen saját besorolása. Előnye, hogy elkerüli, hogy egy jogrendszert vagy teljesen precedens által irányított, vagy teljesen mentesnek kezeljék.

A deklarációs ítélet kritikája mélyebb problémát vet fel a bírói hatalommal kapcsolatban. Egy deklarációs beszámoló úgy kezeli az ítéletet, mint egy olyan jogot, amely már függetlenül létezett a döntéstől. E magyarázat szerint egy hibás ítélet nem szabadna kiszorítani az alapvető jogot pusztán azért, mert az elsőként jött létre.

Ugyanakkor az intézményi hatalom bonyolíthatja ezt a következtetést. Egy jogrendszernek lehetnek oka arra, hogy egy tekintélyes értelmezést ideiglenesen irányítóként kezeljen, még akkor is, ha annak helyessége vitatható. A tisztviselőknek közös cselekvési alapra van szükségük, míg a polgároknak viszonylag stabil alapra van szükségük a tervezéshez. Ezért a ragaszkodás érve inkább az összehangoláson alapozhat, nem pedig arra, hogy a korábbi ítélet tévedhetetlen volt.

Az elemző különbség a jog igazsága és a jogi kérdés rendezésére szolgáló hatalom között van. Egy rendszer felismerheti, hogy egy bírói értelmezés tévedhető, miközben mégis különleges intézményi státuszt adnak neki. Az, hogy ez a megoldás indokolt-e, a korrekciós mechanizmusoktól, a hiba következményeitől és a decentralizált újraértékelés költségeitől függ.

Ez lehetséges választ ad a deklarációs elmélet elleni támadásra: a precedenskötelezettség nem feltétlenül jelenti, hogy egy tévedés értelmileg helytállóvá válik. Ez azt jelentheti, hogy a jogrendszer egy adott intézménynek bízza a felelősséget a javításáért.

Az alternatív, alkotmányos beszámoló nem követeli meg, hogy a bírói hatalom az első gyakorlás után kimerüljön. Ha a bíróságok hozzájárulnak a jogalkotáshoz, akkor jogosultak lehetnek annak felülvizsgálatára is. A legfontosabb kérdés a felülvizsgálat eljárása és küszöbértéke.

A törvényhozás folyamatos joga a törvény módosítására nem teszi az alkotmányt módosítani kötelező érvényűvé a módosítás előtt. Hasonlósággal kialakítva, hogy a bíróság továbbra is felülbírálására vonatkozó hatásköre nem feltétlenül teszi a korábbi ítéletét nem kötelező érvényűvé a döntés felülbírálása előtt. Az analógia tökéletlen, mert a bírói és törvényhozó jogalkotás eltér, de azt mutatja, hogy a folyamatos kreatív hatalom és a meglévő jogi kötelezettség együtt létezhet.

Ezért a lehetetlenség érve legegyértelműbb, ha egy olyan doktrína ellen sikerül, amely szerint a bírósági szabályokat soha nem lehetne felülvizsgálni. Kevésbé döntő egy olyan doktrínával szemben, amely a korábbi döntéseket tekintélyessé teszi, miközben meghatározza, ki módosíthatja azokat, és milyen alapokra.

A koncepcionális kihívás az, hogy megmagyarázzuk, miért kell a korábbi döntésnek korlátoznia a szerzőjét. A támaszkodás, koordináció, intézményi folytonosság és a bírói személyzet hirtelen változásai elleni védelem lehetséges válaszokat kínál. Egyik sem követeli meg, hogy minden történelmi ítéletet véglegesen helyesnek tekintsünk.

Az egyenlőség érvet ad a folytonosság mellett, de nem határozza meg annak határait. Két eset ugyanazokat a fizikai tényeket oszthatja meg, miközben jogilag releváns körülmények között eltérnek. A jogszabályok megváltozhattak; alkotmányos követelmények alakulhattak ki; vagy egy korábban elfogadott besorolás fenntarthatatlanná válhatott.

Azonban az, hogy azt mondja, hogy a törvény megváltozott, önmagában nem igazolja az általa kiváltott egyenlőtlen bánásmódot. A bíróságnak mégis magyaráznia kell, miért megfelelő az átmeneti dátum, miért kapnak bizonyos kezelést a függőben lévő ügyek, és hogy azok érdemelnek-e, akik a korábbi szabályra támaszkodtak.

Az egyenlőségi problémának tehát legalább két összetevője van. Az első az azonos szabály alapján elítélt ügyek közötti konzisztenciát érinti. A második pedig az igazságosságot érinti

azok között, akiknek az ügyei a jogi átmenet különböző oldalán állnak. Egy olyan elmélet, amely kizárólag az elsőre koncentrál, a jog lefagyását fenyegeti; egy elmélet, amely kizárólag a másodikra koncentrál, az a kockázatot jelenti, hogy rosszul igazolt eltéréseket fogad el.

Egy kielégítő megközelítésnek mind érdemi indokokra van szükség a szabály megváltoztatására, mind a következmények elosztásának indokjára.

A precedens értelmező jellege is alapos vizsgálatot érdemel. Egy ítélet nem határozza meg teljes mértékben a jövőbeli alkalmazásait. Későbbi bíróságoknak meg kell határozniuk, mely tények számítottak, milyen széles körben kell a releváns állítást megfogalmazni, és hogy az új ügyben benyújtott különbségek indokolnak-e más eredményt.

Például egy olyan ítélet, amely a tapasztalatlan fogyasztó figyelmeztetésének elmulasztására vonatkozik, szabályként fogalmazható meg a fogyasztókra, különösen a tapasztalatlan személyekre, bizonyos termékekre vagy kivételes kockázatokra. Ezek a formulák más következményekkel járnának a későbbi vitákra nézve.

Ennek az értelmező munkának a létezése gyengíti a precedensek mechanikus beszámolóit. Nem feltétlenül szünteti meg a jogi kényszereket. Néhány értelmezés jobban illeszkedik a korábbi ítélet érveléséhez, a ténybeli megfogalmazásához és az azt követő elfogadásához, mint mások. Egy bíróság értelmezési mérlegelési jogkörrel rendelkezhet anélkül, hogy korlátlan szabadságot kapna a döntés újradefiniálására.

Értékelésem tehát az, hogy az alkalmazott elv azonosításának nehézsége egy kifinomultabb precedenális érveléshez kellene vezetni. Nem vezethet automatikusan arra a következtetésre, hogy az ilyen érvelés normatív ereje hiányzik.

Az operatív érvelés és a további bírósági nyilatkozatok közötti kapcsolat hasonló nehézséget jelent. Két különböző kérdést kell külön tartani: mennyire informatív egy bírói nyilatkozat, és milyen jogi státusza van.

Egy gondosan átgondolt nyilatkozat, amely túlmutat a közvetlen vitán, kiváló útmutatást nyújthat. Megmutatja az ügyvédeknek, hogyan várja a bíróság egy később felmerülő problémát a közelítésre. Ennek ellenére számíthat az, ha nincs teljesen kidolgozott vita ezen a kérdésen. Releváns érvek nem feltétlenül kerültek elő, és az érintett érdekek nem képviseltették volna.

Ezzel szemben egy szűk javaslat, amely szükséges az ügy eldöntéséhez, jelentős intézményi tekintélyt bírhat, miközben korlátozott iránymutatást nyújt a tényeken kívül.

A ratio decidendi *és* az obiter dictum *közötti különbség* ezért több célt is szolgálhat. Korlátozhatja a kötelező érvelések körét, megvédheti az ellenféllelő érvelés fontosságát, és segíthet azonosítani egy bírói nyilatkozat bizonyítéki alapját. Hasznosságát ezen funkciók alapján kell értékelni, nem pedig pusztán terminológiából feltételezni.

Az igazságszolgáltatási átmeneti joghoz való kapcsolat a kutatási program egyik legjelentősebb része. Az új ítélet időbeli hatásai határozzák meg, hogy a jogi változás vonatkozik-e korábbi magatartásra, meglévő kapcsolatokra, függőben lévő vitákra vagy jövőbeli eseményekre.

Egy 2022-es főügyész véleménye kifejezetten tárgyalja Haazen disszertációját. Bemutatja, hogy a visszamenőleges tevékenység a Hoge Raad ítéletében alapértelmezett álláspontként ír le, miközben megjegyzi, hogy az időbeli korlátozásokról szóló hallgatás nem feltétlenül jelenti a végső, szándékos visszamenőlegesség parancsát. A későbbi eljárások lehetővé tehetik a tájékozott értékelést tudományos viták, gyakorlati tapasztalatok és kifejezetten az időbeli alkalmazásra irányuló érvek után. Ez egy főügyvédi véleményben szereplő vita, nem pedig azt állítva, hogy a Hoge Raad minden elemet átvett elméletének. avdr.nl

Az elemzési jelentőség jelentős. A bíróság dönthet arról, hogy egy korábbi szabályt módosítani kell, anélkül, hogy minden kérdésre válaszolt volna, mikor lép hatályba az a változás.

Vegyünk egy hipotetikus munkáltatót, aki 2010-ben betartotta a korábban elfogadott kötelezettségi értelmezést. Egy 2020-as ítélet egy nagyobb követelményű kötelezettséget fogalmaz meg. Több kérdés is felmerül önállóan: hogy a régi értelmezés tévedett-e, hogy az új kötelezettség ésszerűen előre látható volt-e 2010-ben, a munkáltató biztosíthatott-e a kockázat ellen, és hogy a felperesnek vállalnia kell-e a korábbi helyzet megtartásának következményeit.

Ezeket a kérdéseket nem lehet megoldani pusztán azzal, hogy az ítélethez csatoljuk az "értelmezés" címkét. Megoldásuk megköveteli a megbízhatóság, előreláthatóság és a veszteségek elosztásának elszámolását.

A kilátásos működés megvédheti a támaszkodást, miközben más egyenlőtlenségeket teremt. Ha egy új szabály csak a jövőbeli magatartásra vonatkozik, a sikeres peres felvevő megállapíthatja, hogy a meglévő doktrína nem kielégítő, anélkül, hogy a korrigált elvet élvezné. Ha az új szabály a peres fél javát szolgálja, de nem hasonló helyzetű személyeket, akiknek az ügyük már lezárult, akkor újabb egyenlőtlenség jelent meg.

A késleltetett kezdési dátum időt adhat az intézményeknek az alkalmazkodásra, de egyben meghosszabbíthatja egy olyan szabály érvényességét, amelyet a bíróság hibásnak talált. A változás alkalmazása minden függőben lévő vitára megőrizheti az eljárási egyenlőséget, miközben váratlan felelősségeket ró a múltbeli magatartásért.

Ezek a kompromisszumok azt sugallják, hogy az időbeli kezelésnek egyértelmű indoklást kell kapnia, amely külön a lényegi szabály megváltoztatásának indokjától. Egy meggyőző döntés azonosítaná a régi szabály által védett érdekeket, az azonnali változás következményeit, valamint az adott átmenet kiválasztásának okait.

Az igazságszolgáltatási átmeneti jogról szóló kutatási program hozzájárulása az, hogy ezeket a kérdéseket jogi kérdésekként láthatóvá tegyék. Ez megakadályozza, hogy az ítélethozatal időbeli következményei eltűnjenek az a feltételezés mögött, hogy az újonnan bejelentett értelmezés egyszerűen azt írja le, amit mindenkinek mindig tudnia kellett volna.

A közösségalapú legitimitás felveti a demokrácia legnehezebb kérdéseit. Egy olyan jogi megközelítés, amely felismeri a társadalmi megértés változását, képes az ítélethozatalt érzékenysé tenni a formális intézményeken kívüli fejleményekre. Azonban a releváns közösség fogalma gondos specifikációt igényel.

Az érintett csoport lehet a közvélemény általában, egy szakmai közösség, kereskedelmi résztvevők, a gyakorlat által közvetlenül érintett személyek, vagy ezek kombinációja. Értelmezéseik élesen eltérhetnek. Egy biztosítók által elfogadott gyakorlatot a biztosítók

vitathatnak a biztosítottak részéről; a munkáltatók által elfogadott egyezményt a munkavállalók elutasíthatnak.

A probléma tehát egyszerre bizonyíték, nem normatív. Hogyan állapíthatja meg egy bíróságnak, hogy egy adott megértés elég széles körben elterjedt? A szakmai tanúvallomás, a jogalkotás, az adminisztratív gyakorlat, a szerződéses magatartás és a nyilvános vita különböző típusú bizonyítékokat nyújt. Egyik sem feltétlenül hoz létre egyetlen kollektív végrendelet kialakítását.

Továbbá a széles körű elfogadás nem teremti meg az igazságosságot. Egy gyakorlat domináns lehet, mert a hatalmas résztvevők irányítják azokat a feltételeket, amelyek alapján másoknak cselekedniük kell. Ennek a gyakorlatnak a bírósági elismerése inkább megerősítheti az egyenlőtlen hatalmat, mintsem a demokratikus egyetértést fejezze ki.

Véleményem szerint a közösségi támogatás hozzájárulhat a jogi legitimitáshoz, de ezt a képviselettel, részvétellel, alkotmányos követelményekkel és a vitatkozás lehetőségével együtt kell értékelni.

További nehézség az, hogy azonosítsák, mikor vált a társadalmi változás jogilag relevánsvá. Tegyük fel, hogy egy ítélet felismeri a kialakuló kötelezettséget, mielőtt egy törvény kifejezetten megállapítaná azt. Továbbra is szükséges megállapítani, hogy a kötelezettség az előző évtizedben létezett-e, fokozatosan fejlődött-e, vagy csak röviddel az ítélet előtt vált-e eléggé világossá.

Egy bíróság visszatekintő információt tartalmaz, amely az eredeti szereplők számára nem elérhető. Tudja, melyik társadalmi fejlődés győzött végül is. Ez a tudás félrevezető benyomást kelthet, hogy a végkimenetel elkerülhetetlen vagy már megoldódott.

Egy szigorú elemzés tehát megkülönböztetné a felmerülő kritikák dátumát, a jelentős szakmai elfogadás időpontját, az érintett személyek ésszerű jogi következményeket várni, valamint a hivatalos elismerés időpontját. Ezek az időpontok eltérőek lehetnek.

Ez a különbség különösen értékes a hosszú távú felelősség értékelésekor. A norma jelenlegi elfogadhatósága nem bizonyítja, hogy minden korábbi szereplőnek előre kellett volna számítania. Hasonlóképpen, a korábbi ítélet hiánya sem bizonyítja, hogy a vonatkozó kötelezettség teljesen ismeretlen volt. A vizsgálatnak meg kell vizsgálnia az adott időpontban ésszerűen elérhető információkat és jogi elvárásokat.

A nemzetközi jogi kiadványt gondosan kell elhelyezni. Haazen 1997-es hozzájárulása Shahabuddeen precedens-tanulmányával foglalkozik a Nemzetközi Bíróságon. Bibliográfiailag ellenőrizhetném a felülvizsgálatot, de nem tudtam teljes szövegét megvizsgálni, ezért nem tulajdonítok részletes nemzetközi elméletet. Folyamatos relevanciáját az is mutatja, hogy későbbi kutatások hivatkoznak rá a nemzetközi bírósági precedens és *stare decisis* vitákban. Cambridge Core

További kutatásokhoz a nemzetközi környezet különösen feltáró tesztet jelent. Lehetővé teszi az autoritatív jogi fejlődés vizsgálatát, ahol az intézményi hierarchia és a hatalomforrások eltérnek a hazai bírósági rendszerektől. Ugyanazok az elemző kérdések továbbra is hasznosak maradnak: szükséges-e korábbi döntéseket követni, szükséges-e a távozásnak igazolás, és hogyan alakulnak ki az elvárások ismétlődő ítéletek révén.

A kontinentális precedens tanulmányozásában a legvédhetőbb értékelés az, hogy Haazen egy erős fogalmi kihívást jelent, valamint egy képesítést igénylő pozíciót. Megközelítése a ragaszkodás okaira, az intézményi távozási feltételekre és a jogi változások időbeli következményeire irányítja a figyelmet. Ezek elengedhetetlen témák a bírói jogalkotás megértéséhez.

A legerősebb feltétel a kötelező kötés kezelésével kapcsolatos. Egy precedens doktrína felismerheti a hibákat, lehetővé teszi az ítélet felülbírálását és megőrzi a bírói kreativitást, miközben továbbra is jelentős kötelezettségeket szab ki. A különbség a korábbi döntés pusztán meggyőzősége és egy különleges igazolási terhet között továbbra is jelentős marad.

Egy második feltétel a legitimitásra vonatkozik. A társadalmi megértésre való reagálás javíthatja a jogi fejlődést, de ezeknek a megértéseknek a bírói azonosításához bizonyíték és elszámoltathatóság szükséges. Ellenkező esetben a közösségi támogatás nyelvezete elrejtheti a bíróság saját választását a versengő társadalmi álláspontok között.

Ezért a Haazen szerzőként különösen hasznos olvasni a **megfékezhető kötelezettségekről, intézményi hierarchiáról, indokolt támazásról és igazságszolgáltatási átmeneti jogról szóló beszámolókkal**. A munkája által felmerülő eredményes kérdés az összehasonlító kutatás számára, hogy ezek az elemek hogyan korlátozhatják az igazságszolgáltatási hatalmat anélkül, hogy megakadályozzák, hogy a bíróságok hibákat javítsanak és reagáljanak a változásokra.

Marina Gascón Abellán precedensjog elemzései

Marina Gascón Abellán megkülönböztető hozzájárulása a precedenselmélethez az **önprecedens (*autoprecedente*) értelmezése, mint racionális igazolás követelménye**. A bíróságnak olyan kritériumok alapján kell döntenie, amelyeket hasonló esetekben megvédhet, és ezeknek a kritériumoknak a változásai magyarázatot igényelnek. Ez a precedensnek szerepet ad a bírói mérlegelési mérleg szabályozásában, még akkor is, ha a korábbi ítéletek általában nem minősülnek kötelező jogi forrásnak. PDF

Írásai összekapcsolják ezt a filozófiai érvet intézményi kérdésekkel: melyik bírói testületnek kell következetesnek maradnia, hogyan kell megváltoztatni a hibás precedenseket, és hogyan kommunikálhatnak az ítéletek olyan szabályokat, amelyeket más bíróságok megbízhatóan alkalmazhatnak. Megkülönböztetem az ő kimondott álláspontjait a saját értékelésemtől azok következményeiről és korlátairól.

A fő szövegek tartós kutatási programot alakítanak ki.

Dátum	Munkássága	Helye a vitában
1993	*La técnica del precedente y la argumentación racional*, Tecnos	Alapozó monográfia.
1993–1994	"Igualdad y respeto al precedente," *Derechos y Libertades*, 2. szám, 211–227. oldal	Egyenlőség és spanyol alkotmányos doktrína.
2011	"Racionalidad y (auto)precedente," *Teoría & Derecho*, 10. szám, 132–148. oldal	Rendszerszintű állítás és gyakorlati problémák.
2012	"Rationality and (Self) Precedent," Bustamante és Bernal Pulido szerk., *On the Philosophy of Precedent*, 35–50. oldal	Az előző esszé angol változata.
2014	"Precedente y argumentación," in *Argumentación jurídica*	Kezelés a jogi érvelés elméletében.
2016-os szám, 2017-ben online megjelent	"Autoprecedente y creación de precedentes en el tribunal supremo," *Teoria Jurídica Contemporânea* 1(2), 238–271. oldal	Az önprecedens és a legfelsőbb bíróságok precedens létrehozásának kapcsolata.
2020	"Motivación de las sentencias y jurisprudencia. ¿Cumple nuestra jurisprudencia su función?", in Gascón és Núñez Vaquero, coords., *La construcción del precedente en el civil law*	Ítéletírás és a joggyakorlat hatékonysága.

Dátum	Munkássága	Helye a vitában
2022	"Precedente y civil law: Un camino por recorrer," *Problema*, 16. szám, 69–84. o.	Válasz Flavia Carbonell és Rodrigo Camarena Chile és Mexikó ügyében.

A bibliográfiát az egyetemen őrzött önéletrajza, a kiadó tartalma és az eredeti kiadvány nyilvántartása is támogatja. A 2012-es esszét inkább angol változatként kell értelmezni, nem pedig önálló elméleti eltérésként. giurisprudenza.uniroma3.it

A terminológiája három gyakran összekeverett kapcsolatot választ el. A 2011-es esszében a különbség a korábbi döntéshozó és a jelenlegi közötti kapcsolatot érinti:

Kapcsolat	A korábbi döntés eredete	Jellemző jelentőség
Függőleges precedens	Egy felsőbb bíróság	Kötelező vagy meggyőző hatalma a jogrendszertől függ.
Vízszintes precedens	Egy másik bíróság ugyanazon a szinten	Általában meggyőző indok arra, hogy más bíróság megoldását fontolják meg.
Önprecedens	Ugyanaz az igazságszolgáltatási szerv	Követelmény a kritérium fenntartására vagy annak megváltoztatásának igazolására.

A "horizontal" szót a koordinált bíróságoknak tartja fenn, bár más szerzők a bíróság saját döntéseit is belefoglalják ebben a kifejezésben. A precedenst is szigorúan értett módon a döntés aloldali jogi kritériumában vagy *ratio decidendi-ben* helyezi el, nem pedig az ítélet minden állításában. A felesleges megjegyzések *obiter dictá*. Az igazságszolgáltatási személyzet változásai nem szüntetik meg a szerv felelősségét a kritériumok változásainak magyarázatáért. researchgate.net

Ennek a taxonómiának az elemzési előnye jelentős. "Precedens követése" jelentheti egy tekintélyes forrás betartását, egy másik bíró érvelésének meggyőzőnek találását, vagy az intézmény érvelésének ellentmondásának magyarázatát. Ezek a helyzetek különböző kérdéseket vonnak magukba. Egy olyan elmélet, amely mindet egyetlen megkülönböztetetlen kötelezettség alá helyezi, kockáztatja a döntés jogi tekintélyét annak indoklásának minőségével.

A filozófiai alap az egyetemalizáció. Az 1993-as könyvben, különösen a 30. oldalon kezdődő vitában, Gascón a kanti-i univerzalizációra és MacCormick és Alexy érvelési elméleteire támaszkodik. A jogi anyagok és értelmezési módszerek nem határozzák meg mindig egyetlen egyedülállóan helyes választ. Ha a döntések maradnak, a döntéshozónak olyan kritériumot kell fogadnia, amelyet a jövőbeli hasonló esetekhez védenének. Ez a követelmény szabályozza az érvelést anélkül, hogy maga szolgáltatná a lényegi megoldást. Ennek ellenére felismeri, hogy a jövőbeli alkalmazások értékelése és a releváns hasonlóságok azonosítása lényegi ítéleteket igényel az értékekről. PDF

Egy példa segít megmagyarázni ennek a megközelítésnek a vonzerejét. Tegyük fel, hogy egy kétértelmű eljárási rendelkezés két lehetséges értelmezés között választ vár. Az egyik lehetővé teszi egy kisebb beadványi hibák javítását; a másik pedig elutasítást követel. A bíróságnak lehetősége kell, hogy magyarázkodni választását egy olyan szempont segítségével, amely túllép az adott felperesen: az eljárási követelmény célja, az előítélet hiánya vagy a rendezett eljárás fontossága.

Ha ugyanaz a bíróság később hasonló körülményekkel találkozik, a korábbi indokok relevánssá válnak. A bíróságnak figyelembe kell vennie a jelenlegi válasza és az előzőleg elfogadott kritérium közötti kapcsolatot.

Ez nem teszi az első döntést tévedhetetlensé. Ez az intézményt felelőssé teszi az indokainak folytonosságáért vagy felülvizsgálatáért. Egy döntés így változhat anélkül, hogy önkényessé válna, feltéve, hogy maga a változás egy védhető általános kritérium alapján igazolható.

Egy finom következmény, hogy a fegyelem még az első ügyre is vonatkozik. Mielőtt bármely korábbi ítélet születne, a bíróság még mindig megkérdezheti, hogy a javasolt indoklás szabályozná-e hasonló helyzeteket. A precedens gyakorlati jelentősége ennek megfelelően túlmutat a korábbi eredmények visszahívásán és ismétlésén.

Az egyenlőség alkotmányos alapot ad az érveléshez. Az "Igualdad y respeto al precedente" című munkájában Gascón megkülönbözteti a lényegi megkülönböztetés nélküli megkülönböztetést az igazságszolgáltatási szerv jogalkalmazásának következetességétől. A spanyol alkotmányos doktrínáról szóló értelmezése hangsúlyozza a védelem ugyanannak a szervnek az önkényes eltéréseivel szemben. Az alkotmányfelülvizsgálat nem válhat így általános fellebbezéssé, amely a rendjog legjobb értelmezését választja vagy minden független bírósági nézeteltérést megszüntet. Általános kritériumváltoztatás megengedhető; egy egyedi ügyre kialakított kivétel problémás. Azt is felismeri, hogy a következetes alkalmazás megőrizheti a diszkriminatív szabályokat, és ragaszkodik hozzá, hogy maga az Alkotmánybíróság is tartsa be az indokált konzisztens fegyelmét. e-archivo.uc3m.es

A doktrinális háttér közvetlenül megjelenik az **STC 49/1982-ben**. Ez az ítélet megkülönbözteti a jogalkotási egyenlőséget az egyenlőségtől alkalmazásában, ésszerű indoklást követel arra, hogy egy bírói szerv eltérjen korábbi döntéseitől, és a különböző szervek közötti egységességet külön problémaként kezeli, amely a felsőbb bíróságokat és az igazságszolgáltatási függetlenséget érinti. Azt is kimondja, hogy az alkotmányos döntés általában nem határozza meg a hagyományos jogszabályok értelmezését. Döntés: SENTENCIA 49/1982

Az elemzéshez három eredményt kell külön tartani:

1. Az összehasonlítható peres felek hasonló bánásmódban részesülnek egy szabály alapján.
2. A szabályban belüli besorolások védhetők.
3. Maga a szabály lényegileg jogszerű és indokolt.

A bíróság elérheti az elsőt, miközben a másik kettőt megbukja. Például következetesen kizárhat egy igénylőcsoportot egy olyan értelmezés alapján, amely mégis sérti az alkotmányos jogokat. Ezzel szemben a bíróság szelektíven alkalmazhat egy tárgyilag védhető értelmezést is.

Gascón érvelésének ereje tehát a legvilágosabb, ha az igazolás minimális fegyelmének tekinthető. Ez segít feltárni a megmagyarázhatatlan differenciális bánásmódot. Az ítélethozatal teljes értékeléséhez továbbá meg kell vizsgálnia az alkalmazott kritérium tartalmát is.

Későbbi beszámolója jelentős súlyt ad a hibák javításának. A 2016-os cikk megkülönbözteti a gyenge megfelelést, ahol a meghatározó kritérium homályos marad, a szigorú megfeleléstől, ahol pontosan megfogalmazzák és indokolják. A szigorú megfelelés segít más bíróságoknak a precedens azonosításában és alkalmazásában, bár a maximális pontosság nem feltétele az ítélet

érvényességének. Azt is állítja, hogy egy olyan előzmény megtartása, amelynek helytelensége bizonyított, kivételes igazolást igényel a bizonyosság és stabilitás súlyos következményei alapján. Az időbeli hatások tekintetében támogatja a helyettesítő kritérium alkalmazását az elítélendő ügyekre, beleértve a korábbi eseményekre is, miközben a perspektívás igazolásához való támaszkodás megengedi. A büntető, szankciós vagy jogkorlátozó értelmezések kedvezőtlen változásai erősebb jövőbeli védelmet kapnak. Teoria Jurídica Contemporânea

Ez fontos feszültséget teremt az értékelés szempontjából. A stabilitásnak gyakorlati értéke van, mert az állampolgárok és az intézmények meglévő értelmezések köré szervezik ügyeiket. A hibajavításnak gyakorlati értéke is van, mert egy hiba ismétlésével tovább erősíti annak következményeit. Egy megfelelő értékelésnek mindkettőt kezelnie kell.

A nehéz esetek ésszerű nézeteltérést jelentenek, nem pedig egyértelmű hibát. Vegyünk egy sor ítéletet, amelyek egy kétértelmű törvényt értelmeznek:

- Az első bizottság alapos érvelés után elfogadja az A értelmezést.
- Egy későbbi bizottság a B értelmezést részesíti előnyben, és tisztességes indokokat hoz.
- Egy harmadik panel visszatér az A-hoz, ismét tisztességes indokokat hozva.

Minden értelmezés általánosítható lehet. Minden ítélet tartalmazhat jelentős érvelést. Mégis, a sorrend instabilná teheti a jogot.

Ezért megkülönböztetném azokat **az indokokat, amelyek elegendőek egy kritérium kiválasztásához**, és **amelyek elegendőek az elfogadott kritérium helyettesítésére**. A második vizsgálatnak értékelnie kell az értelmezések összehasonlító érdemét és a változás intézményi következményeit. A releváns szempontok közé tartozik a korábbi hiba súlyossága, a támaszkodás mértéke, a szabály adminisztratív alkalmassága, valamint az, hogy a közbelépő jogi fejlemények aláásták-e annak alapjait.

Gascón előnyben részesítése a bizonyított hibák javítására irányt ad. A fennmaradó végrehajtási kérdés az, hogy a bíróságok hogyan különböztetik meg a valódi korrekciót a egymást követő többségek változó preferenciáitól.

A 2020-as fejezet összekapcsolja a precedenst az ítéletek szerkezetével. A publikált összefoglaló azt állítja, hogy a joggyakorlat követése csökkentheti az értelmezési sokszínűséget, javíthatja a bizonyosságot és az egyenlőséget. A kötelező mechanizmusoknak összhangban kell maradniuk a demokráciával, az igazságszolgáltatás függetlenségével és a joghatóság szétszórt gyakorlásával, erősítve a bíróságok közötti párbeszédet. A meglévő gyakorlat diagnózisa kritikus: a hibás magyarázat megakadályozhatja, hogy a jogtudomány teljesítse egységesítő funkcióját. A fejezet szerkezete összekapcsolja az ítéletek szervezését és igazolását azok későbbi ítélethozatali irányvonalbeli képességével. Itt a szerző publikált összefoglalására támaszkodom; a fent részletesebb beszámoló a 2016-os elérhető cikken alapul. researchgate.net

Itt *a joggyakorlat* a bírói doktrínát vagy az esetjogot érinti. Az intézményi probléma az, hogy az ítéletek összessége érthető útmutatást nyújt-e.

Egy hasznos független különbség az ítélet **eredményének igazolása** és a **későbbi ügyek irányítására való képessége** között. Egy döntés meggyőzően magyarázhatja, miért nyer egy peres fél, miközben nem tudja, milyen széles körű érvelése terjed ki.

Tegyük fel, hogy egy bíróság felmentést ad a késői benyújtás esetén, ha három körülmény egybeesik: egy tisztviselő félrevezető tanácsot adott, a késés rövid volt, és az ellenfél nem szenvedett előítéletet. A jövőbeli bíróságoknak tudniuk kell, hogy mindhárom körülmény szükséges-e, hogy önmagában a hivatalos félretájékoztatás elegendő-e, vagy az ítélet tágabb elvet határoz-e meg az ésszerű megbízhatóságról.

Az eredmény egyértelmű lehet, míg a precedens továbbra is nehezen használható. Ezért a sikeres kommunikációhoz figyelmet kell fordítani a tények, okok és a tágár közötti kapcsolatra.

A chilei vita a bíróság identitását és az egységes döntés tekintélyét vizsgálja. Carbonell ellentétes megközelítéseket ír le a diktatúra korszakbeli emberi jogi jogsértésekből eredő kártérítési igények tekintetében. Különböző utak vezettek be különböző Legfelsőbb Bírósági kamarákhoz, amelyek nem értettek egyet az elévülési idők tekintetében. *González Galeno* ügyben a plenáris ülés kilenc szavazattal a hét ellen elfogadta azt az álláspontot, hogy a polgári kereset elévülés alá esik. A büntetőkamara ezt követően továbbra is alkalmazta ellentétes megközelítését. Carbonell ezt a történelmet arra használja, hogy megvizsgálja az önprecedens, a kötelező érvényű precedens és az intézményi egységesség kapcsolatát. archivos.juridicas.unam.mx

Gascón olyan mechanizmusokat támogat, amelyek intézményesülően tekintélyt biztosítanak a kamarák között. Azt javasolja, hogy a 780. cikk teljes joghatósága értelmezhető ilyen mechanizmusként. Ha egyszer létezik egy tekintélyes válasz, a kamara nem indokolhatja annak figyelmen kívül hagyását pusztán saját precedensének alkalmazásával. A válasz intézményileg "helyes", anélkül, hogy filozófiailag vagy episztemikusan a legjobbnak minősülne. revistas.juridicas.unam.mx

A különbség értékes, de további kérdést vet fel: **mi határozza meg a vonatkozó hatóságot?**

Három hatalom kell megkülönböztetni:

Teljesítmény	**Azonnali következmények**
Döntsd el a függőben lévő fellebbezést	Az adott vita tekintélyes elbírálást kap.
A kamarák közötti nézeteltérés kezelése	A plenáris ülés intézményi értelmezést jelent be.
Kötelező érvényű precedens létrehozása	A későbbi bíráskodóknak ezt az értelmezést követniük kell az alkalmazandó szabályok szerint.

Az első két hatáskör logikailag nem jelenti a harmadikat. Egy jogrendszer biztosíthat egy teljes eljárást, amely az azonnali ügyet rendezi, és erősen meggyőző iránymutatást ad, miközben a következő testületeknek némi szabadságot hagy az újragondolásra.

Gascón értelmezése tehát érthető, mint az intézményi mechanizmus célzott értelmezése. Ereje végső soron a jogi rendelkezésektől, azok kontextusától és a döntés jövőbeli hatásairól alkotott elfogadott gyakorlattól függ. Az egységesség kívánatossága önmagában nem tudja meghatározó érvényű hatalomot megállapítani.

Van egy külön kérdés a lényegi jogszerűségről is. Egy intézményileg tekintélyt igénylő válasz sebezhető maradhat egy felsőbbrendű alkotmányos vagy nemzetközi norma alatt. Egy válasz

intézményesen rendezettnek kell nevezni, hogy azonosítsa annak státuszát egy adott hatósági struktúrában; nem szabad, hogy minden lehetséges jogi vizsgálatot megszakítson.

A mexikói vita az arányról alkotott versengő fogalmakat tárgyalja. A négy modell Camarena rekonstrukciója, amelyet Gascón értékel. Nem szabad eredeti négymodelles elméletként neki tulajdonítani.

A Camarena által vizsgált modell	Hogyan értelmezik a precedenst
Igazságszolgáltatás, Sándorhoz kötődve	Egy kifejezetten megfogalmazott szabály, amely a későbbi bíróságok korlátozására szolgált.
Implicit szabályok, amelyek Goodharthoz kapcsolódnak	Egy szabály, amely a lényegi tényekből és rendből épült vissza.
Politikai-morális igazolás, MacCormickkal összefüggésben	A döntés indokai az igazolási elveken keresztül értették meg.
Társadalmi kategóriák, amelyek a Levenbookhoz kapcsolódnak	Egy precedens, amelyet kategóriákon keresztül értenek, amelyek jelentése a társadalmi gyakorlattól is függ.

Camarena ezeket az alternatívákat használja arra, hogy megvizsgálja a bírói jogalkotást Mexikó 2021-es reformjának és az absztrakt jogtudományi gyakorlat megalapozott gyakorlatának környezetében. revistas.juridicas.unam.mx

Gascón értékelése a kompromisszumokat hangsúlyozza: a kánoni szabályok javítják a pontosságot, de aggályokat vetnek fel az igazságszolgáltatással kapcsolatban; a következtetéses szabályok támogatják a kollektív fejlődést; az erkölcsi-politikai igazolások kockáztatják a bírói ideológia behozatalát; a társadalmilag érzékeny kategóriák gyengíthetik a bizonyosságot. Elméleti meghatározást is megkülönböztet a tényleges ítéletekben világosan közvetítéstől. revistas.juridicas.unam.mx

Úgy vélem, hogy ez a vita feszültséget tár fel a **világos kommunikáció** és **a megfelelő bírói keret** között. A bíróságok széles szabályok megfogalmazásával érhetnek tisztánlátást. De egy széles, világos megfogalmazás túlmutathat azon az ügyen, amit az ügy indokol.

Például egy olcsó diagnosztikai tesztre vonatkozó ítélet jogosan megállapíthatja a kötelességet egy meghatározott klinikai helyzetben. További indoklásra lenne szükség egy átfogó szabály megállapításához, amely minden elkerülhető diagnosztikai hibát szabályoz, függetlenül sürgősségtől, erőforrásoktól vagy kortárs orvosi ismeretektől.

Ezzel szemben egy nagyon konkrét ítélet megfelelő óvatosságot tanúsíthat, miközben bizonytalan útmutatást ad.

Ezért a precedens-alapú ítéletek hasznos szabványa megkövetelné, hogy a bíróság azonosítsa:

- A probléma, amit megoldott.
- A tények lényegesek ehhez a határozathoz.
- A meghatározó kritérium és annak igazolása.
- A kérdések, amiket nyitva hagy.

Ez az én javaslatom a kommunikációs probléma működésének megvalósítására. A pontosságnak kell érthetővé tennie egy döntés igazolt elérését.

Az univerzalizáció legerősebb kihívása a releváns hasonlóságok kiválasztásával kapcsolatos. Egy általános szabály csak akkor válik alkalmazhatóvá, ha az eseteket besorolták. Maga a besorolás tartalmazhatja a vitatott ítéletet.

Vegyük például egy olyan bíróságot, amely korábban az olcsó diagnosztikai teszt elmulasztását gondatlanságnak tekintette. Egy későbbi esetben ez megkülönbözteti a közkórházakat a magánkórházaktól. Mindkét kritérium általánosságban kifejezhető:

- Minden kórház, amely a C helyzetben van, el kell végeznie a tesztet.
- Minden C helyzetű magánkórháznak el kell végeznie a tesztet.

Önmagában az általánosság nem tudja megállapítani, hogy a tulajdonjog releváns-e. A válasz függhet a törvényi kötelezettségektől, vészhelyzeti állapotoktól, rendelkezésre álló erőforrásoktól vagy a kötelezettség céljától.

Az opportunista kivétel általános predikátumban is kifejezhető. Egy bíróság, amely egy felperest támogat, bevezethet egy szűken kiszabott kategóriát, amely magában foglalja azt a felperest és néhány másikat.

A szükséges védelem tehát annak beszámolása, **hogy miért fontos a megkülönböztető tulajdonság a korábbi döntést alátámasztó jogi okok** alapján. Az értékelésnek meg kell vizsgálnia a kategória értelmezését, valamint alkalmazásának következetességét.

Ez Gascón érvelésének kiegészítése. Az, hogy elismeri, hogy az analógia lényegi értékelést igényel, már így is megakadályozza az univerzalizálhatóság pusztán mechanikus értelmezését.

Az érvelő személyazonossága egy második alapvető problémát jelent. Egy egyén számára a korábbi indokokkal való összhangban állás viszonylag egyszerű. A bíróság egy folyamatos intézmény, amelynek tagjai, testületei és többségei változnak.

Az az utasítás, hogy egy új testületnek figyelembe kell vennie a korábbi tanács érvelését, nem támaszkodhat kizárólag pszichológiai következetességen. Az új bírák sosem támogatták a korábbi indokokat.

Intézményi magyarázatra van szükség. A döntéseket egy olyan hivatal hozza, amely folyamatos kompetenciával és felelősséggel rendelkezik. A peres felek azzal az irodával mint intézményrel találkoznak; korábbi döntései elvárásokat generálnak; és érvelése nyilvános nyilvántartást képez, amely alapján későbbi döntéseket lehet értékelni.

Ez erős indokot ad a folyamatos folyamatosságra a személyzeti változások között. Ez azt is megmutatja, miért igényel az önprecedens többet, mint egy egyéni gyakorlati érvelés szabályának behozatala az ítéletbe. A bíróságoknak jogi és szervezeti magyarázatra van szükségük a kollektív felelősségről.

A kamara problémája ezt különösen láthatóvá teszi. Két kamara következetesen viselkedhet, miközben az anyaintézményük ellentmondásos eredményeket hoz. Az, hogy melyik entitás számít releváns döntéshozónak, attól függ, milyen intézményi joghatóság és hatáskör kiosztott.

Az alkotmányfelülvizsgálati probléma a szükséges igazolás mélységét érinti. Egy bíróság elmagyarázhatja, hogy tudatosan új általános kritériumot fogad el, anélkül, hogy meggyőzően magyarázná, miért jobb ez a kritérium.

Két szintű felülvizsgálat lehetséges:

- Egy viszonylag vékony vizsgálat ellenőrizi, hogy a változás szándékos, általános és megfelelően azonosított-e.
- Egy igényesebb vizsgálat azt vizsgálja, hogy a leírt okok valóban indokolják-e a korábbi megközelítés lecserélését.

Az első védi az igazságszolgáltatási autonómiát, és korlátozza az alkotmányfelülvizsgálat beavatkozását a hagyományos ítélethozatalba. Emellett gyenge magyarázatokat is lehetővé tehet, hogy jelentős ellentmondásokat rejthessenek.

A második erősebb védelmet nyújt az önkényes változtatások ellen, de rávonhatja a felülvizsgálati bíróságot az értelmezés lényegére.

A gyakorlati kérdés tehát az, hogy milyen minőségű magyarázat szükséges ahhoz, hogy megválasszák a törvényes fejlődést az önkényes eltéréstől. Egy vizsgáló intézménynek működő helyzetet kell találnia a bármilyen általánosnak hangzó magyarázat elfogadása és az egész közjogi vita újraértékelése között.

További különbség van aközött, hogy **indokokat hozunk** elő, és **hogy ezek az indokok válaszként szolgáljanak a releváns kifogásra**. Egy hosszú ítélet sok érvet tartalmazhat, miközben elkerüli a konkrét kérdést: miért kezelik ezt a peres felet másként, mint a korábbi kritérium által szabályozottakat?

Ezért fontos a korábbi döntés explicit elkötelezettsége. Az új válaszról szóló általános érvelés megmagyarázatlanul hagyhatja a következetlenséget.

Az időbeli hatások külön egyenlőségi és támaszkodási értékelést igényelnek. Az elkötelezettség, hogy egy új kritérium alkalmazását a jövőbeli hasonló esetekben alkalmazza, eltér a jövőbeli felülbírálástól.

Tegyük fel, hogy egy bíróság ismételten elfogadott egy beadványi eljárást. A peres felek ezt használják ezekre a döntésekre hivatkozva. A bíróság ezt követően más értelmezést alkalmaz. Több időbeli kategória is felmerül:

Kategória	**Válasz szükséges kérdés**
Az ügy, amely a változást váltotta ki	A helyettesítési kritérium szabályozza ezt a peres felet?
Folyamatban lévő ügyek, amelyek korábbi aktusokat érintenek	A korábbi kritériumra való támaszkodás védelmet kapjon?
A változás után bekövetkező fellépések	Mikor várható ésszerűen az új kritérium ismerete?
Lezárt eljárások	A véglegesség megakadályozza az újranyitást?

Az egyenlőség terén versengő nézőpontok vannak. Azok a peres felek, akiknek az ügyeit egyszerre döntik, ugyanazt a jelenlegi kritériumot alkalmazhatják. Azok, akik ugyanazon korábbi iránymutatás alapján jártak, egyenlő védelmet kérhetnek a támaszkodásuk tekintetében.

Ezek a nézőpontok különböző irányokba mutathatnak. Egy igazolt átmenet ideiglenesen eltérő eredményeket hozhat anélkül, hogy önkényes diszkriminációt jelentene.

Gascón időbeli helyzetének leghasznosabb független értékelése ezért az, hogy megkérdezzük, mennyi súlyt ad minden kontextus a támaszkodásra, a korrekciós igazságosságra és a jogszerűségre. Különösen a szankciókkal kapcsolatos ítéletek erősebb aggodalomra ad okot azzal kapcsolatban, hogy az emberek viselkedésük után kialakult negatív értelmezéseknek vannak kitéve. Más területek lehetővé teszik az érdekek szélesebb körű egyensúlyát.

Elmélete gyakorlati értéke abban rejlik, hogy a bírósági változásokat a közvélemény indokainak magyarázatára teszi lehetővé. Ez fókuszált kérdéseket ad az ügyvédeknek és bíráknak: Milyen kritérium irányította a korábbi ügyet? Miért összehasonlítható vagy megkülönböztethető a jelenlegi eset? Miért kellene megtartani vagy helyettesíteni a kritériumot? Milyen hatáskörrel rendelkezik a korábbi döntés? Meddig kellene kiterjednie bármely helyettesítőnek?

Véleményem szerint ez fontos magyarázat a fegyelmezett bírói érvelésről, különös jelentőséggel a polgári jogi rendszerek erősebb precedens gyakorlatok kialakításában. Teljessége további szabványokon múlik, amelyek a jogilag releváns hasonlóságokat, intézményi kompetenciát, az elutasítás okainak minőségét és a támaszkodás védelmét szabályozzák. Ezek a kiegészítések lehetővé teszik a központi következetes igényét, hogy támogatja az elvi jogi fejlődést, miközben érzékeny marad az érdemi igazságszolgáltatásra és az igazságszolgáltatás korlátaira.

Leonor Moral Soriano precedens jog elemzései

Leonor Moral Soriano központi hozzájárulása a precedens elméletéhez, hogy elmagyarázza**, miért érdemlik a korábbi bírósági döntéseket jogi igazolás keretében**, beleértve azokat is, ha formálisan kötelező státuszuk nincs. Projektje összekapcsolja a korábbi döntések tiszteletét azzal a felelősséggel, hogy igazolják azok alkalmazását, módosítását vagy elfelderítését. Az irányító kérdések tehát egyszerre intézményesek és érvelők: milyen hatáskörrel rendelkezik egy ítélet, és milyen indokokat ad egy másik ügy eldöntésére? Ez a megközelítés központi szerepet játszik az *El precedente judicial című monográfiájában*. 9788472489950 · Marcial Pons Librero

Az alábbi beszámoló megkülönbözteti publikált álláspontjait az én következtetéseimet és korlátait vizsgáló értékelésemtől. A hipotetikus példák az én sajátjaim. A 2002-es monográfiához a kiadó leírására és az elérhető kapcsolódó cikkeire támaszkodom; a 2020-as külföldi precedensről szóló fejezetnél pedig saját összefoglalójára támaszkodom. Ezek a források támogatják a projekt beszámolóját, míg az elérhető cikkek pontosabb elemzést tesznek lehetővé.

A fő írások, amelyek ehhez a vitához kapcsolódtak:

Év	Munkássága	Megjelenés
1998	"Precedensek használata tekintélyérveként, például érvek és értelem érvei a polgári jogi rendszerekben"	*Ratio Juris* 11(1), 90–102. PhilPapers
1999	"La aplicación adecuada del derecho"	*Derechos y Libertades* 7, 359–376. digibug.ugr.es
2000	"És ez a normatív hang alatt állnak?" "A Joseph Raz autoridad hangja és a jog védelmének köszönhető"	*Anuario de Filosofía del Derecho* 17, 337–358. boe.es
2000	"Los precedentes del Tribunal Supremo: el acercamiento de la jurisprudencia a la teoría de los precedentes"	*Revista del Poder Judicial* 57, 119–154. Ágora
2002	*El precedente judicial*	Madrid: Marcial Pons, 269 oldal. 9788472489950 · Marcial Pons Librero
2003	"A jogi érvelés koherenciájának szerény fogalma. Az Európai Bíróság modellje"	*Ratio Juris* 16(3), 296–323. Wiley Online Könyvtár
2007	"El precedente judicial en el sistema jurídico alemán"	*Justicia Constitucional* 5, 149–175. vLex Perú

Év	Munkássága	Megjelenés
2008	"Precedens: Szabályok szerinti érvelés és elvek szerinti érvelése"	*Észak-Írországi Jogi Negyedéves* Folyóirat 59(1), 33–42. nilq.qub.ac.uk
2020	"El precedente extranjero. ¿Diálogo o discurso?"	A *La construcción del precedente en el civil law*, szerkesztette Marina Gascón Abellán és Álvaro Núñez Vaquero, 237–258. derad.ugr.es

Összehasonlító orientációja 1997-ben az Európai Egyetem Intézetében végzett spanyol, német és holland precedens-elméleti doktori disszertáción keresztül alakult ki. Ezt követően Edinburgh-ban dolgozott Neil MacCormickkal európai igazságügyi érvelésen. Ez a háttér segít elmagyarázni az összehasonlító intézmények és a gyakorlati érvelés közötti kölcsönhatást munkájában. derad.ugr.es

Az első megértendő különbség a precedens jogi státusza és annak érvelő hozzájárulása között van. A kiadó 2002-es könyvről szóló beszámolója három alapot azonosít: az *érv ab exemplo*, az érv a tekintélyből és az igazságosság érvelése. Emellett összekapcsolja a jogértelmező felhasználást az ítéletek érvelő használatával. 9788472489950 · Marcial Pons Librero

Elemzési szempontból ezek az alapok különböző kérdéseket vetnek fel:

Alapítás	Ez a kérdés fókuszba helyezi
Példa	Mit taníthat nekünk ez a korábbi bírósági kezelés a jelenlegi vitáról?
Hatáskör	Miért kellene számítana a döntő bíróság személyazonossága és intézményi helyzete?
Igazságszolgáltatás	Mi indokolná az összehasonlítható peres felektől eltérő bánásmódot?

Vegyünk egy hipotetikus törvényt, amely előírja, hogy az adminisztratív hatóság "ésszerű lehetőséget" biztosítson a válaszadásra a szankció kiszabása előtt. Egy korábbi ítélet ezt úgy értelmezi, hogy megköveteli az érintett személy elleni fő bizonyítékok nyilvánosságra hozatalát.

Ez az ítélet többféleképpen is későbbi ügyben is megjelenhet. Szemléltető lehet, hogyan lehet értelmezni a törvényi kifejezést. Az értelmezése különös figyelmet kaphat, mert egy legfelsőbb bíróság elfogadta azt. Alternatívaként egy felperes egyenlő bánásmódot igényelhet: egy másik személy, aki ugyanazzal eljárási hátránysal szembesül, védelmet kapott, így egy másik eredmény magyarázatot igényel.

Ezek az érvek megerősíthetik egymást, de elkülöníthetnek is. Egy gondosan megalapozott alsóbb bírósági ítélet meggyőző értelmezést adhat anélkül, hogy felsőbb intézményi tekintélyt hordna. Egy felsőbb bírósági ítélet jelentős tekintélyt bírhat, annak ellenére, hogy gyenge érveléssel rendelkezik. Egy korábbi döntés megalapozhatja a legyőzött gyakorlatot, miközben olyan eredményeket hozhat, amelyek újraértékelést érdemelnek.

Az én értékelésem szerint ezeknek a kérdéseknek a szétválasztása jelentősen javítja az elemzést. Egy döntés "meggyőzőnek" nevezése megmagyarázatlanul marad, mi teszi meggyőzővé. Ha "kötelezőnek" nevezzük, akkor is nyitva marad, hogyan kell meghatározni az érvényes szabályt,

és alkalmazható-e. Egy kielégítő magyarázatnak meg kell vizsgálnia azt az intézményt, amely az ítéletet hozta, mind az ítélet későbbi érvelésében végzett munkát.

Kritikája a jogi alkalmazás szigetelt fogalmával szemben korai filozófiai alapot ad. 1999-es cikkben Moral Soriano Klaus Günther megkülönböztetését vizsgálja az érvényesség által vezérelt igazolás és az alkalmazás, amelyet a megfelelőség irányít. Következtetése három kivetést vet fel: a bírósági alkalmazás nem képes megkérdőjelezni a normatív érvényességet; a politikai elveken alapuló kiemelkedő tények kiválasztása már magában foglalja az értékelést; és a javasolt koherencia követelmény nem nyújt elegendő gyakorlati iránymutatást, túlzottan támaszkodik az igazságügyi intuícióra. Ennek következtében az igazolás újra megjelenik abban, amit külön alkalmazási diskurzusként mutatnak be. digibug.ugr.es

A precedens következménye ebből az érvből vonok le: egy bevezetett szabály azonosítása önmagában nem döntheti el, hogy az új ügy mely jogilag releváns jellemzői.

Tegyük fel, hogy egy korábbi ítélet engedélyezte a nyilvános tüntetés korlátozását, mert a mentőjárművek nem tudtak eljutni a kórházhoz. Egy későbbi tüntetés is akadályozza a forgalmat, de olyan úton történik, ahol nincs sürgősségi hozzáférési funkció.

Mindkét esetet "közlekedési akadályként" nevezve támogatja a folytonosságot. Az előző esetet "nélkülözhetetlen vészhelyzeti hozzáférés akadályozásaként" nevezve támogatja a különbségtételt. E leírások között való választás magában foglalja a korlátozás indoklainak értékelését. A precedens nem úgy jut el, hogy jogilag releváns hasonlósága már megállapított legyen.

Ez fontos nehézség bármely olyan elmélet számára, amely az alkalmazást nagyrészt önálló szakaszként kezeli az igazolás után. A besorolás reprodukálhatja a korábbi normatív ítéletet, szűkítheti vagy kiterjesztheti azt. A bíróság tényleírása tehát jelentős jogi fejlődést eredményezhet még mielőtt a bíróság kifejezetten a szabály megváltoztatását tárgyalná.

A legerősebb ellenvetés Moral Soriano kritikájával szemben az, hogy az intézményi különbségek akkor is szükségesek maradhatnak, ha az érvelés átlépi a határaikat. A bíróságok és a törvényhozások is végezhetnek értékelést, miközben eltérő hatáskörrel rendelkeznek. Az, hogy bizonyítani, hogy az alkalmazás igazolást igényel, nem bizonyítja, hogy a bírák újragondolhatják a korábban törvényhozás által elrendezett kérdéseket. Egy megfelelő elméletnek meg kell magyaráznia mind az elkerülhetetlen értékelő tevékenységet, mind az azt végrehajtó intézmény korlátait.

Joseph Raz-jal való kapcsolata egyértelművé teszi a hatóság problémáját. A 2000-es cikkben, különösen a 353–357. oldalon, megkülönbözteti a joghatóság igazolását az annak kizáró működését igazoló okoktól. A szakértelem és koordináció indokolhatja a hatóságra való támaszkodást anélkül, hogy automatikusan kizárná az ügynök egyéb indokait. A precedensek megkülönböztetése és felülbírálása bonyolítja az erősen előzőleges magyarázatot; a szabályozott és szabályozatlan viták közötti elkülönítés is túl sablonosnak tűnik. Preferált értelmezése a tekintélyt a megfontolás alá helyezi: lehet a legsúlyosabb ok, de erejét versengő okokkal együtt kell értékelni. dialnet.unirioja.es

A filozófiai kérdés két lehetséges magyarázattal is kifejezhető egy precedens követésére.

Az egyik magyarázat szerint egy korábbi döntés olyan kérdést rendez, amely egyébként újragondolást igényelne. Hatásköre változik, mely érveket a későbbi bíróság megfontolhatja. Egy másik esetben a korábbi ítélet erős indokot ad a kontinuitásra, de olyan értékelés keretein belül marad, amely versengő szempontokat is magában foglalhat.

Ezek a magyarázatok akkor is különböznek, ha ugyanazt az ítéletet adják. Az elsőben az intézményi egyezség végzi az igazolási munkát. A másodikban a bíróságnak meg kell tartania a képességét arra, hogy megítélje, indokolt-e a megállapodás után.

A kihívását legerősebbnek találom, amikor egy megmagyarázhatatlan átmenetre irányul a "ez az intézmény megérdemli a tekintélyt" és a "minden releváns utasítás kizárja az újraértékelést". Egy ilyen átmenet megköveteli a témakör, a kompetencia és a megengedett kivételek elszámolását.

Mindazonáltal a kizáró okok védelmezőjének jelentős válasza van. A kizárás nem feltétlenül lehet korlátlan. Egy tekintélyes szabály kizárhat bizonyos szempontokat egy meghatározott területen belül, miközben lehetővé teszi a megkülönböztetést, a törvényhozási áthelyezést vagy a jogos bíróság újraértékelését. A kivételek létezése nem logikusan bizonyítja, hogy a hatáskör csupán egy átlagos indok lenne, nagyobb súlyú.

Ennek megfelelően kritikája egy olyan kérdést tár fel, amelyre választ kell adni, de önmagában nem cáfolja meg minden lehetséges preempatív tekintély értelmezését. Egy meggyőző válasznak meg kell határoznia**, hogy mit határoz meg a precedens, kinek és mely kivételeknek van** megfelelően.

A 2008-as cikk összekapcsolja a szabályalapú érvelést a folytonosság és a változás elvi igazolásával. Kritizálja MacCormick koncentrációját, amely egy jogi szilogizmus ratio decidendi-jének kinyerésére , miközben megtartja a levonást: a precedensek mellékalapokat szolgálhatnak. A formális igazságszolgáltatás támogatja az összehasonlítható esetek közötti következetességet; Perelman tehetetlensége elfogadott kiindulópontot biztosít, és terhet ró a távozásra. A felülvizsgálatnak igazolnia kell a korábbi kritérium elutasítását és annak helyettesítésének elfogadását. Ez összekapcsolja a belső igazolást – helyes következtetést – a külső igazolással – védhető premisszumokkal. nilq.qub.ac.uk

Egy hipotetikus példa segít megmagyarázni, miért fontos ez a megkülönböztetés.

Tegyük fel, hogy egy törvény értesítést követel elő egy ellenálló adminisztratív döntés előtt. Egy korábbi ítélet szerint pusztán egy értesítés közzététele egy ismeretlen weboldalon nem elegendő. Egy későbbi bíróság így jut a következtetésre:

1. A jogilag megfelelő válaszadási lehetőséghez hatékony értesítést kell kérni.
2. Ha csak ezen a kevés weboldalon posztolsz, az adott körülmények között nem ad hatékony értesítést.
3. Az érintett személy csak ezt a fajta értesítést kapta.
4. Ezért az eljárási követelmény nem volt teljesülve.

A következtetés helyes lehet. De még több kérdés is fennáll. Miért követeli meg a törvény hatékony értesítést, nem csupán hivatalos értesítést? Miért vonatkozik ezekre a helyzetekre a korábbi értelmezés? Milyen bizonyítékok bizonyítják a weboldal gyakorlati hiányosságát? Vannak-e más előírások, amelyek megváltoztatják az eredményt?

A korábbi ítélet segíthet megválaszolni ezeket a kérdéseket. Mégis, a bíróságnak meg kell határoznia, mit vesz fel: értelmezést, empirikus feltételezést, osztályozást vagy általános normatív kritériumot.

Ez az elemző gyakorlat egy korlátot is feltár annak az elképzelésnek, hogy az arány rekonstruálása befejezi a feladatot. Még egy pontos szabály is vitatható premisszákon nyugodhat. Ezzel szemben egy korábbi ítélet értékes érvelést adhat hozzá anélkül, hogy olyan szabályt adna, amely függetlenül határozza meg az eredményt.

Az igazolás terhe különösen jelentőssé válik, amikor a javasolt döntés megváltoztatja a bevált gyakorlatot. Három lehetséges helyzetet különböztetnék meg a modell értékelésekor:

- A korábbi kritérium továbbra is érvényes, és a bíróság követi azt.
- Egy releváns különbség miatt a korábbi kritérium nem alkalmazható.
- A kritérium érvényes, de a bíróság annak helyettesítését javasolja.

A harmadik helyzet többet igényel, mint a ténybeli variáció azonosítását. Ez magában foglalja magának a kritériumnak a felülvizsgálatát.

Tegyük fel, hogy egy megrendezett értelmezés a közhatóságoknak harminc napot ad a kérés megválaszolására. Egy későbbi bíróság a húsz napot preferálja. Az, hogy kibizonyítja, hogy a húsz nap ésszerű lenne, nem bizonyítja, hogy a meghatározott időszak megváltoztatása indokolt lenne. Az érvnek továbbá a harminc nap okát kell figyelembe vennie, a meglévő gyakorlatra való támaszkodást és az intézményi alapokat a bírósági felülvizsgálat számára.

Ez olyan aszimmetriát eredményez, amelyet értékesnek tartom. Egy bevezetett szabályt nem kell minden rutin esetben az elejétől védeni, de a helyettesítéséhez magyarázat szükséges, amely a meglévő elrendezésre irányult.

Van egy nehéz határ is. Ha egy bíróság képes legyőzni a precedenst, amikor saját preferált szabályát kissé jobbnak találja, az igazolási teher gyenge lesz. Ha a felülvizsgálat bizonyítani kell, hogy a korábbi döntés védhetetlen volt, a jogi fejlődés feleslegesen korlátozóvá válik. Egy operatívabb magyarázat megkülönböztetné az alapvető hibákat, a megváltozott jogszabályokat, a megváltozott ténybeli feltételeket, a felhalmozódó doktrinális ellentmondásokat és a szokásos politikai nézeteltéréseket.

Ezek analitikusan eltérő okok a felülvizsgálatra. Nem szabad azonos kezelést kapni csak azért, mert mindegyik "jó oknak" nevezhető.

Összehasonlító elemzései az intézményi elrendezések részévé teszik az elmélet részévé. A 2007-es német cikk hozzáférhető nyitánya megkülönbözteti a precedens törvényi, elméleti és bírósági kezelését, különös tekintettel a szokásos joghatóságra és a Bundesgerichtshof-ra. A bejelentett tézise a precedensek értelmezési kritériumai és az igazolási követelmények felé való átmenet. Azt is állítja, hogy önmagában a jogilag szabályozott hatások nem magyarázzák eléggé azok alapját és használatát. vLex Perú

Történelmi összehasonlítása a 2008-as cikkben a következőképpen tömöríthető:

Rendszer	Kiemelés az értékelésében
Spanyolország	Egyértelműen azonosítani az elfogadott és elhagyott vonalakat; Értékelni az elhagyás okait.
Németország	Egyensúlyban kell egyensúlyozni a támaszkodást és a bizonyosságot az indokolt jogi fejlődéssel.
Hollandia	Teljesebb igazolást igényel a specikulisztikus ténybeli differenciáláson túl.

Ezek az elemzését a publikációnál írják le, nem pedig a jelenlegi jog áttekintését. nilq.qub.ac.uk

MacCormick üdvözölte az összehasonlító kritikát, mondván, hogy ez megtanította neki, hogy "kevésbé pozitivista és kevésbé otthonra kötött legyen." nilq.qub.ac.uk

Véleményem szerint az összehasonlító dimenzió egy olyan problémát tár fel, amit az absztrakt elméletek könnyen figyelmen kívül hagynak: azok az okok, amelyek egy felsőbb bíróság saját ítéletének újraértékelésére alkalmasak, eltérhetnek attól, amelyek egy felsőbb bíróság döntésétől eltérést vizsgáló alsóbb bíróságnak indokoltak.

Egy alsóbb bíróság kifinomult kritikát fogalmazhat meg, miközben nincs intézményi engedélye a felsőbíróság szabályának helyettesítésére. Ezzel szemben az intézményi engedély az újraértékelésre nem bizonyítja, hogy az újraértékelés lényegileg indokolt.

Ezért két különálló teszt létezik:

Teszt	Mit határoz meg
Érvelő megfelelőség	Hogy a javasolt értelmezés vagy módosítás védhető-e
Intézményi kompetencia	Hogy ez a bíróság jogérvényesítést adhat-e ennek az értelmezésnek vagy felülvizsgálatnak a joghatása

Mindkét teszt számít. Ha összekeverjük ezeket, az a kockázatot jelentheti, hogy vagy a hierarchiát helyettesítjük az érvelést, vagy a jó érvelést a joghatóság helyettesítőjeként.

Egy további intézményi kérdés az, hogy a kritika hogyan terjedjen az igazságszolgáltatási rendszerben. Egy alsóbb bíróság megőrizheti a szabályt, miközben megfogalmazhatja az ellenvetéseket a fellebbviteli megvizsgálásra. Egy másik rendszer korlátozott távozást engedélyezhet felülvizsgálat alá vonva. Egy általános racionális igazoláselmélet értékelheti a kritikát, de az intézményi kialakításnak meg kell határoznia, hogy a kritika milyen úton válik jogalkotássá tekintélyessé.

2003-as koherencia cikke a legfejlettebb magyarázatot nyújtja az igazolás szerkezetéről. Megkülönbözteti egy döntés illeszkedését egy jogi rendszerbe a támogató érvek koherenciájától. Alternatívája sem globális egység, sem pusztán helyi koherencia: bázisfüggő, pluralista, nem alapozó és figyelmes a részletekre. A tekintélyok lépnek kölcsönhatásba a jogokkal, értékekkel és politikákkal. Alexy és Peczenik példájára támaszkodva vizsgálja a támogató kapcsolatokat, logikai erőt, az összehalmítást és a hálózatokat, feltételes prioritási sorrendeket és kölcsönös igazolást. A koherencia növeli a védhetőséget anélkül, hogy egyedi választ garantálna. Racionalitás

Precedens elemzéshez ezt a javaslatot arra használnám, hogy megkérdezzem, hogyan köt egy korábbi ítélet egy általános elvet azzal a szabálysal, amelyet egy későbbi bíróság javasol elfogadni.

Képzeljük el, hogy egy korábbi környezetvédelmi ítéletet a közegészségügyre, gazdasági aktivitásra és arányosságra hivatkoznak. Egy későbbi bíróság mindhárom szempontot idézi, és az ellenkező eredményre jut.

Ugyanazok a megfontolások jelenléte nem bizonyíthatja, hogy a döntések koherensek-e. Kapcsolatukat meg kell vizsgálni. Más volt az egészségügyi kockázat? Elérhető volt hatékony alternatíva? A törvényi rendszer másként osztotta meg a mérlegelést? A korábbi korlátozást bizonyítékokkal alátámasztották-e a későbbi ügyben?

Egy gyenge ítélet számos tiszteletreméltó elvet tartalmazhat, miközben a döntő következtetést megmagyarázatlanul hagyja. Egy erősebb ítélet kevesebb megfontolást igényelhet, de meghatározza az adott eredmény támogatását.

Ez fontos a precedensek összehasonlításában. A korábbi esetekre vonatkozó hivatkozások számítása kevés információt ad arról, hogy az esetek alátámasztják-e azt az állítást, amelyre hivatkoznak. Hasonlóképpen, a szókincs folytonossága elrejtheti az érvelés jelentős változását, míg az eredményváltozás tükrözheti ugyanazon indoklás hűséges alkalmazását különböző körülményekre.

Ezért három dimenzióban értékelném a precedenst: a premisszének megfelelőségét, az állítások és a következtetések közötti kapcsolatokat, valamint az abból kivont általánosítás határait. Ezek a dimenziók lehetővé teszik a megkülönböztetőbb értékelést, mint akár az eredménykonzisztenciá, akár a hivatkozási gyakoriság.

Pluralista felfogása vonzó, de nehéz kérdéseket hagy fel az értékeléssel kapcsolatban. A koherencia cikkben kihívást jelent a dworkini egység és a sokféle kompromisszumok egyetlen, koherens szerzőségként való rekonstrukciója. Emellett megkérdőjelezi az Európai Bíróság érvelési kapcsolatainak gyengeségeit is. Racionalitás

Az első fenntartásom az ellenvetés célpontjával kapcsolatos. Az összetartás iránti elkötelezettség nem feltétlenül jelenti, hogy minden jogi konfliktusnak nyilvánvaló megoldása legyen, vagy hogy minden elv egyetlen lényegi értékké omlanak. A kritika legerősebb az olyan rekonstrukciók ellen, amelyek elnyomják a valódi konfliktust. További érvet igényel, ha olyan árnyaltabb beszámolók ellen irányulnak, amelyek elismerik a nézeteltérést, miközben a legjobb értelmezést keresik.

Második fenntartásom a kölcsönös támogatást érinti. Egy kölcsönösen támogató igények hálózata hibás maradhat. Például egy diszkriminatív szabályt kizáró állampolgársági felfogás is támogathat, amelyet aztán a diszkriminatív szabályra hivatkozva védenek. Az ő megállapodásuk nem bizonyítja elfogadhatóságukat.

Ennek a problémának elkerülése érdekében a koherencianak nyitottnak kell maradnia a bizonyítékokkal kapcsolatos kihívásokkal, kizárt érdekekkel és kiinduló feltételezéseinek legitimitásával kapcsolatos kihívásokra. Ellenkező esetben a nagyobb összekapcsoltság egy hibás nézetet inkább meggyökerezhet, mint jobban igazolhatóvá tehet.

Harmadik fenntartásom az összehasonlító értékeléssel kapcsolatos. Két riválisérv lehet belsőleg koherens. Az egyik a stabilitást helyezi előtérbe; a másik a lényegi korrekciót helyezheti előtérbe. Egy szerény koherenciateszt feltárhatja a hiányosságokat és ellentmondásokat, de ezek között döntve továbbra is szabványokat kell figyelembe venni a releváns értékekre és az intézmény felelősségeire.

Ezek a fenntartások nem teszik a koherenciát haszontalanná. Ők határozzák meg annak hozzájárulását: a koherencia erős tesztje az érvelő szerkezetnek, míg néhány kérdés a struktúra elfogadhatóságáról és tekintélyéről további válaszokat igényel.

Európai példáit maguk az ítéletek alapján is meg kell vizsgálni. Az egyik feltétel a *vallón hulladék* környezetileg indokolt diszkriminatív korlátozásokkal való jellemzésével kapcsolatos. Racionalitás A Bíróság a 36. bekezdésben kifejezetten arra a következtetésre jutott, hogy az érintett intézkedések nem tekinthetők diszkriminatívnak, tekintettel arra, hogy a hulladék kapcsolata a termelési helyével. EUR-Lex

Továbbá *a Dusseldorp az* irányelvben, a szabályozásban és a törvényhozási politikában alapozta meg a megszüntetés és a visszaszerzés közötti különbséget, különösen a 27–34. bekezdésekben. EUR-Lex

Módszertani következtetésem az, hogy egy filozófiai rekonstrukciónak meg kell őriznie ezeket a doktrinális különbségeket. Az, hogy egy korlátozást diszkriminációnak minősítenek-e, meghatározhatja, mely igazolások állnak rendelkezésre. Hasonlóképpen, egy törvényi megkülönböztetés magyarázhatja a különböző kimeneteleket anélkül, hogy a magyarázat főként a megváltozott igazságszolgáltatási értékek egyensúlyán kellene nyugodnia.

A tágabb elmélet továbbra is hasznos, de alkalmazásának meg kell határoznia, hogy az érv melyik része a jogalkotásból, melyik bírói értelmezésből, és melyik a teoretikus rekonstrukciójából.

A legnagyobb megoldatlan kérdés az igazolt érvelés és a bírói hatalom kapcsolata. Véleményem szerint az ő keretrendszere megvilágító betekintést ad arra, hogyan kell a bíróságoknak magyarázniuk a jogi fejlődést. Kevésbé teljes választ ad arra a kérdésre, hogy mikor kellene a bíróságoknak megkezdeniük ezt a fejlesztést.

Egy bíró kifinomult érvet alkothatna arra, hogy egy törvényi megállapodást egy igazságosabb megoldásra cseréljenek. Az érv elismerheti a precedenst, értékelheti a versengő elveket, és magyarázhatná a változást. Ennek ellenére egy külön kérdés marad: felhatalmazza-e a jogi rend ezt a bírót erre a módosításra?

Ezért négy állítást kell megkülönböztetni:

1. Egy javasolt kimenetel erkölcsileg vonzó.
2. Van egy koherens jogi érve, amely ezt támogatja.
3. A döntő intézménynek van hatásköre annak elfogadására.
4. Az ítéletnek a jövőbeli ügyeket kell szabályoznia.

Az első kettő nem határozza meg automatikusan az utóbbi kettőt. A hatalmi ágak szétválasztása szempontjából a kulcsfontosságú kérdés az, hogy az érvelő igazolás hogyan kapcsolódik a döntéshozatali jogkör intézményi elosztásához.

Itt a precedenselmélet különböző politikai irányokba is elmozdulhat. Fegyelmi fokozatot adhat a bírákat azzal, hogy megköveteli, hogy foglalkozzanak a megszokott joggal és magyarázzák a kitéréseket. Bővítheti hatékony mérlegelésüket is, ha széles körben fogalmazott elvek elegendő alapokká válnak az intézményi egyezségek helyettesítésére. A hatás dominálása attól függ, hogy milyen követelményeket szabályoznak a kompetenciát, a felülvizsgálatot és felülvizsgálatot.

Későbbi külföldi precedens-kezelése ugyanazt az érvelő vizsgálatot kiterjeszti. A 2020-as fejezet saját összefoglalójában Moral Soriano szembeállítja a nemzetközi igazságszolgáltatási párbeszéd vagy az új *ius commune* uralkodó értelmezéseit a külföldi precedens diskurzív eszközként való vizsgálatával. Helyesen alkalmazva hozzájárulhat a jogi érvelés helyességét. derad.ugr.es

Az analitikai jelentőség szerintem az, hogy több különböző jelenséget kell szétválasztani.

Egy hazai bíróság kölcsönözhet egy érvet egy külföldi ítéletből. Két bíróság idővel válaszolhat egymásra. Több joghatóság is független módon hasonló értelmezésre juthat. Ezek a helyzetek átfedhetnek, de önmagában a kölcsönfelvétel nem teremt kölcsönös párbeszédet, és önmagában az összeegyeztetés nem teremt közös jogi normát.

Vegyük például egy külföldi ítéletet, amely az adminisztratív szankció előtt a nyilvánosságra hozatalt követeli. Ennek indoklása segíthet megvilágítani a válaszadás értelmes lehetőségének fontosságát. De a pontos szabály átruházásához szükség van a külföldi eljárási rendszer, a hazai törvényi keret és az illetékes bíróságok hatáskörének vizsgálatára.

A legvédhetőbb felhasználás magyarázná, miért halad át az érvelés ezen a különbségeken. Egy gyengébb felhasználás a külföldi kimenetelt tekintélyes jóváhagyásként hivatkozna, miközben elrejtené azokat a feltételeket, amelyek azt eredményezték.

A külföldi precedens választási problémát is teremt. Ha a joghatóságok nem értenek egyet, a hivatkozó bíróságnak magyarázatot kell adnia összehasonlító választásának, és releváns ellentétes példákat kell bemutatnia. Ellenkező esetben az összehasonlító hivatkozás széleskörű látszatot nyújthat, miközben előre kiválasztott következtetést szolgáltat.

Mesterséges intelligenciával kapcsolatos munkája a precedens problémájának feltáró kiterjesztését kínálja. A 2021-es "Jogi intelligencia az AI és a jog metszéspontján" fejezet kifejezetten a bírói precedensek automatizált alkalmazását vizsgálja. A könyv tartalma megkülönbözteti a precedenseket mint érvelő technikákat a prezsedensektől, mint nyers adatoktól. digibug.ugr.es

A "Criaturas empíricas en un mundo normativo" (2023) című művében megkülönbözteti az automatizált eredmény empirikus magyarázatát a jogi döntés normatív igazolásától. Kiválasztott jellemzők és súlyok magyarázata további kérdéseket vet fel arról, miért jogilag megfelelőek ezek a jellemzők és súlyok. Emellett ragaszkodik az emberi részvételhez és felügyelethez a jogi igazolásban. Egy frissített angol változat 2024-ben jelent meg "Empirical Creatures in a Normative World: AI and Law" címmel. revistasmarcialpons.es

Precedensre alkalmazva a következtetésem egyértelmű. Egy rendszer pontosan megjósolhatja, hogy a bírák általában elutasítanak egy bizonyos típusú igényt. Ez a jóslat nem állapítja meg,

miért kell elutasítani az igényt, hogy a korábbi döntések helyesek voltak-e, vagy hogy egy új jogszabályi szabály megváltoztatja-e az elemzést.

Hasonlóképpen, ha egy ítéletet tényszerűen közel tartanak a jelenlegi ügyhöz, nem dönti el, mely hasonlóságok normatív jelentőséggel bírnak. A történelmi gyakoriság és jogi alap különböző kérdésekre válaszol.

Ezt a különbséget meggyőzőnek találom. Kevésbé vagyok meggyőződve arról, hogy a normatív hiányosság tartós technikai lehetetlenséget teremt arra, hogy a gépek hozzájáruljanak az igazoló érveléshez. Egy automatizált eszköz jelölt érveket generálhat, következetlen joghatóságokat azonosíthat, vagy feltárhatja a hiányzó premisszíveket. A további kérdés továbbra is az lenne, hogy a felelős jogi szereplők képesek ellenőrizni és megvédeni a hozzájárulást.

A legerősebb tartós álláspont tehát a felelősségre vonható igazolás követelménye: a számítási teljesítmény nem tud jogi tekintélyt állapítani pusztán azzal, hogy olyan eredményt hoznak létre, amely hasonlít a korábbi eredményekre.

A Moral Soriano projektjét akkor tartom a legértékesebbnek, amikor arra használják, **hogy felmérjék azokat az okokat, amelyek a bíróság tartozhat a meglévő jogi megállapodásnak, mind azoknak, akik kérik annak újragondolását**. Jelentős erőforrásokat kínál a hasonlóság, tekintély, következtetés és felülvizsgálat vizsgálatára. Legigényesebb befejezetlen feladata, hogy ezeket az erőforrásokat a bírói kompetenciák elég pontos korlátaival összekapcsolja, hogy a vitatkozó minőség javulása megkülönböztethető legyen az igazságszolgáltatási hatalom bővítésétől.

Gascón Abellán és Álvaro Núñez Vaquero precedensjog elemzései

Marina Gascón Abellán és Álvaro Núñez Vaquero kiegészítő precedenselemzéseket kínálnak, de álláspontjukat külön kell tartani. Gascón a bírósági döntések racionális igazolására koncentrál: milyen felelősséggel jár a bíróságnak korábbi érvelése iránt, és mit kell magyaráznia, amikor megváltoztatja ezt az érvelést? Núñez azokra a jogi struktúrákra koncentrál, amelyeken keresztül a korábbi döntések hatalmat szereznek: mi számít precedensnek, hogyan azonosítják annak működési szabályát, és mely intézmények hozhatnak létre, módosíthatják vagy eltávolíthatják jogi hatásait.

Úgy vélem, hogy a legerősebb hozzájárulásuk, ha együtt olvassuk, három olyan kérdést választanak szét, amelyeket a precedensviták gyakran összekevernek: **vajon egy döntés racionálisan indokolt-e, van-e a szabálya jogellenes, és hogy az azt előidéző intézményi megállapodások legitimek-e.** Munkájuk segít elmagyarázni, hogyan lépnek kölcsönhatásba ezek a kérdések anélkül, hogy bármelyiket helyettesítené a többieket.

Az alábbi beszámoló megkülönbözteti publikált érveiket az én kritikai elemzésemtől. Tartalmazza Núñez 2026 júliusi cikkét is, miközben feltárja az elérhető anyag korlátait.

Együttműködésük egy kutatási programot alakít ki, nem pedig egyetlen közösen írt doktrínát. Fő közös kiadványuk a *La construcción del precedente en el civil law* (Atelier, 2020), egy közös kötet, amelyet ők koordináltak. Szervezete az általános elméletet, az igazságszolgáltatási gyakorlatot és a nemzetközi precedenst vizsgálja. Mindegyikük külön fejezetet írt; más közreműködők érvei – köztük Thomas Bustamante, Rodrigo Camarena González és Leonor Moral Soriano – továbbra is ezek a közreműködők érvei maradnak. Ezt követően vendégszerkesztőként szolgáltak a precedens viták során a *Problema* 16 (2022) folyóiratban, ismét külön válaszokat publikálva. Ennek következtében a "Gascón és Núñez elmélete" leginkább a metsező projektek összehasonlításaként érthető, nem pedig egységes pozíció neveként. Dialnet

Gascón alapvető érve az önprecedenst korlátozza az önkényes bírói választás ellen. *A La técnica del precedente y la argumentación* racional (Tecnos, 1993) című művében összekapcsolja a bíróság saját döntéseinek kezelését az univerzális megoldással. A bírónak olyan kritériumot kell fogadnia, amely képes irányítani az adott esetosztályt, nem pedig egy közvetlen tárgyaló számára szabott indokkal. Ez formális kontrollt biztosít az érvelés felett; nem választja ki a lényegi választ, sem garantálja az igazságosságot. Azt is hangsúlyozza, hogy a tudatos álláspontváltás nem elegendő: a helyettesítésnek általános kritériumként védhetőnek kell lennie. A későbbi döntések feltárhatják, hogy a bejelentett változás általános volt-e vagy csupán elszigetelt alkalmazkodás. PDF

Ennek az érvnek filozófiai jelentősége jelentős. Egy ítélet többet tesz annál, mint hogy az egyik fél nyer. Az indokok a döntést valami általánosabb példaként mutatják be. Ha egy bíróság csak akkor hivatkozik egy elvre, amikor az elv előnyösebb eredményt hoz, az érvelése nehezen megkülönböztethető a visszamenőleges racionalizációtól.

Vegyünk egy példás esetet. A bíróság elfogadja az adminisztratív fellebbezést, mert a értesítés hibás volt. Egy későbbi anyagilag egyenértékű vitában elutasítja a fellebbezést anélkül, hogy magyarázná, miért nem jelent meg a hibás értesítés. A nehézség nem csupán az, hogy az eredmények eltérnek. Az a lényeg, hogy a bíróság nem vette figyelembe a két igazolási álláspont közötti kapcsolatot.

Ezzel szemben egy másik kimenetel is lehet racionális. A bíróság azonosíthat egy releváns eltérést a bejelentésben, bizonyíthatja, hogy korábbi értelmezése jogilag tévedett, vagy megváltoztatott jogi keretet állapíthat meg. A releváns követelmény a közvélemény felelősségvállalása a használt kritérium miatt.

Ez Gascón megközelítését erősebbé teszi, mint az egyszerű következetesség preferenciáját. A következetesség fenntarthatja a hibákat. Az aggodalom az, hogy a bírói érvelés kibírja-e a vizsgálatot, mint egy esetosztályra vonatkozó érvelést.

Az önprecedens és a külső precedens közötti különbség alapvető érvelése az érveléséhez. A "Racionalitás és (ön) precedens" (2012, a spanyol 2011-es megközelítés alapján) megkülönbözteti egy bíróság felelősségét a saját érvelése iránt egy másik bíróság döntéseinek tekintélyétől. Az előbbi igazolási követelményt ír elő; az utóbbi pedig egy tárgyi kritériumot biztosít, amelynek jogi ereje intézményi magyarázatot igényel. Az igazságszolgáltatási személyzet változása nem törli el az intézmény korábbi döntéseiért való felelősségét. Külön kezeli a változtatások időbeli hatásait is: kedvező változások általában a korábbi tényeket érintő folyamatban lévő ügyekre alkalmazzák, míg a negatív változások erősebb bizonyosságot és jogszerűségi aggályokat vetnek fel. Terminológiájában a megkülönböztetés azt mutatja, hogy a korábbi szabály nem fedi le az anyagilag eltérő esetet. researchgate.net

Fontos következmény: az univerzalizáció önmagában nem teremti meg az univerzális kötődést. Az, hogy A bíró megköveteli, hogy egy védhető általános kritériumot fogalmazson meg, nem automatikusan ruházza fel A bírónak, hogy kötelezze a B és C bírókat.

Ez a különbség különösen hasznos a polgári jogi környezetben. Egy bíróság erős magyarázattal lehet arra, hogy elhagyja saját értelmezését, miközben döntéseinek csak korlátozott hatásköre van más bíróságok felett. Alternatívaként egy felsőbb bíróság precedense jogilag korlátozhatja az alsóbb bb bb bb bíróságát, még akkor is, ha az alsóbb bíróság lényegileg meggyőzetlennek tartja az érvelést.

Az időbeli kérdés a tisztán formális érvelés korlátait is feltárja. Egy helyettesítő kritérium talán védhetőbb, de megzavarhatja a korábbi értelmezésre alapozott megállapodásokat. Ráadásul magánperes eljárásokban az egyik fél számára előnyös változás gyakran hátrányos a másikkal. Kritikám tehát az, hogy egy kedvező/negatív megkülönböztetés további meghatározást igényel: kinek kedvező, melyik védett érdek tekintetében, és milyen támasztávolsági elvárások ellen?

Gascón 2016-os elemzése összekapcsolja a racionális igazolást a használható precedensek előállításával. Az "Autoprecedente y creación de precedentes en el tribunal supremo" című művében megkülönbözteti a gyenge és szigorú megfelelést az univerzalizációval. Egy ítélet

tartalmazhat okokat, miközben az alkalmazott kritériumot implicit, zavaros vagy rosszul igazolva hagyja. A szigorú megfelelés kifejezetten azonosítja és alaposan igazolja az általánosítható szabályt és annak releváns ténybeli konfigurációját. Ez segít a későbbi bíróságoknak egységesen azonosítani és követni a precedenst. Nem teszi minden ítélet érvényességének feltételévé a maximális pontosságot. Lehetővé teszi továbbá egy elismert hiba kivételes megtartását, ha annak megváltoztatása súlyosan károsítaná a jogi bizonyosságot vagy stabilitást. revistas.ufrj.br

A érvényes ítélet és a hasznos precedens közötti különbség hangsúlyozást érdemel. Egy ítélet megfelelően rendezheti a felek vitáját, de megbízhatatlan iránymutatást nyújthat a többiek számára. Később a bíróságok egyetérthetnek az eredményben, de nem értenek egyet abban, mit állapított meg az ítélet.

Például egy sikeres hibaigény, amely hibás értesítéssel kapcsolatos, alapozhat:

- a törvényileg előírt értesítés hiánya;
- a felperes képtelensége a értesítés megértésére;
- a kormányzat félrevezető magatartása;
- kivételes alkotmányos követelmény az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre.

Ezek a magyarázatok ugyanazt az azonnali eredményt hozhatják elő, miközben különböző jövőbeli ügyeket irányítanak. Egy precedensrendszer nem érhet el kiszámítható kezelést pusztán az ítélet közzétételével.

Az én értelmezésem Gascón hozzájárulásáról az, hogy a precedens figyelmet igényel a jogi indokok közlésére. A kibocsátó bíróságnak érthetővé kell tennie, melyik állítás támogatja a döntését, és miért számítanak a azonosított körülmények. Ez egy megterhelő felelősség, mert a releváns tények kiválasztása már jogi ítéletet igényel.

Ez feszültséget is teremt. Egy bíróság, amely egyre általánosabbá teszi szabályát, elkezdhet törvényhozóra hasonlítani. A pontos magyarázat és a szélesebb körű bírói szabályalkotás megkülönböztethető, de az intézményi gyakorlat elmoshatja a határokat.

2020-as fejezete közvetlen intézményi minősítést ad hozzá. A bírósági igazolásról és joggyakorlatról szóló hozzáállásában Gascón azt állítja, hogy az értelmezési konzisztencia támogatja a kiszámíthatóságot és az egyenlő bánásmódot, de figyelembe kell vennie a demokráciát, a bírói függetlenséget és az elosztott ítélethozatal jellegét. Támogatja a bíróságok közötti párbeszéd folytatását. A meglévő gyakorlat értelmezési képességéről negatív értékelés: a bírói érvelés hiányosságai akadályozzák ezt a funkciót. Ezt a beszámolót a publikált összefoglalója is alátámasztja; a hozzáférhető fejezet feltöltése csak egy rövid részletet tartalmaz. researchgate.net

Az alapvető probléma az, hogy az egységnek szervezeti és érvelő dimenziója is van. A legfelsőbb bíróság nagyobb hatalmának megadása önmagában nem teszi világosabbá az ítéleteit. Az világosabb ítéletek sem döntik el, hogy az alsóbb bíróságok újragondolhatják-e hatáskörüket, megkülönböztethetnek-e vagy ellenvetést tesznek-e.

Véleményem szerint a "bírói párbeszédnek" eljárási tartalomra van szüksége ahhoz, hogy hatékony intézményi védelemmé váljon. Egy rendszernek meg kell határoznia, hogyan jutnak el az ellenvetések a tekintélyes bírósághoz, hogyan történik az újraértékelés, és mit tehet az

alsóbb bb bb bb bb bírósága a tisztázás megvárása alatt. Ellenkező esetben a párbeszéd vonzó leírása lehet egy gyakorlatilag egyoldalú kapcsolatnak.

Gascón 2022-es cikke kifejezetten összekapcsolja elemzését Núñez alkotmányozó szabályokról szóló értelmezésével. A "Precedente y civil law: un camino por recorrer" című művében kifejti, hogy a racionalitás önmagában nem határozza meg, hogy a különálló kamarák vagy az egész bíróság alkotja-e a releváns döntéshozó intézményt. A bírósági szintű egységesség intézményi rendszereket igényel. Kedvezően tárgyalja Núñez és María Beatriz Arriagada alkotmányozó szabályelemzéseit, és azt kérdezi, hogy egy egyesítési mechanizmus hatalmat ad-e kötelező precedens létrehozására. Emellett megkülönbözteti az intézményileg tekintélyt adott választ az episztemikusan helyes választól. revistas.juridicas.unam.mx

Ezt a különbséget két kamara eltérő értelmezésekkel is szemléltetheti ugyanazzal a korlátozási rendelkezésrel. Minden kamara hűen megőrizheti saját álláspontját. Mindkettő megfelelhet egy belső konzisztencia követelményének. Ugyanakkor a felperesek eltérő kezelést kaphatnak a kamara kiosztásától függően.

Ezért két különálló hibát kell figyelembe venni:

1. Egy kamra talán saját indokaival ellentétes lehet.
2. Az intézmény nem tudhatja megoldani az összeegyeztethetetlen értelmezéseket a kamarák között.

Az első az igazoló magatartást érinti. A második a hatáskör elosztását és koordinációját érinti. Az első megerősítése nem feltétlenül oldja meg a másodikat.

További megkülönböztetése az intézményi és az epitemikus helyesség között ugyanolyan fontos. Egy jogszerűen felhatalmazott testület úgy dönthet egy vitát, hogy nem bizonyítaná, hogy az értelmezése a lehető legjobb értelmezés. A hatóság megdöntheti, mit kell tenniük a bíróságoknak, miközben a lényegi nézeteltérést érthetővé teszik.

Gascón a precedens felépítésében is felismeri versengő értékeket. Camarena által bemutatott négy modellt értékelve ahelyett, hogy ő maga találta fel ezeket a modelleket, különböző bizonyosság-, függetlenségi és igazságszolgáltatási hatalom-kombinációkat azonosít:

Modell, akit értékel	**Fő látványosság**	**Fő nehézség**
Kifejezett kanonikus igazságszolgáltatási szabályok	Világos azonosítás és egységesség	Koncentrált igazságszolgáltatás
Ítéletekből rekonstruált szabályok	Elosztott fejlesztés	Nagyobb azonosítási diétlenség
Politikai-morális igazolás	Elvi érvelés	Ideológiai igazságszolgáltatás
Társadalmi kategóriák	Kollektív építés	Csökkentett bizonyosság

Értékelése a prioritást élvező értékek feltétele, nem pedig a kanonikus bírói szabályok feltétel nélküli támogatása. revistas.juridicas.unam.mx

Az ő álláspontjainak hihető összeegyeztetése – ez az én értelmezésem –, hogy megkülönböztetjük az adott ügy eldöntéséhez szükséges szabály kifejezett értelmezését egy

autonóm szabály kihirdetésétől, amely jelentősen túlmutat ezen az ügyen. Az előbbi segít abban, hogy a bírói érvelés felelősségre vonhatóvá váljon; az utóbbi erősebb magyarázatot igényel a bírói hatáskörre.

Ennek ellenére ez a megbékélés nehéz kérdést vet fel: ki határozza meg az engedélyezett általánossági szintet? Egy bíróság nagyon széles javaslatot írhat le az ítéletéhez szükségesnek. Ezért szükség van a relevancia, az eljárási részvétel és felülvizsgálat követelményeire, valamint a tisztázásra.

Núñez elemző projektje azzal kezdődik, hogy szétválasztja a tárgyalt tárgyakat. *A Precedentes: una aproximación analítica* (Marcial Pons, 2022) című művében bevezető kerete megkülönbözteti a precedens döntést, annak *ratio decidendi-jét*, valamint azt a szabályt, amely későbbi döntésekhez relevánssá teszi. Elutasítja, hogy egy feltételezett közjogi modellt egyetemes mintának tekintse, amely más megállapodások ellen hiányosak. Bevezetője összekapcsolja a precedens iránti megújult érdeklődést az alkotmányosítással és a megnövekedett bírói mérlegeléssel: a precedens explicit szabályozása segíthet korlátozni a bírói hatalmat. A rendelkezésre álló kiadói anyag tartalmazza a bevezetőt és a tartalmat, nem pedig az egész monográfiát. · Marcial Pons Librero

Ezek a különbségek megakadályozzák több félrevezető következtetést. Az ítélet szövegének birtoklása nem jelenti azt, hogy rendelkezünk az arányról egy elfogadott jelentéssel. Egy arány azonosítása nem bizonyítja annak erejét egy másik bíróság felett. Ennek az erőnek a megállapítása nem határozza meg, hogy mely eltérések engedélyezettek.

Egy illusztráló rendszerben egy legfelsőbb bíróság ítélete általános értelmezést fogalmazhat meg egy törvényi értesítési rendelkezésről. Egy külön szabály ezt az értelmezést szabályozhatja a meghatározott alsóbb bíróságok esetében. Egy másik szabály engedélyezheti a hivatkozási eljárás utáni eltéréseket. Mindhárom releváns precedens szempontjából, de eltérő funkciókat lát el.

Úgy vélem, hogy ez a keretrendszer a vizsgálatot a címkékről a jogi következményekre helyezi át. Az, hogy valamit "joggyakorlatnak", "doktrínának", "holdingnak" vagy "precedensnek" nevezünk, viszonylag kevés információt ad, hacsak nem tudjuk, mit kezdhetnek az intézmények vele.

Az alkotmányosítás kérdése különösen fontos politikai következményt ad. A precedens korlátozhatja a szétszórt bírói mérlegelést, miközben az értelmezési hatalom a legfelsőbb bíróságokra koncentrálható. Egy rendszer egyszerre válhat kiszámíthatóbbá és igazságilag központosabbá.

2016-os szkepticizmusa a precedensek azonosítására és alkalmazására vonatkozik, nem pedig azok teljes elutasítására. A "Sin precedentes" című művében Núñez azt állítja, hogy az arány kinyerése értelmezést és rekonstrukciót igényel. A tények és eredmények több általános szabályt is támogathatnak; a "releváns" tények azonosítása feltételezheti a kívánt szabályt. Kifejezetten kerüli azt az állítást, hogy minden ítélet kétértelmű. A precedens csökkentheti az általános mérlegelési jogot, miközben némi mérlegelést helyez át az ítéletek értelmezésébe és az ügyek összehasonlításába. researchgate.net

A logikai probléma szemléltető anélkül, hogy bármilyen konkrét nemzeti doktrínát feltételeznénk. Tegyük fel, hogy egy bíróság kártérítést ítél meg, miután egy felnőtt megsérült

egy jelöletlen ásatás során egy közút mellett. Több szabály is megfelel ezekbe a tényekbe, és ez így következik:

- a veszélyes feltárásért felelőseknek figyelmeztetést kell adniuk;
- a közhatóságoknak figyelmeztetniük kell a közutakon lévő veszélyekre;
- a kártérítés akkor következik, ha az útvezető nem tudott ésszerűen veszélyt észlelni;
- Egy hatóság kártérítéssel jár, ha az egy bizonyos előrelátható kockázatot teremt.

A tényleges ítélet segíthet kiválasztani ezek közül a tételek közül. De önmagában az eredmény és a tényalapú narratíva nem logikusan határoz meg egyetlen szabályt.

Ez erős ellenvetés az arányazonosítás egyszerű indukcióként való bemutatásával szemben. Ez gyengébb ellenvetés a jogos rekonstrukció lehetőségével szemben. A szabályok megfogalmazása, törvényi kontextus, eljárási kérdések és az azt követő tekintélyes tisztázás jelentősen szűkítheti az alternatívákat.

Kritikám ezért az, hogy a logikai alulmeghatározást nem szabad a gyakorlati kezelhetetlenséggel azonosítani. Több logikailag lehetséges megfogalmazás nem jelenti azt, hogy egy jogi gyakorlaton belül mindenki egyenlően védhető lenne.

Núñez eltérések osztályozása szintén megnehezíti a látszólagos konzisztencia értékelését. 2016-os analitikus szókincse megkülönbözteti ezeket a műveleteket:

Működés	**Jelentés ebben a besorolásban**
Nem alkalmazási	A jelenlegi szabály nem vonatkozik az ügyre.
Vereség	Az erősebb indok felülmúlják az alkalmazandó szabályt.
Megkülönböztetés	Egy további releváns tulajdonság egy új kivételt támogat.
Módosítás	A korábbi arányt újraértelmezik.
Eltörlés	A jog visszavonul, anélkül, hogy megállapítaná az illegálisságot.
Érvénytelenítés	A hatalom az illegális joggal való megszűnése miatt kerül meg.

Ezek az ő meghatározott megkülönböztetései, nem pedig a közjogi terminológia univerzális meghatározásai. researchgate.net

A különbség Gascón megkülönböztetésével szemben lényeges. Az, hogy megállapítani, hogy egy eset kívül esik egy meglévő szabályon, más, mint egy kivételt hozzáadni egy olyan szabályhoz, amely eredetileg lefedi azt.

Tegyük fel, hogy egy korábbi szabály védi azokat, akik jogilag nem kaptak megfelelő értesítést. Egy későbbi kérelmező megfelelő értesítést kapott: az eredeti szabályból nem fedezett a fedezet következménye. Alternatívaként a felperes hibás értesítést kapott, de szándékosan akadályozta a kézbesítést. Ennek kizárása további kivételt igényelhet.

Az én értékelésem szerint a döntő intézményi kérdés a kompetenciára vonatkozik. Egy bíróság, amely jogosult a nem fedezetet azonosítani, nem lehet jogosult kivételeket létrehozni. A terminológiai lazaság elhomályosíthatja ezt a különbséget, és a jogváltozásokat hétköznapi alkalmazásként álcázhatja.

Núñez alkotmányozó szabály magyarázata intézményi magyarázatot ad a precedens erejére. A "Constitutive rules of precedent" (*Revus*, 2022) című művében azt állítja, hogy egy precedens rendszer nem alkotható megfelelően egy előíró utasítással a korábbi döntések követésére. Átépítése olyan szabályokat igényel, amelyek jogosultságot adnak precedensek megállapítására, valamint olyan szabályokat, amelyek a megtartást a későbbi ítéletek érvényességével kötik össze. Egy további szabály hatalmat adhat eltérő ítéletek felülvizsgálatára és érvénytelenítésére. Az elérhető absztrakt ezt az architektúrát határozza meg; nem indokolja minden precedensrendszer minden részletét azonosnak tekinteni. PDF kérés

A kötelezettségek és hatáskörök közötti különbség kulcsfontosságú. "Egy bírónak ezt az értelmezést kell követnie" és "egy eltérő ítélet jogilag hibás" különböző állításokat fogalmaznak meg. Egy további állítás határozza meg, melyik intézmény ismerheti fel és orvosolhatja a hibát.

Vegyünk három hipotetikus elrendezést:

- Létezik bírói kötelezettség, de a szabálysértés nem befolyásolja az ítélet jogi státuszát.
- A távozás befolyásolja az ítélet érvényességét vagy visszavonásra való hajlamát.
- A fellebbviteli testületnek különleges joga van a távozó ítélet hatályon kívül hagyására.

Ezek a elrendezések átfedhetnek, de egyiket sem szabad a többiből levonni.

Az én értékelésem szerint ez a magyarázat megmagyarázza, miért nem képes egy racionalitás-alapú igazolás kiegészíteni egy jogi precedenselméletet. Egy erős erkölcsi ok a következetességre nem azonosítja azt a bíróságot, amely jogosult kötelező érvényű szabályok megalkotására, azok létrehozásának feltételeit vagy a távozás orvosló következményeit.

Ez megakadályozza az ellenkező hibát is. Az intézményi hatalom magyarázata nem bizonyítja, hogy annak gyakorlása erkölcsileg indokolt volt-e. A kompetencia és az igazolás továbbra is különbözőek.

2022-es válasza a *Problema* folyóban megkülönböztetettebb jogi hatások értelmezését dolgozza ki. Fabio Pulido Ortizról beszélve Núñez megkérdőjelezi a kötelező, elfogadott és elutasított precedens használatának kimerítő és kizárólagos elkülönítését. Különösen a precedens követése működhet szükséges feltételként, elegendő feltételként vagy egy későbbi döntés érvényességének hozzájáruló feltételeként. Tehát a szükséges-feltétel kapcsolat hiánya nem bizonyítja, hogy a precedens pusztán megengedett. scielo.org.mx

A különbség sémával fogalmazható meg. Legyen \(F\) a releváns precedens követése, és \(V\) a vizsgált érvényességi feltétel:

Kapcsolat	Sématikus forma	Következmények
Szükséges feltétel	\(V \rightarrow F\)	Az érvényesség követni kell.
Megfelelő állapot	\(F \rightarrow V\)	A követés megadja a megadott érvényességi alapot.
Hozzájáruló állapot	\(F\) más állapotokkal kombinálódik	A relevanciája a kombinációtól függ.

Ez a logikai megkülönböztetés példája, nem pedig az állítás, hogy a precedens-követés minden eljárási vagy tárgyi hibát orvosol.

Gyakorlati elemzési értéke, hogy a "kötvényes" elrejtheti a különböző jogi felépítéseket. Egy precedens megvédhető értelmező útvonalat állapíthat meg anélkül, hogy minden alternatív útvonalat kizárna. Egy másik kizárhatja az alternatívákat, hacsak nem állítanak be egy meghatározott kivételt. Ezek a kapcsolatok nem hasonlíthatók össze megfelelően úgy, hogy minden precedensnek egyetlen informális súlyt adnak.

Núñez elválasztja egy precedens létezését annak későbbi sikerétől is. A 2021-es María Beatriz Arriagada Cáceres-szel közösen írt cikkben, "¿Es la aplicación del precedente una condición necesaria de su existencia?" című, elutasítják azt az állítást, hogy egy későbbi bíróságnak alkalmaznia kell egy döntést, mielőtt az precedensként létezhet. A létezés, alkalmazhatóság és hatékony alkalmazás különböző kérdések. Megkülönböztetik továbbá, hogy egy szabályt az érvelésben értelmezik, és azt állítják, hogy az ismétlést nem szabad összekeverni a létezéssel. Beszélgetésük azonban elismeri, hogy a szisztematikus nemalkalmazása más kérdést vethet fel a létezésről a folytatódó létezésről. scielo.cl

Egy új precedens szabályozhat egy szokatlan helyzetet, amely évekig nem fordul elő. Egyedül a tétlensége nem bizonyíthatja, hogy nincs jogi státusza. Ezzel szemben a gyakori hivatkozások nem elegendő bizonyíték az irányító hatalom számára: a bíróságok példásan idézhetnek egy javaslatot, vagy megfontolhatják azt, mielőtt elutasítanák annak alkalmazását.

Kritikám az ismétléssel kapcsolatos fogalmi érvelés határait érinti. Egy jogrendszer ismétlődő döntéseket feltételévé tehet egy adott tekintélyszintű státuszhoz. Az analitikai előny abban rejlik, hogy megkülönböztetjük a korábbi, gyengébb relevanciát az utólagi státusztól. Az, hogy a későbbi státuszt "precedensnek" kell-e nevezni, részben a vizsgált jogrendszer terminológiájától és céljaitól függ.

A ténykezelése megakadályozza, hogy a tényszerű ítélet precedens tekintélybe váljon. A "Precedente en materia de hechos" (2018) című művében Núñez megkülönbözteti az eseményeket, a tényeket leíró állításokat és a jogi kezelést szabályozó normákat. Elemzése magában foglalja a bizonyítékos szabályokat, preveljekciókat és a bizonyítási normákat, amelyek az ítéletekből eredhetnek. Az a szabály, amely egy körülmény bizonyítását egy másik elismerésével köti össze, eltér egy korábbi bíróság következtetésétől, miszerint egy adott esemény történt. A ténybeli precedens kategóriája tehát heterogén jelenségeket tartalmaz. scielo.cl

Vegyünk egy hipotetikus feltételezést: a kézbesítés igazolása egy kijelölt címre lehetővé teszi a kézbesítés jogi elismerését, hacsak nem cáfolják. Ez egy általános szabály, amely a bizonyítást szabályozza. Az a korábbi megállapítás, hogy egy adott levél jutott el egy adott személyhez, egy egyéni eseményről szóló következtetés.

A későbbi bíróságnak még mindig meg kell döntenie, hogy a releváns kézbesítés történt-e a későbbi vitában. A precedens nem viszi át a korábbi ténymegállapítást az új nyilvántartásba.

Egy további kritikus különbség az empirikus általánosításokkal kapcsolatos. Egy bíróság támaszkodhat egy igazságügyi technika megbízhatóságáról szóló állításra. A jogi hatalom meghatározhatja, hogyan kezelik a bíróságok ezt az állítást, de maga nem tudja megállapítani a állítás tudományos igazságát.

Az én értékelésem szerint a rendszereknek eltérő felülvizsgálati mechanizmusokra van szükségük a jogi értelmezések és empirikus feltételezések tekintetében. Az új jogszabályok megváltoztathatják a jogi kritériumot; az új tudományos bizonyítékok alááshatják az empirikus feltételezést. Ha mindkettőt szokásos precedens felülvizsgálatként kezeljük, az kockázatot jelent, hogy a tényhibának megfelelő intézményi védelmet jelentenek.

Núñez intézményi azonosítási javaslata kezeli azt a bizonytalanságot, hogy melyik szöveg fejezi ki az arányt. A "Sobre la maximización de la jurisprudencia y los precedentes" (*Discusiones*, 2022) című művében *a maximización az* autoritatív maximák vagy összefoglalók megfogalmazásával foglalkozik. Vizsgálja az arányok azonosítására szolgáló intézményi mechanizmusokat, és azt állítja, hogy a kanonikus megfogalmazások javíthatják az azonosítást, a hatékonyságot és a kiszámíthatóságot. Megkülönbözteti a norma létrehozásának tekintélyét a megfogalmazás megdöntésének tekintélyétől. Felismeri továbbá a veszélyeket: pontatlan vagy kreatív "azonosítás", elegendő felülvizsgálat, valamint egy kizárólagos megfogalmazás, amely elnyomja más releváns arányokat. A kanonikus megfogalmazás továbbra is értelmezést igényel. revistas.uns.edu.ar

Koherens kapcsolat van ennek a javaslatnak a korábbi szkepticizmusával. Ha a hagyományos rekonstrukció több védhető jelöltet hagy maga után, egy felhatalmazott intézmény dönthet arról, hogy a későbbi bíróságoknak melyik megfogalmazást kellene alkalmazniuk. Ez a rendezés intézményi aktus, nem bizonyíték arra, hogy az értelmezés egyedülállóan helyes célt talált fel.

Véleményem szerint ez a megállapodás újraosztja a mérlegelést. Csökkentheti a nézeteltérést a kérvényező bíróságok között, miközben a hatalmat a kanonikus állítást alkotó testületben összpontosítja.

Az összefoglaló megfogalmazása jelentősen megváltoztathatja az ítélet hatókörét. "A jelöletlen feltárás által egy közút mellett sérült személyek" és "személyek, akiket nem megfelelően nyilvánosságra hozott közveszély okozott" eltérő terjedelmet képviselnek. Egy megfogalmazás kiválasztása befolyásolhatja a jövőbeni eredményeket, még akkor is, ha a kiválasztó testület leíró módon írja le munkáját.

Ezért az intézményi azonosításnak saját magyarázatot kell a kompetenciáról, indokról és felülvizsgálatról. Lehetséges lehet megtámadni egy olyan megfogalmazást, amely túlhaladja az ítéletet, anélkül, hogy feltétlenül megzavarná az eredeti megállapodást a felek között.

A kritikusoknak adott válasza tisztázza, hogy az általános arányoknak nem kell merevnek, kivétel nélküli szabályoknak lenniük. A "Respondiendo desde la (im)prudencia" (2022) című művében Núñez azt állítja, hogy az arányok lehetnek általánosak és elvontak, miközben megfoszthatók maradhatnak, vagy más formákat ölthetnek a zárt feltételes szabályokon kívül. Valamilyen ideiglenes azonosításnak kell megelőznie a későbbi esethez való relevancia értékelését. Az analógiai alkalmazás nem minden precedens rendszerben konceptuálisan szükséges; a szabályozó megállapodások számítanak. 2020-as fejezete szintén megkérdőjelezi a tényekkel kapcsolatos kiterjedt állításokat és a szükséges analógiát, arra a következtetésre jutva, hogy a tények szerényebb szerepet játszanak az esetenként végzett érvelésen kívül. revistas.uns.edu.ar

A kritikus kérdés az, hogy mennyi újragondolás marad lehetséges a megfogalmazás után. Egy elvont szabály stabilizálhatja az értelmezést, miközben továbbra is nyitott marad, hogy egy

előre nem látható tulajdonság indokolja-e kivételt. Ha azonban a kérő bíróság mindig újragondolhatja minden alapvető indokot, a megfogalmazás kevés korlátozást jelenthet. Ha soha nem lehet újragondolni, a megfogalmazás szabályozhatja azokat az ügyeket, amelyeket a szerzői nem vizsgáltak eléggé.

Az én értékelésem szerint ezt a problémát nem oldhatja meg pusztán egy általános analógiaelmélettel. Hatáskör elosztását igényli: melyik bíróság ismerhet el új, releváns tulajdonságokat, milyen eljárás alatt, és milyen következményekkel jár a meglévő szabály számára?

Núñez 2026. júliusi cikke külön kérdéssé teszi a norm-tagságot. "Son las rationes decidendi normas válidas?" két rekonstrukciót szembeállít. Az egyik esetben az arányok érvényes normákká válnak, amelyek a jogrendszerhez tartoznak, kérdéseket vetve fel a hierarchiáról. A másikban az arány követése feltétele a későbbi ítéletek helyességének meghatározása anélkül, hogy az arány tagnormává válna a rendszerben. Az összefoglaló megkülönbözteti azok következményeit a határozatlanságra és a törvényhozási eltérésre. A cikk 2026. július 27-én jelent meg. Ellenőrizhettem az összefoglalót, de nem fértem hozzá a teljes szövegéhez; az összefoglaló nem határozza meg, hogy végül melyik rekonstrukciót támogatja. Doxa. Cuadernos de Filosofía del Derecho

Az elméleti különbség azért fontos, mert a jogi relevancia nem feltétlenül egyezik azzal, hogy a rendszer érvényes normák készletében tag vagy. Egy kritérium segíthet egy külön ítéletet szabályozó szabály alapján megállapítani, hogy helyes-e egy ítélet.

Kritikus minősítésem a törvényhozási ellenőrzéshez kapcsolódik. Ha egy arány nem tagi norma, akkor a hivatalos eltörlése nem megfelelő leírás lehet. Nem következik abból, hogy a törvényhozók tehetetlenek lennének megváltoztatni annak gyakorlati hatásait. Módosíthatják az alapvető törvényi rendelkezést, módosíthatják az alkalmazandósági feltételeket vagy módosíthatják a precedensre vonatkozó szabályokat.

A kérdés tehát az, hogy a törvényhozási intézkedés melyik jogi tárgyat változtatja meg. Ez a pontosság számít, amikor olyan állításokat értékelünk, amelyek a precedens vagy kiegészíti a jogszabályt, vagy versenyeznek velük.

Együtt olvasva a munkájuk a precedens rendszerek igényes értékelését támogatja. Az alábbi kérdések az elemzésük által feltárt problémák szintézise:

Dimenzió	**Egy megfelelő beszámolónak meg kell válaszolnia a kérdésére**
Igazolás	Megvédheti a bíróság a kritériumot az adott ügyosztályban?
Azonosítás	Melyik állítást kezelik operatív arányként?
Kompetencia	Ki állíthatja fel vagy fogalmazhatja meg ezt tekintélyeten?
Jogi hatás	Hogyan befolyásolja ez a későbbi ítéleteket?
Felülvizsgálat	Ki megkülönböztetheti, módosíthatja vagy visszavonhatja azt?
Intézményi irányítás	Hogyan lehet megkérdőjelezni a hibákat és a hatalmi túlzásokat?

Ebből az összehasonlításból három kritikus következtetés születik.

Először is, a racionális konzisztencia nem ad önállóan jogi tekintélyt. Egy gondosan általánosított bírósági kritérium túlszárnyalhatja a bíróság hatáskörét. Ugyanígy egy tekintélybeli kritérium is tévedhet tárgyilag tévedve. Egy teljes magyarázatnak mindkét lehetőséget láthatóvá kell tennie.

Másodszor, a bizonyosságnak elosztó dimenziója van. A kanonikus szabályok csökkenthetik a bíróságok és pereskedők bizonytalanságát, miközben növelhetik azok hatalmát, akik ezeket megfogalmazják. A nagyobb kiszámíthatóság intézményi eredmény, de nem határozza meg automatikusan ennek a koncentrációnak a legitimitását.

Harmadszor, a precedens egyszerre korlátozhatja és kiterjesztheti az igazságszolgáltatási hatalmat. Az, hogy a bíróságok korábbi okokat figyelembe kell venniük, korlátozza az opportunista döntéshozatalt. A kiválasztott bíróságoknak általános tekintélyalapú megfogalmazások megalkotásának hatalmát adva kiterjesztik befolyásukat a jövőbeli vitákra. Ezek a hatások együtt is előfordulhatnak.

Gascón megkülönböztető eredménye, hogy magyarázza a bíróságok felelősségét, amikor döntéseket megindokoltnak és általánosíthatónak mutatnak be. Núñez megkülönböztető eredménye, hogy feltárja azokat a különálló jogi megoldásokat, amelyek szükségesek a korábbi érvelést működési korlátvá alakításához. Közös jelentőségük abban rejlik, hogy a bírósági konzisztens, az tekintélyalapú szabályalkotás és a demokratikus ellenőrzés külön vizsgálat tárgyává váljanak.

António Castanheira Neves precedensjog elemzései

António Castanheira Neves precedens-elemzése a bírói hatalom és az indokolt ítélet kapcsolatára összpontosít. Ő különös aggodalom az, hogy a korábbi ítéletek hogyan irányíthatják a későbbi döntéseket, miközben megőrzik az ítélet konkrét, megfontolt jellegét. Portugália jóváhagyásának kritikája feltárja annak a veszélyt, hogy a bíróságok döntéseiket autonóm, törvényhozási stílusú előírásokká alakíthatják. PDF

Az alábbi beszámoló megkülönbözteti dokumentált érveit a kritikai értékelésemtől. Hozzáférhető elsődleges szövegeket vizsgáltam a bírói módszertanról és jogelméletről, valamint hivatalos portugál ítéleteket, amelyek visszamutatták vagy tárgyalták álláspontjait. Nem tudtam megnézni az 1983-as monográfiájának vagy 1994-es kommentárjának teljes szövegeit; ahol részletes érveik igazságszolgáltatási forrásokból rekonstruálódnak, ezt a korlátot azonosítom.

Legjellegzetesebb hozzájárulása a precedenselmélethez a portugál assento intézményével kezdődik. Központi tanulmánya az *O instituto dos "assentos" e a função jurídica dos supremos tribunais* (1983). Egy kortárs hivatalos beszámoló "legalismo de segundo grau"-nak nevezi ellenvetését – másodfokú jogalizmust: a bíróságok a valódi ítéletet absztrakt előírásokkal helyettesítik, amelyeket későbbi logikai alkalmazásra terveznek. Portal do Ministério Público – Portugália

Az enciklopédiabeli "Assentos" bejegyzésében Neves megkülönbözteti a fellebbezést eldöntöttő ítéletet az autonóm javaslattól, amely vele együtt kiadott. Az utóbbi általános, elvont, kötelezően alkalmazható megoldást írt elő a jövőbeli vitákra. Kifejezetten elismeri a kötelező kötelező jogú precedenseket, és azokat konkrét döntésként jellemezte. Az *assento* megkülönböztető problémája a normatív elkülönülése az eredeti ügytől.

A bejegyzés négy csoportba rendezi az ellenvetéseit:

- Alkotmányos összeegyeztethetetlenség a bíróságok és törvényhozók feladataival.
- A jog elavult absztrakt fogalmához való támasz, amely félreérti az ítélet alkotó szerepét.
- Idő előtti univerzalizáció mindössze két ellentmondó döntés után, amelyet a merevség súlyosbított.
- A bizonyított igény hiánya, hogy ez az intézmény biztosítsa a jogtudományi egységességet. PDF

Ez a megkülönböztetés azért fontos, mert a "kötelező precedens" kifejezés több különböző intézményi elrendeződést is elrejthet. Elemzési célokra három kérdést választanék szét:

Kérdés	Fontos alternatívák
Mi szerez hatalmat?	Egy ítélet, amelyet a tényeken és indoklásokon keresztül értenek, vagy egy olyan állítás, amely függetlenül működik ettől
Mennyire erős ez a hatalom?	Olyan ok, amely megfontolást igényel, egy cáfolat feltételezése vagy jogilag kötelező utasítás
Hogyan változhatna ez meg?	Megalapozott differenciálációval és újraértékeléssel, vagy csak egy külön formális felülvizsgálati eljárással

Ezek a változók nem feltétlenül mozoghatnak együtt. Egy precedens erős tekintélyt gyakorolhat, miközben érzékeny marad az eredeti körülményeire. Ezzel szemben egy névlegesen nem kötelező érvényű bírósági formula gyakorlatilag merevvé válhat, ha a bíróságok megismételik azt anélkül, hogy megvizsgálnák az okait.

Úgy vélem, hogy Neves egy különösen komoly intézményi veszélyt azonosít: **egy bírói állítás kivonása elrejtheti a vita általánosításához szükséges választásokat.** Egy bíróság meggyőzően megoldhatja egy konfliktust, miközben nincs elegendő alapja az egyetemes megoldás előállítására minden felszínesen hasonló konfliktusra. Az ítéletről az általános előírásra való átmenet tehát független igazolást igényel; az eredeti ítélet minősége nem automatikusan biztosítja azt.

Vegyünk egy kitalált példát. A bíróság megtagadja a kizárási záradék érvényesítését, mert azt fogyasztói szerződésben rejtették el. Egy későbbi formula szerint a kizárási záradék érvénytelenek. Az eredeti ítélet esetleg a hiányos értesítéstől, az egyenlőtlen alkupozíciótól vagy a kijelölt kockázattól függhetett. Ezeknek a körülményeknek a megszüntetése egy indokolt választ túlságosan befogadó szabálysá változtathat. A veszély abban rejlik, hogy elveszítjük azokat a feltételeket, amelyek védhetővé tették az eredményt.

Ennek ellenére a határ finomítást igényel. Minden használható precedens általánosítást igényel: egy későbbi bíróságnak valami átruházható tárgyat kell azonosítania a korábbi döntésben. Ennek megfelelően egy megfelelő intézményi elméletnek meg kell magyaráznia**, mely általánosítások maradnak ítélkezési képességek, és mely autonóm szabályalkotásnak** minősülnek. Pusztán a "konkrét" és "absztrakt" ellentéte nem lehet minden nehéz ügyet eldönteni.

Bírálata a bírói szabályalkotással szemben a mechanikus ítélet szélesebb körű kritikájához tartozik. 1998–1999-es *Teoria do Direito* előadásaiban Neves elutasítja azt a feltételezést, hogy a jog teljes egészében egy absztrakt rendszerben létezik annak alkalmazása előtt. A konkrét ítélet részt vesz a jogi normativság megalkotásában. Az értelmezés, integráció és fejlesztés érdekeket, célokat és értékeket igényelhet, amelyek túlmutatnak a pozitív rendelkezések megfogalmazásán. Érvelése azonban a jogilag igazolt megvalósításra vonatkozik, nem pedig arra, hogy a bíró preferenciáit helyettesítse a jog helyett. PDFCOFFEE.COM

A fogalmi pont úgy magyarázható, hogy megkülönböztetjük az érvényes következtetést az igazolt jogi döntéstől. Tegyük fel, hogy egy elvont szabály azt mondja, hogy minden személy, aki X cselekvést hajt végre, felelősséget vállal Y-ben. A levonás megállapíthatja a következtetést, miután elfogadták az alapfeltevéseket. Önmagában nem tudja megállapítani, hogy a vitatott magatartás valóban X-be tartozik-e, alkalmazható-e kivétel, vagy hogy egy tekintélyes megfogalmazás állt-e ennek a körülménynek a lefedésére.

Ez különösen releváns a precedens szempontjából. Egy bíróság képes visszahozni egy korábbi ítélet nyelvezetét, és kifogástalan szillogizmust építeni anélkül, hogy félreérti az ítélet által megoldott jogi problémát. A formális konzisztencia tehát a precedenshez való hűség hiányos mértéke.

Ugyanez a megfigyelés figyelmeztetést ad a Neves túlzó értelmezéseire. Az elismerés, hogy az ítélet hozzájárul a joghoz, nem bizonyítja, hogy minden igazságszolgáltatási újítás legitim. A kérdés továbbra is fennáll, hogy az innovációnak megfelelő jogi alapja van-e, megfelelően reagál-e a vitára, és tiszteletben tartja-e az intézmény kompetenciáját. A bírói kreativitás olyan jelenség, amely igazolást igényel; elkerülhetetlennek nevezni nem válaszol az igazolás kérdésére.

Módszertani kezelése a jogtudománynak adott különleges helyet a jogrendszerben. *A Metodologia jurídica: problemas fundamentais* (1993) című művében, különösen a 155–157. oldalon, négy réteget különböztet:

Stratum	**A normatív hatalom jellegzetes alapja**
Jogi elvek	Alapvető normatív érvényesség
Előírt pozitív normák	Politikai-jogi hatalom
Jogtudomány	Stabilizált tapasztalat a konkrét ítélethozatalban, amely a helyesség feltételezését hordozza
Jogi tanítás	Saját földön alapuló racionalitása

A joggyakorlattól való eltéréseknek ellenérvelés terhének kell megfelelnie. A konkrét jogi probléma módszertani prioritást élvez, míg a rendszer és a probléma nem működnek egymással, nem pedig zárt deduktív hierarchiaként. Az analógia kezelése, különösen a 245–264. oldal, megkülönbözteti a jogi problémák közötti hasonlóságot attól a további ítélettől, hogy a megoldás átadása megfelelő. Az egyenlőség önmagában nem jelent elegendő anyagi kritériumokat ehhez az átruházáshoz. Razão

Ez az építészet hasznos az előzmény és tudományos érvelés közötti gyakran elmosódott különbség elemzéséhez. Egy akadémiai állítás rendkívül meggyőző lehet anélkül, hogy megbirtokolná egy elítélt jogi álláspont intézményi tekintélyét. Ezzel szemben egy bírói pozíció intézményi jelentőséggel bírhat, miközben sebezhető lehet erős kritikával szemben.

Az én értelmezésem szerint a modell a precedenst a tekintély köztes formájává teszi. Ereje nem magyarázható teljesen egy érv meggyőző jellegével, mert az ítélet valami további dolgot ad: egy intézményi megoldást, amelyet már egy konkrét vitával teszteltek. De ez az intézményi történelem nem teszi a határozatot mentessé a kritika alól.

A feltételezés megváltoztatja az igazolás szerkezetét is. Egy nélkül két versengő megoldást értékelhetnénk úgy, mintha egyiket sem fogadták volna el korábban. Az egyiknél egy javasolt eltérésnek meg kell magyaráznia, miért kellene folytonosságnak engednie. A korábbi döntés így befolyásolja az érvelő felelősség elosztását.

Ugyanakkor van egy kulcsfontosságú különbség aközött, hogy **ellenérvek elő kell** állni, és **aközött, hogy bizonyítani kell, hogy azok sikeresek**. Az első követelmény teljesíthető egy

ellenvéleményes magyarázat írásával. A második megköveteli az értékelési szabványt és egy olyan intézményt, amely képes alkalmazni. Sok múlik attól, mennyire megterhelő az értékelés.

A gyengén kezelt teher szinte bármilyen eltérést lehetővé tett, miután az indokokat kiszolgálták. Egy erősen kezelt teher közelítheti meg a kötelező betartást, különösen, ha a fellebbviteli bíróság rendszeresen elutasítja az álláspont újragondolására irányuló kísérleteket. A precedens gyakorlati tekintélye tehát az intézményi gyakorlattól és az erejtett elméleti leírástól függ.

Az analógiához való hozzáállása különösen értékes annak megmagyarázására, miért nem elegendő a tényszerű hasonlóság. A probléma-affinitás és az átvihető megoldás közötti különbség illusztrálására vegyük ezt a hipotetikát:

Egy korábbi ítélet megállapította, hogy egy kórház nem szerzett megfelelő beleegyezést egy eljáráshoz. Egy későbbi vita egy online szolgáltatás kiterjedt adatgyűjtésének nyilvánosságra hozatalát érinti.

Mindkét vita tájékozott engedélyezést igényel. Ez lehetséges kapcsolatot teremt, de több kérdést is nyitva hagy. A kórházi ítélet a testi integritás, az információs aszimmetria, a visszafordíthatatlan beavatkozás súlyossága vagy a beteg megtagadásának lehetősége vonatkozott? Ezek közül melyik szempont vonatkozik a digitális szolgáltatásra is?

Még ha a problémák eléggé összefüggnek is, a jogorvoslat nem feltétlenül kerül át. Az engedély nélküli orvosi beavatkozáshoz megfelelő kártérítés nem lehet megfelelő egy hibás online közzététel esetén. Az utóbbi bíróság ehelyett a beleegyezés érvénytelenítését, az eljárás megszüntetését vagy más, az alkalmazandó jog által alátámasztott jogorvoslatot is mérlegelheti.

A példa megmutatja, miért kell az analógiai érveléshez két értékelés:

1. A jogi szempontból releváns viták közötti kapcsolat azonosítása.
2. A javasolt következmény igazolása az új körülmények között.

Ez segít megkülönböztetni két különböző kifogást a precedens alkalmazásával szemben. Az egyik ellenvetés tagadja, hogy a korábbi eset releváns lenne. Egy másik elfogadja annak relevanciáját, de vitatja a megoldás javasolt kiterjesztését. Összemosítva a jogi érveket kevésbé pontossá teheti.

Véleményem szerint további következmény a precedens arányának megfogalmazásával kapcsolatos. Egy nagyon széles állítás képes megragadni egy olyan értéket, amelyet sok eset oszt meg, miközben túl keveset mond a megfelelő megoldásról. Egy nagyon szűk állítás annyira megőrizheti az eredeti körülményeket, hogy nem vezethet egy másik vitát. A feladat egy átruházható ok azonosítása megfelelő konkrétsági szinten.

Jogi egységről szóló értelmezése további alapot ad a precedens értékeléséhez. 1979-es esszéjében a jogrendszer egységéről Neves megkülönbözteti a stabilitást, a folytonosságot és az egységet. A stabilitás az intézményi integrációról szól; a folytonosság a biztonságról a történelmi változásokon keresztül; az egység a jogrend normatív szándékának koherenciájáról szól. Elutasítja az egyenlőség elvont általánosságra való visszaszorítását is, hangsúlyozva annak konkrét anyagi követelményeit. Ezek a megkülönböztetések lehetővé teszik a jogi rend számára, hogy alkalmazkodjon a fejlődéshez anélkül, hogy a fejlődést a széteséssel azonosítaná. PDF

Az analitikai előny az, hogy a következetesség, a kiszámíthatóság és az igazságosság külön-külön is értékelhető.

Egy döntéssorozat kiszámítható, de nehezen igazolható. Egy korrekciós ítélet javíthatja az igazolást, miközben ideiglenesen csökkenti a kiszámíthatóságot. Egy széttöredezett döntések tartalmazhatnak egyénileg védhető kimeneteleket, de nem nyújtanak koherens alapot a jövőbeli viselkedéshez.

Ez egy igényesebb jogi egység-koncepciót teremt, mint egyszerűen azt számolni, hogy a bíróságok milyen gyakran ismétlik ugyanazt a megfogalmazást. Az ismétlés egységességet teremthet anélkül, hogy bizonyítaná, hogy a megfogalmazás megfelelően kezeli a vonatkozó vitákat. Ezzel szemben néhány kimenetelbeli különbség jogilag jelentős eltérésekkel igazolható az ügyek között.

A nehéz kérdés az, hogy egy jogrendnek mennyi bizonytalanságot kell elviselnie, miközben egy megszokott álláspontot korrigál. Az állampolgárok ügyeiket a bírói értelmezések köré rendezik. Egy elmélet, amely figyelmes a lényegi igazolásra, ezért a változás költségeit is figyelembe kell vennie: támaszkodás, átmenet, egyenlőtlen bánásmód az idők során, és annak lehetősége, hogy egy állítólagos javulást később visszafordítanak.

Ezek a megfontolások nem állítják fel, hogy a meglévő precedensnek kellene érvényesülnie. Azt állítják, hogy a változtatás érvelésének többet kell értékelnie, mint az új eredmény közvetlen fölényét.

Neves konkrét intézményi alternatívát javasolt az *assento* helyett. A portugál Alkotmánybíróság 810/93-as ítélete visszaadja javaslatát az 1983-as monográfia záró oldalairól: egy "regime de liberdade jurisdicional justificada" – egy jogos igazságszolgáltatási szabadság rendszere, amelyet a Legfelsőbb Bíróság teljes ülésén keresztül koordinálnak.

Az a beszámoló szerint:

- A Legfelsőbb Bíróság szakaszai közötti eltérés teljes körű megfontolást indíthat.
- Az alsóbb bíróságok és a Legfelsőbb Bíróság szekciói megtartanák a teljes gyűlés pozícióitól való levonuló képességüket.
- Az elhagyáshoz konkrét indoklás lenne.
- Az alsóbb bírósági távozás megnyitná a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálatát.
- Ha egy Legfelsőbb Bírósági szakasz távozna, akkor teljes körű felülvizsgálatot indítana.

Ez egy jelentős intézményi javaslat, mert ötvözi a nézeteltérés képességét a gyakorlásának strukturált következményeivel. A távozó bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül egy megszokott álláspontot; annak eltérése kifejezetten elszámoltathatóság tárgyává válik.

A kortárs analitikus terminológiában ezt úgy jellemezném, mint egy próbálkozást, hogy indoklással és áttekintéssel összehangolást érjen el. Ez a jellemzés az enyém; nem szabad összetéveszteni az ő saját terminológiájával.

A javaslat legerősebb jellemzője, hogy egy eltérő döntést potenciálisan informatív hozzájárulásként kezeli. Egy alsóbb bíróság olyan körülményekbe ütközhet, amelyek egy korábban elfogadott álláspont gyengeségét tárják fel. Ha lehetővé teszi, hogy ezt a gyengeséget megfogalmazza, mechanizmust ad a jogrendszernek az új vitákból való tanuláshoz.

Ennek ellenére a hatékonysága több gyakorlati feltételtől függ. Az indokoknak elég egyértelműnek kell lenniük ahhoz, hogy értékelést lehessen lehessen. A vonatkozó döntéseknek hozzáférhetőnek kell lenniük. A fellebbezéseknek a gyakorlatban kell elérhetőnek lenniük, nem csupán a formális jogban. A felülvizsgálati bíróságoknak hajlandónak kell lenniük saját álláspontjuk újragondolására.

Van egy elosztási probléma is. Ha a korrekcióhoz költséges fellebbezés szükséges, a nagyobb erőforrással rendelkező felek aránytalanul képesek újraértékelést elérni. Egy formálisan nyitott precedensrendszer tehát gyakorlatilag egyenlőtlen maradhat.

Végül a teljes körű felülvizsgálat jelentős felsőbírósági hatalmat őriz. A bíróság eltörlése a kötelező absztrakt formulák kiadására nem feltétlenül veszi el annak képességét, hogy uralja a jogi fejlődést. Az ismételt fellebbviteli visszavonás jelentős gyakorlati konformitást eredményezhet. A bírói hatalom bármilyen értékelésének mind a formális normákihozó hatásköröket, mind a felülvizsgálat szokásos működését kell vizsgálnia.

A portugál alkotmányos vita feltárja, hogy Neves álláspontja eltért az Alkotmánybíróság többségi elfogadásától. A 810/93-as ítélet, amelyet 1993. december 7-én hoztak, alkotmányellenesnek találta a Polgári Törvénykönyv 2. cikkelyét, amennyiben általános kötelező erővel rendelkező doktrínát engedélyezett. A többség azonban egy módosított rendszert fontolgatott, amely a vonatkozó bírósági renden belül kötelező helyet foglal el, és továbbra is lehetséges a felülvizsgálat és az eljárási kihívás. Ezt a alkalmazkodást meg kell választani Neves javaslatától, amely kifejezetten indokolt távozást engedélyezett. tribunalconstitucional.pt

1994-es kommentárja, *Az O problema da constitucionalidade dos assentos*, bírálta az ítéletet. A későbbi 743/96-os ítélet kifejezetten válaszol arra az ellenvetésére, hogy a Bíróság újraépített egy törvényhozási rendszert és megsértette a törvényhozási szabadságot. A Bíróság válaszolt, hogy az újraértelmezést az érveléseiben kínálták, nem pedig az operatív döntés által erőltették. Az ilyen javaslatokat a legfelsőbb bíróság jogi fejlődéshez való hozzájárulásának részeként védte. Ez megalapozza a vitát, bár nem helyettesíti a teljes kommentárjának közvetlen vizsgálatát. tribunalconstitucional.pt

A nézeteltérés egy szélesebb kérdést vet fel: egy alkotmánybíróság korlátozhatja egy másik bíróság normatív hatáskörét, miközben egy alternatív intézményi kialakítást is javasol. A kérdés az, hogy az alkotmánybíróság alkotmányos korlátokat azonosít-e, értelmezi-e a meglévő jogszabályokat, vagy új megoldást tervez-e.

Az operatív döntés és a magyarázó érvelés közötti különbség számít. Egy javaslat nem bír ugyanazzal formális hatással, mint a kötelező végzés. Ennek ellenére az alkotmánybírósági érvelés jelentős intézményi befolyást gyakorolhat. Véleményem szerint egy javaslat hivatalos helyének azonosítása nem meríti ki annak gyakorlati következményeit vagy demokratikus legitimitását vizsgáló vizsgálatot.

A törvényhozási kronológia is óvatosságot igényel. A 329-A/95-ös rendelettörvény hatályon kívül helyezte a Polgári Törvénykönyv 2. cikkét, és lecserélte a régi teljes jogi mechanizmust. A meglévő *jogosítóknak* ruházta ki az új egyesítési rendelkezések szerinti ítéletek értékét, és a folyamatok előtt álló eljárásokra korlátozta a konkrét konfliktus megoldását. A 743/96-os ítélet később az érintett részleges alkotmányellenességet nyilvánította, amely általános kötelező érvényű hatással volt. Az 1996-os ítélet tehát az 1995-ös törvényhozási intézkedést követte. DR

Későbbi jogászati írása a precedenst a jog autonómiájával köti össze. 2012-es fejezetében, az "O 'Jurisprudencialismo'—Proposta de uma Reconstituição Crítica do Sentido do Direito" című fejezetében Neves kifejezetten jognormatív érvényesség mellett érvel, amely megkülönbözteti a politikai stratégiát, hatékonyságot és általános etikai érvelést. A 73–75. oldalon megkérdőjelezi, hogy a jogosság teljes egészében az alkotmányossággal azonosítható: hogy azonosítás átadhatja a jog anyagi tartalmát politikai projekteknek, és gyengítheti annak kritikus távolságát a hatalomtól. Elutasítja továbbá a jogi érvelés pusztán az általános etikai érvelés speciális eseteként való megértését. Ezek filozófiai érvek a jog jellegzetes normatív természetéről, nem pedig empirikus állításokról, miszerint az ítélkezés politikailag semleges. Estatuto

Az előzményelmélet esetében két következtetést vonnék fel.

Először is, az intézményi presztízs önmagában nem bizonyíthatja, hogy egy ítélet megalapozott jogi kritériumot biztosít. Egy bíróság álláspontját jogi válaszként kell értékelni. Hatékonysága, politikai népszerűsége vagy egy kívánatos program előmozdítására alkalmassága nem dönti el ezt az értékelést.

Másodszor, a precedenssel való egyetértés többre van szükség, mint egy preferált erkölcsi vagy politikai eredmény bejelentése. A kritikának meg kell magyaráznia, miért van megfelelő jogi alapja a javasolt alternatívának.

A demokratikus nehézség pontosan ebben a ponton jelenik meg. Ki azonosítja a jog autonóm értékeinek tartalmát? Ha ezeket az értékeket elsősorban bírák és jogtudósok fogalmazzák meg, az autonómia igénye megvédheti az állampolgárokat a politikai dominanciától, miközben növelheti a szakma hatalmát a vitatott közvélemény-választások felett.

Egy védő azt állíthatja, hogy a jogi intézményeket okok, örökölt anyagok, ellenséges részvétel és felülvizsgálat korlátozzanak. Ezek jelentős korlátok. De létezésük nem bizonyítja önállóan, hogy a szakmai ítélőképesség minden demokratikusan engedélyezett döntés felett érvényesüljön.

Úgy vélem, hogy két kérdésre külön válaszokat kell írni:

- Hogy egy ítélet jogi okokból védhető-e.
- Hogy a döntő intézménynek van-e joga az ügy ilyen módon és ilyen hatályos rendezésére.

Egy kiváló válasz az első kérdésre nem szüntetheti meg a másodikat. A demokratikusan engedélyezett hatáskör elosztása sem szünteti meg a kötelezettséget a gyakorlás igazolására.

Munkája folyamatos aktualitását más polgári jogi rendszerekkel kapcsolatban saját későbbi nyilatkozata is alátámasztja. Az 1983-as monográfia 2014-es újrakiadása aláírt bevezető magyarázatot tartalmaz, amely azonosítja a brazil tudósok kéréseit, akik a *súmulas vinculantes ügyben* foglalkoztak. Ez bizonyítja, hogy felismeri, hogy a régebbi portugál vita az eredeti környezetén túl is releváns maradt. Nem bizonyítja, hogy a monográfia elemzése Brazília későbbi eljárásjogi jogszabályait is elemezte. Compra Livros na Fnac.pt

Egy gondos összehasonlító alkalmazásnak meg kell vizsgálnia az intézmény tényleges kialakítását. Hasznos kérdések közé tartozik, hogy a kötelező érvényű javaslat továbbra is

kapcsolódik-e a megdöntett vitákhoz, mely eljárások teszik lehetővé az újraértékelést, hogyan vesznek részt az érintett felek között, és hogy a későbbi bírák felismerik-e a releváns különbségeket.

A terminológia hasonlósága nem elegendő. Két rendszer is alkalmazhat "kötelező precedenst", miközben a hatalom, a felülvizsgálat és az elszámoltathatóság elosztása nagyon eltérően eloszthatóó. Neves érvei keretet kínálnak ezeknek a különbségeknek a vizsgálatához; nem adhatnak automatikusan alkotmányos következtetést egy másik joghatóság számára.

Elemzésének fő erősségei a módszertani precizitás és az intézményi érzékenység. Értékelésem szerint három különösen értékes hozzájárulást tesz.

Először is arra irányítja a figyelmet, mi történik, amikor az ítéletekből indokokat vonnak ki. Az elbírált álláspont általános állítássá alakítása önmagában is jogi szempontból jelentős művelet.

Másodszor, tisztázza, hogy egy korábbi döntés hatásköre és annak kiterjesztésének megfelelősége külön kérdések. Egy ítélet tiszteletet érdemelhet, amíg a javasolt alkalmazása tévedés.

Harmadszor, a jogi fejlődést intézményi szervezést igénylőként kezeli. Az ésszerű szabadsághoz eljárásokat kell használni az eltérések azonosítására, a kritika értékelésére és a működőképes folytonosság fenntartására.

A fő nehézség az, hogy ezeket a felismeréseket elég meghatározott működési szabványokká alakítsák. A bíróságoknak tudniuk kell, mikor jogos egy megkülönböztetés, mikor győzi felül az ellenérv a folytonosságot, és mikor kell a felülvizsgálatnak befolyásolnia a megalapozott elvárásokat. Az itt vizsgált anyagok nem indokolják arra, hogy a Neves ügyhöz tulajdonítsanak egy teljes kortárs tanítást az arányazonosításról, a leendő felülbírálásról vagy a támaszvédelemről.

Feszültség van a jogi autonómia megőrzése és a demokratikus elszámoltathatóság magyarázata között is. Egy elmélet elutasíthatja mind a mechanikai alkalmazást, mind a politikai instrumentalizmust, miközben továbbra is megoldatlanul hagyja, hogy ki irányítsa a fennmaradt érdemi ítéleteket.

Általános értékelésem szerint a Neves egy erőteljes magyarázatot ad a precedensről, mint jogilag elrendelhető kontinuitásról. Maradandó értéke abban rejlik, hogy megköveteli mind a korábbi ítéletekből örökölt okokat, mind az intézményi hatalmat vizsgálni, amikor ezek kiterjesztése történik. Legigényesebb, megoldatlan kérdése, hogy az ésszerű, áttekinthető igazságszolgáltatási fejlődés biztosít-e elegendő ellenőrzést a bíróságok által megszerzett hatáskör felett.

Raimo Siltala precedensjog elemzései

Raimo Siltala jellegzetes hozzájárulása, hogy megvizsgálja, hogyan alakítják a bíróságok a korábbi döntéseket tekintélyes indokká a későbbi döntések számára. Munkája különösen hasznos, mert feltárja azokat a kérdéseket, amelyeket a "kötelező precedens" kifejezés gyakran megoldatlanul hagy: mi kap tekintélyt egy ítéletben, ki azonosítja ezt az tekintélyező elemet, hogyan értelmezik a későbbi bíróságok, és milyen korlátok irányítják a fejlődését.

Véleményem szerint a legerősebb hozzájárulása az értelmezési hatalom elosztásáról szól a precedenst létrehozó bíróság és az azt később használó bíróságok között. Az alábbi beszámoló elválasztja dokumentált álláspontjait az én példáimtól és kritikáimtól.

A vizsgálathoz kapcsolódó főbb munkák a következők:

Munkássága	Relevancia
Precedens elmélet: az analitikus pozitivizmustól a posztanalitikus jogfilozófiáig (Hart, 2000)	Központi osztályozása és filozófiai elemzése a precedensekről
"Prejudikaateista és tuomarin prejudikaatti-ideologiasta," *Lakimies* 97 (1999), 674–691. oldal	Finn cikk a precedensekről és bírói precedens ideológiáról
"Kinek igazsága, melyik ideológia?", *Ratio Juris* 16 (2003), 123–130. oldal	Tisztázza az igazságszolgáltatási ideológiát, a legitimitást és a precedens elméleti alapjait
Jog, igazság és értelem: Értekezés a jogi érvelésről (Springer, 2011)	Kidolgozza az értelmezés és igazolás szélesebb elméletét
"Normit ja konstruktiot oikeudellisessa päättelyssä," *Oikeustiede–Jurisprudentia* LII (2019), 249–308. oldal	Későbbi normák és doktrínai konstrukciók kezelése a jogi érvelésben

Megvizsgáltam a 2000-es könyv és a 2003-as cikk hozzáférhető elsődleges szövegeit, valamint a kiadó 2011-es könyv fejezet kivonatait és a szerző 2019-es cikk összefoglalóját. Az 1999-es cikk bibliográfiai részletei ellenőrizve vannak, de a teljes szövege nem volt hozzáférhető; Ezért nem tulajdonítok további érveket. Joggyakorlat

A "precedens ideológia" egy technikai fogalom, amely Siltala elemzésében szerepel. A 2003-as cikkben ezt egy szakmai keretrendszeren keresztül írja le a precedensek azonosítására, értelmezésére és felhasználására, kiterjesztve Alf Ross, Jerzy Wróblewski és H. L. A. Hart ötleteit. Ez az elfogadott jogi forrásokat és módszereket érinti; önmagában nem jelöli a bíró párthűségét. Precedens

Ez a különbség számít. Két, hasonló politikai meggyőződésű bíró nem érthet egyet abban, hogy egy korábbi ítélet tekintélyes szabályt, példamutató ténybeli összehasonlítást vagy olyan indokokat tartalmaz-e, amelyek súlya továbbra is újragondolásra alkalmas. Ezzel szemben, a különböző politikai meggyőződésű bírák megoszthatják a precedens-et, amely jelentősen korlátozza az ellenvéleményüket.

Elemzési célokra három kérdést választanék meg:

1. **Elismerés:** Mely korábbi döntések számítanak releváns jogi joghatóságnak?
2. **Értelmezés:** Milyen jogi jelentőségű állítást, ténybeli kapcsolatot vagy indokot kellene ebből kivonni?
3. **Korlátozás:** Mennyi szabadság marad egy későbbi bíróság számára, hogy elutasítsa, megkülönböztetze vagy felülvizsgálja ezt az anyagot?

Ezeket a kérdéseket külön kell megválaszolni. Egy legfelsőbb bírósági ítélet precedensként való elismerése nem határozza meg, hogy milyen széles keretben kell megfogalmazni az arányát. Egy arány azonosítása nem határozza meg annak erejét. Ha jelentős erőt adnak neki, nem bizonyítja, hogy minden látszólag hasonló vita beletartozik abba.

Vegyünk egy korábbi döntést, amely megtagadta a kizárási záradék végrehajtását. Precedenális jelentősége érintheti az összes kizárási záradékot, a nem megfelelően nyilvánosságra hozott záradékokat, fogyasztói szerződéseket, szokatlanul súlyos kockázatokat vagy ezeknek a körülményeknek egy adott kombinációját. Mielőtt a későbbi bíróság dönthetne arról, hogy követi-e a döntést, el kell döntenie, mit jelentene a követés.

A 2000-es könyv hat precedens ideológiai családot különböztet, amelyek tizenhárom változatot tartalmaznak. A központi osztályozás a 76–105. oldalon található:

Család	Jellemző variánsok vagy működés
Hivatkozás	Egy előre meghatározott tekintélyes válasz alkalmazása
Jogszabályok	Törvényhozási stílusú megfogalmazás vagy kötelező érdemű indokok
Magyarázat	Rekonstrukció szabályok, anyagi tények vagy lényeges okok alapján
Analógia	Modell szabályok, paradigmaesetek vagy modell indokok
Rendszerszintű konstrukció	Az alapvető okok rekonstrukciója
Újraértékelés	Újraértelmezett szabályok, újraértelmezett tények vagy újraértékelt indokok

A következményes, erkölcsi és intuitív ítélet további ellentétes kategóriákat kínál, nem pedig további precedens családokat. Siltala preferált irányultsága a kontextuális vitarendezés, különösen az analógia és megkülönböztetés, miközben a rekonstrukció és újraértékelés továbbra is elérhető. Joggyakorlat

A besorolás értéke egy kitalált példán keresztül tisztábbá válik. A következő alkalmazások az én illusztrációim vannak, nem pedig Siltala által tárgyalt esetek.

Tegyük fel, hogy egy legfelsőbb bíróság felelőssé nyilvánítja a vasúti üzemeltetőt, mert egy utas megsérült, miután a személyzet nem kommunikálta a ismert platformveszélyt. Egy későbbi ügy egy utast érint, amelyet egy repülőtéren nem ismert veszély okozott.

Egy már megegyezett választ kereső bíróság megkérdezheti, hogy a korábbi hatóság véglegesen megoldotta-e a jogi kérdést. Központi kérdése az lenne, hogy azonosítsa az autoritatív választ és az intézményt, amely képes tisztázni bármilyen bizonytalanságot.

Egy bíróság, amely az eredeti ítélet általános megfogalmazására koncentrál, alkalmazhat egy olyan állítást, mint: az üzemeltetőknek közölniük kell az ismert veszélyeket az utasoknak. A bejelentett javaslat szervezné a későbbi döntést, az új tényeket pedig annak feltételeihez viszonyítva értékelné.

Az eredeti döntést újraalkotó bíróság inkább azt vizsgálhatja, hogy mely körülmények alátámasztották valójában a felelősséget. Rendelkezett-e a vasútnak kizárólagos tudása? Észre tudta-e az utas ésszerűen felismerni a veszélyt? Olcsó és hatékony volt a kommunikáció? Az átdolgozás szűkebb állítást eredményezhet, mint ahogy az ítélet széles nyelvezete kezdetben sugallja.

Egy bírósági érvelés összehasonlító módon azonosíthatja a vasúti és repülőtéri helyzet közötti releváns hasonlóságokat és különbségeket. Mindkettő a közlekedési infrastruktúrára vonatkozik, de a hozzáférés, vezérlés, figyelmeztetés és utasmozgás rendszerei eltérhetnek. A korábbi döntés az összehasonlítást vezérelné anélkül, hogy az új ügy minden jellemzőjét előre meghatározná.

Egy rendszerszintű rekonstrukciót végrehajtó bíróság összekapcsolhatja a döntést más, információs felelősséggel, megbízhatósággal és intézményi kockázati kontrollral kapcsolatos ügyekkel. Olyan átfogó magyarázatot kereshet, amely képes egy szélesebb felelősségi területet szervezni.

Egy bíróság, amely újraértékeli a korábbi megközelítést, arra a következtetésre juthat, hogy a felelősség elosztásának módosítására van szükség. A figyelmeztető technológia megváltoztatása vagy az irányítás eltérő elosztása indokolhatja a tények vagy indokok átvizsgálását.

A példa azt mutatja, hogy a bíróságok ugyanazt az ítéletet idézhetik úgy, hogy jelentősen eltérő jogi műveleteket végeznek. Ezért egy hivatkozás hiányos bizonyítékot ad a módszertani folytonosságra. A kérdés az, hogy a korábbi döntés hogyan járul hozzá az érveléshez.

A besorolás különböző igazságszolgáltatási hatalom elosztását is feltárja. Ez az én értelmezésem az intézményi jelentőségéről.

Egy kanonikus megfogalmazásra épülő megközelítés a hatalomot az eredeti bíróságra összpontosítja. Ez a bíróság választhatja meg a nyelvezetének szélességét, és így megpróbálhatja irányítani a jövőbeli számos vitát.

A rekonstrukcióra helyezett szemlélet szerepet ad a későbbi bíróságoknak abban, hogy meghatározzák, mit döntött valójában az eredeti bíróság. Az eredeti ítélet továbbra is tekintélyes marad, de annak tekintélyes tartalma későbbi értelmezésben derül ki.

Az analógiai megközelítés a későbbi bíróságoknak adja fel a jogilag releváns hasonlóság azonosításának felelősségét. Rugalmassága javíthatja a körülményekre való figyelmet, miközben növelheti annak fontosságát is, hogy mely különbségek számítanak.

A rendszerszintű megközelítés lehetővé teszi a bíróság számára, hogy olyan elveket építsen fel, amelyek túlmutatnak egyetlen ítélet explicit érvelésén. Ez javíthatja a koherenciát, de egyben egy nehéz felelősségre vonási kérdést is felvet: hogyan lehet a javasolt indokrendszert az általa megmagyarázni kívánt anyagokkal összehasonlítva vizsgálni?

Az újraértékelő megközelítés növeli a későbbi bíróság képességét a korábbi döntés javítására. Ennek veszélye, hogy az újraértékelés nehezen lehet megkülönböztetni a preferált eredmény kiválasztásától.

Ezeket az elosztásokat figyelembe kell venni egy precedensdoktrína értékelésekor. Az erős precedens csökkentheti az alsóbb bíróságok mérlegelési jogkörét, miközben növelheti a legfelsőbb bíróság normatív hatóerejét. A rugalmas precedens csökkentheti az eredeti bíróság jövőbeli irányítását, miközben kiterjesztheti az értelmező bíróság mérlegelési jogkörét. Az igazságszolgáltatási hatalom összessége nem feltétlenül csökken, amikor a helye megváltozik.

Siltala finn viták konkrétvá teszik ezt az intézményi problémát. Kritizálja, hogy az absztrakt fejjegyzeteket önállóan tekintélyes előírásként kezelik, és az esetről esetre analógiát és megkülönböztetést részesíti előnyben, amelyet rekonstrukcióval egészít ki. Szélesebb kerete megköveteli, hogy a precedens hatásköre a jogrendszer forrás doktrínája által meghatározott korlátokon belül maradjon. Joggyakorlat

A jelenlegi intézményi kontextust meg kell különböztetni az 2000 körüli elemzésétől. A finn Legfelsőbb Bíróság jelenleg nem kötelező érvényű eljárásokat nevez, bár később hasonló jogi kérdéseket érintő esetekben általában követnek. Az alsóbb bíróságok távozhatnak; a Legfelsőbb Bíróság távozása egy kibővített kamarát vagy a teljes bíróságot jelenti. A publikált cím a döntés precedensként történő közzétételét magyarázó jogi kérdést jelöli. Legfelsőbb Bíróság

Egy fejjegyzet vagy ítélet cím értékes, mert segít az olvasóknak megtalálni a jogi kérdést. Az elemzési veszély akkor jelenik meg, amikor az összefoglaló csendben válik a jogi útmutatóvá.

Képzelj el egy címet, amely kimondja, hogy egy szakmai tanácsadó felelős a pontatlan információkért. Az ítélet érvelése kifejezett kötelezettségen, azonosítható támaszkodáson és korlátozott kedvezményezői csoporton alapulhat. Ha a későbbi olvasók általános felelősségi szabályként kezelik a címet, kiterjeszthetik a felelősséget olyan helyzetekre is, amelyeket a bíróság soha nem vett figyelembe megfelelően.

Az ellenkező hiba is lehetséges. Az olvasó annyira korlátozhatja az ítéletet a tényekhez, hogy elveszíti a képességét egy másik vitát irányítani. A precedens hatékony alkalmazásához ezek között értelmezés szükséges.

Az én értékelésem szerint az összefoglalóknak segíteniük kell a hozzáférést, miközben felelősséget kell mutatniuk az általuk összefoglalott döntés miatt. Rövidségük nem tudja megmutatni a jogi állítás szélességét. Ugyanígy az a tény, hogy egy ítélet konkrét vitából született, nem akadályozza meg abban, hogy általánosítható indokot támogassanak.

Ez egyben jogi oktatás és szakmai kompetencia kérdése. Ha az ügyvédek főként tömörített állításokból tanulnak precedenst, akkor már jártassá válhatnak az eredmények idézésében, miközben kevésbé jártas maradnak a viták összehasonlításában. Az ítéletek nagyobb elérhetősége nem eredményez automatikusan jobb precedens érvelést.

A jogi diskurzus kezelése többféle értékelést is megkülönböztet. A 2003-as cikkben a tekintély, a racionális igazolás és az empirikus legitimitás különböző pozíciókat foglal el. Megkülönbözteti továbbá az operatív ítéletet, a forrásokat és érvelést szabályozó mélyebb feltételezéseket, valamint a jogi jelentés filozófiai feltételeit. Ezek a szintek megakadályozzák, hogy a látható ítéletet jogi tekintélyének teljes magyarázataként kezeljék. Precedens

Ezek a megkülönböztetések hasznos kritikus keretrendszert támogatnak.

Egy ítéletet egy illetékes bíróság hozhat, de mégis gyenge érvelést tartalmazhat. Lenyűgöző érvelést tartalmazhat, miközben túllépi a bíróság megfelelő hatáskörét. Kielégítheti a szakmai elvárásokat, miközben az érintett állampolgárok számára nehéz megérteni.

A három értékelést nem szabad összeomlik:

Értékelés	**Központi kérdés**
Intézményi hatalom	Jogosult volt ez a testület ilyen jogi hatással dönteni?
Racionális igazolás	A magyarázatok megfelelően alátámasztják az eredményt?
Társadalmi legitimitás	A döntés és annak igazolása elfogadást követel az illetékes közösségben?

Kritikám az, hogy az egyik cím alatt elért siker túl könnyen helyettesítheti a másik kategóriás vizsgát. Az intézményi presztízs elriaszthatja az érvelés vizsgálatát. A részletes érvelés elhomályosíthatja a megoldatlan kompetenciás kérdést. A közvélemény elfogadása elrejtheti az egyenlőtlen lehetőségeket a doktrína alakításában való részvételre.

A társadalmi legitimitás különösen kétértelmű. Az elfogadás tükrözheti a megállapodást, szakmai bizalmat, az elérhető alternatívák hiányát vagy egyszerűen a megalapozott értelmezés megkérdőjelezésének képtelenségét. Ezért további vizsgálat nélkül nem tudja megteremteni a demokratikus legitimitást.

Siltala kritériumokat javasol a precedens gyakorlat minőségének értékelésére. 2003-as újrafogalmazása megfelelő tényszerű és normatív információkat, tisztességes kiszámíthatóságot, az eredeti doktrínával összhangban lévő doktrínát, szakmai elkötelezettségeket és készségeket, az alapvető igazságosság és méltányosság tiszteletét, valamint az érvelés integritását. Ezek inkább egy működő gyakorlat iránti törekvések, nem pedig egy mechanikus ellenőrzőlista, amely meghatározza, hogy minden hibás ítélet jogilag eltűnik-e. Precedens

Minden kritérium egy egyedi gyakorlati problémát vet fel.

A megfelelő információ arra vonatkozik, hogy a későbbi olvasók megértik-e a körülményeket és az érvelést. Egy tömör ítélet elrejtheti az eredmény alapját. Egy túl hosszú ítélet eltemetheti azt bizonytalan státuszú állítások közé.

A kiszámíthatóság arra vonatkozik, hogy a résztvevők ésszerűen képesek előre jelezni, hogyan fogják használni a korábbi döntéseket. Hatással van a döntések közzétételére, az értelmezési módszerek stabilitására és a kitérések magyarázata.

Az eredeti doktrínával összhangban van a bíróságok azzal a fellépéssel, hogy a bíróságok megadják-e azt a hatáskört, amelyet jogrendjük enged. A gyakorlati befolyás és a formálisan engedélyezett erő külön vizsgálatot igényel.

A szakmai kompetencia arra vonatkozik, hogy az ügyvédek és bírák képesek felismerni az arányokat, összehasonlítani a vitákat és magyarázni a különbségeket. Egy kifinomult doktrína nem tudja kompenzálni a rossz végrehajtást.

A méltányosság megköveteli a figyelmet azokra az emberekre, akiknek viselkedését és elvárásait a doktrína érinti. Egy formálisan koherens esetsorozat olyan következményeket vehet, amelyek lényegi vizsgálatot igényelnek.

Az integritás azt jelenti, hogy az indokokat következetesen használják-e. Egy bíróság, amely szűk értelmezéseket alkalmaz a kényelmetlen precedensek elkerülésére, és széles értelmezéseket alkalmaz a kényelmes precedensek bővítésére, igazolnia kell az aszimmetriát.

Véleményem szerint ezek a szempontok a leginkább tartós értékeléshez szükséges kérdésekként működnek. Ha ezeket formális tanúsításra redukálnánk, megismételné azt a veszélyt, amelyet ezek segítenek azonosítani: egy bemutatott formula helyettesítését egy vizsgált gyakorlat helyett.

Válasza a bírálás politikai kritikájára szándékosan korlátozott. Siltala "Kinek igazsága, melyik ideológia?" című művében elismeri, hogy Duncan Kennedy rosszhiszemű kihívása nem bizonyítható vagy cáfolható. Megtartja a jogi érvelés analitikus értelmezését, miközben az intézményi teljesítményt és legitimitást relevánssá teszi annak védelmében. Elutasítja továbbá az idealizált bírói képességre való támaszkodást egy korlátlan indokrendszer felépítéséhez. Precedens

Ez elkerüli az értelmezési nézeteltéréstől arra a következtetést, hogy a jogi érvelés nincs korlátozó ereje. A nézeteltérés azért fordulhat elő, mert jogi anyagok több védhető értelmezést engednek le. Előfordulhat azért is, mert a bírák ezeket az anyagokat stratégiailag használják. A nézeteltérés létezése nem határozza meg, melyik magyarázat alkalmazható.

Ugyanakkor a jogi hűségre vonatkozó szakmai állítások nem tudják megoldani a kérdést. A bíróság indokait meg kell vizsgálni az ellentétes hatóságok kezelésével, az ügyek közötti következetességével és döntéseinek intézményi következményeivel összefüggésben.

Egy hasznos empirikus vizsgálat összehasonlítaná egy bíróság bejelentett módszertanát a precedensek tényleges kezelésével. Felismeri a különbségeket, amikor az egyik peres fél javára, de figyelmen kívül hagyja az egyenértékű különbségeket, amikor az egy másikat támogat? Magyarázza-e a doktrína változásait? Stabil marad-e a megközelítése a politikailag jelentős, hétköznapi viták között?

Ezek az én javasolt értékelési módszereim. Ezek megmutatják, hogyan segíthet Siltala fogalmi kerete a kutatást anélkül, hogy úgy tennék, mintha maga a keretrendszer bizonyítaná, mi motiválja a bírákat.

Bírálati értelmezésével kapcsolatos kritikája különösen releváns a jogtudományi probléma szempontjából. A 2000-es könyvében kifejezetten figyelmeztet, hogy a nem megfelelően ellenőrzött konstruktív értelmezés egy *Rechtsstaatot Richterstaat-ká* változtathat: bírók által irányított államgá. Joggyakorlat

Ez a figyelmeztetés jelentős, de nem szabad azzal kiterjeszteni, hogy teljes empirikus elméletet nyújt a kortárs jogtudományról.

Az én értelmezésem szerint a veszély két úton is kialakulhat. Egy legfelsőbb bíróság kiterjedt potenciális kiterjedést adhat ítéleteinek. Alternatívaként az értelmező bíróság igényt gyakorolhat arra, hogy feltárja a kifejezett jogi anyagok mögötti elveket, és ezeket az elveket használja a kimenetelek meghatározására egy nagy területen.

A második út különösen nehezen kontrollálható, mert a bíróság a fejlesztést úgy mutatja be, mint a meglévő jogi koherencia feltárását. Az intézményi kérdés továbbra is az, hogy megfelelően alapozott elvet azonosít-e, vagy engedélyezi-e saját preferált rekonstrukcióját.

Egy kontextuális módszer segíthet azzal, hogy figyelmet igényel a vitára, a korábbi döntésekre és a hosszabbítást támogató okokra. Ennek ellenére a kontextuális érvelés nem automatikusan szerény. Egy egyenként igazolt kiterjesztéssorozat összesített mértékben kiterjedt jogi átalakulást eredményezhet.

Ezért a demokratikus értékelésnek az összesített hatásokat és az egyéni döntéseket is meg kell vizsgálnia. Az érvelő ítélethozatal fontos elszámoltathatósági formát biztosít, de nem válaszol önállóan minden kérdésre a bírói normák kidolgozásának megengedett keretéről.

A jogi érveléssel kapcsolatos későbbi munkák szélesítik az értelmezés értelmezését. A szerző Law, Truth, and Reason *című absztraktjaiban* Siltala tíz elemző keretet dolgoz ki, és támogatja a jogszerűség és racionalitás vizsgálatát. A jelentés- és igazságértékeléseket az elfogadott kerettől függőként kezeli. A koherensségi viták elutasítja a pusztán a kijelentések közötti kapcsolatok számolását, és egy közös narratív struktúrába tartozó minőségi illeszkedésük magyarázatát keresi. Springer Nature Link

A precedens szempontjából az a relevancia, hogy az autoratív anyagokról szóló megállapodás nem garantálja a megegyezést a szervezésükről.

Számos döntés magyarázható szerződéses szabadsággal, a támaszkodás védelmével, információs aszimmetriával vagy a kockázat elosztásával. A versengő magyarázatok mindegyike az anyag egy részét figyelembe veheti. Az értelmezési feladat magában foglalja egy olyan beszámoló kiválasztását, amely megfelelően kezeli a kényelmetlen döntéseket és a támogatókat.

A koherencia külső ellenőrzést is igényel. Egy bíróság nagyon rendezett magyarázatot alkothat azzal, hogy kizárja a problémás hatóságokat, vagy mesterségesen szűken formálja jelentőségét. Egy belső elegáns beszámoló tehát nem lehet meggyőző a jogi gyakorlat leírásaként.

Az én értékelésem szerint a koherenciát igényes igazolási teljesítményként kell kezelni. Nem bizonyítható azzal, hogy azt állítják, hogy a kedvelt értelmezés teszi a rendszert koherenssé.

2019-es cikke hozzáadja a doktrinális konstrukciók szerepét. Szerző összefoglalója azt állítja, hogy az ítélethozatal ötvözi a törvénybe hozott vagy igazságszolgáltatási normákat a tudományos konstrukciókkal és jogi konvenciókkal. Ezért a jogi érvelés konstruktív azon a kategórián, amelyeken keresztül a vitát megértik. EDILEX

Ez egy további szakmai hatalom területét vezeti be. A precedens olyan fogalmakon keresztül működik, mint a beleegyezés, támaszkodás, okság, felelősség és jogi személyiség. Ezeknek a fogalmaknak a szerkezetéről szóló döntések befolyásolhatják az eredményeket, mielőtt a bíróság kifejezetten megkérdezi a precedensek követését vagy elhagyását.

Például egy hibás beleegyezésnek minősített vita meghívhat egy hatóságcsoportot. Ugyanazok a körülmények, amelyeket félrevezető információnak vagy alkujoggal való visszaélésnek minősítenek, egy másik csoportot is meghívhatnak. A besorolás segít meghatározni, mely precedensek válnak láthatóvá, és melyek irrelevánsak.

Ez nem teszi önkényessé a doktrinális kategóriákat. Fontossá teszi azok igazolását. Ezért a precedens gyakorlat teljes értékelésének mind a kinyert jogi állítást, mind a vita koncepcionális értelmezését kell vizsgálnia, amelyre alkalmazzák.

Hannu Tapani Klamilla közösen írt kapcsolódó bejegyzések megkülönböztetik az eredmény elérését, annak magának igazolását, és másoknak való igazolást. A jogi indukció kezelése elismeri az egyes szabályoktól vagy döntésektől általánosabb állítások felé való elmozdulást is. Ezek a hozzájárulások támogatják a figyelmet arra, hogy a jogi következtetés és annak nyilvánosan felajánlott igazolása közötti különbség van. Tieteen termipankki

Siltala elemzésének fő ereje abban rejlik, hogy képes rejtett módszertani döntéseket vizsgálhatóvá tenni. A bíróságot arra kérhetik, hogy azonosítsa, mit vesz el egy korábbi ítéletből, miért van ez az elem hatásköre, hogyan alkalmazható az új vitára, és mi indokolja bármilyen módosítást.

Fő nehézsége az operatív meghatározás. A besorolás magyarázza a lehetséges megközelítéseket; önmagában nem dönti el, mely ténybeli különbségek számítanak, milyen széles a arány, vagy mikor nyomja felül a korrekció a folytonosságot. Ezek az ítéletek további jogi és intézményi érveket igényelnek.

Az végső alapok filozófiai vizsgálata hasonló korlátot jelent. Az a tudatosság, hogy a jogi jelentés a gyakorlatoktól és feltételezésektől függ, javíthatja az intellektuális őszinteséget. Ez nem feltétlenül jelent további kritériumot egy adott vitatott ügy eldöntéséhez.

Az Ön szélesebb körű aggodalmához a bírói hatalom bővítésével kapcsolatban Siltala különösen értékes abban, hogy megmutassa, hol kell kontrollt keresni: a precedensek megalkotásában, azok későbbi értelmezésében, a vitákat szervező szakmai kategóriákban, valamint az eltéréseket értékelő intézményekben. **A döntő kérdés az, hogy ezek az ellenőrzések hatékonyak maradnak-e, mivel a bírói értelmezés összességében megszerezi a jogot átalakító hatalmat.**

Svein Eng precedensjog elemzései

Svein Eng munkája különösen értékes annak vizsgálatában, hogyan működik a bírói hatalom korábbi döntések értelmezésén és magának a jogi érvelést szabályozó szabályokon keresztül. Véleményem szerint legfontosabb hozzájárulása abban rejlik, hogy gyakran külön vizsgált kérdéseket összekapcsol: egy precedens tartalmának azonosítása, gyakorlati hatásának magyarázata, és a jogi forrásnormák meghatározásának joghatóságának igazolása.

Egy gondos beszámolónak meg kell különböztetnie történelmi leírásait, fogalmi érveit, empirikus hipotéziseit és normatív javaslatait. Emellett meg kell választania közvetlen precedens tanulmányait a szélesebb filozófiai munkájától, amely eszközöket biztosít precedensális érvek elemzéséhez.

A fő témájú művek, amelyek ehhez a beszélgetéshez kapcsolódnak:

Munkássága	**Megjelenés**	**Relevancia**
"Precedens Norvégiában"	MacCormick és Summers, *Precedensek értelmezése* (1997), 189–217. oldal	A norvég gyakorlat történelmi beszámolója
"Eltérések a precedenstől" Robert S. Summers-szel	Ugyanaz a kötet, 519–530. oldal	Az elhagyás és az intézményi ellenőrzések összehasonlító vizsgálata
"Az angol és norvég jog precedens doktrínája – néhány közös és specifikus jellemző"	*Scandinavian Studies in Law* 39 (2000), 275–324. o.	Közvetlen összehasonlító és fogalmi tanulmány
"Alkalmazható-e a precedens doktrínája a jogforrások doktrínájával kapcsolatos bírósági érvekre?"	Az angol változat a *The Rational as Rational? című műben,* (2000), 483–502. oldal; Norvég eredeti, 1997	A jogi módszertani precedensek reflexív problémája
A nézeteltérés elemzése – különös tekintettel a jogra és a jogelméletre	2003	Keretrendszer az érvelő nézeteltérések megkülönböztetésére
Rettskildelærens grunnlag	2022	A jogi forrás doktrína alkotmányos alapjai

Az alábbi vita a összehasonlító cikk teljes szövegeire és a releváns 1997-es fejezetekre épít. A módszertani precedenss esszé esetében a hozzáférés csak a nyitányra és a részletes tartalomra korlátozódott; a 2022-es könyv esetében a kiadó központi téziseinek nyilatkozata elérhető volt.

Ezek a korlátok különösen fontosak, amikor Engs későbbi alkotmányos érvelésének pontos keretét rekonstruáljuk.

Összehasonlító elemzése a precedens értelmezését önmagában is vizsgáló tárgyává teszi. A 2000-es tanulmányban Eng elválasztja a doktrinális megfogalmazásokat a tényleges bírói érveléstől. Megkülönbözteti az eredeti bíró által használt arányt egy később rekonstruált szélesebb szabálytól. A tényleírások alulértékelik ezt a szabályt; az analógia iránymutatásokon keresztül is működhet. A kötelező megfontolás kötelező mérleget vagy kötelező következtetést jelenthet. Az precedensbeli befolyás fokozatos súlyt foglal magában, beleértve a hierarchiát, egyhangzottságot, későbbi elfogadást, ésszerűséget, megváltozott körülményeket és pontosságot. Az angol–norvég konvergencia egy hipotézis, ahol az angol alacsonyabb szintű bíróságokra vonatkozó erősebb korlátozások továbbra is jelentősek. A deklarációs nyelvezet elrejtheti a bírói döntéseket. Azt is feltételezi, hogy a merevség, a munkaterhelés és a visszafordítástól való félelem elősegíti a ténybemutatások eredményvezérelt igazítását – ezt a gyakorlatot elítéli, mert károsítja a kiszámíthatóságot és a bizalmat. Joggyakorlat

Ennek az elemzésnek a jelentőségét egy eredeti hipotetikus példa világosabbá teszi. Tegyük fel, hogy egy bíróság felelősnek tartja a gyártót, miután a fogyasztót egy rejtett hiba miatt sérült meg egy zárt termékben. Egy későbbi ügyvéd többféleképpen fogalmazhatja meg a korábbi döntést:

Lehetséges megfogalmazás	Lehetséges elérés
A gyártók felelősek a zárt termékek rejtett hibáiért	Egy viszonylag specifikus termékkategória
A gyártóknak adója van előre látható fogyasztóknak, akik ésszerűen nem tudják ellenőrizni a termékeket	Egy szélesebb kategória, amely a előreláthatóság és ellenőrzés köré szerveződött
Azok a szereplők, akik előre látható kockázatot teremtenek, kötelességgel járnak azoknak a személyeknek, akik nem tudják megvédeni magukat	Egy potenciálisan kiterjedt elv, amely több jogi területen is átível

Mindhárom megfogalmazás magyarázhatja az eredeti eredményt. Következményeik a későbbi vitákra jelentősen eltérnek.

A későbbi bíróság, amely szoftvert, pénzügyi szolgáltatásokat vagy orvosi eszközöket érintő ügyet dönt, nem csak bizonyítania kell, hogy a korábbi felperes nyert. El kell magyaráznia, hogy a tények és az okok közötti kapcsolat folytatása jár meg.

Elemző következtetésem az, hogy a precedens legalább két különálló igazolási terhet tartalmaz. Az egyik a korábbi szabály javasolt megfogalmazására vonatkozik. A másik pedig arra vonatkozik, hogy ezt a szabályt az új vitába vigyék. Egy meggyőző érv egyik szakaszban nem automatikusan mentesítheti a másikat.

Például egy tágabb megfogalmazás hűen kifejezheti az eredeti bíró nyelvezetét, de túlmutat a vizsgált ténybeli problémán. Ezzel szemben egy szűkebb megfogalmazás védhetőbb intézményi értelmezést kínálhat, miközben eltér a bíró látszólagos ambícióitól. Ezek a lehetőségek fontossá teszik annak megállapítását, hogy egy ügyvéd korábbi indoklást jelent-e, több döntést szervez-e, vagy további fejlesztést javasol.

Ez nem jelenti korlátlan értelmezési szabadságot. A törvényi kontextus, a ténylegesen bemutatott érvek, szakmai normák és a befolyás kizárhatja a hihetetlen rekonstrukciókat. A fontos kérdés az, hogyan működnek ezek a korlátok, és mennyi választási lehetőség bírja túl őket.

A jogi kötelezettség és a gyakorlati meghatározás közötti különbség központi a beszámolójának értékelésében. Fő kritikám, hogy az alkalmazandó precedens azonosításának bizonytalansága önmagában nem szünteti fel annak követésére vonatkozó kötelezettséget.

Vegyünk egy intézményi szabályt, amely előírja, hogy a bíróságnak kövesse az adott fellebbviteli döntést. Jelentős nézeteltérések lehetnek az alkalmazhatóságról. Mindazonáltal, miután az alkalmazhatóság megállapítható, az elsőfokú bíróság személyes értékelése a korábbi döntés érdemeiről jogilag nem lehet elegendő a kihagyás indokolásához.

Ezért három kérdésnek külön kell maradnia:

- Milyen javaslatot támaszt a korábbi döntés?
- Ez az állítás szabályozza a jelenlegi vitát?
- Melyik intézménynek van hatásköre arra, hogy elhagyja ezt?

Egy érvelő súlyú modell megvilágíthatja az első két kérdést. A harmadik a kompetenciát és a hiba következményeit is érinti.

Ez a különbség azért számít, mert egy érv intellektuálisan is erős lehet anélkül, hogy intézményileg elérhető lenne egy adott bíróság számára. Egy alsóbb bíróság súlyos hibát találhat egy fellebbviteli precedensben, de nincs hatásköre annak kijavítására. Ezzel szemben egy legfelsőbb bíróság jogosult lehet újragondolni egy precedenst, miközben szokatlanul megterhelő igazolási teher áll előtte.

Az Eng elemzésének legerősebb alkalmazása szerintem az, hogy vizsgálja az értelmezési munkát, amely a bíróság kinyilvánítja magát kötöttnek. További intézményi magyarázat szükséges annak magyarázására, hogy mely választások maradnak megengedettek utána.

Norvég fejezete fontos történelmi dimenziót ad. Az 1997-ben leírt gyakorlatban a Legfelsőbb Bíróság felülmúlhatta saját precedenseit, míg az alsóbb bíróságok döntéseit gyakorlatilag meghatározóként kezelték. Eng azt is megjegyezte, hogy a plenar eljárási jogszabályok előírják a hatáskör betartását és felülbírálását anélkül, hogy függetlenül megállapítanák normatív alapjait. Írása bírálta a rejtett módosításokat kihagyással, megmagyarázhatatlan ténybeli különbségekkel, újraértelmezéssel és ténybeli korrekcióval. Ezek történelmi megállapítások, nem a norvég jog 2026-os nyilatkozata. Precedens

Egy intézményi következmény, amelyet önállóan érdemes megfogalmazni, hogy a korrekció csúcspontján koncentrálva különösen fontos lehet a fellebbviteli felülvizsgálathoz való hozzáférés.

Tegyük fel, hogy két peres fél ugyanazzal a megkérdőjelezhető precedennsel néz szembe. Az egyik finanszírozhatja a hosszan tartó pereskedést, és a legfelsőbb bíróság megítélését; a másik nem. Ha az alsóbb bíróságoknak nagyon korlátozott a korrekciós szabadsága, a szabály megkérdőjelezésének lehetősége egyenlőtlenül oszlik el.

Ez nem bizonyítja, hogy az alsóbb bíróságoknak általános felülbíráló jogkört kellene kapnia. Az ilyen hatáskörök megosztottságot és bizonytalanságot okozhatnak. Ez azt mutatja, hogy a precedens teljes értékelése figyelembe kell venni a felülvizsgálathoz való hozzáférést a formális egyenlőséggel együtt a törvény előtt.

Az eljárási feltételek meghatározzák, ki részesül a doktrinális korrekció előnyeitől. Ezért a precedens rendszer stabilitása és működésének igazságossága külön értékelést igényel.

A közösen írt tanulmány a távozásról intézményi keretbe helyezi a korrekciót. Summers és az Eng az eredeti hibát, elavulást és megváltozott erkölcsi vagy társadalmi megértést jelöli ki lehetséges okokként a távozásra, miközben elismerik, hogy egyes változtatások törvényhozást igényelnek. Beszélgetésük magában foglalja a jelentést, fellebbviteli felülvizsgálatot, különleges bírósági eljárásokat, igazolást, ellenvéleményeket és tudományos kritikát mint kontrollokat. Nem mértékszerűsítették az összehasonlító távozási arányokat, és a fejezet kifejezetten kizárta az alkotmányos precedenseket a lényegi keretéből. Precedens

Ez hasznos analitikai különbséget támaszt a javasolt korrekció lényegi minősége és az eléréshez használt eszközök legitimitása között.

Egy bíróság javasolhat egy kívánatos szabályt, de intézményileg nem megfelelő úton haladhatja tovább. Ugyanígy egy eljárási szempontból megfelelő döntés megőrizheti a lényegileg hibás szabályt. Bármelyik helyzet értékelése több megtehető, mint hogy megkérdezzük, igazságos-e a végső kimenetel.

Saját értékelésemhez a központi kérdések:

Kérdés	**Mit tesztel?**
Milyen hibát érdemes újragondolni?	A lényegi indoklás
Melyik bíróság változtathat?	Intézményi kompetencia
Milyen realiance alakult ki?	A zavaró költségek
Mennyire nyíltan magyarázzák el a változást?	A nyilvános elszámoltathatóság
Tud válaszolni egy másik intézmény?	A korrekciós erő elosztása

Ezeknek a megfontolásoknak akkor is különállónak kell maradniuk, ha találkoznak. A megbízhatóság indokolhatja egy tökéletlen szabály ideiglenesen megtartását. A súlyos kár indokolhatja a sürgős korrekciót. Egyik levonás sem következik automatikusan precedens létezéséből.

A jogi tudomány hozzájárulása is megérdemli a figyelmet. Az akadémiai rekonstrukció javíthatja a koherenciát, de egyidejűleg növelheti egy döntés észlelt hatókörét. Egy tudós, aki szórványos ítéleteket általános doktrínává szervez, értelmező műveletet végez, amely intézményi következményekkel járhat. Az ebből született doktrínának nyitva kell maradnia a szöveges alapja, ténybeli elérése és alkotmányos igazolása miatt.

Eng módszertani precedens kérdése mélyebb problémát vet fel: vajon a precedens maga a precedens tekintélyét állapítja meg? 1997/2000-es esszéjének hozzáférhető nyitánya egy reflexív szerkezetet azonosít. A norvég jogászok gyakran a Legfelsőbb Bíróság gyakorlatát használják a jogi forrás módszertanának alapjaként, miközben maga a módszertan tartalmazza az ítéletek használatát szabályozó doktrínát. A tartalom megkülönbözteti a relevanciság,

kivonás és súly kérdéseit az alapoktól, politikával, esetjoggal, jogalkotással és tudományos munkákkal kapcsolatos kérdésektől. A rendelkezésre álló anyag nem indokolja az esszé minden következtetésének tulajdonítását neki. JSTOR

Hogy önállóan szemléltesítsük a tételeket, képzelj el egy Legfelsőbb Bírósági ítéletet, amely kijelenti, hogy a törvényhozási előkészítő anyagoknak kevesebb súlyt kellene kapnia, mint egy bevált igazságszolgáltatási doktrína.

Az ítélet egy adott vitát old, de módszertani javaslata számos jövőbeli vitát befolyásolhat. Megváltoztatja azokat a feltételeket, amelyek között a törvényhozási és bírói anyagok érvényesek.

Két különböző érvet is felhozhatunk:

1. A módszertani javaslat elfogadásra érdemel, mert a Legfelsőbb Bíróság bejelentette.
2. A Legfelsőbb Bíróság módszertani javaslatai elfogadásra érdemelnek, mert az elfogadott módszertan hatáskört ad rájuk.

Hacsak nem adnak valamilyen további alapot, minden állítás úgy tűnik, támogatja a másikat.

A probléma különösen jelentős, ha a módszertan az intézmények között oszt hatalmat. Az értelmezési prioritásról szóló szabály erősítheti a bírói befolyást sok területen anélkül, hogy bármelyik területen feltűnő tárgyi újítást jelentene be.

Az elemzésem három lehetséges alapot választ meg:

- **Szakmai gyakorlat:** a módszer tartós elfogadással valósul meg.
- **Intézményi kompetenciá:** a jogi rend felhatalmazza a bíróságot ezen a módszer meghatározására.
- **Lényegi igazolás:** a módszert olyan szempontok védik, mint a bizonyosság, egyenlőség vagy demokratikus elszámoltathatóság.

Ezek az alapok megerősíthetik egymást, de különböző kérdésekre válaszolnak. Az elfogadás társadalmi tényt teremt. A kompetencia a jogi hatalommal foglalkozik. A lényegi igazolás értékeli a megállapodás érdemeit.

Egy kielégítő elméletnek el kell magyaráznia, hogyan működnek ezek a kapcsolatok, nem pedig a korábbi bírósági gyakorlat idézése mindhárom megoldás megoldására szolgál.

A 2022-es könyv élesebben fogalmazza meg az alkotmányos kérdést. A kiadó beszámolója szerint Eng két központi tézist képvisel: a bíróságoknak nincs eredeti hatáskörük a jogi források normák meghatározására; és a forrás doktrína alapvető szerkezete alkotmányos előírásokat tükröz, közvetlenül vagy köztes kapcsolatokon keresztül. Megkérdőjelezi azt a megvett nézetet, hogy az igazságszolgáltatási gyakorlat adja annak alapját, súlyos ellentmondásokat és elfogadhatatlan politikai és jogi következményeket állítva. Ez megerősíti bejelentett álláspontját, miközben a teljes könyv részletes érveit és kvalifikációit az itt elérhető anyagon kívül hagyja. Fagbokforlaget

Az én értelmezésem az intézményi tétekről az, hogy ez a megközelítés megköveteli a bíróságokat, hogy magyarázzák módszertani hatáskörük alapját azon túl, hogy gyakorolták azt.

Ez a megkülönböztetés jelentős igazságszolgáltatási értelmezést is magában foglalhat. Egy intézmény alkotmányos kiosztáson keresztül kiterjedt hatáskörrel rendelkezhet anélkül, hogy korlátlan jogkörrel rendelkezne ezeknek a hatásköreknek saját meghatározására.

Ez a megközelítés egy igényes kérdést is felvet: pontosan meghatározhatják az alkotmányos eligazítások a jogi érvelés részletes szabályait?

Egy alkotmány megállapíthatja a törvényhozási hatáskört és bírói felelősséget, miközben megválaszolatlanul hagyja a felkészítő anyagok, a szokásos gyakorlat, korábbi ítéletek vagy gyakorlati következményekkel járó megfontolások pontos súlyát. Az alkotmányos szerkezettől a részletes módszertani normákhoz való átlépés közbenső érveket igényel.

Több lehetőség is védhető:

- Néhány módszertani szabály szorosan követi a kompetencia kifejezett elosztását.
- Mások az intézményi funkciók ésszerű következményeit képviselik.
- Mások szakmai gyakorlaton keresztül fejlődnek az alkotmányban engedélyezett határokon belül.

A döntő kérdés az, hogy a gyakorlat hol értelmezi a meglévő allokációt, és hol változtatja meg ezt az elosztást.

Az eredeti nehézség ismétlődése is előfordulhat. Ha a bíróságok értelmezik módszertani hatáskörük alkotmányos alapját, az értelmezésük ismét segíthet meghatározni saját hatalmuk határait. Egy alkotmányos alap korlátozhatja ezt a folyamatot, de pusztán az alkotmány alkalmazása nem határozza meg, mennyire lesz hatékony a korlátozás.

Ezért egy kidolgozott értékelésnek meg kell vizsgálnia az alkotmányos érv specifikusságát, a törvényhozási válasz szerepét, valamint a független kritika elérhetőségét.

Az igazságszolgáltatási hatalom tanulmányozásában ez különösen eredményes kutatási irány. Figyelmet fordít azokra a döntésekre, amelyek szabályozzák a jogi anyagok kezelését – olyan döntésekre, amelyek összesített politikai jelentősége meghaladhatja közvetlen lényegi hatásukat.

Eng szélesebb munkája a nézeteltérésről eszközöket kínál az ilyen érvek vizsgálatára. *A Dis/egyet elemzése* megvizsgálja a közös szabványokat a kivadások összehasonlítására, azok tarthatósági kritériumaira és motivációs érdeklődésekre. Szerkezete foglalkozik definíciókkal, jellemzésekkel, leíró és normativás fokozatokkal, homályos állítástípusokkal, valamint rekonstrukcióval vagy újradefinifikációval. A munka általánosságban a jogi érveléssel foglalkozik; a keretrendszer alkalmazása kifejezetten precedensre további elemző lépést igényel. Springer Nature Link

Íme a saját alkalmazásom. Vegyünk négy állítást, amelyek megjelenhetnek egy precedensről szóló vitában:

Nyilatkozat	Fő kérdés
"Ebben a beszélgetésben a precedens azt jelenti, hogy bármely korábbi ítéletet indoklásként említenek."	Hasznos a javasolt terminológia?

Nyilatkozat	Fő kérdés
"A bíróságok általában ezt a döntési vonalat követik."	Pontos-e az empirikus leírás?
"A bíróságoknak jogilag kötelesek ezt az irányt követniük."	Mi állapítja meg a jogi kötelezettséget?
"A bíróságoknak követniük kell, mert az emberek támaszkodtak rá."	Megfelelő-e a normatív igazolás?

Ezek az állítások együtt létezhetnek anélkül, hogy ugyanazt jelentenék.

Egy ügyvéd válaszolhat a bírói hatalom kritikára azzal, hogy bizonyítja, hogy a bíróságok következetesen követnek egy gyakorlatot. Ez a válasz a következetességet érinti, de megoldatlanul hagyhatja a felhatalmazást is. Egy másik ügyvéd megvédheti a precedens definícióját, és tévesen úgy kezeli, mint bizonyítékot arra, hogy egy adott ítélet jogerővel bír.

A vegyes állítások nehezebbek. "Ez az ítélet szabályozza a vitát" közvetítheti szakmai megértést, intézményi kötelezettséget érvényesíthet, és egyszerre képviselheti az eredményt. A gondos elemzés megköveteli, hogy azonosítsuk, mely összetevők vitatottak.

Kritikus fenntartásom az, hogy a javaslattípusok megkülönböztetése önmagában nem oldja meg az alapvető intézményi vitát. A résztvevők tökéletesen megérthetik egymást, de mégis nem értenek egyet a demokratikus legitimitásról, a támaszkodásról vagy a megfelelő bírói szerepről. A fogalmi tisztázás javítja a vitát azáltal, hogy feltárja a fennmaradó lényegi nézeteltérést.

Az igazolással kapcsolatos munkája a reflexív kérdést visszatérő filozófiai kérdéssé teszi. A "Miért reflektív egyensúly? I: Igazolás reflexivitása" (2014) című művében Eng azt kérdezi, hogy egy igazolási módszer igazolhatja-e magát a módszer kiválasztását. A kihívást Rawls és a kanti igazolással való összehasonlítás révén vizsgálja. Az elérhető absztrakt ezt a vizsgálatot alapozza, nem pedig egy közvetlen precedenselméletet. Wiley Online Könyvtár

A precedenshez való relevanciája önállóan is fejleszthető. Egy jogász megvédhet egy módszert, mert az megfelel az elfogadott ítéleteknek, miközben megvédi ezeket az ítéleteket, mert azok illeszkednek a módszerhez. A kölcsönös alkalmazkodás javíthatja a koherenciát, de a koherencia és az intézményi engedélyezés továbbra is eltérő eredmények.

Egy összefüggő igazságszolgáltatási gyakorlat továbbra is jogtalanul oszthatja el a hatalmat. Ezzel szemben egy engedélyezett intézményi rendszer feszültségeket is tartalmazhat, amelyek javításra szorulnak.

A precedenselmélet esetében ez azt sugallja, hogy az igazolást több dimenzió mentén kell vizsgálni: következetesség, lényegi érdem, szakmai elfogadás és alkotmányos kompetencia. Az egyik dimenzióban végzett siker nem szabadna csendben helyettesíteni a másik irányú sikert.

Ross és Kelsen későbbi kezelése arra is figyelmeztet, hogy ne döntsenek intézményi kérdéseket fogalmi feltételek alapján. A "Concept or Context?" (2023) című művében Eng azt állítja, hogy az érvényes jogról és hatékonyságról alkotott nézeteltérésük nem teremt különbséget filozófiai elvek között. A megoldást pragmatikus megfontolásokban, gyorsaságban és értékekben helyezi el, megkülönböztetve a hatékonyságot egy fogalmon belül a

hatékonyságtól, mint kontextuális előfeltételtől. Ez egy szélesebb jogi filozófia, amelynek precedenshez való relevanciája közvetett. Wiley Online Könyvtár

Az én alkalmazásom olyan vitákra szólna, ahol az egyik fél elsősorban elismert intézményi források alapján határozza meg a jogot, míg a másik a hatékony bírói gyakorlatot hangsúlyozza. Egy fogalmi választás megvilágíthat a precedens egyik jellemzőjét, de ehhez magyarázatot kell kísérnie a vizsgálatról, amelyet szolgál.

Döntések előrejelzése, a peres felek tanácsadása, az alkotmányos hatalom értékelése és a bírói fejlődés kritizálása különböző feladatok. Egy különösen hasznos elmélet a jóslás szempontjából hiányos magyarázatot nyújthat a jogos hatalomról.

Általános véleményem szerint Eng legerősebb hozzájárulása a diagnosztikai pontosság, míg alkotmányos érve a legjelentősebb intézményi kihívást jelenti. Munkája arra ösztönzi az olvasót, hogy vizsgálja meg a korábbi ítéletekhez való látszólag egyértelmű fellebbezésekben rejtőző műveleteket.

Három kérdés továbbra is különösen fontos a további kritikák számára.

Először is, a gyakorlati befolyás elméletének olyan bizonyítékra van szüksége, amely képes megkülönböztetni a valódi korlátozást a visszamenőleges igazolástól. A hivatkozási számok önmagukban nem tudják megállapítani, mi határozta meg az eredményt. Hasznos vizsgálat során megvizsgálná a eltéréseket, visszafordításokat, ellenséges érveket és hihető alternatív eredményeket.

Másodszor, az átláthatóságnak intézményi támogatásra van szüksége. A bíróságoktól kötelező értékelési lehetőségek közzététele értékes, de a valódi elszámoltathatóság a nyilvántartásokhoz való hozzáféréstől, az ésszerű felülvizsgálattól, a kritikus tudományos kutatástól és a törvényhozási válaszlehetőségektől is függ.

Harmadszor, a jogi módszertan alapjai elég részletes képet igényelnek a kompetenciáról. Az alkotmányos igazolásnak magyaráznia kell mind az érvelési gyakorlatok megengedett fejlődését, mind a bírói hatáskör átelosztásának korlátait.

Az igazságszolgáltatási hatalom bővítésének tanulmányozásához ezért az Eng-t három konkrét döntési helyszín vizsgálatára használnám: a korábbi szabály megfogalmazását, a jelen tények jellemzését, valamint mindkettőt szabályozó módszertani szabvány kiválasztását. Ez egy igényes keretet ad a bírói hatalom értékeléséhez anélkül, hogy feltételeznénk, hogy minden értelmezési döntés önkényes, vagy minden bevált gyakorlat megfelelően indokolt.

Christina Ramberg precedensjog elemzései

Christina Ramberg erős érvet dolgoz ki amellett, hogy a Legfelsőbb Bíróság precedense a svéd örökjogi magánjog egyik fő forrásaként elismerje, miközben javítja az ügyvédek értelmezésének fegyelmeit. Egyedi hozzájárulása ötvözi az igazságszolgáltatás értelmezését, a szabályok kinyerésének módszerét az ítéletekből, valamint javaslatokat a bíróságok, a jogalkotás és a jogi tudományok közötti kapcsolatról.

Kiindulópontja élénken kifejezi 2017-es monográfiájában, *a Prejudikat som rättskälla i förmögenhetsrätten — Precedent as a Source of Law in Patrimonial Private Law. A* svéd jogot, állítja, nem értik eléggé úgy, mint túlnyomórészt jogalkotást, időnként bírósági kiegészítésekkel. A magánjog fontos gazdasági ágaiban a bírósági kidolgozott szabályok alkotják a környező keretet, míg a jogalkotás bizonyos területeket szabályoz. Ezért a könyv a precedens értelmezést alapvető szakmai készségként mutatja be. Norstedts Juridik

Az elemzéséhez kapcsolódó főbb művek:

Munkássága	Megjelenés	Fő hozzájárulás
Prejudikat som rättskälla i förmögenhetsrätten	Wolters Kluwer, 2017, 388 oldal	Precedens szisztematikus tanulmányozása a patrimoniális magánjogban
"Prejudikat som rättskälla"	*Svensk Juristtidning* 2017, 773–781. o.	Saját összefoglalója a monográfia főbb részeiről
"Avtalsrätten och rättskällorna — med passivitet som illustration"	*SvJT* 2019, 272–281. oldal	Szerződésjog, bírói érvelés és a forrás gyakorlatok megváltoztatása
"Skadestånd vid avtalsbrott — förslag till analysmodell (de lege lata)"	*SvJT* 2020, 589–604. oldal	Egy konkrét, vitatott precedens értelmezés alkalmazása
"Hur identifieras rättsregler i HD:s prejudikat?"	*SvJT* 2022, 519–522. oldal	Általánosítás, arány, nekrátor és módszertani precedensek
Összehasonlító cikk Rodrigo Barionival, Bénédicte Fauvarque-Cossonnal és Qiao Liu-val	*Wisconsin International Law Journal* 40(1), 1–50. oldal; 2022-ként katalógusították	Brazília, Kína, Franciaország és Svédország összehasonlítása
Ole Lando előadás a soft law-ról és az esetjogról	*Európai Magánjog Áttekintés* 31(1), 2023, 3–14. oldal	Igazságszolgáltatás fejlődése és európai harmonizáció

Munkássága	Megjelenés	Fő hozzájárulás
A jogi precedens szerepe a magánjogban: összehasonlító tanulmány, szerkesztette Ramberg	Intersentia, 2024	Szélesebb összehasonlító szintézis

Az utolsó kötet 2025 szeptemberében jelent meg online Cambridge-en keresztül; ezt a dátumot nem szabad összetéveszteni egy új kiadással. Ramberg közölte az összehasonlító bevezetőt és a svéd fejezetet. Az alábbi elemzés teljes egészében használja az ő hozzáférhető cikkeit, valamint a kiadó 2017-es könyvről és a 2024-es fejezetek hozzáférhető nyitányait. Ahol kifogásokat vagy következtetéseket dolgozom ki az ő kifejezett állításain túl, azokat az elemzésemként azonosítom.

Az igazságszolgáltatási jogalkotásról szóló beszámolója négy lehetséges értelmezést különbözteti meg arról, mit tesznek a bírák. A 2017-es cikkben a következő alternatívákat mutat be:

Fiók	A bírósági döntések megértése
Deklarációs	Az ítéletek azonosítják a korábban létező jogokat
Homlokzat	Az igazságszolgáltatási innováció megtörténik, de rejtve van
Átláthatóság	A réskitöltést elismerik és magyarázzák
Aktivista	A bírói törvényalkotás kiterjedt szerepet kap

Értelmezési módszere négy szakaszból áll: azonosítja a korábbi szabályt; meghatározza a relevanciát; felméri a kilépés okait; majd alkalmazza vagy megkülönbözteti. A szabályazonosítás hangsúlyozhatja a kifejezett állítást, a tényleges eredményt vagy az indokok – a szabály, eredmény és cél – egyensúlyát. Nem talál belső felsőbbrendűséget a teljes körű döntésekben; a különvélemény általában nem csökkenti a tekintélyt, bár annak érvelése számíthat. Azt is javasolja, hogy tiltsák meg az egyéni kiegészítő véleményeket, amelyeket a státuszolvasók összetéveszthetnek a bíróság indokaival. Svensk Juristtidning

E keretrendszer elméleti jelentősége szerintem abban rejlik, hogy elválasztják a bírói választás elismerését minden bírói döntés jóváhagyásától.

Az, hogy elismeri, hogy egy bíróság szabályt hoz létre, nem bizonyítja, hogy korlátlan jogkörökkel rendelkezik erre. Ezzel szemben, ha egy ítéletet a meglévő anyagok értelmezéseként írnak le, nem bizonyítja, hogy a bíróság nem tett volna jelentős döntést. Az intézményi vizsgálat a gyakorolt hatalom alapja, terjedelmei és igazolása kérdése.

Az átláthatóság segíthet ebben a vizsgálatban. Egy vélemény, amely magyarázza az alternatíváit, megkönnyíti a preferált érdekek, a következmények és a elfogadott korlátok azonosítását. Azonban önmagában a nyitottság nem teremtheti meg a demokratikus felhatalmazást is. Egy bíróság őszintén bejelentheti hatalmának ambiciózus kiterjesztését. Az átláthatóság feltételeket teremt a kritikához; további érveknek meg kell bizonyítaniuk a kompetenciát.

A jogi hiányosság azonosítása további nehézséget jelent. Tegyük fel, hogy a jogszabály három konkrét esetet szabályoz, de egy negyediket említetlenül hagy. Egy értelmező a negyediket úgy

tekintheti, hogy bírósági kiegészítést igényel hiányosság. Másik pedig úgy értelmezheti, hogy a törvény szándékosan korlátozza a felelősséget.

Az elemző következtetésem az, hogy a hiányazonosítás maga is része az indoklásnak. A bíróságnak el kell magyaráznia, miért engedi a törvényhozási hallgatás a fejlődést, milyen szempontok vezérlik ezt a fejlődést, és mely változtatások szükségesek törvényhozási intézkedésekre.

Az ő módszere egy szabály kivonását jogi eljárássá teszi. Hogy önállóan illusztráljuk jelentőségét, képzeljük el egy ítéletet, amely kártérítést ítél ki, miután egy tanácsadó gondatlanul téves információkat szolgáltat.

Különböző értelmezések alakulhatnak ki:

- A tanácsadónak szakmai gondoskodási kötelezettsége volt.
- A kártérítés akkor következik, amikor egy kötelezettséget a pontos információk közlésére vonatkozó kötelezettség megsért.
- A felelősség az ésszerű támaszkodástól és a kockázat elosztásától függ a felek között.

Ezek a megfogalmazások ugyanazt az eredményt magyarázhatják meg, miközben eltérő eredményeket hoznak, ha a tanácsadó óvatosan cselekedett, de téves információkat adott.

Egy kielégítő precedensérvnek tehát meg kell magyaráznia, miért érdemel a választott megfogalmazás folytatását. Egy általános mondatot idézni az ítéletből megoldatlanul hagyhatja ezt a kérdést. Ha kizárólag az eredményből indulunk, az is túl kevés iránymutatást hagyhat az ügy megkülönböztető okaival kapcsolatban.

A célorientált megközelítés további forrásokat kínál, de saját problémát is felhoz: a későbbi értelmezők rekonstruálhatnak egy olyan egyensúlyozási gyakorlatot, amelyet a korábbi bíróság nem látott el egyértelműen. Meg kell különválasztaniuk a korábbi bíróság érvelését a később javított igazolástól.

Ezért bármely javasolt arányt három teszten keresztül értékelném: hűség az ítélethez, az összetartás a tényekkel és alkalmasságot az intézményi feladatra, amely a későbbi döntéseket irányítja. Ezek a tesztek ellentmondhatnak, ezért elengedhetetlen a kifejezett igazolás.

Ramberg 2022-es vitána konkrét példát ad az általánosítás veszélyeire. Megvizsgálja az NJA 2008 642. oldalát, amely egy sztrájk idején bezárt óvodáról és a szülői díj csökkentéséről szól. A bíróság általános álláspontja a teljesítetlen szerződéses kötelezettség kifizetéséről bizonytalan meghosszabbításokat vet fel más szolgáltatásokra és hibás teljesítményformákra. Ramberg üdvözli az általános iránymutatást, de figyelmeztet, hogy ne kezeljék az igazságszolgáltatási nyilatkozatokat a parlamenti jogalkotással egyenértékűként. Az arány és az obiter fokozatbeli kérdés: nagyobb távolság a peres körülményektől nagyobb óvatosságot igényel. A szerződés-értelmezési döntéseket módszertani precedensként azonosítja, és azt állítja, hogy a Legfelsőbb Bíróság szabályalkotási jogkörrel rendelkezik, amely a tudományos jogalkotásnak hiányzik. svjt.se

Az én értelmezésem szerint ez az érv megkülönbözteti egy tágabb állítás hasznosságát az egyetemes alkalmazásának igazolásától.

Például a teljes teljesítménytelenség, részleges teljesítmény és hibás minőség különböző helyrehozási problémákat okozhat. Egy teljes teljesítményhiányra alkalmas állítás módosításra szorulhat, amikor egy szolgáltatást átadtak, de annak minőségét vitatták. Ez a módosítás érintheti az értékelést, kockázati kiosztást, okságot vagy a jogorvoslatok szerződéses elosztását.

A kérdés szintén eljárási jellegű. A peres eljárás érveket nyújt a bíróság előtt lévő vitáról. Egy olyan olyan helyzetet fed fel, amelyekre egyik félnek sem volt oka vizsgálni, lehet, hogy hiányzik az a teszt, amely a közvetlen döntés alátámasztja.

Gyakorlati következmény az, hogy az ügyvédeknek meg kell határozniuk a távolságot a korábbi vita és a tervezett meghosszabbítás között. A releváns távolság lényegi: különböző kockázatok, érdekek, szerződéses megállapodások vagy orvosló következmények fontosabbak lehetnek, mint a felszínes hasonlóságok.

A módszertani precedensek további kérdést vetnek fel. Az ítélet arról, hogyan kell értelmezni a szerződéseket, befolyásolhatja a későbbi vitákat, nem pedig egyetlen lényegi szabályt. Az ilyen döntések így alakíthatják a magánjog működési normáit széles területen.

Egy adott szerződésvitának rendezésére és az általános értelmezési módszerek kialakítására vonatkozó hatáskör külön vizsgálatot érdemel, még akkor is, ha ugyanaz az intézmény mindkettőt gyakorolja.

2019-es tanulmánya empirikus bizonyítékokat ad a Legfelsőbb Bíróság jogi indokok bemutatására vonatkozóan. 2007 és 2014 között 216 örökségi ügyben a következő hivatkozási gyakoriságokat találta:

Idézett anyagok	**Ügyek aránya**
Korábbi döntések	63%
Törvényhozási előkészítő anyagok	62%
Törvényi előírások	51%
Jogi tudományok	50%
Analógiák	19%
Külföldi jog	5%
Soft law	5%

Több forrás is megjelenhet egy ítéletben. Ramberg kifejezetten kijelenti, hogy a gyakoriság nem jelent súlyt. Kisebb történelmi passzívsági tanulmányai változó hivatkozási gyakorlatokat mutatnak, de eltérő időszakokat és mintákat használnak. Emellett a nem megfelelően alátámasztott precedenseket, különösen a régebbieket, sebezhetőbbnek tartja a korlátozó értelmezésre vagy eltérésre. A *sub silentio* használata itt a azonosított támogató források hiányára vonatkozik. Svensk Juristtidning

Ez az empirikus óvatosság fontos. Egy ítélet széles körben említheti a tudományos munkát, miközben elutasítja azt. Egy törvényi rendelkezés kevés vita nélkül döntheti az eredményt. Egy kialakult precedens megszervezheti az egész elemzést anélkül, hogy hosszabb kezelést kapna.

Véleményem szerint a hivatkozási tanulmányok közvetlenebbül világítják meg az érvelés nyilvános bemutatását, mint a források tényleges ok-okozati hatását.

Egy erősebb befolyásvizsgálat azt vizsgálná, hogyan oldják meg a bíróságok az anyagok közötti konfliktusokat. Ha egy korábbi ítélet és a előkészítő anyagok eltérő irányba mutatnak, melyik érvényes, és milyen magyarázatot kínálnak? Milyen könnyen módosítja a bíróság egy korábbi javaslatot? Hogyan kezelik a későbbi döntések a javasolt szabályt?

Ezek a kérdések segítenek megkülönböztetni a nagyobb átláthatóságot a nagyobb bírói hatalomtól. A hosszabb, egyértelműbb indokok feltárhatják a korábban rejtett választásokat anélkül, hogy feltétlenül növelnék azok hatókörét. Alternatívaként a bonyolultabb indokok támaszkodhatnak szélesebb bírói ambícióknak. A két fejleményt külön kellene vizsgálni.

A szerződéses kártérítésekről szóló vita különösen feltáró próbát ad megközelítésének. A 2020-as cikkben Ramberg azt állítja, hogy a szerződésszegés kiinduló alapot ad a szerződéses kártérítésnek, kivételes jogorvoslattal, amely további értékelést igényel. Vitatja a gondatlanságot, mint egyetemes kiegészítő követelményt. Amikor a bíróságok gondatlan szabálysértésért kártérítést ítéltek meg, a szélesebb körű állításokat, miszerint a gondatlanság szükségessége, az ügyekben nem döntöttek egyértelműen a nem gondatlan jogsértésről. Olyan modellt javasol, amelyet az ésszerűség, a force majeure, az irányítási felelősség és a nehézségek határoznak meg. Következtetése azonban törvényhozási tisztázást vagy közvetlenül releváns Legfelsőbb Bírósági döntést keres, miközben az ellenálló gyomló iránymutatásnak némi hasznosságot biztosít. Ez az ő vitatott rekonstrukciója, nem a svéd jog vitatatlan nyilatkozata. Svensk Juristtidning

Johan Adestam és Niklas Arvidsson közvetlenül bírálják ezt a kezelést 2021-es válaszukban. Azt állítják, hogy egy ítélet a ténylegesen alkalmazott szabály révén szükséges és elegendő feltételeket is felállíthat. Emellett megkülönböztetik az autoritatív indokokat az olyan okoktól, amelyek véglegesen meghatározzák az eredményt: a túlzott érvelés néha precedens jelentőséget bírhat. Ellenvetésük az, hogy Ramberg értelmezése nem adja elegendő hatást a vonatkozó ítéletekben kifejtett és alkalmazott gondatlansági követelménynek. Svensk Juristtidning

A logikai probléma függetlenül is szemléltethető. Tegyük fel, hogy egy bíróság kijelenti, hogy a felelősség megköveteli a szabálysértést, veszteséget és gondatlanságot. Mindhárom helyet megállapítja, és kártérítést ítél meg.

Két mérés lehetséges:

Olvasás	**Mit állapít meg az ítélet**
Kimenetelfókuszú	Ezek a körülmények a felelősséget alátámasztották; a gondatlanság nélküli felelősség továbbra is megoldatlan
Szabályközpontú	A bíróság a gondatlanságot szükséges feltételként fogadta el, és ezt a követelményt alkalmazta

Az első olvasmány teret ad arra, hogy újragondolják azokat a helyzeteket, amelyeket nem vizsgáltak meg közvetlenül. A második tiszteletben tartja a bíróság kifejezett magyarázatát a döntésére.

Egyik értelmezés sem győzhet pusztán egy mondatarány vagy obiter címkéjével. Az értelmezőnek kritériumokra van szüksége a felvetett kérdésre, a megvizsgált érvekre, az elfogadott állításra és az azt a beszámolóhoz kötő érvelésre.

Az én értékelésem szerint a kritikusok komoly nehézséget azonosítanak: egy díj nem automatikusan nem rendelkezik hatáskörrel a szükséges feltételekre vonatkozóan pusztán azért, mert a felperes teljesítette azokat. A bíróságok általában megállapítják, hogy létezik egy követelmény, majd azt teljesítettnek találják.

Ugyanakkor egy tágabb megfogalmazott követelmény valóban túllépheti a vizsgált problémát. Hatásköre ezután részben attól függ, hogy a bíróság szándékosan elfogadta-e azt megfelelő mérlegelés után.

Ez a vita azt mutatja, hogy a precedens besorolás megváltoztathatja a lényegi jogokat. Emellett bonyolítja bármilyen egyszerű magyarázatot a tudományos hatalom csökkenéséről. A tudósok jelentős befolyással bírnak abban, hogy eldöntik, mely bírói állásfoglalásokat érdemelnek el irányító szabályként.

Ramberg összehasonlító kutatása ezeket a svéd problémákat egy szélesebb intézményi mintába helyezi. A közösen szerződött tanulmány erős gyakorlati tekintélyt ír le Svédországban általános törvényi kötelező szabály nélkül, hangsúlyozva azt az elvárást, hogy a bírák követjék a precedenst vagy magyarázzák a távozást. A precedens kategóriákat különbözteti meg, nem pedig egyszerű országok rangsorolását kínálja. Előzetes összehasonlításai különösen erős tekintélyt helyeznek el bizonyos brazil mechanizmusokban és kínai irányító döntésekben. A szerzők összehasonlítják a Brazíliában és Kínában a központosított általános javaslatok megfogalmazását a francia és svéd decentralizált értelmezéssel. A jogszabályok és precedens kombinációját támogatják, és elismerik azokat a körülményeket, amelyekben az igazságszolgáltatási reformnak a törvényhozásra kell várnia. Ezek közös következtetések, nem kizárólag Rambergnek tulajdonítható álláspontok. wilj.law.wisc.edu

2024-es könyvében a hozzáférhető svéd fejezet Svédországot a skandináv jogi családba helyezi, hangsúlyozva a töredezett jogalkotást és a jelentős, íratlan magánjogot. Az összehasonlító bevezető a magánjogi fókuszt a kiegészítés és értelmezés szükségességével, valamint egy állítólag kevésbé jelentős demokratikus hiányossággal magyarázza. A teljes fejezetek nem voltak hozzáférhetőek, ezért ezekből a nyitásokból nem szabad finomabb következtetéseket levonni. cambridge.org

A központosított és decentralizált értelmezés közötti különbség analitikusan hasznos. Az első elrendezésben a legfelsőbb bíróság viszonylag kanonikus állítást ad a későbbi bíráknak. A másodikban a meghatározó állítás a későbbi bírósági és tudományos értelmezésekből származik.

Minden elrendezés áthelyezi a bizonytalanságot. A kanonikus állítások lehetnek egyértelműek, miközben nem elég érzékenyek a ténybeli eltérésekre. A decentralizált értelmezés megőrizheti a rugalmasságot, miközben megnehezíti a szabály azonosítását.

A következtetésem az, hogy egyik megállapodás sem garantálja a kiszámíthatóságot. Az értékelésnek figyelembe kell vennie, hogyan alakulnak ki a kivételek, hogyan vizsgálják felül a kilépéseket, és hogyan azonosíthatják a felhasználók a jelenlegi szabályt.

Ole Lando-előadása kiterjeszti az érvet az európai harmonizációra is. Ramberg támogatja a soft law projektek, tudományos kutatások, oktatás, jogi és nemzeti precedensek fokozatos interakcióját. Felismeri, hogy a konvergencia nem garantált. A bíróságok szokatlan vitákkal,

pártalapú érvekkel és korlátozott nyomozási képességgel néznek szembe, de gyakorlatilag is tesztelhetik a szabályokat, és fokozatosan módosíthatják azokat. Elvesebb és kevésbé részletesebb uniós magánjogi szabályozást támogat. Azt állítja, hogy az átlátható jogalkotás, amelyet külföldi jog vagy közös elvek támogatnak, korlátozza a személyes bírói elfogultságot. Fontos minősítések alapján javaslata alapvetően jól működő joghatóságokra korlátozódik, és megőrzi a jogalkotás szerepét. Ha egy nem megfelelő precedens megváltoztatása komolyan károsítaná a bizalmat, megtartaná azt, és törvényhozási reformokat hívna átmeneti védelemmel. europeanlawinstitute.eu

Ez a javaslat három különálló dimenzióban érdemli az értékelést.

Először is, a külföldi és puha jogú anyagok javíthatják a vizsgált megoldások körét. Önmagukban nem teremtik a semlegességet. Az összehasonlítók kiválasztása és az elvek kiválasztása továbbra is értékelő műveletek marad. A jogi szakértők közötti megállapodás megerősítést nyújthat, miközben kérdéseket hagy a képviselettel és az elosztási hatásokkal kapcsolatban.

Másodszor, a fokozatos harmonizáció csökkentheti az átfogó reform okozta zavarokat. Azonban a fokozatos fejlődés attól függ, mely viták kerülnek a bíróságokba, mely felek finanszírozhatják a pereskedést, és mely érvek képviselnek az ügyvédek. A fokozatos változások fontos problémákat nem kezelhetnek, ha az érintett személyeknek nincs ösztönzőjük vagy erőforrásuk a pereskedéshez.

Harmadszor, a törvényhozási képesség a precedens visszafordítására formális védelmet nyújt, de gyakorlati hatékonysága figyelmet igényel. A törvényhozásoknak azonosítaniuk kell a fejleményt, értékelniük kell annak következményeit, és politikai időt kell szánniuk a korrekcióhoz. A szétszórt igazságügyi változásokat nehéz nyomon követni.

A megbízhatósági minősítése különösen jelentős, mert konkrét okot azonosít az intézményi korlátozásra. Egy kívánatos jövőbeli szabály átmeneti megállapodásokat igényelhet, amelyeket a peres eljárás nem tud megfelelően biztosítani.

Az igazságszolgáltatási hatalom tanulmányozásához Ramberg munkásságát leginkább úgy értjük, mint a szakmailag fegyelmezett bírói fejlődés minősített védelmét. Magánjogi fókuszának irányítania kell az érvelés bármilyen kiterjesztését. Nem teremt automatikusan egyenértékű igazolást a büntető, közigazgatási vagy alkotmányos jog bírói újítására.

Legerősebb fenntartásom az a feltételezés, hogy a kereskedelmi magánjog viszonylag mérsékelt demokratikus problémával rendelkezik. A szerződéses felelősség, a jogorvoslatok és a kockázatkiosztás elosztása a költségeket és a tárgyalási előnyöket eredményezi. A korlátozott pártpolitikai vita nem szünteti meg politikai jelentőségüket.

Egy második fenntartás az átláthatóságot érinti. A jobb magyarázat lehetővé teszi a vizsgálatot, de a felelősségre vonás a fellebbviteli eljárások, a törvényhozási figyelem, az elérhető jelentések és független kritikák is függ.

A harmadik a rugalmasság és a bizonyosság kapcsolatával foglalkozik. A kiszámíthatóság érthető korlátokat igényel az újraértelmezésre és az eltávolodásra. Egy kifinomult értelmező módszer segíthet, de intézményi működését vizsgálatra szorul: ki módosíthatja a szabályt, milyen körülmények között és milyen védelemmel a támaszkodás miatt?

Ramberg tartós hozzájárulása, véleményem szerint, az, hogy ezek a kérdések elkerülése nehézzé válik. Munkája a precedens értelmezést központi tevékenységként kezeli, amely során a magánjogot előállítják, kommunikálják és vitatják. Legerősebb gyakorlati követelése, hogy az ügyvédek pontosan elmagyarázzák, miként támasztja alá egy korábbi ítélet a javasolt szabályt, meddig terjed el az a szabály, és miért indokolt a folytatás vagy változtatás.

Joseph Lookofsky precedensjog elemzései

Joseph Lookofsky egyedi hozzájárulása a precedens-elemzéshez abban rejlik, hogy összekapcsolja a skandináv jogi pragmatizmust a nemzetközi egységes jog értelmezésével. Munkája azt vizsgálja, hogyan befolyásolják az ítéletek későbbi döntéseket, hogyan értékelik az ügyvédek meggyőző minőségüket, és hogyan fejlődhet a nemzetközi értelmezés közös Legfelsőbb Bíróság nélkül.

A központi különbség a korábbi döntések mérlegelésének kötelezettsége és azok követésének kötelezettsége között. Írásai mélyebb feszültséget is feltárnak: az egyéni vitában az ésszerű kimenetel fontossága ellentmondhat a jövőbeli ügyek irányába vezető elég egyértelmű érvelés szükségességével.

Főbb releváns művei közé tartoznak:

Munkássága	**Megjelenés**	**Relevancia**
Következményes károk összehasonlító kontextusban	1989	Korai összehasonlító keretrendszer, amely összeköti az eseteket, a tudományos munkát és a skandináv realizmust
"A CISG joggyakorlatának feldolgozása: Mennyire kellene tiszteletünket viselnünk?"	*Vindobona Journal* 8 (2004), 181–195. oldal	Külföldi precedens, meggyőző hatalom és az ügy összefoglalóinak korlátai
"A 7. cikk (2) lábon járva a CISG és a hazai jog között"	*Journal of Law and Commerce* 25 (2005–06), 87–105. o.	Precedens és a szerződés értelmezésének határai
"Precedens és a jog Dániában"	Ewoud Hondius szerk., *Precedent and the Law* (2007), 253–266. oldal	Közvetlen országos jelentés a dán precedensről
"Következményes károk a CISG kontextusában"	*Pace International Law Review* 19 (2007), 63–88. oldal	Igazságszolgáltatási pragmatizmus, orvosló mérlegelés és precedensális érvelés
"A CISG Dániában és a dán bíróságok"	*Nordic Journal of International* Law 80 (2011), 295–320. oldal	A dán ítéletek kritikai vizsgálata
"Nem szabadon rohanok a CISG-vel"	*Journal of Law and Commerce* 29 (2011), 141–169. oldal	Az egységes jog igazságszolgáltatási és tudományos bővítésének korlátai

Munkássága	Megjelenés	Relevancia
"Mentességek és nehézségek előrejelzése a CISG kontextusában"	2016, 333–346. oldal	A bírói fejlemények újraértékelése és korábbi előrejelzései

Közvetlen dán jelentése bibliográfiailag is ellenőrizhető, de teljes szövege nem volt hozzáférhető. Ennek következtében az alábbi lényegi rekonstrukció a 1989-es monográfia és a teljes cikkek hozzáférhető részein, beleértve a releváns, közösen írt tanulmányokat is. Ez megkülönbözteti álláspontját az én kritikai értékelésemtől. A történelmi beszámolókat nem szabad függetlenül ellenőrizett leírásként értelmezni a dán igazságszolgáltatási gyakorlatról 2026-ban. København Universitets Forskningsportal

Korai összehasonlító módszere az eseteket konkrét kiindulópontként kezeli a jogi szabályok megértéséhez. Az 1989-es monográfiában Lookofsky hangsúlyozza az operatív tényeket, valamint a tényleges amerikai és skandináv vitákat. A vizsgált felelősség területén a skandináv szabályok a bíróságokon és egyetemeken keresztül fejlődnek ki: precedens és tudományos doktrína kölcsönhatásba lép. Erős meggyőző hatás létezhet amerikai stílusú formális ellenőrzés nélkül is.

A dán "Lost Wager" döntésről szóló tárgyalása jól mutatja a társult realizmust. Egy osztó elveszítette a fogadási kupont; a felperes a nyereményt kereste, amit megkapott. A többség elutasította a kártérítést, tekintettel az osztó szerény díjára és a biztosítatlan kitettségre. Egy korábbi norvég döntés a felelősséget támogatta, ahogy tizenegy dán bíró közül négy közül. Lookofsky olyan érvelést ír le, amely méltányos következtetéssel kezdődik, és jogi érvekkel teszteli azt, miközben elismeri, hogy a túlzott nyitottság veszélyt jelent a kereskedelmi biztonságra. jura.ku.dk

Két elemző következménye következik.

Először is, a bírói fejlődés és az akadémiai rekonstrukció összefonódik. Egy ítélet megoldhatja a vitát anélkül, hogy átfogó doktrínát fogalmazna meg. A tudósok ezt később más döntésekkel együtt szervezik, azonosítják a releváns körülményeket, és általános szabályt javasolnak. Ez a szabály később befolyásolhatja a későbbi peres eljárásokat és az igazságszolgáltatási érvelést.

A kialakuló hatáskör intézmények között oszlik el. A bíróságok döntenek a vitákról, de a tudományos munka jelentősen befolyásolhatja, hogy mit alkotnak ezek a döntések.

Másodszor, egy külföldi precedens elutasítását meg kell választani a hazai felsőbíróság döntésétől való eltéréstől. A dán–norvég összehasonlítás jól szemlélteti az összehasonlító meggyőzés lehetőségeit. Nem biztosít korlátlan szabadságot minden alsóbb bíróság számára, hogy figyelmen kívül hagyja saját nemzeti hierarchiáját.

A Lost Bet példája szintén megosztó kérdést vet fel. Egy szerény szolgáltató védelme az aránytalan kitettségtől a felperest egyébként előre látható veszteséggel hagyja. A méltányos eredmény ezért magyarázatot igényel, hogy kinek az érdekei védelmet érdemelnek és miért.

Az én értékelésem szerint a pragmatikus érvelés akkor a legerősebb, ha egy megfogalmazható elvet generál. Ellenkező esetben a magyarázat túlzottan függ az egyéni bíró intuitív értékelésétől.

A Lookofsky legfejlettebb elemzése a CISG alatt működő külföldi precedenseket érinti. A CISG – az ENSZ Nemzetközi Áruértékesítési Szerződésekről szóló Egyezménye – megköveteli annak értelmezését, amely figyelembe veszi nemzetközi jellegét és egységes alkalmazását. A hiánypótlás rendelkezése megkülönbözteti az egyezmény által szabályozott, de kifejezetten nem rendezett ügyeket a hatáskörén kívüli ügyektől. CISG-online.org

2004-es tanulmányában Lookofsky úgy értelmezi, hogy a 7. cikk (1) bekezdését úgy értelmezi, hogy megköveteli a releváns külföldi CISG döntések mérlegelését. Nem állapítja meg meg transznacionális kötelező erejüket, és nem ír elő meghatározott mértékű tiszteletet. Egyetlen közös nemzetközi fellebbviteli bíróság sem koordinálja a nemzeti hierarchiákat. A numerikus többség ezért nem dönti el az értelmezési helyességet, bár egy túlnyomó, jól megalapozott konszenzus tiszteletet érdemel.

Emellett megkülönbözteti a döntésekhez való hasznos hozzáférést a kritikai értékelésektől. Az első UNCITRAL Digest jelentős anyagokat szervezett, de korlátai miatt nem megfelelően közvetítette az indokokat, és kizárta a kritikai tudományos értékelést. Ezért az olvasóknak teljes ítéletekre és független kommentárokra volt szükségük. Ellenállt ezeknek a korlátoknak egy másik, központosított testület helyettesítésének, amely tekintélyesnek tűnő értelmező ajánlásokat osztott ki. iicl.law.pace.edu

Ez az elemzés többféle hatóságot választ meg:

Kapcsolat	**Releváns befolyási forrás**
Korábbi ítélet egy házi hierarchián belül	Nemzeti szabályok és intézményi elrendezések
Egy másik CISG joghatóság ítélete	Meggyőző értelmezés és a nemzetközi értelmezési kötelezettség
Visszatérő pozíció különböző joghatóságok között	Következetesség, koordináció és a támogató okok minősége
Egy esetösszefoglaló	Hozzáférés, osztályozás és tömörített információk
Tudományos kommentár	Magyarázat és kritikus érv

Különösen fontos a mérlegelés és a megfelelés közötti különbség. A bíróság megalapozott elutasítással teljesítheti a mérlegelési kötelezettséget. Ezzel szemben a bíróság visszahozhatja egy külföldi döntés eredményét anélkül, hogy valóban megvizsgálná annak értelmezését.

Analitikus következtetésem az, hogy ez a megközelítés megfontolt fegyelmet igényel. A bíróságnak azonosítania kell a releváns állítást, megvizsgálnia az érvelését, értékelnie kell a ténybeli összehasonlíthatóságot, és magyarázatot kell adnia az elfogadásra vagy a kilépésre. Puszta hivatkozás nem elegendő bizonyíték erre a folyamatra.

Ennek ellenére van egy megoldatlan gyakorlati intenzitású kérdés. Mennyi nemzetközi kutatás várható ésszerűen egy hétköznapi vitában? Az átfogó összehasonlítás követelménye, amely meghaladhatja az időt, a nyelvtudást és a peres erőforrásokat. A hatékony nemzetközi értelmezés tehát megbízható fordítások, kereshető tárolók és gondos összefoglalók, valamint a bírói készség is függ.

A numerikus többségi elutasítása jelentős hozzájárulás a precedens elmélethez. Vegyünk egy hipotetikus értelmező vitát, amelyben öt ítélet ismétli meg egy korai állítást jelentős

független elemzés nélkül, míg két ítélet alaposan megvizsgálja a szöveget és a kontextust, és más következtetésre jut.

A döntések számítása elrejti az ismétlés és az önálló megerősítés közötti különbséget. A nemzetközi állásfoglalás szélességét is eltúlozhatja, ha a legtöbb döntés egy joghatóságon belül születik.

Véleményem szerint a konszenzust több dimenzió szerint kell értékelni: az érvelés függetlensége, a joghatóságok sokszínűsége, ténybeli összehasonlíthatóság és az azt követő támaszkodás. A döntések száma továbbra is releváns az elvárások és az összehangolás szempontjából, de nem helyettesítheti jogi minőségüket.

További nehézség merül fel, ha egy széles körben követett értelmezés gyenge eredeti érveléssel rendelkezik, de jelentős kereskedelmi támaszkodással. A helyesség és stabilitás ezután különböző irányokba húzódhat. Egy kidolgozott elméletnek magyarázatot kell elmagyaráznia, hogy az értelmezést azonnal kell módosítani, fokozatosan szűkíteni, vagy megtartani a támaszkodás miatt.

A Lookofsky erős alapot ad a kritikai vizsgálatra; a beágyazott hibák intézményi kezelése további részletezést igényel.

A közösen írt Forberich-tanulmány a meggyőző tekintélyt kifejezett értékelő vizsgálattá alakítja. Lookofsky és Harry Flechtner öt szempontot azonosítanak: a bíróság jogállását, más döntésekkel való egyetértést, érvelésének erősségét, a 7(1) cikk nemzetközi értelmezési követelményeinek megfelelését, valamint az eredmény látszólagos megalapozását.

Kritizálják *a Raw Materials Inc. kontra Manfred Forberich GmbH* ügyet, amelyet 2004-ben hozott amerikai döntés, amiért a hazai Egységes Kereskedelmi Kódex érvelését helyettesítették a CISG 79. cikkének megfelelő elemzésével. Kritikájuk a hazai jog Egyezménybe való vetítésével kapcsolatos. Ennek ellenére elismerik, hogy az eljárási eredmény – az összefoglaló ítélet megtagadása – helyesen lefolytatott CISG elemzés esetén védhető maradhat. cisg-online.org

A jelentősége az, hogy egy elfogadható természet és egy hasznos precedens különálló eredmények.

A bíróság több alapon is elfogadható eredményt hozhat, miközben további vitákra nem megfelelő indokokat adhat. Ezen okok követése hibákat terjeszthet akkor is, ha az eredeti felek elfogadható eredményt értek el.

Ezzel szemben egy tökéletlen érveléssel rendelkező ítélet tartalmazhat egy olyan betekintést, amelyet későbbi bíróságok meggyőzőbben tudnak rekonstruálni. A kérdés az, hogy követik-e annak tekintélyét, javítják-e annak igazolását, vagy új értelmezést alkotnak-e.

A bíróság helyzete is gondos kezelést igényel. Az intézményi tapasztalat támogathatja a bizalmat, de a hírnév nem válhat mentessé a kritika ellen. A nemzetközileg befolyásos bíróságok aránytalanul nagy figyelmet vonhatnak magukra, mert döntéseik hozzáférhetőek vagy széles körben használt nyelveken írtak.

Ezért egy meggyőző precedens rendszernek védelmet kell biztosítania a zavaros láthatóság, presztízs és jogi érdem ellen.

A 7. cikk (2) bekezdésének elemzése döntővé teszi a jogi kérdés besorolását. A Tightrope cikkben Lookofsky megkülönbözteti azokat a kérdéseket, amelyeket kifejezetten a Konvenció eldönt, a szabályozott, de meg nem oldott kérdéseket, valamint azokat a kérdéseket, amelyek kívül esnek a hatáskörén. A belső hiányosság a második kategóriába tartozik.

Zapatával *kapcsolatos kezelése* jól mutatja, miért számít ez a különbség. Jóváhagyja a peres ügyvédi díjak kizárását a CISG kártérítéseiből, miközben bírálja a fellebbviteli érvelés következetlenségét arról, hogy az ügy kívül esik-e az Egyezményen, vagy szabályozott, de nem rendezett. Azt is megmutatja, hogy egy összefoglaló döntési osztályozása hogyan rejtheti el a különbséget egy kifejezett rendelkezés értelmezése és a belső hiány betöltése között. cisg-online.org

Az értelmezési szerkezet a következőképpen ábrázolható:

Osztályozás	**Megfelelő vizsgálat**
Kifejezetten szabályozott	Az Egyezmény rendelkezésének értelmezése és alkalmazása
Kormányzás, de nem kifejezetten lefoglalt	Vizsgálja meg a Konvenció általános elveit és előírt tartalékrendszerét
A Konvención kívül	Azonosítsa az alkalmazandó nem konvenciós jogokat

Ez több, mint technikai besorolás. Meghatározza, melyik jogi rend biztosítja a meghatározó normát, és mely értelmező anyagok rendelkeznek hatalommal.

Kritikus értékelésem az, hogy a határosztályozás maga is a bírói fejlődés eszközévé válhat. Egy tolmács bővítheti az egységes jogot azzal, hogy egy kérdést belső rést jellemez. Egy másik megőrizheti a belföldi szabályozást azzal, hogy azt a szerződésen kívül helyezi.

Mindkét álláspont megköveteli a szerződés szövegét, szerkezetét, céljait és releváns történetét alapítva. Az egységesség önmagában nem határozhatja meg a határt: a teljes egységesség jóval szélesebb eszközt igényelne, mint amit az államok elfogadtak.

Kritikája a CISG Tanácsadó Testületével szemben közvetlenül a szervezett jogi tudomány tekintélyét érinti. *Zapata Retold-ban*, ismét Flechtnerrel együtt, azt állítja, hogy egy magántudományos tanács nem szerez semmilyen belső törvényhozó hatalmat azzal, hogy kollektíven szerveződik meg. Véleményei meggyőző elemzéssel érdemlik a súlyt.

A szerzők egyetértenek a Tanács peres költségekkel kapcsolatos következtetésével, miközben vitatják annak egyes érveléseit. Azt is elmagyarázzák, hogy a tárgy–eljárás megkülönböztetés az egyik értelmezési eszköz a szerződés keretének meghatározására, nem pedig az egyetlen hivatalos teszt. Megközelítésük a tervezett keretre és kontextusra összpontosít, nem pedig a szótári jelentéseket elegendőnek tekinti. jlc.law.pitt.edu

Ez különösen releváns a jogi szakértelem és a jogi hatalom közötti kapcsolat szempontjából.

Egy tudományos testület jelentős gyakorlati befolyást szerezhet rangos tagsággal, rendszeres publikációval és bírósági hivatkozással. A bíróságok és gyakorlói szakemberek ezután feltételezhetően tekintélyesnek tekinthetik a következtetéseket.

Az én értékelésem szerint az intellektuális függetlenség megköveteli az ilyen befolyás mögött álló érveket vizsgálni. Egy kollektív vélemény hasznot húzhat a szakmai együttműködésből, de a kollektív szerzőség nem oldja meg az értelmezési vitát.

Hasznos különbség van az intézményi elismerés és az átruházott kompetencia között. Egy szervezetet széles körben tiszteletben tarthatnak anélkül, hogy jogosult lenne a jogi szabály meghatározására. Befolyása értékes maradhat, feltéve, hogy hatáskörének alapjai és korlátai láthatóak maradnak.

Lookofsky érve anyagot kínál a szakértői hatalom tanulmányozásához. Önmagában nem alkot általános jogelméletet.

Dán bíróságokról szóló tanulmánya összekapcsolja a nemzetközi precedenst a bírói magyarázat stílusával. 2011-ben Lookofsky bírálja azokat az ítéleteket, amelyek tömörsége elhomályosítja arányukat és csökkenti nemzetközi hasznosságukat. A beszámolt fejjegyzetek tudományos eredményeket azonosítanak, de korlátozott magyarázatot adnak.

Ügyei különböző hibákat tárnak fel. A fagyasztott hal ítélet kihagyta a releváns CISG alapokat, bár az ügyvéd bemutatóiban egy külföldi döntés közvetett megítélést jelezett. A bútoralkatrész-peres ügyben elfogadta az eredményt, de megkérdőjelezte a hazai passzivitást és a hűséges érvelést; a Legfelsőbb Bíróság a költségeket vizsgálta, nem pedig az érdemeket. A motorkerékpár-ítéletben bírálta a megmagyarázhatatlan hazai érdekes bánásmódot. Gyanúja, hogy a bírák nem ismerik a nemzetközi tekintélyről, kifejezetten megerősítetlen maradt. Javasolta az alkalmazandó jog, a nemzetközi kutatás és a mérsékelten teljesebb indokok független bírói azonosítását. cisg-online.org

A tágabb kérdés az, hogy egy ítélet meg tudja-e magyarázni a közvetlen eredményt, miközben nem kommunikál megfelelően használható szabályt.

A nemzetközi forgalom növeli az magyarázat fontosságát. A külföldi olvasók gyakran hiányoznak a hazai szakértők számára elérhető háttérfeltevésekkel. Meg kell érteniük a ténymegállapításokat, jogi kérdéseket, szabályozó rendelkezéseket és az alternatívák közötti választás okait.

Egy tudományos hivatkozások listája segít megtalálni az anyagokat, de bizonytalanságot hagy abban, hogy a bíróság melyik érvet fogadta el. A későbbi kommentátorok rekonstruálhatnak egy olyan érvelést, amelyet a bíróság soha nem fogadott el egyértelműen.

Úgy vélem, ez másodlagos értelmezési hatalom elosztást hoz létre. Minél kevésbé explicit az ítélet, annál inkább a gyakorlati jelentése az akadémiai és szakmai közvetítőktől függ.

A hivatkozás hiánya azonban továbbra is kétértelmű. Ez elhanyagolásra, implicit megfontolásra vagy jelentési szokásra utalhat. A hivatkozás együtt létezhet a felszínes elfoglaltsággal is. Egy alapos értékelésnek mind a véleményt, mind a peres kontextust kell megvizsgálni.

Kártérítési írásai kifejezett elkötelezettséget mutatnak a gyakorlati igazságosság iránt, valamint az átláthatatlansággal kapcsolatos ambivalensséget. A 2007-es tanulmányban Lookofsky skandináv érvelést ír le, amely ésszerű kimenetelt választ ki az operatív körülményekből, és azt jogi érvekkel teszteli. Aránytalan kártérítési ügyekben jelentős jelentőséget tulajdonít az eredménynek, és tárgyalja a titkos korlátozásokat ok-okozati vagy bizonyítékos bizonyosság révén a gyakorlatban elérhető útvonalak között.

A forrás státuszokat is megkülönbözteti: történelmi értékelése megkérdőjelezi, hogy az American Restatement §351(3) pontosan tükrözte-e a megszokott döntéseket, míg a dán jogszabályok megerősítették a meglévő igazságszolgáltatási fejleményeket. A tárgyalása felismeri a homályos érvelés nehézségeit anélkül, hogy kategorizálisan kizárná az eredményorientált technikákat. cisg-online.org

Ez hozza létre az egyik legfontosabb feszültséget munkásságában.

Egy bíró, aki az aránytalan felelősséget akarja elkerülni, védhető eredményre juthat. Ha a magyarázat elrejti a mérséklés okát, a jövőbeli bíróságok és szerződő felek nem tudják megbízhatóan meghatározni, mikor alkalmazható ugyanaz a védelem.

Például egy bizonyítási bizonytalanságként kifejezett csökkentés mást jelent, mint a díjazás és az expozíció aránytalanságán alapuló csökkentés. A későbbi felperesek további bizonyítékokkal is reagálhatnak, bár a bizonyítékok gyengesége nem volt a valódi aggodalom.

Hasznos három műveletet megkülönböztetni:

- **Felfedezés:** ideiglenes kép kidolgozása a megfelelő eredményről.
- **Tesztelés: az** eredmény jogi anyagok és versengő szempontok alapján történő ellenőrzése.
- **Indoklás:** nyilvánosan elmagyarázni, miért jogilag indokolt az eredmény.

Az eredmény-elsőre irányuló érvelés nem feltétlenül dönti ezeket a műveleteket. Problémássá válik, ha a végső indoklás inkább elrejti a döntés alapját, mint magyarázza.

Az én értékelésem szerint a Lookofsky pragmatizmusa a felfedezési és tesztelési szakaszokban erősödött. A nyilvános igazolásra gyakorolt következményei szigorúbb korlátokat követnek, ha a jövőbeli előzmények irányítják.

Későbbi kritikája a kiterjesztett CISG értelmezésről az értelmezési jogkör korlátaira vonatkozik. A Not Running Wild with the CISG *című művében inkább az* ügyenkénti értékelést részesíti előnyben, mint az egységes korlátozó megközelítést. Kihívja az Egyezmény kiterjesztését olyan ügyekre, amelyeknek más jogi szabályok alá kellene bírniuk.

Különösen fontos kritikája a belga *Scafom* nehézségi döntéssel kapcsolatban. Az acélár jelentős emelkedése után a bíróság a CISG általános elvei és UNIDROIT anyagai alapján vezette ki az újratárgyalási következményeket. A Lookofsky vitatja ennek az útnak a meggyőzőségét. A nemzeti legfelsőbb bíróság státusza nem bizonyítja a nemzetközi helyességet. Azt is megengedi, hogy az külön kiegészítés a választottbírósági keretrendszertől függhet. cisg-online.org

Az alapvető kérdés az, hogy a kiegészítő elvek magyarázzák az elfogadott szerződést, vagy bővítik-e azt.

Egy nemzetközi eszköz vonzó, lényegi megoldást kínálhat anélkül, hogy olyan elvet alkotna, amelyre maga a CISG épül. A hasznosságból a beépítésbe való átmenethez külön jogi érvet igényel.

Véleményem szerint Lookofsky legerősebb ellenvetése erre az átmenetre vonatkozik. A bíróságnak el kell magyaráznia, milyen hatáskörrel lép be egy külső elv a kormányzó rendszerbe.

A határ továbbra is vitatható. A hazai osztályozások tükrözhetik a helyi jogi hagyományokat is. Egy ügyet az Egyezményen kívüli kezelni ugyanolyan hatékonyan megőrizhet, mint ahogy azok behozatala a szerződés értelmezésébe.

Ennek következtében a terjeszkedés kritikájának ugyanazt a nemzetközi és kontextuális fegyelmet kell megkövetelnie, amit ő a terjenevencia érveitől követel.

2016-os újraértékelése hasznosan elválasztja a jóslatot a normatív ítélettől. Lookofsky újra áttekinti a mentességi és nehézségi fejleményeket, elismerve, hogy korábbi előrejelzései nem valósultak meg. Úgy véli, hogy a nehézségek lehetővé tehetik a beljog kiegészítését, és továbbra is bírálja *a Scafomot* és a versengő tanácsadó testület megközelítését. Emellett elismeri a konvenciós joggyakorlat jelentős összhangját bizonyos viták ellenére. cisg-online.org

Ez a különbség javítja a precedenskutatás értékelését. Megjósolni, mit fognak tenni a bíróságok, elmagyarázni, mit tettek, és érvelni arról, hogy mit kellene tenniük, más feladatok. Egy tudós megvédheti a meggyőző értelmezést, amelyet a bíróságok elutasítanak; a prediktív siker kísérheti a jog kritikáját is.

Általános értékelésem szerint Lookofsky különösen értékes precedens-t nyújt egy jogilag összekapcsolt világban, ahol nincs egyetlen értelmező tekintély. Legerősebb hozzájárulásai a megfontolás és a megfelelés elválasztása, az indokok kimeneteltől függetlenül történő értékelése, az ügy-összefoglaló mediáció vizsgálata, valamint az állás hangsúlyozása, hogy a tudományos presztízs érvelő igazolást igényel.

Három probléma továbbra is nyitott marad. Az első arról szól, hogy a széles körű támaszkodás hogyan befolyásolja egy nemzetközileg befolyásos értelmezés korrekcióját. A második pedig az egyenlőtlen hozzáférést érinti az ítéletekhez és érvekhez, amelyek révén a meggyőző hatalom kialakul. A harmadik az egyéni igazságosság és a nyilvánosan érthető indokok közötti feszültséget érinti.

Az igazságszolgáltatási és szakértői hatalom tanulmányozásához munkája egy konkrét intézményi láncra irányítja a figyelmet: a bíróságok döntenek, a tudósok tömörítenek, a tudósok rekonstruálnak, és később a bíróságok elfogadják vagy elutasítják. Minden szakasz átalakíthatja a szabályt. A precedens megértéséhez tehát megköveteli az ítélet formális státuszának és az egymást követő értelmezési műveletek vizsgálatát, amelyek révén gyakorlati tekintélyt szerez.

Maciej Koszowski precedensjog elemzései

Maciej Koszowski precedenselemzései leginkább annak vizsgálataként érthetők meg, hogy miként korlátozhatják a korábbi ítéletek a későbbi bírákat anélkül, hogy az ítélet mechanikussá vagy önkényessé válna. Ötvözi az igazságszolgáltatási intézmények összehasonlító tanulmányait az analógiai érvelés folyamatos vizsgálatával. Jellegzetes hozzájárulása három kérdést köt össze: pontosan mi tesz egy precedens tekintélyt meghatározóvá; hogyan ismerik fel a bírák jogilag releváns hasonlóságokat az ügyek között; és hogyan kellene egy precedens doktrínának egyensúlyt teremtenie a kiszámíthatóság, rugalmasság, igazságosság és a jogalkotási hatalom elosztása között.

Az én értelmezésem szerint munkája **a jog fegyelmezett és őszinte bírói fejlődését** támogatja. Kritizálja azt az elképzelést, hogy a szillogisztikus érvelés megszüntetheti a bírói választást, de a kötelező érvényű precedenst is fontos korlátként kezeli a következetlen döntéshozatal ellen. Ezért álláspontja több árnyalatot igényel, mint a bírói mérlegelés jóváhagyása vagy a jogalkotás elutasítása.

A legfőbb alkotások, amelyek ehhez az értékeléshez kapcsolódtak, a következők: A lengyel címek angol leírásai magyarázó fordítások.

Munkássága	**Megjelenés**	**Fő relevancia**
Anglosaska doktryna precedensu, amely a közjogi precedens összehasonlítását a lengyel bírói gyakorlattal	2009	Alapvető, összehasonlító beszámoló.
Kiterjesztett anglosaska doktryna precedensu, összehasonlítva a közjogi precedentset a kontinentális bírói gyakorlattal	2019	Intézményi szabályok, versengő precedens-elképzelések és a precedens-megkötés korlátai.
"O norweskiej doktrynie precedensu"	*Czasopismo Prawno-Historyczne* 64(2), 2012, 391–404. oldal	Norvég precedens lehetséges köztes modellként.
"Analógiai érvelés a precedensális jogban: két analógia beszámoló"	*Annales UMCS,* Sectio G, 61(2), 2014, 61–87. oldal	Tényszerű és racionális analógiamodellek.
Cikk az precedensbeli analógiáról, szabályokról, versenyről és keresésről	*Studia Iuridica Lublinensia* 24(4), 2015, 35–61. oldal	Hogyan működnek és versenyeznek az analógiák; intézményi igazolásuk.

Munkássága	Megjelenés	Fő relevancia
"Az analógiai érvelés alkalmazásának terjedelme a precedensális jogban"	*Liverpool Law Review* 37, 2016, 19–32. oldal	Analógia a precedens értelmezésében és alkalmazásában.
"Jogi analógia alternatívaként a jogi érvelés deduktív módjára"	*Adam Mickiewicz Egyetemi Jogi Folyóirat* 6, 2016, 13–25. oldal	Kritika a mechanikus jogi levonás ellen.
A jogban az analógiai érvelés	Cambridge Scholars Publishing, 2019	Szélesebb szintézis, amely az analógiát a racionális és intuitív gondolkodáshoz kapcsolja.
W poszukiwaniu optymalnej doktryny precedensu — az optimális doktrína keresése, Norvégia kiindulópontjaként	2019	Normatív intézményi tervezés.

Ezeket a kiadási részleteket az eredeti folyóiratszövegek, a szerző leírásai és a kiadói feljegyzések alátámasztják. Néhány online feltöltési dátum eltér az eredeti megjelenési évektől. academia.edu

Az alábbi vita az összehasonlító monográfia hozzáférhető cikkeire és releváns részeire épül. A teljes 2019-es optimális doktrína könyv és a liverpooli cikk esetében a hozzáférés korlátozottabb volt; megkülönböztetem az absztraktaik által alugó eredményeket a teljes szövegekben igazolt részletes érvektől. A kritikai értékelések és hipotetikus példák az enyémek.

Összehasonlító munkája a precedens-boundness tartalmát fontosabbá teszi, mint az egyszerű "kötelező precedens" címkét. A kibővített monográfia szabályokat, elveket, eredményeket, indokokat és analógiát vizsgál versenyszerű megközelítésként a precedensális tekintély megértésére. A ratio decidendi tárgyalása során Koszowski megkülönbözteti az eredeti bíró szándékos szabályát attól a szabálytól, amelyet az ügy tényei és az alkalmazandó jog megfelelően alátámaszt. Az utóbbi, korlátozott megközelítést közelebb áll a közjogos gyakorlathoz. A döntés szükségessége és az engedélyezett általánosság különálló problémák: egy állítás segíthet megmagyarázni az ítéletet, miközben mégis túl tág. Megkülönböztetés kezelése azt is felismeri, hogy az alsóbb bb bírósága elutasíthatja a kérelmet anélkül, hogy megszüntetné a korábbi precedenst. academia.edu academia.edu

Az elemzési jelentőség jelentős. Az intézményi parancs a korábbi döntések betartására hiányos, amíg nem tudjuk, mit kell betartani. A bíróságnak el kell fogadnia egy korábbi értelmezést, egy korábbi eredményt másolnia anyagilag hasonló körülmények között, vagy tiszteletben tartania a korábban megállapított okok egyensúlyát. Ezek a követelmények eltérő eredményeket hozhatnak.

Koszowski megközelítésének értékeléséhez négy dimenziót választanék el:

Dimenzió	Kérdés	Miért számít
Intézményi hatalom	Melyik bíróság döntései korlátozzák mely későbbi bíróságokat?	Megállapítja a kötelezettség forrását.

Dimenzió	Kérdés	Miért számít
Tekintélyes tartalom	A korábbi döntés melyik része rendelkezik hatáskörrel?	Azonosítja, mit kell követni.
Alkalmazhatóság	Ez a tartalom szabályozza a jelenlegi vitát?	Meghatározza, hogy a kötelezettség bevonul-e.
Távozás	Ki távozhat, és milyen alapon?	A jogi változtatásért felelős felelősséget oszt ki.

Ez az én analitikus rekonstrukcióm, nem pedig egy négyrészes besorolás, amelyet Koszowski kifejezetten megfogalmazott. Ez megmagyarázza, miért nem lehet önmagában a formális hierarchia rendezni egy precedens vitát. Egy felsőbb bíróság hatásköre vitathatatlan lehet, miközben ítéletének kerete mélyen vitatott.

Emellett segít feltárni egy fontos bírói hatalomformát: **a hatalmat az autoritatív tartalom jellemzése** felett. Egy későbbi bíróság értelmezéssel bővítheti vagy csökkentheti egy korábbi ítélet gyakorlati hatókörét, még akkor is, ha formálisan nincs hatásköre annak felülbírálására.

A ténybeli és racionális analógia közötti különbség két különböző módot azonosít annak megállapítására, hogy mely hasonlóságok számítanak. A 2014-es cikkben a ténymodell összehasonlítja az eseteket, és a jogkövetkezményeket jelentős hasonlóságú ítéleten keresztül továbbítja. Ez az ítélet az intuíciótól, érzelemtől vagy egy kívánt eredménytől függhet. A racionális modell azonosítja a korábbi döntés igazolási indokait, kiválasztja az ezekhez releváns tényeket, és összehasonlítja az új esetben azokat a megfelelőit. Az indokok lehetnek célok, értékek, politikák, doktrínák és érvek. Ez a modell jobban megmagyarázható, de nem lehet egyértelmű, ha az okok vagy releváns tények bizonytalanok. Koszowski ezeket kifejezetten elméleti konstrukcióként mutatja be: a tényleges érvelés kombinálhatja ezeket, és ellenállhat a magabiztos osztályozásnak. journals.umcs.pl

A terminológiára odafigyelni kell. A "tényszerű" nem teljesen objektív jelentést jelent, és a "racionális" nem matematikailag bizonyítható. A különbség arra vonatkozik, hogy miként mutatják meg és magyarázzák meg a releváns hasonlóságot.

Vegyünk egy hipotetikus precedenst, amely egy tárolókezelőt felelőssé tesz a rábízott vagyon elvesztéséért. Egy későbbi vita egy online szolgáltatást érint, amely elveszíti az ügyfél digitális archívumát. Ez az enyém példája.

Egy ténybeli analógia azzal indulhat, hogy mindkét vita egy szakmai gondnok elvesztésére vonatkozik, aki elveszíti a megbízott vagyonokat. Egy racionális összehasonlítás vizsgálná a korábbi döntés alapját:

A korábbi ítélet lehetséges oka	Releváns összehasonlítás a digitális esetben
Az ügyfél nem felügyelheti a gondozót	Figyelhetné vagy megelőzhetné az ügyfél a veszteséget?
Az operátor irányítja a fő kockázatot	Ki irányította a tárolást, a mentéseket és a helyreállítást?
A szolgáltatás a biztonságban lévő megőrzés kérdését ösztönzi	Milyen garanciákat adott a digitális szolgáltató?

A korábbi ítélet lehetséges oka	Releváns összehasonlítás a digitális esetben
A felelősségvállalás gazdasági óvintézkedéseket ösztönözött	Meg tudta volna akadályozni a szolgáltató ésszerűen a veszteséget?
A szerződéses elosztásnak kell szabályoznia	A felek másként osztották el ezeket a kockázatokat?

Az ügyek egyik okból hasonlíthatnak egymásra, másikban pedig eltérhetnek. A fizikai felügyelet kevés szerepet játszhat egy bizalmi alapú érvben, de jelentősen számít egy kizárólagos birtoklásra épülő doktrínában.

Koszowski megkülönböztetésének erőssége, hogy feltárja a munkát, amelyet egy magyarázatlan állítás rejt, miszerint két eset hasonló. Korlátja, hogy a korábbi ügy indokainak azonosítása önmagában is vitatotttá válhat. Egy későbbi bíró olyan absztrakciós szinten rekonstruálhatja az indoklást, amely meggyőzővé teszi a kívánt analógiát.

Az én értékelésem szerint a racionális modell megbízhatóbban javítja **a vitathatóságot**, mint garantálja a determinitást. A felek megkérdőjelezhetik a javasolt indoklást, a tényválasztást vagy azok jelentőségének értékelését. Ez jelentős előrelépés egy megmagyarázhatatlan megérzéshez képest, még akkor is, ha ésszerű nézeteltérés fennmarad.

További különbségtétel szükséges az intuíció és a közhatalmat annak alapján való gyakorlása között. Az intuitív hasonlóság hasznos kiindulópont lehet. Egy másik személy jogait érintő ítéletnek mégis magyaráznia kell, hogy miért indokolja a hasonlóság a jogi következményeket.

Koszowski megkérdőjelezi, hogy az analógiának mindig át kell mennie egy újonnan megfogalmazott általános szabályon. 2015-ös elemzése a szabályközvetítést feleslegesnek tekinti az analógiai következtetés szempontjából, miközben egy később megfogalmazott szabály segít tesztelni ezt a következtetést. A versengő analógiák figyelmet igényelnek a releváns tények specifikusságára, a precedensek indokainak fejlődésére, és arra, hogy ezek az okok milyen erősen működnek az összehasonlított körülmények között. Nincs rögzített számítás. A keresés is számít: az első lehetséges precedens nem feltétlenül a legerősebb analógiát nyújtja. journals.umcs.pl

A kérdés az, hogy a bírónak előbb össze kell alkotnia egy általános állítást, amely mindkét esetet lefedi, mielőtt következtetést vonna le az összehasonlításukból.

A tárolási példámban a bíró kidolgozhatna egy szabályt, amely minden szakmai gondozót szabályozna. De a szélesség kiválasztása egy másik döntést hozna magához. Magában foglalja az adatfeldolgozókat, bankokat, futárokat, szoftverplatformokat vagy minden olyan vállalkozást, amely valami értékes dologgal rendelkezik egy másik személy számára? Egy általános szabály nem szünteti meg a jogilag releváns hasonlóság azonosításának nehézségét; egyszerűen áthelyezheti azt a szabály megfogalmazásába.

Ennek ellenére kritikám az, hogy a megfogalmazott szabályok intézményi funkciót töltsenek be, túlmutatva a következtetés pszichológiájának. Közvetítik a döntéseket a jövőbeli pereseknek és bíróságoknak. Egy bíró konkrét összehasonlítással juthat válaszra, de a nyilvános igazolás még mindig előnyt élvezhet, ha egy kifogásolható állítást fogalmaz meg, amely meghatározza a döntőnek tartott körülményeket.

Ezért hasznos megkülönböztetni:

- Szükséges-e egy általános szabály az analógiai következtetés megtalálásához.
- Segít-e tesztelni ezt a következtetést.
- Hogy a megfogalmazás segít másoknak megérteni és megkérdőjelezni az ítéletet.

Koszowski kritikája különösen meggyőző ellen a szabálykidolgozás kötelező előzetes mechanizmussá tétele ellen. Kevésbé döntő a szabályok közjogi kommunikációs eszközként való használata ellen.

Munkája elismeri, hogy az analógiának több szerepe van a precedens doktrínán belül. A Liverpool-i cikk összefoglalója azonosítja annak használatát az arány megkülönböztetésében, megtalálásában és tisztázásában, a korábbi döntések kiterjesztésében az első benyomás eseteire, az elavultság értékelésére, külföldi precedensek alkalmazására és jogi oktatásra. A közvetlen esetösszehasonlítást is az absztrakt arányok alkalmazásának alternatívájaként tekinti. Ezek a cikk terjedelmének ellenőrizett megállapításai; Nem következtetném ki a részletes következtetéseket kizárólag az összefoglalóból. Springer Nature Link

Ez a szélesség egy hasznos megkülönböztetést is alátámaszt. Az analógia működhet egy szabályközpontú rendszerben – például egy szabály hatókörének meghatározásában –, vagy akár átfogóbb precedenális érvelési magyarázatként is felajánlható.

Az én értékelésem szerint ezek az állítások eltérő szintű bizonyítékot igényelnek. Az, hogy bizonyítják, hogy a bíróságok analógiát használnak a szabályok tisztázására vagy megkülönböztetésére, nem bizonyítja, hogy a szabályoknak el kellene tűnniük a precedens magyarázatából. Ezzel szemben, ha a szabályokat tekintélyesnek tekintik, nem bizonyítja, hogy alkalmazásuk összehasonlító ítélet nélkül is folytatódhat.

A megkülönböztetést és felülbírálást különböző felelősségi kiosztásként kell értékelni a változásért. Koszowski összehasonlító kezelése lehetővé teszi a megkülönböztetést még a precedenst létrehozó bíróság alatt is, miközben megőrzi a korábbi döntés tekintélyét. A tárgyalása arra is figyelmeztet, hogy a túlzottan szűk ténybeli megkülönböztetés megfoszthatja egy precedenst értelmes működéstől. academia.edu

Az én elemzésem szerint a távozás két egészen eltérő okból is jogos lehet. Egy bíróság arra a következtetésre juthat, hogy a korábbi szabály elfogadható, de nem szabályozza az új körülményeket. Alternatívaként arra a következtetésre juthat, hogy a korábbi szabálynak már nem kell szabályoznia még azokat a körülményeket sem, amelyeket korábban lefedett.

Az első értékelés a hatáskörre vonatkozik; a második a folytatódó érvényességre vonatkozik. Az elkülönülésük azért fontos, mert egy alsóbb bírónak nem szabad korlátlan jogkört szereznie a felsőbbrendű hatóság felülvizsgálatára pusztán azzal, hogy a nézeteltérést ténybeli különbségként írja le.

Ugyanakkor a megkülönböztetés szükséges, mert egy precedens nem tud ésszerűen előre látni minden jövőbeli helyzetet. A nehézség abban rejlik, hogy azonosítsuk, mely különbségek igazolják a különböző kimenetelt. A dátumok, helyszínek vagy leíró részletek nem tudják ezt a munkát elvégezni pusztán azért, mert eltérnek.

Egy védhető különbségnek kell magyaráznia a megváltozott helyzet és a korábbi döntés igazolása közötti kapcsolatot. Ellenkező esetben a ténybeli specifitás kényelmes szókincs az elkerülés számára.

Van egy összesített probléma is. Egyetlen kivétel is ésszerű lehet, de egy sor kivétel szinte üresen hagyhatja a névleges szabályt. Véleményem szerint a precedens értékelése figyelmet igényel a későbbi döntések mintájára, valamint az egyes egyes ügyek formális kezelésére.

Koszowski levonási kritikája azt az állítást célozza meg, hogy a logikai forma objektív jogi eredményeket biztosíthat. A 2016-os levonási cikkben döntő választásokat helyez el a meghatározó szabály felépítésében és a tények leírásában vagy osztályozásában. Ezek a műveletek megelőzik a szillogizmust, és jogi célok befolyásolják őket. Miután az alapfelvetések megalkotásra kerültek, az eredmény deduktív bemutatása keveset hozzáadhat ahhoz az érveléshez, amely létrehozta. Kontextusérzékeny analógiát javasol, mint a jogi gondolkodás megfelelőbb értelmezését. pressto.amu.edu.pl

Ez a kritika különösen nagy hatással van precedensekre. Mielőtt egy bíróság egy korábbi arányból következtetést vonhatna le, el kell döntenie, hogy mi az arány, milyen széleskörű terjed, és hogy a jelen tények megvalósítják-e annak feltételeit.

Az én kifogásom az, hogy **a levonás képtelensége saját premisszumok felépítésére nem teszi a deduktív következtetést haszontalanná**. A sillogizmus feltárhatja, hogy egy érv mit köt el egy bíróságnak. Feltárhatja az ellentmondást az elfogadott premisszek és egy javasolt következtetés között, vagy láthatóvá teheti a vitatott besorolást.

Tegyük fel, hogy az állítás szerint egy adott szakmai kategóriának meghatározott kötelessége van. A bíróság tagadja a kötelezettséget, miközben elfogadja, hogy az alperes ebbe a kategóriába tartozik. Az érvelés egyértelmű megfogalmazása azt mutatja, hogy a bíróságnak szüksége van kivételre, szűkebb szabályra vagy módosított besorolásra.

Koszowski ellenvetésének legerősebb változata tehát az, hogy a levonás nem tudja önállóan megoldani az értelmezési és értékelő problémákat. Egy erősebb állítás – miszerint a jogi levonásnak nincs értelmes igazolási funkciója – további érvet igényelne.

Hasonló különbség van aközött **, hogyan jut a bíró következtetésre** , és **ahogyan a bíró igazolja azt**. Egy intuitívan felfedezett következtetés később koherens érveléssel is alátámasztható. Ezzel szemben egy rendezett érv elrejthet egy alátámasztatlan premissziót. Egy precedens teljes magyarázatához mind az érvelés magyarázatára, mind a nyilvános igazolás értékeléséhez szükséges szabványok.

Jogi analógiát tekintélyes és normatív jelleggel ruház fel, amely eltér a szokásos empirikus következtetésektől. A jogi és tudományos analógiát összehasonlító cikke azt állítja, hogy egy jogi előírást nem lehet megfigyeléssel igazolni, ahogy egy empirikus hipotézis is. Hangsúlyozza továbbá a következetes kezelés követelményeit, és kifejezetten elismeri, hogy az analógia kiterjeszti az igazságügyi – és törvényhozói – hatalmat az eredetileg kezelt körülményeken túl. journals.umcs.pl

Ez fontos következményt eredményez. Amikor egy bíróság precedenst terjeszt, nem csak előre jelezi, hogy hasonló esemény fog bekövetkezni. Megállapítja, hogy egy korábbi jogi hatalomgyakorlás indokolt arra, hogy jogi következményt szab ki most.

Az én minősítésem a normatív és empirikus vizsgálat kapcsolatára vonatkozik. A megfigyelés önmagában nem állapíthatja meg, hogy két embernek egyenlő jogi bánásmódban kellene részesülnie. Ennek ellenére az analógiai érv fontos alapfeltevéseit is megvizsgálhatja.

Például egy bíróság analógiája attól függhet, hogy két tevékenység hasonló kockázatokat generál. A bizonyítékok alátámaszthatják ezt az állítást. Hasonlóképpen, az irányításról, támaszkodásra, technológiai megvalósíthatóságról vagy elővigyázatossági költségekről szóló feltételezések is vizsgálhatók.

A megfelelő különbség a végső normatív következtetés empirikus bizonyítása és az azt alátámasztó tényállítások empirikus értékelése között van. Egy megalapozott indokon alapuló analógia jelentős tényismeretet igényelhet.

Koszowski alternatív analógiai sémák elutasítása részben a gyakorlati magyarázó érték iránti igény. Perelman és Olbrechts-Tyteca ügyeiről szóló cikkében egy analógiát vizsgál, amely a tények és az eredmények közötti megfelelő kapcsolatokon alapul. Arra a következtetésre jut, hogy az eredmény szerinti arányos séma vagy hasonlít a hagyományos jogi analógiára, vagy túl homályos a megbízható igazságügyi használathoz. Azonosít egy terminológiai problémát is: az analógia szűkebb meghatározása nem jelenti azt, hogy tagadják a precedens-alapú összehasonlítást vagy az egyenlő bánásmódú érvelést. archiwum.ivr.org.pl

Az én értékelésem szerint ez egy értékes módszertani teszt. Egy új érvelési ábrázolás segítene megmagyarázni, miért sikeres, és miért nem sikerül egy másik összehasonlítás. A probléma formális kinézetű jelöléssel történő megismétlése nem oldja meg a vitatott relevancia-ítéletet.

Azonban a gyakorlati átláthatatlanság egy javasolt magyarázat kritikáját jelenti, nem pedig annak bizonyítéka, hogy soha nem lehetne hasznos relációs modellt kidolgozni. Következtetése akkor a legerősebb, ha úgy értelmezzük, hogy a tisztázás terhét a támogatóira hárítja.

Az analógia védelmében kifejezett hatalmi jog szétválasztási érvei vannak. Koszowski 2015-ös cikkében azt állítja, hogy a konkrét viták analógiával történő eldöntése korlátozhatja a jogalkotáshoz hasonló absztrakt szabályok bírói előállítását. Emellett a későbbi ügyek körülményeire való érzékenységet is úgy látja, mint védelmet a mechanikusan kikényszerített igazságtalanság ellen. journals.umcs.pl

Ez az érv alapos vizsgálatot érdemel. A fő ellenvetésem az, hogy az eredeti bíró képességének csökkentése egy széles szabály előírására növelheti a későbbi bíró képességét arra, hogy eldöntse, mely hasonlóságok számítanak.

Az intézményi összehasonlítás tehát többféle hatalomot is magában foglal:

Igazságszolgáltatási tevékenység	Lehetséges korlátozás	Lehetséges mérlegelési jog
Általános szabály megfogalmazása	A későbbi döntéseknek egy kifejezett állításnak kell megfelelniük	Az eredeti bíró választja ki a szélességet
Analógia szerinti alkalmazása	Az új döntésnek kapcsolódnia kell egy megalapozott ügyhöz	Az utóbbi bíró választja ki a releváns hasonlóságokat

Igazságszolgáltatási tevékenység	Lehetséges korlátozás	Lehetséges mérlegelési jog
Megkülönböztetés	Az elhagyáshoz jelentős különbség szükséges	Az utóbbi bíró értékeli az anyagi értéket
Indokok rekonstruálása	Az érvnek illeszkednie kell egy tekintélybeli ítélethez	A rekonstrukció átalakíthatja az ítélet hatókörét

Ez a táblázat az én értékelésemet mutatja az alternatívákról. Egyik módszer sem garantálja önmagában a bírói szerénységet.

A jogtudományi aggályok esetén különösen fontos a következmény: **az esetspecifikus érvelés jelentős igazságszolgáltatási döntéshozatalba halmozhat**. Egy sor analógiai kiterjesztés átalakíthatja a jogot anélkül, hogy egyetlen ítélet átfogó szabályt hirdetne ki. Ez a fejlődés legitim lehet, de legitimitása nem függhet pusztán a törvényhozási stílusú nyelvezet hiányán.

Norvég kutatása intézményi megfelelőt nyújt az analógia elméletének. Koszowski 2012-es cikkben köztes elrendeződésként mutatja be Norvégiát: általában a kötelező érvényű hatalom a Legfelsőbb Bíróság döntéseiben koncentrálódik, míg a szabályok és az analógia együtt léteznek. A gondosan kidolgozott diktáták jelentős tekintélyt kaphatnak. A megkülönböztetést, a kibővített döntéseket felülbírálni és korlátozott előrelátó eltérést tartja szemléletében. Dicséri a kötelező értelmezést, amely segít a törvényhozóknak a törvényi működés megértésében és korrekciójában, miközben bírálja a tények vagy precedens rejtett módosítását, a megfelelő magyarázatot és a leendő felülvizsgálat hiányát a leírt gyakorlatban. Ezek történelmi megállapítások és értékelések, nem pedig a norvég jog 2026-os ellenőrzése. pressto.amu.edu.pl

Különösen érdekes a törvényhozói-politikai érvelés. Véleményem szerint az egységes igazságszolgáltatási értelmezés kezelhetőbbé teheti a törvényhozási felügyeletet. Egy törvényhozás világosabb célponttal néz szembe, ha egy rendelkezés egyetlen azonosítható bírói jelentést kap, mint amikor sok bíróság összeegyeztethetetlen jelentést alkalmaz.

De a működési tisztaság és a demokratikus legitimitás továbbra is külön kérdések. A koncentrált értelmezés elősegítheti a törvényhozási korrekciót, miközben a hatalmat a legfelsőbb bíróságra koncentrálja. A korrekció hatékonysága az információhoz való hozzáféréstől, a parlamenti kapacitástól, a politikai ösztönzőktől és az ügy alkotmányos helyzetétől függ.

Hasonló nehéz kérdés is felmerül a kötelező diktákról. Koszowski kedvező értékelése a gondosan kidolgozott diktákról azzal a feltétellel, hogy a bíróság egyértelműen jelezze a tervezett hatáskörét. pressto.amu.edu.pl

Kritikám az, hogy a szándék világossága a értesítést érinti, de nem teljes mértékben a részvételt. Egy olyan javaslat, amely a vita eldöntéséhez szükséges, feltétlenül nem kapott meg azt a tényvizsgálatot vagy ellentéti vizsgálatot, mint egy irányító kérdés. Kötelező erővel való bejelentés kiterjesztheti a jogérvényesítő befolyást a nem megfelelően bemutatott vitákra.

Ez feszültséget teremt a tágabb projektjén belül. A konkrét eset-analógiára helyezett hangsúly korlátozza az absztrakt igazságszolgáltatási előírásokat, míg az tekintélyparancsnokság lehetővé teszi a konkrét vitán túli előírásokat. Az álláspontokat szigorú intézményi feltételek segítségével lehet összeegyeztetni, de a feszültséget nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Optimális doktrína keresése az összehasonlítást explicit normatív tervezéssé alakítja. A szerző 2019-es monográfiájának beszámolója a bizonyosságot, kiszámíthatóságot, rugalmasságot, minőséget, hozzáférhetőséget, átláthatóságot és igazságosságot jelöli meg értékelő kritériumoknak. Különböző modelleket javasol általános használatra, az EU tagállamaihoz és az EU bíróságait érintő kapcsolatokhoz. Figyelembe veszi továbbá a végrehajtást törvényhozás, belső bírói aktusok vagy bírói gyakorlat fejlesztése révén. Ezeket a következtetéseket absztrakt szinten is alátámasztják; Nem tudtam minden részletes intézményi ajánlást ellenőrizni a teljes könyvben. na czytniki · Jogi elmélet

Ennek a projektnek az erőssége, hogy nem kezeli az örökölt intézményi rendszert önigazolóként. Az én kvalifikációm az, hogy az optimális az értékek prioritásaitól függ.

A kiszámíthatóság ellentmondhat egy igazságtalan precedens korrigálásával. Az akadálymentesség ütközhet a kimerítő érveléssel. A központosított hatalom javíthatja az egységességet, miközben szűkítheti az intézményi pluralizmust. A rugalmasság javíthatja az egyéni eredményeket, miközben növelheti a jogi tanácsadás költségeit.

A két rendszer közötti középpont tehát nem automatikusan optimális. Egy védhető tervnek el kell magyaráznia, hogy melyik érték érvényesül bizonyos feltételek alatt, és miért valósíthatják meg a kiválasztott intézmények ezt a prioritást.

A végrehajtási alternatíváknak eltérő alkotmányos következményei vannak. A törvényhozás elfogadása kifejezetten politikai felhatalmazást biztosít. A bírói elfogadás lehetővé teszi az intézményi szakértelem alakítását az eljárás meghatározásához. A fokozatos megjelenés illeszkedhet a bevált gyakorlathoz, de annak kiterjedése és indoklása továbbra is nehezebben azonosítható.

EU-elemzése azt mutatja, hogy a működő precedens modell a bírói magyarázat minőségétől függhet. Koszowski 2012-es tanulmányának elérhető elsődleges részletében az EU precedenciális hatáskörének korlátairól azt állítja, hogy azok a nemzeti bírák, akiknek nincs megbízható iránymutatásuk az anyagi tényekről és a versengő politikákról, nem lehetnek ésszerűen kötve ezeken az elemeken túl, kifejezetten kifejezett általános szabályokon túl. Bírálja továbbá a Bíróság tevékenységének deklaratív bemutatását, és ezt összekapcsolja az értelmezések szokásos visszatekintő értelmezésével. Ez az ő történelmi elemzése, nem a jelenlegi EU-doktrína átfogó megállapítása. open.icm.edu.pl

Úgy vélem, ez fontos intézményi minősítést hoz az analógia iránti preferenciájához. Egy analógiai módszernek megfelelő tény- és indokleírásra van szüksége. Ha az ítéletek nem adják meg ezt az információt, egy kifejezett állítás lehet a leghasználhatóbb tekintélyforma.

Ez nem feltétlenül jelzi a kiadványok közötti fordulatot. Ez különbséget jelent a preferált érvelés és a meglévő intézmény által gyakorlatilag elérhetővé tett módszer között.

Kiemeli továbbá az ítéletírás és a precedens doktrína kölcsönös kapcsolatát. A bíróságok nem várhatják el, hogy a későbbi szereplők kifinomult indok-összehasonlítást ismételjenek meg, miközben visszatartják a szükséges információkat.

Törvényi analógiája megakadályozza, hogy az elmélet csak a nem kodifikált common law-ra korlátozódjon. A 2017-es cikk az analógiát vizsgálja a hiányosságok kitöltésében, értelmezésben, elavult rendelkezések kezelésében és a jogi megállapodások

összehasonlításában. Továbbá elismeri, hogy a törvényi kezelés kiterjesztése csökkentheti a hagyományos vagy független precedensális jog területét. 3

Véleményem szerint ez fontos a bírói hatalom forrásának megértéséhez. Egy törvény analógiai kiterjesztése és az ítélet analógiai kiterjesztése hasonló érvelési struktúrával rendelkezhet, miközben eltérő intézményi felhatalmazásra épülhet.

Van egy tartós határprobléma is. Egy bíróság a törvényhozási hallgatást javítandó hiányosságként írhatja le, de a hallgatás szándékos korlátozást jelenthet. A hasonlóság önmagában nem döntheti el, hogy a bírói kiterjesztés tiszteletben tartja-e vagy kiváltja-e egy törvényhozási döntést.

Egy kielégítő magyarázathoz tehát szükség van egyszerre a releváns hasonlóságról és a megengedett jogi kiterjesztés elméletére.

A szélesebb analógia monográfia kapcsolatba hozza a projektet a racionális és intuitív kognícióval. A kiadó úgy írja le a 2019-es könyvet, hogy egy ilyen megkülönböztetéshez kapcsolódó beszámolót dolgoz ki, miközben a jogi analógia erősségeit, gyengeségeit, szerkezetét és alkalmazását vizsgálja. A leírás alátámasztja általános irányultságát; nem igazolja függetlenül minden intuícióra vonatkozó állítás tudományos érvényességét. Cambridge Scholars Publishing

Az én értékelésem szerint a kognitív hitelességnek és a jogi legitimitásnak külön kell maradnia. Egy módszer megmagyarázhatja, hogyan hoznak döntéseket a tapasztalt ügyvédek anélkül, hogy megállapítanák, miért kötik meg ezeket a döntéseket mások számára. A tapasztalat javíthatja az ítélőképességet, de stabilizálhatja a vizsgálatlan feltételezéseket is.

Az intuíció legvédettebb szerepe, hogy jelölt-összehasonlításokat generáljon, amelyeket később nyilvánosan értékelhető indokokkal vizsgálnak. A szakmai intuíció elegendő tekintélyként való kezelése gyengítené azt az átláthatóságot, amelyet Koszowski intézményi munkája védeni kíván.

Koszowski tartós hozzájárulása a precedens belső működésének láthatóvá tétele. Elemzései a tekintélytartalom kiválasztására, az anyagi tények kiválasztására, az indokok rekonstrukciójára, a versengő ügyek összehasonlítására és az intézményi felelősségre a távozásért. Ezek a vizsgálatok együttvéve sokkal gazdagabb precedens-megértést nyújtanak, mint az állítás, hogy a bíróságok követik a korábbi ítéleteket.

Fő fenntartásaim három átmenetet érintenek: pszichológiailag hihető módszerről egy igazolt nyilvános döntésre; az esetspecifikus érveléstől a korlátozott igazságszolgáltatás igényére; és egy viszonylag vonzó megoldásból általánosságban optimális intézményi kialakításra.

Munkája akkor a legerősebb, amikor azt követeli, hogy a bírói döntéseket korlátozzák, magyarázzák és kritikának teszik ki. Az igazságszolgáltatási hatalom elemzéséhez ez a leghasznosabb következmény: a kulcskérdés az, hogyan osztja el a precedens a mérlegelést, és hogy az azt gyakoroló személyeknek fel kell-e hozniuk, védekezniük és vállalniuk a felelősséget a jogi változásért.

Leszek Leszczyński precedensjog elemzései

Leszek Leszczyński jellegzetes hozzájárulása annak bemutatása, hogyan vesznek részt a korábbi ítéletek a törvényes jogrendszereken belüli bírói döntéshozatalban. Központi célja a döntés értelmezése: hogyan választja ki a bíróság a releváns jogi anyagokat, rekonstruálja azok normatív jelentését, kapcsolja össze azokat a jelen ügykel, és magyarázza az eredményt. Ezért a precedens egy szélesebb jogértelmezési és alkalmazási elméletbe tartozik. Ez a megközelítés lehetővé teszi a jelentős precedensbeli befolyás elismerését anélkül, hogy feltételeznénk, hogy egy törvényes jogrend elfogadta a stare decisis közjogi doktrínát. journals.umcs.pl

Összességében az olvasatom, hogy munkája két összekapcsolt problémát foglalkoztat. Az első leíró: egy kizárólag törvényhozási szövegekre épülő elmélet nem magyarázza meg, hogyan döntenek a bíróságok valójában az ügyeket. A második normatív: amint a korábbi ítéletek belépnek a folyamatba, azok kiválasztása és alkalmazása olyan szabványokat igényel, amelyek lehetővé teszik a bírói érvelést a vizsgálat számára. Az alábbi vitában megkülönböztetem az ő állításait saját elemző következtetéseimtől és hipotetikus példáimtól.

Ezt a beszámolót alátámasztó főbb szövegek a következők:

Munkássága	**Megjelenés**	**Fő relevancia**
A jog alkalmazásának típusai és a döntéshozatali modell	*Studia Iuridica Lublinensia* 24(2), 2015, 27–47. oldal	Általános ítélkezési és operatív értelmezési elmélete
Praktyka precedensowa w porządku prawa stanowionego. Podstawowe czynniki warunkujące	*Przegląd Prawa i Administracji* 110, 2017, 159–175. oldal	A törvényi rendszerekben alkalmazott precedensgyakorlatot támogató feltételek
Precedens a döntéshozatali folyamatban. A jogi elmélet és a bírói gyakorlat lényege	*Studia Iuridica Lublinensia* 27(1), 2018, 13–26. oldal	A hivatkozás és a lényegi precedensális használat közötti különbség
Precedens mint a bírói értelmezés érvelése	*A törvényes jogi rend precedens lehetősége*, 2019, 11–26. oldal	A ratio decidendi rekonstrukciója és alkalmazása
Korábbi bírósági döntések bevezetése precedensként: az alkalmazás és igazolás kontextusa	*International Journal for the Semiotics of Law* 33, 2020, 231–244. oldal; 2019-ben jelent meg online	Integrált magyarázat a precedens használatról és igazolásról

Ezek önálló művek. A 2019-es gyűjteményt Bartosz Liżewski és Adam Szot közösen szerkesztették; a többi közreműködő elemzést külön kell feltüntetni. Leszczyński 2019-ben

John McClellan Marshall-nal közösen írt egy összehasonlító könyvet az igazságszolgáltatási nézőpontról. journals.umcs.pl

Általános döntési modellje megmagyarázza, miért nem lehet a precedens kizárólag formális források katalógusán értelmezhető. A 2015-ös cikkben az operatív értelmezés gyakorlati és helyzetfüggő: rekonstruálja azt a normatív alapot, amely egy adott vita megoldásához szükséges. A forrásválasztás, értelmezés és a ténybeli megállapítások kölcsönhatásban állnak. Terminológiája a következőképpen tisztázható. journals.umcs.pl

Analitikus művelet		**Megválaszolt kérdés**
Validáció		Milyen anyagok járulhatnak hozzá a normatív alaphoz?
Újjáépítés		Milyen releváns normák vezethetnek ezekből az anyagokból?
Alkalmazás csökkentés	vagy	Hogyan osztályozzák ezek a normák a tényeket és hogyan határozzák meg a következményeket?
Igazolás		Milyen okok teszik védhetővé a döntést?

Az érvényesítés magában foglalhatja korábbi ítéleteket a jogszabályok és más elfogadható kritériumok mellett. Ez tehát nem jelenti azt, hogy egy bírói döntés automatikusan formális törvény státuszt szerzi. journals.umcs.pl

Ennek a megkülönböztetésnek az analitikai jelentősége jelentős. Vegyünk három különböző állítást:

1. Az ítéletet hivatalosan kötelező forrásként ismerik el.
2. Az ítélet tekintélyt ad.
3. Az ítélet olyan érvelést nyújt, amely segít feldolgozni a későbbi vitában alkalmazott normát.

Ezek a felvetések különböző típusú hatalomra vonatkoznak. Egy jogrend elutasíthatja az első állítást a hétköznapi ítéleteknél, miközben elfogadja a másodikat vagy harmadikat. Az az elmélet, amely mindhárom állítást egyenértékűnek tekinti, vagy túlzásba veheti a bírói törvényhozó hatalmat, vagy alábecsüli az igazságszolgáltatás hozzájárulását a jog működési jelentéséhez.

Egy hipotetikus közigazgatási vita szemlélteti a különbséget. Tegyük fel, hogy a jogszabály megköveteli, hogy egy személy ésszerű lehetőséget kapjon a válaszadásra egy ellenálló döntés előtt. Egy korábbi ítélet magyarázza, miért volt puszta értesítés közzététele elegendő bizonyos helyzetekben. Egy későbbi bíróság megvizsgálja, hogy az elektronikus értesítés megfelelő lehetőséget biztosított-e.

A korábbi ítélet hozzájárulhat az értesítés jogilag releváns jellemzőinek azonosításához: az elérhetőség, időzítés, érthetőség és a gyakorlati válaszlehetőség. Ennek ellenére a későbbi bíróságnak meg kell határoznia, hogy ezek a jellemzők hogyan illeszkednek a szabályozó jogszabályokhoz és a jelenlegi tényekhez. Az eredmény a jogszabályi követelmények és a bírói specifikációk közötti kapcsolatból fakad. Az intézményi kérdés tehát pontosabb, mint hogy a bírák "törvényt hoznak-e": arról szól, hogy a specifikációjuk mennyire marad felelős a jogszabályi keretnek.

Leszczyński megkülönbözteti a valódi precedensális érvelést a puszta hivatkozások jelenlététől. 2018-as cikke elutasítja azt a feltételezést, hogy minden ítéletre való hivatkozás precedens, és azt az állítást, hogy a kodifikált rendszerek nem tartalmazhatnak precedenst. A korábbi döntésnek lényegesen részt kell vennie a későbbi érvelésben és normatív alapokban. Lengyel osztályozások áttekintése szintén széles körben támaszkodik korábbi tudósokra; ezeket a besorolásokat nem szabad mind saját találmányként bemutatni. journals.umcs.pl

Ez a különbség fontos módszertani következményekkel bír. Az idézési gyakoriság nem megfelelő mértéke a precedensbeli befolyásnak. Egy húsz hivatkozást tartalmazó ítélet egyszerűen szakmai ismeretességet mutathat. Egy másik, amely egy gondosan megvizsgált tekintélyt tartalmaz, lényegében függhet az érvelésétől.

Javasolt diagnosztikai kérdésem az lenne: **mi változna a későbbi ítéletben, ha a korábbi döntést eltávolítanák?** Lehetséges válaszok közé tartozik a jogszabályi kifejezés értelmezése, a releváns ténybeli különbségek azonosítása, a jogorvoslat igazolása, vagy a megszokott gyakorlattól való eltérés magyarázatának terhe. Ha semmi lényeges változás nem történik, a hivatkozás gyenge precedens bizonyítékot szolgáltat.

Ez a kontrafaktuális teszt az én analitikus javaslatom, nem pedig egy teszt, amelyet Leszczyński kifejezetten ezekkel a kifejezésekkel fogalmaz meg. Ez segít az empirikus kutatás megkülönböztetésének gyakorlatiasábításában. A kutatóknak az érvelő funkciót kellene vizsgálniuk, nem pedig az esethivatkozásokat számolni.

Van egy további fogalmi nehézség. Egy korábbi ítélet kiváló érvet tartalmazhat, amelyet egy későbbi bíróság érdemi alapján elfogadna, még akkor is, ha korábban soha nem támogatták volna bírósági jóváhagyást. Ez precedensnek számít, vagy pusztán meggyőző érvelésnek? Egy részletesebb magyarázatnak meg kell különböztetnie az érv tartalmának erejét az intézményi történelem által nyújtott további erőtől. A vizsgált cikkek hasznos funkcionális küszöböt határoznak meg, de teret hagynak további finomításra ezen további precedensális erő tekintetében.

A ratio decidendi rekonstrukciója központi helyszín a bírói választásnak. Leszczyński 2019-es fejezetének hozzáférhető nyitányában az arányt, nem az egész ítéletet, mint a releváns mintát. Az azonosítás nem elegendő a jelenlegi döntés alkalmazása nélkül. Egy igazságszolgáltatás által kijelölt összefoglaló hitelesebben tükrözheti az eredeti bíróság szándékát, mint egy szerkesztői fejjegyzet, de ösztönözheti az automatikus hivatkozást. Alternatívaként az arányt egy részletből, több részből vagy az érvelés egészéből kell rekonstruálni. peterlang.com

Az elemzésem szerint ez két különböző értelmezési helyet tár fel. Az eredeti bíróság határozza meg, hogyan fogalmazza meg és hangsúlyozza az indokokat. Az utóbbi bíróság határozza meg, mit jelentenek ezek az okok egy új vita esetén. Egyik helyszín sem zárható ki pusztán egy világosabb összefoglaló közzétételével.

Tegyük fel, hogy egy korábbi ítélet érvényteleníti azt a korlátozást, amelyet egy felperesre szabtak ki, aki nem kapott lehetőséget a válaszadásra. Érvelése több megfogalmazást is alátámaszthat:

- a kedvezőtlen döntésekhez előzetes válaszadási lehetőség szükséges;
- a meglévő jogosultságot érintő korlátozások ilyen lehetőséget követelik;

- az adott esetben alkalmazott eljárás nem volt megfelelő;
- a felperes kivételes körülményei igazságtalanná tették ezt az eljárást.

Ezek a megfogalmazások lényegében különböznek a terjedelmében. A választás határozza meg, hogy az ítélet mennyire megy az eredeti tényeken túl.

A nehéz kérdés tehát az **általánosítás mértéke**. Túl szűk megfogalmazás gyakorlatilag használhatatlanná teszi a precedenst. Egy túl széles megfogalmazás egy tényérzékeny döntést általános politikává alakít, amelyet az eredeti bíróság talán soha nem vett volna figyelembe.

Leszczyński rekonstrukcióra helyezett hangsúlya láthatóvá teszi ezt a problémát. Azonban az itt vizsgált hozzáférhető szövegekben nem nyújt egy átfogó szükségszerű tesztet, amely minden lehetséges arányformuláció közötti versengést megoldana. Megközelítése legerősebb keretrendszer az értelmezési feladat feltárására és annak teljesítményének magyarázatának megköveteltetésére.

Egy további elemző követelmény következik: egy későbbi bíróságnak különbséget kell tennie egy korábbi indoklás tisztázása, annak kiterjesztése és cseréje között. Ellenkező esetben a jelentős doktrinális változás egyértelmű folytonosságként mutatható be.

Az analógia értelmezése a megítélt helyzetek közötti kapcsolatra összpontosít. A 2020-as cikkben a *per analogiam decisionis a* korábbi és jelenlegi tények, intézmények vagy érvelés hasonlóságait érinti. A törvényi analógia a jelenlegi tényeket egy normatív mintához köti. A hasonlóságok vizsgált törvényekre, közigazgatási aktusokra vagy ítéletekre is vonatkozhatnak. A szokásos korábbi döntések kiegészítik a törvényi alapokat. Springer Nature Link

Az analitikus előny az, hogy a precedens olyan kapcsolatgá válik, amely igazolást igényel, nem pedig mechanikusan átadott állítás az esetek között. A hasonlóság azonban maga normatívan strukturált.

Vegyük például egy korábbi döntést, amely a bizalmas kommunikációt védi egy kialakult szakmai kapcsolaton belül. Egy későbbi vita digitális tanácsadó szolgáltatással való kommunikációt érint. Az ügyek bizalmi viszonyt és bizalmas elvárást követnek. Eltérhetnek szakmai szabályozásban, elszámoltathatóságban, kompetenciában és a vonatkozó törvényi védelem céljaiban.

A közös ténybeli jellemzők létezése nem határozza meg, mely különbségek számítanak. A bíróságnak ezeket a jellemzőket összekapcsolnia kell a titoktartás védelmének jogi indokjával. Egy támaszkodásra épülő analógia támogathatja a kiterjesztést; egy szabályozott szakmai felelősségen alapuló analógia ellenállhat neki.

Ez a példa egy lehetséges körkörösséget tár fel. A bíróság javasolt értelmezése határozza meg, mely hasonlóságok relevánsak, míg ezeket a hasonlóságokat ezután felhasználják az értelmezés alátámasztására. Az ilyen érvelés nem feltétlenül hibás, de a kölcsönös függőségeit fel kell tárni.

Egy meggyőző precedensleírásnak tehát magyarázatot kell adnia annak, miért számít egy adott hasonlóság a szabályozó jogi keret szerint. Pusztán azzal, hogy két helyzet összehasonlítható, a kulcsfontosságú normatív munka befejezetlenné válik.

A precedentiális szükség és a jogi kötelezettség közötti különbség különösen fontos a törvényi jogi modelljében. Stare decisis nélkül Leszczyński a szokásos precedenshasználatot elsősorban az igazságszolgáltatási igény alá helyezi. Az alkotmányos ítéletek, kibővített bírósági határozatok és visszatartó utasítások külön kötelező érvényű hatással lehetnek. A bíróság szándékát egy korábbi döntés alkalmazására azonosítható, alkalmazkodó arány is alá kell állítani. Springer Nature Link

Az én értékelésem szerint ez a különbség magyarázza, hogyan tekinthet egy bíróság egy korábbi ítéletet gyakorlatilag elkerülhetetlennek anélkül, hogy formálisan ugyanúgy kötelező érvényűnek tekintené, mint a jogszabály.

Számos különböző nyomás is szerepet játszhat: a következetes kezelés iránti vágy, a korábbi érvelés meggyőző minősége, intézményi elvárások vagy a fellebbviteli döntés visszavonásának lehetősége. Ezek konvergenciája erős gyakorlati tekintélyt teremthet.

Ez egy további kérdést vet fel: **vajon a szükség fokozatosan magyarázatkötelezettségté válhat-e?** Még akkor is, ha a bíróság megtartja a szabadságot a távozásra, a megszokott gyakorlat szakmai szempontból elfogadhatatlanná teheti a megmagyarázhatatlan távozást. Ez indokolási terhet teremt anélkül, hogy feltétlenül abszolút kötelességet jelentene.

Ez a különbség azért fontos, mert három pozíció lehetséges:

- a korábbi ítélet megegyezés nélküli figyelmen kívül hagyásának szabadsága;
- szabadság a távozásra, miután megfelelő indokokat szolgáltatnak;
- kötelezettség, hogy követni kell, hacsak nem vonatkozik elismert kivétel.

Egy rendszer az első pozícióból a második irányba léphet anélkül, hogy a harmadikat elfogadná. Ez egy ígéretes módja Leszczyński beszámolójának intézményi következményeinek kidolgozására.

Egy kapcsolódó aggodalom az, hogy kinek az értékelése határozza meg a szükségességet. Ha ez teljes egészében a jelenlegi bíróságon múlik, a bíróság elkerülheti a kényelmetlen precedenst azzal, hogy azt feleslegesnek nyilvánítja. Az objektív elvárások az illetékes hatóságokkal való együttműködésben korlátozhatják ezt a lehetőséget, miközben megőrizhetik a döntéseik elutasításának szabadságát.

Ajánlásai a kutatott, alkalmazkodó és érthető igazolást hangsúlyozzák. A 2020-as cikk a joggyakorlat korai megfontolását, a releváns döntések független vizsgálatát, a törvényi kapcsolatok megőrzését, valamint a széleskörű bírósági vizsgálatot javasolja. Az igazolásnak magyarázatot kell magyaráznia a hasonlóságot, az aránykonstrukciót, az alkalmazkodást, versengő érveket és a kitéréseket. Kevesebb lehetőséget ad a kompetenciák megállapítására, mint a lényegi vagy eljárási normák. Springer Nature Link

Analitikus kiterjesztésem szerint egy erős precedenciális igazolás a következő viszonyokat ellenőrizhetővé kell, hogy legyen:

Kapcsolat	Amit az olvasónak meg kell értenie
Korábbi ítélet és jelenlegi vita	Miért releváns a korábbi eset

Kapcsolat	Amit az olvasónak meg kell értenie
Korábbi és jelenlegi tények	Milyen hasonlóságok és különbségek befolyásolják az érvelést
Arány és jogszabályok	Hogyan illeszkedik a javasolt szabály a kormányzati szöveghez és jogi struktúrához
Kiválasztott hatóság és versengő hatóságok	Miért kap elsőbbséget ez az ítélet vagy vonal
Folytonosság és fejlődés	Az, hogy a bíróság követi-e, szűkíti, kiterjeszti-e vagy megváltoztatja az előző megközelítést

Ez a keretrendszer segít megkülönböztetni a magyarázatot a magyarázat látszatától. Az állítás, hogy egy álláspontot a megalapozott joggyakorlat támaszt alá, elrejtheti a tényekről, jogszabályi módosításokról vagy versengő hatáskörrel kapcsolatos nézeteltéréseket.

A megengedett kutatás széleskörű kiterjedése szintén kiválasztási problémát teremt. A koordinatív, alacsonyabb, külföldi és szupranatív ítéletekhez való hozzáférés kibővíti a hasznos érvek körét. Egyidejűleg bővíti a kedvező példák kiválasztásának lehetőségeit is. Ezért a jobb kutatás átlátható relevanciai kritériumokat igényel.

Például egy külföldi ítélet hasznossága függhet a jogszabályi nyelvezet, intézményi struktúra, védett érdekek vagy eljárási garanciák hasonlóságaitól. Önmagában a rangos eredete nem bizonyíthatja relevanciáját. Ez a javasolt védelmem a szélesebb körű keresési megközelítéshez.

A 2017-es cikk a precedensális gyakorlatot egy szélesebb intézményi környezetbe helyezi. Leszczyński vizsgálja a bírói kompetenciát, tudományos ismereteket, kulturális elfogadást, technológiát és politikai körülményeket. Az elektronikus hozzáférés segíti a kutatást, de ösztönözheti a mechanikus másolást. A közvetlen bíróválasztást feleslegesnek tartja; a demokratikusan választott intézmények általi kinevezés, valamint a gondos szakmai értékelés elegendő lehet modelljében. Megkülönbözteti a korábbi ítéletek szokásos használatát a törvényhozással versengő igazságszolgáltatástól, amely erősebb legitimitási aggályokat vet fel. Azt is felismeri, hogy a mérlegelést hiányos törvényhozási iránymutatás kényszerítheti. Az autonóm gyakorlatot előnyben részesíti a bírófüggetlenség, míg az autoriter rendszerek politikailag irányított, kvázi-precedensális iránymutatást adhatnak. A tartós gyakorlat egyetlen hivatkozáson túl diffúziót és megerősítést igényel. repozytorium.uni.wroc.pl

Az én elemzésem szerint három legitimitási kérdést kell külön tartani:

1. A bírót jogos alkotmányos eljárás alapján nevezték ki?
2. Független a bíró az ügy eldöntésekor?
3. Indokolt-e a konkrét normatív fejlődés a bíró hatáskörén belül?

Az első kettőre szóló igenlő válasz nem dönti el automatikusan a harmadikat. A szakmai kompetencia és a függetlenség támogatja az ítélethozatalt, de nem határozza meg minden igazságszolgáltatási újítás megengedett szélességét.

A döntési kötelezettségnek korlátozott igazolási ereje van. Megmagyarázza, miért nem hagyhatja el egyszerűen a bíróság egy nehéz vitát. Nem határozza meg, miért kellene egyetlen elérhető megoldásnak érvényesülnie, vagy hogy ez a megoldás mennyire széles körben kellene szabályoznia a jövőbeli ügyeket.

Az értelmezés és a versengő jogalkotás közötti különbség ezért lényegi vizsgálatot igényel. Egy ítélet formálisan kapcsolódhat a jogalkotáshoz, miközben olyan minősítést vezet be, amely jelentősen átirányítja annak működését. A terminológiai osztályozás önmagában nem tudja megoldani a jogszerűségi kérdést.

A politikai elemzésnek empirikus minősítést is igényel. A függetlenség hihetően támogatja az autonóm precedensális kialakulást, de ezt nem szabad egyetemes állítássá alakítani, miszerint az autoriter rendszereknek nincs stabil joggyakorlatuk. Egy ellenőrzött igazságszolgáltatás kiszámítható magánjogi döntéseket tarthat fenn, miközben nincs függetlenség az alkotmányos vitákban. A releváns változó a gyakorlat autonómiája és jellege, nem csupán a létezése.

Nyitott végű értékelő szabványokról végzett munkája megmagyarázza, miért korlátozhatja a precedens a mérlegelést anélkül, hogy azt megszüntetné. Az Open Axiology in Judicial Interpretation of Law and Possible Misuse of Discriminat *of Discretion című 2020-ban megjelent művében Leszczyński törvényi hivatkozásokat vizsgál a törvényen kívüli értékekre. Azonosítja az eszközalapú értékválasztás és a túlzott bírósági helyettesítés kockázatait. Védelmi intézkedései közé tartozik az önmegtartás, az átlátható indok, a felülvizsgálat, tudományos és nyilvános ellenőrzés, valamint következetes precedensgyakorlat. Kifejezetten elismeri, hogy ezek az intézkedések nem nyújtanak garantált jogorvoslatot, és hogy az egységesség nem garantálja a visszaélések elkerülését.* journals.umcs.pl

A kritikus következtetés az, hogy a precedensnek két különböző hatása van. Csökkentheti az egyéni bíró szabadságát, miközben növelheti az igazságszolgáltatás kollektív befolyását.

Tegyük fel, hogy egy értékelő törvényi záradék lehetővé teszi a méltányosság mérlegelését. Ha minden bíró egyéni méltányossági elképzelést ad, a döntések nagyon változóvá válhatnak. Egy stabil igazságszolgáltatási megközelítés javíthatja a kiszámíthatóságot. Ez a stabilitás azonban tükrözheti az igazságszolgáltatás kollektív preferenciáját a versengő elosztó vagy erkölcsi álláspontok között.

Ezért a kiszámíthatóság és a lényegi igazolás külön értékelést igényel. Egy következetes értelmezés következetesen tévedhet. Az ismétlés növelheti a kezdeti hiba javításának gyakorlati nehézségeit is, mert a felek és intézmények ennek köré szervezik a magatartásukat.

További különbségtétel az **örökölt okokra és az örökölt következtetésekre** vonatkozik. Későbbi ítéletek ismétlődhetnek egy megalapozott formulát anélkül, hogy újragondolnák az eredetileg támogató érvelést. A formula intézményi tekintélye így növekedhet, miközben annak lényegi igazolása kevésbé láthatóvá válik.

Ezt a kritikát nem szabad Leszczyński ellen célozni, mintha azt ígérte volna, hogy az egységesség garantálja a helyességet. Kifejezetten elutasítja ezt a garanciát. A lényeg az, hogy kifejtsük az elismerésének következményeit: a precedensis stabilitásnak mechanizmusokat kell megvizsgálnia a mélyen gyökerező hibák és a megmagyarázhatatlan eltérések vizsgálatára.

2023-as vitája összekapcsolja a precedenst egy tágabb forráselmélettel, miközben megőrzi a Zygmunt Ziembiński tulajdonítását. A Kidolgozott Fogalom a jogforrásokról: a politikai igazolás, szokás és precedens szerepének kontextusa *című művében* Leszczyński inkább Ziembiński elképzelését elemzi, mintsem azt állítaná, hogy ő alkotta azt. Értékeli annak értelmezési szabályok, szokások, precedens és a jogrendszer politikai igazolásának bevonását. Emellett megkérdőjelezi az igazságszolgáltatás független szerepének korlátozott elismerését,

és szélesebb körű doktrína megértést javasol, amely magában foglalja a bírói nézeteket is. pressto.amu.edu.pl

Véleményem szerint ez a vita felveti a szakmai elismeréssel kapcsolatos kérdést. Ha a bírói gyakorlat és a jogi tudomány hozzájárul ahhoz, hogy meghatározzák, mely normák tartoznak az aktív jogrendhez, akkor a hatáskörük vizsgálatot igényel.

A tudományos elfogadás kritikát, fogalmi finomítást vagy szakmai konszenzus bizonyítékát jelentheti. Nem feltétlenül jelent független alkotmányos felhatalmazást. A jogi közösség elfogadása sem tekinthető bizonyítékként arra, hogy az érintett közvélemény jóváhagyta a kialakult politikát.

Van egy esetleges visszacsatolási kör is: a bíróságok kidolgoznak egy állítást, a tudósok doktrínává szervezik, majd a bíróságok ezt a doktrínát a felállás megerősítéseként alkalmazzák. Az ilyen interakció jelentősen javíthatja a jogot, de felerősítheti az álláspontot anélkül, hogy független igazolást vezetne be.

További fogalmi figyelmeztetés a pozitivizmust érinti. A bírósági precedensek vagy hagyományos normák elfogadása önmagában nem jelent eltérést a jogi pozitivizmusság minden formájától. Egy pozitivista elmélet elfogadott intézményi kritériumok alapján ismerheti el a jogtudományi kidolgozott jogot. A legélesebb kérdés az, hogy egy adott elmélet tévesen egyenlővé teszi a jogi forrásokat kizárólag a jogalkotással.

Leszczyński maga is megfigyeli a Ziembiński felfogása és Hart megközelítése közötti hasonlóságokat. Ez egy szűk, törvényhozó jogfelfogást sokkal pontosabb célpontká tesz, mint a pozitivizmust egyetlen, egységes doktrínaként tekintve. pressto.amu.edu.pl

2024-es EU-értelmezési elemzése több gyakran összekeverett bírói funkciót különböztet. A Jogi értelmezés az EU jog perspektívájában: Általános modell és a büntetőjog kontextusa *című művében* Leszczyński elkülöníti az ítéletek közvetlen címezettekre gyakorolt hatásait, későbbi bíróságok precedens-használatát, valamint a jogi elvek kidolgozását a CJEU joggyakorlatán keresztül. Különösen fontosnak tartja az igazságszolgáltatási kiegészítést az EU kontextusában. Büntetőjogi vitákban elismeri az instabilitás, jogszerűség, a visszamenőmentesség és a jogi bizonyosság miatti aggályokat is. bc.umcs.pl

Ez a megkülönböztetés analitikusan hasznos, mert ezek a függvények különböző kérdéseket vetnek fel:

Igazságszolgáltatási funkció	Fő elemző kérdés
Egy vita rendezése	Kit érint ez a különleges viselkedés?
A későbbi ítéletek irányítása	Miért fogadná el egy másik bíróságnak az érvelését?
Egy elv megfogalmazása	Hogyan szerez szélesebb normatív tekintélyt a javaslat?

Az én elemzésem szerint a harmadik függvény képes a legnagyobb távolságot teremteni az eredeti vita és a későbbi felhasználások között. Egy adott eseten keresztül megfogalmazott elv később sok területen is működhet. Széles jelentőségét nem lehet kizárólag későbbi tények és az eredeti tények összehasonlításával értékelni.

Az érintett vizsgálatnak továbbá meg kell vizsgálnia az intézményi kompetenciát, az elv kapcsolatát a megalkotott joggal, valamint annak későbbi kiterjesztésének korlátait. Egy olyan magyarázat, amely elsősorban az esetek közötti alkalmazkodáson alapul, további forrásokra van szükség, amikor az elvekkel foglalkozik, amelyek a jogi rend szervező elemeivé válnak.

A büntetőjog különösen súlyossá teszi ezt a problémát. Meg kell különböztetni azokat a kérdéseket, hogy milyen magatartás tartozik a tilalom alá, milyen következményekkel járnak, és hogyan hat egy korábbi értelmezés a későbbi vádlottakra. Leszczyński elméletének elemzése érdekében egy hasznos precedens létezése indokolt a vizsgálatra; nem válaszol önállóan minden megengedett meghosszabbításról vagy időbeli hatásról szóló kérdésre.

EU-alapú viták így szélesíti az operatív keretrendszert, miközben feltárja a különbségeket a szokásos esetalapú fejlesztés és a joggyakorlat között, amely egy egész jogrendszert épít.

Megközelítésének fő erőssége a leíró realizmus és a felelősségre vonásos érvelés követelményeinek kombinációja. A döntésekre irányítja a figyelmet, mint konstruált eredményekre: a törvényhozási anyagoknak, korábbi ítéleteknek, ténybeli értékeléseknek és normatív érveknek egymáshoz kell kapcsolódniuk. Emellett hasznos mércét nyújt a felszínes hivatkozási gyakorlatok kritizálására. Legerősebb fenntartásom a tényleges befolyás azonosítása és a hatalom igazolása közötti határt illeti. Egy ítélet bizonyíthatóan formálhatja a későbbi döntéseket, miközben jogi alapja megkérdőjelezhető. Ezért egy precedenselméletnek legalább három értékelést kell megkülönböztetnie:

- hogy a korábbi döntés valóban befolyásolja-e az ítélethozatalt;
- hogy használata javítja-e következetességet és kiszámíthatóságot;
- hogy a kialakult normatív fejlődés jogilag és intézményileg indokolt-e.

Ezek az értékelések eltérhetnek. Egy befolyásos precedens instabil lehet; egy stabil precedens nem lehet indokolt; egy meggyőző ítélet soha nem szerezhet tartós követőséget.

Egy második fenntartás a későbbi bíróságon a választások koncentrációjával foglalkozik. Az utóbbi tanács azonosítja a relevanciát, rekonstruálja az arányt, kiválasztja az általánosság szintjét, értékeli a hasonlóságot, és meghatározza az alkalmazkodás mértékét. A jobb igazolás láthatóvá teszi ezeket a döntéseket, de a láthatóság csak egy irányítási formája. Hatékonysága a lényeges ellentmondásos kihívástól, felülvizsgálattól, szakmai kritikától és korrekciós lehetőségektől függ.

A harmadik a demokratikus kontroll kérdése. Az értelmezés, a hiányosságok kitöltése és az értékelő szabványok meghatározása együttesen jelentős politikai változásokat eredményezhet, még akkor is, ha minden egyes ítéletet szerény fejleményként mutatunk be. Ezért a megfelelő értékelési egység lehet egy teljes jogászi vonal, nem pedig egyetlen döntés.

Az igazságszolgáltatási hatalom értékeléséhez Leszczyński munkájának legeredményesebb következménye, hogy az egyéni korlátozást és a kollektív normatív befolyást együtt kell vizsgálni. Egy bíró lelkiismeretesen követheti a precedenst egy olyan jogtudományi fejlesztés során, amely lényegében meghatározza a jogszabály gyakorlati tartalmát. Ezzel szemben egy eltérés megkérdőjelezheti a beágyazott igazságszolgáltatási értelmezést, hogy visszaállítsa a törvényi választásokhoz való szorosabb betartást. A követés és távozás nem minősülhet absztrakt módon rögzített alkotmányos erényekkel.

Leszczyński keretrendszere segít meghatározni, hol kell megtörténnie ennek a vizsgálatnak: forrásválasztás, rekonstrukció, analógia, adaptáció és igazolás. További fejlesztése élesebb kritériumokat igényel az általánosítás megengedett terjedelmére, a versengő joggyakorlat alkalmazására, a megszerzett hibák korrigálására, valamint a szakmai elfogadás és a demokratikus hatalom kapcsolatára. Ekkor válik a legjelentősebbé a tényleges bírói érvelés magyarázata egy legitim precedens jogelmélet szempontjából.

Zygmunt Tobor és Mateusz Zeifert precedensjogi elemzései

Tobor és Zeifert legfontosabb hozzájárulása a precedenskutatáshoz a bírói hivatkozás, az értelmezési hatalom és a törvényhozási jelentés megőrzése közötti kapcsolat vizsgálata. Munkájuk egy olyan kérdést vet fel, amely különösen fontos a kontinentális jogrendszerekben: amikor egy bíróság korábbi ítéletet alkalmaz, pontosan mi adja ennek az utalásnak az erejét?

Közvetlenül releváns közös tanulmányuk a **"Hogyan használják a lengyel bíróságok korábbi bírói döntéseket?"** , amely a *Studia Iuridica Lublinensia* 27(1), 2018, 191–203. oldal közreműködésében jelent meg. Ez az írásbeli bírósági indokok feltáró vizsgálata, félretéve az igazságügyi pszichológiát és a speciális eljárási kötelező szabályokat. Vizsgálják a hivatkozási űrlapokat, funkciókat és igazolásokat. Hivatkozások között szerepelnek idézetek, parafrázisok, névtelen jogászi mondatok és ellenvélemények. Diagnosztizálják a ténybeli kontextus elvesztését, az arány és a diktá közötti elégtelen megkülönböztetést, valamint a versengő hatóságok szelektív használatát. Az igazságszolgáltatási megfogalmazások tisztázhatják a törvényeket, miközben kiszorítják a törvényhozási nyelvet; a kétértelműség megoldása eltér a tervezett rugalmasság korlátozásától. Következtetésük az, hogy a gyakori idézés önmagában nem biztosítja a stabilitást vagy a koherenciát. journals.umcs.pl

Szélesebb értelmező írásaik segítenek megmagyarázni ennek a vizsgálatnak az elméleti jelentőségét. A következő szerzői és témabeli különbségek fontosak:

Munkássága	Szerzőség és publikáció	Relevancia
Iluzja wykładni językowej — "A nyelvészeti értelmezés illúziója"	Tobor, 2010, 194–200. oldal	Kritika a látszólag mechanikus nyelvi érveléssel szemben
Linguam novit curia? Analiza korpusowa w prawie karnym – przyczynek do dyskusji	Tobor és Zeifert, *Forum Polityki Kryminalnej* 1, 2021, 1–25. oldal	A nyelvi bírói állítások empirikus vizsgálata
Jogi fordítás kontra jogi értelmezés. Jogelméleti nézőpont	Zeifert és Tobor, *International Journal for the Semiotics of Law* 35, 2022, 1671–1687. o.; online 2021	Kontextus, értelmezési módszerek és intézményi tekintély
Prototípuselmélet az Európai Unió Bíróságának igazságszolgáltatási gyakorlatában. Esettanulmány	Zeifert, *Comparative Legilinguistics* 44, 2020, 93–119. oldal	A jogi kategóriák fejlődése egymást követő ítéleteken keresztül

Munkássága	Szerzőség és publikáció	Relevancia
Legalność jako zgodność z intencją prawodawcy. Rozumienie legalności w pracach Józefa Nowackiego	Tobor, 2023, 34–43. oldal	A törvényhozási szándék mint a jogszerűség kritériuma
Krytyka eklektycznego podejścia do wykładni prawa — "Kritikája a törvényes értelmezés eklektikus megközelítésére"	Tobor és Zeifert, 2024, 101–115. o.	Az értelmezési helyességi kritériumok esetenként történő kiválasztásának kritikája

Az első, harmadik, negyedik és ötödik szövegek értelmező kontextust adnak; meg kell különíteni őket a precedens gyakorlat közvetlen vizsgálatától. A 2024-es fejezet esetében az alábbi vita az ellenőrizett, absztrakt és hozzáférhető indexelt szakaszokra támaszkodik. repozytorium.uwb.edu.pl

Megkülönböztetem a kitűzött álláspontjukat a saját kritikai elemzésemtől. Az alábbi hipotetikus példák magyarázó konstrukciók, nem pedig a szerzők által bejelentett esetek.

Empirikus megközelítésük miatt a bírói hivatkozások jelenléte kiindulópontot jelent a vizsgálathoz. A 2018-as cikk a kiválasztott bírósági kategóriák legutóbbi ötven ítéletét vizsgálja, és az alábbi hivatkozások számáról számol be egy másik bírósági döntésre:

Bírósági kategória	Jelentett idézési előfordulás
Legfelsőbb Bíróság	66%
Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság	75%
Fellebbviteli bíróságok	78%
Regionális közigazgatási bíróságok	81%

Az alsóbb bíróságokat kizárták az adatbázis-képviselet hiánya miatt. journals.umcs.pl

Úgy vélem, ezek a megfigyelések elsősorban a hivatkozás gyakoriságának bizonyítéka a vizsgált anyagban. Nem derítik ki, hogy egy korábbi döntés mennyire befolyásolta az eredményt. Egy átvezető hivatkozás, egy határozott értelmezés és egy kiterjedt ténybeli összehasonlítás mind számítanak a hivatkozás jelenlétének, bár jogi funkcióik eltérnek.

A tervezés módszertani óvatosságot is igényel. Elérhető ítéletekből vett minta tükrözheti a publikációs gyakorlatokat, adatbázis-lefedettséget, témát és intézményi különbségeket. Eredményei nem tudnak átfogó ok-okozati magyarázatot hozni a bírói viselkedésre. A többi kontinentális joghatóságra való általánosítás független összehasonlító bizonyítékot igényelne.

A kutatás következő megfelelő szakasza tehát azt vizsgálná, hogy az egyes hivatkozások mit tesznek. Meg kell különböztetnie azt az ítéletet, amely szabályt ad, egy olyan ítéletet, amely megerősíti a már önállóan kidolgozott érvet, és egy olyan ítéletet, amely csupán a joggyakorlat ismeretét jelzi. Ezek a megkülönböztetések az általam javasolt kutatási kiterjesztés.

Funkcionális tipológiájuk több különböző kérdést tár fel, amelyek az esetek idézésének gyakorlatában rejtőznek. A táblázat azonosítja hét funkciójukat; példáik és elemző következményei az enyémek. journals.umcs.pl

A vizsgálatuk által azonosított funkció	Hipotetikus illusztráció	Analitikus implikáció
Előzetes orientáció	Az ítélet megállapítja, hogy a vita kivételes jogorvoslatot érint.	A hivatkozás keretezi a vizsgálatot anélkül, hogy megoldaná annak központi kérdését.
Értelmezési kétely bizonyítékai	Két bíróság másként értelmezte ugyanazt a rendelkezést.	A nézeteltérés megalapozhatja a vizsgálat szükségességét anélkül, hogy bármelyik választ megfogalmaznánk.
Módszertani útmutatás	Egy korábbi bíróság azt javasolja, hogy a célt a megfogalmazással együtt vizsgáljuk.	A hatalom inkább az érveléssel foglalkozik, nem pedig a lényegi eredmény.
A fogalmak meghatározása	Az ítélet egy törvényi kifejezés definícióját adja.	A definíció hatótávolsága vizsgálatot igényel.
A homályosság csökkentése	A bíróság kritériumokat dolgoz ki annak megállapítására, hogy a késés túlzott-e.	A nagyobb pontosság megváltoztathatja a mérlegelési eloszlást.
A kétértelműség megoldása	Egy előzetes ítélet két nyelvtani értelmezés között dönt.	Ennek a kiválasztásnak az alapjai továbbra is fontosak.
Szabályként kezelt bírói megfogalmazások	A bíróság egy korábbi bírói képesítést alkalmaz fő alapfeltevésként.	Az alapfelvetés és a törvényhozás közötti kapcsolatot igazolni kell.

Az első két funkció a vizsgálat szervezésével kapcsolatos. Értékesek lehetnek még akkor is, ha a későbbi bíróság végül elutasítja a korábbi ítélet értelmezését. Ez megmutatja, miért nem lehet kizárólag a hivatkozás jogi jelentőségét a létezéséből kivonni.

A módszertani hivatkozások mélyebb kérdést vetnek fel. Tegyük fel, hogy egy korábbi ítélet a hétköznapi nyelvezettel kezdést javasolja, míg egy másik a cél és intézményi kontextus kezdetektől vizsgálását javasolja. Ezek között való választás sok vita esetén befolyásolhatja a kimeneteltet. Egy módszertani állítás így szélesebb befolyást gyakorolhat, mint egy szabály, amely egy adott tényszerű helyzetre korlátozódik.

A definíciók más nehézséget jelentenek. Egy korábbi bíróság akár egy szűk kérdés megoldására is kidolgozott egy definíciót. Ha ezt a definíciót önállóan terjesztik, látszólag általános terjedelmet szerezhet. A későbbi bíróságnak meg kell határoznia, hogy a megfogalmazás kimerítő, szemléltető vagy olyan feltételezések által korlátozott, amelyek már nem szerepelnek a kiválasztott részben.

A homályosság és kétértelműség is külön elemzést igényel. Tegyük fel, hogy a jogszabály szándékosan engedélyezi az intézkedést egy ésszerű időn belül. Egy bírói gyakorlat, amely ezt a szabványt rugalmas határidővé alakítja, javíthatja a kiszámíthatóságot, miközben elveszi a jogalkotási rendszer által megőrzött mérlegelést. Ezzel szemben az a döntés, hogy egy módosító melyik főnév minősül, egyszerűen szükséges lehet a mondat által közvetített állítás megállapításához.

A bírói pontosság intézményi jelentősége tehát attól függ, hogy milyen problémát kezelnek. A precizitás tisztázhatja, stabilizálhatja, szűkítheti, kiterjesztheti vagy helyettesítheti az operatív szabályt. Ezeket a hatásokat egyénileg kell értékelni.

Az érvelő hasznosság és a precedensális tekintély közötti különbség alapvető kritikájuk értékeléséhez. Analitikus megfogalmazásom három lehetséges okot választana el egy korábbi ítélet alkalmazására:

1. Érvelése meggyőzőek érdemeit tekintve.
2. Intézményi eredete további súlyt ad neki.
3. Egy jogi szabály vagy elfogadott gyakorlat speciális választ követel rá.

Ezek az okok együtt létezhetnek, de más indokokra van szükségük.

Vegyük például egy olyan ellenvéleményt, amely különösen meggyőző elemzést tartalmaz. Egy későbbi bíróság is elfogadhatja ezt az elemzést, mert meggyőző. Korábbi megjelenése egy bírói véleményben szintén szakmai jelentőségűvé teheti. Azonban az érvelés elfogadása nem jelenti azt, hogy a korábbi bíróság operatiiv döntése a későbbi eredményt követelte volna.

Ugyanez igaz a többségi véleményre is. Egy javaslat meggyőző lehet, mert jól magyarázza a törvényi rendszert, vagy tekintélyes, mert egy megalapozott bírói álláspontot képvisel. Az utóbbi bíróságnak fel kell tárnia, melyik megfontolás végzi el a munkát.

Ez a különbség segít megmagyarázni, miért hagyhatja egy nagy hivatkozási mennyiség megoldatlanul a kulcsfontosságú következtetési lépést. Tíz ítélet, amely ugyanazt az állítást ismétle, nem feltétlenül ad tíz független indokot. Lehet, hogy egy érv egymást követő továbbítását jelentik, amelynek eredeti alapjai nehezen találhatók.

Ratio decidendi és obiter dicta kezelésük alapos olvasást igényel. A 2018-as cikk kategoriztikus jellemzése a megkülönböztetésről, amely hiányzik a vizsgált gyakorlatból, legjobb, mint olyan diagnózisként kezelhető, amely minősítést igényel, nem pedig az egyetemes fogalmi tudatlanság bizonyítékaként. journals.umcs.pl

Kritikám az, hogy több feltételt is meg kell különböztetni. A bírák ismerhetik a különbséget, miközben azt egy bizonyos meggyőző hivatkozáshoz szükségtelennek tartják. Lehet, hogy nem értenek egyet abban, hogy melyik állítás alkotta az arányt. Alternatívaként egy mellékes megfigyelést alkalmazhatnak, mintha annak erősebb tekintélye lenne, mint amit az eredeti ítéletben betöltött szerepe indokolna.

Ezek a lehetőségek eltérő empirikus megállapításokat igényelnek. Egy perifériás részlethez való hivatkozás jelenléte önmagában nem bizonyítja, hogy a bíróság félreértette a precedenst. Bizonyíthatja, hogy a bíróság érveléseként használja a szöveget, nem pedig kötelező szabályként.

Ugyanakkor a különbség továbbra is fontos, ha a bíróságok különleges hatalommal ruháznak fel egy állítást. Minél nagyobb a követelt hatalom, annál erősebb a szükség arra, hogy a javaslat kapcsolata a korábbi felállással és tényekkel azonosítsa.

Egy hasznos elemző teszt azt kérdezhetné, hogy a későbbi bíróság az ítélet intézményi státuszára támaszkodik-e, miközben figyelmen kívül hagyja a hivatkozott állítás korlátait. Ha

igen, a meggyőzés és a tekintély összefonódott olyan módon, ami túlozhatja a korábbi ítélet jelentőségét.

A bírói nyelv kivonása összesített kiszorítást eredményezhet a törvényi vizsgálatban. A következő hipotetikus sorozat fejti ki az intézményi aggályt, amelyet tanulmányuk felvetett.

Tegyük fel, hogy egy törvény védi azokat a személyeket, akik gazdaságilag függőek. Az első ítélet három releváns szempontot azonosít a függőséggel. Egy második ítélet ezeket a szempontokat három követelményként foglalja össze. Egy harmadik pedig ezeket a követelményeket kimerítőnek tekinti. Későbbi ítéletek csak azt kérdezik, hogy a felperes megfelel-e ennek a bírósági formulának.

Minden szakaszban a nyelvezet folytonosnak tűnik. Mégis, a jogi szabály megváltozott: a megfontolások követelményké váltak, a követelmények pedig kizárólagos tesztté.

A döntő kérdés az, hogy hol keletkezik a hatalom erre az átalakulásra. Ez igazolható a törvény szerkezetével, céljával vagy későbbi módosításával. Ehelyett a rövidített megfogalmazások fokozatos megkeményedéséből fakadhat.

Ez a folyamat úgy is megvalósulhat, hogy a bírói törvényalkotás feltűnő bejelentése lenne. Összesített jellege miatt különösen releváns az igazságszolgáltatási hatalom tanulmányozásában. A vizsgálat megfelelő tárgya lehet egy teljes ítéletsorozat, nem pedig egyetlen vitatott döntés.

További veszély a szelektív jogi folytonosságot érinti. Ha az egyik vonal széles körű megértést támogat, a másik szűk, egy későbbi bíróság úgy alakíthat ki a tekintélyt, hogy csak egy tekintélyt mutat be. Egy megfelelő magyarázatnak kell magyaráznia a versengő álláspontok közötti választást, beleértve azok ténybeli és törvényhozási környezetét is.

Úgy vélem, ezek a mechanizmusok informatívabbak, mint egy elvont vita arról, hogy a kontinentális rendszereknek "van-e precedensük". Azonosítják, hogyan nyernek gyakorlati erőt a bírósági állítások, és hol válhat el ez az erő az igazolástól.

Tobor nyelvi formalizmussal kapcsolatos kritikája fontos hátteret ad ennek az aggodalomnak. 2010-es fejezetében a nyelvi eljárásokat eszközként kezeli a törvényhozási szándék meghatározására. Képesek felismerni a lehetséges értelmezéseket, de nem mindig választhatnak vitatott alternatívák között. A hagyományos, speciális vagy jogi nyelv kiválasztása már kontextuális ítéleteket is magában foglal. Bírálja a körkörös szótári érvelést és a nyelvi véglegesség állításait, amelyek tárgyi választásokat rejtenek. repozytorium.uwb.edu.pl

A precedens következménye az én következtetésem: egy korábbi ítélet egy elégtelenül megvizsgált értelmező feltételezést közvetíthet nyelvi következtetés látsása alatt.

Tegyük fel, hogy egy bíróság kijelenti, hogy egy kifejezés szokásos jelentése szükségszerűen kizár egy adott tevékenységet. Későbbi bíróságok ezt a nyilatkozatot tekintélyes joggyakorlatként ismétlik. Az eredeti állítást soha nem alátámasztották megfelelő bizonyítékokkal a hétköznapi használatról.

Az ebből született hatalom részben az ismétlésen alapul. Az eredeti érvelés vizsgálata kiderülhet, hogy a látszólag nyelvi következtetés jogi besoroláson, politikai feltételezésen vagy speciális szakmai gyakorlaton alapult.

Ez nem jelenti azt, hogy a nyelv nem rendelkezik korlátozó erővel. Ez azt jelenti, hogy az adott nyelvi állítást bizonyítani kell. Sem szótári hivatkozás, sem bírósági hivatkozás nem zárja ki ezt a követelményt.

Tobor későbbi joghatósági értelmezése egy független helyességi kritériumot helyez a értelmező által preferált eredmény fölé helyezve. A 2023-as cikkben szembeállítja a kategorikus megközelítést, amely ezt a kritériumot meghatározza, egy eklektikus megközelítéssel, amely esetenként választ a jelentések között. A törvényhozási szándékhoz való hűséget támogatja, és megkülönbözteti az értelmezést a közvetített jelentést kiegészítő vagy javító értelmezéstől. Álláspontját a jogállamisággal és a hatalmi ágak szétválasztásával köti össze. Tárgyalása azt is megköveteli, hogy az értékelő ítéletek jogilag azonosított értékeken alapuljanak, ne pedig magánpreferenciákra. Ezek Tobor egyéni hozzáállás pontjai. AFPiFS

Precedensként arra következtetek, hogy egy megalapozott értelmezés nem válhat önigazolóvá pusztán azért, mert a bíróságok ismételten elfogadják azt. Kapcsolata a törvényhozási döntéssel továbbra is megvizsgálható.

Ez fontos feltétel egy könnyű feltételezéshez az antiformalista elméletekről. A mechanikus szó szerinti szó szerinti értelmezés kritikája szolgálhat a bírói hatalom korlátozására egy pontosabb törvényhozási kommunikációs leírás révén.

A legerősebb ellenvetés ezzel a megközelítéssel szemben a szándék azonosításával kapcsolatos. A törvényhozások kollektív intézmények; a megszületett kompromisszumok megőrizhetik a megoldatlan kérdéseket. Egy későbbi bíróság széles célt határozhat meg, miközben bizonytalan marad egy új helyzet kezelésében.

Egy állítólag magától értetődő szöveges jelentés helyett törvényhozási szándékkal értelmezés bizonyos értelmezési nehézségeket helyez át. Nem feltétlenül szünteti meg azokat. A vonatkozó védelmek a felhasznált bizonyítékok, a szándék általános rekonstrukciójának mértéke, valamint a tényleges törvényhozási választás és egy ésszerű törvényhozóhoz tulajdonított hipotetikus választás közötti különbségtételre vonatkoznak.

Ez precedens szempontjából két különálló kérdést jelent: hogy a korábbi értelmezés eléggé alapozott volt-e, és hogy a jelenlegi körülmények maradnak-e azon az alapokon belül, amelyek azt alátámasztották.

Közös 2024-es fejezetük tisztázza a normatív álláspontot, amely e megkülönböztetés mögött áll. Az absztrakt változata a törvényi értelmezés fenntartását szorgalmazza a törvényhozási szándék meghatározására, és kritizálja az eklektikus megközelítést, amely lehetővé teszi az értelmező számára, hogy esetről esetre válassza ki a helyességi kritériumot. Megkülönbözteti a kognitív vizsgálatot a kreatív műveletektől, mint például a hiányosságok kitöltése vagy erkölcsi ítéletek végrehajtása. Egy hozzáférhető rész elismeri a korábbi bírósági értelmezések gyakorlati jelentőségét Lengyelországban is, Fallon jelentéstípusainak osztályozására támaszkodva. books.akademicka.pl

Az elemző következmény a **bizonyítékok többsége és a végső kritériumok többsége közötti különbség**. Egy bíróság figyelembe veheti a szöveget, kontextust, törvényhozási anyagokat, nyelvi bizonyítékokat és korábbi ítéleteket, miközben egyetlen meghatározott értelmezési célt követ.

Az eklektikus ellenvetés tehát nem feltétlenül a több módszer alkalmazásával szembeni ellenvetés. Az arra vonatkozik, hogy a bíró megváltoztatja a helyesség mércéjét attól függően, hogy melyik módszer hozza létre a preferált eredményt.

Precedensre alkalmazva a különbség következményes. Egy korábbi ítélet bizonyítékot szolgáltathathat egy rendelkezés jelentésére. Alternatívaként független indokként kezelhető az értelmezés megőrzésére, annak eredeti helyességével kapcsolatos kételyek ellenére is. Ezek különböző igazolások.

Fenntartásom az, hogy a kogníció és a teremtés közötti határ önmagában is vitathatóvá válhat. A bíróságnak meg kell határoznia, hogyan alkalmazható egy általánosan kifejezett törvényhozási választás olyan helyzetekre, amelyeket a törvényhozás soha nem vett kifejezetten figyelembe. Bizonyos normatív ítélet akkor is szerepet játszhat, ha a bíróság lelkiismeretesen keresi a hűséget.

Megközelítésük egy erősebb változata tehát meghatározná, mikor marad az értelmező következtetés a közölt jelentés rekonstrukciója, és mikor válik szükség további intézményi igazolásra.

Közös fordítási munkájuk megkülönbözteti az értelmező érvelést az intézményi viták rendezésének hatalomától. A 2022-es cikk megkülönbözteti a megértést a szándékos problémamegoldástól, hangsúlyozza a ténykontextus szerepét, és az értelmező kánonokat inkább heurisztikus eszközként kezeli, mint eredménymeghatározó eljárásként. Emellett a kötelező jogot az értelmező intézményi pozíciójában helyezi el. Springer Nature Link

Az én precedenshez való alkalmazásom szerint a lényegi helyesség, a vita rendezésére vonatkozó hatáskör és a jövőbeli viták feletti hatáskör külön értékelést igényel.

Egy ítélet véglegesen meghatározhatja a felek álláspontját, miközben érvelése vitatható. Egy későbbi bíróság úgy találhatja, hogy ez az érvelés hasznos anélkül, hogy jogilag követné azt. Ezzel szemben egy intézményi megállapodás akkor is megkövetelheti a tiszteletet, ha a későbbi bíróság egy másik értelmezést meggyőzőbbnek tart.

Ezeknek a dimenzióknak a külön tartása megakadályozza, hogy egy ítélet véglegessége összetévesztessék az értelmezés általános helyességének bizonyítékával.

Corpus-lingvistikai munkájuk külső eszközt vezet be a jelentéssel kapcsolatos igazságszolgáltatási állítások vizsgálatára. A 2021-es cikkben Tobor és Zeifert azt állítják, hogy a nyelvi korpusták megerősíthetik vagy megkérdőjelezhetik az intuíciókat és szótárokat. Példáik között szerepel a bíróság fegyverviselésének értelmezése, valamint egy állítólag sértő kifejezés nyelvi jellege. Kifejezetten elismerik, hogy a corpus megállapításai nem határozzák meg automatikusan a jogi kimenetelt; a szokásos használattól való eltéréshez jogi igazolás szükséges. journals.us.edu.pl

Az precedenshez való relevancia az én következtetésem. Ha egy korábbi ítélet egy szokásos nyelvezetre vonatkozó állításon alapul, az az alapértelmezés akkor is nyitott lehet empirikus vizsgálat előtt, miután az ítélet szakmai tekintélyt szerzett.

Ez hasznos elkülönítést hoz a nyelvi megállapítás és annak jogi jelentősége között. Az a bizonyíték, hogy egy szót leggyakrabban egy bizonyos értelemben használnak, nem bizonyítja, hogy a törvényi előírásnak fel kellene vennie ezt a jelentést. Ennek ellenére alááshatja azt az állítást, hogy egy másik jelentés nyelvészetileg elkerülhetetlen.

Ugyanennek a megkülönböztetésnek kell irányítania a megalapozott joggyakorlat újraértékelését. Egy precedens nyelvi alapfelvetésének megkérdőjelezése vizsgálatot indít; nem zárja le az intézményi kérdést, hogy a precedenst meg kell-e tartani, szűkíteni vagy pótolni.

Zeifert kognitív-nyelvi kutatásai segítenek a fejlődés magyarázatában az esetjogon keresztül, miközben megőrzi a jogi igazolás szükségességét. 2020-as CJEU tanulmánya az európai letartóztatási parancs bírói hatalom fogalmának egymást követő értelmezéseit vizsgálja. Prototípuselméletet használ arra, hogy magyarázza egy olyan kategóriát, amelynek fogalmi középpontjában a bíróságok állnak, és az ügyészi elrendezések kontextusérzékeny kezelése. Lényeges, hogy a nyelvészeti elmélet nem határozhatja meg, hogyan kell értelmezniük, igazolniuk egy adott döntést, vagy helyettesíteniük a jogi érveket és értékeket. pressto.amu.edu.pl

Az én elemzésem szerint a prototípus érvelés és a precedensális tekintély különböző kérdésekre válaszol. Az első segít megmagyarázni, hogyan osztályozzák az emberek az új eseteket ismerős példák és releváns jellemzők alapján. A második pedig arra vonatkozik, hogy egy korábbi jogi besorolás miért befolyásolja a későbbi döntést.

Egy későbbi intézmény hasonlíthat egy korábban bíróság által elfogadott intézményre. Ez a hasonlóság nem határozza meg a hasonlóság jogi jelentőségét. A releváns okok a függetlenségre, eljárási védelemre, intézményi felelősségekre vagy az irányító eszköz céljaira vonatkozhatnak.

Van egy módszertani ellenvetés az is, hogy egy prototípus modellt kizárólagos magyarázatként kezeljünk. Egy összetett ítéletsorozatot néha feltételes szabályként lehet rekonstruálni, kivételekkel. Több kontextusérzékeny kritérium létezése nem feltétlenül cáfolja meg minden szabályalapú magyarázatot.

Ezért Zeifert megközelítése különösen hasznos az egyszerűsített definíciók korlátainak feltárására. Magyarázó értékét a joggyakorlat alternatív rekonstrukcióival együtt kell értékelni.

A nyelvtan és Hart területén végzett munkája megerősíti ezt az óvatosságot a leírás és az igazolás kapcsolatáról. A nyelvtan tanulmányban Zeifert megállapítja, hogy a bíróságok nyelvtani szabályokat alkalmazhatnak, miközben ellentétes konstrukciókat érhetnek el. A szintaktikai kétértelműség több olvasmányt is lehetővé tett, míg a referenciális határozatlanság megoldatlanul hagyja a besorolást. A nyelvtani kontextuálisabb megértést javasolja. A Hart cikkben összekapcsolja a nyílt textúrát a prototípus kutatással, miközben megkülönbözteti az atîpikusságot a bizonytalanságtól: egy szokatlan kategóriatag is kétségtelenül bevonható. pressto.amu.edu.pl

A precedenssel való kapcsolat ismét elemző. Sem a rendelkezés nyelvtani formája, sem a megszokott esethez való hasonlóság nem határozza meg jogilag megfelelő alkalmazását.

Egy szokatlan vita egyértelműen beleeshet egy bevezetett szabályba. Egy tényszerűen hétköznapi vita komoly konfliktust mutathat az értelmezési álláspontok között. Ezért a bíróságoknak magyarázniuk kell a jogi relevanciát, nem pedig az újdonságot a mérlegeléssel vagy az automatikus válasz ismeretével azonosítani.

Munkájuk különösen értékes annak vizsgálatában, hogyan növekedhet a bírói befolyás a hétköznapi szakmai gyakorlatokon keresztül. Véleményem szerint a releváns mechanizmusok közé tartoznak az ismétlődő definíciók, módszertani állítások, tömörített összefoglalók és joggyakorlati vonalak kiválasztása. Ezek a gyakorlatok stabilizálhatják az ítélethozatalt, de legitimitásuk az őket támogató érveléstől és tekintélytől függ.

Ez a nézőpont kiegészíti Leszczyński korábban tárgyalt beszámolóját. Leszczyński kidolgoz egy lényegileg igazolt precedens használati modellt; Tobor és Zeifert diagnosztikai munkája segít feltárni az ilyen modell és a tényleges idézési gyakorlatok közötti távolságot. Későbbi értelmezési kritikájuk felveti a kérdést, hogy egy korábbi bírósági javaslat továbbra is felelős marad-e egy olyan kritérium mellett, amely független a jelenlegi bíróság preferált eredményétől. journals.umcs.pl

Hozzájárulásuk fő korlátai ugyanolyan fontosak. A feltáró empirikus tanulmány nem tudja megállapítani az igazságszolgáltatás minden diagnosztizált gyengeségének előfordulását. Összehasonlítása a közjogi gyakorlattal is minősítést igényel: maguk a közjogi bíróságok is vita tárgyalnak arányok, szelektív joghatóságok, kinyert formulációk és versengő vonalak miatt.

Végül, egy független helyességi kritérium ideálja megköveteli azokat a nehéz eseteket, ahol a bizonyíték hiányos, vagy a jogrend megőrzi az értékelő mérlegelést. Ezeknek a nehézségeknek a felismerése nem feltétlenül indokolja a korlátlan választást; ez pontosabb intézményi szabványokat igényel.

Az igazságszolgáltatási hatalom értékeléséhez a legeredményesebb kérdésük az, hogyan szerez egy bírói javaslat gyakorlati tekintélyt, miközben továbbra is kiszolgálva marad a kritikának. Egy fegyelmi vizsgálat azt kérdezné, hogy az eredeti bíróság mit döntött, mely indokok támasztották alá ezt az eredményt, hogyan alakították át azokat a későbbi bíróságok, mely törvényhozási indokok maradtak relevánsak, és hogy a versengő értelmezések megfelelően megfontoltak-e. Ez a vizsgálat azonosítja azokat a pontokat, amelyekben a precedens támogatja a jogszerű konzisztenciát, és hogy mely pontokon a felhalmozott igazságszolgáltatási nyelvezet átirányíthatja a jogszabály működési értelmét.

Zdeněk Kühn, Michal Bobek és Radim Polčák precedensjog elemzései

Zdeněk Kühn, Michal Bobek és Radim Polčák kiegészítő elemzéseket kínálnak arról, hogyan szereznek bírói döntések hatalmat egy kontinentális jogrendszerben. Munkájuk különösen értékes, mert összekapcsolja azokat a kérdéseket, amelyeket gyakran külön vizsgálnak: miért korlátozzák a korábbi döntéseket a későbbi bírákat; hogyan azonosítják és használják az ügyvédek a releváns érvelést; hogyan változtatják meg a bíróságok a megismert értelmezéseket; valamint hogyan befolyásolja a publikáció, szerkesztés és az információs technológia azt, ami már hitelessé válik.

Ennek ellenére gondosan kell megkülönböztetni őket. Közös szerkesztői projektjük nem bizonyítja, hogy minden szerző jóváhagyja az összes benne szereplő állítást. Ráadásul az előzmények iránti érdeklődésük nem jelent egyszerű javaslatot a kontinentális törvényjog cseréjére angol stílusú *stare decisis-re*. Visszatérő aggodalom, hogy a rosszul értett precedens megerősítheti az igazságszolgáltatási hatalmat, miközben gyengítheti a jogi érvelés minőségét.

Először azonosítom a releváns műveket és azok hozzájárulásait, majd elmagyarázom és kritikusan értékelem a főbb érveket. Ha hipotetikus példát hozok vagy további következtetést vonok ki, az az én elemzésem, nem pedig a szerzőknek tulajdonított állítás. Az igazságszolgáltatási gyakorlat leírásai a hivatkozott kiadványokban vizsgált időszakokra utalnak.

Közös kiindulópontjuk az ítélet és az ítéletekkel való érvelés szélesebb körű gyakorlata közötti különbség. A fő közös munka a *Judikatura a právní argumentace: Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou* — nagyjából *Case Law and Legal Argumentation: Theoretical and Practical Aspects of Working with Case Law*—szerkesztette Kühn, Bobek és Polčák 2006-ban. Több szerző elméleti, összehasonlító, intézményi és gyakorlati hozzájárulásait ötvözi. Témái közé tartozik az igazságszolgáltatási hatalom, hivatkozás, publikáció, jogi információs rendszerek és a jogi területek közötti különbségek. auditorium.cz

A 2013-as második kiadás, amelyet Bobek és Kühn szerkesztett, egyértelműen kimondja a felelősség kiosztását:

Szerző	Főbb hozzájárulások a 2013-as kiadásban
Kühn	a cseh bírói hatalom és az esetjog időbeli hatásai; közös elméleti, összehasonlító, hivatkozási és publikációs fejezetek.
Bobek	Common law precedens és európai bíróságok; közös elméleti, összehasonlító, idézési és publikációs fejezetek.

Szerző	Főbb hozzájárulások a 2013-as kiadásban
Polčák	Az esetjogi eljárások automatizált feldolgozása és bírói információs rendszerek keresése.

A rendelkezésre álló összehasonlító kivonat elismeri a kontinentális joggyakorlat normatív erejét, miközben elutasítja az egyszerű egyenletet a közjogi precedenssel. Figyelmeztet arra is, hogy a "kötelezőség" behozatala egy olyan kultúrába, amely hozzászokott a törvényi parancsokhoz, túlzott merevséget eredményezhet. auditorium.cz

A harmadik kiadás 2024-ben jelent meg. Polčák hozzájárulása, *a Zpracování judikatury prostřednictvím informačních technologií – A joggyakorlat feldolgozása információs technológiákon* keresztül – a 319–360. oldalon található. Intézményi kivonata kifejezetten tartalmazza a gépi tanuláson alapuló generatív és előrejelző rendszereket. Ellenőrizhetném bibliográfiáját és terjedelmét, de nem vizsgálhatnám meg a teljes fejezetet; így az alábbi részletes beszámoló pozíciójáról elsősorban a 2019-es elérhető cikkére épül. MUNI

Elméleteik értékelése előtt több különböző jelentést kell elválasztani a bírói hatalomról. Az alábbi különbségek inkább elemző keretet képeznek ehhez a vitához, nem pedig ezek a szerzők közösen kitalált taxonómiájuk:

Kérdés	Mit érint
A döntés eldönti a felek vitáját?	Véglegesség és az ítélet egyéni jogi következményei.
A bíróságnak követnie kell az utasításokat az előzetes letartóztatás után?	Hatáskör ugyanazon eljáráson belül.
Kénytelen egy másik bíróságnak egy korábbi jogi következtetést követni?	Precedenális hatáskör az ügyek között.
A bírónak kell magyaráznia az elhagyást?	Ez egy korlátozás az igazolásra, ami potenciálisan más kimenetelt eredményezhet.
Valószínűleg egy felsőbb bíróság visszavonja a döntést?	Gyakorlati intézményi nyomás.
Meggyőző a korábbi érvelések?	Az érvelésének érdemeit intézményi státusztól függetlenül függött.

Ezek a különbségek azért fontosak, mert egy elmélet elutasíthatja a feltétel nélküli engedelmességet, miközben mégis elismeri jogi kötelezettségét a korábbi döntések megtételére. Ezzel szemben egy ítéletet széles körben követhet, mert a visszafordítástól félnek anélkül, hogy annak érvelését alaposan megértenénk. A statisztikai konformitás, az igazolt konformitás és a formálisan előírt konformitás különböző jelenségek.

Kühn alapvető hozzájárulása, hogy megkérdőjelezze azt a következtetést, hogy a formális kötelező erő hiánya normatív jelentőség hiányát jelenti. *A Kontinentální a angloamerický precedent na prahu 21. století* című művében, amely 2002-ben jelent meg az *AUC Iuridica* 43–77. oldalán, a precedenszülési korlátozások gyengébb formáit vizsgálja a formális kötés mellett. Tárgyalása Peczenikre és a MacCormick–Summers összehasonlító projektre épít; az alapkontinuumot nem szabad kizárólag Kühnnek tulajdonítani. Az egyenlőség, kiszámíthatóság és koherens igazolás megkövetelheti precedenshez való bekapcsolódást, még akkor is, ha az eltérés lehetséges. Megkülönbözteti azokat a bíróságokat, amelyek elsősorban hibákat

javítanak, a bíróságoktól, amelyek az eseteket választják a jövőbeli jog kidolgozásához. Végül *a ratio decidendi-t* úgy kezeli, mint értelmezéssel rekonstruált, nem pedig automatikusan azonos egy nyomtatott fejjegyzettel, és figyelmeztet a "case pozitivizmusra": az elkülönült bírói állításokat a törvényi szabályok helyettesítőjeként kezeli. A kiadó 2025-ös online dátuma ennek **a 2002-es** cikknek az archív megjelenésére vonatkozik. Karolinum

Ennek az érvelés elméleti ereje akkor válik nyilvánvalóvá, ha egy határozatlan törvényi rendelkezést vizsgálunk. Tegyük fel, hogy a jogszabály "ésszerű lehetőségre" van szükség a válaszadásra. A megfogalmazása nem határozza meg, hogy két nap, két hét vagy valamilyen kontextusfüggő időszak elegendő-e. Korábbi bíróságok kidolgoztak egy érvelő megközelítést, amely megkülönbözteti a sürgős eljárásokat a hétköznapi eljárásoktól.

Ha egy későbbi bíró jogilag irrelevánsnak tartja ezeket a döntéseket pusztán azért, mert formálisan nem kötelező érvényűek, a törvény általánossága jelentős teret hagy a személyes választásnak. Az, hogy a bíró megkéri, hogy vizsgálja a korábbi megközelítést, további korlátozást jelent: a bírónak azonosítania kell a releváns hasonlóságokat, szembeszállnia kell a korábban elfogadott indokokkal, és magyaráznia kell a bánásmódbeli különbségeket.

Ez fontos különbséget teremt a **bírói függetlenség és az értelmezési elszigeteltség** között. A függetlenség megvédi az ítéletet a helytelen irányzástól. Nem logikusan állítja ki, hogy minden bírónak meg kell közelítenie egy megoldatlan jogi kérdést az intézmény korábbi érvelése nélkül.

Ugyanakkor van egy megoldatlan kérdés az igazolás elegendőségével kapcsolatban. A magyarázatkötelezettség gyenge lehet, ha bármilyen kifejezett nézeteltérés kielégíti azt. Nagyon erőssé válhat, ha csak a felsőbb bíróság által elfogadható indokok engedik meg a távozást. A valódi hatáskör elosztása tehát attól függ, hogy milyen tartalmi norma szabályozza a megfelelő magyarázatot.

Az én véleményem szerint egy kielégítő fiókhoz legalább három különálló lekérdezésre van szükség:

- **Relevancia:** A korábbi ügy ugyanezt a jogi problémát érinti?
- **Tekintély:** Milyen plusz súly jár az intézményi helyzetéből és az azt követő elfogadásból?
- **Helyesség:** Védhető-e értelmezése az alkalmazandó jogszabályok és egyéb jogi normák fényében?

Ezek a vizsgálatok eltérő válaszokat adhatnak. Egy precedens rendkívül tekintélyes lehet, de érdemeit tekintve kétséges. Egy elsőfokú ítélet meggyőző lehet, de kevés intézményi súlyt hordoz. Ezeknek a kérdéseknek a lebontása vagy a bírói hierarchia, vagy az egyéni ítélet döntőbbnek tűnik, mint kellene.

A fejjegyzetek kritikája feltár egy olyan mechanizmust, amely révén a precedens szélesebb körűvé válhat, mint az azt létrehozó döntés. Vegyük ezt a hipotetikus ítéletet:

Egy szakmai szolgáltatót azért tartottak felelőssé, mert tévesen adott tanácsot, miután kifejezetten vállalta a műszaki követelmény ellenőrzését. Egy szerkesztő így foglalja össze az esetet: "A szakmai szolgáltatóknak ellenőrizniük kell a technikai követelményeket, mielőtt tanácsot adnak az ügyfeleknek."

Az összefoglaló kihagyja a kifejezett kötelezettséget. Egy későbbi bíróság ezt egy olyan szolgáltatóra alkalmazza, akinek szerződése kizárta az ellenőrzést, és akinek az ügyfele külön szakembert bízott.

Több művelet is történt. Egy kontextusfüggő indoklás üldösített; egy jogilag releváns tény eltűnt; és az ebből származó állítás egy függetlenül alkalmazandó szabály látszatát öltötte. Az utóbbi bíróság úgy véli, hogy visszafogottságot gyakorol a precedens követésével, bár kiterjeszti a korábbi döntést.

A problémát nem oldják meg pusztán azzal, hogy egy fejjegyzet remutálja az ítélet pontos szavait. Egy szó szerinti másolt mondat még mindig elveszítheti az indokok más helyén megadott feltételeket. Az egész ítélet elolvasása sem zárja ki az értelmezést: az olvasónak továbbra is meg kell határoznia, mely tények számítottak, és milyen általánosságon lehet átültetni az érvelést.

Az igazságszolgáltatási hatalom elemzése szempontjából ez különösen jelentős. A szabályalkotás egymást **követő kivonási és alkalmazási aktusokon keresztül történhet**, nem pedig egyetlen feltűnően kreatív ítélet révén. A felelősséget az eredeti bíróság, a szerkesztő és a későbbi bíróság között osztják meg. Egy olyan doktrína, amely csak arra vonatkozik, hogy az első bíróság "törvényt hozott" vajon figyelmen kívül hagyhat-e ezt a későbbi bővítést.

Kühn precedens támogatását az absztrakt igazságszolgáltatás kritikája kíséri. 2006-os cikke, *The Authorityarus Legal Culture at Work: The Passivity of Parties and the Interpretational Statements of Supreme* Courts, megkülönbözteti az autoriter ítéletet, amely versengő érveket fogad be, a jogi jelentés autoriter értelmezésétől, felülről lefelé. Kritizálja az *iura novit curia túlzó* értelmezését, amely kizárja a hasznos jogi bejelentéseket. Megkérdőjelezi a legfelsőbb bíróság értelmező nyilatkozatait is, amelyeket konkrét vita nélkül adtak ki: ezek hiányzik a szokásos tényvizsgálat és részvétel, és lehetővé tehetik a végrehajtó befolyást is. Preferált értelmezése szerepet ad a feleknek, az alsóbb bíróságoknak és a tudományos tudományoknak a bírói értelmezések kidolgozásában és megkérdőjelezésében. cyelp.com

Ez az érv eljárási szempontot ad a jog bírói fejlődésének értékeléséhez. Egy vitatott peres eljárásból származó szabály kifogásoknak volt kitéve, amelyek egy valódi problémából származnak. Egy elvont irányelv gyorsabban érhet el egységességet, de látszólagos átfogósága elrejtheti azokat a körülményeket, amelyeket senki sem vett figyelembe.

Ennek ellenére a részvétel önmagában nem teremti meg a legitimitást. A pereskedés egyenlőtlen lehet. Egy jól finanszírozott ismétlődő játékos hatékonyabban fogalmazhat meg jogi kérdést, mint egy alkalmi peres fél. A kiválasztott vita ténybeli körülményei is szokatlanul kedvezőek lehetnek egy értelmezés szempontjából. Ezért egy eset által generált szabály torzítható az a vita által, amelyen keresztül kialakult.

Kritikus következtetésem az, hogy a részvétel javítja az értelmezés tesztelését, de nem helyettesítheti a törvényi hatáskör és a lényegi igazolás ellenőrzését. Ez egy jobb megfontolási folyamat bizonyítéka, nem automatikus megítélés a szabály szélességére.

Gyakorlati feszültség is fennáll. Ha az esetalapú fejlesztés lassú és ellentmondó döntések maradnak, egy intézménynek jó okai lehetnek általános megoldás keresésére. A releváns kérdés az, hogy az egyesítési mechanizmus megőrzi-e az ellenséges tesztelést, megmagyarázza-e jogi

alapját, és lehetővé teszi-e későbbi korrekciót. A konkrét döntés és az absztrakt irány közötti különbség megvilágosító, de a köztes eljárásokat külön értékelésre érdemlik.

Kühn felülbírálásról szóló munkája a precedenst kontrollált jogi változás problémájává alakítja. *A Prospective and Retrospective Oververing in the Czech Legal* System (2014) című művében leírja az alsóbb bíróságok és az intézményi eljárások diskurzív korlátozását, amely a legfelsőbb bíróságok által szabályozható eltéréseket szabályozza. Ezután megvizsgálja a bírósági értelmezések változásának időbeli következményeit. Négy modellje a következőképpen összefoglalható:

Modell	**Az új értelmezés alkalmazása**
Mellékes visszatekintés	A függőben lévő ügyek, beleértve a korábbi eseményeket érintő ügyeket is; a befejezett ügyek általában zárva maradnak.
Tiszta kilátás	Jövőbeli helyzetek; a kezdő eset megőrzi a régi értelmezést.
Korlátozott tiszta perspektívás	Jövőbeli helyzetek plusz a kezdeményező ügy.
Korlátozott visszatekintés	Jövőbeli helyzetek és a korábban előre felhozott igények miatt.

Elemzése a magánvitákban versengő támaszkolói érdekeket és az igazgatási igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés védelmét vizsgálja. tlq.ilaw.cas.cz

A nehézséget szemléltető anélkül, hogy bármilyen konkrét cseh szabályt feltételeznénk. Tegyük fel, hogy a kidolgozott döntések lehetővé teszik, hogy a felperes öt éven belül pert indítson. Egy új értelmezés ezt az időszakot három évre csökkenti. Az a felperes, aki ésszerűen várt a negyedik évig, most elveszítheti a követelést, mielőtt gyakorlati lehetőséget kapna az új értelmezés elfogadására.

Egy tisztán deklaratív magyarázat – hogy a bíróság csupán felfedezte, mit jelentett mindig a törvény – nem válaszolja meg a méltányosság problémáját. Az értelmezés állítása a helyességre vonatkozó helyességre vonatkozik, míg a felperes kifogása az ésszerű támaszkodás következményeire vonatkozik.

Az ellenfélt felet is figyelembe kell venni. Tegyük fel, hogy a korábbi értelmezés jogellenesen megfosztotta a kártérítést a felperesektől. Az automatikus megőrzés minden múltbeli eseményre védi az alperesek elvárásait, de fenntartja a felperesekre rá gyakorolt hátrányt. A támaszkodás nem feltétlenül csak egy oldalra korlátozódik.

Ezért az időbeli probléma szétválasztásra van szükség:

1. Hogy a korábbi értelmezést meg kell-e változtatni.
2. Hogy az új értelmezés szabályozza-e a indító vitát.
3. Melyik másik megoldatlan vitákat kellene kezelnie.
4. Hogy a kivételes körülmények indokolják-e a védelmet a következményekkel szemben.

Ezek kapcsolódó döntések, de az egyik válasz nem határozza meg a többit.

A korlátozott kilátás további egyenlőségi problémát vehet fel. Ha csak a sikeres kihívó profitál, két személy, akiknek anyagilag azonos igényű igényei vannak, eltérő kezelésben

részesülhetnek, mert egy ügy került előbb a legfelsőbb bírósághoz. Azonban a kihívótól bármilyen előny megtagadása gyengítheti a hibás doktrína megvitatására irányuló ösztönzőket. A rendszernek egyensúlyt kell teremtenie a korrekció, a támaszkodás és a korrekció kezdeményezésére irányuló ösztönzők között.

Ennek az elemzésnek az egyik értékes következtetése, hogy **a stabilitás nem redukálható a régi szabály megőrzésére**. A szabály megváltoztatására kiszámítható eljárások is a stabilitás egyik formája. Hasonlóképpen, egy világos új értelmezés bejelentése nem elegendő, ha annak hatásai a folyamatban lévő vitákra homályosak maradnak.

Kühn alkotmányos tanulmányai óvatosságot adnak az értelmezési hatalom koncentrálásával kapcsolatban. 2021-es fejezetében, *The Czech Constitutional Court in Times of Populism: From Judicial Activism to Judicial Self-Restraint*, leírja annak kockázatát, hogy egy alkotmánybíróság szuper-felülvizsgálati bírósággá válik a hagyományos ítéletekkel szemben. Megfigyeli, hogy a törvényhozás visszafogottsága együtt létezhet a hagyományos bírósági döntésekbe való folyamatos beavatkozással. Azt is vizsgálja, hogy a hatalom koncentrálása egy kis, politikailag kinevezett intézményben sebezhetőséget teremt a megfogáshoz, miközben a meglévő precedens hatékonyabban korlátozza bizonyos döntéseket, mint az új alkotmányos viták. openarchive.tk.mta.hu

Ez lehetővé teszi a "bírói visszafogottság" megkülönböztetőbb értékelését. Egy bíróság engedelmeskedhet a parlamentnek, miközben agresszíven irányítja az alsóbb bíróságokat. Egy másik pedig beavatkozhat a jogszabályok ellen, miközben jelentős sokszínűséget enged a hagyományos értelmezésben. Az érvénytelen törvények önmagában nem tudja megragadni az igazságszolgáltatási hatalom elosztását.

További következtetésem az, hogy a precedens csökkentheti az egyes alsóbb rangú bírák mérlegelési jogát, miközben növeli az igazságszolgáltatás kollektív hatalmát, vagy egyetlen azon belüli bíróság hatalmát. Ezek a hatások összeegyeztethetők. Ennek következtében egy olyan elmélet, amely azt mutatja, hogy a precedens korlátozza az egyes bírákat, még nem bizonyította, hogy korlátozná a bírói hatalmat a törvényhozóval szemben.

Bobek jellegzetes hozzájárulása, hogy összekapcsolja a precedenst az ítéletek készítésének és terjesztésének intézményi feltételeivel. 2009-es publikációról szóló esszéje, *a Ještě by si v tom tak někdo četl* megkülönbözteti egy adott vizsgálatra szánt döntéshez való hozzáférést a szisztematikus közzétételtől, amely iránymutatást és következetességet szolgál. Bírálja a központosított szűrést, amely elrejti a jelentős döntéseket vagy nézeteltéréseket. A széles körű elektronikus kiadás feltárhatja a tényleges igazságszolgáltatási gyakorlatot, de a valódi hozzáféréshez szervezett és kereshetőség is szükséges. Álláspontja minősített: a hivatalos kiválasztás hasznos lehet a szélesebb intézményi támogatás jelzéseként, amikor a döntések teljes összessége egyébként elérhető. viaiuris.sk

A központi elemzési kérdés itt a **létezés és a láthatóság közötti különbség**. Egy ítélet létezhet a jogrendszerben, de gyakorlatilag hiányzik az ügyvédek által vizsgált anyagokból. Ha a publikáció kiszűri az ellentmondó döntéseket, a felhasználók olyan végleges értelmezést vonhatnak le, amelyet az alap szerinti döntések nem támasztanak alá.

Az elektronikus kiadás ezt a problémát változtatja, nem pedig megszünteti. Amint minden elérhetővé válik, a döntő szűk keresztmetszet a rangsorolás, indexálás vagy a felhasználók korlátozott figyelme lehet. Egy kereshető adatbázis megszokott terminológiát, sokat idézett

döntéseket vagy hivatalosan kiválasztott anyagokat választhat. Azok az ügyvédek, akik bevált doktrinális kifejezéssel keresnek, soha nem találkozhatnak olyan ügyekkel, amelyek másként fogalmazzák meg ugyanazt a kérdést.

A közzététel befolyásolja a pereskedők közötti egyenlőséget is. Ha egy fontos értelmezés csak drága szolgáltatások vagy szakmai tudás révén fedezhető fel, akkor a hivatalosan azonos hozzáférés a bíróságokhoz együtt létezhet azzal, hogy az érvek egyenlőtlenül hozzáférhetők, amelyek valószínűleg meghatározzák a kimenetelt.

A megfelelő intézményi cél tehát a rétegzett hozzáférés: megbízható teljes szövegek, érthető metaadatok, későbbi döntések által látható kezelés, valamint szerkesztői iránymutatás, amely a teljes nyilvántartás ellen ellenőrizhető. A szerkesztői választás értéket ad, ha segíti a vizsgálatot; problémássá válik, ha helyettesíti a vizsgálatot.

Bobek igazságügyi indokok elemzése megmutatja, miért nem feltétlenül ad jobb precedenst a több hivatkozásról. A *V ráji zákonně zjevného* (2009) című művében bírálja azokat az indokokat, amelyeket az eljárási rekapituláció, másolt jogszabályok és rituális formulák dominálnak, miközben nem elegendő magyarázattal köti össze a jogot a tényekkel. Vizsgálja azt a tendenciát, hogy elsősorban felsőbb bíróságoknak írjanak, nem pedig a feleknek. Javasolt fejlesztése nem korlátlan tudományos kifejtése: felismeri a túlzott hivatkozások és a túlzott ítéletek veszélyét az akadémiai elképzettségű bírák részéről. viaiuris.sk

Precedens szempontjából a következmények jelentősek. Későbbi olvasóknak meg kell érteniük, miért tartotta a korábbi bíróság egy tényt jogilag relevánsnak. Egy olyan ítélet, amely felsorolja a tényeket és jogi rendelkezéseket anélkül, hogy magyarázná azok összefüggését, bizonytalanságot hagy az átruházható érveléssel kapcsolatban.

Vegyünk két egyformán hosszú ítéletet. Az egyik azonosítja a versengő értelmezéseket, megmagyarázza, miért fontos egy adott törvényi cél, és összekapcsolja ezt egy döntő ténybeli elemmel. A másik tíz korábbi ítéletet idéz, mielőtt kihirdetné a következtetését. A második több hivatkozást tartalmaz, de kevésbé iránymutatást adhat.

Egy hasznos precedens elemző szabványnak ezért meg kell vizsgálnia a hivatkozások által végzett következtetési munkát. A hivatkozás megalapozza az alkalmazandó értelmezést? Hozhat egy analógiát? Azonosít egy nézeteltérést? Magyarázza meg, miért indokolt egy kivétel? Ha egyik funkció sem látható, a hivatkozás alátámaszthatja a tekintély látszatát anélkül, hogy megkönnyítené a döntés értékelését.

Bobek precedenst is teremt a vitában arról, hogy mit kellene tenniük a legfelsőbb bíróságoknak. Mennyisége *vagy minősége? A Legfelsőbb Joghatóságok Szerepének Újraértékelése Közép-Európában* (2009) a bírósági modelleket, az esetválasztási mechanizmusokat, az alkotmánybíróságokkal való feszültségeket és a hozzáférés szűrésének szélesebb körű következményeit vizsgálja. Az elérhető kiadói összefoglaló meghatározza ezt az intézményi keretet; Nem következtetném ki a cikk részletes következtetéseit kizárólag az összefoglalóból. Oxford Academic

Az alapvető probléma független elemzést igényel. Egy bíróság, amely sok egyéni hibát vizsgál, számos döntést hozhat, korlátozott lehetőséggel egy tartós általános megközelítés megfogalmazására. Egy viszonylag kevés ügyet választó bíróság világosabb iránymutatást adhat, de több egyéni hibát nem hagy figyelmen kívül.

A kiválasztás emellett a legfelsőbb bírósági befolyást is biztosít a jogi fejlesztés napirendjére. Segít meghatározni, mely bizonytalanságok kapnak jogérvényesítő tisztázást, és melyek maradnak fenn. Ezért egy erősebb precedensbeli szerep megköveteli a hozzáférést, a kiválasztási kritériumokat és a kiválasztott viták képviseletességét hangsúlyozni.

Az egységességet és az egyéni igazságosságot nem szabad automatikusan összehangolónak tekinteni. Egy intézmény elegáns általános doktrínát állíthat elő, miközben nem javít ki egy súlyos hibát egy olyan ügyben, amely nem felel meg a kiválasztási kritériumainak.

Bobek európai kutatása felismeri annak veszélyét, hogy a bírói állítások ismétlés révén önmagukat erősítik. *Az Európai Unió Bírósága* című kutatási tanulmányában "klaszterhivatkozásokat" vizsgál: ismételt mondatokat vagy bekezdéseket, amelyeket korábbi ítéletekre hivatkoznak rá. Ez a gyakorlat elválaszthatja az állításokat eredetű vitáktól, ösztönözheti az esetszöveget, és elkerülhetetlenné teszi a következtetést. Tárgyalja az intézményi kialakítás és az utólagos megerősítés fontosságát a megalapozott joggyakorlat azonosításában. Kritikája továbbra is kvalifikált: a többnyelvű szövegírás, fordítás és a Bíróság funkciói segítenek magyarázni a szabványosított, tömör érvelést, amelynek általános minőségét nem szabad pusztán azért elutasítani, mert eltér a common law stílustól. coleurope.eu

A legerősebb aggodalom nem maga az ismétlődés. Egy pontosan megfogalmazott állítás újrahasznosítása javíthatja a következetességet és a hatékonyságot. A veszély akkor merül fel, ha az ismétlés elrejti a terjedelem változását.

Képzeljük el egy eredeti döntést, amely egy szűken meghatározott eljárási környezetre vonatkozó szabályt állapít meg. Egy második ítélet általánosabban ismétli meg. Egy harmadik mindkét ítéletet a tágabb állítás elfoglalt jogalomként említi. A hivatkozások gyűjteménye most erősebbnek tűnik, bár a kulcsfontosságú kiterjesztés talán sosem volt közvetlenül indokolt.

Egy hivatkozási szám nem tudja azonosítani ezt a mozgást. Az értékeléshez szükség van a javaslat nyomon követésére a döntéseken keresztül, és annak ellenőrzésére, hogy mindegyik valóban támogatja a bejelentett hatókört.

Ennek ellenére van egy fontos ellenérv a ténybeli szűkség túlzott ragaszkodásával szemben. Egyes bírósági nyilatkozatok olyan rendelkezéseket értelmeznek, amelyek sokféle környezetben működnek. Általánosságuk maga a jogszabály által is igazolható. Ezért egy felelős elemzésnek fel kell kérdeznie, hogy tágabb alkalmazás-e támogatott-e, ahelyett, hogy feltételezné, hogy minden tényszerű absztrakció illegális bővítés.

Bobek 2025-ös munkája ezt az aggodalomot az intézményi mozgalom kritikájává fejleszti az absztrakt igazságszolgáltatás felé. Az Epilógus: Az Állandóan Fejlődő Előzetes Törvényhozási Eljárás *című művében azt* állítja, hogy az EU előzetes döntéshozatali eljárásának összesített fejlődése egyre inkább hasonlít egy függőleges törvényhozási folyamatra. Különösen releváns a precedens szempontjából az a ténybeli kontextus értelmezése, amely korlátozza egy igazságszolgáltatási szabály hatókörét. Kritizálja az ügyeiktől elszakadt jogi állításokat, és azt javasolja, hogy a kiterjedt anonimizálás eltávolíthatja a kontextust és növelheti az elvonulást. Ezek elemző ítéletei az intézményi fejlődésről, nem pedig a Bíróság alkotmányos szerepének vitathatatlan jellemzése. europeanpapers.eu

Az anonimitás érvelése alapos értékelést igényel. A személyes személyazonosság és a jogilag releváns kontextus nem azonosak. A nevek gyakran eltávolíthatók, miközben megőrizték az

intézményi pozíciót, a kapcsolatokat, az időzítést és a körülményeket. Ezért a problémát az alapján kell értékelni, hogy mely információk tűnnek el, nem pedig az, hogy a felek azonosítása van-e.

Ez a különbség megakadályozza, hogy a magánélet és a hasznos precedens között téves választás alakuljon ki. Egy jól megtervezett kiadvány megvédheti a személyes adatokat, miközben megőrzi az analógia és megkülönböztetés értékeléséhez szükséges tényeket. Ezzel szemben a nevek megtartása nem garantálja a megfelelő ténymagyarázatot.

Szélesebb intézményi kritikája nehezebb kérdést vet fel: meddig lehet eltávolodni az általános szabálykidolgozás a konkrét vitástól, mielőtt a hagyományos igazságszolgáltatási indoklás nem válik elegendővé? Ha a szabály hatása jelentősen meghaladja a felek vitájának tesztelését, a bíróságnak magyarázatot kell kérnie erre a szélesebb körű hatáskörre. Az átláthatóság javíthatja az elszámoltathatóságot, de önmagában az átláthatóság nem tudja megoldani a bírói hatáskör korlátait.

Polčák hozzájárulása az, hogy megmutatja, hogy az esetjog információs formája befolyásolja annak gyakorlati tekintélyét. A 2019-ben *megjelent Legitimita automatizovaného zpracování judikatury – Az Automatizált Eljárás Joga című művében* megkülönbözteti a felek jogi kapcsolatait szervező döntést annak későbbi helyétől egy szélesebb joggyakorlatban. Összekapcsolja a közvetített precedenszülött erőt az egyenlőséggel és a jogi bizonyossággal, valamint megkülönbözteti az ítélet belső formáját a külső jellemzőktől, mint az indexelés, a fejjegyzetek és az azt követő hivatkozások. Ezek a jellemzők befolyásolják a felfedezhetőséget és a gyakorlati jelentőséget; a fejjegyzet indikátor, nem automatikusan tekintélyes törvényi kiegészítés. journals.muni.cz

Ez a megközelítés kibővíti a precedenselmélet szempontjából releváns szereplők körét. A szerkesztők, adatbázis-kezelők és kommentátorok befolyásolják, mely döntések kapnak figyelmet, és hogyan értik meg az olvasók, még akkor is, ha az eredeti vitát nem ők bírálták el.

Úgy vélem, hogy ezt a hatást két szinten kell elemezni. Először is, az információs rendszerek befolyásolják, amit a felhasználók látnak. Másodszor, az ismételt szakmai használat a láthatóságot olyan elvárássá alakíthatja, hogy a bíróságok egy adott döntést kezelnek. Egy technológiai döntés tehát közvetve hozzájárulhat a normatív jelentőséghez anélkül, hogy önmagában jogi aktusnak minősülne.

Ez nem jelenti azt, hogy az adatbázis jelentőségének kellene meghatároznia a jogi tekintélyt. Ez pontosan azt jelenti, hogy az átalakulás vizsgálatot igényel. A hivatkozási gyakoriság szerinti rangsorolás előnyben részesítheti a gyakran kritizált döntést. A frissség szerinti rangsorolás elhomályosíthatja a régebbi irányító értelmezést. A hasonlósági pont azonosíthatja a hasonló nyelvezetet, miközben jogilag nem rendelkezik egy döntő különbséggel.

Hasznos különbség van egy **olyan eszköz között, amely vizsgálást igényel az** anyagot, és **egy olyan eszköz között, amely a jogilag indokolt eredmény megállapítására törekszik**. Az első segíthet az érvelt ítélet megítélésében. A másodiknak sokkal erősebb magyarázatot kell adni jogi feltételezéseiről.

Polčák előrejelző elemzésről szóló vitána feszültséget vet fel a következetesség iránti igény között. Ugyanebben a cikkben azt állítja, hogy az egyéni bírák profilozása nyomást gyakorolhat a korábbi minták reprodukciójára, és elnyomhatja a jogos intuíciót, kreativitást vagy

alkalmazkodást. Olyan korlátozásokat, mint a 2019-ben tárgyalt francia intézkedést, potenciálisan legitimnek tartja, miközben elismeri a szabályozási módszerről folytatott vitát. Érvelése a jóslás által kiváltott nyomásra vonatkozik, nem pedig arra utal, hogy minden igazságszolgáltatási elemzés káros. journals.muni.cz

Egy hipotetikus magyarázat világossá teszi a különbséget. Egy modell azt jósolja, hogy a bíró elutasít egy keresetet, mert a legtöbb felszínesen hasonló igényt korábban elutasították. A jelen ügyben új jogszabályi előírás vagy szokatlan tényszerű jellemző található. A jóslat statisztikailag is hiteles lehet, de jogilag nem informatív jellegű. Az a nyomás, hogy megfeleljen annak, jutalmazná a történelmi mintákhoz való megfelelést, nem pedig az alkalmazandó joghoz való hűséget.

Mégis kritikus válasz szükséges. Az elemzés megmagyarázhatatlan egyenlőtlenségeket, szelektív hivatkozásokat vagy következetlen bánásmódot is feltárhat. A bírák ellenőrzéstől való védelme megőrizhet az indokolt alkalmazkodást, de elrejtheti az önkényes viselkedést is.

Ezért a szabályozási kérdést nem lehet kizárólag függetlenség alkalmazásával megoldani. Megköveteli, hogy megkülönböztetjük a profilok kényszerítő vagy félrevezető használatát a kutatásoktól és eszközöktől, amelyek javítják az okok vizsgálatát. Lehetséges védelmi intézkedések közé tartozik a prediktív hatalom igényeinek egyértelmű korlátai, az alapvető döntésekhez való hozzáférés, valamint a jogilag releváns változtatások kifejezett magyarázatának lehetősége.

Feszültség van továbbá a magyarázatok megkövetelése és az intuíció megengedése között, amely kezdetben nem lehet teljesen megfogalmazni. Egy működő megközelítésnek lehetővé kell tennie, hogy az intuíció újragondolást késztsen, miközben a végső ítéletnek nyilvános értékelésre alkalmas indokokat kell felhoznia. Ellenkező esetben a mechanikai konzisztencia elleni védelem veszélye a megközelíthetetlen személyes ítélet védelmévé válni.

Polčák 2024-es hitelesített fejezete kiterjeszti a technológiai témát a generatív rendszerekre is. Egy további következet – az én sajátom – hogy a generált összefoglalók képesek nagyarányban reprodukálni a főjegyzet problémát: a kihagyott minősítések látszólag megrendezett szabályként terjedhetnek. Az ilyen kimenetek értékeléséhez tehát szükség kell lenne arra, hogy visszakövetjük az állításokat az ítéletekig, és ellenőrizzük azok keretét, későbbi kezelését és törvényi beállítását.

A legfeltáróbb összehasonlítás arra vonatkozik, hogy az elemzés az adott tekintély megoldatlan problémáját találja. Az alábbiakban az én szintézisom:

Nézőpont	Fő értékelő kérdés
Kühn	Milyen indokok és eljárások igazolják egy korábbi értelmezés követését, megkülönböztetését vagy megváltoztatását?
Bobek	Az ítéletek elkészítése és bemutatása teszi felelőssé a tényleges érvelést felelős vizsgálat előtt?
Polčák	Hogyan változtatja meg a bírói információk feldolgozása a figyelmet, az elvárásokat és a döntéshozatali nyomást?

Ezek a nézőpontok együtt támogatják az állítás igényes értékelését bármilyen állított precedensnek. Azonosítani kell az állítást, rekonstruálni jogi és ténybeli környezetét,

meghatározni intézményi státuszát, megvizsgálni a későbbi kezelést, és megmérni annak összeegyeztethetőségét a szabályozó joggal. A rendelkezésre állás és ismételt hivatkozások szükséges vizsgálati tárgyak, nem elegendő válaszok.

Elemzéseik különösen hasznosak a precedens és az igazságszolgáltatási hatalom kapcsolatának vizsgálatára, mivel több eltérő hatást tárnak fel. A korábbi döntések korlátozhatják az egyes bírákat; az intézményi egység koncentrálhatja a hatalmat; az elválasztott állítások bővíthetik a szabályokat; és a technológiai rendszerek fokozhatják a konformitást. Ezek közül egyik sem feltétlenül határozza meg a többit. A fő korlát véleményem szerint az, hogy a jobb diskurzus, jobb intézmények és jobb információk önmagukban nem teremtenek teljes határt a jogos értelmezés és az engedély nélküli bírói létrehozás között. Egy nyilvánosan magyarázott, következetesen követhető és könnyen kereshető doktrína még mindig túlszárnyalhatja a törvényi hatáskört. Ezzel szemben egy indokolt korrekció kezdetben megzavarhatja a kialakult elvárásokat.

A döntő értékelés ezért mind eljárási, mind lényegi kérdéseket igényel: hogy az értelmezést megfelelően tesztelték-e és magyarázták-e, és van-e a bíróságnak joghatósága annak elfogadására az általa állított általánossági szinten. Kühn, Bobek és Polčák munkájának tartós értéke az, hogy ezek a kérdések elkerülése nehezebbé teszi azzal, hogy akár egy egyszerű nyilatkozattal kijelenti, hogy a precedens "kötelező", vagy egy egyszerű nyilatkozattal, miszerint a kontinentális bíróságokat csak törvények kötik.

Jan Komárek precedensjog-elemzései

Jan Komárek precedensekkel kapcsolatos munkája leginkább annak vizsgálataként értelmezhető, hogy **miként szereznek korábbi bírósági döntések hatalmat, hogyan érvelnek velük az ügyvédek, és hogyan irányítják az ebből származó igazságszolgáltatási hatalomot**. Hozzájárulása különösen értékes, mert összekapcsolja a jogi módszer kérdéseit a bíróságok intézményi helyzetével.

Az én értelmezésem szerint munkája három különálló problémát vet fel: azonosítani, hogy egy korábbi ítélet mit járul hozzá egy későbbi érveléshez; magyarázza, miért van ez a hozzájárulás hatalommal; és annak meghatározása, hogy az ezt a hatáskört alkalmazó intézmények megfelelő igazolással és korlátokkal rendelkeznek-e. Ezeket a problémákat külön kell vizsgálni, még akkor is, ha ugyanabban a vitában merülnek fel.

Fő precedenstanulmányainak alapos megvitatásához a későbbi publikációkhoz kapcsolódó hozzáférhető szerzői dolgozatváltozatokat használom. Ahol megfigyeléseim túlmutatnak az ő kimondott érvein, azokat elemző következtetéseknek vagy kritikáknak nevezem meg.

Központi módszertani hozzájárulása a korábbi ítéletekkel való érvelés szélesebb körű felfogása. Az American *Journal of Comparative Law 61-ben (2013), 149–172-es számú, az érveléssel való érveléssel* való érvelés elméletének általános alkalmazása, amely a korábbi döntésekkel érvelhet: túlmutatott a precedent doktrínáján túl, a 613. évszámban , 149–172-es részekben Komárek kihívást jelent meg. A 2012-es elérhető munkadokumentum két modellt különböztet:

- **Ügyhöz kötött érvelés:** a korábbi döntést jogi kontextusán keresztül értik, amely tartalmazhatja a tényeket vagy a törvényi rendszert.
- **Törvényhozási érvelés:** a bírói megfogalmazást elvont szabályként vagy tesztként kezelik.

Ezek a modellek átlépik a jogi családi határokat; ugyanaz az ítélet mindkét megközelítést támogathatja. A jelentési gyakorlatok és a későbbi érvelő célja befolyásolják azok használatát. François Zénati és Mirjan Damaška alapján Komárek ezeket a gyakorlatokat különböző bírói hatalomhoz kapcsolja. A kontinentális absztrakció védelme hangsúlyozza a tudományos mediációt: a jogi doktrína rendszerezheti a tapasztalatot és vizsgálhatja a bírói állításokat. A fejjegyzetek segíthetnek a rutinmunkában, míg a vitatott állítások megújítást igényelhetnek a kontextusukra. Felismeri továbbá az erősebb bíróságok és a gyengébb doktrinális mediáció nehézségeit. Oxfordi akadémiai

Ennek a megkülönböztetésnek az elemzési jelentősége világosabbá válik, ha olyan kérdéseket választunk szét, amelyeket a precedensről szóló viták gyakran összevonnak. Az alábbiakban a

következmények értékelésének keretrendszere található, nem pedig Komárek további osztályozása:

Kérdés	**Mit kell megállapítani**
Azonosítás	Melyik állítást támogatja a korábbi döntés?
Hatókör	Melyik későbbi helyzetek tartoznak ebbe a feltételezésbe?
Hatáskör	Miért kellene vagy kellene a későbbi bíróságnak követnie?
Kompetencia	Jogosult volt a korábbi bíróságnak ilyen széles körű szabályt létrehozni?
Átvizsgálhatóság	Ki tudja kijavítani ezt a javaslatot, milyen eljárásokkal?

Egy absztrakt megfogalmazás önmagában nem állapít meg meg a kötelező erőt. Ugyanígy egy nagyon specifikus körülmények által rekonstruált állítás erős jogi tekintéllyel bírhat. Az általánosság és a kötelező erő különböző tulajdonságok.

Ezért a *törvényhozó* kifejezés óvatosságot igényel. Az érvelés leírásaként egy bírói nyilatkozat viszonylag autonóm normatív szövegként kezelhetőségét azonosítja. Nem dönti meg azt az alkotmányos kérdést, hogy szerzője rendelkezett-e törvényhozási hatáskörrel. A bíróság világos, adminisztratív szabályt fogalmazhat meg, miközben túllépi törvényes hatáskörét. Ezzel szemben egy engedélyezett bírósági tisztázás kontextuális vitával fejezhető ki, nem pedig kanonikus formulával.

Ez a különbségtétel hasznos a jogalkotás értékelésekor. Először meg kell érteni az érvet, amit felvetünk; csak ezután lehet felmérni a jogi jogalapot annak megfogalmazására.

Egy hipotetikus példa mind a két modell hasznosságát, mind korlátait szemlélteti. Tegyük fel, hogy egy bíróság megvéd egy kórházi ápolót, akit elbocsátanak hamisított biztonsági nyilvántartások jelentése után. Az ítélet a következő kitalált megfogalmazást tartalmazza: "Az alkalmazottak nem szenvedhetnek hátrányt a visszaélések jelentése miatt."

Egy későbbi vita egy banki alkalmazottat érintett, aki nyilvánosan nyilvánosságra hozta bizalmas ügyfélinformációkat azzal a visszaéléssel, hogy visszaélést állított. Több kérdés merül fel: hogy a közzététel pontos volt-e, léteztek-e védett jelentési csatornák, szükséges-e a nyilvános közzététel, és hogy a vonatkozó jogszabályok megkülönböztetik-e a belső tudósítást a közzétételtől.

Egy ügyvéd kezdheti az előző ítélet széles megfogalmazásával, és azt állíthatja, hogy az szabályozza az összes szakmai jogsértésről szóló jelentést. Egy másik újraalkothatja a kórházi vitát, és azt állíthatja, hogy az elv a megbízható vádak, a betegbiztonság és a megfelelő jelentés szűkebb kombinációjára vonatkozik.

Egyik megközelítés sem adja mechanikusan a helyes választ. A tágabb megfogalmazás megragadhat egy védhető általános elvet, de túlmutathat az eredeti eredményt igazoló törvényi védelemen. A kontextuális rekonstrukció megőrizheti ezeket a korlátokat, de olyan megkülönböztetéseket is eredményezhet, amelyek megszegik azt az elvet, amely mindkét munkavállalóra megfelelően alkalmazható.

Az én értékelésem szerint a kulcsfontosságú további kérdés az **, hogy mi teszi jogilag relevánssá a különbséget**. A kórházak és bankok közötti különbségek nem automatikusan döntőek. Az engedélyezett jelentés és a felesleges nyilvános közzététel közötti különbségek

döntő lehetnek, az érvényes törvénytől függően. Egy precedenselméletnek jogi relevancia magyarázatára van szüksége az érvelési stílus mellett.

A példa azt is megmutatja, hogy a kontextuális elemzés nem jelentheti az előző vita minden részletének ismétlését. A munkavállaló életkora, az épület elhelyezkedése vagy a munkáltató neve nem számíthat. Az anyagi körülmények kiválasztása már normatív megítélést igényel. A kontextus korlátozza az érvelést jogilag indokolt választáson keresztül, nem pusztán a tények halmozódásával.

Az értelmezési hatalom elosztása fontos következménye a megkülönböztetésnek. Az én elemzésem szerint egy bírói formulát fő értelmezési tárgyként kezelni az olyan bíróságra koncentrálhat, amely azt megalkotta. Későbbi bíróságok vitatják a képlet jelentését, gyakran a szerző által meghatározott fogalmi struktúrán belül.

A kontextuális rekonstrukció nagyobb befolyást adhat a későbbi bíróságoknak az irányító elv megfogalmazásában. Ők döntik el, hogy a korábbi vitát milyen szűk vagy széles körben kell megérteni. Ez korlátozhatja a legfelsőbb bíróság általános nyilatkozatait, de növelheti a későbbi bírák diszkrofoni jogkörét is.

Ennek következtében az esetfüggő érvelés preferenciája nem fordítható automatikusan vissza kevesebb bírói hatalom preferenciájára. Újraoszthatja ezt a hatáskört. Egy elvont szabály sem feltétlenül maximalizálja a mérlegelést: egy pontos megfogalmazás csökkentheti a nézeteltérést és az ellentmondásos bánásmódot.

A megfelelő értékelés a mérlegelés helyén és elszámoltathatóságától függ. Egy legfelsőbb bíróság széles szabálya, az alsóbb bíróság kreatív megkülönböztetése és az akadémiai rekonstrukció mind megváltoztathatja a hatékony jogot. Intézményi indoklásuk eltérő.

Ugyanez a szempont érvényes a jogi tudományokra is. A független doktrinális kritika feltárhatja az ellentmondásokat, az ítéleteket a jogalkotáshoz kötheti, és láthatóvá teheti a bírói innovációt. Azonban a szakmai szakértelem nem teremti meg a demokratikus felhatalmazást is. Egy tudományos közösség korlátozhatja az igazságszolgáltatási hatalmat, miközben befolyásos résztvevővé válhat a normatív fejlődésben. A releváns védelmek közé tartozik az intellektuális függetlenség, a versengő értelmezések és a jogérvényesítő bíróságok kritikázásának hajlandósága.

Legfelsőbb bíróságok összehasonlító tanulmánya az intézményi korlátokat helyezi központi alapjába a precedensben. *Precedens and Judicial Lawmaking in Supreme Courts: The Court of Justice Compared to the US Supreme Court and the French Cour de Cassation*, *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* 11 (2009), 399–433, átdolgozott megfelelője az LSE Working Paper 4/2011-ben.

Komárek azt vizsgálja, mit jelent az igazságszolgáltatás, hogyan korlátozzák a korábbi döntések a bíróságokat, és hogyan vesznek részt más intézmények. Összehasonlításában az amerikai precedensis érvelés lehetővé teszi, hogy a későbbi bíróságok dolgozzanak a korábbi döntések keretén. A francia cassáció absztraktabb jogi állításokon keresztül működik, amelyeket az eljárási korlátok, a tudományos ismeretek és a törvényhozóval való kapcsolatok alakítanak.

Kritikája a Bíróság elé, amely hiányos kombinációval foglalkozik: erős értelmezési hatalom korlátai és vitatkozási mechanizmusok nélkül. Megkérdőjelezi annak világosságát is, hogy a

bíróság korábbi döntéseit tisztán kezeli, beleértve a nem eléggé elismert változtatásokat is. Ezek a precedens intézményi és módszertani megteremtményeinek kritikái, nem csupán a bírói kreativitás ellen. Cambridge Core

Ezt az érvet a **vertikális korlátozás** és **a vízszintes felelősség közötti különbséggel** fejlesztenék. Egy bíróság ragaszkodhat hozzá, hogy más bíróságok kövessék döntéseit, miközben kiterjedt szabadságot tartanak saját álláspontjuk újraértelmezésére vagy elhagyására. Egy ilyen elrendezés különösen jelentőssé teszi a változás magyarázatának minőségét.

Vegyünk egy kitalált sorrendet, amelyben egy legfelsőbb bíróság egy széles szabályt hirdet, több éven át alkalmazza, majd később elfogad egy kvalifikációt anélkül, hogy magyarázná annak kapcsolatát az eredeti megfogalmazással. Az alsóbb bíróságok továbbra is alkalmazhatják a széles szabályt, kivételként kezelhetik a minősítést, vagy előzetes értesítés nélküli visszavonást vonhatnak ki. Minden értelmezés másképp érinti a pereskedőket.

Egy kifejezett változási beszámoló azonosítaná az előbbi javaslatot, magyarázza az újragondolást igénylő hibát, meghatározza a helyettesítést és kezelné a vonatkozó támaszkodást. Ezek azok a kritériumok, amelyeket a felelős precedensmenedzsment értékelésére használnék. Nem követelnek abszolút hűséget a korábbi hibákhoz.

További minősítés a bírósági rendszerek összehasonlításával kapcsolatos. Az intézményi korlátozások létezése nem bizonyítja hatékonyságukat minden vitában. A törvényhozás képessége a bírói értelmezés felülvizsgálatára jogilag elérhető lehet, de politikailag gyakorlati. Az alsóbb bíróságoknak lehet értelmezési térük, de ritkán használják azt. Ezért az intézményi tervezést a tényleges gyakorlat mellett kell értékelni.

Hasonlóképpen, a törvényi értelmezés politikai korrekciója és az alapvető alkotmányos vagy szerződéses rendelkezések értelmezésének korrekciója különböző akadályokat jelent. A felülvizsgálhatóság általános értelmezésének meg kell megkülönböztetnie ezeket a szinteket.

Mitchel Lasser kritikája megerősíti az igazságügyi érvelés és az intézményi kontroll összekapcsolásának szükségességét. Az Oxford Journal of Legal Studies *29* (2009), 805–826 című művében Komárek áttekinti Lasser francia, amerikai és európai igazságszolgáltatási legitimitásának összehasonlítását. Szerzői összefoglalója hangsúlyozza a Cour de cassation és a törvényhozás közötti kapcsolatot, megkérdőjelezi az amerikai magyarázat érvelő átláthatóságának hangsúlyozását, és megkérdőjelezi a fogalmi tisztaságot és a bizonyítékokat, amelyek bizonyos összehasonlító állításokat alátámasztanak. A William Ewaldhoz kapcsolódó összehasonlító joggyakorlati megközelítést támogatja. Itt a leírásom az ellenőrzött összefoglalóra korlátozódik. papers.ssrn.com

Az a következtetés, amit levonok, az az, hogy az átláthatóság és az irányítás különálló eredmények. Egy bírói vélemény szokatlanul őszinte és intellektuálisan kifinomult lehet, miközben nehéz korrigálni. Egy másik intézmény kevésbé bonyolult nyilvános érveléssel rendelkezik, de jelentős külső korlátok alatt működik.

Az átláthatóság ennek ellenére értékes marad. Lehetővé teszi a kritikát, és az innovációt azonosíthatóvá teszi. A legerősebb állítás az lenne, hogy az átlátható érv támogatja az elszámoltathatóságot, ha olyan intézményekhez kapcsolódik, amelyek képesek reagálni. Nem helyettesítheti ezeket az intézményeket.

Ez hasznos korrekciót nyújt azoknak az értékeléseknek a döntéseiben, amelyek egy precedens rendszert elsősorban annak ítéleteinek hossza vagy elméleti kifinomultsága alapján mérnek.

Korábbi európai munkái azt vizsgálják, hogyan alakulhat ki precedensális hatalom egy átlagos fellebbviteli hierarchia nélkül. *A Federal Elements in the Community Judicial System: Building Coherence in the Community Legal* Order, *Common Market Law Review* 42 (2005), 9–34 című munkájában Komárek *a Köbler*, *Kühne & Heitz* és *a Commission v Italy* ügyet egy fejlődő kvázi-szövetségi igazságszolgáltatási rendszer elemeiként tekinti.

Köbler-értelmezése összekapcsolja a felelősséget az Igazságügyi Bíróság joggyakorlatának nyilvánvaló figyelmen kívül hagyásáért erősebb precedens-joggal. A felelősségi kereset további lehetőséget adhat előzetes hivatkozásra, bár kifejezetten metaforaként kezeli a "fellebbezést". Emellett feltárja a nemzeti jogi koherenciát, véglegességet, együttműködést és a hivatkozási kötelezettségek hatékonyságát érintő feszültségeket. Javasolt mérlegelési megközelítése figyelmet igényel a nemzeti aggályokra, és az igazságszolgáltatási struktúra alapvető reformját a tagállamoknak bízza. Ezek a megfigyelések a cikk 2005-ös környezetéhez tartoznak. Ítélet (jog)

A precedenselmélet szempontjából a fontos elemző pont, hogy a hatáskör megerősítést nyerhet jogorvoslatokkal és felelősségi szabályokkal, nem pedig közvetlen fellebbviteli korrekcióval. Egy rendszer jogi következményekkel járhatja el az értelmezés elmulasztását anélkül, hogy a felsőbíróság megfordítaná az eredeti ítéletet.

Ezek a mechanizmusok funkcionálisan eltérőek. A kártérítés kártérítést nyújthat egy személynek anélkül, hogy visszavonná a korábbi döntést. Az újranyitás megzavarhatja a véglegességet. Egy jogsértési eljárás egy szélesebb mintázatot is kezelhet anélkül, hogy minden egyes panaszt megoldana.

Véleményem szerint ezek a különbségek megakadályozzák, hogy a mechanizmusok egyetlen hatékony bírói felügyelet kategóriába váljanak. Különböző kedvezményezettjeik, kiváltó okai és intézményi költségeik vannak. Egy rendszer erős szankciókkal bírhat, mégis kényelmetlen utat kínál a gyakorlati enyhítéshez.

2007-es javaslata a nemzeti hierarchiát az európai igazságszolgáltatási szervezet egyértelmű részévé teszi. *A "In the Court(s) We Trust?" című művében a hierarchia és megkülönböztetés szükségességéről az előzetes döntési eljárásban*, *European Law Review* 32 (2007), 467–491, Komárek azt javasolja, hogy a hivatkozásokat általában az utolsó instanciós bíróságoknak tartják fenn. Szerzői összefoglalója előír egy szükséges kivételt, ha egy alsóbb bíróság jól alapította az uniós törvény érvényességét ellentő érveket, valamint egy lehetséges kivételt, amely lehetővé teszi a Tanács számára, hogy olyan intézkedéseket jelöljön, amelyekre az alsóbb bíróságok hivatkozhatnak.

A javaslat nagyobb bizalmat kíván kialakítani a nemzeti bíróságokban, a bírói kapacitás ésszerűbb elosztását, valamint egyensúlyt teremteni a hatékony védelem és a rendszerszintű hatékonyság között. Ez egy történelmi reformjavaslat, nem pedig a jelenlegi eljárási rendszer leírása. papers.ssrn.com

Ezt a javaslatot két lehetséges intézményi kudarc közötti kompromisszumként értékelném. A központi bírósághoz való széles körű hozzáférés késedelmet, ismétlődő kérdéseket és töredezett

napirendet eredményezhet. A hozzáférés korlátozása lehetővé teheti, hogy egy nemzeti legfelsőbb bíróság hibái vagy vonakodása akadályt jelentsen az autoriter tisztázás előtt.

A hierarchia szűrheti és javíthatja a kérdéseket, de az intézményi rang nem garantálja minden ügyben felsőbbrendű ítéletet. Egy alsóbb bíróság komoly problémát azonosíthat, amelyet nemzeti felettesei figyelmen kívül hagytak. Ezzel szemben a rendezett kérdésekre való ismétlődő hivatkozások elfogyaszthatják az valóban megoldatlan kérdésekhez szükséges erőforrásokat.

Egy empirikus értékeléshez bizonyítékokra lenne szükség a hivatkozások jelentőségéről és minőségéről, a vitatott EU-kérdések nemzeti fellebbezésekben való kezeléséről, a peresekre kiszabott késedelmekről, valamint az alternatívák elérhetőségéről. A bizalom vonzó nyelve nem oldja meg ezeket a kérdéseket.

Felmerül a részvétel kérdése is. A központi bírósághoz való hozzáférés szabályozása befolyásolja, hogy mely viták befolyásolják a jog alakítását. Ezért a hivatkozási szabályok befolyásolják a precedens és a bírói munkaterhelés kialakulását is.

Kühn kritikája megkérdőjelezi a precedens reform egyszerű megközelítését, amely egy egységes nyugati eszményt próbál utolérni. Az LSE Working Paper, *The Struggle for Legal Reform after Communism,* 10/2014 című művében, amely Zdeněk Kühn könyvének 2015-ben megjelent kritikájához kapcsolódik, Komárek megkérdőjelezi a nyugati jog normatív képét és a posztkommunista igazságszolgáltatási kultúra jellemzésére használt bizonyítékokat.

Elutasítja azt a feltételezést, hogy az absztrakt igazságszolgáltatás idegen a nyugati rendszerektől. Ugyanakkor kifejezetten felismeri, hogy a miniszter jogköre absztrakt értelmező nyilatkozatokat keres. Megkérdőjelezi a kiválasztott hivatalos jelentésekből és alkotmányos panaszokból származó általánosításokat is. Bár elismeri a reform szükségességét és a valódi igazságszolgáltatási problémákat, ellenáll a nagyobb bírói kreativitásnak, arányosságnak és a jogi szövegekre való csökkentett támaszkodásnak tekintetét megkérdőjelezhetetlen előrelépési csomagként. Záró

A legerősebb módszertani tanulságom, amit levonok, a kiválasztási torzításról szól. Az alkotmányos felülvizsgálatra kerülő ügyek különösen feltáróak lehetnek a kudarcokról, de ezek kiválasztása bizonytalan alapot jelent ezeknek a kudarcoknak a gyakoriságának mérésére az igazságszolgáltatásban.

Hasonlóképpen, egy publikációs rendszer választhatja ki az ítéleteket doktrínai jelentőség, intézményi jóváhagyás vagy szokatlan nehézség alapján. Nem feltételezhető, hogy statisztikailag a szokásos ítéletet képviseli.

A normatív érveléshez három állítást választanék el: létezik egy gyakorlat máshol; kompatibilis egy adott intézményi struktúrával; és kívánatos az örökbefogadást vizsgáló joghatóságban. Az első nem bizonyítja a második vagy harmadik kérdést.

Például az absztrakt értelmező állítások javíthatják a következetességet, miközben független kérdéseket vethetnek fel a kompetenciáról, a kezdeményezésről, részvételről és politikai befolyásról. Egy kritika, amely kizárólag állítólag külföldi eredetükre épül, kihagyná ezeket a lényegi kérdéseket. Egy pusztán külföldi létezésükön alapuló védelem is hiányozna ezekről.

Ez különösen fontos, ha a precedens reform megváltoztatja a törvények, a legfelsőbb bíróságok és a rendes bírák közötti kapcsolatot. A jobb érvelés kifinomultsága jelentős hatalomátruházást kísérhet.

Alkotmánybírósági tanulmányai azt mutatják, hogy az európai precedens képes újraosztani a hatalmat a nemzeti jogrendszereken belül. *Az Alkotmánybíróságok helye az* EU-ban, *European Constitutional Law Review* 9 (2013), 420–450) című művében Komárek az alkotmánybíróságok megkerülését vagy kihelyezését vizsgálja az EU igazságszolgáltatási folyamatain keresztül. Elemzése azt is felismeri, hogy az alkotmánybíróságok kiterjedt alkotmányjogi felfogása hozzájárul a hagyományos és az alkotmányos igazságszolgáltatás közötti különbség gyengítéséhez.

Figyelmeztet mind a nemzetfeletti jogosság feltétel nélküli beépítésére, mind az agresszív alkotmányos ellenállásra. Különösen releváns a precedensek szempontjából, hogy bírálja azokat az ellenállási formákat, amelyek korlátozzák a politikai reakciót és a felülvizsgálatot. A német és cseh lisszaboni ítéletekről szóló vitatása azt is vizsgálja, hogy egy egyes bevetések által formált ítéletet átfogó alkotmányos egyezségként értelmezünk. cambridge.org

Az én elemzésem megkülönböztetné egy javaslat tartalmát az intézmények tekintélyére gyakorolt hatásától. Egy ítélet kijelenthet egy lényegi mércét, miközben megváltoztathatja azt is, melyik bíróság dönthet arról, hogy az adott szabvány teljesült-e. Az intézményi hatás jóval túlmutathat a közvetlen vitán.

Egy hipotetikus rendes bíróság felvonhatna egy szupranatív ítéletet, hogy eltérjen az alkotmánybíróság törvényhozási kezelésétől. Az ebből fakadó kérdés mind az alkalmazandó normára, mind az alkotmányos felelősség szervezetére vonatkozik. Az elemzés, amely kizárólag arra fókuszál, hogy a korábbi ügyek hasonlítanak-e egymásra, hiányos lenne.

Az átfogó olvasmányok iránti aggodalom ugyanolyan fontos. Egy bíróság válasza egy adott kihívásra később a megengedett politikai cselekvés teljes listájának minősülhet. Ez az átalakulás független igazolást érdemel. Az, hogy egy tekintélyes bíróság beszélt, nem bizonyítja, hogy minden jövőbeli probléma konfigurációját figyelembe vette.

További kockázatot jelent, ha a bírói javaslatokat nagyon absztrakt alkotmányos fogalmak védik a módosítástól. Az állítás tartalmában tapasztalható bizonytalanság együtt létezhet a tekintélyének kivételes ereje mellett. Ez a kombináció különösen megalapozott vizsgálatot érdemel.

2014-es beszámolója normatív védelmet nyújt a differenciált bírói funkciók számára. Az International Journal of Constitutional Law 12 (2014), 525–544 című National Constitutional Courts in the European Constitutional Democracy, International Journal of Constitutional Law 12 (2014), 525–544 című művében Komárek Habermasra támaszkodik arra, hogy megkülönböztessék a hagyományos és alkotmányos jogszerűséget, és megvédje a koncentrált alkotmánybíróságok különleges intézményi álláspontját.

Beszámolója hangsúlyozza azt a további igazolást, amely akkor szükséges, amikor az ítélethozatal alapvető normák meghatározásában segít. Az alkotmánybíróságok erőforrásokkal, intézményi részvétellel és a közfigyelmet biztosíthatják az ilyen kérdések kezelésére. Kiemeli a véglegesség és a politikai folyamatos átvizsgálhatóság közötti feszültséget is. Védekezése az

európai alkotmányos demokrácián belül helyezkedik el, és kritikát tartalmaz a nemzeti alkotmánybíróságok integrációra való elégtelen érzékenysége miatt. eprints.lse.ac.uk

A kérdés, amit a védelemhez tennék, az az, hogy az intézményi specializáció megbízhatóan hozza-e elő azokat a megfontolási előnyöket, amelyeket az állítása jelent. A koncentráció növelheti a láthatóságot és az erőforrásokat, de koncentrálhatja a napirend kontrollját is. A közvélemény vitája javíthatja a vizsgálatot, de önmagában a nyilvánosság nem teszi a bírói érvelést érzékenysé.

Ezért meg kell különböztetni egy olyan intézményi kialakítást, amely képes támogatni a megfontolást, a bizonyítékoktól, hogy a megfontolás valóban megvalósul. A releváns szempontok közé tartozik a tárgyaláshoz való hozzáférés, az ellentétes érvek kezelése, a szakmai sokszínűség, a függetlenség és a politikai válasz gyakorlati elérhetősége.

A védelem terhet ró magukra az alkotmánybíróságokra is. Egy olyan intézménynek, amely különleges szerepet vállal az alkotmányos demokrácia fenntartásában, igazolnia kell, hogy a precedense hogyan őrzi meg annak a demokrácia képességét a folyamatos nézeteltérésre és változásra.

Az EU alapvető jogairól szóló munkája figyelmeztetést ad a precedensek különböző normatív környezetek közötti átruházására. *Miért nem szabad elfogadni az EU alapvető jogait* az LSE 23/2014-es munkapapírjaként, valamint az *EU Charter of Fundamental Rights as a Binding Instrument* (2015), 75–92 fejezetben. Az ellenőrizett absztrakt és indexelt elsődleges szöveg összekapcsolja az alkotmánybírósági elmozdulás elleni ellenállását és a jogi rend különböző alapvető fogalmait.

Kaarlo Tuori implicit társadalomelméletről szóló értelmezésére támaszkodva Komárek a háború utáni alkotmányos megállapodást az európai integrációs projekttel állítja szembe. Aggodalmát az, hogy az európai jogok beépítése a hazai alkotmányos döntéshozatalba elhomályosíthatja az intézményi cél és a politikai-gazdasági alapok közötti különbségeket. Hasonló megfogalmazások nem feltétlenül foglalnak egyenértékű pozíciókat a két rendszerben. Kiválasztott szakaszokat ellenőriztem, nem pedig a teljes fejezetet. papers.ssrn.com

Az precedensként az a következtetés, hogy a látszólag átruházható nyelvezet alapos vizsgálatot igényel. A tulajdonról, egyenlőségről vagy szabadságról szóló állítás a kollektív döntéshozatalra, a szabályozási kompetenciára és a vonatkozó jogrend céljára vonatkozó feltételezéseken alapulhat.

Ugyanakkor a strukturális különbségeket az adott érvek szintjén kell vizsgálni. Nem bizonyítják, hogy minden kölcsönzött értelmezés alkalmatlan. Egy meggyőző kifogásnak meg kell határoznia, melyik feltételezés változik, miért számít, és hogyan befolyásolja a következtetést.

2017-es válasza különösen feltáró megfigyelést tartalmaz a vezető ítéletek gyakorlati hatalomáról. *A National Constitutional Courts in the European Constitutional Democracy: A Rejoinder*, *International Journal of Constitutional Law* 15 (2017), 815–825 című művében Komárek mérsékelte korábbi jogi forradalomleírását, miközben intézményi aggodalmát fenntartja.

Azt állítja, hogy a hagyományos nemzeti bíróságok döntő súlyt adhatnak vezető bírósági ítéleteknek, mint például *az Åkerberg, Fransson* és *Melloni*, annak ellenére, hogy a későbbi döntésekben is megjelennek a minősítések. Jelentős, hogy elismeri, hogy ez a megfigyelés inkább tapasztalaton alapul, nem pedig megalapozott empirikus kutatáson. Továbbra is védi a hagyományos és alkotmányos jogosság megkülönböztetését, és összekapcsolja a hagyományos bírói hatalmat a formális jogszerűséggel. eprints.lse.ac.uk

Ez egy empirikus problémát vet fel, amelyet megkülönböztetnék a doktrínális értelmezéstől: egy ítélet gyakorlati jelentősége eltérhet a pontos jogi keretétől. Az ügyvédek egy emlékezetes vezető döntés köré szervezhetnek egy területet, még akkor is, ha a későbbi joggyakorlat megköveteli a jogtudomány egy képzettebb magyarázatot.

Ennek a javaslatnak a tesztelése több lenne, mint az idézések száma. A kutatóknak meg kell vizsgálniuk, hogy a későbbi bíróságok felismerik-e a minősítéseket, hogyan magyarázzák a látszólagos ellentmondást, és mely állítások határozzák meg valójában az eredményeket. A gyakori hivatkozás tükrözheti a rituális elismerést és a lényegi befolyást is.

Ezért az újraértékelés világos magyarázata értékes, de csak láthatóan látható visszavonások követelése túlságosan egyszerűsítheti a jogi fejlődést. Néhány változás igazolt megkülönböztetések révén történik. A releváns követelmény a korábbi állítás és a későbbi kezelés közötti érthető kapcsolat.

Általános értékelésem szerint Komárek erős keretet ad a precedens vizsgálatára, miközben több kérdést is további részletezni kell. Megkülönböztetései akkor lesznek leghasznosabbak, ha egy jogilag releváns kontextus elméletével, a bírósági állítások erejéről szóló magyarázattal és az intézményi ellenőrzések működésének bizonyítékaival egészítik ki.

Munkáját felhasználnám arra, hogy öt vizsgálaton keresztül értékeljem egy precedens gyakorlatot: mit támaszt alá valójában a korábbi döntés; miért terjed ki hatásköre a későbbi vitára is; hogy a bíróság jogosult-e ezt az állítást megállapítani; hogy az érintett intézmények és érdekek érdemesen vitathatják-e azt; és hogyan lehet a szabályt felülvizsgálni.

Ezek a vizsgálatok mind a kontextusi, mind az absztrakt igazságszolgáltatási érvelés igényes értékelését teszik lehetővé. Lehetővé teszik továbbá a bírói hatalom gyakorlásának kritizálását anélkül, hogy azt feltételeznénk, hogy csak az érvelési stílusa határozza meg annak legitimitását.

Alexander Bröstl precedens jog elemzései

Alexander Bröstl precedens-kutatása leginkább annak vizsgálataként értelmezhető, hogy a bírói döntések miként tartoznak joghoz és hogyan szereznek hatalmat egy törvényhozásra épülő jogrendszerben. Véleményem szerint legerősebb hozzájárulása abban rejlik, hogy olyan kérdéseket választ el, amelyeket a precedens viták gyakran összekevernek: hogy egy ítélet jog számít-e, köti-e az érvelése egy másik bíróságot, és hogy a bíróságok általános jogi szabályokat hoznak-e létre. Itt a košicei Pavol Jozef Šafárik Egyetemhez tartozó szlovák jogelméleti vezető szakemberre utalok. ais2.upjs.sk

Az alábbi beszámoló először azonosítja dokumentált álláspontjait, majd fejti ki azok következményeit és nehézségeit. A példák és értékelő megkülönböztetések az én elemzésem, nem pedig Bröstl által kifejezetten megfogalmazott állítások.

A fő precedenstanulmány ötvözi az intézményi különbségeket a bírói jogalkotás szélesebb elméletével. "A precedensekről általánosságban és a törvényes jogrendszerben", *Studia Iuridica Lublinensia* 27(1) (2018), 177–189, megkérdőjelezi a kétértelmű "jogforrások" terminológiát, és az egyéni igazságügyi szabályokat is magában foglalja a jogon belül. Megkülönbözteti a kötelező záró eljárási utasításokat az olyan ügyek közötti precedensális befolyástól, ahol megalapozott nézeteltérés továbbra is lehetséges. Az alkotmányfelülvizsgálat és értelmezés a 125. és 128. cikk alapján különálló, általánosan kötelező érvényű kezelésben részesül. Bulygin után a következtetés elismeri az általános bírói szabályokat és definíciókat a működő joggyakorlat lehetséges elemeiként. Összehasonlító kerete kifejezetten Kelsen, Dworkin, Raz és Schauer példáira is merít. Egy Procházka és Káčer idézetét idéző rész összekapcsolja az arány kötését ismételt legfelsőbb bírósági megerősítéssel. A következtetés feltételes tagadása az egyéni norma "teremtésének" feltételes tagadása feszültséget hoz a korábbi Kelsen-értelmezéssel szemben. Ezeket a jogi rendelkezéseket történelmi 2018-as környezetükben tárgyalják. journals.umcs.pl

Ezt a tömör érvet érdemes alaposan kibontani le.

Az első elemző különbség a jog része és precedensként való működés között. Vegyünk egy ítéletet, amely egy adott alperest arra kötelez, hogy fizessen egy adott felperesnek. Ez az ítélet konkrét jogi álláspontot teremt. Ennek ellenére az adott felek feletti hatásköre önmagában nem magyarázza meg, miért alkalmazna egy másik bíróság érvelését egy másik alperesre.

Ezért egy megfelelő beszámolóhoz több különálló kérdésre kell választ adni:

Kérdés	Mit kell megállapítani
Mi számít az ítélet egyéni jogi hatása?	A felek számára meghatározott jogok, kötelezettségek vagy jogi státusz

Kérdés	Mit kell megállapítani
Milyen javaslatot lehet kivonni a jövőbeli esetekhez?	Ezt az általánosítást a bíróság érvelése is alátámasztja
Miért fogadná el egy másik bíróság ezt az állítást?	Intézményi vagy érvelő alap a hatalomra
Melyik későbbi esetek tartoznak a hatálya alá?	Jogi szempontból releváns hasonlóságok és különbségek
Hogyan lehet ezt felülvizsgálni?	Feltételek a megkülönböztetésre, kilépésre vagy visszavonásra
Mi történik a jogszabályváltozások után?	Hogy a korábbi állítás megőriz-e jogi alapját

Ezek a kérdések fontos korlátot tárnak fel bármely olyan elméletben, amely azzal kezd, hogy az ítéleteket jogi normákká sorolja. A besorolás meghatározza az ítéletet, milyen jogi tárgy lehet egy ítélet; nem állapítja meg minden állítás tekintélyét az indoklása keretében.

Valójában két egészen eltérő következtetés lehetséges. Egy jogrendszer elismerheti az ítéleteket kötelező egyéni normákként, miközben érveléseiknek csak meggyőző tekintélyt ad. Alternatívaként bizonyos bíróságokat is felhatalmazhat, hogy általános érveléseket állapítsanak meg, amelyek kötelezőek a jövőbeli vitákban. A második megoldás magyarázatot igényel az elsőn túl.

A legerősebb fogalmi tanulság Bröstl megközelítéséből az, hogy az **igazságszolgáltatási normativás és a precedensális kötelező rendszer külön elemzést igényel**.

A kassáció és a precedens közötti különbség megakadályozza, hogy az eljárási engedelmességet összetévesztessék egy általános stare decisis doktrínával. Tegyük fel, hogy egy fellebbviteli bíróság hatályon kívül hagyja az ítéletet, és a vitát egy szerződéses eljárás értelmezésére vonatkozó utasításokkal továbbítja. Az alsóbb bíróság kötelezettsége a folytatódó eljárásban eljárási alapot ad: az ügy ugyanabban a bírói felülvizsgálati sorrendben marad.

Most tegyük fel, hogy egy másik felperes új vitát indít, amely hasonló szerződéses szöveget érint. A korábbi értelmezés alkalmazása további kérdéseket vet fel. Lényegesen egyenértékűek a szerződések? Ugyanaz a jogszabály érvényes? Szükséges volt-e a fellebbviteli javaslat a döntéshez? Aláásta ezt a későbbi jogi fejlemény?

A különbség jelentős. A visszaküldött ügyben a fő kérdés az utasítások hataloma egy meglévő eljárási viszonyon belül. Az új esetben a fő kérdés az érvelés átvihetősége a viták között.

Ez befolyásolja a bírói függetlenség jelentését is. A függetlenség nem jelentheti hihetően, hogy egy alsóbb bíróság figyelmen kívül hagyhatja minden fellebbviteli utasítást. Ugyanakkor a fellebbviteli hatóság tiszteletben tartása sem feltétlenül követi, hogy egy korábbi fellebbviteli ítélet minden ítéletét megváltoztathatatlan szabályként kezeljük az egymástól független peres ügyekben.

Egy védhető köztes pozíció komoly magyarázatot igényel a távozásra. Egy ilyen magyarázat megmutathatja, hogy:

- A korábbi döntés egy lényegében eltérő jogszabályi rendelkezést érintett.

- Egy ténybeli különbség megváltoztatja a jogi indoklást.
- Egy közbelépő jogszabályi módosítás megszünteti a korábbi feltételezést.
- Az előzetes érvelés figyelmen kívül hagy egy irányító jogi követelményt.
- Az ellentmondó döntések miatt az állítólagos precedenst bizonytalanná teszik.

Ezek különböző jogi érvelési formák. Elérhetőségüket nem szabad összetéveszteni azzal, hogy korlátlan mérlegelési joga figyelmen kívül hagyja a kényelmetlen jogalapot.

A precedensérvelés központi kérdése az, hogy egy javaslat milyen plusz súlyt kap, mert a bíróság korábban elfogadta azt. Egy későbbi bíró egy korábbi érvet meggyőzőnek találhat alapjaiban. Ez az egyik ok a követésre. A korábbi döntés létezése további indokot adhat: intézményi következetesség, támaszkodás, egyenlő bánásmód vagy koordináció.

A nehézség az, hogy meghatározzuk a kapcsolatot ezek között.

Ha a korábbi tekintély nem ad súlyt az érvelésének belső minőségén túl, a precedens nagyrészt hasznos érvelés tárhelye. Ha végleges súlyt ad, a bíróságnak követnie kell azt az érvelést is, amelyet tévedésnek tart, elismert kivételek mellett. Ezek között a feltételezések és igazolási terhek sor áll.

Bröstl beszámolójának értékeléséhez ez a középtartomány különösen hasznos. Az, hogy komolyan foglalkozzunk egy korábbi döntéssel, korlátozhatja az ítéletet anélkül, hogy az ítélet véglegesen kötelező érvényűvé válna. A korlát abból áll, hogy a későbbi bírónak meg kell azonosítania a korábbi állítást, szembeszállnia annak igazolásával és magyarázattal a kitérést.

Ennek ellenére önmagában a magyarázat nem elegendő. Egy bíróság hosszú ítéletet hozhat anélkül, hogy elkerüli a legerősebb érvet a következtetés ellen. Az érvelt eltérés értelmes követelményének az okok *minőségére és relevanciájára kell* vonatkoznia, nem pedig puszta jelenlétükre.

A kritikus kérdés az: **Válaszol-e a későbbi ítélet arra a jogi okra, hogy az ügyeket egyformán kezeljük?**

Egy általános szabály kivonásához egy ítéletből egy módszert igényel annak absztrakció szintjének kiválasztására. Képzeljük el, hogy egy bíróság érvénytelennek tartja a kereskedő lemondási értesítését, mert a releváns kifejezést egy olvashatatlan mellékletben rejtették. Több állítás rekonstruálható:

1. Ez a konkrét értesítés hatástalan volt.
2. Egy olvashatatlan csatolásban a törlési feltétel nem érvényesíthető.
3. A szerződéses feltételeket érthetően kell közölni.
4. Egy fél nem gyakorolhat szerződéses hatalmat a jóhiszeműséggel ellentétes hatással.

Ezek az állítások eltérnek a szélességben, jogi alapban és következményekben. A legszélesebb körben egyező lehet az ítélettel anélkül, hogy azt az állítást alkotná, amely ténylegesen magyarázza annak eredményét.

Ez azért fontos, mert egy korábbi döntés nem hozza létre egyedi, meghatározott jövőbeli keretet. Valakinek el kell döntenie, mely tények voltak jogilag lényegesek, és ezek hogyan kapcsolódnak a szabályozó jogszabályokhoz.

Egy működő módszer megvizsgálná a törvényi kérdést, a vitatott érveket, a következtetéshez szükséges tényeket és azokat az alternatívákat, amelyeket a bíróság elutasított. Emellett megkülönböztetné az ügy megoldásához szükséges állítást egy szélesebb megfigyeléstől, amelyet a bíróság kihagyhatott volna.

Kritikám itt módszertan: annak elismerése, hogy az ítéletek általános szabályokat tartalmaznak, még mindig nehéz feladatot hagy a szabályok azonosításának. Egy precedenselméletnek egyszerre szüksége van a bírói hatalom és az igazolt általánosítás magyarázatára.

Itt lehet a megkülönböztetés vagy jogos technika, vagy kitérés lehetősége. A ténybeli különbség csak akkor számít, ha megváltoztatja a korábbi eredmény jogi indokát. A két vita közötti különbség feltárása nagyon keveset bizonyít.

Az ismételt bírósági megerősítés megerősíti a tekintélyt, de az ismétlés nem magyarázza meg saját jogi jelentőségét. Több független döntés, amely ugyanazt az értelmezést támogatja, bizonyítékot szolgálhat arra, hogy a helyzet elzárult. Növelhetik a kiszámíthatóságot, és még zavaróbbá tehetik a távozást.

Még további megkülönböztetésekre van szükség.

Először is, az ismétlődő egyeztetés nem feltétlenül ismétlődő független vizsgálat. A későbbi ítéletek egyszerűen egy korábbi formulát ismételhetnek meg.

Másodszor, a döntések száma nem oldja meg a hatáskörükkel kapcsolatos kérdéseket. Egy olyan intézmény döntése, amely jogosult egy ügy rendezésére jogosult, nagyobb jogi súlyt bírhat, mint számos olyan bírósági döntés, amely nem rendelkezik ezzel a hatáskörrel.

Harmadszor, a következetes gyakorlat hibát megágyazhat. A gyakorlatra való támaszkodás még mindig védelmet érdemelhet, de a támaszkodás és a helyesség más szempontok.

A megismételt megerősítést a kötelező képességgel összekapcsoló megfogalmazás intézményi mechanizmusra van szükség. Mi változtat egy kialakult mintát jogi kötelezettségté? Eljárási szabály? Alkotmányos követelmény? A bírói kötelezettségek tekintélyes értelmezése? A bíróságok elismert gyakorlata?

E magyarázat nélkül a "megrendezett esetjog" két jelentés között ingadozik: egy előrejelzés arról, hogy mit fognak tenni a bíróságok, és egy norma arra, hogy mit kell tenniük. A különbség akkor számít leginkább akkor, ha a bíró jogilag tévedésnek tartja a megrendezett álláspontot.

Általában kötelező érvényű alkotmányos döntések elemzést igényelnek, amely eltér a szokásos esetről esetre szóló analógiától. Egy alkotmányos döntés megváltoztathatja azt a jogi keretet, amelyben számos jövőbeli viták elbírálják. Hatása nem feltétlenül elsősorban az eredeti eljárás tényeinek és a későbbi perek tényeinek hasonlóságától függ.

Például, ha egy jogilag illetékes alkotmánybíróság érvénytelenít egy jogszabályi rendelkezést, egy másik bíróság számára a közvetlen kérdés a szabály továbbra is alkalmazhatóságáról szól. Ez eltér attól, hogy azt kérdeznék, hogy egy korábbi kártérítési vita érvelése kiterjedjen-e egy másik tényállományra.

Mindkét jelenséget "precedensként" nevezni széles körben hasznos lehet, de fontos különbségeket is elrejthet:

- A hatalom tárgya lehet egy működő alkotmányos döntés vagy egy bírósági okokon belüli javaslat.
- A hatáskör kifejezett kompetenciából vagy elfogadott bírósági gyakorlatból származhat.
- Hatásköre általánosságban egy jogi rendelkezésre vagy egy tényérzékeny szabályra vonatkozhat.
- Felülvizsgálata alkotmányos eljárásokat vagy a joggyakorlat szokásos kidolgozását igényelhet.

Különösen fontos következmény az operatív döntés és annak alátámasztó érvelése közötti kapcsolat. Az alkotmányos döntés általános hatása nem automatikusan azonos hatáskört állapít meg minden megfigyelés tekintetében az ítéletben. Például egy intézményi kompetenciára vonatkozó állítás külön vizsgálatot érdemelhet az alapértelmező alkotmányos következtetéstől.

Ez az analitikus elkülönítés segít elkerülni, hogy az alkotmányjogi gyakorlatot egy megkülönböztetetlen, kötelező bírói állítások gyűjteményének tekintsék.

Bröstl későbbi fogalmi tanulmánya szélesebbíti a helyzetet, miközben az alkalmazási kérdéseket nyitva hagyja. A "A kirakós esős napokhoz – Hogyan rakkodjunk össze a darabok: jogforrások, jogformák, elvek, szabványok, szabályok és normák – hogy következetes képet kapjunk a jogról?", *Studia Iuridica Lublinensia* 29(3) (2020), 13–27) című művében óvatosan javasolja a "szabályokat" elveik, normák, általános vagy egyéni normák átfogó kategóriájaként. Az általánosság szükséges a jog tagságához. Az elvek szabályok maradhatnak eltérő alkalmazási módok ellenére is. Támogatja a Német Alkotmánybíróság jogi elismerését, amely a törvényekben tökéletlenül kifejezett törvényeken túli jogokat és alkotmányos értékeket ismer el. Képzelt alkotmányos katalógusa tartalmaz bírói és közigazgatási döntéseket, precedenseket, szokásokat és igazságosságot; ez egy javaslat, nem pedig a meglévő alkotmányos katalógus leírása. bc.umcs.pl

Egy átfogó kategória értéke a fogalmi gazdaságosság. Lehetővé teszi a jogi anyagok egységes megvitatását anélkül, hogy kizárná az ítéleteket pusztán azért, mert azok egyéni helyzeteket szabályoznak.

A korlátozás az, hogy egy közös kategória nem teremt közös módszert. Egy pontos benyújtási határidő, az arányosság követelménye és egy megnevezett félre irányuló végzés mind normatív lehet, miközben lényegében eltérő érvelést igényel.

Precedens esetében ez a különbség befolyásolja, amit a későbbi bíróságok örökölnek. Egy korábbi ítélet meghatározhatja a határozott értelmezést, azonosíthatja a releváns megfontolásokat, súlyt adhat egy elvnek, vagy bemutathat egy elfogadható elemzési módszert. Ezeket a befolyási formákat nem szabad felcserélhetőnek tekinteni.

Egy későbbi bíróság hűségesen elfogadhat egy korábbi módszert, de más eredményre juthat, mert a releváns megfontolások eltérnek. Ezzel szemben megismételheti a korábbi eredményt, miközben elhagyhatja azt a módszert, amely indokolta.

Ezért a "szabály" átfogó fogalmának belül megkülönböztetésekre van szüksége. Ellenkező esetben a terminológia szintjén látható konzisztencia elhomályosíthatja a jogi érvelés szintjén lévő eltérést.

A bírói "teremtés" jelentése különös figyelmet igényel. Legalább három lehetséges jelentés létezik:

- **Intézményi létrehozás:** egy tekintélyt adott ki, amely konkrét jogi álláspontot állapít meg.
- **Értelmező alkotás:** egy olyan jelentés meghatározása, amelyet a jogi anyagok nem határoznak meg teljesen.
- **Általános normatív létrehozás:** egy olyan állítás létrehozása, amely képes egy jövőbeli esetek osztályát irányítani.

A bíróság az elsőt alkalmazhatja, miközben tagadja, hogy a másodikat vagy harmadikat is alkalmazza. Ugyanígy a bíróság innovatív általános értelmezést fogalmazhat meg, miközben ragaszkodik ahhoz, hogy az csak azt határozza meg, amit a jog már előír.

A 2018-as megfogalmazásban lévő feszültség ezekből a megkülönböztetésekből felmérhető. Ez a "teremtés" különböző felhasználásait is magában foglalhatja, nem pedig nyílt ellentmondást. Ennek ellenére a terminológiát tisztázni kell: az egyéni ítélet intézményi előállítása és egy új általános jogi állítás bevezetése különböző tevékenységek.

Ez a tisztázás a felelősségre vonás szempontjából is számít. Ha minden ítéletet jogalkotásnak neveznek, a kifejezés túl tággá válhat ahhoz, hogy kivételes igazságszolgáltatási újításokat azonosítson. Ha a jogalkotás kizárólag a törvényhozásra van fenntartva, jelentős bírói döntések eltűnhetnek.

Egy hasznos értékelésnek meg kell határoznia, mi változott: a felek jogi helyzete, egy meglévő szabály értelmezése vagy az általános normatív keret.

A bírói definíciók különösen jelentős jogi fejlődési formák. Vegyük például egy bíróságot, amely értelmezi a "munkavállaló", "közhatalom", "kár" vagy "ésszerű értesítés" kifejezéseket. Egy definíció újraoszthatja a jogokat és kötelezettségeket anélkül, hogy új szabályt hirdetne be törvényhozói nyelvezetben.

Tegyük fel, hogy egy bíróság szűkíti a "munkavállaló" definícióját. Az új definíción kívüli személyek elveszíthetik a védelmet még akkor is, ha a vonatkozó jogszabályok megfogalmazása változatlan marad. A jogi hatás abból fakad, hogy a törvény hatályát szabályozó definíció szabályozza.

Ez egy igényes vizsgálati normát sugall. Egy bírói definíciót meg kell vizsgálni annak szöveges alapja, a törvényi célhoz fűződő kapcsolata, a kapcsolódó rendelkezésekkel való koherenciája és a gyakorlati következmények szempontjából.

Ugyanennek a vizsgálatnak kell szabályoznia későbbi precedensként való használatát is. Egy jogszabályi kontextushoz igazított definíció egy másik esetben nem megfelelő lehet. Ugyanaz a szó különböző jogszabályokban eltérő jogi funkciókat láthat el.

A definíciók így megmutatják, hogyan működhet a bírói hatalom csendben. Egy ítélet úgy tűnhet, hogy tisztázza a nyelvezetet, miközben egy jogi védelem elosztásáról szóló lényegi vitát rendez. Az elemző feladat az, hogy ezt a választást láthatóvá tegyük és felmérjük annak igazolását.

Igazságügyi függetlenségről szóló tudományos munkája megmutatja, miért érdemes az ő precedens-elemzését alkotmányos hatalomról alkotott nézeteivel együtt olvasni. "A harmadik hatalomról: az igazságszolgáltatás függetlenségének komoly kezelése" című munkájában, *Gdańskie Studia Prawnicze* 4(48) (2020), 13–27) című munkájában Bröstl támogatja az intézményi védelmet és az igazságszolgáltatási elszámoltathatóságot. Emellett az alkotmányos törvények alkotmányos felülvizsgálatát is védi, az egyértelmű hatáskör hiányát értelmezéssel áthidalhatóként kezelve. A PL. ÚS 21/2014-ről folytatott tárgyalása, amelyet 2019. január 30-án döntöttek, az Alkotmány anyagi magjának védelmét támogatja, különösen a hatalmi ágak szétválasztását és az igazságszolgáltatási függetlenséget. Ez inkább egy közeli igazságügyi hatalomtudomány, nem pedig technikai precedens értekezés. gsp.ug.edu.pl

Az ilyen álláspont legerősebb érve az alkotmányos önmegsemmisítés lehetőségével kapcsolatos. Egy módosítási eljárás alkalmazásával gyengíthető az alkotmányos kormányzás lehetővé tételét lehetővé tő intézmények. Az alapvető alkotmányos kötelezettségek bírói védelme tehát alkotmányos célt szolgálhat.

A legerősebb ellenvetés a kompetenciával kapcsolatos. Egy meggyőző anyagi elv nem határozza meg automatikusan, hogy melyik intézmény jogosult érvényesíteni azt, milyen eljárással és milyen következményekkel.

Ez az ellenvetés különösen élessé válik, amikor egy korábbi bírói döntést, amely elismer egy hatalmat, később precedensként hivatkoznak az adott hatalom birtoklására. Fennáll a körkörös érvelés kockázata:

- A bíróság rendelkezett ezzel a hatáskörrel, mert korábban gyakorolta azt.
- Az előző gyakorlat jogos volt, mert a bíróság rendelkezett a hatáskörrel.

Egy kielégítő igazolásnak független alkotmányos alapot kell biztosítania. A korábbi gyakorlat alátámaszthatja az érvet, de nem adhatja meg a teljes választ.

Ez egy tágabb pontot szemlélteti: **a precedens stabilizálhatja a hatalom gyakorlását anélkül, hogy függetlenül legitimálná annak eredetét**. Ahol az első döntés kibővíti az intézményi kompetenciát, a későbbi támaszkodás inkább az eredeti indoklást kell vizsgálnia, nem pedig az ismétlést elegendőnek tekinteni.

A bírófüggetlenség szintén támogatja az ítéletben való bizalomot anélkül, hogy garantálná minden bírói következtetés helyességét. A függetlenséget könnyen érthető érveléssel, az ellentétes érvekre való figyelemmel és korrekciós eljárásokkal kell kísérnie.

A későbbi közös kiadvány megerősíti ezen alkotmányos kérdések folyamatos relevanciáját, bár hozzáférhető összefoglalója csak korlátozott áttekintést támaszt alá. Bröstl és Ľudmila Gajdošíková "A jogállamiság védelme: ismét az alkotmánybíróságok legitimitásáról és hatásköreiről" (2023), 23–30. o., a jogállamiság igazságszolgáltatási védelméről, alkotmányellenes alkotmánymódosításokról és az alkotmányfelülvizsgálat demokratikus legitimitásáról szól. Ellenőriztem a kiadó összefoglalóját, nem a teljes fejezetet;

részletes következtetéseket nem szabad kizárólag ebből az összefoglalóból levonni. Springer Nature link

Általános értékelésem szerint a Bröstl hasznos fogalmi keretrendszert nyújt, amelynek legnehezebb kérdései továbbra is intézményi és módszertani jellegűek. Értéke az, hogy felhívja a figyelmet a döntések különböző jogi hatásaira, az egyéni ítéletek és általános állítások közötti mozgásra, valamint a bírói értelmezés következményeire.

A fő kérdések, amelyeket a nyomásra kell tenni, ennek megfelelően pontosak:

1. Mi ad egy bírói javaslat hatáskörét az eredeti eljáráson túl?
2. Hogyan rekonstruálják a megfelelő hatókörét?
3. Milyen indoklás teszi lehetővé az elindulást?
4. Mikor válik a lefoglalt praxisból jogi kötelezettség?
5. Hogyan szabályozzák a bírói definíciókat?
6. Mi különbözteti meg a jogos alkotmányos fejlődést a bírói hatáskör bővítésétől?

A törvényértelmezés tudósa számára a döntő kérdés a bírói állítás és az általa értelmezett jogszabály közötti kapcsolat. A hatalomot a szöveges illeszkedés, a törvényi cél és az intézményi kompetencia mellett kell értékelni. Egy alkotmánytudós számára a döntő kérdés az, hogy egy döntés védelmi célja alátámasztható-e egy védhető igazságügyi hatalom értelmezése.

Ezek azok a pontok, amelyekre Bröstl elemzései a leghatékonyabbak foglalkozni: láthatóvá teszik a bírói döntések jogi jellegét, miközben további vitát indítanak a belőlük kinyert szabályok joghatóságáról, terjedelméről és igazolásáról.

Pokol Béla precedens jog elemzései

Pokol Béla precedensjog-elemzései egy strukturális jogelméletet ötvöznek a jogi hatalom megfelelő elosztásáról szóló érvel. Felismeri, hogy a bírói konkretetizáció elengedhetetlen a működő jogrendszerekhez, miközben vizsgálja, mikor korlátozzák az igazságszolgáltatás által kidolgozott szabályok az egyes bírákat, kiegészítik a jogszabályokat, vagy mikor kezdik kiszorítani a törvényhozói és alkotó hatalmat. A 19/2017-es döntésben alkotott egyetértő véleménye ezt a megkülönböztetést különösen egyértelművé teszi: a legfelsőbb bírósági normák létrehozása szükséges, de megengedett terjedelmei a szabályozó jogi kerettől függenek. Nemzeti Jogszabálytár

Egy részletes értékelés megkülönbözteti precedens-összehasonlító elemzését, magyar igazságszolgáltatási gyakorlat empirikus vizsgálatát, valamint későbbi alkotmányos joggyakorlati elemzését. Az alábbiakban azonosítom dokumentált érveit, és külön fejlem azok következményeit és nehézségeit. A hipotetikus példák és kritikai értékelések az enyémek.

Kezdeti összehasonlító elemzése megkülönbözteti a precedensek funkcióját, tartalmát és erejét. "A bírói precedensjog" [*Igazságügyi precedensjog*], *Magyar Jog* 47(4) (2000), 201–209 című művében Pokol megkülönbözteti a jogszabály értelmezését szolgáló precedenseket az elsődleges szabályozást biztosító precedensektől. Ezután megkérdezi, hogy egy döntésen belül mi rendelkezik hatalommal, és mennyire erős ez a hatalom. Beszámolója szerint a kontinentális értelmező precedensekre való növekvő támaszkodás összhangban áll a jogalkotás továbbra is központi szerepével. Szakcikk Adatbázis

Az értelmező és elsősorban szabályozó precedensek közötti különbség hasznos, mert a befolyásos bírói döntések jelenléte önmagában nem határozza meg a jogalkotási hatalom alkotmányos elosztását.

Tegyük fel, hogy egy törvény tiltja az igazságtalan szerződéses feltételeket. A bíróságnak meg kell határoznia, mi teszi egy adott feltételt igazságtalanná. Válasza irányíthatja a későbbi döntéseket, jelentős gyakorlati tekintélyt szerezhet, és több ezer szerződéses kapcsolatot érinthet. Ennek ellenére a törvényi rendelkezés továbbra is az a keret, amelyben a bírói javaslat működik.

Más megoldás létezik, amikor egy jogi intézmény vagy kereseti ok elsősorban bírói döntéseken alapulnak, nem pedig a jogalkotáson. Ott a precedens kiterjedtebb részét képezi az elsődleges szabályozási keretnek.

A különbség a bírói szabályok és a megalkotott jog közötti kapcsolatot érinti. Nem bizonyítja, hogy az értelmezés jelentéktelen lenne. Egy értelmező precedens jelentős gazdasági vagy

társadalmi következményekkel járó döntéseket hozhat. Ennek következtében az elemző kérdés az, hogy a bírói választás továbbra is a jogszabály által biztosított hatáskör alá tartozik-e.

Pokol vitána elválasztja a precedens tárgyát annak tekintélyének fokozától. A Jogelmélet: Társadalomtudományi trilógia II *(2005) V. fejezetének kibővített kezelése* az egész korábbi döntést, annak arányát és alapelvét, mint lehetséges támaszkodási tárgyokat. Összehasonlító tudományos alapokra támaszkodva négy erőfokot különböztet:

Diploma	**A korábbi döntés szerepe**
Formális kötelezettség	A távozás jogi jogsértésként indokolhatja a visszavonást
Normatív hatalom	A nem megfelelőség hozzájárulhat a fellebbviteli korrekcióhoz
Támogató érv	A hivatkozás megerősíti az önállóan igazolt következtetést
Illusztráció	A döntés segít megmagyarázni a bíróság álláspontját

Emellett vizsgálja a tudományos mediációt, a bevált gyakorlatot, a bírósági szervezést és a ténybeli kontextus elvesztését a rövidített tudósítás révén. ssoar.info

Ennek a besorolásnak az értéke, hogy helyet nyit a hatalmi hatalomnak, nem pedig abszolút kötelezettség esetén. Egy precedens komoly bevonást igényelhet, még akkor is, ha az elhagyás továbbra is lehetséges.

Ugyanakkor az én értékelésem szerint egy skála kiegészítést igényel. A formális kötelezettség, a fellebbviteli nyomás és az érvelő meggyőzőség különböző dimenziók. Egy gyenge érv intézményileg kötelező érvelő lehet; egy kiváló érv olyan bíróságtól származhat, amelynek döntései nem rendelkeznek kötelező státusszal. Ezzel szemben az a példa egy döntés alkalmazása, nem pedig egyszerűen egy gyengébb kötelezettségformát.

Egy teljesebb értékelés tehát külön megkérdezné:

- Milyen jogi kötelezettség követi a precedenshez való bekapcsolódást?
- Milyen következmények járnak az indulásnak?
- Mennyire meggyőző az érvelése?
- Melyik intézmény módosíthatja ezt?

Ez megőrzi Pokol fokozatos beszámolójának hasznosságát, miközben elkerüli azt a feltételezést, hogy minden hatás egy folyamatos skálán múlik.

A precedens alkotmányos szerepet tölt be a jog rétegeiről alkotott elméletében. A "The Concept of the Multi-Layered Legal System" című művében, *Jogelméleti* Szemle 2002/2 című művében Pokol három hagyományos összetevőt mutat be:

Réteg	**Fő hozzájárulás**
Törvényhozási szöveg	Tekintélyes elfogadott rendelkezései
Jogi dogmatika	Fogalmi koherencia és szisztematikus megkülönböztetések
Igazságszolgáltatási jog konkrétizálása	A nyílt rendelkezéseinek meghatározása döntéseken keresztül

Az érvelése szerint önmagában a jogszabály nem biztosíthatja a koherens és egységes döntést. A dogmatika szervezi fogalmait; a legfelsőbb bírósági joggyakorlat a nyílt és határozottabb jelentést adja. Korai modellje alkotmányos jogokat és elveket ad negyedik rétegként. Ezt az inkluzív fogalmat ötvözi azzal a követelménylel, hogy az értelmező módszerek tiszteletben tartsák a világos törvényhozási megfogalmazást. 2002, 2. sz.

Ez a keret megváltoztatja a precedens jelentőségét. A bírói döntések többek, mint alkalmi segédeszközök, amelyeket egy állítólag teljes törvényi szabály azonosítása után használnak. Részt vehetnek annak a szabálynak a működési jelentésének meghatározásában.

Vegyünk egy törvényt, amely gondatlanságra utal. A megfogalmazása egy tekintélyes jogi kategóriát biztosít. A dogmatika ezt a kategóriát a szándékkal, hibával, oksággal és felelősséggel kapcsolja. A bírósági döntések meghatározzák, hogyan alkalmazható az ismétlődő helyzetekre.

Az ebből született jogi iránymutatás az ezek kölcsönhatásából születik. A törvényi szó értelmezése fogalmi kapcsolatai nélkül összefüggéstelenséget eredményezhet. A fogalmi rendszer alkalmazása konkretív vitákra való figyelmet nem hagyhat, bizonytalanságot hagyhat. A törvényi és doktrinális keret nélküli döntések követése elkülönült szabályokat eredményezhet.

Az architektúra azt is bírálja, hogy a jogot egyetlen komponensre redukálják. Egy tisztán szöveges beszámoló veszélye alábecsüli az értelmezést. Egy kizárólag doktrinális beszámoló veszélyezteti az autoratív törvényhozás és gyakorlati alkalmazás alábecsülését. Egy kizárólag bírói elszámolás kockázatot jelent, hogy figyelmen kívül hagyja azt a keretrendszert, amely engedélyezi és strukturálja az ítélethozatalt.

A nehéz kérdés az, hogy ezek az összetevők hogyan kellene kölcsönhatásba lépniük, amikor különböző irányba mutatnak. Több réteg azonosítása nem határozza meg automatikusan, hogy melyik szempont irányítja az adott konfliktust.

Kritikusoknak adott válaszai egyértelművé teszik, hogy a rétegek megkülönböztetett hozzájárulások a jogi jelentéshez. A többrétegű jog elmélete. Válasz a kritikára" [*A többrétegű jog elmélete: Válasz a kritikára*], *Miskolci Jogi Szemle* 2008/1, 141–147, Pokol megkülönbözteti az absztrakt, rendszerszintű útmutatást a konkrét, esetközpontú útmutatástól, intézményi hordozóikkal együtt. Elismeri a bírák és a doktrinális tudósok átfedését. Minden réteg írásban is megjelenhet; a "szöveges réteg" kifejezetten az tekintélyes jogalkotási szövegekre vonatkozik. A bírói réteget a szabályokat meghatározó döntésekre is korlátozza. Ebben a szakaszban kifejezett preferenciája az alkotmánybírósági befolyást a törvényhozáson keresztül csatornázza, nem pedig a hagyományos ítélethozatal további alkotmányos alapjai. Szakcikk Adatbázis

Fontos következmény, hogy a "réteg" nem jelentheti egyszerűen egy foglalkozási csoportot. Egy bíró hozzájárulhat a fogalmi doktrínához, míg egy tudós rekonstruálhatja az esetjogi gyakorlat következményeit. A releváns különbség a jogi útmutatáshoz gyakorolt hozzájárulást és az intézményi rendszereket érinti, amelyeken keresztül az befolyásolássá válik.

Ennek ellenére ez azonosítási kérdést vet fel. Amikor egy bíróság új fogalmi megkülönböztetést vezet be, az elsősorban a dogmatikához tartozik vagy a bírói konkretizáláshoz? A válasz attól

függhet, hogy a megkülönböztetés integrálódik-e egy általános fogalmi rendszerbe, vagy szorosan kapcsolódik egy adott esetosztályhoz.

Ezért a kategóriák a leghasznosabbak elemző keretrendszerként, amelynek határait vizsgálatra szorulják. Ha ezeket egymást kizáró rekesszként kezeljük, az megnehezítené az elmélet magyarázó értékét adó kölcsönhatás leírását.

Pokol később kifejezetten tisztázza az egyéni precedens és a megszokott igazságszolgáltatási gyakorlat közötti különbséget. A "Válasz kritikákra: jogrétegek és jogduplázódás" [*Válasz kritikákra: jogi rétegek és a jog duplázása*], *Jogelméleti Szemle* 2020/2, 134–145, különösen 136. oldal, elutasítja azt az állítást, hogy összekeveri a precedenst és az igazságszolgáltatási szokást. Korábbi értelmezésére utal, miszerint a kontinentális bíróságok inkább az egyéni precedenseket követik. Ez magyarázza, hogy egyre inkább a "konkretizáló bírói jogréteg" – a konkretizáló bírói réteg iránti preferenciája – Megkülönbözteti az intézményi tevékenységeket azok szemantikai termékeitől, és elmagyarázza, hogy a kiegészítő rétegek eltérnek Kelsen jogi szintek hierarchiájától. ojs.elte.hu

Ez a tisztázás fontos elmélete értékeléséhez. Egy egyetlen döntés és egy bevált gyakorlat különböző tekintélykérdéseket vet fel.

Egy döntésnek azonosítható okai és tényei vannak. Egy gyakorlat több döntés, későbbi rekonstrukció és szakmai elfogadás révén alakulhat ki. Tekintélye függhet egy következetes minta létezésétől.

A kollektív jelleg erősítheti a stabilitást, de megnehezítheti a vizsgálatot is. Ha egy bíróság bevált gyakorlatra hivatkozik anélkül, hogy meghatározza azokat a döntéseket, az olvasó nem tudja könnyen megvizsgálni, hogy létezik-e a gyakorlat, következetes-e, vagy a jelenlegi vita ennek a területére tartozik-e.

A probléma tehát részben bizonyíték. A megalapozott joggyakorlatról szóló állítást azonosítható döntések alátámasztja. Ellenkező esetben a "bevezetett gyakorlat" formula elrejtheti azt az értelmezési választást, amely indokolást igényel.

Empirikus munkája pontosan vizsgálja az ilyen eltéréseket a formális doktrína és az igazságszolgáltatási működés között. Az angol monográfia*, a The Concept of Law: The Multi-Layered Legal* System (2001), különösen a VI–VII. fejezetek, mintegy 600 publikált polgári és büntető döntésből álló értelmezési mintát mutat be 1977, 1988 és 1998 – 1999 első fele között. Egy különálló, precedens-központú gyűjtemény 145 büntető- és 94 polgári döntést tartalmaz 1991-től 1999 nyaráig. Megkülönbözteti az ügygyakorlatokat az elvont legfelsőbb bírósági irányelvektől, megvizsgálja a megalapoztatott gyakorlatok alátámasztatlan állításait, és ellentétes döntéseket tárgyal. Eredményei ezekre a történelmi publikált mintákra vonatkoznak. ssoar.info

A módszertani erősség abban rejlik, hogy a vizsgálat azt kérdezi, hogyan igazolják valójában a bíróságok a döntéseket. Egy alkotmányos vagy törvényi forráskatalógus feltétlenül nem tárja fel az összes normatív anyagot, amely az ítélethozatalban működik.

A módszertani korlát ugyanolyan fontos. A közzétett vezető döntések kiválasztott anyagok. Nem tükrözhetik automatikusan az összes pereskedést, az összes bíróságot vagy az összes be

nem jelentett érvelést. Az idézés nem meríti ki a befolyást: a bírák követhetnek egy ismerős szabályt anélkül, hogy megneveznék annak eredetét.

Ezzel szemben a hivatkozás nem bizonyítja, hogy a hivatkozott hatóság döntötte el az eredményt. A bíróság egy döntést megerősítésként használhat, miután függetlenül lejutott a következtetéshez.

Ezért egy empirikus értékelésnek meg kell választania a hivatkozások gyakoriságát, a látszólagos döntési befolyást, az intézményi elvárásokat és a távozás következményeit. Pokol történelmi vizsgálata anyagot ad ezekhez a kérdésekhez, de eredményeinek meg kell őrizniük a vizsgált minták terjedelmét.

Jogforrások-elemzése elismeri az igazságszolgáltatási hatalomot, amely egyértelmű formális megjelölés nélkül is fennmarad. A "Bevezető megfontolások a jogforrások jogelméleti elemzéséhez" [*A jogforrások jogelméleti elemzéséhez*] című művében Pokol megkülönbözteti a formálisan kötelező érvényű egyesítési határozatokat a jogi gyakorlaton és fellebbviteli végrehajtáson alapuló bírósági anyagoktól. Történelmi beszámolója leírja, hogy a régebbi irányelvek továbbra is befolyásolják az ítéleteket azok kifejezett kötelező státuszának eltörlése után is. Megkülönbözteti az elszigetelt döntést a gyakorlattól, amelyet több döntés is megerősített, és a távozást néha jogsértésként kezelik. ojs.elte.hu

Ez az intézményi folytonosságra irányítja a figyelmet. Egy formális megjelölés eltávolítása nem feltétlenül törli azt a szabályrendszert, amely már beágyazódott a szakmai képzésbe, bírói rutinokba és fellebbviteli elvárásokba.

Azonban a végrehajtás és a jogi hatalom közötti következtetés óvatosságot igényel. Ha a fellebbviteli bíróság megsemmisíti az ítéletet, és az értelmezést jogellenesnek minősíti, legalább két magyarázat lehetséges. A gyakorlattól való eltérést függetlenül jogellenesnek tekintheti. Alternatívaként függetlenül is helytelennek tekintheti az alsóbb bb bb bíróságának törvényi értelmezését.

Ezek a magyarázatok ugyanazt az eredményt hozhatják meg, miközben különböző precedenselméleteket támogatnak. A megkülönböztetéshez meg kell vizsgálni a bíróság indokit és a szélesebb intézményi gyakorlatot.

Van egy leírhatatlan normatív kérdés is. Egy gyakorlat hatékony lehet, amíg legitimitása vitatható. Az a bizonyíték, hogy a bírák követnek egy szabályt, intézményi jelenséget teremt; önmagában nem dönti el, hogy a szabály köti-e őket.

Bírósági véleményei azt mutatják, hogy a jogalkotás elismerése és a korlátokhoz való ragaszkodás együtt jár. A 19/2017-es döntéssel egyetértésében (VII. 18.) AB, **35. bekezdés Pokol támogatja az eredményt, de elutasítja a többség hatalmi ágak szétválasztásáról szóló magyarázatát, amennyiben azt sugallja, hogy a Kúria nem hozhat létre jogi normákat. Azt állítja, hogy a nyílt törvényi rendelkezések konkrétációt igényelnek a legfelsőbb bírósági konkrétálásra. A büntetőjog azonban szűkebb igazságszolgáltatási fejlődést enged:** nullum crimen sine lege *fenntartja a büntetőjogi felelősség törvényhozás megfogalmazását, és a bírói bővítés ezt sérti.* Nemzeti Jogszabálytár

Ez a helyzet a határt a jogterülettől és a törvényhozási felhatalmazás természetétől függ.

Egy általános záradék szándékosan hagyhat helyet a bírói meghatározásnak. Egy büntetőjogi felelősséget meghatározó rendelkezés szigorúbb figyelmet követel arra, hogy a törvényhozás milyen magatartást tett büntethetővé. A különbség nem csupán az, hogy az egyik területnek vannak precedensei, a másiknak pedig hiányoznak. Hanem arról szól, hogy ezek a precedensek jogosan mit érhetnek el.

A nehéz kérdés továbbra is a specifikáció és a bővítés közötti határ. Egy döntés "értelmezőnek" nevezése nem jelenti a választ, hogy megváltoztatja-e a védett érdekeket, kiterjeszti-e a felelősséget egy új kategóriára, vagy tartalmaz-e egy hiányzó elemet a törvényi megfogalmazásból.

Egy hasznos értékelésnek meg kell vizsgálnia a javasolt értelmezés tényleges hatását. A kérdés az, hogy a bizonytalanságot egy engedélyezett keretrendszeren belül oldja-e meg, vagy magát a keretrendszert módosítja.

Az alkotmányjogi precedens elemzése feltárja annak problémáját, hogy az általános állítások hogyan lépnek be az ítéletekbe. "Gondolatok az alkotmánybírósági döntések elvi alapjaihoz" [*Elmélkedések az alkotmánybírósági döntések elméleti* alapjaihoz], *Jogelméleti* Szemle 2012/1, 160–171) című művében Pokol megkülönbözteti a konkrét irányt az azt kísérő általános normatív állításoktól. Azt állítja, hogy utóbbi formálhatja a jövőbeli kiterjedt joggyakorlatot, annak ellenére, hogy nem kap elegendő megfontolást. Azt javasolja, hogy láthatóan szétválasszák ezeket a részeket a vázlatokban, és egyértelműen tárgyalják őket. A cikk elutasítja minden extratextuális megfontolás kizárását, miközben ragaszkodik ahhoz, hogy az egyértelmű alkotmányos megfogalmazás nem váltható ki. real-j.mtak.hu

Az eljárási javaslat fontos kérdést vet fel a kollektív felhatalmazás kérdésében. Az ügy kimeneteléről szóló egyetértés nem feltétlenül jelenti azt, hogy minden általános állítás indoklása egyetért.

Több bíró egyetérthet abban, hogy egy panasz megbukhat, miközben nem értenek egyet a megfelelő alkotmányos teszttel kapcsolatban. Ha az elfogadott ítélet egy széles képletet tartalmaz, amelyet nem vizsgáltak külön, későbbi bíróságok nagyobb hatáskörrel ruházhatnak rá, mint a megfontolási végzés.

A releváns kérdés tehát nem csupán az, ki csatlakozott hivatalosan a döntéshez. Az a kérdés, hogy a kollektív döntéshozatali folyamat valójában milyen javaslatot támogatott.

Az általános javaslatok szétválasztása javíthatja a vizsgálatot. Ez lehetővé tenné a világosabb nézeteltérést is: a bíró elfogadhatja a döntést, miközben vitatkozik egy későbbi ügyekre irányadó szabályt. Azonban a jobb bemutatás nem helyettesítheti annak vizsgálatát, hogy a javaslatnak megfelelő alkotmányos alapja van-e.

A pszeudoalkotmányos tézis az összehalmozott alkotmányjogi joggyakorlat intézményi megszilárdításáról szól. A "A jurisztokratikus állam felemelkedése" [*A jogászállam felemelkedése*], Pázmány Law Working Papers 2017/1 című művében Pokol azt állítja, hogy az alkotmányjog gyakorlatilag helyettesítheti az írott alkotmányt. Négy kölcsönhatásos mechanizmust azonosít: a szakjogászok általános alkotmányos bírákká válnak; korlátozott bírói ciklusok; tapasztalt munkatársak, akik fenntartják a folytonosságot; és a nehéz munkaterhelés, amelyek visszatartják az újragondolást. Ennek ellenére megengedi a korábbi joggyakorlattól az

ésszerű eltérést, amely egyértelmű és koherens alkotmányos igazolást igényel. Ezek az intézményi tendenciákról szóló magyarázó állításai. plwp.eu

Az elméleti jelentőség az, hogy precedensbeli korlátok az intézményi tudástól való függőség miatt alakulhatnak ki. A bíró formálisan szabadon is megítélheti álláspontját újragondolni, miközben jelentős gyakorlati akadályokkal szembesül ennek.

Az örökölt osztályozások strukturálják a kutatást. A munkatársak azonosítják a jól ismert hatóságokat. A munkaterhelés vonzóvá teszi a megalapozott megoldásokat. Idővel az örökölt döntések eldöntheti, mely kérdések tekinthetők nyitva.

Véleményem szerint ez egy termékeny hipotézis az intézményi függőségről, de legerősebb következtetései összehasonlító bizonyítékot igényelnek. A személyzeti folytonosság megőrizheti a felhalmozott szakértelmet, és megszilárdíthatja a megkérdőjelezhető doktrínát. A gyakori bírói váltódás gyengítheti a függetlenséget, de lehetővé teheti a megújítást is. A munkaterhelés elriaszthatja az újraértékelést anélkül, hogy lehetetlenné tenné az újraértékelést.

A döntő vizsgálat azokat a feltételeket vizsgálja, amelyek között az intézményi folytonosság igazolt stabilitást eredményez, és amelyek között védi el a nem megfelelően igazolt szabályt a korrekciótól.

2019-es javaslata, amely kifejezetten azonosította az arányt, konkrét választ ad az ellenőrizetlen precedenciális bővülésre. A **7/2019. (III. 20.) AB**, 105–109. bekezdéssel egyetértésében Pokol rövid, különálló normatív alapok megállapítását javasolja, amely alátámasztja a felállást. Azt állítja, hogy az arányt meg kell különböztetni a véletlenszerű megfigyelésektől, és hogy a precedens legitimitást az esethez kapcsolódó normatív alapból vezet. Az egész érvelés kötelezőként való kezelése lehetővé teheti, hogy a mellékes állítások új alkotmányos elvekké váljanak. Nemzeti Jogszabálytár

Ez a javaslat elemezhető, mint a jövőbeli hatalom azonosítására és vitathatósága növelésére irányuló kísérlet.

Egy explicit állítás segít a későbbi bíróságnak meghatározni, mit kell foglalkoznia. Segíti a tudósokat a javaslat és az alkotmányos szöveg közötti kapcsolat vizsgálatában. Emellett megkönnyíti annak felismerését, hogy egy későbbi döntés követi-e, megkülönbözteti vagy módosítja-e a korábbi álláspontot.

Ennek ellenére a kijelölés önmagában nem tehet egy állítást jogszerű aránygá. Egy bíróság egy széles szabályt nevezhet arányának, még akkor is, ha az adott bevallás csak szűkebb állítást igényel. Ezért az azonosításnak felelősséget kell tartania a tények, a kérdés és az érvelés miatt.

Egy hatékony gyakorlat egy explicit megfogalmazást ötvözi annak hatókörének magyarázatával. Világossá kell tennie, mely körülmények voltak lényegesek, és mely kérdések maradtak megoldatlanul.

Egyetértése a 3089/2019-es döntéssel azt mutatja, hogy a javaslat működésben van. A 41–43. bekezdésekben Pokol általános állítást fogalmaz meg az expresszív magatartásról, amely veszélyt kelt a személyes vagy vagyoni biztonságra nézve, és megismételte, hogy a szükséges arány, nem véletlenszerű érvelés, irányítja a hasonló jövőbeli ügyeket. Az alapvető vita olyan

csomagokat érintett, amelyek veszélyes tárgyakra emlékeztettek, és tiltakozó üzenetet közvetítenek. public.mkab.hu

Ez a példa feltárja az absztrakció problémáját. Egy látszólag veszélyes tiltakozó tárgyakra vonatkozó állítás megfelelő lehet ezekhez a tényekhez. Egy szélesebb állítás bármely fenyegetőnek tűnő kifejezésre vonatkozóan további specifikációkat igényel.

A jövőbeli viták eltérhetnek a látszólagos veszély hitelességében, a közönség megértésében, az üzenet láthatóságában vagy a kockázat kezelésének rendelkezésre álló módjában. Egy tömör aránynak elegendő jogi szempontból meg kell őriznie ahhoz, hogy elkerülje az általános képletté, amely elszakadna az igazolásától.

Az explicit megfogalmazás ereje a tisztaság. Ennek megfelelő kockázata a tömörítés: a képlet kihagyhatja az érvelésben szereplő minősítéseket. A feladat a tisztázás elérése, miközben megőrizte azokat a feltételeket, amelyek az eredményt védhetővé tették.

Érett elmélete az alkotmányos precedensnek adott helyet a jog dupla megduplázásában. *A Kettős állam és a jogi rendszer kettőssége: Alkotmányjog és a jogágak duplikálása* (2021) című művében Pokol a korábbi negyedik rétegű modellt elégtelennek tartja. A hagyományos törvényhozó jog és az alkotmányjog egyaránt fejleszti a szöveget, a dogmatikát és az igazságszolgáltatási joggyakorlatot. Azt állítja, hogy az alkotmányos jogjog különösen jelentős jelentőséggel bír, ha az alkotmányos szöveg részletessége és doktrínai korlátai gyengébbek. Továbbá vizsgálja az alkotmányjog felülvizsgálatának és annak státuszának meghatározásának nehézségeit alkotmánymódosítás után. real.mtak.hu

Az eredmény szerkezete a következőképpen ábrázolható:

Komponens	**Általános jogi szint**	**Alkotmányjogi szint**
Tekintélyes szöveg	Törvények és egyéb jogszabályok	Alkotmányos rendelkezések
Fogalmi kidolgozás	Ágspecifikus dogmatika	Alkotmányos dogmatika
Igazságszolgáltatási fejlődés	A rendes felsőbírósági joggyakorlat	Alkotmányjogi joggyakorlat

Ez a modell egy problémát vet fel a korábbi ügyek követésének szokásos kérdésén túl. A két bírói jog testülete ugyanazt a vitát különböző kategóriákba szervezheti.

Egy magánjogi vita szerződéses érvényesség, kötelezettségek és jogorvoslatok alapján épülhet. Az alkotmányos vizsgálat átalakíthatja azt autonómiával, egyenlőséggel vagy vagyonvédelemmel. Amikor a második keretrendszer irányítja az elsőt, a jogi hatáskör elosztása és a szókincs is változik.

A fontos elemző kérdés az, hogy ez az interakció hogyan igazolható. Az alkotmánymódosítás képes orvosolni azokat a hibákat, amelyeket a hagyományos jog nem tud orvosolni. Emellett megzavarhat egy koherens elrendezést anélkül, hogy megfelelően vizsgálná annak belső különbségeit. A besorolás önmagában nem döntheti el, melyik történt.

Későbbi szabályok és elvek kezelése azt vizsgálja, hogyan válhatnak az alkotmányos precedensek még konkrét tesztek után is. "Clarity of Norms and Law History: Historical Paths of Divergence from Legal Rules to General Norms" (*Magyar Nyelvőr* 146 (2022), 16–

35, különösen 33–35. oldal, Pokol azt állítja, hogy a részletes szabályok versengő elvek megoldását testesítik meg. Az absztrakt jogokra való közvetlen hivatkozás újra megnyithatja ezeket a megoldott konfliktusokat. Az alkotmányos döntések végül konkrét teszteket teremthetnek, de a versengő jogokra való megújult fellebbezés kiszoríthatja azokat. Ezt a folyamatot összekapcsolja azzal a kritikájával, amely a demokratikus és dogmatikus jogi fejlődést jogalapú igazságszolgáltatási rekonstrukcióval helyettesíti. nyelvor.mnyknt.hu

A legerősebb következtetés a rendezésről szóló kérdés. Egy szabály stabilitást nyújthat, mert előre meghatározza, hogyan kezelik bizonyos versengő szempontokat. Ha minden alkalmazás lehetővé teszi az alapegyenleg újraértékelését, a szabály elveszít részben ennek a rendező funkciónak.

A legerősebb ellenvetés az, hogy a megállapodás nem lehet az egyetlen jogi érték. Egy stabil szabály nem megfelelő alkotmányos indokláson alapulhat, vagy olyan következményeket hozhat létre, amelyeket a megfogalmazása nem számított megfelelően.

Ezért egy meggyőző elméletnek feltételekre van szüksége a rendezett kérdések újranyitásához. Magyaráznia kell, hogy miért nem szabad a hétköznapi nézeteltérésnek folyamatosan megzavarnia a jogot, és hogy miért indokolhatják a súlyos hibák az újragondolást.

Véleményem szerint Pokol legjellegzetesebb hozzájárulása a hatáskör precedens révén történő kiosztásával kapcsolatos. Keretrendszere lehetővé teszi több kapcsolat külön-külön vizsgálatát: jogalkotás és értelmezés; dogmatikát és konkrét alkalmazást; egyéni ítéleteket és bevett gyakorlatot; szükséges indokokat és mellékes megfigyeléseket; hagyományos joggyakorlatot és alkotmányjogi joggyakorlatot.

A fő megoldatlan nehézségek ennek megfelelően pontosak. A "konkretizálásnak" olyan kritériumra van szüksége, amely megkülönbözteti az engedélyezett specifikációt a lényegi módosítástól. A fellebbviteli végrehajtást el kell választani a kötelező erő teljes igazolásától. Egy explicit aránynak szüksége van egy módszerre a hatáskörének szabályozására. Az intézményi folytonossághoz bizonyítékot kell alkalmazni, mielőtt nem megfelelő beágyazódást állapítana meg. Végül, a szokásos és alkotmányos jogjog relatív stabilitása és politikai jellege továbbra is vizsgálandó kérdés marad.

A precedenselmélet szempontjából ezek a kérdések értékessé teszik Pokol munkáját a kritikai megközelítéshez. Arra irányítják a figyelmet, mit tesz egy bírói állítás, hogyan szerez hatalmat, melyik intézmény tudja korrigálni, és hogy továbbra is érvényes-e a jogi keret, amelyet állítólag értelmez.

Ződi Zsolt precedensjog elemzései

Ződi Zsolt jellegzetes hozzájárulása a precedens tanulmányozásához az, hogy összekapcsolja a jogi érvelést azokkal az intézményekkel és információs rendszerekkel, amelyek révén a korábbi döntések tekintélyessé válnak. Együtt olvasva írásai többféle kérdést is felvetnek: mit követnek valójában az ügyvédek, amikor követnek egy ügyet; hogyan alakítják a bíróságok a döntéseket általános állításokká; hogy a hivatkozások számának növekedése a jogi módszer változását jelzi-e; és hogyan befolyásolja a publikáció, osztályozás és kutatás az igazságszolgáltatási doktrína kialakulását. Empirikus és fogalmi írásait tehát együtt kell vizsgálni, miközben megőrizve különbségeiket. ias.jak.ppke.hu

Az alábbi beszámoló megkülönbözteti dokumentált érveit az én saját értékelésemtől. Korai empirikus eredményeit is úgy kezeli, mint történelmi adathalmazaik megállapításait, nem pedig a magyar bírói gyakorlat leírását 2026-ban.

Ződi megkülönbözteti a tekintélyes döntésre való támaszkodást a bírói nyelvezet puszta ismétléstől. Enciklopédiabeli *bejegyzésében, a "Precedens*" – amelyet 2021-ben jelentett meg és 2020. október 15-én fejeztek be – önmagában nem minősül precedens követésnek. Egy korábbi döntést tudatosan kell a jelen döntés szabványaként kezelni. Megkülönbözteti a klasszikus common law precedenst, a charter-alapú precedensrendszereket és a kontinentális vezető bírósági döntéseket. A charta alapú rendszerek bonyolult alkotmányokat vagy szerződéseket dolgoznak ki; a kontinentális döntések általában a törvényi értelmezéssel kapcsolatosak. Ezek magyarázó modellek, nem pedig minden bíróság kimerítő osztályozása. ijoten.hu

Ez a különbség fontos, mert megfigyelhető konzisztencia különböző mechanizmusokon keresztül alakulhat ki. A bírák hasonló eredményeket érhetnek el, mert osztoznak szakmai feltételezésekkel, követik az adminisztratív elvárásokat, elfogadják egy korábbi bíróság érvelését, vagy elismerik jogi kötelezettségüket annak döntésének követésére. Ezek a mechanizmusok hasonló ítéleteket hozhatnak, miközben eltérő indoklásokat igényelnek.

Az én értékelésem szerint egy megfelelő precedenselméletnek három kérdést kell külön tartania:

- **Hatáskör:** Miért érdemel ez a korábbi döntés megfontolást?
- **Kötelezettség:** Mi követi a jelenlegi bíróságot vagy magyarázza a távozást?
- **Tartalom:** Melyik állítást, elvet vagy kapcsolatot követik a tények és az eredmény között?

Egy meggyőző válasz egyikre nem automatikusan válaszol a többiekre. Egy nagyra becsült ítélet lehet meggyőző anélkül, hogy kötelező érvényű lenne. Egy formálisan kötelező érvényű ítélet továbbra is jelentős nézeteltérést hagyhat maga keretében. Ez a szétválasztás segít megmagyarázni Ződi megközelítésének erősségeit és megoldatlan kérdéseit.

Az arány decidendiről szóló beszámolója ellenáll attól, hogy a precedent készre is készítette, fejjegyzettel azonosítsa. Az enciklopédiabeli bejegyzés elmagyarázza, hogy az arány – a döntés alapvető normatív magja – nem feltétlenül egyezik meg a bíróság, szerkesztő vagy tudós által készített összefoglalóval. A megfogalmazása és terjedelme későbbi ügyekben derül ki. A fejjegyzet segíthet a kutatásban, de megfogalmazását a döntés ténybeli és jogi kontextusával kell ellenőrizni. Ződi ezt a vitát ismert precedens kutatásokon keresztül mutatja be, beleértve Austin és Stone is; nem szabad neki tulajdonítani a dinamikus arány tézisének feltalálásaként. ijoten.hu

Az elemző nehézség az, hogyan lehet megkülönböztetni a hűséges rekonstrukciót az opportunista újrafogalmazástól. Tegyük fel, hogy egy későbbi bíróság szűkebb arányt azonosít, mint ahogy a korábbi bíróság nyelvezete eredetileg sugallja. Ez jogos lehet, ha a szélesebb állítás nem volt felesleges az eredményhez. De a szűkítés elrejtheti a korábbi döntéssel való egyetértést is.

Véleményem szerint a rekonstrukciót tehát a korábbi bíróság lényegi tényeivel, a megoldandó kérdéssel, a megfogalmazott indokokkal és az ezek által támogatott eredményekkel kell összehasonlítani. A későbbi értelmezések számítanak, de nem szabad eltörölniük a korábbi döntés érvelő szerkezetét. Ellenkező esetben egy látszólag rugalmas precedenselmélet kockázatot jelent, hogy minden későbbi bíróság megalkothatja a szükséges hatáskört.

Ződi 2017-es cikke különösen egyértelművé teszi a tények, a nyelvezet és az általánosítás kapcsolatát. *A "A korábbi esetekkel való érvelés a jogban"* [*Érvelés korábbi jogjogokkal] című művében* azt állítja, hogy a jogilag releváns hasonlóság strukturált narratívákon és normatív osztályozásokon alapul, nem pedig pusztán a felszíni hasonlóságon. Bírálja továbbá a precedens mint magatartás és a törvényhozás szavak közötti éles kontrasztot is: maguk a bírói döntések a nyelvezeten keresztül működnek. Az ügyek között áthaladó módon egy rekonstruált normatív kapcsolat történik. Ennek következtében még az esetről esetre szóló érvelés is általánosítást igényel. Összehasonlító kerete három különösen hasznos kérdést tesz fel: ias.jak.ppke.hu

Kérdés	**Mire irányítja Ződi a figyelmet**
Ki fogalmazza meg az átvihető állítást?	Az eredeti bíróság, egy jelentési intézmény, tudós vagy egy későbbi bíróság
Mennyire összenyomott?	Egy rövid absztrakt formula vagy egy teljesebb kontextuális magyarázat
Mikor készül meg?	Az eredeti döntés közzététele vagy későbbi alkalmazása során

Kifejezetten elutasítja, hogy egyetlen módszert eleve felsőbbrendűnek tekintsen; a fix megfogalmazás és a fejlődő esetnarratívák lehetővé teszik az értelmezés és elkerülés különböző technikáit. ias.jak.ppke.hu

Vegyünk egy saját példámat. A bíróság felelőssé nyilvánítja a szakmai tanácsadót, ha nem magyarázza el a súlyos szerződéses kockázatot egy tapasztalatlan ügyfélnek. Egy későbbi vita

során egy tanácsadó egy kifinomult kereskedelmi szervezettel foglalkozik. A korábbi döntés úgy jellemezhető, hogy komoly kockázatok nyilvánosságra hozatalának kötelezettsége, tapasztalatlan ügyfelek védelmének vagy a tanácsadó konkrét vállalásából fakadó kötelezettségnek minősül.

E megfogalmazások közül választani szükséges egy érvet arról, mi indokolta a korábbi eredményt. Mindkét esetben a tanácsadó jelenléte és a nyilvánosságra nem hozott kockázat nem oldja meg a kérdést. Ezzel szemben a különböző szakmai szolgáltatási formák jogilag még mindig hasonlóak lehetnek, ha a releváns vállalkozás és a sebezhetőség összehasonlítható.

Ez jól mutatja a különbséget a hasonlóság felismerése és a relevancia megállapítása között. Ez nem jelenti azt, hogy a bizonyíték végtelenül alakítható. A bizonyíték korlátozza, mi történt; a jogi érvelés határozza meg, mely megalapozott jellemzők számítanak a vitatott szabály szempontjából.

Összehasonlító munkája erős ellentéteket kér meg a közjog és a kontinentális érvelés között. *A "Precedenskövetés és jogszabály-értelmezés" [Precedenskövetés és jogszabály-értelmezés*] című művében, *Állam- és Jogtudomány* 55(3), 2014, 60–85. oldal, Ződi az angol és magyar felelősségvállalás fejleményeit vizsgálja. Éles ellentéteket kérdőjelez meg, amelyek a kötési képesség, időorientáció, sajátosság és általánosság, szövegformáció, valamint indukció és levonás között mozog. Mindkét módszer az esetek, szabályok és elvek között mozog. A cikk végén kifejezetten kifejti korábbi empirikus állítását, miszerint a magyar jog nem közelített meg precedens joghoz. A tiszta esetkövetés és a tiszta absztrakt szabály alkalmazása idealizált végpontok. Ennek ellenére megőrzi a bírói önmegértésben a különbséget: a retorikai igazolás a common law-ban és a szigorú logikai levezetés ideálja a kontinensen. real.mtak.hu

Ez a minősítés elengedhetetlen a tisztességes olvasmányhoz. Munkásságát nem lehet következetesen úgy redukálni, hogy "Magyarország közjogos rendszerré válik", vagy arra, hogy "a kontinentális és a közjogos ítélethozatal alapvetően egymástól függetlenek."

Véleményem szerint az érvelési technikák hasonlósága nem teremt egyenértékűséget a jogi intézmények között. Két bíróság gyakorlatilag azonos analógiai érveket használhat, miközben eltérő kötelezettségek alatt működnek a távozás, visszafordítás és tekintélyes változás tekintetében. Az összehasonlításhoz tehát legalább két dimenzióra van szükség: az elvégzett érvelés és az ahhoz kapcsolódó jogi következmények.

A legfelsőbb bíróság összehasonlításának is van határa. A nehéz fellebbviteli ügyekben a hasonlóság nem feltétlenül bizonyítja a hasonlóságot a rutinszerű elsőfokú ítéletek között. Ezzel szemben a hagyományos ítéletek formális különbségei együtt létezhetnek jelentős konvergenciával a nehéz jogi kérdések kezelésében. Ződi kontinuuma éppen akkor hasznos, ha ösztönzi ezeket a konkrétabb összehasonlításokat.

Hivatkozási kutatása megmutatja, miért igényel a mennyiségi növekedés kvalitatív értelmezést. A 2014-es *"A korábbi esetekre történő hivatkozások mintázatai a magyar bíróságok ítéleteiben"* egy 2013. szeptember 5-i 61 512 anonimizált döntést **tartalmazó adatbázis-pillanatképet használt**. Egy különálló, kifejezetten nem reprezentáló kvalitatív vizsgálat **520 fellebbviteli ügyet fedett le 2007 és 2012** között, korábbi döntésekkel. Ezek **közül 157 hivatkozást tartalmazott**; a kutatók **297 hivatkozást** rögzítettek, köztük **283 megerősítő** hivatkozást és **14 esetet, amikor megkülönböztették vagy nem értettek egy-egy fél tekintélyével**. real.mtak.hu

A kapcsolódó 2015-ös *cikk, a "Korábbi döntések hivatkozásai és a bírói érvelés minősége"* 2007 és 2012 között mintegy 27%-ról 40%-**ra nőtt a hivatkozások** előfordulójáról. Mégis, a bíróságok gyakran a főjegyzeteket absztrakt állításként használták, amelyek törvényi alapfelvetésekhez hasonlítanak, jelentős ténybeli összehasonlítás nélkül. Következtetése az volt, hogy a hivatkozások növelése önmagában nem javította az érvelést. Ezek a publikációk jelentősen átfedik az alapkutatásukat; nem független ismétlések. researchgate.net

A kutatásról alkotott értékelésem három állítást különböztet.

Először is, a leíró állítás arra vonatkozik, hogy mit tartalmaznak az ítéletek. A hivatkozási számok igazolhatják a meghatározott hatóságok látható jelenlétét a vizsgált korpuszban.

Másodszor, az értelmező állítás arra vonatkozik, hogyan működnek ezek a joghatóságok. Egy ítélet olvasása kiderülhet, hogy egy hivatkozás lényegi indokot ad-e, válaszol-e egy ellentétes érvre, vagy csupán egy egyébként teljes magyarázatot kísér-e.

Harmadszor, az ok-okozati állítás arra vonatkozik, hogy a hivatkozás javítja-e az ítélethozatalt. Ez erősebb kutatási tervet igényel. A hivatkozás felesleges lehet, mert a jogi kérdés egyértelmű; alternatívaként egy hosszú vita inkább elhomályosíthatja az érvelést, mint javíthatja az érvelést. Sem a gyakoriság, sem a hossz nem nyújt elegendő minőségi mérőt.

A legerősebb következtetés tehát az, hogy a hivatkozások növekedése nem elegendő bizonyíték a jobb érvelésre vagy a közjogi módszerek felé való átmenetre. Az egyetemes állítás, hogy a hivatkozásoknak nincs kedvező hatása, túlmutatna azon, amit ez a kutatás megállapítani tud.

Hasonlóképpen, néhány rögzített nézeteltérést nem szabad olyan állítássá alakítani, hogy a távozás soha nem történik meg. Egy ítélet rossz megkülönböztetést nyújthat egy hatóságot, vagy nem hozza nyilvánosságra a megelőző érvek teljes cseréjét. Ennek a cserének az értékeléséhez további anyagi anyag szükséges.

Ződi Big Data munkája erősíti ezt a módszertani óvatosságot. *A "Jog és jogtudomány a Big Data korában"* [*Jog és jogtudomány a Big Data korában*] című 2017-es művében azt állítja, hogy a jogi szövegek kvantitatív vizsgálatához minőségi értelmezés szükséges. A menedékjogi pereskedésekben látszólag feltűnő precedenshasználati mintázatot mutatott be, amely az ítéletsablonokat érintette. A számítási kutatást minták azonosításának és a doktrinális feltételezések gyakorlathoz való vizsgálatának eszközeként mutatja be. A tényintenzív érvelés tárgyalása kifejezetten Jan Komárekre utal. real.mtak.hu

A sablon példa fontos kérdést vet fel az empirikus precedens tanulmányok számára: mi az a mértékegység? Ötszáz ítélet, amely egy szabványos bekezdést ismétlődik, egy hatóság ötszáz intézményi felhasználását képviselheti, de nem feltétlenül jelent ötszáz független értékelést annak relevanciájáról.

Az érvelés minőségének értékeléséhez azt vizsgálnám, hogy az ítélet azonosítja-e a korábbi eset által alutettu állítást, megmagyarázza, miért alkalmazható, kezeli az alapvető ellenvetéseket, és érthetővé teszi az utat az adott állítástól az eredményig. Ez egy saját értékelő keretrendszerem. Előnye, hogy képes felismerni a jó, tömör precedens érvelést anélkül, hogy jutalmazná az idézetek felhalmozódását.

A magyar kollégium véleményeinek kezelése feltételesebb, mint ahogy a címe sugallná. *"Búcsú a kollégiumi véleménytől?"* [*Búcsú a kollégiumi véleménytől?], Magyar Jog* 2014/11, 609–623. o., az igazságszolgáltatás koordinálására szolgáló absztrakt eszközöket vizsgálja. Zódi hangsúlyozza gyakorlati tekintélyüket, beleértve a fellebbviteli végrehajtás által okozott nyomást is. Megkülönbözteti az absztrakciót a korai értelmezéstől: a kidolgozott ügyek szintézise értékes lehet, míg a még még nem tesztelt jogúti iránymutatások túl korán zárhatják az értelmezési lehetőségeket. Amikor a megszokott gyakorlat megváltozik, inkább a jövőbeli magatartásra és tranzakciókra figyel, nem pusztán jövőbeli ítéletekre. Feltételesen megőrzi a kollégiumi vélemények szisztematikus funkcióját, amíg a gyakorlati doktrinális tudomány és az igazságszolgáltatási oktatás megfelelő alternatívát nem kínál. magyarjogfolyoirat.hu

Az absztrakció és a korábbiság közötti különbség különösen meggyőző. Egy elvont beszámoló egy érett esetgyűjteményt könnyebben hozzáférhetővé tehet. Az általánossága önmagában nem fosztja meg a tapasztalati alapoktól. Az aggodalom erősebb, ha az iránymutatás előre jelzi a nehézségeket anélkül, hogy azokat feltáró felek és körülmények előtt állna ki.

Ugyanakkor valódi kompromisszum is van. A peres eljárásra való várakozás javíthatja a megértést, de az embereket bizonytalanná is hagyhatja, hogyan kell megfelelni egy új törvénynek. Véleményem szerint a preferált válasz néha az ideiglenes iránymutatás lehet, amely kifejezetten megőrzi a megoldatlan kérdéseket, nem pedig egy kategóritikus választás az autoritatív előzetes értelmezés és a hallgatás között.

Időbeli érvelése egy kétértelműséget is feltár a "jövőbeli" változásban. Képzeljük el, hogy egy 2020-ban kötött szerződésekre vonatkozó végleges értelmezés, amelyet 2025-ben váltottak fel. A helyettesítés alkalmazása csak 2025 után hozott ítéletekben továbbra is megváltoztatja a korábbi értelmezés szerinti tranzakciók kezelését. A korábbi jogra való támaszkodás védelme a magatartás dátumára figyelést igényel, nem csupán az ítélethozatal időpontjára.

További kritika a hatékony kötelező állapotot érinti. A kikirejelhető visszafordítás bizonyíthatja az intézményi kényszert, de a kényszer és az igazolt jogi kötelezettség továbbra is más kérdések. Annak eldöntéséhez, hogy egy eszköznek kötelezőnek kell lennie, meg kell vizsgálni annak jogi alapjait, örökbefogadási eljárását és a vitatkozási lehetőségeket is. Az engedelmesség szociológiája önmagában nem szolgáltathatja ezt a normatív igazolást.

2018-as módszertani cikke egy másik úton dolgozik ki, ahogyan a bírói szövegek hatalomot szereznek. *A "Módszertani javaslatok és gyakorlati megjegyzések a Kúria joggyakorlat-elemző tevékenységéhez"* [*Módszertani javaslatok és gyakorlati megjegyzések a Kúria igazságszolgáltatási gyakorlatának elemzéséről] című művében* megkülönbözteti az ítéletet, az absztrakt iránymutatást és a tudományos vizsgálatot. Az igazságszolgáltatási gyakorlati jelentések nem ítéletek, mégis a felek és bíróságok kvázi-szabályként használhatják őket. A választott téma határozza meg azt is, mely döntések kerülnek a vizsgálatba. Azt javasolja, hogy a módszereket, hatóköret, megállapításokat, megalapozott szakmai javaslatokat és ajánlásokat egyértelműen tegyék meg. A cikk gyakorlati módszertani hozzájárulás, nem pedig átfogó precedenselmélet. kuria-birosag.hu

Véleményem szerint ez egy olyan problémát azonosít, amely túlmutat a hivatalosan kijelölt precedenseken túl. Egy rangos bíróság által kiadott kutatási jelentés intézményi eredete miatt is befolyásos lehet, még akkor is, ha az állításai nem döntés útján születtek.

Ezért háromféle állítás eltérő értékelést igényel. Az a megállapítás, hogy a bíróságok általában az A értelmezést alkalmazzák, leíró jellegű. Az az érv, hogy az A leginkább illeszkedik az uralkodó joghoz, doktrínus. Az a javaslat, hogy a bíróságoknak a jövőben elfogadják az A-t, normatív. Ha ezek magyarázat nélkül kombinálják, az azt kockáztatja, hogy egy intézményi ajánlás úgy tűnik, mintha egy jogi tény lenne.

Ez azt is megmutatja, miért jelent meg a kutatási téma kiválasztása. Egy fogyasztói sebezhetőségre szervezett jelentés más esetgyűjteményt állíthat össze, mint a szerződéses autonómiára épülő eseteket. A választásnak nem kell helytelennek lennie, de láthatónak kell lennie.

Ződi "népi dogmatika" fogalma magyarázza azokat a hatásokat, amelyeket a nyílt hivatkozás nem hagy el. 2016-os *"Jogirodalomra történő hivatkozás a bíróságok ítéleteiben: A jogtudomány és a »népi dogmatika«"* fejezetében megjegyzi, hogy kevés kifejezett tudományos hivatkozás létezik együtt a közös jogi fogalmak, megkülönböztetések és érvelő formulák széles körű használatával. Ezek oktatás, kommentár és gyakorlat útján terjednek, néha elveszítik eredetüket vagy leegyszerűsítővé válnak. Beszámolója feltáró; nem teremt teljes genealógiát minden kifejezésre. jog.tk.elte.hu

A precedens elemzés következménye az, hogy a formális hivatkozások csak a doktrinális átadás egy részét mutatják be. Egy érvelés, amelyet először egy adott ítéletben fogalmaznak meg, elfogadott szakmai állítássá válhat anélkül, hogy megőrizné az esetbeli hivatkozást. Ekkor történelmileg befolyásos maradhat, miközben már nem használják precedensként szigorú értelemben.

Az analitikus óvatosság ugyanolyan fontos: az azonos megfogalmazás nem bizonyítja a közvetlen kölcsönzést. Közös képzés, kommentár vagy szakmai szókincs magyarázhatja ezt. Az átvitel kutatásának tehát meg kell különböztetnie a szöveges hasonlóságot a tényleges befolyási útvonal bizonyítékától.

Korábbi adatbáziskutatásai a jogi kutatásban lévő konvergenciával foglalkoznak, amelyet meg kell különböztetni az ítélethozatalban lévő konvergenciától. A 2011-es disszertáció *"Jogi adatbázisok és jogi forráskutatás: Gépek a jogban"* [*Jogi adatbázisok és jogi kutatás: Gépek a jogban*] leírja, hogyan növelték az adatbázisok az igazságszolgáltatási anyagok láthatóságát a kontinentális rendszerekben. Hozzáférhetőbb döntéseket találhattak és alkalmazhattak az ügyvédek, ösztönözve a bírói részvételt velük. Ez az összefogás a jogi források felkutatásának és feldolgozásának munkájával foglalkozik. Nem kell ellentmondani a későbbi megállapításoknak, miszerint a bíróságok továbbra is törvényközpontú érvelést folytattak. ajk.pte.hu

Itt több lehetséges változás is megkülönböztethető: az ügyekhez való hozzáférés, az idézések gyakorisága, az ügyekben végzett érvelés és a hivatalosan elismert jogi erő. Ezek a változások erősíthetik egymást, de egyik sem következik automatikusan a másiktól. Egy joghatóság kiváló hozzáférést biztosíthat a döntésekhez, miközben elősegítheti a szűk törvényi magyarázatot. Emellett tekintélyesnek nyilváníthatja az ítéleteket, miközben az ügyvédeket megbízható eszközök nélkül hagyja az ellentmondásos döntések felismerésére.

Információs története a publikációs infrastruktúrát a precedens magyarázatának részévé teszi. A 2012-es *"A common law információs válsága és forradalma a 19. század Angliájában és Amerikájában" című cikkben* Ződi James Beniger kontroll-forradalom keretrendszerét

alkalmazza a növekvő joggyakorlati alapfeltárban. Vizsgálja a tudósítást, West osztályozását és fejjegyzet-készítését, valamint Shepard hivatkozáskövetését. Ezek a mechanizmusok kezelhetővé tették a döntéseket, és egy nagyobb információs struktúrába kapcsolták őket. Azt is tárgyalja, hogyan lehet a normalizáció elnyomni a kivételes jellemzőket, és hogyan generált a jobb szervezeti rendszer további kezelést igénylő információkat. epa.oszk.hu

Véleményem szerint ez fontos kérdést vet fel a gyakorlati hatáskör elosztásával kapcsolatban. A formális doktrína meghatározza, ki hozhat létre kötelező jogot. Az információszervezés befolyásolja, hogy az ügyvédek milyen döntésekkel találkoznak, és mely javaslatokat vonnak ki belőlük.

Egy besorolási rendszer két ítéletet össze tud helyezni, mert ugyanazt az elismert kategóriát érintik, miközben olyan döntéseket választ el, amelyek mélyebb normatív kapcsolata kevésbé nyilvánvaló. Az ilyen szervezet segíti a kutatást, de képes is csatornázni azt. A kialakuló hatás eltér a jogi kötelezettségtől, mégis alakíthatja azokat a hatóságokat, amelyeket végül bíróság elé állítanak.

Egy technológiai elképzelésnek azonban független oksági támogatásra van szüksége. Fel kell tenni a kérdést, hogy egy jelentési rendszer doktrinális változást okozott-e, felgyorsított-e egy meglévő fejlődést, vagy egyszerűen rögzítette azt. Az intézményi ösztönzők, az igazságszolgáltatási szervezet és a jogi oktatás továbbra is lehetséges magyarázatok az információs technológia mellett.

Alkotmányos hivatkozási hálózat tanulmánya további tesztet ad arra, hogy mit tárnak fel a mennyiségi hatósági mérők. *"Az Alkotmánybírósági ítéletek hálózatának elemzése*", MTA Law Working Papers 2020/22, egy olyan adathalmazt vizsgált, amelynek módszereit tartalmazó szekció **9 060 döntést azonosít 1990 és 2018 február** között. A hivatkozások viszonylag kevés eljárási és általános elvi döntésre koncentráltak. Különböző központi tényezők különböző rangsorokat eredményeztek. Ződi azt is megállapította, hogy a hivatkozási hivatkozások önmagukban nem tudnak megbízhatóan meghatározni egy tárgyi alkotmányos témát, mivel az eljárási kapcsolatok nem vezetnek összefüggő döntéseket. Arra a következtetésre jut, hogy a hálózati elemzés kiegészíti a doktrinális kutatást anélkül, hogy helyettesíti annak koncepcionális és érvelési funkcióit. real.mtak.hu

A különbséget a kiemelkedő és a jogi jelentőség között vonnám. Egy gyakran hivatkozott eljárási döntés központi lehet, mert sok vitában hasznos. Egy ritkán idézett lényegi ítélet egy kis területet is átalakíthat. A hivatkozási irány értelmezést is igényel: az elismerés, alkalmazás és kritika mind összekapcsolódnak, de eltérő jelentéssel bírnak.

Ennek következtében nincs egyetlen semleges rangsorolás a "fontos precedensekre". A fontosságot meg kell határozni: a használat gyakorisága, az alkalmazás szélessége, intézményi tekintély, doktrinális innováció vagy az emberek jogaira gyakorolt hatás. Egy számítási mérőszám akkor válik informatívá, ha az intézkedés és a fontosság választott jelentése közötti kapcsolatot elmagyarázzuk.

2025-ös írása ezeket a problémákat kiterjeszti a gépi támogatású jogi munkára is. *A "A chatbotok használatának szempontjai és korlátai a jogászi munkában"*, *Fontes Iuris* 11(1–2), 4–14. oldal) című műben Ződi visszatér a precedenshez, mint a narratívák igazításához és az arányok ismételt újraértelmezéséhez a későbbi ügyekben. Kiemeli az ítéletek többféle közönségét és szerepüket a jövőbeli szabványok megalkotásában. Azt állítja, hogy a

szabványok megalkotásának joga a politikai közösség vagy annak jogosított igazságszolgáltatása hatásköre. A gépek korlátaival kapcsolatos erősebb állításai filozófiai és technológiai értékelései, nem pedig minden 2026-ban elérhető rendszerről megállapított következtetések. ojs.mtak.hu

Az én értékelésem szerint a legitimitási érvet külön kell értékelni a képességről szóló előrejelzésektől. Egy rendszer rendkívül hatékony lehet a tekintélyek megtalálásában, a hasonlóságok azonosításában vagy javasolt különbségek létrehozásában anélkül, hogy ezzel jogosultságot szerezne egy vita rendezésére. Ezzel szemben az emberi felhatalmazás nem teszi minden emberi értelmezést helyessé.

Precedens szempontjából ez elválasztja a segítséget az intézményi ítélettől. A releváns döntések felkutatása, értelmezések felajánlása, igazolásuk értékelése és jövőbeli hatásuk tekintélyes meghatározása megkülönböztethető tevékenységek. Az első tevékenységek fejlesztése nem dönti el, ki legyen felelős az utolsóért.

Ződi elemzéseiben a fő megoldatlan kérdés az, hogy a kontextuális értelmezés hogyan maradhat értelmesen korlátozó. Munkája erős okokat ad arra, hogy elutasítsák a precedens mechanikus azonosítását idézetszámokkal vagy elszigetelt összefoglalókkal. Mégis, egy rekonstrukciót hangsúlyozó elméletnek még mindig meg kell magyaráznia, mikor válik a rekonstrukció elindulásba.

Véleményem szerint ez a határ megköveteli a korábbi döntéshez való hűség-szabványokat és az intézményi kompetenciát egyértelmű magyarázatot. A bíróságnak meg kell határoznia, milyen hatáskört használ, magyarázza a jogilag releváns kapcsolatot, és el kell ismernie, amikor a javasolt értelmezés változik, ahelyett, hogy alkalmazza az örökölt álláspontot. A publikációs és kutatási rendszereknek könnyebbé kell tenniük ennek a magyarázatnak az ellenőrzését.

Itt a legtermékenyebbek Ződi hozzájárulásai: a fogalmi elemzést a megfigyelhető igazságszolgáltatási gyakorlattal hozzák kapcsolatba, miközben megmutatják, miért nem érthető meg egy korábbi döntés tekintélye függetlenül attól a nyelvtől, szakmai szokásoktól és információs rendszerektől, amelyeken keresztül találkoznak.

Marko Novak precedensjog elemzései

Marko Novak központi hozzájárulása a precedenselmélethez a korábbi ítéletek fontosságának elismerése és azok követésére vonatkozó hatékony kötelezettségek megállapítása közötti szakadék kérdése. Munkája azt vizsgálja, hogyan védheti meg egy kontinentális jogi rendszer az egyenlőséget és a jogi bizonyosságot, amikor a bírák jelentős szabadságot tartanak a korábbi döntésektől való eltérésre. Szlovénia adja a fő esettanulmányát.

A részletes értékelés legerősebb alapja 2018-as cikke, *a Ensuring Uniform Case Law in Slovenia: Jurisprudence Constante, Stare Decisis, and a Third* Approach, valamint 2024-es cikke, *a Judicial Precedent in Civil Law: A Critical Perspective on the Slovenian* Approach. A következő vita elválasztja a dokumentált álláspontjainak tömör áttekintését a következményekről szóló szélesebb elemzésemtől.

A releváns publikációk

Novak fő művei ebben a témában a következők:

Megjelenés	**Hely a kutatási programban**
"A precedens ígéretes ajándékai: változások a bírói döntéshozatal kultúrájában és technikáiban Szlovéniában" (2003), *a Systems of Justice in Transition*, 94–108. oldal	Egy korai hozzájárulás, amely a precedenst a szlovén igazságszolgáltatás változásaival köti össze
"Korlátozó bíróságok: a polgári jogi rendszerben az ítélethozatal nagyobb következetessége felé" (2007), Logic*, Argumentation and Interpretation*, 95–106. oldal	Egy hozzájárulás, amely kifejezetten a következetességgel és a bírósági korlátozással foglalkozik
Poglavja iz filozofije in teorije prava (2008)	Tartalmazza a precedens kultúrájáról szóló vitáját
"Az egységes joggyakorlat biztosítása Szlovéniában: Jurisprudence Constante, Stare Decisis, and a Harmadik megközelítés" (2018), *Studia Iuridica Lublinensia* 27(1), 131–142. oldal	Reformérvelése kidolgozott
"Igazságügyi precedens a polgári jogban: kritikus nézőpont a szlovén megközelítésre" (2024), *Dignitas* 102, 83–99. oldal	Későbbi összehasonlító újraértékelése

A korábbi elemek Novak saját bibliográfiájában vannak azonosítva; Közvetlenül megvizsgáltam a két későbbi cikket, nem azt állítva, hogy önállóan olvastam az összes korábbi

publikációt. Az intézményi repozitórium megerősíti a 2024-es cikk megjelenési részleteit. revije.nova-uni.si

A 2018-as cikkben dokumentált érvelése

Novak a *stare decisis*-t hatékonyabbnak tartja, mint *a jogi gyakorlat* állandó eljárás megszerzése érdekében. Bírálja Szlovénia védelmét a 22. cikk szerinti megrendezett jogjogtól való megmagyarázhatatlan eltérések ellen: az indokok megkövetelése nem oldja meg megfelelően az ellentmondásos döntéseket, különösen ugyanazon bírói szintű testületek között.

Javasolt "harmadik megközelítése" ötvözi az erősebb alkotmányvédelmet az intézményi koordinációval. A védelemnek túlmutatnia kell a már kialakult döntéssorozaton; egy bíró, aki egy hasonló szintű ítélettel nem értés kérdését fontolgatja, átutalhatja az ügyet egy kiterjesztett Legfelsőbb Bírósági testülethez. Ez a precedenst egy polgári rendszerhez igazítaná, nem pedig teljes körű közjogi jog átültetése. journals.umcs.pl

A 2024-es cikkben dokumentált érvelése

Novak megkülönbözteti a "szigorú" precedenst, amelyet esetleg egyetlen döntés hozott létre, a "laza" precedenstől, amely ismételt döntéseken alapul. Vizsgálja a függőleges és vízszintes hatásokat, kiemelve a szlovén bizottságok közötti tartós nézeteltéréseket. Kiemeli továbbá az anyagilag releváns tényeket, az igazságszolgáltatási készséget és a publikációt.

A későbbi cikk arról számol be, hogy a javasolt kiterjesztett testületi módosítás megbukott a parlamenti eljárásokban. Szélesebb körű kiadás, beleértve az alsóbb bírósági ítéleteket is, támogatná a vizsgálatot és potenciálisan mesterséges intelligencia által támogatott ellenőrzést. Következtetése felveti annak lehetőségét, hogy az erősebb precedensekkel szembeni ellenállás jogi-kulturális identitást és ideológiát, valamint doktrínai hiányosságokat is tükröz. revije.nova-uni.si

Ezek az álláspontok kiterjedtebb fogalmi értékelést igényelnek. Az alábbi vita kifejti azok következményeit és értékeli a lehetséges ellenvetéseket; nem szabad úgy értelmezni, hogy minden javasolt megkülönböztetést vagy példát magának Novaknak tulajdonítanának.

Precedens intézményi felelősség problémájaként

A program legeredményesebb értelmezése, hogy a precedens a bírói intézmény felelősségére vonatkozik az időbeli döntéseiért.

Vegyünk egy hipotetikus helyzetet. Két peres fél tárgyilag hasonló vitákat indít ugyanazon jogszabályi rendelkezés alapján. Az egyik testület elfogadja a követelést; a másik elutasítja. Minden ítélet hiteles értelmezést tartalmaz a jogszabályról.

Ha az értékelés az egyéni ítéletnél áll meg, mindkét döntés védhetőnek tűnhet. Ha azonban az intézményt figyelembe veszik, egy további probléma merül fel: az igazságszolgáltatás összeegyeztethetetlen válaszokat adott ugyanarra a jogi kérdésre.

Ez két mércét különböztet:

- **Egyéni igazolás:** Védhető-e az adott döntés jogi okokkal?

- **Intézményi konzisztens:** Meg tudja-e magyarázni az igazságszolgáltatás, hogy a hasonló peres felek miért kapnak eltérő bánásmódot?

Egy jogrendszernek mindkettőre szüksége van. Egy egyénileg jól megalapozott ítélet nem javít automatikusan egy intézményesen összefüggő mintázatot.

Ez a szorosabb precedens mélyebb jelentősége. A korábbi döntések olyan megfontolásokká válnak, amelyeket a későbbi bíróságnak kell kezelnie, mert a bíróság egy folyamatos intézményben vesz részt. A bíró feladata tehát magában foglalja a jelenlegi ítélet és az igazságszolgáltatás korábbi kötelezettségei közötti kapcsolat magyarázatát.

Miért lehet elegendő indoklási kötelezettség

Különös figyelmet érdemel a különbség az elhagyás magyarázatának és az elhagyás elleni korlátozás között.

Tegyük fel, hogy egy korábbi ítélet elfogadja az A értelmezést. Egy későbbi ítélet elfogadja a B-t, és megmagyarázza, miért tűnik előnyösnek a B. Egy harmadik egy másik magyarázattal elfogadja a C-t. Mindhárom ítélet minimális kötelezettséget teljesít az indokok megfogalmazásában.

Ennek ellenére a peres felek továbbra is nem rendelkeznek megbízható szabálysal.

Az érvelési követelmény csak akkor válik jelentős korlátgá, ha a vizsgáló intézmény további kérdéseket tesz fel:

1. A későbbi bíróság azonosította a releváns korábbi hatóságot?
2. Tárgyilag összehasonlíthatók voltak az esetek?
3. Indokolták az okok egy kivételt vagy a szabályváltozást?
4. Rendelkezett-e a bíróságnak a hatásköre ennek a változtatásnak?
5. Milyen szabályt kellene alkalmazniuk a későbbi bíróságoknak?

Ezek nélkül az érvelés engedélyt adhat a vitatkozásra, amikor egy bíró alternatív érvet tud felfogalmazni.

A nehézség az, hogy a jog gyakran több hihető értelmezést is elfogad. Egy precedens doktrínának tehát meg kell magyaráznia, miért igazolja vagy nem igazolja a hihető alternatíva létezése a távozást. Ellenkező esetben viszont viszont anélkül, hogy stabilitást teremtene.

A megalapozott joggyakorlat megvárásának nehézsége

Egy ismételt döntéseken alapuló doktrína problémát jelent a tekintélyvonal kezdetén.

Képzeld el ezt a jelenetet:

- Az első ítélet elfogadja A-t.
- A második, hasonló esetben, B-t fogadja el.
- A későbbi panelek A és B között oszlanak el.

Ha a védelem főként egy elég következetes sorozat kialakulása után működik, a rendszer nehezen szabályozhatja a következetesség kialakulásának időszakát. A nézeteltérés megakadályozza a rendezést, míg a megegyezés hiánya gyengíti a nézeteltérés elkerülésének kötelezettségét.

Ez potenciálisan körkörös struktúrát eredményez: a hatalom az ismétlődéstől függ, de az ismétlés attól függ, hogy a bírók hajlandó-e elismerni a hatalmat.

Az egydöntésű modell elkerüli ennek a problémának a részét, mivel egy korábbi ítéletnek azonnali szerepet ad. Mégis egy másik veszélyt is bevet: az első döntés rosszul vagy tényszerűen szokatlan lehet.

A megfelelő elemző kérdés tehát nem csupán az, hogy egy vagy több ítélet elegendő-e. Ez a következő:

Milyen súlyt kell kapnia a legkorábbi releváns döntésnek, és milyen eljárással lehet megkérdőjelezni annak hatáskörét?

Egy működőképes válasz feltételezhetően jelentősnek tekinthetné ezt, miközben lehetővé teszi a korrekciót egy kijelölt eljárás révén. Ez egyensúlyba hozza a korai kiszámíthatóságot a jogi fejlődés lehetőségével.

A vízszintes konzisztenciához saját gépezet kell

A függőleges hierarchia és a vízszintes koordináció különböző problémákat old.

Egy felsőbb bíróság szabályt állapíthat meg az alsóbb bíróságok számára. De ha a felsőbíróság két testülete nem ért egyet, maga a hierarchia nem határozza meg, melyik testület pozíciója irányít.

Hasonlóképpen, több fellebbviteli bíróság is hatékonyan felügyelheti saját alsóbb bíróságait, miközben összeegyeztethetetlen értelmezéseket tart fenn.

Ez azt jelenti, hogy a felsőbb bírósági felülvizsgálati lehetőségek hozzáadása önmagában nem garantálhatja a következetességet. Az intézménynek, amely a további ügyeket fogadja, eljárásokkal is rendelkeznie kell belső nézeteltérései rendezésére.

A reformprobléma legalább három dimenzióval rendelkezik:

Dimenzió	Válasz szükséges kérdés
Hatáskör	Melyik korábbi döntések korlátozzák a jelenlegi testületet?
Koordináció	Ki oldja meg a testületek vagy bíróságok közötti konfliktusokat?
Felülvizsgálat	Hogyan lehet egy bevezetett álláspontot jogosan megváltoztatni?

Ez az intézményi nézőpont különösen értékes, mert megakadályozza, hogy túl egyszerű következtetést vonjunk ki: "több legfelsőbb bírósági beavatkozás nagyobb egységességet jelent." A nagyobb beavatkozás magasabb szinten is megismételheti az ellentmondást, hacsak a belső koordináció nem javul.

A javasolt beutalási mechanizmus értékelése

A hazai beutalási mechanizmus vonzó választ kínál a horizontális nézeteltérésekre. Lehetővé teszi a bíróság számára, hogy jogi konfliktust indítson, mielőtt ellentmondó végleges ítéletet hozna.

Fő előnye a megelőző jellegű. A szokásos fellebbviteli korrekció általában akkor kezdődik, amikor a vitatott döntés már érintette a feleket. Az átutalás korábban rendezheti a döntő kérdést.

Azonban a mechanizmus gondos tervezést igényelne.

Először is, **a kiváltó kiváltó tényezőnek elég pontosnak kell lennie**. Ha minden apró különbség az ítéletek között hivatkozást eredményez, az eljárás lassúvá és nehézkessé válhat. Ha a kiváltó oda teljesen diszkrecionális, a saját értelmezésük mellett elkötelezett bírák elutasíthatják annak használatát.

Másodszor, **a döntő testületnek továbbra is kapcsolódnia kell a konkrét pereskedéshez**. Egy túl elvontan megvizsgált jogi kérdés általános képletet eredményezhet, amely nem veszi figyelembe azokat a tényeket, amelyek megnehezítették az eredeti vitát.

Harmadszor, **a feleket meg kell hallgatni a hivatkozott kérdésben**. Érdekeik a tényleges vita rendezésére vonatkoznak, még akkor is, ha a döntés irányt mutat a jövőbeli ügyekben.

Negyedszer, **az intézménynek meg kell különböztetnie a valódi konfliktusokat a megkülönböztethető esetektől**. Két eredmény jogosan eltérő a jogszerű tények között, ha a jogilag releváns tények eltérnek. Az egységességnek összehasonlítható jogi helyzetekre kell vonatkozik, nem pedig felszínes hasonlóságra.

Végül **az eljárásnak szüksége van egy felülvizsgálati útvonalra**. Ellenkező esetben egy nézeteltérés megoldására szolgáló mechanizmus határozatlan ideig megőrizheti a hibás álláspontot.

Ezek végrehajtási kérdések, nem okok a javaslat elutasítására. Megmutatják, miért kell egy sikeres precedens rendszernek összehangolt jogrendszer, eljárás és érvelés csomagja.

A tények fontossága és a precedens hatóköre

A kontinentális precedens reform egyik központi veszélye, hogy egy ítéletet elválasztható jogi javaslatként kezeljük.

Például egy korábbi döntés kimondhatja, hogy egy adott szerződéses korlátozás érvénytelen. Ha a későbbi bíróságok megismétlik ezt az ítéletet anélkül, hogy megvizsgálnák a körülményeket, kiterjeszthetik annak hatáskörét az alapon túlra.

Több ténybeli különbség is számíthat:

- Megállapodtak a korlátozásról?
- Valamelyik párt jelentősen nagyobb alkupozícióval bírt?
- Felfedték a vonatkozó kockázatot?
- Előre látható volt a vitatott veszteség?

A korábbi ítélet tekintélye részben attól függ, hogy jogi érvelése hogyan kapcsolódik az ilyen tényekhez.

Ez fontos különbséget tesz a **precedens érvelés** és **a bírói megfogalmazások idézete** között. Az előbbi rekonstruálja a tények, kérdés, okok és eredmény közötti kapcsolatot. Az utóbbi egy magyarázó szakaszt látszólag egyetemes szabálysá alakíthat.

Egy erősebb precedens doktrína tehát egyértelműbbé kellene tennie a ténybeli összehasonlítást. Ellenkező esetben a megnövekedett kötelező erő csak növelheti a túlzottan általánosított összefoglalók tekintélyét.

Bírófüggetlenség és a pereskedők helyzete

A függetlenségi kifogás komoly kezelést érdemel. Egy bíró érvelhet amellett, hogy a joghűség megköveteli egy korábbi, helytelennek ítélt értelmezés elutasítását.

Ez az érv erős, de nem dönti el a kérdést. A függetlenség különböző kapcsolatokat érinthet:

- függetlenség a politikai beavatkozástól;
- függetlenség a helytelen közigazgatási nyomástól;
- a tények felmérésének szabadsága;
- jogjog a jogi rendelkezések értelmezésére;
- szabadság az intézményi precedens figyelmen kívül hagyására.

Ezek a szabadságok nem feltétlenül azonos hatókörűek lehetnek.

A precedens legerősebb indoka az, hogy a felperesek nem viselhetik a teljes következményeket, ha minden bíró újrakezdi az értelmezési folyamatot. A bírófüggetlenség védi az ítélethozatalt, míg a kiszámítható intézményi kötelezettségek védik azokat, akiket az ítélet tárgyalnak.

A nehéz feladat az, hogy engedélyezzük az elvi korrekciót anélkül, hogy minden bírót korlátlan felülvizsgálóvá tennénk.

Ez demokratikus feszültséget is feltár. Az erősebb precedens korlátozhatja az egyéni bírói mérlegelést, miközben növelheti a felsőbb bíróságok szabályformáló tekintélyét. Ennek megfelelően a precedens reform egyszerre csökkentheti a széttagadást és központosíthatja az igazságszolgáltatási hatalmat. Ezeket a hatásokat külön kell értékelni.

Publikáció és technológiai monitoring

A közzététel feltétele a jelentős vizsgálatnak. A peres felek nem hivatkozhatnak hatékonyan egy korábbi döntésre, amit nem tudnak felfedezni, és a bíróságok sem állíthatják meggyőzően az intézményi konzisztenciát, ha érveléseik jelentős részei továbbra is elérhetetlenek.

Ám önmagában a publikáció nem oldja meg a tekintélyproblémát. Egy nagy, kereshető adatbázis sok ellentmondó ítéletet tárhat fel anélkül, hogy elmagyarázná, melyik győzelmet kellene választani.

A technológia segíthet hasonló döntések felkutatásában, ellentmondó megfogalmazások azonosításában, és a lehetséges eltérések kijelölésében. A határai ugyanolyan fontosak:

- a szöveges hasonlóság nem bizonyít jogilag lényeges hasonlóságot;
- Gyakran idézett döntések nem feltétlenül irányító döntések;
- az ellentmondásos eredmények eltérő tényeket tükrözhetnek;
- a látszólagos következetesség elrejtheti az ismétlődő értelmezési hibát.

Ezért az MI-alapú monitorozásnak támogatnia kell a bírói értékeléshez szükséges kérdések azonosítását. Ezeknek a kérdéseknek a jogi jelentősége még mindig hiteles és megalapozott döntést igényel.

Novak megközelítésének fő erősségei és korlátai

Legnagyobb erőssége az absztrakt precedenselmélet és a bíróságok belső szervezete közötti kapcsolat. A kérdések tényleges mechanizmusokat érintenek: ellentétes bizottságokat, felülvizsgálati eljárásokat, publikációt és a nézeteltérések rendezését.

Második erősség a peres félre való fókusz. Az egységesség értékes, mert az összefüggő döntés befolyásolja az emberek jogmegértését és annak megbízhatóságát.

Harmadik erősség a kontinentális jog és a common law közötti tisztán bináris összehasonlítás elutasítása. Az intézményi hitelfelvétel szelektív lehet.

Ez a megközelítés azonban több feltételt is magában foglal.

A következetesség nem elegendő az igazságszolgáltatáshoz. Egy bíróság következetesen alkalmazhat egy téves vagy igazságtalan értelmezést. Ezért a precedensnek tartalmaznia kell a korrekciós szabványokat.

A kötelező erőnek több fokozata van. A megfontolandó kötelezettség, a távozás magyarázatának kötelessége, a távozás elleni feltételezés és a hivatalos kötelesség különálló elrendeződések. Egy összehasonlítás, amely ezeket csoportosítja, veszélyezteti annak a mechanizmusnak, amely valójában stabilitást teremt.

Az első döntésnek nem szabad, hogy automatikusan korlátlan hatáskörrel rendelkezzenek. Érvelése, eljárási kontextusa és ténybeli hatásköre számít.

A centralizációnak ára jár. Az egységesség csökkentheti a hasznos értelmező kísérletezést, és koncentrálhatja a hatalmat egy kis igazságszolgáltatási testületbe.

A kulturális magyarázatokhoz bizonyítékot kell írni. Az ellenállás tükrözheti a szakmai ideológiát, de a munkaterhelést, elérhetetlen ítéleteket, eljárási ösztönzőket vagy a vonatkozó szabály bizonytalanságát is tükrözheti.

A legvédhetőbb általános értelmezés az, hogy a Novak olyan programot kínál, amely a bírói hatalom összehangosabbá és elszámoltathatóbbé teszi a kontinentális környezetben. A fennmaradó kérdése pontos: **hogyan engedheti meg egy jogrendszer az ésszerű fejlődést, miközben megakadályozza, hogy az anyagilag összehasonlítható peresek összeegyeztethetetlen kezelésben részesüljenek pusztán azért, mert különböző bírói testületek döntenek el az ügyeikről?**

Tilen Štajnpihler Božič precedens jog elemzései

Tilen Štajnpihler Božič megkülönböztető hozzájárulása a precedenselmélethez, hogy összekapcsolja a korábbi ítéletek érvelő tekintélyét azokkal a társadalmi gyakorlatokkal, amelyek révén a bíróságok legitimitást szerzetek. Munkája a precedenst fogalmi elemzés, empirikus kutatás és jogszociológia révén vizsgálja. Különösen hasznos a kontinentális rendszerek megértésében, ahol a bírósági döntések befolyásolják a későbbi ítéleteket, annak ellenére, hogy jogforrásként való státuszuk bizonytalan.

Főbb releváns publikációi a következők:

Munkássága	**Fő tantárgy**
Precedenčni učinek sodnih odločb pri pravnem utemeljevanju (GV Založba, 2012) — nagyjából, *A precedential effect of judicial decisions in Legal Reasonification*	A precedens fogalmi és módszertani alapjai
"A demokrácia hatósugarain belül? Néhány kifogás újragondolása a bírók által hozott törvényekkel szemben" (2014)	Alkotmányos és demokratikus kifogások az igazságszolgáltatással szemben
"Az esetjog szerepe a bírói döntéshozatalban: szociológiai nézőpont," *Sociologija* 57(4) (2015), 593–619. oldal	A szlovén bírói idézési gyakorlatok empirikus tanulmánya
"Precedens ideológia és igazságszolgáltatás Szlovéniában – Vázlat," *Studia Iuridica Lublinensia* 27(1) (2018), 143–156. o.	Precedens, szakmai kultúra és bírói legitimitás
"Sklicevanje na tradicijo kot argument v pravnem razlogovanju" (2018), 109–130. oldal — *A hagyományra való hivatkozás mint érv a jogi érvelésben*	A hagyomány érvelő tekintélyének kritikai vizsgálata
"Flörtölés külföldi precedensekkel a Szlovén Alkotmánybíróságon," Samo Bardutzkyval (2025), 265–294. oldal	Külföldi bírói döntések alkotmányos érvelésben

A könyv megjelenési részleteit a kiadó ellenőrzi; a cikkeket és későbbi fejezetet a Ljubljana Egyetem bibliográfiájában azonosították. A 2014-es hozzájárulás a Peter Lang *The Rule of Law and the Challenges to Jurisprudence című kötetében jelenik* meg. gvzalozba.si

Az alábbi beszámoló a teljes 2015-ös és 2018-as cikkekre, a teljes esszére a hagyományról, valamint a kiadó tartalmára és részletére a 2012-es könyvből található. A teljes 2014-es és 2025-ös fejezetek nem voltak elérhetőek, ezért helyüket a kutatásában anélkül határozom meg, hogy

részletes eredményeket találnék ki. Megkülönböztetem dokumentált álláspontjait a saját koncepcionális rekonstrukciómtól és kritikai értékelésemtől.

A 2012-es könyv egy gondosan differenciált precedens-hatás fogalmát teremt.

A nyitóbeszédében Štajnpihler megkülönbözteti a precedentet a hipotetikus példáktól, az általános analógiai érvelést és a tapasztalatból való tanulást. A precedens egy korábbi tényleges, korábbi esetre vonatkozik, amelynek kezelése normatív szempontot nyújt a későbbi döntéshez. Hatása tehát túlmutat a hasznos információk továbbításán: bizonyos mértékig korlátozza a későbbi mérlegelést.

A könyv felépítése a precedens alapjain, a bírósági döntéseken mint jogi forrásokon, a *ratio decidendi* azonosításán, a támaszkodás és kitérés technikáin, a precedens érvelésén és a bírósági jogalkotáson keresztül halad tovább. Külön foglalkozik a meggyőző és kötelező erővel, megkülönböztetve, felülbírálni és túlsúlyozni. Ez a szerkezet azt mutatja, hogy a vizsgálat magában foglalja mind a precedens igazolását, mind az általa működtetett módszereket. gvzalozba.si

A fogalmi jelentőség egy hipotetikus példával magyarázható.

Tegyük fel, hogy egy bíróság korábban egy szerződéses záradékot egy bizonyos módon értelmezett. Egy későbbi bíróság követheti ezt az értelmezést, mert függetlenül meggyőzőnek találja az érvelést. Alternatívaként úgy érezheti, hogy a korábbi döntés korlátozza magát, még akkor is, ha egy másik értelmezés előnyösnek tűnik.

Ezek eltérnek a korábbi ítélethez képest:

Kapcsolat	**A korábbi döntés követésének oka**
Szellemi meggyőzés	Az érvei meggyőző
Intézményi hatalom	Ezt egy olyan bíróság fogadta el, amely elismert pozícióval rendelkezik a jogi rendszerben
Precedensális korlátozás	A korábbi elfogadása további indokot ad arra, hogy ne vizsgálja újra a kérdést

A gyakorlatban ezek a megfontolások összevonhatók. Ennek ellenére elengedhetetlen ezek szétválasztása. Ha egy bíróság csak akkor követi az ítéletet, ha egyetért annak érvelésével, az előző ítélet kevés önálló korlátozást szab ki.

Ez a különbség azt is tisztázza, hogy miért nem igazolja a hivatkozás önmagában a precedenskövetést. Egy ítélet korábbi döntéseket is hivatkozhat példaként, támogató érveként vagy kritikai tárgyként. Ezért a hivatkozás jelenlétét meg kell választani a rá ruházott normatív szereptől.

A precedens igazolásáról szóló vizsgálata azt kérdezi, miért kellene a korábbi döntéseknek korlátoznia a jelenlegi ítéletet.

Az "Utemeljevanje precedenčnega učinka sodnih odločb" könnyen érthető összefoglalójában Štajnpihler több lehetséges alapot azonosít: történelem és hagyomány, formális egyenlőség, jogi bizonyosság és kiláthatóság, koherencia, döntési gazdaságosság, valamint az állami

önkényesség korlátozásai. Különösen ígéretes alapoknak tartja a jogi stabilitást és a jogállamiságot a gyakorlat magyarázatához és igazolásához. TFL

Ezeket az alapokat külön kell értékelni, mert különböző mértékeket és formákat támogatnak.

Az egyenlőség erős kiindulópontot ad, de a hasonlóság értelmezést igényel. Az azonos ügyek egyforma kezelésének igénye nem működhet, amíg a bíróság nem határozza meg, mely tulajdonságok jogilag számítanak. Két vita sok ténybeli vonást osztothat meg, miközben döntő pontban eltérnek.

Például két alkalmazottat is elbocsáthatnak távollét után. Mégis az egyik távollét engedélyezett, míg a másik nem. Az egyenlő bánásmód nem követel azonos eredményeket. Megköveteli egy védhető magyarázatot arról, hogy mely különbségek indokolják a különböző bánásmódot.

A precedens tehát a jogi okok és az anyagi tények közötti kifejezett kapcsolaton alapul. Egy rendszer, amely csak az ismétlődő eredményekre töreked, félreértené az egyenlőséget.

A kiszámíthatóság az ítélet alá vont személyek helyzetét érinti. Az állampolgárok viselkedésüket a várható jogi következmények köré szervezik. Amikor egy bíróság értelmezést fogad el, az értelmezés befolyásolhatja a szerződéseket, peres stratégiákat, adminisztratív gyakorlatokat és elvárásokat.

Egy változás következtében költségeket is kiszabhat azon túl, ahol bekövetkezik. A kérdés az, hogy ezek a költségek indokolják-e a folytonosságot, az átmeneti védelmet vagy a kilépés erősebb magyarázatát.

Az egységesség többre van szükség, mint egységesség. Az egységesség azt jelenti, hogy a bíróságok ismételten ugyanazt az eredményt juttatják. A koherencia azt kérdezi, hogy érveik illeszkednek-e egy védhető jogi rend értelmezésében. Egy hibás értelmezés egységesen ismételhető; önmagában az ismétlés nem bizonyítja annak igazolását.

A hatékonyság támogatja a támaszkodást, de önmagában nem tudja meghatározni a tekintélyt. A korábbi érvelés újrahasznosítása megtakarítja az erőfeszítést. Ugyanakkor egy hatékony gyakorlat megőrizheti a hibákat. Ezért a döntési gazdaságosságot egyensúlyban kell tartani az újragondolás értékével.

Ezek a megfontolások együtt fontos elemző következtetést sugallnak: egy precedens doktrínának mind a folytonosság okaira, mind az indokolt változás szabványaira van szüksége.

A 2015-ös empirikus tanulmány az esetjogi gyakorlat tényleges alkalmazását vizsgálja a vizsgálat tárgyává.

Štajnpihler 2011-ben megjelent szlovén polgári döntéseket vizsgál, rendszerszintű mintát használva a Legfelsőbb Bíróságról és négy felsőbb bírósági döntésekről. Kezdeti mintája 549 Legfelsőbb Bírósági és 1 124 felsőbírósági döntésből állt. A tanulmány a bírósági indokokban megjelenő hivatkozásokra fókuszál, nem pedig a bírák pszichológiai döntéshozatali folyamataira.

Főbb hivatkozási adatai a következők:

Vizsgált döntések	Az esetekre hivatkozó százalék
A Legfelsőbb Bírósági mintavétel összességében	44.63%
Legfelsőbb bírósági minta, amely kizárja a fellebbezési engedély iránti kérelmeket	51.32%
Felső bíróságok összességében	33.01%

Az esetjogot jóval gyakrabban idézték, mint a jogi tudományokat. A tanulmány megállapítja annak jelentős szerepét a nyilvános igazságszolgáltatási igazolásban, miközben kifejezetten figyelmeztet arra, hogy kizárólag a hivatkozások gyakoriságából következtessük jogi státuszát. researchgate.net

Az én értékelésem szerint a **közérdekű igazolás és a tényleges befolyás módszertani különbsége** kulcsfontosságú.

Az írásbeli indokok megfigyelhető intézményi aktusok. Megmondják a pereskedőknek, a felülvizsgálati bíróságoknak és az ügyvédi szakmának, hogyan védik meg a döntést. Nem feltétlenül fedik fel minden szempontot, ami miatt a bíró erre jutott.

Egy korábbi ítélet erősen befolyásolhatja a döntést anélkül, hogy hivatkoznának. Ezzel szemben hivatkozás hozzáadható, miután más szempontok alapján már megszületett a következtetés. A hivatkozási kutatás tehát közvetlenebbül világítja meg az ítélet nyilvános szerkezetét, mint a belső döntéshozatali folyamatot.

Ez a korlátozás nem csökkenti annak jelentőségét. A nyilvános igazolás maga is a jogi gyakorlat része. Megállapítja, mely érveket állítják fel legitimnek a bíróságok, mely hatóságokat ismerik el, és mely kötelezettségek lesznek későbbi vizsgálat céljából.

További módszertani kérdés is felmerül.

Először is, **a publikált ítéletek eltérhetnek a kiadatlan ítéletektől**. A publikáció aránytalanul választhat fontos, új vagy jogilag összetett ügyeket. Ezért a publikált döntésekben megjelenő hivatkozási arányokat nem szabad automatikusan minden bírósági döntésre vonatkozó díjként kezelni.

Másodszor, az **eljárási fellépés befolyásolja az idézési gyakorlatokat**. Egy rövid döntés arról, hogy elfogadja-e a fellebbezést, más funkciót tölt be, mint egy vitatott jogi értelmezés megoldó érdemi ítélet. Mindkettő összevonása elrejtheti a jelentős különbségeket.

Harmadszor, **a hivatkozásoknak más funkcióik** vannak. Az irányelvek megállapítására használt hivatkozás eltér attól, amely rögzíti a felek érvelését vagy azonosítja azt az álláspontot, amelyet a bíróság elutasít.

Negyedszer, a **gyakoriság és a minőség független dimenziók**. Egy alaposan elemezett precedenssel rendelkező ítélet nagyobb érvelő fegyelmet mutathat, mint egy olyan ítélet, amely számos megmagyarázhatatlan hivatkozást tartalmaz.

Egy teljesebb kutatási program ötvözné a hivatkozások számát azzal, hogy minőségi vizsgálatot végezzen, hogyan azonosítják a bíróságok a korábbi kérdést, rekonstruálják annak érvelését,

hasonlítják össze a tényeket, és igazolják a támaszkodást vagy az eltérést. Azt is vizsgálhatná, hogy az adott hivatkozási minták korrelálnak-e a fellebbviteli döntés visszavonásával vagy ellentmondó kimenetelekkel.

A 2018-as cikk a jogi kultúrát vezeti be, mint a precedens tekintélyének magyarázatát.

Štajnpihler átveszi a "precedens ideológia" fogalmát Raimo Siltalától, és kiterjeszti azt a jogi kultúra egyik részévé. Szlovéniát a modell okokat hangsúlyozó megközelítések és azok későbbi újraértékelése közé helyezi. Bírálja a lényeges gyakorlati jogesetre való támaszkodás és annak tekintélyét minimalizáló diskurzus közötti eltérést.

Aggodalmai közé tartozik az *arány* és *diktá alulfejlett* kezelése, valamint az ítéletek tömörített, érvelő közhelyként való alkalmazása. Reformérve nem követeli meg a common law stare decisis formális elfogadását: tisztább szakmai és nyilvános elkötelezettséget követel a precedens jogállamisági értékéhez. Az ilyen elkötelezettség hozzájárulhat a közbizalomhoz és a bírói legitimitáshoz. journals.umcs.pl

Az "ideológia" jelentőségét itt újralehet építeni anélkül, hogy szándékos megtévesztés szinonimájaként kezelnénk.

Egy szakma feltételezéseket szerez arról, mi számít jó oknak, mennyi magyarázat szükséges, és mely intézmények rendelkeznek hatáskörrel. Ezek a feltételezések akkor is formálják a magatartást, ha semmilyen törvény nem írja ki ezeket kifejezetten.

Például két bíró ugyanazok a formális szabályok alapján dolgozhat, de másként közelíthet meg egy korábbi ítéletet:

- Ezt opcionális segítségnek tekintik.
- A másik pedig intézményi elkötelezettségnek tekinti, amely kifejezetten bevonást igényel.

A különbség inkább szakmai elvárásokat érinthet, nem írásos doktrínát. Ennek következtében önmagában a törvényhozási reform nem garantálhatja a következetes precedens érvelést. Egy új formális kötelezettség gyengíthető, ha a bírák olyan szokásokkal értelmezik, amelyek megőrzik a korlátlan újragondolást.

A fordított lehetőség is számít. Egy viszonylag gyenge formális doktrína jelentős következetességet eredményezhet, amikor a szakmai gyakorlat megterhelő elvárásokat fogalmaz meg a magyarázat, a ténybeli összehasonlítás és a letérés tekintetében.

Ez hasznos példává teszi a precedentet a jogi doktrína és a szakmai kultúra kölcsönhatására.

A tömörített hivatkozások kritikája felveti a kérdést a bírói tudás formájáról.

Az én értelmezésem szerint egy döntés egy hordozható formulává redukálható, amelynek látszólagos tekintélyét túléli eredeti kontextusának elvesztése után.

Tegyük fel, hogy egy korábbi ítélet kimondja, hogy a munkáltatónak megfelelő információt kell szolgáltatnia, mielőtt megváltoztatná egy adott munkaviszonyi megállapodást. Egy későbbi ítélet idézi az állítást anélkül, hogy magyarázná:

- milyen információ hiányzik;
- miért számított;
- hogy a kötelezettség törvényből vagy szerződéses körülményekből ered-e;
- hogyan viszonyul a jelenlegi esethez.

Az idézet tekintélyesnek tűnhet, miközben annak hatótávolsága bizonytalan marad.

A részletes precedens érvelés ehelyett rekonstruálja a korábbi tények, jogi kérdés, okok és eredmény közötti kapcsolatot. Ez az újraépítés lehetővé teszi a vizsgálatot. Az olvasó megkérdezheti, hogy a hivatkozott elv valóban irányítja-e a későbbi vitát.

Ez különösen fontos, ha az ítéletek összefoglalókon vagy adatbázis-fejjegyzeteken keresztül érhetők el. Az összefoglaló segíti a felfedezést; nem mindig helyettesítheti az ítélet érvelését. Ezért a bírósági szövegekhez való megnövekedett hozzáférést értelmezési módszereknek kell kísérnie.

Legitimitási érveit feltételes állításként kell értelmezni.

A legerősebb független rekonstrukció az, hogy a látható konzisztencia segíthet a bíróságoknak bizonyítani, hogy az eredmények azon az okokon alapulnak, amelyek alkalmazhatók egy adott vitán túl.

Vegyük például a vesztes peres felet. Az eredménnyel való elégedetlenség fennmaradhat, de az ítélet mégis bizonyíthatja, hogy ugyanazt az elvet alkalmazták hasonló ügyekben is, és hogy a releváns különbségeket magyarázták. Az ilyen érvelés intézményi igazolást ad, amely túlmutat az egyéni bíró hatáskörén.

Ennek ellenére a következetesség nem garantálhatja a bizalmat. A közbizalom a hozzáférhetőségtől, késéstől, költségektől, a pártatlanságnak észleltségtől és a döntések tartalmától is függ. Egy következetesen igazságtalan gyakorlat alááshatja a legitimitást.

Ezért hasznos három kérdést megkülönböztetni:

Kérdés	Mi adhatna választ?
Következetesek a döntések?	Az esetek és indokok összehasonlító elemzése
Jogilag indokoltak-e a döntéseket?	Értékelés az alkalmazandó jogi szabványok szerint
Bíznak az emberek az igazságszolgáltatásban?	Empirikus kutatás a hozzáállásokról és tapasztalatokról

Az egyik bizonyíték nem automatikusan válaszol a többire. Egy meggyőző oksági magyarázatnak meg kell mutatnia, hogyan befolyásolják a precedens gyakorlat változásai az emberek észlelését, miközben figyelembe veszik a többi hatást.

A hagyományról szóló esszé megakadályozza, hogy a precedens elmélet feltétel nélküli védelmezővé váljon az örökölt jog ellen.

A "Hivatkozás a hagyományra mint érv a jogi érvelésben" című művében Štajnpihler azt vizsgálja, mikor alátámaszthatja a hagyomány jogosan a jogi igazolást. Kritizálja a jogi

hagyományozottságot, amely az örökölt hatalmat vitathatatlannak kezeli. Tárgyalása magában foglalja annak lehetőségét, hogy a jogi hagyományok megőrizhetik a társadalmi hierarchiát és az egyenlőtlen hatalmat.

Ennek ellenére elutasítja azt az elképzelést, hogy a jog egyszerűen kiszabadulhat társadalmi és történelmi kontextusából. Preferált álláspontja kritikus és elemző: értékeli a hagyomány tartalmát, eredetét, hasznos funkcióit és káros hatásait. sazu.si

Ez fontos alapot ad a precedens és a tárgyi igazságszolgáltatás közötti kapcsolat értékeléséhez.

Képzelj el egy döntéssorozatot, amely egy társadalmi csoport képességeiről szóló sztereotípián alapul. A kiszámíthatóság a vonal folytatását támogatja; az egyenlőség megkövetelheti annak alapvető feltételezését.

A megfelelő válasz nem az, hogy kijelentik, hogy a stabilitás mindig döntő. Az sem elég, ha minden örökölt szabályt elvetünk pusztán azért, mert az más társadalmi körülmények között született.

Egy felelős értékelés azt kérdezné, hogy a korábbi szabály jogilag igazolt-e, hogy a ténybeli feltételezései védhetők-e, mely elvárások múlnak tőle, és hogyan kellene működésbe lépni egy korrekciónak.

Ez a különbség segít elkerülni két végletet: a hibák megőrizését a kérdés nélküli folytonossággal, és instabilitás generálását korlátlan bírósági felülvizsgálat révén.

Marko Novakhoz való összehasonlítás különböző hangsúlyokat tár fel a szlovén precedens tudományokban.

Novak 2018-as cikke erősebb alkotmányos védelmet és koordinációs mechanizmusokat hangsúlyozza, beleértve a kiterjesztett Legfelsőbb Bírósági testülethez való utalást is. Štajnpihler Božič cikke kifejezetten lehetővé teszi a szakmai kultúra révén történő fejlődést anélkül, hogy feltétlenül megváltoztatná a formális keretet. journals.umcs.pl

Az én összehasonlításom szerint ezek a megközelítések ugyanannak a problémának a különböző szakaszait kezelik.

Az intézményi eljárások határozzák meg, ki oldja meg az ütközéseket, és kinek értelmezése érvényes. A szakmai módszerek határozzák meg, hogy a bíróságok felismerik-e az ellentmondást, pontosan értenek-e egy korábbi ítéletet, és megfogalmaznak-e egy védhető megoldási kérdést.

Egy formális mechanizmus kudarcot vallahat akkor, ha a bírák elkerülik annak kiváltó okait. A kulturális elkötelezettség kudarcot vallhat, ha a bíróságoknak nincs tekintélyes eljárásuk a tartós nézeteltérések rendezésére. Ezért a megközelítések potenciálisan kiegészítőek lehetnek, bár eltérnek a formális reform szükségessége és mértéke tekintetében.

Későbbi munkái megkövetelik, hogy megkülönítsék a hazai precedenst a külföldi bírói hatalomtól.

A 2025-ös fejezet Samo Bardutzkyval a szlovéniai Alkotmánybíróság külföldi precedenseiről szól, és megjelent a *Judicial Bricolage* című műben, amelyet Tania Groppi, Marie-Claire Ponthoreau és Irene Spigno szerkesztett. Bibliográfiai létezése igazolt, de nem tudom felelősségteljesen beszámolni részletes empirikus eredményeiről fejezet szöveg nélkül. Bloomsbury

Analitikus szempontból a külföldi bírói döntések más hatósági problémát jelentenek. Meggyőző értéküket intézményi és kontextuális összehasonlítással kell értékelni, nem pedig egy hazai hierarchiából feltételezni.

A releváns kérdések közé tartozik, hogy az alkotmányos szövegek összehasonlíthatók-e, hogy a külföldi döntés ugyanazt az érvelő funkciót tölti be, és hogy intézményi környezete befolyásolja-e alkalmazhatóságát. Egy külföldi hivatkozás gazdagíthatja az érvelést, de a szelektív kölcsönözés fontos különbségeket is elrejthet.

Ennek a kutatási programnak a fő ereje, hogy a kérdések megkülönböztetése túl gyakran összeomlik azzal az állítással, hogy a bíróságok "precedenst használnak".

Általános véleményem szerint egy kielégítő elméletnek meg kell különböztetnie:

- a hivatkozások jelenléte;
- a korábbi indokok meggyőzősége;
- intézményi hatalom;
- későbbi, mérlegelési korlátozás;
- szakmai elvárások;
- Hatások a közbizalmra.

Ezek a dimenziók önállóan változhatnak. A kiterjedt hivatkozás nem feltétlenül hoz erős korlátot; az erős korlát nem feltétlenül eredményez jó érvelést; a következetesség nem feltétlenül hoz igazságot vagy bizalmat.

A fő korlátok a bizonyítékok, amelyek összekötik őket. A hivatkozási tanulmányoknak minőségi kiegészítésre van szükségük. A kulturális reformról szóló állításoknak megfigyelhető mutatókra van szükségük. A legitimitásról szóló állításoknak ok-okozati vizsgálatot igényelnek. Bármilyen nagyobb következetességre vonatkozó javaslatnak egyértelmű szabványokra van szüksége a hibák javítására és a jog adaptálására.

Štajnpihler Božič munkája különösen értékes, mert olyan keretet teremt, amelyben ezek a kérdések külön-külön feltehetők, majd összekapcsolhatók. Az előzmény kialakulása megkövetelő: a korábbi ítéleteknek felfedezhetőnek kell lenniük, kontextusban érthetőnek kell lenniük, védhető tekintélyt kell adniuk, és indokolt korrekciós eljárásoknak kell lenniük.

Alan Uzelac és Aleš Galič precedensjog elemzései

Alan Uzelac és Aleš Galič a precedenst az igazságszolgáltatási érvelés, az eljárási jogok és a legfelsőbb bíróságok szervezése kapcsolatán keresztül magyarázza. Munkájuk különösen értékes annak megértéséhez, hogyan adhatnak a kontinentális jogrendszerek jelentős hatáskört a korábbi ítéleteknek, miközben megőrzik a bírói függetlenséget és a jogi fejlődés lehetőségét.

Az én értelmezésem szerint két összefüggő kérdést vizsgálnak. Galič azt kérdezi, milyen igazolást érdemel egy peres, ha a bíróság eltér a megszokott joggyakorlattól. Uzelac azt kérdezi, hogyan tudnak a bíróságok tekintélyes értelmezéseket előállítani olyan eljárásokkal, amelyek összhangban maradnak a független döntéshozatalsal. Mindkettő azt is vizsgálja, milyen intézményi feltételek vonatkoznak arra, hogy a legfelsőbb bíróságok hasznos útmutatást nyújtanak.

Az alábbi beszámoló megkülönbözteti publikált érveiket az én kritikai értékelésemtől. Az eljárási reformokra vonatkozó hivatkozások leírják azokat az időszakokat, amelyeket kiadványaikban vizsgáltak.

Galič kiindulópontja: az egyenlőségnek ki kell terjednie a jog alkalmazására is.

Egy korai nyilatkozat Galič **"'Argument precedensa' ali Stališča Ustavnega sodišča RS o prepovedi samovoljnega odstopa od sodne prakse"** című művében, *Revus* 1 (2003), 44–56. oldal – nagyjából "A precedens érve": a szlovén alkotmánybíróság álláspontjai az önkényes eltérés tilalmával az esetjogból."

A publikált összefoglaló a központi problémát azonosítja: a kontinentális tanítás hagyományosan megtagadja a bírósági döntéseket a formális jogi források státuszából, ugyanakkor az alkotmányos egyenlőség hasonló ügyeket igényel, hogy hasonló kezelést kapjanak. Ezért a bevált joggyakorlat jogi jelentőséget szerez alkotmányos garanciák révén.

A döntő kérdés egy **megmagyarázhatatlan eltérés**. Ha létezik egy megalapozott bírósági értelmezés, a bíróság nem jut más következtetésre egy hasonló vitában anélkül, hogy indokolt indokokat mutatna be. Az ilyen eltérés alkotmánysértéssé válhat.

Ez alapot ad a felperes egyenlő bánásmódhoz való jogának. Az érv a bírósági döntések igazolására vonatkozik, nem csupán a bíróságok közötti hierarchikus viszonyra. Ez a leírás a cikk absztraktán alapul; az alábbi részletesebb doktrinális különbségeket Galič későbbi kommentárja is alátámasztja. researchgate.net

Alkotmányos értelmezése lehetővé teszi a változást, miközben igazolási terhet helyez rá.

Galič **2011-es kommentárja a szlovén alkotmány 22. cikkelyére** pontosan teszi a doktrínát. Az önkényes távozásról szóló panasznak három elemet kell megállapítania:

1. Létezik egy egységes és egységes joggyakorlati irány.
2. A vitatott döntés eltér attól egy hasonló ügyben.
3. A bíróság nem nyújt ésszerű jogi érveket erre a távozásra.

Az alkotmányfelülvizsgálat ezen az értelemben azt vizsgálja, hogy a kitérés megfelelően indokolt-e volt-e; nem csupán azt határozza meg, hogy a szokásos anyagi jog értelmezése helyes.

Galič elutasítja azt az állítást is, hogy egy ügy korábbi rendezése lehetetlenné teszi az újragondolást. Puszta megalapozott joggyakorlat idézése önmagában is nem szolgálhat elegendő indokot. Nincs matematikai minimális ítéletszám sem szükséges egy bírói gyakorlat kialakításához: kivételes esetben egy, kifejezetten elfogadott Legfelsőbb Bírósági ítélet, amely egységesíti az joggyakorlatot, elegendő.

Kommentárja tovább különbözteti a hagyományos joggyakorlatot a teljes jogi véleményektől, amelyek a Legfelsőbb Bírósági testületeket kötelező érvényű jogi véleményektől a akkor tárgyalt jogszabályok alapján. Még ezek a vélemények is újraértékelhetők a megfelelő intézményi eljárás révén. Ezek a különbségek megakadályozzák, hogy a "precedens" megkülönböztetetlen kategóriává váljon, amely minden korábbi bírói állásfoglalást magában foglal. e-KURS

Galič eljárási elemzése megkülönbözteti a jogi jelentőséget a bírói hibától.

"A Legfelsőbb Bíróság szerepe a szlovén polgári eljárási eljárásban precedensek megteremtésében" című művében Galič magyarázza Szlovénia 2008-as revizija reformjának jelentőségét, amely további jogi fellebbezést jelent.

Két kérdést kell különválasztani:

- Az alsóbb bíróság helytelenül döntött el ebben a vitában?
- Felvet-e a vita olyan jogi kérdést, amely más esetek esetében hiteles tisztázást igényel?

Az elsőre szóló igenlő válasz nem feltétlenül állapítja meg a másodikat. A fellebbezési engedély tehát az általános jogi jelentőséget, egységességet és a jog fejlődését érinti; a későbbi érdemi eljárások a feltételezett hibát érintik.

Galič azzal érvel, hogy a túlzott hozzáférés akadályozhatja a Legfelsőbb Bíróság alkotmányos funkcióját. Egy olyan bíróság, amelyet a rutinszerű fellebbezések túlterhelnek, nincs ideje kutatásra, megfontolásra és alapos érvelésre. Puszta több bíró kinevezése sem biztosítja, hogy joggyakorlat koherens és érthető maradjon.

Kritizálja a reform pénzügyi hozzáférési útvonalainak megtartását: a pénzügyi tétek nem mérik megbízhatóan sem általános jogi jelentőséget, sem a nem pénzügyi viták személyes jelentőségét. Ezért a szelektív hozzáférés lényegi döntés a bíróság céljáról, nem csupán adminisztratív válasz a hátramaradásra. 14_GALIC MESA REDONDA.doc

Szélesebb körű összehasonlító munkája fontosabbnak teszi a bírósági funkciót, mint az eljárási címkéket.

Galič ezt az álláspontot a **"A polgári jogi perspektíva a Legfelsőbb Bíróságról és annak funkcióiról" című** *művében fejti ki, Studia Iuridica* 81 (2019), 44–86. o.

A hagyományos osztályozások – kassáció, felülvizsgálat vagy fellebbezés; hagyományos vagy rendkívüli jogorvoslatok; ítéletek megsemmisítésére vagy helyettesítésére vonatkozó jogkörök – hiányos áttekintést nyújtanak arról, hogy valójában mit tesznek a legfelsőbb bíróságok. A legnyilvánvalóbb különbség a jelenlegi funkciójukra vonatkozik.

A magánfunkció védi a feleket az egyéni döntés korrekciójával. **A közfunkció** tisztázza és fejleszti a jogot, elősegíti a következetességet, és irányítja a jövőbeli döntéseket. A "nyilvános" itt előnyöket is magában foglal a jövőbeli egyének számára: a kiszámítható értelmezések megelőzhetik a vitákat, vagy feleslegessé teszik a hosszan tartó pereskedést.

A kiválasztási kritériumok pontosabban mutatják be a gyakorlati egyensúlyt e funkciók között, mint pusztán az alkotmányos nyilatkozatok.

Galič támogatja a szelektív modellben a szabadság megtagadásainak rövidített érvelését is. Ezután az erőforrásokat a teljes indoklással megfontolt döntésekre lehet összpontosítani az elfogadott ügyekben. Lényeges, hogy a szabadság megtagadása **nem** támogatja az alacsonyabb rangú ítélet lényegi helyességét. Jelentősége a kiválasztásra vonatkozik, nem az alábbi értelmezés jóváhagyására. api.publisphere.edu.pl

Galič precedenst helyez a kiszámítható igazságosság problémájába is.

Fejezete **, "Az esetjog inkonzisztenciája és a tisztességes tárgyaláshoz való jog" című** fejezete, a *Revisiting Procedural Human Rights* (2017), 17–52. oldal, ezeket a kérdéseket az eljárási emberi jogokkal köti össze.

Az elérhető bevezető rész elismeri a joggyakorlat társalkotó hozzájárulását, miközben megőrzi a különbséget a befolyásos joggyakorlat és a formálisan kötelező precedens között. A bíróságoknak a korábbi hasonló döntéseket értelmező érvként kell figyelembe venniük, mivel a következetesség támogatja az igazolt elvárásokat és a kiszámíthatóságot.

A bevezető a szabadságon alapuló felülvizsgálat következményeit is kiemeli: egy ügy kiválasztása, mert a jogi kérdése a feleken túli jelentőséggel bír, feltételezi, hogy a válasz befolyásolja a későbbi döntést.

Ez összekapcsolja az egyéni igazságszolgáltatási tapasztalatot az igazságszolgáltatási rendszer érthető útmutatás nyújtására való képességével. Egy formálisan elérhető jogorvoslat hiányos védelmet nyújt, ha az alkalmazandó értelmezés kiszámíthatatlan marad.

A rendelkezésre álló kiadói szöveg a fejezet bevezetője, így ezt az általános irányultságot támogatja, nem pedig a teljes fejezet minden érvének részletes rekonstrukciója. Az emberi jogok eljárásainak újraértelmezése

Uzelac történelmi elemzése megmagyarázza, miért hagyhatja meg az eljárási reform érintetlenül az igazságszolgáltatási szokásokat.

Hasznos háttérszöveg: **"A harmadik jogi hagyomány fennmaradása?"** , *Supreme Court Law Review* 49 (2d) (2010), 377–396. oldal. Ez a jogi kultúra tanulmánya, nem pedig egy dedikált prezsedensről szóló értekezés.

Uzelac megkérdőjelezi azt a feltételezést, hogy a szocialista jogi gyakorlatok a szocialista politikai intézmények révén eltűntek. A szakmai rutinok túlélhetik az alkotmányok és eljárási törvények változásait.

A vitatott gyakorlatok között szerepel a túlzott formalizmus, személytelen fellebbviteli eljárás, számos jogorvoslat, amely késlelteti a végrehajtást, valamint ismétlődő átutalások is. Ezek a megállapodások elhalaszthatják a végső rendezés felelősségét egy vita végleges rendezéséért.

A precedenskutatás szempontjából a relevancia a jogi kultúra és az autoritatív döntés kapcsolatában rejlik. Egy eljárási rendszer, amely ismételten halasztja a végső döntéseket, elhalasztja a vitatott értelmezések tisztázásának lehetőségeit is.

Uzelac beszámolója szándékosan vázlatos, és elismeri az eltúlzást az ábrázolás egyes részein. Ezért úgy kell értelmezni, mint tartós intézményi hajlamok diagnózisát, nem pedig azt állítani, hogy minden bíróság vagy bíró egyformán viselkedik. alanuzelac.from.hr

A fellebbviteli eljárás elemzése azt mutatja, hogy a precedenshez vezető út számít.

A "A fellebbviteli felülvizsgálat jellemzői és hiányosságai a polgári és közigazgatási ügyekben Horvátországban" (2014) című művében Uzelac vizsgálja a kiterjedt fellebbezések, ismételt átutalások és a hatékony szűréssel szembeni ellenállás következményeit.

A precedenshez való relevancia konkrét. A széles, rendes fellebbviteli felülvizsgálat, valamint az, hogy nincs olyan út, amely lehetővé tenné a megfelelő viták közvetlen eljutását a Legfelsőbb Bírósághoz, lassúvá és bizonytalanná teheti a tekintélyes tisztázást. Az ismétlődő jogi kérdés megoldására irányuló peres eljárások ugyanolyan hosszú eljárási sorrendet követnek, mint más viták.

A fellebbezések késleltetést is okozhatnak, nem pedig tisztázást, különösen akkor, ha elhalasztják az érvényesíthetőséget.

Ez az elemzés egy gyakran elhanyagolt dimenziót hoz a precedenselméletbe: **az idő, amely az irányadó ítélet megszerzéséhez szükséges**. Egy jogrendszer hivatalosan is kijelölheti a Legfelsőbb Bíróságra az egységes értelmezés felelősségét, miközben eljárási szempontból megnehezíti ennek a felelősségnek az időben történő teljesítését. Ezért az Uzelac összekapcsolja a precedens kialakítást a fellebbviteli szerkezettel és a lényeg eldöntésének felelősségével.

Uzelac szervezeti elemzése azt kérdezi, mire van szüksége egy precedenst alkotó bíróságnak.

A "Legfelsőbb bíróságok a 21. században: Követnie kellene-e a szervezetnek a funkciót?" , *Studia Iuridica* 81 (2019), 125–139. o. című műben Uzelac a kívánt funkciókról az intézményi igényekre helyezi a figyelmet.

Vizsgálja a szupranatív jogtudomány, az elektronikus publikáció, az információs rendszerek és a legfelsőbb bíróságok bővülő szervezeti felelősségeinek kutatási támogatását.

A bíróság mérete szintén fontos változó. Számos bíró és bizottság okoz koordinációs nehézségeket; egy olyan bíróság, amely erősen elfoglalt a rutin felülvizsgálattal, nehezen tudja fenntartani saját joggyakorlatának következetes képét. Egy kisebb, szelektív bíróság nagyobb kapacitással rendelkezik a rendszerszintű kérdésekre koncentrálni.

Uzelac ezeket a kapcsolatokat összehasonlító és empirikus vizsgálatot igénylő hipotéziseknek tekinti. Statisztikai elemzése nem állít fel univerzális oksági jogot, amely szerint a kisebb bíróságok feltétlenül jobbak lennének.

Megkérdőjelezi az absztrakt igazságszolgáltatási értelmezést a tényleges döntéseken kívül, és hangsúlyozza, hogy a fontos ügyekre való koncentrálásnak meg kell őriznie az átláthatóságot, az akadálymentességet és a közbizalmat. Hozzájárulása tehát arra a gyakorlati infrastruktúrára vonatkozik, amelyen keresztül a bírói hatalom hitelessé és használhatóvá válik. alanuzelac.from.hr

Közös Horvát–Szlovénia összehasonlításuk azt mutatja, hogy hasonló öröklődések eltérő reformokat engednek le.

Fő közös hozzájárulásuk **a "Changing Faces of Post-socialist Supreme Courts: Croatia and Slovenia Compared" című** mű, *a Supreme Courts in Transition in China and the* West (2017), 207–228. oldal.

A fejezet azt vizsgálja, hogyan haladtak a legfelsőbb bíróságok, amelyek jugoszláv intézményi örökséget osztanak meg, különböző sebességgel haladva a polgári igazságügyi eljárások irányításának erősebb szerepe felé.

A rutinszerű harmadelsőbb vizsgálat és a nagy munkaterhelés versenyezett a gondos érveléssel és a jogi koordinációval. A pénzügyi küszöbök csökkentették a hozzáférést anélkül, hogy megbízhatóan azonosították volna a fontos jogi kérdéseket.

Szlovénia 2008-as reformja világosabban választotta el az általános jelentőség alapján történő felvételt az érdemek vizsgálatától. Horvátország a vizsgált időszakban nagyobb nehézségekkel szembesült a hatékony szelekció kialakításában. Ennek ellenére mindkét szervezet megtartotta a hibrid rendszereket, amelyek a közérdekű kiválasztást ötvözték az értékalapú hozzáféréssel.

A szerzők ezeket a reformokat hiányosnak tartják. Összehasonlításuk intézményi választásokra és történelmi bizonyítékokra vonatkozik, nem pedig a nemzeti jogi kultúrák közötti megváltoztathatatlan különbségre.

Ez a különbség időrendben is számít: a fejezet horvátországi beszámolóját nem szabad változatlanul továbbvinni Uzelac későbbi kiadványaiban megvizsgált reformok után. alanuzelac.from.hr

Uzelac későbbi munkái élesen megkülönböztetik az ítélkezői hatalomot az igazgatási oktatástól.

Ez a megkülönböztetés különösen világossá válik a **"Jedinstvena primjena prava u hrvatskom parničnom postupku: tradicija i suvremenost"** – *Egységes jogalkalmazás a horvát polgári eljárásban: hagyomány és modernitás* – című műben, *a Novine u parničnom procesnom pravu* (2020), 111–168. oldal.

Uzelac bírálja a harmonizációt a bírói közigazgatás kollektív testületei által elfogadott kötelező absztrakt jogi álláspontokon keresztül. Ezeket a gyakorlatokat az államhatalom egységéből örökölt feltételezésekkel köti össze.

Ellenvetése a legitimitásra és függetlenségre vonatkozik. Az ítélethozatal a jogilag illetékes bírák vagy testületek hatáskörébe tartozik. A kollektív adminisztratív pozíciók egyesíthetik a törvényhozói és bírói jellemzőket anélkül, hogy bármelyik tevékenység védelmet nyújtanának.

Emellett azonosítja a közzétett jogi nézetek hiányosságait: a hiányos ténykontextust, az okokat, a szavazásról szóló információkat és kisebbségi álláspontokat. Ezek hatóköre és jogi következményei lehetnek bizonytalanok.

A 2019-es horvát reformok lehetőséget kínáltak a modernizációra, de önmagában a jogszabály nem volt elegendő. Szakmai viták és az ítéletek jobb közzététele is szükséges volt.

Ez egy fontos feltétel: Uzelac egységes értelmezés iránti támogatása nem alakítható át kötelező érvényű bírói utasítások átfogó támogatására. alanuzelac.from.hr

Modelleljárás kezelése feltárja a sebesség és a megfelelő vizsgálat közötti feszültséget.

Uzelac **"Model Procedure for the Resolution of Legal Issues important for the Uniform Application of Law: Good Sides and Problematic Elements of a New Instrument"** (2020), 19–38. oldal, a sok vita által megosztott kérdések gyorsított tisztázását értékeli.

Felismeri az eszköz lehetőségét, ahol a szokásos fellebbviteli eljárás megvárása rendszerszintű károkat okozhat. Ennek ellenére kivételesnek és kiegészítőnek tekinti a szokásos szabadságon alapuló felülvizsgálathoz képest.

Kritikája az adminisztratív beavatkozásra, a kétértelmű beavatási szabályokra, a felek elutasítására vonatkozó korlátozásokra és a jogi állásfoglalás kötelező jellegére vonatkozik. Az első végrehajtás vizsgálatakor, amely svájci frank kölcsönöket érintett, továbbá nem megfelelő indokokat és az érdekelt felek bevetéseinek elismerésének és válaszának hiányát is bírálja.

Központi pont, hogy a kötelező érvényű erő kijelentése nem szüntette meg a nézeteltérést. Alaposan megalapozott ítéletek nagyobb következetességet érhetnek el, mint a kényszerítő egységesítés. A formális kényszer ösztönözheti a tekintélyre támaszkodni a jogi elemzés helyett.

Ezek az Uzelac értékelései az eszközről és annak 2020-as kezdeti bevezetéséről, nem pedig minden későbbi eljárásról szóló állítások. alanuzelac.from.hr

Az alábbi különbségek segítenek megmagyarázni, hogyan illeszkednek hozzájuk a megközelítéseik.

Ez az én elemző rendszerezésem az anyagról, nem pedig egy kifejezetten bármelyik szerző által bemutatott taxonómia.

Precedens dimenziója	**Vizsgálatot igényelő kérdés**
Igazolás	Milyen okok magyarázzák a korábbi értelmezés követését vagy eltérését?
Válogatás	Mely viták kapnak hivatalos tisztázást?
Gyártás	Az értelmezés a megfelelő ítéletből és értelmes részvételből származik?
Kommunikáció	A későbbi bírák és peres felek képesek felismerni az érvelését, tényeket és terjedelmét?
Felülvizsgálat	Milyen eljárással lehet újragondolni egy elégtelen értelmezést?

Ezeknek a dimenzióknak a szétválasztása elkerüli, hogy a "kötelező érvényű precedens" teljes válaszként kezeljük. Egy döntés jelentős formális tekintéllyel bírhat, miközben kevés hasznos érvelést kínál. Ezzel szemben egy gondosan megalapozott értelmezés jelentősen befolyásolhatja az ítéletet abszolút kötelező erő nélkül.

Kritikus értékelésem: a megközelítésük akkor a legerősebb, ha a következetességet megterhelő gyakorlatként kezelik.

A következő pontok az én értékelésemet mutatják be ezeknek a műveknek a felvetett problémáiról, nem pedig a szerzőknek tulajdonított további állításokat.

Először is, **az indokolt eltéréshez összehasonlító indoklásra van szükség**. Egy törvény hihető értelmezése nem feltétlenül elég. A bíróságnak magyarázatot kell adnia, miért indokolja ez az értelmezés egy megalapozott alternatíva elhagyását. Ellenkező esetben szinte bármilyen eltérést meg lehet védeni hagyományos értelmező érvek ismétlésével.

Egy kielégítő magyarázat azonosítaná a korábbi álláspontot, elismerné a változást, megvizsgálná a folytonosságot támogató okokat, és elmagyarázná, miért nyomja felül a korrekció vagy a fejlesztés azokat. Ez megőrzi a jogi innováció és a észrevehetetlen ellentmondás közötti különbséget.

Másodszor, a **tényösszehasonlítás ugyanannyi figyelmet érdemel, mint a jogi állítás azonosítása**. Vegyünk egy korábbi ítéletet, amely egy kereskedelmi tapasztalattal rendelkező felek közötti vitában értelmezi a közzétételi kötelezettséget. A nyelvezet alkalmazása egy tapasztalatlan fogyasztóra eltérő elemzést igényelhet. A törvényi rendelkezés és a nyilvánvaló kérdés egyezhet, miközben egy jogilag lényeges körülmény eltér.

Ezért egy megfelelő precedens gyakorlatnak meg kell magyaráznia, miért összehasonlítható a korábbi eset. A fejjegyzetek és absztrakt állítások segíthetnek a kutatásban, de nem helyettesíthetik ezt a vizsgálatot.

Harmadszor, a **szelektív hozzáférés felveti azt a kérdést, hogy kinek a jogi problémái jutnak el a legfelsőbb bírósághoz**. A pénzügyi küszöbértékek eltávolítása nem automatikusan szünteti meg az egyenlőtlenséget. A képzett képviselet, a peres költségek és az általánosságban jelentős kérdés megfogalmazásának képessége még mindig befolyásolhatja a felvételt.

Ezért egy szelektív rendszer értékelése vizsgálja az elismert ügyek témáját és társadalmi eloszlását. Ellenkező esetben az eljárási reform javíthatja a doktrinális minőséget, miközben a kevésbé jól feljegyzett peres felek visszatérő problémáit nem kellene eléggé tisztázni.

Negyedszer, **a rövidített elutasítások igazolását az intézményi teljesítmény alapján kell tesztelni**. A legerősebb védelem az, hogy a megtakarított erőforrások jobb iránymutató ítéleteket eredményeznek. Ez a védelem gyengül, ha az elfogadott ügyek rosszul megalapozottak, nehezen találhatók vagy következetlenek maradnak.

A vonatkozó értékelésnek össze kell kötnie a felvételi gyakorlatot a bíróság eredményeinek minőségével és hozzáférhetőségével. Ha kevesebb eljárásban lévő ügyet számolnának, csak a bizonyítékok egy részét adnánk. A kiválasztási mintákról szóló nyilvános információk javíthatják az elszámoltathatóságot anélkül, hogy minden elutasításnál teljes érdemi magyarázatot kellene követelni.

Ötödszer, **a következetesség és a helyesség továbbra is eltérő értékek**. A hibás értelmezés egységes alkalmazása ugyanazt az igazságtalanságot sok vitában eloszthatja. Ezért bármely intézményi rendszernek meg kell őriznie egy hiteles utat a hibák feltárására és javítására.

Ez tervezési kérdést vet fel: mikor kell egy átlagos panelnek megkülönböztetnie egy korábbi esetet, mikor kell az újraértékelést egy nagyobb formációra irányítani, és mikor kell egy értelmezést elhagyni? Egy rendszernek elegendő folytonosságra van szüksége a támaszkodáshoz, és elég nyitottságra a korrekcióhoz.

Hatodik, **a közzététel a jogi érvelés intézményi feltételeinek része**. Egy használható ítéletnek lehetővé kell tennie az olvasók számára, hogy rekonstruálják a kérdést, az alapvető tényeket, érveket, értelmező érvelést és a következtetés korlátait. Csak egy absztrakt válasz közzététele kockázatot jelent, hogy a későbbi felhasználók látszólagos bizonyosságot adnak, miközben visszatartják az alkalmazás értékeléséhez szükséges információkat.

Végül, a **legfelsőbb bírósági iránymutatás erősebb felelősséget jelent az értelmezési hatalomért**. A bíróságok fontos kérdések kiválasztása és jövőbeli iránymutatások kiadása befolyásolja a jog gyakorlati tartalmát. Jogosságuknak tehát nyilvánosan értékelhető indokkon, tisztességes részvételen, a jogalkotásban való hűséges elkötelezettségen és az újragondolási eljárásokon kell alapulnia.

A kontinentális precedens szisztematikus leírásához Galič munkáját az **igazolt következetesség** köré helyezném, míg Uzelac munkáját **a jogos igazságszolgáltatási iránymutatás feltételei** köré helyezném. Közös jelentőségük abban rejlik, hogy megmutatja, hogyan alapul a precedens egy egész bírósági gyakorlattól: megfelelő kérdések kiválasztásától, érvek meghallgatásáról, döntések magyarázatáról, terjedelmük kommunikálásáról és indokolt felülvizsgálat engedélyezéséről.

Bojan Spaić precedensjog elemzései

Bojan Spaić jellegzetes hozzájárulása az, hogy megmagyarázza, miért érdemelhet egy korábbi bírósági értelmezés tiszteletet, még akkor is, ha a törvény formálisan nem követi a bíróságokat. Elemzése összekapcsolja a precedenst a hatalom filozófiájával, a jogi tudás elosztásával és az értelmezés intézményi feltételeivel.

Fő, kifejezetten a precedensnek szentelt kiadványa a **"The Authority of Precedents in Civil Law Systems",** *Studia Iuridica Lublinensia* 27(1) (2018), 27–44. oldal. Egyéb releváns írásai kidolgozzák annak episztemológiai és intézményi hátterét. Ezért érdemes megkülönböztetni közvetlen precedens-értelmezését a szélesebb igazságügyi értelmezési elméletétől. Pravni fakultet

A központi tanulmány megkülönbözteti, mit követnek, és azt, hogy miért követik.

A 2018-as precedenscikkben Spaić egy széles precedensfogalmát alkalmaz: egy korábbi döntés mintáként szolgál a későbbi döntésekhez. A formális kötelező erő az egyik lehetőség ebben a szélesebb gyakorlatban.

Michel Troper és Christophe Grzegorczyk által alkalmazott megkülönböztetésre támaszkodva azonosítja:

Típus	Mit ad a korábbi döntés
A megoldás előzménye	Egy szabály egy később, relevánsan hasonló ügy megoldására
Az értelmezés precedense	Egy törvényi vagy alkotmányos szöveghez adott jelentés

Egy második megkülönböztetés a tekintélyre vonatkozik. **A gyakorlati tekintély** cselekvési okokat szolgáltat; **az episztemikus tekintély** a hit indokát szolgáltatja. Ennek következtében egy értelmezés elfogadást érdemelhet anélkül, hogy formálisan kötelező forrás státusza lenne.

Az igazolása feltételes: a tisztelet elsőlegesen indokolt, ha a korábbi értelmező nagyobb releváns tudással, tapasztalattal vagy gyakorlattal rendelkezik. A következtetése tovább megy, összekapcsolva a kiszámítható ítéletet általános törvényhozási előírások alatt a korábbi értelmezések episztemikus tekintélyére való támaszkodással.

Így a cikk elválasztja a támaszkodás témáját – megoldást vagy értelmezést – annak igazolási alapjától – jogi iránytól vagy episztemikus bizalomtól. journals.umcs.pl

Megközelítésének megértéséhez meg kell különböztetni a tekintélyt a megállapodástól.

Fontos szellemi háttér Frederick Schauer **"Authority and Authority"** (2008) című műve, amelyet Spaić tárgyal. Schauer a tekintélyt **tartalmifüggetlen indokokkal** magyarázza: az ok inkább a forrásából ered, nem csupán a következtetés lényegi érdemeiből.

Vegyünk két különböző magyarázatot az értelmezés elfogadására:

- "Megvizsgáltam az érvet, és arra a következtetésre jutottam, hogy helyes."
- "Okom van bízni annak a személynek vagy intézménynek az ítéletében, aki elfogadta."

Az első az érv tartalmának alapján azonosítja az egyetértést. A második pedig a forrásra való támaszkodást jelöli.

Schauer azt is megkérdőjelezi, hogy a hagyományos "meggyőző hatalom" kifejezés megfelelően megkülönbözteti-e ezeket a helyzeteket. Egy választható forrás befolyásolhatja a döntést, mert az érvelése meggyőz, vagy mert a döntéshozó megbízik a szakértelmében. Ezek különböző kapcsolatok, még akkor is, ha mindkettő ugyanazt az eredményt hozza.

Ez a háttér segít tisztázni a filozófiai problémát: önmagában a hivatkozás nem mutatja ki, hogy a bíróság önállóan elfogadott-e egy érvet, szakértelmet engedett-e, vagy jogi kötelezettséget teljesített-e. virginialawreview.org

Spaić episztemikus tekintélyről alkotott értelmezése a szakértelmet viszonylagossá és specifikussá teszi.

" **Igazolt epistemikus tekintélye (jogi értelmezésben),"** *Belgrade Law Review* 66(4) (2018), 143–155. oldal, részletesebb magyarázatot nyújt.

Megkülönbözteti **az alapvető** tekintélyt – elfogadni valamit, mert más mondja – a **származtatott** tekintélytől, amelyet független indokok támasztanak alá, hogy az illető megbízhatónak tartsák.

Fő aggodalma a származtatott tekintély. A szakértelem viszonylagos ahhoz a személyhez, aki rátámaszkodik, és az adott kérdéshez kapcsolódik. Két jogban képzett ember nem feltétlenül episztemikus társak: egy általános bíró ésszerűen engedelmeskedhet egy szűk területen szakosodott tudósnak.

A javasolt feltétel, hogy a bírónak jó okai legyenek arra, hogy a másik tolmács nagyobb releváns tudással, készségekkel, tapasztalattal vagy képzettséggel rendelkezik.

Spaić megkülönbözteti az epitemikus tekintélyt a parancsoktól is. Állításait hitnek indokként fogadják el; nem működnek gyakorlati irányelvekként, kizárva az ellentétes cselekvési okokat. A szakértők közötti nézeteltérés sem teszi automatikusan irracionálissá a támaszkodást.

Fontos az, hogy a cikk nem méri empirikusan a bírói tiszteletet. Racionális igazolás feltételeit javasolja, miközben annak elterjedését további szociológiai és pszichológiai kutatásokra bízza. anali.rs

Korábbi intézményi elmélete megmagyarázza, miért nem kell a bizonytalanság korlátlan mérlegelést eredményezni.

A **2014-es munkadokumentum, a "A nehéz ügyek elviselhetetlen könnyűsége: Hart, Dworkin és a jogi értelmezés intézményi kontrollja"** fontos előfeltételt nyújt.

Spaić feltárja az egyszerű alkalmazás és a bírói mérlegelés közötti teret. Azt állítja, hogy az értelmezési gyakorlatok korlátozhatók anélkül, hogy minden bírónak átfogó erkölcsi érveléssel kellene újjáépítenie a jogrendszert.

Az intézményi irányítást két értelemben különbözteti meg:

- **Erős kontroll:** az intézmények képesek érvényteleníteni egy deviáns értelmezést.
- **Gyenge kontroll:** a szakmai gyakorlatok és az tekintélyalapú anyagok formálják az értelmezést anélkül, hogy ez az erő lenne.

Példái közé tartozik a bírósági felülvizsgálat, a formálisan nem kötelező érvényű jogi vélemények, a bíróságok közötti párbeszéd és a jogi tudományosság.

A javasolt magyarázó fókusz a szakmai közösség elfogadható értelmezések és érvek gyűjteménye. A bírák olyan értelmezésekkel találkoznak, amelyeket már mások dolgoztak ki, ahelyett, hogy minden nehéz ügyet önállóan kezdenének.

Ez elsősorban egy leíró projekt. Célja, hogy a tényleges ítéletet formális és informális intézményi határokon keresztül magyarázza, miközben megkülönbözteti ezt a magyarázatot a bíráknak döntést eldöntő normatív értelmezéstől. istitutotarello.org

Ezt követően az értelmezési elmélet szélesebb "intézményi fordulatát" vizsgálja.

David **Duarte, Pedro Moniz Lopes és Jorge Silva Sampaio** Legal Interpretation and Scientific Knowledge (2019) című *művének "Institutional Turn(s) in Theories of Legal Interpretation*" című művében Spaić Jeremy Waldron, Victoria Nourse, Cass Sunstein, Adrian Vermeule és Scott Shapiro megközelítéseit vizsgálja.

Az elérhető összefoglaló ezeknek a megközelítéseknek jelentős betekintést ad, miközben azt állítja, hogy néha elhagyják a hagyományos értelmezési elmélet olyan elemeit, amelyeket érdemes megőrizni. Egy publikált jegyzet egy központi hiányosságot azonosít az intézményileg elválasztott elméletek között: ezek nem kezelik eléggé azt a kérdést, **hogy ki döntse el, melyik értelmezés tekintélyes**.

Precedenskutatás szempontjából ez szélesebb környezetet biztosít a bírói kompetenciával és értelmezési felelősséggel kapcsolatos kérdésekhez.

A kiadói hozzáférhető anyag az összefoglalóból és a jegyzetekből áll. Ez alátámasztja ezt az irányultságot, de nem egy kimerítő rekonstrukciója az egyes elméletalkotók értékelésének. Springer Nature Link

Kibővített episztemikus tanulmánya összekapcsolja a tekintélyt a jelentés bírói választásával.

Az **"Epistemikus hatalom és jogi értelmezés"** fejezet 171–199. oldal a *Judges and Adjudication in Constitutional Democracies: A View from Legal Realism* című műben található,

szerkesztette Pierluigi Chiassoni és Spaić. Először 2020 decemberében jelent meg online; a gyűjtemény a 2021-es hivatkozási évet tartalmazza.

A kiadó kifejezetten azonosítja a 2018-as cikket az igazolt episztemikus tekintélyről, mint egy rövidebb, korábbi változatot. Ezek a kiadványok tehát fejlődő érvet képviselnek.

A fejezet kifejezett hipotézise az, hogy az értelmezési problémákat gyakran a tekintélyekre támaszkodva oldják meg, nem pedig pusztán a nyelvi filozófiák vagy értelmezési doktrínák alapján. Ez összekapcsolja ezeket a hatóságokat az intézményi kontrollral.

Különösen fontos megfogalmazás, hogy a bírói értelmezés önkéntes **vagy feltételes döntést is magában foglalhat anélkül, hogy önkényességet feltételezne**. Az értelmező jelentésválasztásának aktusát és az azt szabályozó korlátokat együtt kell megvizsgálni.

Itt is a rendelkezésre álló kiadói összefoglaló és jegyzetek alátámasztják a beszámolót; a teljes fejezet nem volt elérhető. Springer Nature Link

Az értelmezés és értelmezés kezelése bonyolítja azt az elképzelést, hogy a precedens csupán a meglévő jogokat fedezi fel.

A "Interpretácija i konstrukcija: prilog razmatranju razlike između primjene prava i stvaranja prava" – "Interpretáció és konstrukció: Kiegészítő a jog létrehozásáról és alkalmazásáról szóló vitához" – *Pravni zapisi* 12(1) (2021), 29–61. oldal című műben Spaić azt vizsgálja, hogyan lehet az igazságszolgáltatási tevékenységet jog alkalmazásának vagy létrehozásának minősíteni.

A textualista és intentionalista beszámolókat összehasonlítja szkeptikus vagy realista megközelítésekkel, utóbbit erősebb elméleti alapnak találva.

Az általa kidolgozott megközelítés szerint az értelmezés összekapcsolja a jogi szöveget egy normával a hozzá tartozó jelentések területén. A konstrukció egy kifejezetlen normát fogalmaz meg kifejezett normákon és doktrinális premisszákon keresztül.

Ez a lehetséges jelentések területe részben elfogadott értelmezési technikáktól és doktrinális álláspontoktól függ. Nem egyetlen preferált módszerrel állapítják meg pusztán a választólag. Az igazságszolgáltatási magyarázatok értelmező és építő érveket is kombinálhatnak, ami megnehezíti az egyes osztályozásokat.

A precedenshez való relevanciája az, hogy egy korábbi döntés "értelmezésként" való leírása nem dönti el, hogy elérhető jelentést választott-e, vagy lényegében új normát adott hozzá. pravnizapisi.rs

Későbbi tisztázása hangsúlyozza a bírói értelmezés normatív funkcióját.

Spaić monográfiája**, a Priroda i determinante sudijskog tumačenja** prava – *A jog igazságértelmezésének természete és meghatározói* – 2020-ban **jelent meg Belgrádban**. Kereteit a **"Bírák, nyelv és jogi értelmezés: A válasz a kritikusoknak" (Judges, Language, and Legal Interpretation: A Response to Critics) című** *könyvben tisztázódik, amely* 2025 februárjában jelent meg online.

A válasz megkülönbözteti a bírói értelmezést a tudományos és laikus értelmezéstől. A bírák normatív jelentést adnak egy szövegnek az ítéletes célokra. Ez a jelentés később példamutatóvá vagy tekintélyezővé válhat a jövőbeli ügyek számára.

Spaić elutasítja azt az nézetet, hogy csak a nyelvi tartalom határozza meg a normatív eredményt. Még a nyelvi értelmezési szabályok is érvényesek a szakmai gyakorlatokon belül. Emellett megkülönbözteti a jogos és törvénytelen meghatározó tényezőket is, amelyek befolyásolják a lehetséges jelentések azonosítását és azok közötti döntést.

A jelentősége módszertan: a bírói értelmezés befolyásolásának magyarázatát el kell külön tartani attól, hogy igazolja azt. Ez a beszámoló saját visszatekintő tisztázásán alapul; nem feltételezi, hogy a monográfiához való hozzáférés lehetséges. Pravni fakultet

Goran Dajović-csal végzett munkája az ésszerű ítélethozatal és a jogi bizonyosság perspektíváját is hozzáadja.

Az Their **Right to a Reason a Reasoned Judgment: Practice of the European Court of Human Rights** (2016) az igazságszolgáltatási érvelést és az eljárási védelmet vizsgálja.

Az ellentmondásos joggyakorlat tárgyalása megkülönbözteti a döntés által kialakuló hétköznapi különbségeket a mély és tartós eltérésektől. Vizsgálja, hogy a hazai jog biztosít-e mechanizmust az ellentmondások leküzdésére, és hogy ez a mechanizmus hatékonyan működik-e.

A szerzők összekötik a következetességet a jogi bizonyossággal és a közbizalommal. Emellett megvitatják az érvelést és az különálló véleményeket, mint olyan helyeket, ahol értelmezéseket és elveket fogalmaznak meg a jövőbeni felhasználás céljából.

Ez eljárási dimenziót ad az episztemikus magyarázatnak: a megbízható bírói útmutatáshoz olyan indokokat kell megszerezni, amelyeket mások azonosítani és megvizsgálhatnak. Emellett az egyéni ítéleteket egy olyan rendszerbe helyezi, amely felelős a tartós nézeteltérések kezeléséért.

A mű közösen íródott, és ezeket a felvetéseket Spaićnak és Dajovićnak kell együtt tulajdonítani. cdtmn.org

Az alábbi elemzés kidolgozza ennek a megközelítésnek az erősségeit és nehézségeit.

Ezek az én értékeléseim a művek által felvetett kérdésekről, nem pedig további Spaićhoz tulajdonított álláspontokról.

Először is, a szakértelemnek és a vitarendezési hatalomnak külön kell maradnia.

Egy bíróságnak jogi jogköre lehet az operatív értelmezés meghatározására, miközben nincs kimutatható epitemikus előnye egy másik értelmezővel szemben. Ezzel szemben egy kiváló szakértő megérdemelheti az intellektuális bizalmat anélkül, hogy joga lenne a törvény rendezésére.

Ez a különbség két kérdéssel fejezhető ki:

Kérdés	Releváns szempont
Miért kell ezt az értelmezést alkalmazni?	Jogi kompetenciák, eljárási helyzet és az uralkodó szabályok
Miért kellene ezt az értelmezést jobbnak hinni?	Tudás, vizsgálat, tapasztalat és megbízhatóság

A válaszok egybeeshetnek, de a véletlen magyarázatot igényel.

Például képzeljük el, hogy egy általános fellebbviteli bíróság egy technikailag összetett szabályozási rendelkezés értelmezését alkalmazza. Egy speciális alsóbb bíróság később azonosít egy korábbi peres eljárásban figyelmen kívül hagyott nehézséget. A fellebbviteli bíróság intézményi helyzete és a bíróság speciális megértése eltérő irányba mutat.

Egy kielégítő elméletnek lehetővé kell tennie, hogy mindkét kapcsolatot leírjuk anélkül, hogy jogi hierarchia helyettesítené a szakértelmet.

Másodszor, a tapasztalat minőségi próbát igényel.

Hasonló viták ismétlődő megoldása javíthatja a megértést. Ez egy kezdeti félreértést is reprodukálhat.

Egy korábbi tolmács hasznos értékelése tehát többet vizsgálna, mint a döntések számát vagy a szolgálati éveket. A releváns kérdések a következők:

- Komolyan fontolóra vették a versengő értelmezéseket?
- A döntés a legerősebb ellenvetéseket kezelte?
- Vizsgálták meg a problémát megfelelő információval?
- A későbbi viták feltárták a figyelmen kívül hagyott következményeket?
- Az érvelés azt mutatja, hogy tanulni a korábbi hibákból?

Ezek a kérdések megterhelőbbé teszik a támaszkodást, mint a rangidősségre való hivatkozást. Emellett megkülönböztetik a tapasztalat felhalmozódását a jól felhasznált tapasztalat bizonyítékaitól.

Harmadszor, az episztemikus tiszteletnek meg kell őriznie a legyőző válaszának képességét.

A bukó olyan ok, amely aláássa a bizalom alapját vagy a korábbi következtetés alkalmazhatóságát. Lehet egy figyelmen kívül hagyott jogszabályi módosítás, egy téves ténybeli feltételezés, belső ellentmondás vagy egy alaposabban vizsgált értelmezés.

A nehéz kérdés az, hogy mennyi független vizsgálatot kell végeznie egy későbbi bírónak. Az egész vizsgálat megismétlése megdönti a támaszkodás gazdaságosságát. A következtetés vizsgálat nélkül elfogadása intellektuális függőséget jelent.

Egy működőképes köztes megközelítés elegendő vizsgálatot igényelne ahhoz, hogy azonosítsák a hivatkozott állítást, annak hatókörét, releváns szakértelmét és a jelenlegi eljárásban felmerült jelentős kihívásokat. Ez lehetővé tenné a támaszkodást, miközben megőrizné a felelősséget az ítéletért.

Negyedszer, a törvényi identitás nem szünteti meg a kontextus kérdéseit.

Ugyanezek a szavak előfordulhatnak olyan vitákban is, amelyek eltérő jogilag jelentős körülményeket mutatnak. Vegyük például a "ésszerű értesítés" értelmezését, amelyet tapasztalt cégek közötti kereskedelmi kapcsolatban alakítottak ki. Az alkalmazás ismeretlen fogyasztóra olyan megfontolásoktól függhet, amelyek az előző esetben hiányoznak.

Hasonlóképpen, azonos megfogalmazás működhet különböző törvényi rendszerekben. A törvényhozási cél, a szomszédos rendelkezések, jogorvoslatok és intézményi felelősségek megváltoztathatják annak jelentőségét.

Az értelmező precedens ezért megköveteli a továbbvitt állítás gondos kijelentését. Ellenkező esetben a szókincs folytonossága elrejtheti a jogi probléma megszakítását.

Ez egyben ok arra is, hogy megőrizzük a ténybeli és eljárási kontextust az ítéletek közzétételekor. Egy elszigetelt értelmező ítélet szélesebb és határozottabbnak tűnhet, mint amit a döntés valójában indokolna.

Ötödszer, a tudás és a választás kapcsolata filozófiailag megterhelő marad.

A tágabb értelmezési elmélet nehéz kérdést vet fel: pontosan mit határoz meg a szakértelem, amikor több jelentés jogilag lehetséges marad?

Legalább három szakértelemi formát kell megkülönböztetni:

1. A jogi rendben elismert értelmezések ismerete.
2. Tudás a doktrinális koherenciájuk és következményeik értékelésében.
3. Arról, hogy mely értelmezést kell elfogadni.

Az első kettő azonosítható információ- és érvelési halmazokat érint. A harmadik vitatott normatív prioritásokat érinthet.

Egy tapasztalt tolmács rendkívül kompetens lehet az alternatívák azonosításában anélkül, hogy vitathatatlan választ adna arra, mely értékek érvényesülnek. Ezért az episztemikus igazolás nem lehet automatikusan megoldani minden bírói választással kapcsolatos nézeteltérést.

Hatodik, a kiszámíthatóságnak több lehetséges alapja van.

Az az állítás, hogy az episztemikus precedens szükséges a kiszámítható ítélethez, alternatívák vizsgálatára ösztönöz. A kiszámíthatóság részletes jogszabályok, stabil szakmai konvenciók, explicit értelmező szabályok vagy hatékony intézményi koordináció révén is kialakulhat.

Egy erősebb empirikus vizsgálat azt tenné fel, hogy az episztemikus támaszkodás milyen mértékben járul hozzá ezen mechanizmusokon túl. Javítja-e a következetességet, az érvelés minőségét, a sebességet vagy az alkalmazkodást az új vitákhoz? Milyen körülmények között rejti el a hibákat?

Ez nem csökkenti a felhalmozott bírósági ismeretek fontosságát. Azonosítja azokat a további bizonyítékokat, amelyek szükségesek a szükségességi igény keretének megállapításához.

Hetedik, a szakmai elfogadás önmagában nem teremti meg a legitimitást.

Egy jogi közösség oktatással, hivatkozással, előléptetési gyakorlatokkal és publikációval stabilizálhatja az értelmezést. Ez a stabilitás magyarázhatja, miért követik a bírák azt. Hogy követniük kell-e, az még külön kérdés.

A legitimitás értékelésének meg kell vizsgálnia az értelmezés kapcsolatát a megalkotott joggal, az érintett felek lehetőségét megtámadni, az indokok átláthatóságát, valamint az újraértékelés lehetőségét.

Ez különösen fontos, ha szakmai konszenzus kialakul olyan értelmezések körül, amelyek jelentős társadalmi vagy politikai következményekkel járnak. Az intézményi elfogadás bizonyítékot ad egy bevált gyakorlatra; önmagában nem bizonyíthatja, hogy a gyakorlat igazolt.

Spaić helye a szélesebb kontinentális precedens irodalomban különösen világos, ha összehasonlítjuk az imént tárgyalt szerzőkkel.

Galič alkotmányos beszámolója azt kérdezi, mikor sérti a megalapozott joggyakorlattól való eltérés az igazolt egyenlő bánásmód követelményét. Uzelac szervezeti elemzése azt vizsgálja, hogyan tudnak a legfelsőbb bíróságok hasznos útmutatást nyújtani anélkül, hogy megőrizik a független döntést. e-kurs.si

Spaić további kérdést is felhoz: **mi teszi ésszerűvé egy másik értelmezőre való támaszkodást?** Válasza a figyelmet fordítja az értelmezés forrására, a szakértelem releváns eloszlására, valamint arra a különbségre, hogy hiszünk egy következtetést, illetve jogilag kötelező vagy alkalmazni azt.

Az Ön összehasonlító tanulmányához hozzájárulását egy **interpretatív precedens episztemológiai és intézményi elméletként** jellemezném. A legértékesebb elemző tudományterülete négy kérdést külön tart: befolyás, szellemi bizalom, jogi kötelezettség és jogos hatalom. Egy igazságszolgáltatási értelmezés birtokolhat ezek közül anélkül, hogy mindannyian rendelkezne.

Marko S. Knežević precedensjog elemzései

Marko S. Knežević írásai átfogó beszámolót nyújtanak arról, **hogyan kellene a bírói döntéseknek hatalmat szerezniük egy kontinentális jogrendszerben**. Hozzájárulása összekapcsolja a bírói érvelés minőségét, a korábbi döntések korrekcióját, az igazságszolgáltatás függetlenségét és a legfelsőbb bírósági felülvizsgálat szervezését. 2024-es reformtanulmánya kifejezetten azt javasolja, hogy a Legfelsőbb Bíróság kontinentális európai eredetű precedens bíróságként működjön. pravoiprivreda.rs

Az alábbiakban kifejtett értelmezés szerint munkája három összekapcsolt kérdést vizsgál: **mi teszi egy korábbi döntést jogossá tekintélyre, hogyan befolyásolja ez a hatáskör a későbbi ítéleteket, és mely intézményi elrendezések teszik lehetővé a bíróságok számára, hogy megbízható iránymutatást** nyújtsanak. Ezeknek a kérdéseknek különállónak kell maradnia. Egy bíróság képes befolyásos döntéseket hozni anélkül, hogy minden állítás formálisan kötelező érvényűvé válna.

Először hét releváns publikációt vizsgálok, majd értékelem az elméleti következményeket és a megoldatlan feszültségeket. A Springer fejezet számára a nyilvánosan elérhető anyag tartalmazza a kiadó absztraktját, a részletes jegyzeteket és a bibliográfiát; a fejezet törzse előfizetést igényel. Az én beszámolóm erről a konkrét munkáról ennek megfelelően korlátozott.

1. **2013-as kommentárja: a bírói innováció igazolást és explicit korrekciót igényel.**

   Az "Umešač sa položajem običnog suparničara" című művében, amely a *Glasnik Advokatske komore Vojvodine* 11/2013. számában, 616–626. oldalon jelent meg, Knežević bírálja a Legfelsőbb Székbíróság döntését, amely a beavatkozó felülvizsgálati jogát vizsgálja.

   A bíróság egy független eljárási helyzettel rendelkező beavatkozó feldolgozást alkotott, és amelynek cselekedetei sem előnyösek, sem ártottak a segített félnek. Knežević vitatja ezt az értelmezést, mert az adott félnek nyújtott segítség alapvető a beavatkozáshoz. Ennek ellenére kifejezetten elutasítja azt az érvet, hogy a bírói újítás feltétlenül helytelen pusztán azért, mert a jogalkotás nem szabályozza ezt kifejezetten. A jog igazságszolgáltatási fejlődése akkor jogos, ha módszertani szempontból indokolt.

   Következtetése közvetlen jelentőséggel bír a precedens szempontjából: a Legfelsőbb Bíróságnak kifejezetten újra kell vizsgálnia és feladnia hibás álláspontját. A korábbi döntésekkel való foglalkozás a bírói érveléshez tartozik, és segít az alsóbb bíróságoknak megérteni, hogy egy korábbi álláspontot felváltottak. akv.org.rs

2. **2017-es cikke Ranko Kečával: a legfőbb felülvizsgálathoz való hozzáférés tükrözi a gyógymód funkcióját.**

   Keča and Knežević's *"Dozvoljenost revizije u parničnom postupku zbog preinačujuće žalbene presude: posledica ustavne garantije prava na pravno sredstvo ili samo pravnopolitičko pitanje?"* , *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu* 51(4), pp. 1251–1284, examines review after an appellate reversal.

   Elutasítják azt az általános állítást, hogy a fellebbviteli ítélet megfordítva lényegében elsőfokú ítélet, ezért alkotmányos szempontból további jogorvoslatra van szükség. Következtetésük feltételes: az előzőleg elutasított bizonyítékok első vizsgálata egyértelmű kontrolligényt vethet fel.

   Emellett megkülönböztetik az egyéni felperesek előnyét a Legfelsőbb Bíróság joggyakorlat harmonizálása és a jog kidolgozása iránti felelősségétől. A hozzáférés bővítése hátrányos lehet a fontos jogi kérdések gondos kezelésében. Fontos, hogy elutasítják a speciális felülvizsgálat korlátozás nélküli mérlegelési jogkörként való kezelését: a felvétel akkor szükséges, ha a jogi feltételek teljesülnek. Itt a *revizija* a legfelsőbb bíróság felülvizsgálatát jelenti egy fellebbviteli döntés esetén. researchgate.net

3. **2019-es joghatósági tanulmánya: a bevált gyakorlat továbbra is nyitott a módszertani kritikák számára.**

   Az "Uticaj prestanka svojstva preduzetnika na stvarnu nadležnost u parničnom postupku", *Harmonius* 8/2019, 211–232. oldal, Knežević azt vizsgálja, hogyan hat a vállalkozói státusz megszűnése a kereskedelmi bírósági joghatóságra.

   Az általa kritizált gyakorlat megkülönbözteti a pereskedés előtti megszakítást az utólagos megszakítástól. Ehelyett hangsúlyozza az alapvető kapcsolat kereskedelmi jellegét: a vállalkozói tevékenységből eredő vita kereskedelmi joghatóság alá kerül, annak ellenére, hogy később elveszíti ezt a státuszt.

   Következtetése egyértelmű magyarázatot ad a bírói hatalomról. A lelesült gyakorlat hozzájárul a jogi bizonyossághoz, ha meggyőző érveléssel támasztja alá, amely megengedett módszereket alkalmaz. Kerschnerre és Bydlinskire hivatkozva azt állítja, hogy egy bíróság, amely helytelennek ismeri el a megalapozott megoldását, el kell távolodnia tőle. Bírálja továbbá azokat az érveléseket, amelyek elhanyagolják a szisztematikus értelmezést, a törvényhozási célokat és a jogrend koherenciáját. harmonius.org

4. **2020-as Keča-val írt cikke: a jogi és ténybeli felülvizsgálat határa befolyásolja precedens létrehozását.**

   "Dozvoljenost revizijske kontrole ocene dokaza u parničnom postupku", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu* 54(3), pp. 929–952, examines supreme review of evidentiary assessment.

A szerzők megkülönböztetik a ténymegállapítások újraértékelését a jogi hibák vizsgálatától a bizonyítékok értékelése során. Azt vizsgálják, hogyan befolyásolták a 2011-es jogszabály és a 2014-es módosítások a tényfelülvizsgálat hatókörét.

Kritikájuk az intézményi kapacitásra vonatkozik: további tényellenőrzési feladatok átruházása a Legfelsőbb Bíróságra csökkenti annak képességét a sajátos jogi funkció ellátására. A cikk azt is kiemeli, hogy teljesebb indokra van szükség, amikor eltérnek a megszokott joggyakorlattól. Ezért összekapcsolja a bírói munka elosztását a jogi iránymutatás megbízhatóságával. researchgate.net

5. **Springer-fejezete: az absztrakt harmonizáció egy adott igazságszolgáltatási hagyomány kitartását mutatja fel.**

   "A peren kívüli egységes joggyakorlat biztosítása Szerbiában: Szocialista jogi hagyomány újratöltése" megjelent a *Balkan Yearbook of European and International Law 2021*, 185–212. oldal, 2022-ben megjelent.

   Központi témája az absztrakt jogi vélemények harmonizációja, amelyeket a teljes bírói testületek elfogadtak folyamatban lévő ügy nélkül. Az absztrakt a szerb modellt a fennmaradt szocialista feltételezésekkel társítja: a hatalmak egységével, kollektivista és központosított bírósági fogalmakkal, az igazságszolgáltatás függetlenségének félreértésével és apasznikus hatalommal. Azt állítja, hogy Szerbia erősítette ezt a modellt, nem csupán megtartotta.

   A nyilvánosan elérhető jegyzetek intézményi anyagokat és alkotmányos kifogásokat dokumentálnak, beleértve az eljárási eljárás szabályozásával kapcsolatos kifogásokat az alapszabály alapján. Óvatos olvasást igényelnek: a fegyelmi eseményekre való hivatkozások önmagukban nem nyújtanak teljes tényalapú narratívát. Springer Nature Link

6. **2023-as joggyakorlati kommentárja: a hatalom olyan érveken kell alapulnia, amelyeket meg lehet vizsgálni.**

   Az "Odabrana praksa iz oblasti građanskog prava", *Glasnik Advokatske komore Vojvodine* 3/2023, 1119–1138. oldal, Knežević kiválasztott döntéseket ötvözi kommentárral.

   Záró vitája különösen világos. A Legfelsőbb Bíróság irányító funkciójának konkrét ügyekben hozott döntéseken keresztül kell működnie. A stabil joggyakorlat hozzájárul a jogi bizonyossághoz, de önmagában az intézményi rang nem biztosít megfelelő tekintélyt. A jogi álláspontok világosan megfogalmazott, racionális vizsgálatra alkalmas érveket igényelnek.

   Ez az állítás összekapcsolja az ítéletekkel kapcsolatos gyakorlati kritikáját egy általános bírói legitimitás mércével: az iránymutatásnak érthetőnek és védhetőnek kell lennie. Segít megérteni azt is, miért fontos a hiányos érvelés a közvetlen feleken túl—a döntés jogi álláspontot közvetít a későbbi bíráknak. akv.org.rs

7. **2024-es reformtanulmánya: egy precedensorientált Legfelsőbb Bíróság más elfogadhatósági modellt igényel.**

"Dozvoljenost revizije u parničnom postupku—prilog diskusiji o reformi revizijskog prava i Vrhovnog suda", *Pravo i privreda* 62(2), 226–275. oldal, bemutatja legexplicit intézményi programját.

Bírálja azt a hibrid rendszert, amely általános felülvizsgálatot, amely elsősorban magánérdekeket szolgál, és a közcélokat szolgáló speciális felülvizsgálatot ötvözi. Kizárólag engedélyen alapuló modellt javasol, amely egy kontinentális precedensbíróságot céloz.

Az engedélynek azonban jogi kritériumok alkalmazását kell magában foglalnia, nem pedig korlátlan bírói választási lehetőségeket. A reform megköveteli az érvelés, szakmai módszertan, publikáció, kutatási támogatás és bírósági szervezés módosítását is. Az esetjogi osztálynak a bírálótestületeket és a nyilvánosságot kell szolgálnia; elutasítja annak működését, mint a már elfogadott döntések ellenőrzésének mechanizmusát. pravoiprivreda.rs

Ezek a kiadványok együttesen elméleti értékelést hívnak meg, amely szélesebb mértékben fogalmaz meg a szerb eljárási mechanizmusok leírásán. A következő beszélgetés **az én kritikai rekonstrukcióm és értékelésem**, nem pedig további doktrínák tulajdonítása Kneževićnek.

Az első kérdés a precedens authority pontos jelentésére vonatkozik. Álláspontjának értékeléséhez négy különböző viszonyt kell különválasztani:

Kapcsolat	**Mit érint**	**Fő elemző kérdés**
A felek közötti véglegesség	Az adott ítélet jogi következményei	Kit köt az ítélet eredménye?
Meggyőző hatalom	A korábbi bíróság érvei	Miért fogadná el egy másik bírónak ezeket az okokat?
Feltételezési hatáskör	Az elvárás, hogy a megszokott értelmezést kövessük	Milyen indoklás teszi lehetővé az elindulást?
Formális kötelező precedens	Egy korábbi döntésre vonatkozó jogilag kikötött kötelezettség	Mely bíróságok és javaslatok tartoznak ebbe a kötelezettségbe?

Ezek a kategóriák megakadályozzák a fontos fogalmi hibát. A Legfelsőbb Bíróság befolyásának megerősítése önmagában nem hoz létre egy teljes formális *stare decisis* doktrínát. Az esetválasztás, az érvelés minősége és a távozás következményei különálló tervezési kérdések.

Vegyünk egy hipotetikus szerződéses értesítési döntést. A Legfelsőbb Bíróság úgy találja, hogy az értesítés azért érvényes, mert a kézbesítési módszer megbízható lehetőséget adott a címezettnek annak elolvasására. Egy későbbi vita azonos szerződéses megfogalmazással rendelkezik, de megbízhatatlan kézbesítési módszerrel. Egy megfelelő precedens gyakorlatnak fel kell tárnia a korábbi döntés jogilag jelentős jellemzőit. Az eredmény megismétlése anélkül, hogy ezeket a jellemzőket vizsgálnánk, felszínes egységességet eredményezne.

Ez azt jelenti, hogy egy sikeres kontinentális precedensrendszer olyan technikákra van szükség, amelyek azonosítják a meghozott állítást, annak tényszerű keretét és megkülönböztetik a későbbi ügyeket. Az intézményi hatóság önmagában nem tud megválaszolni ezekre a kérdésekre.

Egy második kérdés a helyesség és a folytonosság kapcsolatáról szól. Knežević megközelítésének legerősebb jellemzője, hogy ellenáll azzal az elképzeléssel, hogy az ismétlés meghatározza a jogi értelmezés igazolását. Ugyanakkor egy korrekciót engedélyező elméletnek azt is meg kell magyaráznia, hogyan őrzi meg a jogi folytonosság független értékét.

Tegyük fel, hogy a vállalkozások tizenöt éve egy megalapozott értelmezés köré szervezik a szerződéseket. Ezután egy bíróság meggyőzőbb értelmezést határoz meg a törvényről. Az új értelmezés szellemi felsőbbrendűsége számít, de ugyanígy számít a támaszkodás, az átmenet gyakorlati következményei és az a szükségesség is, hogy pontosan azonosítsuk, mi változott meg.

Egy teljes magyarázat tehát három állítást választana meg:

- Egy megalapozott értelmezés jogilag hibás lehet.
- A helyettesítése indokolható.
- A helyettesítés időbeli és gyakorlati következményei külön vizsgálatot igényelnek.

Ez kérdéseket vet fel az átmeneti érveléssel kapcsolatban, a jogos elvárásokkal és a folyamatban lévő viták kezelésével kapcsolatban. Nem tulajdonítanám Kneževićnek a vizsgált publikációk alapján egy teljesen kidolgozott jövőbeli felülbírálási elméletet. Ezek olyan kérdések, amelyeket a javíthatóság és a jogi bizonyosság kombinációja különösen fontossá teszi.

Egy harmadik kérdés a jogtudomány két szintjére vonatkozik, amelyet az engedélyen alapuló felülvizsgálat teremt. Egy ilyen rendszer döntéseket hoz, mely kérdések járnak a legfőbb felülvizsgálatra, és a megismert kérdések megoldására. Az első szint alakítja a második tartalmát.

Képzeljük el, hogy két fellebbviteli bíróság nem ért egyet egy kérdésben, amely több ezer kis fogyasztói igényt érint. Másutt egyetlen kereskedelmi vita nagyon nagy összeget érint, de már megrendezett jogi szabályt. Egy általános jogi jelentőség köré szervezett rendszernek képesnek kell lennie felismerni a fogyasztói kérdés szélesebb jelentőségét. Ez érthető kritériumokat igényel, amelyeket következetesen alkalmaznak.

Ennek következtében az érdemi ítéletek közzététele nem elegendő. Az ügyvédeknek is meg kell érteniük a beismerési és elutasítási döntéseket. Ellenkező esetben a jogi iránymutatás világosabbá válhat, miközben a rendelkezésre álláshoz való hozzáférés kiszámíthatatlan marad.

Ez értékes módja annak, hogy értékeljük a javasolt intézményi átalakulást: elmagyarázza-e a Legfelsőbb Bíróság mind a jogi válaszokat, amelyeket nyújt, mind azt, hogy bizonyos kérdések miért jogosultak a figyelmére?

Negyedik kérdés a jogilag korlátozott felvétel és a munkaterhelés kezelése közötti feszültséget érinti. A jogi szabványok által szabályozott engedélyezési modell nem garantálhatja a meghatározott számú ügyet. Ha sok kérelem megfelel ezeknek a követelményeknek, a bíróságnak kezelnie kell a kialakuló igényt.

Egy hipotetikus példa a nehézséget szemlélteti. Egy megoldatlan törvényi rendelkezés 5 000 lényegében azonos kérelmet eredményez. Egy megfelelő ügy rendezése sok más ügy számára is megoldhatja a kérdést. Ugyanakkor a rendszernek továbbra is szüksége van a függőben lévő kérelmekre vonatkozó szabályokra, lényegesen eltérő tényszerű konfigurációkra, és arra a

pontra, amikor egy kérdés eléggé rendezővé válik ahhoz, hogy ne igényeljen a legfőbb felülvizsgálatot.

Ezek végrehajtási kérdések, nem pedig okok a kiválasztás feladására. Ezek megmutatják, miért kell a kiválasztást és a kapacitást együtt kialakítani. Egy jogi küszöb csökkentheti a felesleges munkát, de az erőforrások, koordináció és az ismétlődő viták kezelésének eljárásai továbbra is szükségesek.

A megkülönböztetés megvédi azt is, hogy ne legyen átláthatatlan gyakorlat, amelyben a formálisan jogi kritériumok elrejtik a nem ismert munkaterhelési döntéseket. Ha a munkaterhelés célja a felvétel befolyásolása, annak szerepének kifejezetten jogi igazolást kell kapnia.

Az ötödik kérdés az egyéni peresfelek költségeire vonatkozik. A legfelsőbb felülvizsgálat összpontosítása az általános fontos kérdésekre újraosztja a felelősséget az igazságszolgáltatáson belül. Az alsóbb bíróságok egyre felelősségteljesebbé válnak a helyes végső eredmény eléréséért olyan vitákban, amelyek nem jelentenek szélesebb jogi problémát.

Vegyünk egy olyan felperest, aki súlyos fellebbviteli hibát szenved el egy szokatlan vitában, amely valószínűleg nem fog megismétlődni. A következmények súlyosak lehetnek annak a személynek a számára, még akkor is, ha az ügy keveset járul hozzá a jog fejlődéséhez. Egy közfunkciós szűrő kizárhatja az ügyet az intézményi céljával összhangban a céllal, miközben az egyéni igazságtalanságot megoldatlanul hagyja.

Ez egy olyan kompromisszum, amely indokolást igényel. A megfelelő értékelés az első két eset minőségét, az eljárási garanciákat, a rendelkezésre álló jogorvoslatokat, valamint a jogrendszer által elfogadott maradék hibák mértékét vizsgálja. Az alkotmányos felülvizsgálat nem csupán feltételezhető, hogy minden bírói hibát általános korrigálni biztosít.

Ezért egy meggyőző, precedensorientált reformnak meg kell magyaráznia az egész igazságszolgáltatási védelmi rendszert. A Legfelsőbb Bíróság elszigetelt értékelése alábecsülné a más bíróságokhoz átruházott követeléseket.

A hatodik kérdés a bírói függetlenséggel és a részvétellel kapcsolatos. A jogi iránymutatás áthelyezése az ítélethozatalba javíthatja a legitimitást, mert a jogi javaslat egy olyan vitából születik, amelyben a felek megkérdőjelezhetik a releváns érvelést. Ez az előny a valódi részvételi lehetőségektől függ.

Egy kiválasztott ügy még mindig csupán eszközként szolgálhat egy előre meghatározott általános formulát kihirdetésre. Például egy bíróságnak, amely egy banki vitás osztályát egyetlen ítélettel kívánja megoldani, meg kell vizsgálnia a tényleges szerződéses megállapodásokat, szembesülnie kell egymással versengő értelmezésekkel, és meg kell magyaráznia válasz határait.

Az iránymutatás és parancs közötti különbség tehát nem függhet kizárólag a dokumentum címkéjétől. A releváns kérdések közé tartozik, ki határozza meg az állítást, ki vitathatja azt, melyik testület vállalja a felelősséget, és hogy az indokok válaszolnak-e a tényleges vitára.

Ez azt is megmutatja, miért kell a kollektív ítéletet és az adminisztratív felügyeletet külön értékelni. Egy megfelelően megalakult, kibővített testület eltérő kérdéseket vet fel egy külső

egységtől, ami gyakorlatilag megváltoztatja az eredményt, miután az ítélőbizottság meghozta az ítéletét.

A hetedik kérdés a történelmi genealógia magyarázó értékével kapcsolatos. Egy intézmény kapcsolatának azonosítása a szocialista igazságszolgáltatási szervezettel megvilágíthatja annak kitartását, szakmai feltételezéseit és tekintélymintáit. Történelmi eredete azonban önmagában nem tudja igazolni a jelenlegi törvénytelenséget.

A legerősebb kortárs értékelés az operációt vizsgálná: képesek azok az emberek, akik nem hallgatták meg az ügyet, hatékonyan meghatározni annak elbírálását? Megvitatható-e a jogi álláspontok? Átlátható-e a felelősség? Megőrzi a koordináció a bírák képességét az érvek értékelésére?

Ugyanez a fegyelem érvényes a javasolt alternatívákra is. Egy megállapodás kontinentális európai szintű leírása vagy egy elismert külföldi igazságszolgáltatáshoz kötve nem bizonyítja annak alkalmasságát. Az összehasonlító modellek megkövetelik a támogató intézmények, szakmai gyakorlatok és eljárási feltételek vizsgálatát.

Ezért a történelmi elemzés akkor válik leghasznosabbra, amikor olyan mechanizmust magyaráz el, amely aztán független alkotmányos és intézményi értékelésnek vethető alá.

A nyolcadik kérdés a reformsiker bizonyítékaira vonatkozik. Kevesebb Legfelsőbb Bírósági ügy mutatna csökkent keresletet; további bizonyíték nélkül nem mutatnának jobb precedenst.

Egy komoly értékelésnek meg kell vizsgálnia, hogy a döntések azonosítják-e a vitatott jogi kérdést, kezelik-e a versengő érveket, kapcsolatba lépnek-e korábbi hatóságokkal, magyarázzák a távozásokat, és megkülönböztetik-e lényegesen eltérő ügyeket. Azt is meg kell vizsgálni, hogy az ügyvédek és az alsóbb bíróságok képesek megtalálni és használni az eredményes iránymutatást.

A publikáció saját nehézségeit is okozhatja. Egy adatbázis, amely több ezer ismétlődő vagy következetlen indexelt döntést tartalmaz, megnehezítheti a releváns jogi helyzet azonosítását. Ezzel szemben egy kis kiválasztott gyűjtemény elrejtheti a nézeteltérést, hacsak a választása nem átlátható. A fontos döntések felfedezhetősége, teljessége és szerkesztői azonosítása más célokat szolgál.

A releváns bizonyítékok közé tartoznak tehát a hivatkozási gyakorlatok, az ellentétes döntési vonalak, a felvételi minták, a távozások kezelése és az azt követő vezető ítéletek alkalmazása. Az intézményi reform akkor sikeres, ha ezek a gyakorlatok együtt fejlődnek.

Úgy vélem, hogy Knežević egyedi ereje abban rejlik, hogy összekapcsolja a **bírói hatalomot az eljárási és szellemi feltételekkel, amelyek alatt az előáll.** Tudományos munkája megnehezíti, hogy a precedenst pusztán bírósági hierarchiáként vagy ismétlődő eredmények halmozódásaként kezeljük. Ehelyett arra a felelősségre irányítja, amely az indokok meghozatalával jár, amelyeket más bírák megvizsgálhatnak és alkalmazhatnak. A további fejlesztést igénylő kérdések az okok pontos erejét, a távozást övező biztosítékokat, valamint az igazságosság elosztását a bíróság között, amely általános jogi iránymutatást kap, és azok között a pereskedők között, akiknek vitái az ügyeit szolgáltatják.

Egidijus Kūris precedensjog-elemzései

Egidijus Kūris jellegzetes hozzájárulása, hogy alkotmányos kötelezettségeken keresztül magyarázza a precedenst: egyenlőség, jogi bizonyosság és koherens döntés. Munkája összekapcsolja a korábbi döntések tekintélyét az alkotmányjog szélesebb körű értelmezésével, mint jog, amelyet bírói értelmezés révén fejlesztett ki.

Intézményi pozíciója számít. Kūris 1999 és 2008 között Litvánia Alkotmánybíróságának tagja volt, 2002 és 2008 között annak elnöke, majd 2013 és 2024 között az Európai Emberi Jogi Bíróság bírája. Tudományos munkája így az elméleti érvelést ötvözi az igazságszolgáltatási gyakorlat elmélkedésével. Mindazonáltal a Litván Alkotmánybíróság az alábbi ítéletei kollektív döntések; ezeket nem szabad személyesen általa írt ítéletként bemutatni. ÉP / CEDH

Az ezt követő beszámoló megkülönbözteti az ő publikált érveit a Bíróság doktrínájától és saját kritikai értékelésemtől.

Álláspontjának legközvetlenebb kijelentése a 2009-es cikke, amely a litván jog igazságügyi precedenséről szól. A *Jurisprudencija*, 2(116), 131–149. oldal, három feltételezéssel szembeszáll:

- A jog elsősorban tervezett jogszabályokból ered, és a törvényhozáshoz választási engedély szükséges.
- A törvényhozás valódi jelentése az eredetileg megalkotója által értett jelentés.
- A precedens elismerése ellentétes Litvánia kontinentális jogi hagyományával.

Kūris azt válaszolja, hogy a bírói legitimitás az alkotmányos demokráciához tartozik; a jogszabályoknak gyakran nincs egyetlen, határozott szándéka; és a jogi hagyományok többet foglalnak magukban, mint a preferált formális forrásokat. A precedens általában kiegészíti a jogszabályokat azzal, hogy gyakorlati értelmet ad annak rendelkezéseinek. Autonóm szerepet kaphat, ha a vitát nem lehet törvényhozással megoldani. Érvelése így támogatja az igazságszolgáltatás által kidolgozott jog elismerését, miközben megőrzi a törvények folyamatos fontosságát. @eitis

Ezeknek az érveknek az elméleti jelentősége világosabbá válik, ha három kérdést választunk szét: vajon a bíróságok alkotnak-e jogot, jogszerű-e a jogalkotásuk, és hogy a korábbi döntések kötik-e a későbbi ítéleteket.

Ezekre a kérdésekre más válaszokat igényelnek. Az, hogy bizonyítják, hogy a törvény alkalmazása értelmezést igényel, az a bírói részvételt a működő jogi jelentés megteremtésében. Önmagában nem bizonyítja, hogy minden értelmezésnek kötelezőnek kell lennie egy másik

bíróságnak. Hasonlóképpen, ha bizonyítják, hogy a bírák alkotmányosan felhatalmazott tisztségeket töltenek be, nem dönti el a bírói újítás megengedett mértékét.

Véleményem szerint Kūris legerősebb érve az értelmezés és az intézményi felelősség közötti kapcsolatot érinti. Ha a bíróságok szükségszerűen részt vesznek a jogi jelentés meghatározásában, tevékenységüknek olyan fegyelmekre van szüksége, amelyek megakadályozzák, hogy minden vita önálló, bírói preferenciák gyakorlásává váljon. A precedens egy ilyen fegyelmet biztosít. A bíróságnak figyelembe kell vennie azt, amit az intézmény már mondott, ahelyett, hogy jelenlegi tagságát a jogi történelem kezdetének tekintené.

Ez fontos különbséget teremt a **bírói kreativitás** és **az igazságszolgáltatás önkényessége** között. A kreativitás elkerülhetetlen lehet, ha a jogi nyelv hiányos, a körülmények változnak, vagy versengő elvek alkalmazkodást igényelnek. Az önkényesség akkor alakul ki, amikor egy bíróság nem ad eléggé indokolt jelentőséget saját preferált eredményének. Az előbbi felismerése szükségessé teszi az utóbbi elleni ellenőrzéseket.

Van azonban egy fennmaradó legitimitási kérdés. Szakmai kinevezés, megalapozott döntések és folytonosság indokolhatja a jelentős bírói szerepet anélkül, hogy korlátlan politikai helyettesítést engedélyezne. A teljes védekezésnek meg kell magyaráznia, hol ér véget az értelmezés, és hol kezdődik egy választás, amelyet egy másik intézmény foglal fenn. A precedens nem tudja ezt a határt pusztán azzal, hogy megőrizi a korábbi bírói választ: a következetesen ismétlődő behatolás továbbra is behatolás marad.

A precedens alkotmányos alapja különösen világos a Bíróság 2006. március 28-i döntésében. Az ítélet összekapcsolja a folytonosságot a jogállamisággal, az igazságossággal és az egyenlőséggel. A bíróságoknak tiszteletben kell tartaniuk saját precedenseiket hasonló esetekben, míg az alsóbb bíróságoknak tiszteletben kell tartaniuk a releváns felsőbb bírósági precedenseket. A felsőbb bíróságoknak kiszámítható felülvizsgálati kritériumokat is alkalmazniuk kell. A kitéréshez kivételes, alkotmányosan indokolt szükségszerűség és világos érvelés szükséges.

Az ítélet egyidejűleg védi a bírófüggetlenséget: a felsőbb bíróságok nem irányíthatják az alsóbb bírósági ügyek elbírálását, még ajánlásokkal sem. Az igazságszolgáltatási gyakorlat inkább az adminisztratív utasítások alapján fejlődik ki. lrkt.virtualu.lt

Ez a kombináció alapos figyelmet érdemel. A kötelező érvényű precedens és a bírófüggetlenség együtt létezhet, mivel különböző hatáskörökön keresztül működnek. Egy korábbi ítélet nyilvánosan megvizsgálható jogi érvelést nyújt. Egy folyamatban lévő vitával kapcsolatos utasítás egy másik bíró akaratát vezeti be az ítéletbe, amelyért a döntő bíróság felelős.

Az analitikus következtetés az, hogy a függetlenséget úgy kell értelmezni, mint a jog alkalmazásának felelősségét indokok útján, nem pedig minden intézményi korláttól való szabadságként. A bíró továbbra is felelős a releváns korábbi döntés azonosításáért, annak hatókörének meghatározásáért és alkalmazásának magyarázatáért. A precedens ezt a felelősséget fegyelmezi anélkül, hogy helyettesítené.

Az egyenlőségi érv is megterheltebb, mint az egységes általános preferenciá. Ha jelentősen hasonló peres felek eltérő bánásmódban részesülnek, mert különböző bírák eltérő értelmezést

részesítenek előnyben, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés részben intézményi balesettől függ. Egy precedens-doktrína ezt a véletlent csökkenti.

Az egyenlőség azonban nem mechanikusan állapítja meg, milyen erős precedensnek kell lennie. A korábbi döntések megfontolásának kötelezettsége, a kilépések magyarázatának kötelezettsége és a szigorú követési kötelezettség különböző intézményi elrendeződések. Az alkotmányos érv támogatja a folytonosságot; további érvelés szükséges annak pontos jogi következményei meghatározásához.

A Bíróság 2007. október 24-i döntése fontos feltételeket szab a precedensális hatáskör számára. Precedens akkor alkalmazható, ha a releváns tények azonosak vagy nagyon hasonlóak, és ugyanaz a törvény érvényes. Ha a döntések versengenek, az ítélet több szempontot azonosít:

Megfontolás	**Mit kell figyelembe venniük a bíróságoknak az ítélet**
Pályaszint	A felsőbb bírósági precedens prioritása
Idő	Amikor a precedens megalakult
Folytonosság	Lelefoglalt gyakorlat kontra egy elszigetelt döntés
Érvelés	A támogató érvek meggyőzősége
Igazságszolgáltatási felállás	Egyetlen bíró, panel, megnagyobbított panel vagy teljes formáció
Nézeteltérés	Az ellenvélemények jelenléte
Megváltozott körülmények	Jelentős későbbi társadalmi vagy gazdasági fejlemények

Az ítélet külön indoklást is megkövetel egy precedens elhagyására, az új eredmény igazolásán túl, és elismeri a döntések hozzáférhetőségét a koherens gyakorlat feltételeként. A precedenseket úgy írja le, mint jogi forrásokat *auctoritate rationis*. lrkt.virtualu.lt

Fontos következmény, hogy a precedensbeli érvelés megköveteli **a jogi szempontból jelentős hasonlóság** azonosítását. Két eset megoszthatja a szókincset, miközben eltérő jogi problémákat jelent. Ezzel szemben a másképp leírt viták ugyanazon irányító jogi kapcsolaton alapulhatnak.

Vegyünk egy hipotetikus ítéletet a szakmai kereskedőnek szóló szerződéses értesítéssel kapcsolatban. Egy későbbi vita a fogyasztónak szóló értesítésről szól, amely további védelmi kötelezettségeket ró jogszabály alapján. Ha megismételjük a korábbi eredményt pusztán azért, mert mindkét vita "értesítést" tartalmaz, elrejtené a jogi különbséget. A döntő bíróságnak meg kell határoznia, hogy a korábbi érvelés túléli-e ezt a különbséget.

Ez jól mutatja, miért érdemel a megkülönböztetés független figyelmet. A megkülönböztetés érintetlenül hagy egy korábbi állítást, miközben megmagyarázza, miért nem irányítja a jelen vitát. Az elbírálás elutasítja vagy megváltoztatja ezt az állítást. A kettő összekeverése lehetővé teszi a bíróságok számára, hogy vagy túlozzák a távozásukat, vagy egy lényegi változást rejtsenek el egy hihetetlen ténybeli megkülönböztetés mögé.

A versengő precedensek kritériumai szintén módszertani kihívást jelentenek. Az intézményi rang, folytonosság és érvelési erő eltérő irányba mutathat. Egy friss, gyengén indokált döntés ütközhet egy régebbi, jól kidolgozott vonalkal. Egy kibővített bizottság megosztott ítéletet

eredményezhet, amelynek érvelése nehezen azonosítható. A releváns megfontolás segít, de ezek kölcsönhatása még mindig fegyelmezett érvet igényel.

Működési szempontból ezért négy kérdés alapján értékelném ennek a keretrendszernek az alkalmazását: milyen állítást állapított meg a korábbi ügy; mely tények igazolták ezt; hogy a szabályozó jog változatlan-e; és hogy a későbbi bíróság alkalmazza-e, megkülönbözteti vagy változtatja-e azt. Ezek elemző kérdések a doktrína megvalósításához, nem pedig olyan taxonómiák, amelyeket szó szerint Kūrisnek kellene tulajdonítani.

Precedens-értelmezése az Alkotmány szélesebb körű értelmezésén is alapul. A Jurisprudencija, 12(90), 7–14. oldal, 2006-ban megjelent *"Az alkotmány, mint jog hiányzó* jog" című művében Kūris megkülönbözteti az alkotmányos jelentést az alkotmányos megfogalmazástól. Az alkotmányos elvek integrált keretbe kapcsolják a rendelkezéseket, lehetővé téve a hagyományos jogszabályok és a törvényhozási hiányosságok alkotmányos értékelését.

Kifejezetten megőrzi a törvényhozási mérlegelési jogot az alkotmányos határokon belül. Tárgyalja továbbá a bíróságok képességét arra, hogy egyéni vitát a közjogú hiányosság ellenére felsőbb jogokkal és elvekkel oldanak meg, anélkül, hogy a törvényhozást felszabadítanák az ügy szabályozási felelőssége alól. cris.mruni.eu

Ez az érv alapot ad az alkotmányjogi joggyakorlatnak. Ha az alkotmányjog magában foglalja az elveket és azok kapcsolatait, a bírói értelmezés olyan jogi követelményeket fogalmazhat meg, amelyeket az egyes záradékok nem részletesen kifejtenek.

A fő kritikus különbség az **alkotmányos átfogóság** és **az alkotmányos meghatározás** között áll.

Az átfogó megközelítés azt jelenti, hogy a közélet továbbra is alkotmányos értékelés alá vonul. A meghatározás azt jelentené, hogy az Alkotmány minden lényegi politikai kérdésre egyetlenül helyes választ ad. Az előbbi nem jelenti az utóbbit.

Egy alkotmány például egyenlő bánásmódot követelhet meg, miközben több védhető szabályozási rendszert is engedélyez. Megvédhet egy jogot, miközben a törvényhozás választhat a végrehajtásról. Az alkotmányértelmezésnek meg kell határoznia ezeket a határokat anélkül, hogy feltételezné, hogy egyetlen megengedett rendszer bírói kiválasztása alkotmányosan kötelezővé teszi azt.

Kūris kifejezetten elismeri a törvényhozási mérlegelést, segít kezelni ezt az aggályt. Ennek ellenére a gyakorlati védelmek attól függenek, hogyan jellemzik a bíróságok a vitát. Egy bíróság írhatja le a kérdést alkotmánymódosítást igénylő hiányosságként, vagy mint egy alkotmányos engedélyen belüli politikai választást. Ez a jellemzés maga osztja ki a hatalmat.

Ugyanez a pont érvényes a precedensre is. Egy szabályozatlan vitát megoldó bírói döntés hasznos iránymutatást adhat a későbbi ügyekhez. Nem következik abból, hogy a jogorvoslat minden részlete véglegesen beágyazott alkotmányos követelményré váljon. Az ügy megoldása, a rendjog kidolgozása és a válasz alkotmányossá tétele közötti különbségnek látható kell maradnia.

2010-es jelentése egyértelművé teszi a jogjogi alkotmányjog fogalmát. "Alkotmányjog mint jogjog: a litván tapasztalat", amelyet a Velencei Bizottság CDL-JU(2010)022 dokumentumként terjesztettek, a hivatalos alkotmányos értelmezést az operatív alkotmányjog tekintélyes összetevőjeként mutatja be.

Kūris hangsúlyozza, hogy az alkotmányos érvelés irányítja a jövőbeli közéleti cselekvést, míg a Bíróság csupán negatív törvényhozóként való képe alábecsüli értelmezési szerepét. Ragaszkodik az alkotmányos önkötelező hozzáállás mellett: a kontinuitás korlátozza a Bíróság szabadságát, és a kilépésekhez alkotmányos értékekhez és jogokhoz köthető igazolás szükséges. A hétköznapi jogszabályok nem lehet egyszerűen megszegni az autoriter alkotmányos értelmezést. Ez az ő konferenciája jelentése, nem pedig a Velencei Bizottság intézményi véleménye. data0000201946.doc

A hagyományos és az alkotmányos precedens közötti különbség itt kulcsfontosságú. Hatáskörük megoszthatja a következetesség iránti aggályt, de intézményi következményeik eltérnek.

A hagyományos bírósági értelmezés egy olyan törvényi kereten belül működik, amelyet a törvényhozás gyakran felülvizsgálhat. Az alkotmányos értelmezés meghatározza azt a keretet, amelyben a jogszabálynak működnie kell. Ha egy értelmezés a tekintélyalapú alkotmányos tanítás részévé válik, a törvény szövegének megváltoztatása érintetlen maradhat az alkotmányos akadály.

Úgy vélem, ez egyszerre teremt védelmet és koncentrációt a hatalomban. Megvédi az alkotmányos kötelezettségeket a kitérés ellen a rutin jogszabályok révén. Emellett olyan tartósságot ad a bírósági megfogalmazásoknak is, amely a hagyományos bírói értelmezésekből hiányozhat.

Ez a tartósság növeli az állítás státuszának magyarázatának fontosságát. A bíróságoknak meg kell különböztetniük, mit követel egyértelműen az alkotmányos szöveg, mi következik az elvek értelmezésében, és mi képvisel intézményi ítéletet a versengő lehetőségek között. Ezek a kategóriák átfedhetnek, de ha megkülönböztethetetlennek kezelik őket, elhomályosítja az alapvető igazolás erejét.

A központi elszámoltathatósági probléma tehát specifikusabb, mint hogy a bíróságok "törvényt hoznak-e". Arról szól, hogy a vitatható bírói érvelés alkotmányos hatáskört szerez, és milyen mechanizmusok maradnak rendelkezésre annak korrigálására.

Az alkotmányos önkötelező rendszer központi korlát ebben a számolásban. A Bíróság 2006. november 21-i döntése kimondja, hogy önmagában a bírói összetétel változása nem indokolhatja a doktrinális korrekciót. Alkotmányosan alapozott fejlődési okokat azonosít, beleértve az erősebb jogvédelmet és hatékonyabb alkotmányos felülvizsgálatot. Tiltja továbbá azokat a korrekciókat, amelyek aláássák az alkotmányos értékeket, joggaranciákat, az alkotmányos felsőbbrendűséget vagy a hatalmi ágak szétválasztását. A doktrínális rendelkezéseket a szélesebb alkotmányos kontextusban kell értelmezni, nem pedig elszigetelt képletként. lrkt.virtualu.lt

Az intézményi érték jelentős. Az új bírák kinevezése nem automatikusan eredményezhet új alkotmányt értelmezéssel. A bíróságnak olyan kifejezésekkel kell magyaráznia a távozását, amely túlmutat a jelenlegi tagok preferenciáin.

Ennek ellenére a jogvédelem javításának nyelvezete nehéz értékelő kérdéseket vet fel. Az alkotmányos jogok ütközhetnek. Az erősebb magánéletvédelem korlátozhatja a kifejezést; a tulajdon erősebb védelme korlátozhatja egy másik közcélt. A változás javulásként nevezése nem szünteti meg annak szükségességét, hogy azonosítsuk, kik érdekei érintettek, és miért alkotmányosan indokolt az új egyensúly.

További nehézség a korábbi téves doktrínával kapcsolatos. Ha egy precedens alkotmányos védelemnek minősített egy érdeket, a korrekció később csökkentheti a védelmet. Egy hatékony rendszernek képesnek kell lennie megkülönböztetni egy valódi garancia megengedhetetlen erózióját a korábbi túlzás korrekciójától.

Itt kell az érvelés terhének valódi munkát végeznie. Egy meggyőző eltérésnek meg kell magyaráznia a korábbi álláspontot, azonosítania annak hibáit, kezelnie kell az rájuk való támaszkodást, és meg kell mutatni, miért illeszkedik jobban az átdolgozott álláspont az alkotmányos kerethez. Pusztán a fejlesztés vagy erősebb védelem alkalmazása nem biztosítana elegendő irányítást.

Az önkötelező képesség ennek megfelelően támogatja az intézményi folytonosságot, de nem helyettesítheti az anyagi igazolást. Fegyelmezett kapcsolatra van szükség a korábbi döntésekhez való hűség és az Alkotmányhoz való hűség között, ahogy ezeket a döntéseket értelmezték.

Kūris az ellenvéleményről szóló munkája eljárási és viselkedési dimenziót ad. 2012-es tanulmányában, "On the Exceptioning Opinions of the Constitutional Court Judges: Some Behavioral Aspects," *Jurisprudencija*, 19(3), 1031–1058. o., bírálja azt a megállapodást, amely lehetővé teszi az ítélet nyilvános bejelentése után külön vélemények benyújtását. Azonosítja a megfontolás és véleményminőség kockázatait, beleértve a közvetlen közvélemény reakciójának kitett kockázatait, és több időt javasol az elfogadás és a bejelentés között. Érvelése megőrzi a Bíróság kollégial jellegét. @eitis

Ez számít precedensként, mert az tekintélyhatékony bírói érvelés intézményi termék. Minősége részben attól függ, mikor fogalmaznak ki ellenvetéseket, hogy a többség képes velük foglalkozni, és hogy a nézeteltérés hozzájárul-e a tárgyaláshoz, mielőtt az ítélet nyilvánosságra kerül.

A kritikus kérdés az, hogyan lehet megőrizni mind az intézményi koherenciát, mind az intellektuális elszámoltathatóságot. Az ellenvélemény képes felismerni a gyengeséget, tisztázni a többség érvelését, és érveket nyújthat a jövőbeni újragondoláshoz. A kollegialitásnak szigorúbbá kell tennie a nézeteltérést; nem szabad láthatatlanná tennie a nézeteltérést.

Ezek a megfigyelések azt is megmutatják, miért hiányos kizárólag közzétett eredmények alapján történő precedens értékelése. Az okok előállításának eljárásai befolyásolják azok megbízhatóságát és későbbi tekintélyét.

Későbbi strasbourgi kutatásai feltárják a doktrinális fejlődés és a jogi bizonyosság közötti feszültségeket. "A jogállamiság és a jog minőségéről," *Teoría y Realidad Constitucional*, 42 (2018), 131–159. oldal, Kūris az ÉKtHR egyre alaposabb hazai jogi keretek értékelését vizsgálja.

Kafkaris *és* Vinter *összehasonlítása* dicséri az életfogytiglani börtönbüntetési normák humanista fejlődését, miközben megkérdőjelezi az állami felelősség igazságosságát, miután a korábbi keretek megfeleltek Strasbourg követelményeinek. Ezzel szemben bírálja a *Johnston* és *Babiarz válóelvének kitartását*. Ezek a példák mind a gyors doktrínai változások, mind a megszokott tanokhoz való túlzott ragaszkodás problémáit tárják fel. researchgate.net

A filozófiai kérdés az, hogyan egyeztetjük össze két jogos követelést. Az embereknek profitálniuk kellene a jogok jobb védelméből. A közhatóságoknak azt is meg kell érteniük, milyen mércék alapján értékelik a magatartásukat.

Úgy vélem, ezek az igények figyelmet igényelnek a jogsértés időbeli szerkezetére. Egy későbbi értelmezés alapján értékelt befejezett cselekedet egy problémát vet fel. Egy folyamatos korlátozás, amely egy új szabvány bevezetése után is érvényben marad, egy másikat jelent. A korábbi bírósági jóváhagyás támogathatja a támaszkodást, de nem feltétlenül indokolhatja az beavatkozás határozatlan idejű folytatását.

Ezzel szemben, ha minden új értelmezés úgy működjön, mintha mindig is világosan megalapozott lett volna, gyengítheti a kilátást. A bíróságoknak magyarázniuk kell, hogy tisztáznak-e egy meglévő követelményt, kiterjesztik-e azt, vagy helyettesítenek egy korábbi megközelítést. Ez a magyarázat segít az érintett feleknek megérteni a változás jogi jelentőségét.

A kitartó tanítás kritikája egy ugyanolyan fontos pontot emel be: a stabilitásnak instrumentális értéke van. Támogatja a tisztességes bánásmódot és az ésszerű támaszkodást. Ahol egy korábbi doktrína igazolhatatlan marad, az ismétlés megőrizheti a hibát, mintsem gyógyítsa.

A kihívás az, hogy megfogalmazzuk az elvi változás kritiszuit, amelyek az alanyokra vonatkoznak. Ilyen kritériumok nélkül a bíróság fennáll a kockázata a folytonosság védelmének, ha egyetért az örökölt eredménnyel, és a fejlődést idézi, amikor mást preferál.

Legutóbbi írásai kiterjesztik az elemzést a különböző igazságszolgáltatási rendszerek közötti interakciókra is. A "Brussels in Strasbourg" című művében, *Teisė*, 131 (2024), 8–22. oldal, Kūris vízszintesként írja le az EU jog és a Konvenciós jog közötti kapcsolatot. Egyik rendszer sem foglal el egyszerű alárendelt pozíciót a másikon belül. A kölcsönösen elfogadható értelmezés segít kezelni az interakciókat.

Azt is vizsgálja, hogyan befolyásolhatja az EU-jog a Konvenció értelmezését. Vizgirda tárgyalása megmutatja, hogy egy külső jogi eszköz értelmező inspirációt adhat anélkül, hogy Strasbourg által közvetlenül alkalmazott jog lenne. journals.vu.lt

Precedenselmélet esetén ez azt jelenti, hogy a hivatkozások rendszereken át gondos osztályozást igényelnek. Egy ítélet lehet jogilag irányító az egyik joghatóságon belül, értelmezésben releváns egy másikban, vagy hasznos összehasonlító érvelésként. Ezeket a funkciókat kifejezetten meg kell határozni.

A szélesebb jelentés az, hogy jogászati konvergencia kialakulhat az érvek elfogadásával anélkül, hogy intézményi hierarchia lenne elfogadva. A bíróságok meggyőzőnek találhatják egy másik rendszer érvelését, miközben továbbra is felelősek saját irányító eszközük értelmezéséért.

Ez elszámoltathatósági követelményeket is teremt. A bíróságnak el kell magyaráznia, miért releváns egy külső precedens, hogy az érvelése melyik része terjed át rendszereken át, és mely intézményi vagy szöveges különbségek korlátozzák annak hasznosságát. Ellenkező esetben a külföldi vagy európai joggyakorlatra való hivatkozások elrejthetik a döntő értelmezési választást.

2025-ös cikke közvetlenül foglalkozik az ilyen alkalmazkodás korlátaival. "Jogi párbeszéd és az Alkotmány konvencióbarát értelmezése," *Jurisprudencija*, 32(1), 36–73. o., vizsgálja a litvániai alkotmánybíróság és az É közötti együttműködést.

Kūris támogatja, hogy az Alkotmány a konvenciójoggal összhangban értelmezzék, ahol csak lehetséges, miközben elismeri ennek a módszernek a korlátait. *A Paksas-vita* jól mutatja azt a konfliktusról, amely végül alkotmánymódosítást igényel. Elutasítja továbbá, hogy a Konvenciót európai alkotmányként, Strasbourgt pedig európai alkotmánybíróságként nevezzék le, pusztán azért, mert joggyakorlata befolyásos. epublications.vu.lt

Ez egy nehéz kérdést vet fel az alkotmányjog jogalkotása számára. Ha az ellentétben tekintélyes értelmezés ered, nem pedig egyértelmű alkotmányos megfogalmazásból, akkor fel kell kérdezni, hogy az alkotmánymódosítás szükséges-e, mert az alkotmány megköveteli a vitatott eredményt, vagy mert a Bíróság meglévő doktrínája megszilárdította azt.

Ezek a lehetőségek eltérő következményekkel járnak. Az elsőben a módosítás megváltoztat egy alkotmányos szabályt. A másodikban módosításra lehet szükség ahhoz, hogy leküzdhessék azt a bírói értelmezést, amelyet a Bíróság képtelennek vagy nem akar felülvizsgálni.

Véleményem szerint ezt a különbséget egyértelműen kell hangsúlyozni, amikor a módosítás egy nemzetközi ítéletre javasolt válasz lesz. Az alkotmányos önkötelező jog megőrizheti a jogi stabilitást, de növelheti a politikai nehézséget az értelmezési hibák javításában. Ugyanakkor a korlátlan újraértelmezés, amely minden külső fejleményt figyelembe vesz, aláásható az alkotmányos tekintélyt.

A megfelelő elemző kérdés tehát az, hogy melyik intézménynek kell megváltoztatnia melyik jogi állítást, melyik engedélyezett eljárás útján és milyen indokokkal. Az igazságszolgáltatási párbeszéd nyelve hasznossá válik, ha tisztázza ezeket a felelősségeket.

2025-ös jelentései visszatérnek a precedens gyakorlati alkalmazásához. A litván Legfelsőbb Bíróság hivatalos konferenciabeszámolója szerint Kūris azt állította, hogy a 2006-os és 2007-es ítéletek már alkotmányos elveken és korábbi joggyakorlaton alapuló követelményeket fogalmaztak meg. Gyakorlati nehézséget talált arra, hogy a precedens jogi eszközként nem megfelelő használata. Ez a forrás közöli megjegyzéseit; nem teljes jegyzőkönyv. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

Ez a megfigyelés a jogi kultúrára irányítja a figyelmet. Egy hivatalosan elismert doktrína csak akkor válik sikeressé, ha a bírák és ügyvédek azonosítani tudják a releváns döntéseket, megértik azok hatókörét, és magyarázzák az alkalmazásukat vagy távozásukat. A növekvő számú hivatkozás önmagában nem jelenti a jobb ítélethozatalt.

Kūris hozzájárulásának értékeléséhez három eredményt választanék szét: a precedensális folytonosság igazolását, az igazságszolgáltatási értelmezés elismerését az aktív jog forrásaként,

valamint a doktrína változásának feltételeinek meghatározását. Munkája különösen értékes ezen kérdések összekapcsolásával az alkotmányos struktúrával.

A fennmaradó kihívás gyakorlati és értékelő: **hogyan biztosítsuk, hogy a precedensből származó hatalom arányos maradjon az azt létrehozó érvelés minőségével.** Az intézményi folytonosság korlátozhatja az egyes bírákat, de a tekintélybeli hibák javítása is nehezebbé válhat. Kūris keretrendszerének meggyőző alkalmazásának meg kell őriznie a folytonosságot, miközben a bíróságoknak nyíltan szembe kell nézniük ezzel a lehetőséggel.

Dangutė Ambrasienė és Solveiga Cirtautienė precedensjog elemzései

A legerősebb módja annak, hogy Dangutė Ambrasienė és Solveiga Cirtautienė közös munkáját megközelítsük, egy gyakorlati kérdés: **mit kell másképp tennie egy bíróságnak, ha a korábbi ítéletek tekintélyessé válnak?** Ez a kérdés összekapcsolja a jogi források elméletét a bírósági érveléssel, a bíróságok szervezésével és a jogi hibák korrekciójával.

Fő közös kiadványaik ebben a témában:

Megjelenés	Bibliográfiai részletek
"Teismų praktikos reikšmė Lietuvoje: stare decisis v. jurisprudence constante" — "A bírósági gyakorlat szerepe Litvániában: Stare Decisis kontra Jurisprudence Constante"	Vytautas Mizaras, szerk., *Privatinė teisė: praeitis, dabartis ir ateitis*, Vilnius: Justitia, 2008, 13–31. oldal.
"Az igazságszolgáltatási precedens szerepe a litvániai bírósági gyakorlatban"	*Jurisprudencija*, 2009, 2(116), 61–78. o.

A korábbi fejezet elérhető bibliográfiai nyilvántartásában és a kibővített szerzői összefoglalón keresztül; a teljes 2009-es cikk angol nyelven elérhető. Az alábbi szoros szövegértékelés tehát elsősorban az utóbbin alapul. Ezek közösen írt érvek: nincs megalapozott alap arra, hogy bizonyos álláspontokat külön Ambrasienė vagy Cirtautienė között rendeljenek. lituanistika.lt

Kiinduló különbségük a korábbi ítéletek különböző hatalomra való hivatkozására vonatkozik. A 2008-as összefoglaló megkülönbözteti a *stare decisis-t*, amely szerint egy korábbi döntés szükséges érvelése korlátozza a későbbi döntést, a jogi *gyakorlat állandó* joggyakorlattól, ahol a tekintély egy meghatározott igazságértelmezési vonalhoz kapcsolódik. Mindkettő támogathatja a kiszámíthatóságot és stabilitást, de hasonló célok nem határoznak meg egyenértékű jogi következményeket vagy érvelési technikákat. Ennek következtében a konzisztens ítélethozatal alkotmányos követelménye önmagában nem bizonyítja, hogy egy polgári jogi rendszer megkapta volna a közjogi precedens modellt. lituanistika.lt

Ez a különbség világosabbá válik Litvánia alkotmányos fejleményeivel szemben. Az **Alkotmánybíróság 2006. március 28-i döntésében** összekapcsolta az igazságszolgáltatás folytonosságát az alkotmányos elvekkel. A bíróságokat hasonló ügyekben saját döntéseik kötötték, míg az alsóbb bíróságokat releváns felsőbírósági döntések kötötték. A távozáshoz kivételes, objektíven szükséges, alkotmányos alapokkal rendelkező indokok szükségesek. Az ítélet megkülönböztette a precedensális hatóságot az adminisztratív irányítástól: a felsőbb bíróságok nem tudták utasítani az alsóbb bíróságokat a függőben lévő ügyek eldöntésére. Az igazságszolgáltatási gyakorlatnak az ítélethozatal útján kellett fejlődnie. lrkt.virtualu.lt

A 2007. október 24-i döntés **fontos feltételeket adott hozzá. A releváns precedensekhez kellően hasonló tények és ugyanaz az alkalmazandó jog szükséges. A versengő hatóságok figyelmet fordítottak a hierarchiára, a bevált gyakorlatra, az érvelésre, az igazságszolgáltatási összetételre és az azt követő változásokra. Egy bíróságnak, amely eltért a precedenstől, igazolnia kellett új következtetését, valamint a korábbi álláspont feladásának szükségességét. Az ítéletek hozzáférhetősége a következetes gyakorlat feltétele is volt. Ezek alkotmányos állítások, nem pedig eredeti újítások, amelyek a két tudósnak tulajdoníthatók.** lrkt.virtualu.lt

A 2009-es cikk egy eltérést diagnosztizál a formális kötelező érvény és a meglévő gyakorlat *között: nem megfelelő ténybeli összehasonlítás, bizonytalan irányító érvelés, és doktrinális változások, amelyeket "egységesítésként" mutatnak be. Világosabb* arány/halálos **megkülönböztetéseket, hozzáférhető ítéleteket és kifejezetten igazolt eltéréseket követel. Legjelentősebb különbség a megváltoztatható precedensek** és azok között, amelyeket javítani kell, mert azok sértik a kötelező szabályokat vagy alapvető elveket, vagy akadályozzák a jogilag elérhető szabályozási célt. cris.mruni.eu

A következő beszélgetés fejleszti a kritikai értékelésemet ezekről a problémákról. A hipotetikus példák és a javasolt értékelő kritériumok analitikus kiterjesztések, nem pedig kiadványaikban kifejezetten kifejtett további álláspontok.

Egy precedens doktrínának külön válaszokat kell adnia a tekintélyről, a hatáskörről és az igazolásról. Vegyünk három kérdést:

Kérdés	**Mit kell megállapítani**
Hatáskör	Miért korlátozza ez a korábbi ítélet a jelenlegi bíróságot?
Hatókör	Melyik állítás melyik ítéletből szabályozza mely körülményeket?
Távozás	Miért nem megfelelő ezt az állítást követni a jelenlegi vitában?

Ezek a kérdések széteshetnek. Egy ítélet kétségtelenül jogosult lehet, miközben hatásköre bizonytalan. Terjedelme világos lehet, miközben egy későbbi jogszabályi módosítás megszünteti alkalmazhatóságát. Alternatívaként továbbra is alkalmazható maradhat, de tartalmazhat olyan súlyos hibát, amely indokolja az újragondolást.

Ez a különválás azért fontos, mert a bíróság elismerheti az tekintélyes döntést, és mégis nem érvelhet eléggé. Egy felsőbb bírósági rész megismétlése sem bizonyítja, hogy a bekezdés irányította a korábbi kimenetelt, sem a jelenlegi vitát. Ezzel szemben a bíróság védhető eredményt érhet el, miközben nem magyarázza meg, hogyan kapcsolódik az meglévő hatósághoz. Az érvényi eredmény és a precedensális érvelés minősége külön értékelést igényel.

Az anyagilag hasonló tények azonosítása normatív gyakorlat. Képzeljük el egy korábbi ítéletet, amely felelősséget ró az eladóra, aki elrejtett szerkezeti hibát egy épületben. Egy későbbi ügy is egy rejtett hibáról szól, de a vásárló független felmérőt alkalmazott, aki a probléma a befejezés előtt fedezte fel.

Az esetek hasonlóak? A hasonlóságok jegyzéke nem válaszol erre a kérdésre. Mindkettő eladást, elrejtést és hibát érint. Ugyanakkor a vásárló tudottsága döntő lehet, ha a korábbi ítélet abban alapult, hogy megtévesztetett a vevőt az ügyletbe. Kevésbé lehet döntő, ha a vonatkozó kötelezettség megtiltja a szándékos elrejtést, függetlenül a bizonyított támaszkodástól.

Ezért az összehasonlítás magyarázatot igényel arra, **miért volt fontos egy tény a korábbi jogi következtetés** szempontjából. Ellenkező esetben a bíróságok manipulálhatják a hasonlóságot: hangsúlyozhatják a közös tényeket egy precedens követéséhez, vagy a mellékes különbségeket annak elkerülése érdekében.

Egy meggyőző ítéletnek fel kell ismernie a korábbi jogi kérdést, rekonstruálnia a döntő okokat, összekapcsolnia azokat a releváns tényekkel, és magyarázni, miért esnek a későbbi körülmények ugyanezen igazoláson belül vagy kívül esnek. Ez a precedens megkülönböztetését elkötelezett jogi érvnek tenné, nem pedig tényszerű leírás gyakorlásának.

A ratio decidendi probléma különösen nehéz, ha egy ítélet több indokot is felhoz. Tegyük fel, hogy egy bíróság elutasít egy keresetet, mert túl későn nyújtották be, de azt is elmagyarázza, hogy a felperes nem tudta bizonyítani az okságot. Valóban meghatározó az okságról szóló vita egy később, időben érvényes keresetben?

A választ nem lehet pusztán egy erőteljesen megfogalmazott ítélet megtalálásával megállapítani. Fel kell tennél, hogy az ok-okozat független döntési alap, alternatív döntés vagy megfigyelés volt-e az eljárás lebonyolításához szükséges megfigyelés. További bonyodat jelent, amikor több bíró egyetért az eredménnyel, de eltérő érvelést alkalmaz.

Ezek a példák korlátot mutatnak bármilyen reform számára, amely kizárólag a terminológiára épül. A *ratio decidendi* és *az obiter dictum kifejezések* bevezetése nem oldja meg azokat a vitákat, amelyek arról szólnak, hogy mi volt szükséges a döntéshez. A bíróságoknak szükségük van alternatív érvek kezelésére, töredezett érvelésre, valamint olyan kijelentésekre, amelyeket a vita szükségesnél szélesebb körben fogalmazott meg.

A gyakorlati cél az legyen, hogy a kért hatáskör láthatóvá és vitathatóvá tegye. A felperesnek meg kell tudnia vitatni, hogy az ítéletből kinyert állítást anélkül, hogy úgy tekintenének, mintha a bíróság hatáskörének megkérdőjelezné.

Egy kiegyensúlyozott döntések és az első tekintélyalapú döntés különböző nehézségeket teremt. Képzeljük el, hogy egy legfelsőbb bíróság egy új törvényi kérdést egy gondosan megalapozott ítélettel old. Még nincs végleges vonal. Az alsóbb bíróságoknak azonnal tekintőként kellene tekinteniük az ítéletet, vagy várjanak az ismétlést?

A várakozás megvédhet egy véletlen vagy félregondolt távozástól. Ugyanakkor ellentmondásos kimeneteleket is lehetővé tesz abban az időszakban, amikor állítólag stabil vonal alakul ki. A közvetlen hatóság elősegíti a koordinációt, ugyanakkor fennáll a veszélye, hogy egy elégtelenül megvizsgált döntés számos későbbi vitákat eldönthet.

A hasznos különbség a **jogi kötelező erő** és **a stabil bírói pozíció létezésében való bigalom**. Az ismétlés erősítheti a bizalmat anélkül, hogy feltétlenül létrehozná az eredeti jogi kötelezettséget. Ezzel szemben az ismétlődő döntések hibásak maradhatnak, ha minden későbbi bíróság egyszerűen lemásolta az elsőt.

Ezért az állítás megjelenésének gyakoriságát a megvizsgálás minőségével együtt kell értékelni. Tíz meg nem vizsgált ismétlés nem feltétlenül ad erősebb indokot, mint egy olyan ítélet, amely azonosítja és válaszol a központi ellenvetésekre.

Az ellentétes precedensek indokolatlanok sorrendjét követelnek, nem csupán tényezőkatalógusokat. Tegyük fel, hogy egy régebbi, kibővített testületi döntést következetesen követtek, míg egy friss átlagos testületi ítélet más álláspontot képvisel anélkül, hogy elismerné a korábbi hatáskört.

Több szempont most már eltérő irányba mutat. A frissesség az új ítélet javára. Az intézményi mérlegelés és a folytonosság a régebbi ítélet javára. Az újabb érvelés mégis lényegileg erősebb lehet.

A bíróságnak, amely ezek között dönt, el kell magyaráznia, melyik megfontolás érvényes és miért. Ellenkező esetben egy rugalmas tényezőgyűjtemény válhat egy menüdé, amelyből a bírák támogatót választanak a preferált eredményükhöz.

Egy lehetséges értékelő megközelítés először annak megállapítása lenne, hogy az újabb ítélet valóban a korábbi szabály megváltoztatását akarta-e. Egy megmagyarázhatatlan következetlenséget nem szabad automatikusan tekintő jogfelülbírálásként kezelni. A következő kérdés az intézményi hatáskörrel kapcsolatos lenne a szabály megváltoztatására. Csak ezután kell a bíróságnak értékelnie a változás lényegi indokait és az általa érintett érdekeket.

Ez a megközelítés megkülönböztetné a szándékos doktrinális fejlesztést a véletlenszerű összeegyeztethetetlen ítéletek előállításától.

A precedens korrekciója megkülönbözteti a nézeteltérést a jogi hibától. Egy későbbi bíró úgy véli, hogy egy másik értelmezés elegánsabb, hatékonyabb vagy társadalmilag előnyösebb. Ez a meggyőződés önmagában nem bizonyítja, hogy egy meglévő értelmezést el kell hagyni.

Vegyünk két ellentétes helyzetet. Az elsőben a kereskedelmi felek hosszú távú tranzakciókat szerveztek egy elévülési rendelkezés hihető értelmezése köré. A másodikban a megállapodás megszünteti azt a jogot, amelyet a törvény kifejezetten nem mentesít.

Az első helyzet jelentős támaszkitiltást vet fel a hirtelen változással szemben. A második pedig erősebb állítást vet fel, miszerint a folyamatos ragaszkodás jogi hibát tart fenn. Még itt is a bíróságnak magyaráznia kell a kötelező szabály elleni ellentétet, nem csupán a méltányosságra hivatkozni.

Ez a különbség a törvényhozási cél iránti óvatosságot is megköveteli. A törvények általában több célt követnek: a gyengébb felek védelmét, tranzakciók megkönnyítését, az adminisztratív költségek korlátozását és véglegesség fenntartását. Az, hogy bizonyítják, hogy egy precedens frusztrál egy célt, nem feltétlenül bizonyítja, hogy jogilag más értelmezés szükséges.

Ezért egy meggyőző korrekciónak meg kell határoznia a vonatkozó jogi kötelezettséget, meg kell mutatnia a meglévő szabály pontos hibáját, és magyarázni, miért nem oldana meg megfelelően egy szűkebb korrekció.

A megbízhatóság nem egy régi ítélet elvont tulajdonsága. Jelentősége attól függ, ki támaszkodott, mit tett, és hogy ez a támaszkodás ésszerű volt-e.

Egy vállalkozás megegyezett értelmezés alapján árazhatott volna egy szerződést. Egy egyén késlekedhetett volna az eljárás indításával, mert a publikált ítéletek azt mutatták, hogy az igény

nem elérhető. Egy közintézmény folytathatta a gyakorlatot annak ellenére, hogy egyre több bizonyíték állt arra, hogy megsérti a kötelező védelmet.

Ezek a helyzetek nem kaphatnak azonos kezelést. A megbízhatóság támogathatja a folytonosságot, átmeneti megállapodásokat vagy bizonyos befejezett tranzakciók védelmét. Nem tudja automatikusan minden régóta fennálló értelmezést érinthetetlen szabálysá alakítani.

A változás időbeli következményei is külön kezelést igényelnek. Egy új értelmezés alkalmazása a függőben lévő peres eljárásra eltér a végső ítélet újranyitásától. A lezárt tranzakciók védelme eltér attól, hogy egy hibás szabályt határozatlan ideig megőrizünk. Ezek nélkül a "jogi bizonyosság" elhomályosíthat több olyan érdeket, amelyek eltérő jogi válaszokat igényelnek.

A precedens korlátozhatja a bírói mérlegelést, miközben áthelyezheti azt. Egy kötelező érvényű szabály csökkenti a bíró szabadságát, hogy újrakezdje a megszokott kérdést. De a mérlegelési jog továbbra is fennáll az illetékes hatóságok kiválasztásában, irányító javaslataik megfogalmazásában, az alapvető hasonlóság meghatározásában és a kilépés indokolt-e értékelésében.

Ez különösen fontos, amikor a precedenst a bírói kiszámíthatatlanságra adott válaszként értékelik. A korábbi ítéletek hivatalos kötelessége a nézeteltérést a törvényi értelmezésről a korábbi döntések jellemzésére terítheti. A nézeteltérés nem tűnik el.

A megfelelő teszt az, hogy ezek a választások átláthatóbbá válnak-e. Meg tudják határozni a felek a vitatott lépést? Értékelheti azt a felülvizsgálati bíróság? Feltárja-e az ítélet a legerősebb ellentétes jogkört? Lehetővé teszi-e a magyarázat a későbbi bíróságok számára, hogy megértsék az ítélet határait?

Egy rendszer alig nyerne, ha a bírák a megmagyarázhatatlan törvényi következtetéseket olyan megmagyarázhatatlan állításokkal helyettesítenék, miszerint egy ügy "analóg".

A közzététel intézményi feltétele a jelentős hatalomnak. Vegyünk egy peres felet, akitől elvárják, hogy megfeleljen egy bírói értelmezésnek, de nem találja meg azt megállapító döntést. Vagy képzelj el egy adatbázist, amely több ezer ítéletet tartalmaz anélkül, hogy jelezné, hogy egy befolyásos döntést később elutasítottak.

A rendelkezésre állás önmagában egyik problémát sem oldja meg. Egy használható rendszernek megbízható keresésre, pontos hivatkozásokra, indokokhoz való hozzáférésre, valamint a korábbi és későbbi döntések közötti látható kapcsolatokra van szüksége. Emellett meg kell különböztetnie az elbírált ítéleteket az összefoglalóktól és más magyarázó anyagoktól.

További aggodalom a kutatási kapacitás egyenlőtlensége. Ha az irányító hatóság feltárása kiterjedt szakmai munkát igényel, a jól felszerelt peres felek előnyt szereznek. A precedensrendszer minőségét részben annak megfelelően kell értékelni, hogy a hétköznapi peresek és képviselőik képesek azonosítani és megvitatsák a releváns hatáskört.

Ezek intézményi tesztek: kivizsgálhatók a publikációs gyakorlatok, bírói hivatkozási minták, peres költségek és a megmagyarázhatatlan eltérések gyakorisága alapján.

Kapcsolódó magánjogi kutatásuk konkrét példát ad az ítéletekkel való kritikus foglalkozásra. Közös **cikkükben, az "Ikisutartinės atsakomybės kvalifikavimo problema:**

sutartinė, deliktinė ar sui generis" – a szerződés előtti felelősség osztályozásáról – *Jurisprudencija* 2008, 10(112), 52–63. oldal, vizsgálják a Legfelsőbb Bíróság 2006. november 6-i teljes határozata után, **a 3K-P-382/2006 ügy után is megmaradt** bizonytalanságot. Megkülönböztetik a szerződés megtiltásának szabadságát a rosszhiszemű tárgyalások és csalódott támaszkodás felelősségétől. Javasolt *sui generis* osztályozásuk ellenzi a szerződéses vagy a jogellenes felelősség szabályait minősítés nélkül; a támaszveszteségek adják a megfelelő irányvonalat a kártérítéshez. Ez egy lényeges magánjogi tanulmány, nem pedig egy újabb általános precedens-elmélet. etalpykla.lituanistika.lt

A precedenselmélethez való relevanciája módszertan. Az, hogy egy ítélet intézményességgel fontos, nem bizonyítja, hogy minden vita által felvetett fogalmi kérdést megoldott. Egy bíráló tudósnak – vagy egy későbbi bíróságnak – még mindig meg kell határoznia, mi marad bizonytalan.

Ez termékeny kapcsolatot sugall: egy igazságszolgáltatási eredmény tekintélyes útmutatást adhat, miközben magyarázata tisztázásra nyitva marad. A kötelező érvényű hatalom nem feltétlenül jelentse azt, hogy minden elméleti megfogalmazás, amely egy ítéletben megjelenik, túl lenne kritikán.

Cirtautienė későbbi egyéni munkái is hozzátesz egy kapcsolódó aggodalomra a jogalapú igazságszolgáltatási fejlődéssel kapcsolatban. " Az **emberi jogok hatása a magánjogra Litvániában és más európai országokban: problémás aspektusok" című műje,** *Jurisprudencija* 2013, 20(1), 77–90. o., megkülönbözteti a magánkapcsolatokra gyakorolt közvetlen és közvetett hatást. A kiterjesztett gyászkártérítést és a túlzott vizsgálatok jogorvoslatát hasznos fejleményként kezeli, míg a nehezebb felelősségi ügyek aggályokat vetnek fel a jogszabályi hiányosságok, visszamenőleges akcionáció és bírói kompetencia miatt. Olyan fogalmi kritériumokat sürget, amelyek összeegyeztetik a hatékony védelmet a magán autonómiával, bizonyossággal és kiszámíthatósággal. Itt a "horizontális hatás" a magánfelek közötti kapcsolatokat érinti; ez nem jelenti a horizontális precedens hatalomot. cris.mruni.eu

Független következmény az, hogy két vizsgálatnak külön kell maradnia: hogy egy innovatív ítélet jogilag indokolt jogorvoslatot kínál-e, és hogy a későbbi bíróságok milyen széleskörű módon kiterjeszthetik azt. Egy kivételes vitában egy kényszerítő jogorvoslat nem automatikusan indokolja egy általános szabályt, amely különböző kapcsolatokat, kockázatokat és intézményi felelősségeket fed le.

A precedenssel való kapcsolat tehát kérdés a bírói innováció későbbi hatásának szabályozásáról. Ez a kapcsolat az én rekonstrukcióm, nem pedig az egyértelmű állítás, hogy a 2013-as cikk további stare decisis doktrínát dolgoz ki.

Egy összehasonlítás Egidijus Kūrisszel segít megismerni a vitát. Kūris 2009-es cikke a precedens alkotmányos státuszát védi a törvényhozási legitimitáson, törvényhozási szándékon és litván jogi hagyományon alapuló kifogásokkal szemben. Precedenst úgy állítja be, mint a törvényhozás együttélését és kiegészítését. @eitis

A különbségtétel az intézmény **hatáskörének igazolása** és **az a hatóság működésének gyakorlatainak értékelése** között. Az alkotmányos precedens alapjának megteremtése nem automatikusan oldja meg a hatáskörére, ellentmondó döntésekre vagy korrekcióra vonatkozó kérdéseket. Ezzel szemben a működési gyengeségek azonosítása önmagában nem cáfolja meg

az alkotmányos hatalomot. Ezek különböző szintű vizsgálatot, és egy kielégítő magyarázathoz mindkettőre szükség van.

Fő fenntartásom a közjog/polgári jog kontrasztjának magyarázó hatótávolságával kapcsolatos. Az ilyen kategóriák fontos különbségeket azonosíthatnak, de a döntő gyakorlati kérdések konkrétabbak: melyik bíróság változtathat egy értelmezésen, milyen indokokat kell megadnia, hogyan ismerik fel a peres felek a vonatkozó jogot, és hogyan védik a támaszkodást. Ezekre a kérdésekre nem lehet kizárólag jogi családi megjelöléssel válaszolni.

Ezek alapján a tudományos kutatás tartós értéke abban rejlik, hogy a precedens bírói magatartás alapján mérhetővé válik. Egy sikeres rendszernek lehetővé kell tennie a bíróság számára, hogy elmagyarázza **, mit állapított meg egy korábbi döntés, miért szabályozza a jelenlegi vitát, és miért jogilag indokolt bármilyen eltérés**. Ezek a magyarázatok nagyobb mértékű kontinutitást nyújtanak, mint az ítéletek egymásra hivatkozásának gyakorisága.

Septimius-Ioan Puț precedensjog elemzései

Úgy értem, **Septimiu-Ioan Puțra**, a román jogtudósra a Babeș-Bolyai Egyetemen, Clujs-Napocában. Kutatásai összekapcsolják az általános jogelméletet az adópereskedéssel és más olyan területekkel, ahol a bírósági értelmezés jelentős gyakorlati következményekkel jár. Cluj-Napoca

Munkája két különálló kérdést vet fel: **hogyan teremt az értelmezés jogi tartalmat**, és **mikor válik ez a tartalom tekintélyessé azon a pereskedésen túl, amelyben kidolgozták**. Ezeknek a kérdéseknek a külön tartása elengedhetetlen ahhoz, hogy értékelje hozzájárulását a precedenselmélethez.

A két közvetlenül releváns cikk a következők:

Munkássága	Megjelenés
"Precedentul judiciar – o interpretare istorică a dreptului pozitiv?" — "A bírói precedens: a pozitív jog történelmi értelmezése?"	*Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, **60(1), 2015, 87–95. oldal**.
"Interpretarea judiciară creatoare de drept?" — "Létrehoz-e a bírói értelmezés a jogot?"	Ugyanaz a folyóirat, **69(3), 2024, 97–111. oldal**; online megjelent **2025. március 17-én**. DOI: **10.24193/SUBBiur.69(2024).3.97-111**.

Mindkét cikk teljes egészében, románul elérhető, angol összefoglalókkal. A későbbi cikk megjelenési évének és az online megjelenési dátumának különbsége a pontos hivatkozáshoz számít. Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia

Tankönyve, ***a Teoria dreptului*** szintén tartalmaz precedens és jogtudomány témájú témájú tárgyalásait. A **2024-es kiadásban** ezek foglalják el az oldalt. **81–85** és **86–87**. oldalt; **a 2026-os második kiadásban a 2026**. oldal **94–98** és **99–101**. oldal. A nyilvános előzetesek meghatározzák a helyszínüket, de nem közölik a szakaszok teljes érveit. Az alábbi részletes értékelés tehát a cikkekre épül, amelyeket releváns bírói döntések egészítenek ki. hamangiu.ro

A 2015-ös cikk a román jogi források osztályozásának felülvizsgálatát javasolja. Puț a Legfelsőbb Bíróság kifejezetten engedélyezett előzetes értelmezéseit jogilag elismert, kivételes precedensként kezeli. Jelentőségük a kezdeti vitán túli hatásokban rejlik: az értelmezés kidolgozza és aktiválja a jogszabályokat, miközben korlátozza a bíróságokat, amelyek ugyanazzal a jogi kérdéssel szembesülnek. Elismeri a korábbi gyakorlati tiszteletet a felsőbb bíróságok ítéleteivel, de megkülönbözteti azt a formális kötelező erőtől. Az tekintélyelem a

döntő jogi elv, nem pedig az egész ítélet. Következtetése ezt a precedenst kimásodlagosnak és kivételesnek mutatja be Románia jogi felépítésében. 07Put_87_95

Az érv megértéséhez a releváns eljárásokat meg kell különböztetni. Az itt vizsgált Polgári Eljárási Törvénykönyv keretrendszere szerint:

Eljárás	Funkció és hatások
Recurs în interesul legii — fellebbezés a jog érdekében	Kezeli az ellentétes igazságszolgáltatási értelmezéseket. Jogi válasza a bíróságokat a hivatalos közzététel után köti, miközben a vizsgált ítéleteket és a felek helyzetét érintetlenül hagyja.
Hotărâre prealabilă — előzetes döntés jogi kérdésben	Egy jogosult bíróság, amely a végső körben dönt egy folyamatban lévő ügyben, tisztázást kér egy minősítő jogi kérdésről. A válasz a hivatkozó bíróságot a kijelentéstől, más bíróságokat pedig a hivatalos közzétételtől köti.

A kezdési különbség szükséges feltétel olyan megfogalmazásokhoz, amelyek kizárólag a közzétételhez kötik a kötelező erőt. A Kódex előírja, hogy a bírák ítélkezzenek, annak ellenére, hogy a jogszabályok nem világos vagy hiányosak, engedélyezik a hiányosságok pótlására meghatározott módszereket, és megtiltja, hogy a hagyományos ítéletek általánosan kötelező érvényű rendelkezéseket hozzanak létre. Ezek törvényi szabályok, függetlenül Puț elméleti jellemzésétől. Portál Legislativ

Az intézményi elrendezés érdekes elemző problémát teremt. Egy döntés megmaradhat bírói eljárás során – amelyet a bírák egy peres eljárás keretében hoznak ki –, miközben jogi értelmezése sok vitát irányít. Ennek következtében a jogalkotás és az ítélethozatal közötti megosztottság nem csupán azzal mérhető, hogy melyik intézmény adott dokumentumot.

Meg kell vizsgálnunk a dokumentum hatásait is. Rendez egy vitát, meggyőző útmutatást ad, vagy olyan értelmezést állapít meg, amelyet más bíróságoknak alkalmazniuk kell? Ezek a következmények eltérőek még akkor is, ha az alapok hasonlóak.

A későbbi cikk a precedenst egy szélesebb értelmezésen belül helyezi be. Puț megkülönbözteti a szokásos *interparte* hatásokat a Legfelsőbb Bíróság különleges eljárásainak szélesebb hatásaitól. Megkülönbözteti a "tipikus" értelmezést, amely a törvényi jelentést tisztázza, az "atípusos" értelmezéstől, amely analógiát, általános elveket és igazságosságot foglal magában. Következtetése az értelmezést általánosságban intellektuális alkotásként jellemezi. A fiskális arányosság és az autóadó-peres eljárások gyakorlati példákat szolgáltatnak. A törvényi korlátozások továbbra is részei a beszámolónak, beleértve a rendes bírák általános szabályalkotásának és a büntető analógia korlátozásait. studia.law.ubbcluj.ro

Két kapcsolódó tanulmány mutatja be, hogyan működnek ezek az elméleti aggályok az ő tárgyi jogi elemzésében.

A "România – stat de drept sau stat fiscal?" című műben —"Románia: jogállamiság vagy adózási szabály?" —*Studia* **60(3), 2015, 23–39.** o. Puț bírálja azokat a fiskális gyakorlatokat, amelyek aláássák a jogi bizonyosságot és az adófizetők jogait. Az európai ítéletek az elemzésbe az adminisztratív intézkedések szabályozásának forrásaként kerülnek be. Tárgyalja *a Salomie-t és az Oltean-t*, és bírálja az ÁFA-alapú árak európai értelmezésének késleltetett közigazgatási elfogadását. A precedenshez kapcsolódó kérdés itt a végrehajtás: létezhet egy tekintélyes

értelmezés, miközben az adminisztratív gyakorlat továbbra is ellenáll annak következményeivel. Ez egy alkalmazott jogállamisági kritika, nem pedig egy különálló, átfogó precedenselmélet. arhiva-studia.law.ubbcluj.ro

A "Remediul împotriva unui final fatidic subit: suspendarea actului administrativ-fiscal", *Studia* **63(2), 2018, 44–57. o**. című művében vizsgálja az ideiglenes védelmet a fiskális érvényesítés ellen. Az igazságszolgáltatási gyakorlat konkrét értelmet ad a törvényi kifejezésnek, a "jól igazolt eset". Bírálja továbbá az újramegújított felfüggesztési kérelmeket és a biztosíték-betéteket érintő ítéleteket, amiért figyelmen kívül hagyják a vonatkozó jogszabályi módosításokat. Ha a vonatkozó feltételek változatlanok maradnak, támogatja a korábbi ideiglenes ítélet érvelésének továbbvitelét. Ez egyszerre jól mutatja az igazságszolgáltatás folytonosságának hasznosságát, valamint a korábbi jogokkal szembeni érvelés újraértékelésének szükségességét. studia.law.ubbcluj.ro

A következő értékelés fejti ki ennek a tudománynak a következményeit és nehézségeit. A fogalmi különbségek és hipotetikus tesztek az én elemzésem, nem pedig Puț által kifejezetten előterjesztett további állítások.

Az intellektuális kreativitás és egy általánosan tekintélyt meghatározó szabály megalkotása különböző eredmények. Vegyünk egy bírót, aki egy kétértelmű szerződéses záradékot egy szokatlanul kifinomult érvvel értelmez. Ez az értelmezés rendkívül kreatív lehet, miközben csak a felek vitáját oldja meg. Ezzel szemben egy különleges bírósági eljárás sok ügyben hagyományos értelmezést adhat kötelező erővel.

Így egy érv újdonsága nem határozza meg az intézményi tekintélyét. Az intézményi tekintélye sem határozza meg az újdonságot.

Egy hasznos analitikai megkülönböztetés négy lehetséges jelentést azonosít a "törvényteremtésre" vonatkozóan:

- A meglévő szabály hihető értelmezései közül választani.
- Olyan választ adunk, ahol a jogi anyagokban hiányosság van.
- A peres felek konkrét jogainak és kötelezettségeinek meghatározása.
- Egy tekintélyes jogi javaslat előállítása, amely más vitákat szabályoz.

Egy ítélet több ilyen funkciót is elláthat, de ezeket nem szabad összeomlni. Ellenkező esetben az értelmezés kreatívnak nyilvánítása szóban dönti a vitát: szinte minden komoly szellemi tevékenység értelmezést igényel, míg a vitatott kérdés a értelmezés jogi következményeivel kapcsolatos.

A legerősebb elméleti magyarázat magyarázná, milyen teremtés történik, milyen megengedett módszereken keresztül, és milyen következményekkel.

A kreativitáshoz független legitimitás magyarázatot is szükséges. Képzeljük el, hogy két bíró ugyanazzal a kétértelmű rendelkezéssel néz szembe. Az egyik olyan értelmezést választ, amelyet a szabály szerkezete, célja és más szabályokhoz való viszonya támaszt alá. A második pedig vonzó, igazságos kimenetelt választ, miközben figyelmen kívül hagyja az erős, ellentétes jogi indokokat.

Mindketten intellektuális döntést hoztak. Ez a hasonlóság nem teszi ugyanolyan igazoltnak döntéseiket.

Az értékelésnek ezért fel kell kérdeznie, hogy az értelmezés tiszteletben tartja-e a jogi hierarchiát, kezeli-e az ellentétes érveket, és továbbra is az intézmény hatáskörébe tartozik. Az az állítás, hogy a bírák szükségszerűen hozzájárulnak a jogi jelentéshez, önmagában nem lehet felhozni az engedélyt arra, hogy figyelmen kívül hagyjon egy szabályt.

Ez a különbség különösen fontossá válik, amikor az általános elvek lépnek be az érvelésbe. Az elvek összekapcsolhatják az egyébként széttagolt jogi anyagokat, és irányíthatják a hiányosságok rendezését. De szélességük elrejtheti a nézeteltérést arról, hogy melyik elv érvényes és mennyire alkalmazható. Az igazságosság vagy egyenlőség alkalmazása nem szünteti meg azt a szükségességet, hogy magyarázzák, miért igazolják ezek a megfontolások a konkrét eredményt.

Puț példái lehetővé teszik a konkrét vizsgálatot arról, mennyi munka maradt még egy tekintélyes értelmezés után. A későbbi cikk **a Legfelsőbb Bíróság 86/2018-as döntését** tárgyalja, a CJEU *Salomie és Oltean* ítéletének hátterében. studia.law.ubbcluj.ro

A Salomie és Oltean **ügyben, C183/14, 2015. július** 9-én az CJEU előírta, hogy az adóbüntetések a jogos behajtás és csalásmegelőzési célok érdekében megmaradjanak. A nemzeti bíróságokra hagyta, hogy a tényleges összegeket és körülményeket értékeljenek. A pluszdíjak vonzották ezt az elemzést, ha büntető jellegűek voltak; ennek meghatározásához nemzeti értékelést is szükséges. Az ítélet tehát jogi normát adott anélkül, hogy minden adófizető eredményét rögzítette volna. EUR-Lex

A 86/2018-as döntés később megkülönböztette a 2007–2010. július 1. **között alkalmazandó román pótdíjakat**, amelyek büntető elemmel bírtak, a későbbi kompenzációs érdekességektől. **A 142**. bekezdése kifejezetten elválasztotta a díj besorolását a szankció értékelésétől az egyes ügyek konkrét körülményei alapján. Az ítélet nem törölte vagy csökkentette automatikusan minden pluszdíjat. Portál Legislativ

Ez fontos feltételt ad a 2015-ös javaslatnak, miszerint a kötelező érvényű válasz szinte meghatározza az alapügyet. 07Put_87_95

Úgy vélem, hogy a központosított értelmezés egy szakaszt eldönthet, miközben a másikat jelentősen nyitva hagyhat. Lehet, hogy egy jogi besorolás rögzíthető, de a bíróságnak mégis meg kell határoznia a vonatkozó törvényi időszakot, a tényeket kell megállapítania, meg kell mérnie a magatartás súlyosságát, és igazolnia kell a jogorvoslatot.

A megfelelő kérdés tehát az, **hogy a tekintélyes értelmezés mit dönt** el. Ha minden kötelező érvényű választ gyakorlatilag egyenértékűnek tekintünk egy befejezett ítélettel, elhomályosíthatja a megmaradt bíráskodási felelősségeket.

Ugyanez a példa választja el a bírói innovációt a felsőbbrendűségi jog betartásától. Egy nemzeti ítélet, amely csökkenti az adóterhet, újszerűnek tűnhet a hazai gyakorlatban. De az igazolása az európai jog alkalmazásának kötelezettségéből fakadhat. Egy másik, azonos csökkentést hozó ítélet elsősorban a bíró személyes igazságosság-értékelésén támaszkodhat.

A külső eredmény nem bizonyítja, hogy mindkét ítélet ugyanazt a mérlegelési jogot gyakorolja.

Egy alapos értékelésnek rekonstruálnia kell a jogi útvonalat: melyik norma engedélyezte az átvizsgálást, melyik elv szolgálta a szabványt, és melyik ténybeli értékelés indokolta a csökkentést? Ez lehetővé teszi, hogy megszűnjük a jogilag előírt korrekciót a mérlegelési fejlesztéstől és a nem elég alapozott beavatkozástól.

Ez a megkülönböztetés elengedhetetlen a bírói hatalom értékeléséhez. Egy bíróság jelentős hatalmat gyakorolhat egy felsőbbrendű norma érvényesítésével anélkül, hogy korlátlan jogkörrel rendelkezne arra, hogy a belpolitikai döntést saját preferált rendszerével helyettesítse.

A büntetőjogi példa különösen láthatóvá teszi a fejlődés korlátait. Puț a ***Dragotoniu és a Militaru-Pidhorni kontra Románia*** ügyre hivatkozik az értelmezési tisztázás megvitatására. studia.law.ubbcluj.ro

Az ÉKtHR **2007. május 24-i** ítélete elismerte, hogy a jogi megfogalmazás bírósági tisztázást igényel, de követelte a bűncselekmény tartalmával való következetességet és az ésszerű előreláthatóságot. A tényleges eredmény a **7. cikk megsértése** volt: a büntetőjogi felelősség kiterjesztése a kérelmezőkre, akik egy magánbank alkalmazottaira vonatkoztak, nem rendelkezett előzetes jogi támogatással, és nem volt ésszerűen előre látható. A tudományos értelmezés nem pótolhatta a hiányzó igazságszolgáltatási alapokat. legislatie.just.ro

Az elemző tanulság az, hogy az értelmezés szükségessége és egy adott fejlesztés megengedhetősége külön kell maradni. Egy bíróság nem indokolhatja a büntetőjogi felelősség váratlan bővítését pusztán azzal, hogy elmagyarázza: szó szerinti alkalmazása lehetetlen, vagy hogy a jogi kategóriák fejlődnek.

Egy kidolgozott precedenselméletnek tehát meg kell különböztetnie a folytonosságot a visszamenőleg káros változástól. A kiszámíthatóság azt mutatja, hogy az illető mit tudhat megérteni a cselekvés előtt, valamint hogy a bíróságok mit koordinálhatnak egy vita felmerülése után.

Alkalmazott tudományos munkája felveti a jogváltozások utáni folytonosság kérdését is. Egy korábbi ítélet meggyőző maradhat a korábbi jogi helyzet leírásaként, miközben egy módosított szabály alapján nem válik alkalmassá iránymutatásként. Hasonlóképpen, egy módosítás csak egy korábbi érvelési elemet módosíthat.

A későbbi bíróságnak pontosan meg kell határoznia, mi változott meg. Kerülnie kell, hogy egyszerre másoljon egy elavult következtetést, és feltételezze, hogy minden módosítás megsemmisíti minden korábbi hatáskör relevanciáját.

Ez megköveteli a törvényi változatokra és dátumokra a döntés érvelésének mellett. Egy hivatkozás az időelemzés nélkül fenntarthatja a folytonosság látszatát, miközben fenntartja a hibát.

A szélesebb intézményi kérdés az, hogy a jogi információs rendszerek láthatóvá teszik-e ezeket a kapcsolatokat. Egy adatbázisnak lehetőséget kell tennie a felhasználók számára, hogy felfedezzék, egy értelmezés egy korábbi változatra vonatkozik, vagy hogy a későbbi hatóság szűkítette annak hatókörét. A precedens gyakorlati megbízhatósága részben ezen információtól függ.

Az egységesség javíthatja a jövőbeni kezelést, miközben megőrzi az egyenlőtlen befejezett eredményeket. Képzelj el három hasonló peres felet. Kettő eltérő értelmezések alapján nyer végleges ítéletet; a harmadik ügye függőben marad, amikor egy egyesítő döntés születik.

Az új értelmezés összehangolhatja a jövőbeli döntéseket. Nem feltétlenül szünteti meg a korábbi ítéletek közötti különbséget.

Ez több különálló érdeklődést is felvet: következetes kezelés, hibajavítás, támaszkodás és véglegesség. Egy kielégítő intézményi értékelésnek magyarázatot kell adnia kapcsolatuknak, nem pedig azt feltételezni, hogy az egység minden igazságossági problémát megold.

Vizsgálnia kell továbbá a tisztázáshoz való hozzáférést is. Ha egy értelmezés, amely sok esetet érint, egyetlen jogosult hivatkozásból származik, a releváns kérdések közé tartozik, hogyan fogalmazzák meg a kérdést, mely kifogásokat veszik figyelembe, és hogy az anyagilag eltérő körülmények megfelelően képviselhetők-e. Ezek a kérdések a központosított értelmezés minőségére vonatkoznak, függetlenül attól, hogy formálisan megszilárdult-e annak kötelező ereje.

Az összehasonlító állítások óvatosságot igényelnek. Egy 2015-ös cikkben felidézett rész azt sugallja, hogy a törvényjavaslatokat alkalmazó közjogi döntések csupán értelmezési jogkörrel bírnak. Ez a leírás túl korlátozó. 07Put_87_95

Az angol precedentiális hatóság törvényi pereskedésben is működik. Az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bíróságának Jwanczukiban folytatott tárgyalása magyarázza a bírói hierarchiákon belüli kötelező érvényű hatalomot, miközben megkülönbözteti azt a különböző brit joghatóságok közötti döntések meggyőző hatásától. A jelentős változók közé tartozik a hierarchia és a joghatóság, nem pedig a törvényi viták és a bírók által hozott törvények egyszerű ellentéte. Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága

Összehasonlító szempontból ezért hatékonyabb összehasonlítani bizonyos mechanizmusokat: a szokásos fellebbviteli precedenseket, a kifejezetten engedélyezett kötelező érvényű értelmezést és a meggyőző joggyakorlatot. Mindegyiknek eltérő előállítási eljárásai és eltérő módszerei vannak a hatáskör meghatározására.

Végül az igazságszolgáltatási hatalom megkülönböztetendő a szuverenitástól. Puț későbbi következtetése erősen fogalmaz meg a bíró egyedi *imperiumáról* és eljárási szuverenitásáról. studia.law.ubbcluj.ro

A bíróság felelőssége, hogy tekintélyes választ adjon, nem teremti fel a jogi korlátoktól való szabadságot. A döntési függetlenség, véglegesség, értelmező kezdeményezés és törvényhozási hatáskör különálló intézményi tulajdonjogok.

Független alkotmányos mércét szolgáltatnak a Román **Alkotmánybíróság 787/2021-es döntése**. Elismeri a jogi szabályok alkalmazásához szükséges bírói hozzájárulást, miközben fenntartja, hogy a bíróságok nem helyettesíthetik magukat a törvényhozó testület helyett. A kifejezetten engedélyezett egységes értelmezést a meglévő jog tisztázásaként kezeli, és kizárja a törvényen kívüli vagy ellentétes értelmezéseket. Ez bírósági doktrína, nem pedig az állítás, hogy Puț kifejezetten kidolgozza ezt a döntést. Portál Legislativ

A bírói hatalom bővítésének tanulmányozásához a legfontosabb kérdés, hogy a központosított értelmezés csupán a jogilag igazolt jelentéseket hangolja-e össze, vagy lehetővé teszi a bíróságok számára, hogy politikai döntéseket állapítsanak meg a tisztázás leírása alapján. Ennek megválaszolásához alapos vizsgálatot igényel bizonyos döntések: a rendelkezésre álló alternatívák, a kiválasztott okok, az érintett érdekek és a törvényhozási korrekció lehetősége.

Véleményem szerint Puț tudományos munkája akkor válik a leghasznosabba, amikor ezeket az intézményi következményeket egyértelművé teszik. Fogalmi sebezhetősége abban rejlik, hogy az intellektuális teremtés széles nyelvezete több magyarázó súlyt bír, mint amennyit fenntartani tud. Egy teljesebb elmélet összekapcsolná a kreativitást a tekintély, terjedelem, igazolás és változás pontos szabályaival—és megmutatná, hogyan irányítják ezek a szabályok azokat a nehéz eseteket, ahol a bírói értelmezés a legnagyobb következményekkel jár.

Martin Gelter és Mathias Siems precedensjog elemzései

Martin Gelter és Mathias Siems fő közös hozzájárulása a külföldi ítéletek meggyőző precedensként való alkalmazásával foglalkozik. Azt vizsgálják, mely bíróságok hivatkoznak más országok bíróságaira, mi magyarázza ezeket a kapcsolatokat, és hogyan lépnek be a külföldi döntések az igazságszolgáltatási vitába. Kutatásukat tehát meg kell különböztetni a hazai stare decisis átfogó elméletétől: központi témája a bírói hatalom nemzeti határokon átnyúló mozgása.

Kapcsolódó közös publikációik egy kapcsolódó kutatási programot alkotnak:

Megjelenés	**Bibliográfiai hivatkozás**
Hálózatok, párbeszéd vagy egyirányú forgalom? Empirikus elemzés a tíz európai legfelsőbb bírósága közötti kereszthivatkozásokról	*Utrecht Law Review* 8(2) (2012), 88–99
Nyelvezet, jogi eredet és kultúra a bíróságok előtt: Kereszthivatkozások európai legfelsőbb bíróságok között	*Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Felülvizsgálata* 21 (2013), 215–269
Külföldi bíróságokhoz beadott hivatkozások – törvénytelen és feleslegesek, vagy elkerülhetetlenek? Bizonyítékok Európából	*American Journal of Comparative Law* 62(1) (2014), 35–86

A 2012-es cikket később újra közölték Mads Andenas és Duncan Fairgrieve szerkesztett *Courts and Comparative* Law (2015) gyűjteményében, 200–212. oldalon. Ez a fejezet nem tekinthető egy újabb független empirikus vizsgálatnak. Utrecht Law Review

Először elmagyarázom a közzétett eredményeket, majd kritikai értékelést dolgozok ki azok precedensre, bírói érvelésre és bírói hatalomra gyakorolt hatásairól. Az alábbi értékelő keretrendszer az én elemzésem, nem pedig a szerzők által kifejezetten megfogalmazott állítások halmaza.

Empirikus alapjaik jelentősek, de intézményileg heterogén. Az eredeti projekt 2000–2007-et ölel fel, és 636 172 döntést és 1 430 kereszthivatkozást jelent Ausztriában, Belgiumban, Angliában és Walesben, Franciaországban, Németországban, Írországban, Olaszországban, Hollandiában, Spanyolországban és Svájcban. Lényeges, hogy Angliát és Walest a Fellebbviteli Bíróság, míg Írországot a Legfelsőbb Bíróság. Ezek nem tíz azonos elhelyezkedéssel rendelkező legfelsőbb bíróság. researchgate.net

Két gyűjtési minősítés számít. Elérhető ügyvédi és jelentéstevő bírói vélemények is szerepelnek, bár a döntő bíróság nem fogadhatja el őket. Az angol fellebbviteli bíróságra vonatkozó ír hivatkozásokat részben 124 véletlenszerűen kiválasztott Legfelsőbb Bírósági döntésből becsülték. A megfigyelések általában egy idéző ügy hivatkozását jelölik egy adott külföldi bíróságra, nem pedig minden különálló külföldi ítéletet vagy hivatkozási sorozatot. journals.uchicago.edu

Ezek a részletek befolyásolják az értelmezést. Egy nagy mennyiségű kereshető ítélet nem eredményez automatikusan ugyanolyan sok független megfigyelést a nemzeti bírói magatartásról. És egy tanácsadó véleményben szereplő hivatkozás sem feltétlenül képviseli a többségi bíróság érvelését. A kutatás olyan anyagokat figyel meg, amelyek bírói igazolást kapnak; annak pontos intézményi státuszának azonosítása továbbra is elengedhetetlen.

A hálózati elemzés aszimmetria és kölcsönösség kombinációját mutatja fel. Ausztria 459-szer idézi Németországot, míg Németország 34-szer Ausztriát. A mag-perifériás modelljük Angliát, Franciaországot és Németországot azonosítja fő beérkező magként, Hollandiát, Belgiumot és Svájcot pedig a kimenő magként. Ezek relációs pozíciókat írnak le, nem pedig egyszerű hivatkozási összesített rangsorolást. A normalizált elemzés azonban pozitív kölcsönösséget talál: következtetésük elismer némi párbeszédet, néhány hálózatot és egyirányú forgalmat. researchgate.net

A térfogat és a kölcsönösség közötti különbség elemzőileg fontos. Képzeljük el két bíróságot, amelyek mindkét bíróságnak irányítják külföldi hivatkozásainak nagy részét a másiknak. Preferenciáik akkor is kölcsönösek, ha az egyik sokkal több hivatkozást ad. Ezzel szemben két bíróság hasonló számú hivatkozást cserélhet anélkül, hogy ugyanazokkal a jogi problémákkal foglalkozna.

További különbségtétel szükséges a **kölcsönös hivatkozás és a tárgyi párbeszéd** között. Tegyük fel, hogy az A bíróság a szerződéses kártérítésekkel kapcsolatos B bíróságot idézi, míg a B bíróság az A bíróságot a büntetőeljárásban. A kapcsolat intézményi szinten kölcsönös, de az ítéletek nem közös kérdésről szólnak. Egy erősebb párbeszéd bemutatása egy sorrendet azonosítana: az egyik bíróság kidolgoz egy érvet, a másik válaszol rá, és az első ezt a választ megvizsgálja.

Ennek következtében a hálózati bizonyítékok különösen hasznosak a lehetséges kapcsolatok feltérképezésében. Alapos olvasásra és időrendi rekonstrukcióra van szükség ahhoz, hogy megállapítsuk, mit jelentenek ezek a kapcsolatok.

Magyarázó tanulmányuk azt vizsgálja, miért vonzzák fel bizonyos külföldi bíróságok a figyelmet. A 2013-as cikk 90 irányított bíróság-párkapcsolatot modellez, negatív-binomiális regresszió segítségével. A nyelvi hozzáférhetőség, az idézett ország népessége és az alacsonyabb észlelt korrupció erős összefüggésben áll a hivatkozási gyakorisággal; a politikai-gazdasági hasonlóság is számít. A jogi eredet és a jogi családi hatások a specifikációtól függenek, mivel ezek a változók átfednek a nyelvvel és kultúrával. A nyelvi készség-mérő a nemzeti népességeket érinti, nem pedig az egyes bírákat. journals.uchicago.edu

Az én értelmezésem szerint ezek az eredmények három szakaszt kell különíteni az összehasonlító érvelésnek: egy ítélet felfedezését, relevánsnak tekinteni és elfogadni az érvelését. Különböző mechanizmusok irányíthatják az egyes szakaszokat.

Egy bíró nem ítélhet meg egy elérhetetlen ítéletet. Amint azonban az ítélet elérhetővé válik, a nyelvezet ismerete nem bizonyítja, hogy jogi alapjai illeszkednek a belföldi vitához. Végül, még egy szorosan hasonló ítélet is tartalmazhat olyan érvet, amelyet a hazai bíróságnak el kellene utasítania.

Ez egy igényesebb kutatási tervre utal, mint pusztán a hivatkozások számítása. A kutatók megvizsgálhatják, hogy a fordítások növelik-e a bíróságok körét, hogy a bírák később foglalkoznak-e az ítéletek érveléseivel, és hogy a kölcsönzött állítások túlélik-e a hazai vizsgálatot. Egy ilyen kialakítás megkülönböztetné a könnyebb hozzáférést az erősebb meggyőződéstől.

Ugyanez az óvatosság érvényes az intézményi hírnévre is. Egy országszintű mutató nem tudja közvetlenül megállapítani egy adott ítélet minőségét. Egy befolyásos bíróság meggyőzetlen véleményt írhat; egy kevésbé rangos joghatóság bírósága kivételesen jól megoldhatja a problémát. Az idézési gyakoriság könnyebben méri az elismerést és a figyelmet, mint az érvelő érdemet.

Fontos oksági kérdés is felmerül. A történelmi doktrinális kapcsolatok ösztönözhetik a nyelvtanulást, míg a nyelvi kompetencia erősítheti ezeket a kapcsolatokat. Ezeknek az irányoknak a megkülönböztetéséhez további bizonyítékokra lenne szükség – például a bírói oktatás, a fordítási szolgáltatások vagy a kutatási személyzet változása. Két ország közötti kapcsolat önmagában nem határozza meg, melyik mechanizmus hozta létre.

A kvalitatív cikk besorolja a hivatkozások besorolását az ítéleteken belül. Gelter és Siems megkülönböztetik a külföldi eredményekre irányuló hivatkozásokat, a külföldi bírói érveléssel foglalkozó hivatkozásokat, valamint a díszítő hivatkozásokat, amelyek megerősítik az érvet anélkül, hogy látszólag meghatároznák az eredményt. Az érvelő funkció és a vita mélysége különálló dimenziók. Ez a taxonómia eltér a jogi kontextus szerinti osztályozástól, például a közös európai vagy nemzetközi szabályok és a tisztán összehasonlító érvelés között. researchgate.net

Az alábbi táblázat kiterjeszti ezt a besorolást egy értékelő keretrendszerbe:

Hivatkozási függvény	Lehetséges hozzájárulás	Fő értékelő aggály
Utalás egy külföldi kimenetele	Azonosítja az alternatív megoldásokat és azok gyakorlati következményeit	Hasonló eredmények összeegyeztethetetlen jogi alapokon is levezethetnek
Külföldi érveléssel való foglalkozás	Olyan érvek szolgáltatnak, amelyeket a hazai joggal lehet vizsgálni	A kölcsönkért érv az intézményektől vagy a belföldön hiányzó szabályoktól függhet
Megerősítő vagy díszítő hivatkozás	Bizonyítja, hogy egy javaslat máshol is támogatott	A látszólagos nemzetközi támogatás meghaladhatja a hivatkozás tényleges bizonyítékértékét

Az eredményösszehasonlítás hasznos lehet anélkül, hogy elegendő lenne. Ha több joghatóság elismeri a kártérítést egy adott sérülésért, az igazolja a működő jogi alternatíva létezését. Nem bizonyítja, hogy a hazai törvényhozás engedélyezte ezt az alternatívát, hogy annak

következményei helyben kívánatosak, vagy hogy a külföldi ténybeli körülmények összehasonlíthatók.

Az érvelés alapú összehasonlítás potenciálisan többet járul, mert feltárja a köztes állításokat. Egy bíróság megvizsgálhatja, hogyan határozza meg egy másik bíróság a védett érdeket, hogyan különbözteti meg a veszteségek kategóriáit, osztja ki a felelősséget vagy egyezteti össze a versengő elveket. Minden állítás önállóan elfogadható, módosítható vagy elutasítható.

Azonban a kiterjedt vita nem garantálja a megalapozott összehasonlítást. Egy hosszú beszámoló pontatlanul írja le a külföldi tulajdont, vagy kihagyhatja azt a jogi szabályt, amely lehetővé tette. Ezzel szemben egy rövid hivatkozás pontosan alátámaszthatja a szűk állítást. A megfelelő szabvány a magyarázó megfelelőség a hivatkozott munkához képest.

A díszítő hivatkozások más nehézséget jelentenek. Ártalmatlannak tűnhetnek, mert a belső érv önállóan áll. Ennek ellenére konszenzusnak tűnhetnek. Ha a hivatkozott döntés más kérdést érint, vagy elszigetelt álláspontot képvisel, a látszólagos megerősítés félrevezethetheti az olvasókat. Ezért a megfelelő értékelés mind a döntési fontosságot, mind a retorikai támogatás pontosságát figyelembe veszi.

Két osztrák ítélet, amelyeket a szerzők tárgyaltak, szemlélteti jól szemlélteti, miért kell megkülönböztetni az elköteleződést és az örökbefogadást. Kezelésük ezeket a vitákat az eredményorientált összehasonlítás vitájába helyezi. Az alap szerinti döntések önálló olvasása pontosabb értékelést tesz lehetővé. researchgate.net

Az **OGH, 2006. március 7-i, 5 Ob 165/05h** ügyben a vita a szülői igényeket érintette, miután nem voltak elég terhességi adatok. Az osztrák bíróság megkülönböztette a gyermek létezését a születésből eredő anyagi eltartási kötelezettségektől. A kártérithető veszteség mértékének vizsgálata során kifejezetten egyetértett egy osztrák kommentátor és a német Szövetségi Bíróság álláspontjával: a kártérítés kiterjedhet a teljes tartási teherre, nem csak a rokkantsággal kapcsolatos további költségekre. A döntés saját magyarázatot adott az orvosi szerződés védelmi céljáról és az általa védett pénzügyi érdekekről is. Justiz

Véleményem szerint ezt a példát nem szabad egy külföldi eredmény mechanikus elfogadására korlátozni. A német hatóság támogatja a következtetést, de a hazai ítélet osztrák szerződéses indoklást jelöl ki annak elérésére. A jogi szempontból jelentős művelet a külső álláspont és a belső igazolás közötti kapcsolat.

Ez a kapcsolat az a pont, ahol az összehasonlítás elszámolássá válik. Egy másik ország kártérítési díjára való hivatkozás csak hagyna egy rést hagyva. Az, hogy magyarázatot ad arra, hogy a hazai szerződéses kötelezettség miért védi a releváns pénzügyi érdekeket, hidat képez, amelyet az ügyvédek megvizsgálhatnak és megkérdőjelezhetnek.

Az **OGH, 2006. szeptember 14-i, 6 Ob 101/06f** ügyben a vita egy állítólagos sikertelen vazektómiát követte, és egészséges gyermek tartásdíját érintette. A bíróság átvizsgálta a német joggyakorlatot és a különböző külföldi megközelítéseket, újragondolta hazai helyzetét, és ennek ellenére fenntartotta azt a nézetet, hogy egy egészséges, nem kívánt gyermek születése általában nem minősül kártérítésre méltó kártérítésnek a releváns értelemben. Az érvelés hangsúlyozta a személyes méltóságot, a családi kötelezettségeket és a probléma kizárólag kárjogi kezelésének határait. ris.bka.gv.at

Itt az összehasonlító elköteleződés kísérte az ellenállást egy másik megközelítéssel szemben. Ez egy fontos lehetőséget szemlélteti: egy külföldi precedens befolyásolhatja a megfontolás szerkezetét anélkül, hogy megadná az elfogadott szabályt. Azonosíthat egy megválaszolandó kifogást, élesítheti a versengő érdekek közötti különbséget, vagy sürgősítheti a meglévő belső álláspont újragondolását.

Együtt a példák elfogadási arányokat nem tekintenek az összehasonlító érvelés értékének mérésére. A megállapodás alapos vizsgálatot vagy kritikátlan elfogadást tükrözhet; a nézeteltérés komoly elköteleződést vagy felszínes elutasítást jelenthet. Az értékelésnek meg kell vizsgálnia az érvelési folyamatot.

Normatív álláspontjuk általánosságban kedvező a külföldi hivatkozások számára, de minősített. Jelentős különbségeket találnak az elkötelezettségben, beleértve a felszínes és díszítő felhasználást. Példáik nem tárják fel a belföldi jog kiszorítását, amelyet egyes kritikusok félnek. A külföldi ítéletek értelmezési inspirációt nyújthatnak, míg a nyilvánosságra hozatal a kölcsönzést vizsgálat alá teszi a figyelmet. Ennek ellenére felismerik a pontos kiválasztási kritériumok hiányát és a nyilvánosságra hozott hatás azonosításának nehézségét. researchgate.net

Kritikus értékelésem négy irányba fejleszti ezt az álláspontot.

Először is, **a külföldi ítéletek megítélésének engedélyezése és azok követésének indoklása különböző kérdések. Az** érvekhez való hozzáférés nem teszi azt tekintélyessé. A hazai bíróság továbbra is felelős azért, hogy bizonyítsa, következtetése olyan forrásokból és elvekből származik, amelyeket saját jogrendje ismer el.

Ez a felelősség különösen fontossá válik, ha egy külső ítélet vonzó politikai megoldást kínál. A megoldás vonzerejét és a végrehajtásra vonatkozó jogi joglehetőséget külön kell értékelni. Az összehasonlító tapasztalat segíthet egy jogilag megengedett tartományban lévő választást; pusztán összehasonlító tapasztalatként nem határozhatja meg ennek a tartománynak a határait.

Másodszor, **a rendszeres hivatkozási minták nem zárhatják ki a szelektív érvelést az egyéni vitákban**. Egy bíróság következetesen egyeztethet egy szomszédos joghatósággal, és mégis csak az ő kedvező ítéleteire hivatkozhat. Az országok kiszámítható kiválasztása és az ügyek szelektív bemutatása együtt létezhet.

Egy hatékony teszt tehát rekonstruálná a releváns külföldi hatósági testületet, beleértve az ellentétes döntéseket is. Megvizsgálja, hogy az ítélet pontosan mutat-e be a nézeteltérést, megkülönbözteti-e az ellentétes hatóságokat, és megmagyarázza, miért érdemlik a kiválasztott döntések súlyát. Az, hogy tudjuk, hol néznek a bírák, csak a kezdete annak értékelésének, hogy mennyire igazságosan használják a találatukat.

Harmadszor, a **formális, nem kötelező érvényű státusz nem zárja ki a gyakorlati függőséget**. Egy bíróság ismételten elfogadhatja egy másik joghatóság megfogalmazásait, miközben teljes formális jogköröket is megőrizhet azok elutasítására. A gond tehát a szokásos tiszteletadás lenne, nem pedig jogi jogkör átruházása.

Az ilyen függőséget tényleges érveléssel kell vizsgálni. A releváns mutatók közé tartozik a megmagyarázhatatlan idegen nyelv elterjedése, a hazai különbségek vizsgálatának elmulasztása, valamint a külső bíróság presztízsének helyettesítése az érvelés helyett. A

hivatkozási aszimmetria önmagában nem deríti meg a problémát: az ismétlődő kölcsönfelvétel teljesen indokolt lehet, ha minden kölcsönkért állítást független vizsgálat kap.

Negyedszer, **az átláthatóság lehetővé teszi a vizsgálatot, de nem teszi teljes igazolást**. Egy feltárt hivatkozás továbbra is félreértelmezheti a döntést, elrejtheti a fontos nézeteltérést, vagy egy érvet a megfelelő kontextusán kívül alkalmazhat. A nyilvánosságra hozatal ezeket a hibákat felfedezhetővé teszi; nem szünteti meg azokat.

A külföldi precedens jogorvosi alkalmazása tehát a következőket jelentené:

- Azonosítsa pontosan azt az állítást, amelyre az ítélet releváns.
- Magyarázza el a jogi környezetek közötti alapvető hasonlóságokat és különbségeket.
- Találd meg a hazai jogi alapot az ajánlat elfogadására vagy elutasítására.
- Kezeld a jelentős ellentétes anyagokat, ahol a támaszkodás jelentős.
- Engedjék meg a döntő külföldi anyagok értelmes vitatkozását.

Ezek az én javasolt kritériumaim. Nem jelentenek egyetemes kötelességet az összehasonlító kutatás elvégzésére. A szükséges mélység a hivatkozás eredmény szempontjából való fontosságától és az összehasonlítás nehézségétől függ.

Kutatásuk azt is megkülönbözteti, hogy egy érvet felfedezzenek, és hazai precedenseken keresztül ismételjék meg. Vegyünk egy hipotetikus külföldi ítéletet, amelyet egy hazai döntésbe vezettek, majd ötven későbbi döntésben ismételtek meg. Ezek az ismétlések kitartást mutatnak. Nem feltétlenül mutatnak ötven új összehasonlító vizsgálatot.

Ennek ellenére az ismétlés jogilag is következményekkel járhat. A külső állítás beépülhetett a hazai doktrínába, helyi megfogalmazásokat szerezhetett, és későbbi hazai döntések révén hatalomra kaphatott. Egy külföldi precedens hatása tehát idővel megváltoztathatja a jellegét.

Egy hasznos további vizsgálat elkülönítené az első kölcsönzést, a hazai hitelesítést és a későbbi rutinszerű reprodukciót. Nyomon követné, hogy a későbbi bíróságok megőrzik-e az eredeti minősítést, szűkítik-e a kölcsönzött állítást, vagy kiterjesztik-e azt az eredeti vitán túl. Ez közvetlenül kapcsolná össze a transznacionális hivatkozási kutatást a hazai precedens kialakulásával.

Siems későbbi kutatásai kiterjesztik a programot, de nem szabad közösen Gelternek tulajdonítani. Három publikáció különösen releváns.

Az Asymmetric Cross-Citations in Private Law: An Empirical Study of 28 Supreme Courts in the EU (2021) című könyvben Siems és hat társszerzője 2000 és 2018 között 28 bíróságra bővítik a vizsgálatot, 2 984 kereszthivatkozást jelentve. Kölcsönös kapcsolatok viszonylag kevés bírósági párban jelennek meg, míg az aszimmetria továbbra is kiemelkedő. Gelter nem társszerző. journals.sagepub.com

Siems egyedüli szerzője *A Network Analysis of Judicial Cross-Citations in Europe*, amely a *Law & Social Inquiry* 48(3) (2023) 881–905. oldalában jelent meg, 2 967 hivatkozást jelent, és többszörös regressziós kvadratikus kiosztási eljárásokat alkalmaz a hálózati megfigyelések közötti függőség kezelésére. Ez módszertani szempontból jelentős, mert a bíróságok közötti kapcsolatokat megosztó bíróságokat nem lehet egyszerűen függetlenül függetlenül

megfigyelésként kezelni. A 2021-es és 2023-as kiadványok eltérő összesített eredményeit meg kell őrizni, nem pedig csendben harmonizálni. Cambridge Core

Végül, *a bírói kereszthivatkozások dekódolása: Hogyan foglalkoznak európai bírák külföldi esetjoggal?* (2024), Siems és öt társszerzője tollából, 456 ítéletet vizsgál, amelyek 940 külföldi idézést tartalmaznak, 25 változó között kódolva. Vizsgálja az együttműködés mélységét és kontextusát. Megállapításai között szerepel, hogy a közjogi bíróságok gyakrabban vitatják régebbi külföldi döntéseket és mélyebben foglalkoznak velük, míg sok bíróság az eredményekre koncentrál. Gelter ismét nem társszerző. Oxford Academic

Ezek a fejlemények segítenek megkülönböztetni két különböző kérdést: a bíróságok közötti kapcsolatok szerkezetét és az egyes ítéleteken belüli érvelés minőségét. Egy bíróság fontos hálózati pozíciót tölthet be, miközben felszínes összehasonlítást kínál; egy másik ritkán idéz, de amikor igen, óvatosan foglalkozik.

Általános értékelésem szerint Gelter és Siems értékes empirikus alapot nyújtanak a precedens hatásának tanulmányozásához, miközben jogi jogalapot további elemzésre bíznak. Munkájuk lehetővé teszi a figyelem, a szelekció és az érvelő használat vizsgálatát ahelyett, hogy minden külföldi hivatkozás ugyanazt a gyakorlatot képviseli.

Az igazságszolgáltatási hatalom szociológiájában a lényeges különbség a láthatóság, a meggyőzés és a kötelezettség között. Egy ítélet széles körben láthatóvá válhat anélkül, hogy meggyőző lenne; meggyőző lehet anélkül, hogy kötelező érvényű lenne; vagy befolyásos a későbbi belföldi döntésekbe való beépítés révén. Minden mechanizmus más hatósági viszonyt hoz létre.

Precedenselméletként kutatásuk a legerősebb, ha doktrinális vizsgálattal párosítja azt a doktrinális vizsgálatot, amely azt vizsgálja, hogyan igazolják a bíróságok a támaszkodást, és hogy a későbbi döntések mit tesznek a kölcsönzött érvel. A hivatkozási hálózatok olyan csatornákat tárnak fel, amelyeken keresztül a bírói eszmék terjednek. Ennek az utazásnak a jogi jelentősége attól függ, hogy a bíróságok milyen indokokat adnak meg, milyen hazai hatalomra hivatkoznak, és hogy ezek az okok milyen vizsgálatot bírnak ki.

Holger Spamann és munkatársai precedenjog elemzései

Holger Spamann és munkatársai empirikus precedens-megközelítést dolgoztak ki, amely azt vizsgálja, **hogy vajon a korábbi döntések valóban megváltoztatják-e a bírák döntéseit**, hogyan mérhetők ez a hatás, és hogy ez a hatás eltér-e a jogi rendszerek között. Hozzájárulásuk különösen értékes, mert elválasztja a bírói viselkedést a bírák későbbi jogi magyarázataitól.

Az eredmények feltételes precedensértelmezést támasztanak alá. Több kísérlet meglepően gyenge hatásokat talál; egy másik jelentős hatást talál kínai bírák körében. Kutatásuk a publikált ítéletekről szintén megkérdőjelezi a közjogi bíróságok kategorizus megosztottságát, amelyek precedensből érvelnek, és a polgári bíróságok között, amelyek a jogszabályokból érvelnek.

Az egyértelműség kedvéért alább megkülönböztetem a tanulmányok bejelentett eredményeit és saját értékeléseit azok következményeiről.

Három különböző kérdést kell külön tartani.

Dimenzió	**Központi kérdés**	**Releváns bizonyítékok**
Jogi hatáskör	Milyen kötelezettséget ró egy korábbi döntés egy későbbi bíróságra?	Kötelező érvényű hatalom, kilépés és visszaírás szabályai
Kifejezett támaszkodás	Hogyan hivatkozik, értelmezi vagy megkülönbözteti a korábbi döntéseket egy ítélet?	Közzétett bírósági indokok
Ok-okozati hatás	Másként döntene a bíró, ha a megadott precedens eltérő lenne?	Kontrollált összehasonlítások, különösen randomizált kísérletek

Ezek a dimenziók eltérhetnek. Egy bíró függetlenül is ugyanarra az eredményre juthat, majd ezt követően hivatkozhat egy alátámasztó döntésre. Ezzel szemben egy korábbi ítélet befolyásolhatja a bírót anélkül, hogy az írásbeli indokokban megjelenne. Egy formálisan kötelező érvényű döntés is korlátozhatja a visszavonás lehetőségével, nem pedig meggyőző érveléssel.

Ez a különbség Spamann kutatásában is számít: az egyik dimenzióról szóló bizonyíték nem válaszol automatikusan a többi dimenzióval kapcsolatos kérdésekre.

Az első bírói kísérlet feltárt egy feltűnő szakadékot a precedens vita és a mértékelt befolyás között. Spamann és Lars Klöhn *Justice Is Less Blind and Lawalistic (Igazságszolgáltatás kevésbé vak, és kevésbé jogász, mint gondoltuk: Evidence from an Experiment with Real Judges*, amely 2016-ban jelent meg a *Journal of Legal* Studies-ben, 32 amerikai szövetségi bírót vizsgált, akik egy fiktív ICTY fellebbezést vizsgáltak *Perišić alapján*. A kérdés az volt, hogy a segítés és támogatás szükséges-e kifejezetten háborús

bűncselekményekhez irányuló segítség. A véletlen kiosztás átütötte a vádlottokat támogató vagy ellenszegező precedenst szimpatikus vagy nem együttérző vádlottató tulajdonságokkal, így a jogilag releváns tényeket állandóan tartva. A hatóságok szándékosan nyitottak voltak az elkerülésre; formális kötelező státuszukat nem volt meghatározva. Az elítélési arány 13/15, szemben a szimpatikusan nem szimpatizáló és 7/17-es arány: 86,7% szemben 41,2%, ami 45,5 százalékpontos különbséggel. A negatív és kedvező precedens 61,1% és 64,3% elítélési arányt eredményezett, észrevehető különbség nélkül. Ennek ellenére húsz bíró az precedenst tárgyalta indoklásában. A szerzők kifejezetten ellenálltak annak megállapításának, hogy a jog általában nem számít. journals.uchicago.edu

A módszertani jelentőség a kontrakcionális összehasonlításban rejlik. Már az ítélet elolvasása és jogi érv megtalálása bizonyítja, hogy a bíró jogi indoklást kínált. Egy hatalom véletlenszerű megváltoztatása, miközben megőrzik a releváns tényeket, azt vizsgálja, hogy az a jogosság megváltoztatja-e az eredményt. Ezek különböző eredmények.

Az alperes kezelés körültekintő értelmezést is igényel. Egy nemzetiség, hozzáállás és személyes megjelenés halmaza nem képes egyetlen pszichológiai mechanizmust azonosítani. Az etnikai előítélet megkülönböztetéséhez a megbánásra, ellenségességre vagy észlelt jellemre adott válaszoktól, ezeket a tulajdonságokat külön kell változtatni.

A mért befolyás és az írásbeli igazolás közötti eltérés sem bizonyítja a szándékos tisztességtelenséget. Az emberek őszintén megfogalmazhatják az indokokat anélkül, hogy pontosan azonosítanák az ítéletükre gyakorolt minden hatást. A bírói indokok tehát lehetnek hiányos magyarázatok az okságra, miközben a bíróság által elfogadott jogi alapokról továbbra is értelmes kijelentések maradnak.

A kísérlet komoly kihívást jelent azoknak a beszámolóknak, amelyek közvetlenül a precedens viták jelenlétéből erős jogi korlátot vonnak ki. Ennek a kötelező jogkörre gyakorolt következményei további vizsgálatot igényelnek.

A hét országot érintő tanulmány kiterjesztette a kihívást az összehasonlító bírói érvelés elméleteire. *A Judges in the Lab: No Precedent Effects, No Common/Civil Law* Differences című mű, amelyet 2021-ben jelent meg a *Journal of Legal* Analysis-ben, Spamann, Lars Klöhn, Christophe Jamin, Vikramaditya Khanna, John Zhuang Liu, Pavan Mamidi, Alexander Morell és Ivan Reidel írták. A 299 bíró Argentínából, Brazíliából, Kínából, Franciaországból, Németországból, Indiából és az Egyesült Államokból érkezett. Ők döntöttek el a nemzetközi büntető fellebbezést véletlenszerű, horizontális precedenssel, vádlott attribútumokkal és büntetési horgonykkal. Egy erős visszafordítási precedens azonos jogilag releváns tényeket érintett; az amerikai ágból hiányzott. Az erős és gyenge visszafordítási precedensek hat, illetve öt százalékponttal csökkentették az erősítést ($p = 0{,}16$ és .19). Az alperes különbség kilenc pont volt ($p = 0{,}06$); az ítélethozatal-horgonykorreláció 0,16 volt ($p < 0{,}01$). Az országok eltértek dokumentumhasználatban és írásbeli indoklásban, de a közismert/polgári besorolás nem különböztette meg őket. A precedens odds-ratio 95%-os intervallum 0,7–4,0 volt. Az adatkészlet korábbi amerikai és kínai kísérleteket tartalmaz, nem teljesen független másolatokat nyújtana. researchgate.net

A címet a becslések és azok bizonytalansága alapján kell értelmezni. Egy hatás kimutatásának elmulasztása nem állapít meg pontosan nulla hatást. Egy jelentősen eltérő lehetőségeket lefedő intervallum is óvatosságot igényel, amikor a "nem bizonyított" állapotból "hiányzik" állapotba lépnek.

A jogi befolyás és az elfogultság összehasonlítása hasonló fegyelmet igényel. Egy nagyobb pontbecslés egy hatásra nem feltétlenül bizonyítja, hogy annak valódi hatása meghaladja a másikét. Továbbá a büntetés valószínűségére gyakorolt hatás és a büntetés hosszára gyakorolt hatás különböző kimeneteleket érint; numerikus nagyságuk nem lehet egyszerű egy általános skálán felszámolni.

További különbség a **meggyőzésre és az intézményi végrehajtásra** vonatkozik. Egy hatóság nem tudja magánúton meggyőzni a bírót, de kényszerítse a megfelelést, amikor a távozás visszavonulást, kritikát vagy szakmai következményeket jelent. Ezek a nyomások egy jogi intézmény működéséhez tartoznak. Eltávolításuk valami fontos információt tárhat fel a belső engedelmességről anélkül, hogy teljesen felmérnénk a precedens gyakorlati erejét.

Vegyünk egy bírót, aki úgy véli, hogy egy korábbi döntés tévedés. Azért követni ezt, mert egy felsőbb bíróság visszafordítja a távozást, továbbra is hatékony precedens korlát. A jogrendszer megszervezte a nézeteltérés következményeit. Ezért egy teljes beszámolónak meg kell vizsgálnia mind azokat az okokat, amelyeket a bírák elfogadnak, mind azt, milyen intézményi körülmények között cselekszik.

Az összehasonlító megállapítás szűkebb, mint egy egyetemes jogi családokról szóló állítás. Anglia hiányzott, India és az Egyesült Államok biztosította a közjogos résztvevőket. Korlátai vannak abban, hogy ezek a joghatóságok mit állapíthatnak meg egy egész hagyományról. researchgate.net

A dokumentummegtekintés azonban értékes további bizonyítékforrás. Közelebb viszi a kutatókat a végső magyarázat előtti folyamathoz. Korlátja értelmező: két bíró ugyanabban a sorrendben vizsgálhatja meg ugyanazokat az anyagokat, miközben eltérő intellektuális műveleteket végez. Az egyik szűk ítéletet vonhat ki; a másik általános elvet kereshet. Hasonló információszerzés nem bizonyít azonos érvelést.

A tanulmány ezért nyomást gyakorol az alapvetően eltérő jogi mentalitásokra vonatkozó erős állításokra. Egy védhető összehasonlító elméletnek meg kell határoznia azt a konkrét műveletet, amely állítólag eltér – a döntések azonosítása, analógiával történő érvelés, törvények értelmezése vagy a kilépés magyarázata –, és közvetlenül kell mérnie ezt a műveletet.

A kínai kísérlet fontos pozitív eredményt ad. John Zhuang Liu, Lars Klöhn és Spamann *Precedents and Chinese Judges: An Experiment* című művében, amely 2021-ben jelent meg az *American Journal of Comparative Law* folyóiratban, 48 kínai bírót elemezett. A döntés 60%-ban történt az erős alperespárti precedenssel szemben a gyenge kedvező precedenssel 18%-kal, és 14%-kal a negatív precedenssel. Az erős precedens hatás statisztikailag szignifikáns volt. A bírák idejük 13%-át precedenssel, 4%-ukat pedig a törvényrel töltötték; 68% először a precedenshez konzultált. Azonban csak 29% említette a precedenst írásos indoklásban. A tanulmány ezeket az eredményeket a szokásos esetek idézésének korlátozásaival és a Legfelsőbb Népbíróság eltérő státuszával szembevezeti a kutatás idején. Ez a kísérlet a hét országot érintő elemzésbe is bekerül, amelynek kínai elemző mintája 47. Pozitív eredménye részben átfedő bizonyítékok közötti eltérést jelent. Oxford Academic

Ez a megállapítás megakadályozza, hogy a szélesebb körű kutatási programot egységes értelmezéssé redukálják a precedens hatástalanságáról. Ez azt is szemlélteti, miért kell a közvélemény láthatóságát és viselkedési hatását külön vizsgálni.

A mechanizmus továbbra is elemző kérdés. Egy korábbi ítélet egyszerre több dolgot is tartalmaz: egy tekintélyes állítást, jogi érvelést, egy megdolgozott példát és potenciálisan releváns tényanalógiákat. Egy válasz erre a csomagra befolyást teremt, de nem választja el, melyik összetevő adta ki a választ.

Egy hasznos kiterjesztés állandóan tartaná az érvelést, miközben megváltoztatná annak forrását. Ha azonos érveket eltérő hatással bírnak, ha felsőbb bíróság ítéleteként, tudományos kommentárként vagy ügyvédi beadottságként mutatják be, az segíthet azonosítani a tekintélyalapú származás hozzájárulását.

A konzultáció és az explicit hivatkozás közötti különbség szintén kérdést vet fel a bírói kommunikációval kapcsolatban. Egy bíróság engedélyezett vagy szokásos szókincse szűrheti az indoklásokban megjelenő dolgokat. Ezért a kutatóknak meg kell vizsgálniuk a magánkonzultáció és a nyilvános magyarázat közötti kapcsolatot, ahelyett, hogy bármelyiket a másik teljes nyilvántartásaként kezelnék.

Ezek a mechanizmusokról szóló hipotézisek, nem olyan megállapítások, amelyeket maga a kísérlet véglegesen megállapít.

A hazai jogválasztási kísérlet azt vizsgálja, hogy a korábbi eredmények egy ismeretlen nemzetközi környezettől függnek-e. Daniel M. Klerman és Spamann *Law Matters—Less Than We Thought*, 2024-ben jelent meg a *Journal of Law, Economics, and Organization* című művét, miután 2022-ben online publikált, 61 szövetségi bírót vizsgált egy előre regisztrált autóbaleseti kísérletben. A jogi anyagok eltértek Wyoming baleset-helyszíni szabálya és Dél-Dakota szabványa között, amelyet az alapfelesek értelmeztek a felek közös lakhelyének javára. Kansas a nem gazdasági károkat 250 000 dollárra korlátozta; Nebraskának nem volt ilyen korlátja, így a hipotetikus teljes 750 000 dolláros díj kapható. A tizenhárom bíróból tíz követte a Wyoming-i szabályt, ami körülbelül 77%-; Dél-Dakota szabványa szerinti becslések szerint 45% volt, 95%-os intervallum 32–58%. Néhány összehasonlítás joghatásra vagy szabály-standard különbségre utalt, de ezek nem maradtak túl többszöri tesztelési korrekcióktól. Nem észleltek alperes-szimpátiás hatást. A szerzők azt is elismerik, hogy a földrajzi kapcsolat által szabályozott jogi forma összekötött. Oxford Academic

A földrajzi zavar elméletileg fontos. Ha a bírák egy összefüggő elvet preferálnak, akkor egy szabály nagyobb betartása tükrözheti annak tartalmával. Nem kell bizonyítani, hogy a pontos nyelvezet hatékonyabban korlátozza, mint a nyitott végű nyelvezet.

Egy tisztább összehasonlítás ugyanazt a lényegi előírást különböző jogi formákban fejezné ki. Ez megkönnyítené a nyelvi pontosság megkülönböztetését az előírt eredményhez való egyeztetéstől.

A tágabb tanulság a reformjavaslatok specifikációjával kapcsolatos. A szabványok szabályaival való helyettesítése csökkentheti a mérlegelést, de a szabályok továbbra is megkövetelik a besorolást, értelmezést és kivételekről szóló döntéseket. Egy empirikus érv a szabályalapú korlátozás mellett fel kellene határozni, hogy a megnövekedett pontosság hol változtatja meg a viselkedést, és hogy ezek a nyereségek megmaradnak-e különböző témákban.

Ez a tanulmány azt is tanácsolja, hogy az egyik kísérletből származó drámai együttérzést egyetemes ítéletességként kezeljük. A személyes bemutatás hatása függhet a vita típusától, a döntéstől és az anyagtól, amelyen keresztül a felek bemutatkoznak.

A diákok összehasonlítása kihívást jelent egy gyakori bírói viselkedés tanulmányozási módszerével. Spamann és Klöhn *"A joghallgatók helyettesíthetik a bírákat a bírói döntéshozatal kísérleteiben?" című művét,* amelyet 2024-ben jelent meg a *Journal of Law & Empirical Analysis-ben*, összehasonlította három vezető amerikai jogi egyetem 91 diákját 31 szövetségi bíróval. A bírói adatok újrahasznosítják a 2015-ös kísérletet; a tisztítás magyarázza a különbséget a 2016-ban jelentett 32 megfigyeléshez képest. A bírák elítélési aránya 93% volt a nem szimpatizáló vádlott esetében, és 56% az együttérző vádlottaknál; a diákok aránya mindkét esetben 77% volt. A diákok 92%-át negatív precedenssel, 60%-ukat pedig kedvező precedenssel ítélték el. A bírák megfelelő pontbecslése 65% és 86% volt. A csoportok kezelési hatásai közötti közös különbség jelentős volt (p = 0,002). Körülbelül 63% minden csoport precedenst említett indoklásában. A dokumentum-nézet útvonalak is eltértek, de kevés magyarázattal a változatossággal. Az alapvető mechanizmus továbbra is megoldatlan. Holger Spamann, Lars Klöhn, 2024

A központi módszertani pont, hogy hasonló általános eredmények elrejthetik a kísérleti változásokra adott eltérő válaszokat. Ha két csoport nagyjából hasonló összesített elítélési arányt ér el, az nem teszi őket felcserélhetővé a kutatási résztvevőkké. Az ok-okozati mintázat jelentősen eltérhet.

A szakmai tapasztalat vonzó magyarázat, de nem következtethető automatikusan rá. A bírákat és a diákokat nem véletlenszerűen osztották ki szakmai pozícióikra. A választás, életkor, tapasztalat, elvárások és a részvétel körülményei hozzájárulhatnak a különbséghez.

Ennek megfelelően az összehasonlítás nem bizonyítja, hogy a bíróvá válás gyengébb reagálást okoz a precedensekre. Problémát jelent egy populáció helyettesítése egy másikkal, amikor a kutatási kérdés jogi érveléssel kapcsolatos.

A precedens hivatkozások hasonló gyakorisága különösen tanulságos. Egy szöveges mérőszám hasonló támaszkodásra utalhat, még akkor is, ha a kísérleti válasz eltér. A jogi érvelés értékelése ezért többre van szükség, mint a hivatkozások számolása vagy annak ellenőrzése, hogy a résztvevő említette-e az illetékes hatóságot.

A Chevron-újraértékelés jól mutatja Spamann óvatosságát a széles körű doktrinális engedetlenség állításaival szemben. Natalie Salmanowitz és Spamann *"Tényleg nem alkalmazza a Legfelsőbb Bíróság a Chevront, amikor kellene?"* című ügy 2019-ben a *International Review of Law and Economics-ban* jelent meg, és újravizsgálta a korábbi nem alkalmazási igényeket. 191 olyan döntést vizsgáltak, amelyeket korábban jogosult, de megmagyarázhatatlan *Chevron alkalmazásának elmulasztásainak minősítettek*; 186 teljes összefoglaló állt rendelkezésre. Legalább 104 nem volt hihető *Chevron-ügy* a beadványok értékelésében. Ez az érték 96 esetben nem volt felet vagy főügyész büntetés, és nyolc, ahol a hivatkozás nem igényelt *Chevron-tisztelet iránti* kérelmet. Átdolgozott becslése körülbelül 20%-os nem alkalmazási lehetőséget mutatott azokban az esetekben, ahol *a Chevront* kellene alkalmazni, szemben a korábbi becsléssel közel 75%-kal. Megkülönböztették a keretrendszerhez való elkötelezettséget a valódi tisztelettől lényegében. Ez egy megfigyelő újraértékelés volt a doktrinális megfelelésre. laweconcenter.law.harvard.edu

A nevező a kulcskérdés. Az a kereset, amely szerint a bíróságok gyakran figyelmen kívül hagynak egy doktrínát, megköveteli az adott doktrína által irányítandó esetek védhető osztályozását. A látszólagos hallgatás egyébként ellenállással is összetéveszthető.

A beadandók bizonyítékot nyújtanak azokról a kérdésekről, amelyeket valójában a bíróság előtt mutatnak be. Ugyanakkor tökéletlenek: a felek stratégiailag fogalmazhatnak meg kérdéseket, kihagyhatják az érveket, vagy előre láthatják, hogyan reagál a bíróság. Sem a tájékoztatót, sem az ítélet idézeteit nem szabad tévedhetetlen osztályozási eszközként kezelni.

Ez a tanulmány fontos különbséget tesz a keretrendszer elismerése és annak hűséges alkalmazása között. A formális részvétel együtt létezhet jelentős szabadsággal abban, hogyan értelmezi a bíróság a keretrendszer követelményeit. Ezzel szemben egy döntés megfelelhet egy doktrína gyakorlati következményeinek anélkül, hogy kifejezetten megnevezné.

A tanulmány a történelmi gyakorlatot érinti. A Legfelsőbb Bíróság *2024. június 28-án* megsemmisítette a Chevron *ügyet* a Loper Bright Enterprises kontra Raimondo ügyben. supremecourt.gov

A folyamatos módszertani jelentősége abban rejlik, hogy milyen gondosságra van szükség, mielőtt egy látszólagos kihagyásból tanítási ellenállást vonnának ki. Ez az óvatosság párhuzamosan áll Spamann kísérleti szkepticizmusával az erős jogi következményekkel szemben.

A módszertani áttekintés egyértelműen megkülönbözteti a tesztelési jog és a tesztelési torzítás között. Lukas Holste és Spamann *Experimental Investigations of Judicial* Decision-Making című műve, Kevin Tobia *Cambridge Handbook of Experimental Jurisprudence* (2025, 306–328. o.) című művében, inkább egy áttekintés, nem pedig egy újabb független precedens kísérlet. Közzétett összefoglalója a valósághű feladatokat és a tényleges bírákat hangsúlyozza, megkérdőjelezi a többi résztvevő extrapolációját, és megkülönbözteti a jogot manipuláló kísérleteket a nem jogi elfogultságokat bemutató kísérletektől. Az elfogultság megállapítása nem méri a jog hatását; a megmagyarázhatatlan döntési eltérések nem tulajdoníthatók egyszerűen jognak. Harvard Jogi Egyetem

A logikai pont alapvető kérdés. Tegyük fel, hogy a személyes bemutatás megváltoztatja az eredményeket. Ez nyitott marad, hogy a jogi hatalom még nagyobb, kisebb vagy kölcsönhatású hatású-e. A jogi befolyást magát meg kell vizsgálni.

Hasonlóképpen, ha nem észlelik a kutatók által kiválasztott elfogultságokat, nem hoz létre teljes jogi döntést. Más hatások méretlenek lehetnek.

Precedenskutatás esetén egy erősebb tervezés eltérne a jogilag releváns tényektől, a korábbi döntés tartalmától, annak intézményi tekintélyétől és a távozás következményeintől. Ez segítene megkülönböztetni a jogi érvelés iránti reagálást a státuszra vagy végrehajtásra való reagálástól.

Egy ilyen tervezés többet is mérhet, mint a végső eredmény: hogy a bíró szűkíti-e az uralkodó szabályt, elismeri-e egy kivételt, megváltoztatja-e az igazolási terhet vagy magyarázza a kitérést.

A legújabb összehasonlító tanulmány azt vizsgálja, mit mondanak nyilvánosan a bíróságok hatáskörükről. *A The Reasons Supreme Courts Give: England, France, Germany: 1880–89 and 2007–16*, amelyet 2026-ban jelent meg a *Journal of Legal* Studies-ben, Spamann, Jasper Kunstreich, Markus Lieberknecht, Heinrich Nemeczek és Stefan Vogenauer írta. Két időszakban összehasonlítja a legfelsőbb bírósági szerződéses véleményeket, vizsgálva az

ügyek, törvények és tudományos ismeretek kezelését. A publikált összefoglaló szerint Franciaország a legerősebb kivétel, míg Anglia és Németország fokozatokban jobban különbözik. A német bírák már idéztek és megkülönböztették precedenst az 1880-as években, bár tevékenységük kevésbé volt széles, mint az angol bíráké. A modern német tudományos elkötelezettség egy újabb eltérést hoz létre. Ezek az eredmények egyszerre kihívást jelentenek egy kategoriztikus közjog/polgári jog megosztottságot, mind egy egyszerű konvergencia történetet. A legújabb dolgozatról szóló beszámolóm csak a publikált összefoglalatra korlátozódik; Nem tudtam megvizsgálni a teljes cikket. journals.uchicago.edu

Ez a kutatás egy másik dimenziót érint, mint a kísérletek. Méri az igazolás és a tekintéllyel való kapcsolattartás gyakorlatait. Ezek a gyakorlatok akkor is fontosak, ha közvetlen hatásuk a döntő bíróra továbbra is bizonytalan.

Egy publikált magyarázat strukturálhatja a jövőbeli jogi érvet. Későbbi bíróságoknak értelmezendő javaslatokat ad, a védőknek megkérdőjelezhető alapokat ad, és közvetíti, hogyan kell megvédeni a távozást. Az érvelés így hozzájárulhat a jogi koordinációhoz az egyéni gondolkodás jelentésén túlmutató szerepén.

Az összehasonlító következtetés is többdimenziós. Két rendszer esetek használatában hasonlóbbá válhat, miközben az akadémiai tudományos alkalmazásban eltérnek. A "konvergencia" megköveteli, hogy meghatározzuk az összehasonlítandó gyakorlatot.

A történelmi összehasonlítás tovább bátorítja minden kortárs hasonlóságot friss kölcsönzésként kezelni. Ha egy gyakorlat sokkal korábban létezett, annak magyarázata inkább tartós intézményi jellemzőket jelenthet, nem pedig egy egyszerű lépést egy másik jogi család modellje felé.

A szerződéses jogi rendszer is számít. A következtetések kiterjesztése alkotmányos, közigazgatási és büntetőeljárásra olyan bizonyítékokat igényelne, amelyek ezekből a területekről származnak.

Spamann szélesebb körű kritikája a jogi családokról koncepcionális kontextust ad, de meg kell különböztetni a közös tanulmányoktól. Szóló dolgozata*, a Civil kontra Common Law: The Emperor Has No* Clothes – amely 2024-ben jelent meg és 2025-ben átdolgozott – kihívást jelent a jogi családok összefüggő egyedi intézmények és mentalitások csomagjaként kezelni. Ehelyett hangsúlyozza genealógiai és kommunikációs jelentőségüket. Ez egy munkadolgozat és egyéni érv; szélesebb tézisét nem szabad automatikusan minden empirikus társszerzőhöz tulajdonítani. Harvard Jogi Egyetem

Egy osztályozás képes leírni történelmi kapcsolatokat anélkül, hogy megbízhatóan előre jelezné minden kortárs gyakorlatot. Az analitikus hiba akkor merül fel, amikor egy családcímke helyettesíti a vitatott mechanizmus vizsgálatát.

Precedens szempontjából a releváns kérdések a bírósági hierarchiát, a döntésekhez való hozzáférést, a távozást szabályozó szabályokat, a szakmai elvárásokat és a jogi érvelés szervezését érintik. Ezek a jellemzők közvetlenül összehasonlíthatók. Nem kell együtt mozogniuk pusztán azért, mert a joghatóságok történelmi besorolást osztanak.

Az igazságszolgáltatási hatalom szociológiájában több további következmény is megérdemli a figyelmet. Az első a döntés előtt történő kiválasztásra vonatkozik. Képzelj el

egy olyan előzményt, amely annyira világos, hogy a potenciális peres felek elhagyják az összeegyeztethetetlen igényeket vagy rendezik őket. Az ügyek, amelyek eljutnak a bíróhoz, aránytalanul nagy részen bizonytalansággal járnak. Egy vitatott ügyön végzett kísérlet nem fogja meg az összes korábbi befolyást ebben a hipotetikus folyamatban.

A második a jogosítás és a jövőbeli korlátozás kapcsolatát érinti. Egy ítélet érvelése tökéletlenül beszámolhat az író motivációiról, miközben az utódoknak tekintélyes szöveget adnak, amivel szembe kell nézniük. Egy döntés személyes okai és a közzétételének intézményi hatásai különálló vizsgálati tárgyok.

A harmadik a jogalkotást érinti. A precedens alkalmazásának rugalmasságának bemutatása önmagában nem határozza meg, mennyit hoznak létre az új jogbíróságok. Ez megköveteli a kihirdetési javaslatokat, azok későbbi kezelését és azok későbbi jogi viselkedésre gyakorolt hatását.

Végül az intézményi legitimitásról szóló következtetésekhez további szabványokat kell megtenni. A nem jogi hatásokra való hajlamosság bizonyítéka releváns az igazságszolgáltatási hatalom értékeléséhez, de a bíróságok, törvényhozók és közigazgatási intézmények közötti választás pontosság, elszámoltathatóság, következetesség és jogvédelem összehasonlítását is megköveteli. Spamann programja empirikusan vitathatóvá teszi a bírói korlátozásról szóló feltételezéseket; a következő feladat az intézményi elrendezmények azonosítása, amelyek alapján a precedens megbízhatóan irányítja, koordinálja és korlátozza az ítéletet.